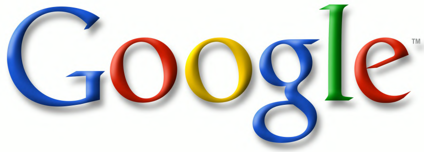
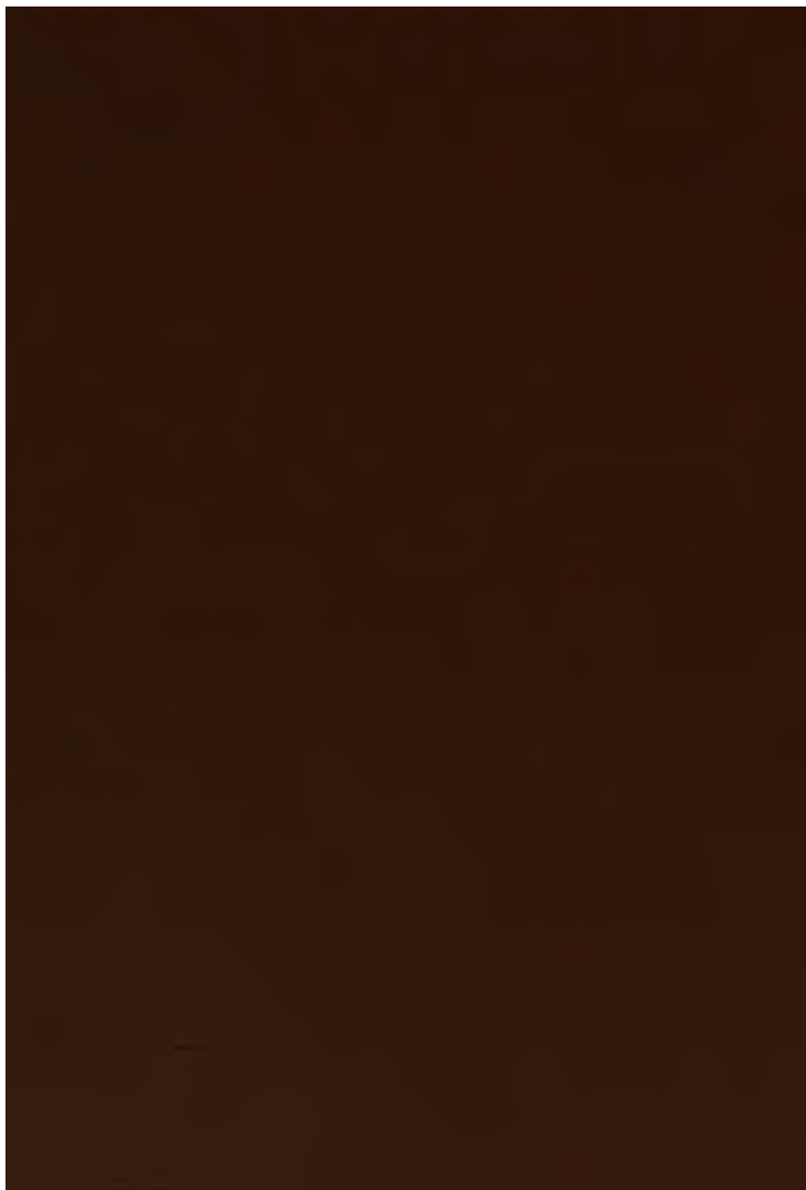

Det Swenska Biblioteket,

Utgifwit af Carl Christoffer Gjörwell.

Tredje Delen.

STOCKHOLM,
Hos CARL GOTTLIEB ULF, 1759.

Imprimatur.
N. von OELREICH.

Det Swenska Biblioteket.

Tredje Delen.

I.

Början af Herr Cancellie-Rådets och Riddarens m. m. And. Ant. von Stiernmans Swenska Land-Marskalkars Historia (*).

Virtutis Morituri, Morimur Victuri.

Johan *Sparre* til Bolmernd och Walstad, Riks-Rådets och Riks Cancellerens Herr *Eric Sparres* til Sundby och Grefwinnans *Ebba Pers Dotter*
A
Brahes

(*) Mine Läsare hafwa ofta sedt, huru mycken förbindelse mina arbeten hafwa denna wår högtförtjente Häfdatecknare. Den ökas ej litet genom närwarande märkwärdiga Afhandling, som blifwit mig för någon tid sedan gunstligt meddeladt. Jag kan ej bättre pryda början af denna Tredje Delen, än med des införande härstädes. Herr Cancellie-Rådet har som bekant, flera stora werk liggande färdige i Mscr.

Brahes (a), som föd år 1587 har igenom [illegible] er, utrikes resor samt trogna och redeliga tjenster hos den stora Konung Gustaf Adolph förwerfwat sig den nåd och ynnest, at Högstbemälte Herre eenskildt fullmägtigade honom år 1625 til att wara Gubernator öfwer Kopparhandels Compagniet, och år 1626 til Riks-Cammar-Råd: Koppar Compagniet förestod han in til år 1628 (b); utan at sielf förordnade honom til den första Landt-Marskalk, likmätigt 1626 års Privilegier på Riddarhuset (c) för Swea Rikes Ridderskap och Adel,

hörande til wår Swenska Historia. Et ibland dem är Historien om Swenska Landt-Marskalkarne, innehållande deras lefwernes beskrifningar. Dess utarbetade beskaffenhet ses tydeligen af närwarande prof på de bägge första Landt-Marskalkarne Mar. Joh. Sparre och den stora Grefwe Pehr Brahe. Denna senare Herres lefwerne är widlyftigt utfördt, och innehåller de märkeligaste Anecdoter af hans tid, såsom i synnerhet om Kon. Gustaf Adolfs blessurer i Preußen och aldrig nog beklageliga dödsfätt wid Lützen i Saxen. M. L. finna sielfwa wärdet af denna Afhandlingen, och tilönskas Herr Cancellie-Rådet lif, krafter och tilfälle, at utgifwa sina öfriga Historiska arbeten, och at länge kunna tjena det Allmänna med sina widsträgtaste insigter uti Fäderneslandets Handlingar och öden.

(a) *Joh. Messenii Theatrum Nobilitatis Suecanæ pag.* 61.

(b) Se Konung *Carl* den *XI* Förklaring angående Koppar-*Compagniet dat.* Stockholm d. 25 *Apr.* 1689.

(c) *Daterade* den 6 Junii, hwarest orden i den *XVII* §. sålunda lyda: Men på det att uti alla Ridderskapets *deli*,,*berationer* och omröstande thesto bättre skick och ordning hol,,las måtte, så wele Wi och Wåre efterkommande *constituera* dem ,,til hwar Riksdag eller möte en Landt-Marskalk, tagen och ut-

Adel, som då på Riksdagen i Stockholm år 1627 uti Januarii och Decembris Månader war församlat; hwilket kall och Embete han så wäl och förnöjeligen förde, att han däruppå wardt kallad til Rikets Råd, Gubernator i Handels Compagniet, samt Riks-Cammar-Råd, och samma år den 19 Febr. (d) affskickad til Konung *Christian* den IV:de i Danmark, att erhålla stadfästelse på den emellan Kronorne Swerige och Danmark något förut slutna fred och wänskap, då han under samma sitt wistande i Köpenhamn blef utnämd år 1629 den 26 Jan. (e) tillika med Herr Carl Baner och Secreteraren uti Staten Johan Adler Salvius, såsom fullmägtigt Sändebud til Tractaten i Lübek, som då

 emellan

„wäld af oß utur sielfwa Ridderskapet, then Wi befinne wara „ther til bequäm och Riket samt Ridderskapet wäl tienlig." Denna Konungarnes myndighet utöfwades allt sedan in til år 1719, då Swea Rikes Ridderskap och Adel sielf förbehölt sig denna rättighet att utwällia Landt-Marskalck. Se 1719 års och 1720 års Regerings-*Formens* 37 samt 47 §§ då ock äfwen uti sistnämnda Regerings-*Formen* de tre öfriga Stånden förbehålla sig samma rättighet att utwällia deras Talmän, samt tillika ock sielfwa förordna deras *Secrete* Utskott och öfriga *Deputationer*. Se Kongl. Majts Försäkring af år 1720 den 22 *Martii* 9 §., samt Riksdags-Ordningen af 1723 den 17 *Oct.* 10 §.

(d) Des *Instruction Mss. Chemnitz Historia belli Sueco-Germanici Tom.* 1 *pag* 19.

(e) *Manifest*, förklarandes orsakerne, som Kongl. Maj:t til Swerike bewekt och nödgat hafwer att gripa til wapn mot Konung *Christian* den *IV*:de i Danmark, tryckt i Stockholm år 1644 *in* 4:to.

emellan Romerska Keisaren och Konungen i Danmarck war beramad; men som de Keiserlige af de Danske därtil ophitsade, ei wille de Swenska til bemälte Tractat insläpa (f) så blef han samma år befald att förfoga sig hem til Swerige, och under Konung *Gustaf Adolphs* frånwaro, att upwachta Hennes Maj:t Drottning *Maria Eleonora*, jemte Riks-Rådet Herr Mathias Soop. År 1630 den 3 Junii förordnades han til Lagman öfwer Tiohäraders Lagsagu i Småland. År 1632 måste han på befallning til Tyskland och blef af sistnämde Konung förordnad til Öfwer-Ståthållare öfwer Ertzstiftet Maintz, ehwarest han samma år den 12 Aug. (g) en lyckelig Son af en olyckelig Fader afsomnade i sin lyckas största högd.

Denna Herr Johan Sparre blef, efter sin död, år 1647 den 6 Maij (h) jemte 2 sina Bröder, som äfwen då woro afsomnade, neml. Riks-Rådet Herr Lars Sparre til Bergqwara, Dädersö &c. och Cammar-Rådet Herr Carl Sparre til Sundby, samt 2:ne då lefwande Bröder, nemligen Præsidenten i Götha Hof-Rätt Per Sparre til Engsiö och Lidboholm, och Assessoren i Swea Hof-Rätt, Herr Ture Sparre til Kafwelås och Ericstad, giorde til Swenska Friherrar, efter som deras Herr Fader Eric Sparre war redan förut år 1583 af Konung *Jacob* den VI i England giord til Baron (i).

Gift

(f) *Philippi Bogislai von Chemnitz Historia belli Sueco Germanica Tom. I. pag. 301.*

(g) *Chemnitz c. l. pag. 400.*

(h) Se deras Friherrebref. *Mscr.*

(i) *Messenii Theatrum Nobilitatis Suecanæ pag. 148.*

Gift 1:mo med Anna Urne til Knapstorp och Bolmerö † 1620 den 15 Febr. Johan Claesson Urnes Dotter til Walsid och Gyllebo med Thala Galles Dotter von Melen. 2:do med Ebba Oxenstierna (k) Dotter

(k) Med sin förra Fru hade han, 1:mo *Catharina Sparre* gift med *Fabian Joachimsson Berndes*, Friherre til Lilliendal, Herre til Hötunaholm och Hammarby, *Gen. Major* til häst, och Öfwerste för et Regemente *Dragoner*. 2:do *Elisabeth Sparre*, Landshöfdingens öfwer Nyland och Tawaste land, *Arvid Jöransson Horns* til Wuorentaka senare Fru. 3:tio *Ebba Sparre* til Biurna Landshöfdingens öfwer Jönköpings Län, *Benct Ericsson Ribbings* til stora Dala, Säby och Diulefors, förra Fru, föd på Knapstorp i Danmark 1615 d. 17 *Febr.* gift på Walstad 1642 den 29 *Junii* † i barnsäng 1644 den 29 *Julii*. och begrafwen i Riddarholms Kyrkio i Stockholm. Se *Doct. Olai Laurelii* öfwer henne hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm *in 4:to* Med senare Frun, hade Herr *Johan Ericsson Sparre*, en Son allenast, *Johan Johansson Sparre*, Friherre til Kroneberg, Herre til Bolmerö och Walstanäs *Assessor* i *General Commerie Collegio* † 1659 20 *Apr.* gift 1656 den 18 *Maii* med Friherrinnan *Maria Johans* Dotter *Berndes* til Strömsberg &c. som blef sedermera 1662 d. 9 Julii Riks Rådets och *Praesidentens* Friherre *Gustaf Posses* senare Fru och 1687 den 6 *Junii* Drottning Hedvig Eleonoras Hofmästerinna † 1717. 18 *Octobris* Moder til 2:ne barn, neml. Friherre *Axel Johansson Sparre*, *Capitaine* i Venetianst tienst † 1689 den 5 *Oct.* i *Corintho* i *Morea* ogift och med honom gick denna Friherre gren ut på swärd sidan 2:do *Ebba Margaretha Sparre*. Friherrinna til Walstanäs och Bolmerö, *Capitains* af Södermanlands Reg. *Jesper Gustafsson Cruus* til Edeby, Aggarden och Lundby Fru, föd i Stockholm 1659 d. 1 *Apr.*

ter af R. R. och Cammar-Rådet, Friherre Gustaf Gabrielsson Oxenstierna til Fiholm och Rinckestad † 1597 den 18 Jan. och Barbro Axels Dotter Bielke til Hörningsåter † 1624.

2. **P**er Brahe (a) Grefwe til Wisingsborg, Friherre til Cajana, Herre til Ridboholm, Lindholm, Brahelina och Bygesund. Son af Riks-Rådet och Lagman öfwer Wästmanland och Dalarne, Grefwe Abraham Brahe til Wisingsborg &c. och Fru Elsa Gyllenstierna, Riksdrotsens och Riks Cancellerens Friherre Nils Gyllenstiernas Dotter til Fuglewik och Lindholmen, föd på Ridboholm 1602 den 18 Febr. (b) har redan i unga åren opfört sig ståteligen som en rätt afkomling och laglig arfwinge til sina högstberömlige

gift 1696 d. 25 *Jun.* på Häfstad † 1698 d. 15 *Apr.* på Edeby barnlös, begrafwen i Helgarö, se *Johan Gylings* öfwer henne hollna och tryckta Likpredikan.

(a) Om denna Ädle och Ridderlige gamla Ättens ursprung kan läsas *Johan Örnewinges Genealogia Brahæa* tryckt uti Stockholm 1647. *in folio pag.* 1. samt *Imagines illustrissimæ Familiæ Brahææ* tryckta 1673 på Wisingsburg *in folio.* Den lärde och ordlekande *Doct. Olof Rudbeck* i sin *Atlanticas* tredie del *pag.* 481. menar att den gamla Adeliga slägten i Swerige *Brahar* hafwa sitt namn af *Brahman*. Det är på wårt mål en Man, som öfwergår alla andra i dygder och manlika gerningar.

(b) *Genealogia Brahæa pag.* 7. *Sueno Wetter* i sin *Oration p.* 10. *de laudibus & encomiis inclytæ insulæ Wisingianæ nec non ejusdem lacus Wetter*, säger orätt hans födelse år hafwa warit 1603.

lige Förfäders mongåriga blänckande skiöld, såsom til egit och honom enskylt tilfallit arf, hwilka hun sedermera med härliga dygdens segermercken gjort ännu mera lysande. Han har igenom grundeliga studiers inhämtande på åtskillige Academier, i synnerhet Upsala, Giessen, Strasburg, Benn och Padua, samt sex års utrikes resor igenom hela Tyskland, England, Holland, Frankrike och Italien, förwerfwat sig den skicklighet, at han strart efter sin hemkomst år 1626 antogs af Konung *Gustaf Adolph* til Cammar-Herre, då han samma år den 12 Maii uti Drottning *Christinas* begrafnings process i Strengnes ledsagade Printsessan Agnes, Högstbemälte Drottnings syster (c): följde sedermera den nästföljande 15 Junii Hans Maj:t på toget til Preußen, ehwarest han efter skantsens intagande wid Pillou den 27 Junii wardt commanderad til Pezarga, att gå med några Drabanter förut först i land,

(c) Denna Printsessan kom 1618 til Swerige, war född i Gottorp 1578 den 20 Sept. † i Stockholm ogift 1627 den 13 *Apr.* begrofs samma år den 14 Aug. uti Kongl. Gustavianske grafwen, ehwarest på hennes Likkistas, som är af Engelskt tenn, huswudgafwel läsas: *Agnes Ducissa Slesvici Holsatiæ. Nata Gottorpii die 20 Septembris A. D. 1578. Obiit. 13 Aprilis, Anno Christi 1627.* Dotter af Hertig Adolph, Stamfader för alla Furstar af Hollstein-Gottorp † 1586 den 1 *Oct.* och Christina, Landt-Grefwe Philips Dotter af Heßen † 1604. Uti *M. Johan Rothlöbens* öfwer Printsessan *Agnes* hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm, utsättes hennes födelse år wara 1587 hwilket är tryckfel.

land och d. 28 Aug. wid belägringens ophäfwande af Wormdit, förde han förwachten af en tropp Småländska Ryttare, och bortog då alla fiendens Trosswagnar: hwaruppå han blef skickad den nästföljande 14:de 19:de och 21 Octobris att hålla en underhandling med några förnäme utskickade Pollackar mellan Dirschau och derns läger: reste sedermera samma år med Konungen til Swerige, och det följande året 1627 i Maji månad tilbakars til Pillou, ehwarest när Hans Maj:t den 23 ejusdem om nattetid med små Båtar och lådior wille bemägtiga sig Dantziger skantz, som war på deras Werder lagd gent emot Höft, for Konungen sielf förut med sin båt, hafwandes allenast Grefwe Per Brahe, sin Lifknecht Erland Lindlöf, som war en Finsk Adelsman och fyra Drabanter, hwilka rodde, och när båten war kommen ett halft stenkast ifrå skantsen, blef Konungen, som sielf styrde, träffad af en musquet kula på högra sidan i buken under harnesket så illa, att Hans Maj:t däraf föll neder i båten (d), hwaruppå Grefwe Per steg til styret och förde båten lyckeligen undan för Polackarne, hwilke redo efter i siden och gåfwo åtskilliga skått på dem, dock blefwo de fem öfrige i båten aldeles oskadde, där hans Broder Grefwe Nils Brahe på sin Lådia fick 26 döda och qwästa. Wid et dylikt olyckeligt tilfälle, samma år den 7 Aug. när Hans Maj:t efter en hållen drabbning wid Dirschau, wille

(d) Herr *Cancellie* Rådets *Johan Peringskiöld* om *Brahe Familien Mscr. Ogerii ephemerides, sive iter Danicum, Suecicum & Polonicum pag 291.*

wille af en Högd med ett fiärsyns-glas afse Fi-endens rörelse, blef in wid halsen skuten med en Muquet kula, så att hon kändes under högra skulderbladet, satt åfwen Grefwe Per til häst Konungen närmast (e). Och som Hans Maj:t hade kallat

(e) Härom berättar Herr *Joh. Adler Salvius* sielfwes i sit bref
„til Swea Rikes Råd, *dat. Dirschau* 1627 den 16 *Aug.*
„Lodet ther med Hans Kongl. Maj:t, ty Gud bättre, är
„sargad, hafwer gått in straxt ofwan uppå bröstbenet (som
„*Latini* kalla *claviculam*) twå tummar brett ifrån strupen
„(*trachea arteria*) på högra axln: och sitter nu bak opå
„ryggen in emot *spinam dorsi*, nästan opå det öfra hörnet af
„*homoplata dextra* eller det högra skulderbladet. Ty ther sy-
„nes en liten hygel, likasom thär lågo en fierdedel af en
„båll under huden. Så efter thetta *Mousquett* lodet ligger
„och *premerar* den *nervum*, genom hwilken *vis animalis* gif-
„wer högra armen all sin *motum* och *sensum*; therföre äre
„Hans Kongl. Maj:t the tu minsta fingren på högra han-
„den något *stupides*, dock skadar thet *motui* eller *sensui brachii*
„intet mer. Hans Kongl. Maj:t kan ock fuller skrifwa nå-
„gorlunda grann styl, men efter Hans Kongl. Maj:ts namn
„*Gustavus Adolphus* måste skrifwas med en zug af hela ar-
„men, kan Hans Maj:t thet intet giöra för lodet skull, *si-
„ne magno dolore.* Elliest är Hans Kongl. Maj:t, Gudskie
„lof! friskt och sund och fri från alla andra *accidentier*. Wi
„hoppas ock, att lodet skall antingen *per putrefactionem*, eller
„elliest, snart kunna komma at tagas ut på ryggen. HEr-
„ren Gud wari lof! som Hans Maj:t intet til lifwet haf-
„wer skada låtit. Den 23 *Maji* fick Hans Maj:t ett lod i
„buken, nu den 7 *Aug.* oppigenom halsen. Gud beware
„Hans Kongl. Maj:t för widare farligheter, och gifwe
„Hans Kongl. Maj:t det sinnet, att Hans Kongl. Maj:t

Swea Rikes Ständer tillsammans i Stockholm på slut af detta året 1627, så fick han åter den nåden att wara Hans Maj:t til förfäktig, då ock Hans Maj:t i Päskhelgen det följande året 1628 lät giöra på Stockholms

... blef sielf ifrå sådana små *occasioner*. Efter såsom thetta skiedde en *occasion* när Hans Kongl. Maj:t satt på hästen och genom ett *perspectiv recognoscerade* det en af fiendens pass.

Wid detta tillfälle will jag ock införa förenämde *Adler Salvii* berättelse om Högsthemälte Konungs dödeliga frånfälle, utdragen utur des bref til Swea Rikes Råd, *de data 25 Nov. 1632.*

Casparus Apothekare som Hans Kongl. Maj:ts salige Lekamen hafwer *balsamerat*, skrifwer att Hans Kongl. Maj:t hafwer bekommit nio sår, fem skott, tu hugg och ett sting. *Grubben* skrifwer, i det Kongl. Maj:t wid pass klockan ett på dagen *Stenbockens* Regemente hafwer anfört, och thet sig med fienden *meslerat*, är Hans Kongl. Maj:t i den tiocka infallna dimban först wänstra armpipan rent afskuten, så att stången hafwer synts utan om kläderne, ther uppå hafwer en satt Kongl. Maj:t pistolen mitt uppå ryggen och skutet Hans Maj:t smärt igenom; och ändock Hans Kongl. Maj:t sig ändå hafwer welat *salvera*, har likwäl fienden alt för hårt anträngt, och Kongl. Maj:t hästens *galopp* intet kunnat utslå, utan af wanmägtighet fallit af hästen, then Hans Kongl. Maj:t något litet släpat hafwer, til dess H. Kongl. Maj:t är blefwen liggiande under fienden, och hafwer fuller Hans Maj:t ändå något litet lefwat, men är ändteligen en tilkommen och frågat hwem Hans Maj:t wore? tå Hans Maj:t skall hafwa swarat sig wara Konung i Swerige, hafwer han welat slå Hans Maj:t bort; men efter wåre Ryttare hafwa fått Hans Maj:ts häst löpa Herrelös, och ther öfwer treftigen *[illegible]* anfallit,

holms Slått ett prägtigt bröllop åt honom och hans Broder Grefwe Nils Brahe; som war unsl förat, blefwen slagen til Riddare på Riksdagen, i samtelige Ständernes närwara för des tappra förhållande wid Meire. År 1628 den 17 Maii blef Grefwe Per Öfwerste för-

,,hafwer denne en pistol stutet Hans Maj:t igenom huswudet ,,och är therifrå lupen. Therefter är Hans Maj:t af fienden ill öpå skiortan afdragen och *spolierat* worden, och haf- ,,wer ändå ett dödeligit sting fått i lifwet af en *retard*, och ,,är för pannan deslikes något stucken. Öfwer en half timma ,,eller något mera hafwe Wåre liket *salverat*. Härjämte med- ,,delar jag och ett utdrag af förenämnde *Salvii* bref til *Secre-* ,,*teraren* af Staten Lars Grubbe, dat. Hamburgi Nov. 10 De- ,,cembris 1632: *Fatalis fuit mensis November magnis multis-* ,,*que capitibus, Regi summo Regum, Regi Bohemiæ (dicitur* ,,*& Rex Hungariæ mortuus & Uladislaus veneno sublatus a ma-* ,,*tertera noverca, sed utrumque incerta rumore), Vice-Regi* ,,*Daniæ, Regi Galliæ, Duci Schombergio, Duci Momo-* ,,*rancio &c. Vides dolos, astus, fraudes, technas Jesuitarum!* ,,*obstupescite cœli! Unum mirum Tibi dicam, quod commode* ,,*velim loco debito insinues. Dicitur quidam princeps, conscio* ,,*non solum Electore Saxoniæ, verum etiam Cæsare & quibus-* ,,*dam aliis magnis interfecisse S. R. M:tem. Piaculum ne qui-* ,,*dem gehenna piandum! Secundo, Verba hic Hamburgi publi-* ,,*ce nuper dicta sunt, eadem consilia agitari adversus incompa-* ,,*rabilem heroem Regni Cancellarium. O solutam Diaboli licen-* ,,*tiam!* Go aus dem Weg geraumet *omnia sua sponte ruitura* ,,*persuasissimum habent. Consule itaque, mone, suade, roga* ,,*ut tam in cibo & potu, quam Visitatione & omni conversa-* ,,*tione summa ad ratio agat. Diabolus omnibus furiis & Eryn-* ,,*nibus comitatus solvisse videtur, ut bestia adhuc Evangelio in-* ,,*sultet. Sed usque quo Domine 30*

Småländska Regementet til häst, och af Hans Maj:t sielf i Julii Månad på feltet utan för Dirschau det samma förestält, då han samma dag höll med fienden en tapper och lyckelig skärmyssel, samt derefter om hösten öfwerförde det samma med sig til Swerige. Wid Riksdagen, som hölts i Stockholm år 1629 i Junii Månad, förordnade Hans Maj:t honom til Landtmarskalk, då han den derpå följande 12 Nov. skulle afskickas til Romerska Keisaren i angelägna ärender, dock med ingen annan caractere, än som Gentilhomme Envoyé (f), men denna resa gick intet för sig för andra emellan kommande orsaker skull, och i synnerhet för det, att Landtmarskalks stafwen på den utskrifna Riksdagen i Stockholm år 1630 skulle honom å nyo anförtros, hwilken han äfwen då så wäl och försichtigt förde (g), att han under warande Riksdag blef kallad til Riks-Råd och den 9 Junii til Lagman öfwer Wästmanland, Bergslagen och Dalarne i sin Herr Faders ställe, som den näst föregående 16 Martii (h) war med döden afgången, til hwilket Lagmans dömme sedermera år 1644 tillades lilla Herjedalen, som då igenom Bromsebroïska freden Swerige war tilfallit. Efter wäl sluten Riksdag

(f) Se des *Instruction* af den 12 *Nov.* 1629. *Mscr.*

(g) Hwad på bägge deße Riksdagar blef beslutit, kan läsas i min Samling af Riksdagars och Mötens Beslut, *Tom.* I *pag.* 810. 822.

(h) *Budei Lexicon Tom* I *pag.* 509. *Johannes Loccenius* i sin *Historia Suecana pag.* 561. säger oräät detta wara skiedt 1629. Se *Joh. Holmii* öfwer R. R. *Abraham Brahe* hållna och tryckta Lik-*Sermon* år 1630 *in* 4:to.

dag befaltes han med sina åtta Compagnier Småländ-
ska Ryttare straxt, at följa öfwer til Pommern (i),
men som hans Broder, Grefwe Joachim Brahe dog sam-
ma år den 18 Sept. i Stettin, så fick han tilstånd att
öfwerföra des Lik til Swerige, då han sedermera 1631
i Augusti Månad återkom med sitt Regemente til Hans
Maj:t på Tyska botn, som då belägrade Würtzburg,
wid hwilkens stormande och eröfrande han hade åter den
lyckan, att wisa sig Hans Maj:t närmast: derpå fick
han befallning att igen resa öfwer til Swerige och där-
städes biwista rådslagen i Rådet, samt at tillika bisittia
den Kongl. Hof-Rätten. Uti begynnelsen af 1633 af-
färdades han af Regeringen, att å des wägnar, hos
Drottning *Maria Eleonora*, som då wistades i Wolgast,
beklaga des Gemåls den store Konung *Gustaf Adolphs*
dödeliga frånfälle, samt sedan öfwergifwa til Riks
Cancelleren Herr Axel Oxenstierna deras förklaring,
att så länge de Evangeliske Chur-Furstar och Ständer i
Tyskland enhälligt holla tilsammans, med samnad
macht och råd afskudda sig Keisarens wåldsamheter, så
länge wille ock Swea Rike härefter som härtils bisprin-
ga dem med råd och dåd uti alt, och intet återwända,
förrän en allmen fred och säkerhet wore träffad. År
1634 uti Februarii Månad (k) wardt han andra gån-
gen skickad af Regeringen til Tyskland, som fullmäktig

 Legat

(i) *Chemnitz Historia belli Sveco Germanici Tom 1 pag. 48. Pufendorf de rebus Suecicis.* Se des *Instruction* af år 1631 *Mscr.*

(k) Se des *Instruction* af den 18 *Febr.* 1634 *Mscr. Chemnitz Historia belli Sueco Germanici Tom II, pag.* 16.

Legat, att wara förbemälte Riks Canceller och Directeur wid det Evangeliska fredswercket tilhjelp och understöd uti de där dageligen förefallande ärender, i synnerhet wid den påstående Riksdagen i Frankfurt, och i fall något dödeligit Riks Cancelleren wid kominn kunde, eller elliest blefwe hemkallad, så skulle han träda i hans ställe med samma wilkor och rättigheter, som Herr Axel Oxenstierna det härtils fört hafwer. Samma år den 15 Sept. reste han ifrå Frankfurt til Preußen, som förste Commissarius, att där tillika med Fältmarskalcken och General Gouverneuren Herr Herman Wrangel, Legaten i Pommern Herr Sten Biolke, Lagmannen och Assessoren Herr Åke Axelsson Natt och Dag, Riksens Råd, Herr Johan Axelsson Oxenstierna, Kongl. Maj:ts Secrete Råd och Secreteraren Johan Nicodemi (Lillieström) antingen sluta fred eller förlänga stillestândet med Polen: hwilket han och de med det eftertryck giorde, att det följande året 1635 den 2 Sept. slöts och uprättades i Stumsdorf en wapnhwila på sex och tingu år (l). Samma år den 16 Sept. wardt han wäl General Gouverneur öfwer Preußen, men blef strax därpå hemkallad; och i det stället 1637 den 27 Oct. förordnad til General Gouverneur öfwer Finland med Österbottn och Åland, hwilket han förestod in til år 1640, då han därifrån kallades til Stockholm. Ibland mycket annat godt han då där uträttade, är besynnerligast det, att han satte landet i god ordning och policie, delte de stora Soknar, oppbygde flera Kyrkior, utwid-

(l) Se *pacta induciarum hoc anno editarum. Ogerii Ephemerides pag.* 382-285.

utwidgade och förbättrade de gamla Städer, besynnerligen Åbo, Wiborg och Helsingfors, giorde en jord-wall och stengård omkring hela Åbo Stad, opplagde hela Åbo Slått, brackte först de styfsinta Safwolax boerne til Knechteskrifning efter gårdetalet, inrättade merckeligen den förfallna Kyrkio Disciplin i Wiborgs och Kexholms Lån (m), förmådde Drottning Christina att låta inrätta Trivial-Scholor i Helsingfors (n), Björneborg, Ny-Carleby och Ulo (o), smärre Scholar i Tavastehus, Nyslått och Kexholm, förbytta Wiborgs Schola i ett ansenligit Gymnasium (p), samt år 1640 uti Åbo Stad opprätta en Academie (q), ehwarest han blef den förste Canceller. År 1641 uti Aprilis månad wardt han igenom låttkastning Swea Rikes Drots (r); och tillika förordnad til Præsident i Kongl. Swea Hof-Rått (s), då han derefter år 1642 in Februario på Riksdagen til Stockholm för samtelige Riksens Ständer aflade sin ed, som Kongl. Förmyndare och Ledamot uti Regeringen. År 1643, när kriget brast löst mot Danmarck, fick

(m) *Baazii inventarium ecclesiæ SvioG. pag. 834.*

(n) *Henrick Forsii Disp. de Helsingforsia celebri Nylandiæ emporio, Part. 1 pag. 46.*

(o) *Snellman de Uloa Part. 1:ma pag. 46.*

(p) *Baazii Inventarium ecclesiæ SueoG. pag. 834.*

(q) *Loccenii Historia Suec. pag. 704. Wexionii Gyllenstolpes Natales Academiæ Aboensis. Terseri Chronologia Sacra.*

(r) *Peringskjöld om Brahe Familien. Mscr.*

(s) *Imagines Familiæ Braheæ pag. 15 Bergenhielmii index in Baeleri Historiam belli Danici in voce Math. Soop.*

fick han befallning att resa til Småland och mönstra Krigsfolcket, samt tilhålla Allmogen att giöra sin skyldighet, gick sielf sedermera år 1644 neder til grentsen och Giöteborg med något Manskap och dref de Danska ifrån twänne på Hisingen af dem oppkastade Skantsar. Sedan Drottning *Christina* sielf hade antagit Regementet, så förordnades han år 1648 d. 29 Apr. andra gången til General Gouverneur öfwer Finland och Österbottn (t), ehwarest han sedan fördrögde intil år 1650; då han med ett Orlogsskiepp til Stockholm blef afhämtad att bewista Högstbemälte Drottnings Kröning, wid hwilken högtideligheet han hade den nåden att jämte ArckieBiskopen Doctor Johan Lenæus sättia Kronan uppå Hennes Maj:t. (u) För dessa och monga andra hans stora förtienster blef Hennes Maj:t i nåder bewekt, att skäncka och gifwa honom år 1650 den 18 Sept. til Friherre-

(t) Detta *Gouvernemente* moste han 1654 den 14 *Jan.* afträda, efter det då war oundwikeligit til *Statens* lindring, at indraga *General Gouvernementet* i Finland, och under warande tiden anlade han år 1650 Staden Tavasteborg, se *Christianus Limnel de Tavastia Part.* I *pag.* 14.

(u) Gref *Axel Oxenstiernas* Berättelse om Drottning Christinas Kröning *Mscr. Fr. Franciscus a S. Augustino Macedo in elegantissima discriptione coronationis Reginæ* Christinæ, *edita Ulyxbonæ*, 1651 *in* 4:*to pag.* 10. *Anonymus Lusitanus*, *seu Josephus Pinius Pereira a Regis Portugalliæ consilio & ultramarino*, *Eques Ordinis Militiæ Christi*, *Commendatarius S. Andreæ de Victorino & apud Aug. Reginam Sveciæ Legatus*, *in Corona* Christinæ *Sveciæ &c. Reginæ Augustissimæ*, *Potentissimæ*, *Sapientissimæ*, *edita in folio pag.* 2, ehwarest Grefwe *Per Brahe* orätt kallas *Comes de Bray*.

herrskap Cajanaborg och Cajana Sokn, samt Cupio och Idensalmi Soknar i Sawolax Lån, thwarest han samma år låt anlåggia Ståderne Cajana, Christinestad och år 1652 Brahestad, samt utom des med egen bekostnad fullkomna Cajaneborgs Fåstningswerk och byggnad, som redan i Konung *Carls* den IX:s tid war anlagdt och påbegynt (x). År 1654 når Högstbemålte Drottning wille afdanka Regementet, har han dåremot så munt- som skrifteligen betygat en fårdeles ifwer och „Patriotisk zele, wisandes huru det stridde mot Gud, „alt folcks rått, samt den ed, hwarmed Hon war „Swea Rike och sina Undersåtare förbunden, så att det „icke stod i hennes godtyckio att opprifwa det band, som „hon in för Gud uppå sina knå hade bundit sig med, „hwilket långt starkare och oupslösligare borde skattas ån „åctaband, som efter endera makans willie icke får eller kan opplösas, hwartil han lade det wara ingen år„lig man, som gåfwe Hennes Maj:t ett sådant råd: „hwilka ord Hennes Maj:t då fattade uti, såjande det „wara för myctet talt, aldenstund det torde wara mon„gen förnåm Man, af hwilka ock några nåmdes, som „skulle jaka til denna afdankning: han stod lika fast wid „sin mening, då han fick til swars, att det stod hos „Hennes Maj:t allenast och icke hos Riksens Stånder „att giöra hårutinnan, som hon wille och behagade, „hwaremot han åter inwåndt, att Hennes Maj:t wo„re bunden wid Riket, och att Hon in för Gudi hade „swurit det samma att styra, men ej att afdancka, då

C Drott-

(x) *Petrus Nicolaus Mathesius de Ostrobothnia*, Sw. Bibl. D. 3. A. 3.

„Drottningen ändteligen swarade, att han och de an-
„dre Herrarne ei skulle stå så häftigt däremot, om de
„wiste Hennes ojäsaktiga skiäl och orsaker; hwilka intet
„nu, men wäl i längden skulle blifwa witterlige: men
„som denna och monga andras förställningar intet fun-
„no något rum hos Drottningen, så gick denna merk-
„werdiga högtid för sig i Upsala den 6 Junii sistnämda
„år, wid hwilket tilfälle då Drottningen i sina rum
„hade iklätt sig den Kongl. Skruden och tagit uppå sig
„den hwita Atlask kiortelen, satte han wäl Kronan up-
„på Högstbemälte Drottning, och sade dersemte sig nu
„andra gången det giöra, men för ingen del wille hen-
„ne den samma aftaga, hwarföre när Drottningen af-
„lade regalierne, och Riks Mastralcken Friherre Åke
„Axelsson Natt och Dag gaf honom teken, samt Drott-
„ningen sielf åtskilliga gånger winckat åt honom, gick
„han intet fram, utan måste hon sielf taga Kronan af
„sig, och wid det hon således höll henne i handen,
„steg han ändteligen fram och tog henne emot (y).

År 1654 den 6 Junii i Konung *Carl Gustafs* och den derpå följande 24 Oct. Drottning *Hedwig Eleonoras* Kröning, hade han åter den lyckan och nåden, att sättia den Kongl. Swenska Kronan på bägge deras Majestäters hufwud. År 1657 när det kom til ett nytt wapnskiffte emellan Swerige och Danmarck, blef honom anförtrod styrslen öfwer hela Krigsmachten hemma i Riket både til lands och wattn, hwaruppå han sielf den samma i Skåne anförde, och hade då med de Danska åtskilliga hårda nappetag, hwarwid han altid spelte Mästare,

(y) *Peringskiöld c. l.*

skare, i synnerhet wid Båtstad, Laholm och Genewed (z). År 1659 kallades han af Konung Carl Gustaf til Lägret på Seland, att wara Högstbemälte Konung så mycket närmare til hands, och år 1660 efter denna stora Konungens död i Göteborg, blef han andra gången Kongl. Förmyndare, då han åfwen wiste sin oförfalskade nit och redelighet för Fäderneslandet, i synnerhet wid den ändring, som skedde med det efterlämnade Kongl. Testamente. År 1661 d. 10 Apr. oppdrogs honom inseendet öfwer Rättwisans handhafwande utöfwer hela Riket.

Med ett ord kan ei obemält lämnas, att sedan Wisingsborgs Grefskap war honom tilfallit igenom R. R. och Riksdrotsens Grefwe Magni Brahes dödeliga frånfälle, som skedde år 1633 den 3 Martii (aa), så har han bemälte Wisingsborg ei allenast merkeligen förbättrat, anlagt gient emot Staden Brahegrenna, utan ock på Wisingsö inrättat år 1636 en allmen Schola eller Gymnasium, och han slog af sina egna Hemman därtil en ansenlig post penningar, hwarmed både Lärare och Lärjungar årligen skulle underhållas: til samma Schola förärte han sedermera en wacker och ansenlig Boksamling samt skiöna Mathematiska redskap och werktyg: och på det att de bokliga Wettenskaper skulle komma i så mycket bättre gång, så uprättade han där ett fullkomligit Boktryckeri (bb).

C 2 Utöf-

(z) *Locoenii Historia Suecana pag.* 808. *Pufendorfs Historia Caroli Gustavi pag.* 328 *& seqq.*

(aa) *Joh. Rudbeckii* öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan.

(bb) *Baazii Inventarium ecclesiæ SueoG. pag.* 730 *Sven Wetter*

Utöfwer Grefwe Per Brahes mynd har Christopher Gertnerus à Gartenberg skrifwit följande rim uti första Boken af des Epigrammata pag. 6.

Quam cernis, forma faciem referente, tabellam,
Effigiem Petri continet ista Brahæ:
Quo quasi perpetuo Reges Tutore minores
Lætitiæ crescunt, Suecia Magna, Tuæ,
Sed Pax, sed Pietas, sed Legum summa Potestas
Hunc non perpetuo vivere posse dolent.

En annor har under hans afbild i Koppar stucken in folio af Sigismund Vogel, satt följande:

Germanici Suecique simul pars magna Senatus,
Gloria Braheadum conspicienda datur.
Quem proavi jungunt cognato sanguine Regi,
Et decorat rarus Martis & Artis honos.
Ne mirare igitur virtutum præmia, eandem
Ambiguam ille facit, Militiæ atque Togæ.

Fem Skådepenningar finnas lämnade til denna Herrens låfwärdiga åminnelse åt efterwerlden, af hwilka de tre första äro gutna (cc). Den första har på rättsidan,

laudes & encomia inclyta insulæ Wisingianæ, nec non ejusdem lacus Wetter pag. 21 Jonas Haglinus de priscorum quondam Regum, postea Comitum Brahæorum &c. sede amœnissima & famigeratissima insula Wisingia pag. 10.

(cc) *Von Bromells Historia R. S. Senatorum & Magnatum Numismatica Mscr. confer Acta Literaria & Scientiarum Sueciæ An. MDCCXXX pag. 3*, ehnuwreft Herr *von Bromell* och Herrar *Collectores* orätt läsa på den fierde här frammanföre be-

dan, hans bröstbild, barhufdad, med kort hår, knäfwelborrar, litet pipskägg, bröstharnesk, hwarunder ses oppskurna råckärmar, hwit halskraga med spetsar och öfwer axlen och kroppen ett broderad axelgehäng. Omkring läses: Petrus Brahe Com. in Wissingsborg. Under på högra sidan: S. D. Uppå afwug sidan står Hans Grefliga Wapn, som är en fyradubbel fördeld sköld, och mitt uti des Adeliga stampn, som äro twå swarta Örnwingar i gult fält. Det högra öfra och nedra wenstra fältet är blått, hwaruti stå fem hwita Lillior, ställta 2 ofwan 1 mitt uti och 2 nedan. Det öfra wenstra och högra nedersta fältet är rödt, sitter i hwardera fältet på en grå häst i fullt fyrsprång til höger en Ryttare hel och hollen harneskad, hielm på hufwudet med lång hängande fiäder, hollandes i högra handen mot bröstet en lants. Ofwan på skölden är en Grefwelig Krona. Omkring läses: Reg. Sue. Sen. & Drotzetus Leg. Wesm. Mont. & Dalic.

2. Hans bröstbild til wenster, harneskad, med bart hufwud, krusat hår, knäfwelborrar, och lång knuten halsduk: på afwug sidan läses allenast: Petr. Brahe. Comes. in Wissingsbourg. 1665.

3. Den tredie föreställer på rätt sidan hans bröstbild, aldeles lik näst föregående: på afwug sidan, ses allenast P. B. C. det är, Petrus Brahe Comes.

4. Den fierde giord af J. R. på rätsidan står hans bröst-

skrefna *Medaillens*, och hos dem *N:o* 13, afwuga sida, Årtalet, då den blifwit slagen, 1634 i ställe för år 1664. Likaledes läsa de på den femte hos mig och hos dem under *N:o* 12 orätt, *Medailleurens* namn *R.* i ställe för *D.*

bröstbild, med harnesk, omslagit gewand, bart hufwud, långt krusat hår, knäswelborrar, lång igenknuten halsduk: under bröstbilden läses Medailleurens namn J. R. Natus, A:o 1602 och omkring: Petrus Brahe. R. S. Drotzetus Comes. in Wisingsbourg. L. B. in Cajana. På afwug sidan hans Grefliga wapn aldeles likt det föregående under N:o 1 utom det, att ofwanpå skiölden, ses på högra sidan om den Grefweliga hielmen, fem sådana Billior stålta på samma sätt; som i det högra öfra och wänstra nedra fältet: på wänstra sidan åter om Hielmkronan, en dylik ridande Ryttare, som uti wänstra öfra och högre nedra fältet här frammanföre beskrifwes: omkring läses: Verum decus in virtute positum.

5. Den femte skådepenningen föreställer på rätsidan hans bröstbild aldeles lik näst föregående, utom det att Medailleurens namn står tecknadt med D. underst. Omkring läses: Petrus Brahe. R. S. Drotzetus. På afwug sidan står en beswäpnad man i gammal Romersk drägt, som med en stång wil wälta en fyrkantig sten, med omskrift: cvbvm vtcvnque volvas, stat. (dd)

Grefwe

(dd) Uti Professor *Johan David Köhlers* Historischer Münz belustigung siebender theil *pag.* 337 finnes denna *medaille* afritad, wägd, samt beskrefwen jemte *Historiska* Anmerkningar, hwilka nästan bestå af en blått öfwersättning af Örnhielms *Genealogia Brahæa*, och de derutinnan begångna fel, som intet rättas. Men om Grefwe *Per Brahe*, öfwer hwilken *medaillen* slagen är, wet han beklageligen ingen ting mer att berätta *pag.* 341 än allenast des födelse år, *caractere*, och att han åtskilliga förändringar i Swea Rike öfwer-

Grefwe Per Brahe afsomnade på sin gård Bogesund 1680 den 12 Sept. (ee) hwit af grå hår och den gamla Swenska redeligheten, med ett allment efter sig lämnat beröm af Guds fruchtan, rättrådighet, fromhet, oförfalskad kärlek emot sin Konung och sitt Fädernesland, samt besynnerlig förfarenhet i Bokeliga konster, synnerlig uti Hebraiska språket, utom åtskilliga Europæiska tungomål; Lagfarenhet, Mathesis, Historien och Antiquiteterne.

Gref-

lesw at, samt att hans mynd i koppar stucken finnes i *Pufendorfii rebus gestis Caroli Gustavi. Quæ, qualis descriptio?* Annars är *Professor Köhler pag.* 343 ganska ond och otålig deröfwer, det *Örnwinge* har understått sig att härleda *Brahe* slätten ifrå Keiser Carl den Store, men ei att uti des *dedication* af förenämda bok tilli- kå kalla Grefwe *Per* sin Wetter, utan i det stället, *Tuæ clementiæ subjectissimus nec non paratissimus servus.* Herr *Professeren* har förmodeligen warit okunnigt, det uti Swerige hwarken är brukeligit eller lägligt, at en Broder, mycket mindre en Slägtinge, som ej sielf är Riks-Råd, får kalla den andre, som är Riks-Råd, Broder eller *Cousin* i allmenna samtal och tryckta skrifter, undantagande wid tråtors slitande om arf, *Testamenten*, fordringar, förmyndarskap &c då för Domaren moste nämnas, om *N. N.* är Broder med Riks-Rådet *N. N.* Önskeligit hade det warit, om *Professor Köhlers* tid hade tillåtit at anställa den omtalta skarpa undersökningen, och ännu önskeligare, om han behagat utgifwa sin färdig skrefna *Tractat de Vanitatibus Genealogicis*, til hwilken jag menar mig kunna giöra ett wackert tilskått, men måst af Tyska Herrar och Män.

(ee) *Sveno Wetter de laudibus & encomiis inclytæ insulæ Wisingianæ nec non ejusdem lacus* Wetter &c. *pag.* 10.

Grefwe Per Brahe, blef gift första gången fierde dag Påsk år 1628 på Stockholms Slått, med Kongl. Hof-Fröken, Christina Catharina Stenbock, född på Drottningholm år 1608 † i Åbo 1650 den 14 Junii med hwilken han hade allenast 4 barn, som dop och Christendom hafwa undfångit (ff). Dotter war hon af R. R. och Tiohärads Lagman Friherre Gustaf Ericsson Stenbock til Öresten och Kronebäck och Grefwinnan Beata Margaretha Erics Dotter Brahe. Andra gången gift 1653 i Julii Månad med Beata de la Gardie † 1680 d. 28 Octobris R. R. Fält-Marskalkens Grefwe Lenhard Torstensons Enkie Grefwinna (gg): Dotter af R. R. och Hof-Rätts-Rådet Friherre Johan Pontusson de la Gardie, och des förra Fru, Friherinnan Catharina Christierns Dotter Oxenstierna til Steninge.

2. Hand.

(ff) Med denna Fru hade han 4 barn. 1:mo. *Elsa Beata Pers* Dotter *Brahe*, Phalts-Grefwens wid Rhein i Bäijern &c. Adolph Johans förra gemål, föd på Ridboholm 1629 den 21 *Aug.* gift på Stockholms Slått 1649 den 17 *Junii*, † på Wadstena Slått 1653 den 7 *Sept.*. 2:do *Magdalena Hedwig Brahe*, föd på Lindholmen 1631 den 16 *Maii* † 1634 den 16 *Julii*. 3:tio *Abraham Jochim Brahe*, föd på Wisingsö 1634 den 19 *Julii* † samma år den 28 *Dec.* Af honom giöres orätt twänne särskilta personer i *Örnhielms Genealogia Brahea pag.* 1. & *imagines Familiæ Braheæ pag.* 6 se *Jon. Betulanders* utferdde *Sermon* och *Personalier* öfwer Grefwinnan *Christina Catharina Stenbock* tryckt i Stockholm år 1650 in 4:to. *Ejusdem Oratio funebris in pompa sepulcrali Christinæ Catharinæ Stenbock &c. Aboæ in 4:to* 1651. 4:to *Fredric Brahe*, föd på Wisingsborg 1636 . . . *Januarii* † samma år uti *Julii* Månad.

(gg) *Örnhielms Vita Ponti de la Gardie.*

2.

Handlingar angående Jungfru Anna Åkerhielm. (*)

1. Jungfru Anna Åkerhjelms Lefwerne.

Anna Måns-dotter Agriconia Åkerhielm war född i Åkers Sokn och Prästegård i Södermanland 1642 d. 18 Mart. där Fadren, Probsten och Kyrkioherden i Nyköpings Östra Församling Magister Magnus Jonä Agriconnius, då för tiden war Kyrkioherde och tillika Consistorialis i Strengnäs. Hen-

D   nes

(*) Ibland wåra Swenska Lärda Fruentimmer bör med skäl räknas Jungfru Anna Åkerhielm, oagtat man om henne hittils föga wetat. Hennes resa til Grekeland och de den angående Bref och Dagböcker bewisa detta til Hennes heder och M. L. nöje. De innehålla åtskilliga märkwärdiga och artiga saker, hafwa blifwit i original förwarade af Hans Exellences Riks Rådets och Öfwerstemarskalkens H. Bar. Sam. Åkerhielms Fru, Högwälb. Friherrinn. Anna Christina Feif, och mig med des tilstånd nu gunstigt meddelade af Bergs Rådet och Ridd. af Nordstierne Orden, Wälb. H. Dan. Tilas, som äger ansenliga Samlingar i Swenska Historien och särdeles i den Delen, som rörer wåra Adeliga Familler. Herr Bergs Rådet har haft den godheten och författat det här införde Jungfru Åkerhielms Lefwerne, bifogat här och där några anmärkningar, och gynnar detta Swenska Biblioteket med det angenäma löftet, at framdeles hedra det med Artiklar, ej mindre interessante än denna, för hwilket jag härmedelst aflägger min ödmjukaste tacksägelse.

nes Moder war Sophia Kempe, Syster til Samuel Kempenschiöld; och Hennes enda Broder war Samuel Månsson Agriconius, som sedan blef nobiliterad Åkerhielm, och war til slut Cancellie Råd, Secreterare af Staten, och Öfwer-Post-Directeur. Då hon war 16 år gammal, war hon med en Bror och tre Systrar allaredan både Fader- och Moderlös, och huset war ej i förmögne omständigheter. Men en besynnerlig och sällsynt enighet emellan deße Syskon bragte dem allesammans i behåld: Ty Systrarne försköto af sit lilla arf det mästa de kunde, til enda Brodrens Studiers och Utrikes Resors fortsättiande, och när han sedan war hulpen och kommen på god fot, ersatte han dem rikeliga deras försкotter, samt wårdade sig som en fader om deras wälfärd och bästa. Inbördes kärleken deße Syskon emellan, och åhugan om hwarannans education gick så långt, at Brodren gaf Systrarne anledning til at lägga sig efter Bokwett, hwartil i synnerhet denna Jungfru Anna Agriconia hade besynnerlig böjelse och hug, så at hon i Latiniteten och Historien gjordt wackre framsteg, samt sedermera på egen hand lagt sig efter de mäste Europäiske språken.

När Brodren gjordt sine Utrikes resor ifrån sig, blef han år 1671 Secreterare hos Riks Cancelleren Grefwe Magnus Gabriel Delagardie, och igenom det tilfället kom äfwen Anna Agriconia dit, samt blef ibland Furstinnan Maria Euphrosynas Hofjungfrur antagen. Der blef hon för sit wackra upförande, skickelighet och Bokwett snart känd, och i synnerhet älskad

Rad af Fröken Catharina Charlotta Delagardie, som år 1682 blef Feltmarskalken Grefwe Otto Wilhelm Königsmarcks Grefwinna, och som sedermera tog henne aldeles til sig, och i hwars hus hon altsedan til sin död förblef. Grefwinnan Königsmarck war sielf en Fru af mycken Lecture, och kännare af både böcker och Wetenskaper. Med denna sin Grefwinna följde hon beständigt på alla hennes resor, hwaribland förnämligast war den, då Grefwinnan giorde sin Herre Feltmarskalcken Grefwe Königsmarck sälskap til Venedig, och sedan til Grekeland och Morea, der han ifrån början 1686 til 1688 förde an Venetianernes Krigsmackt emot Turcken, men måtte til slut af en hetzig feber, mitt under belägringen för Negroponte, sluta sin ärerika lefnad den 15 Septembr. 1688.

Det är öfwer denna Resan som Jungfru Anna Åkerhielm hållit en tämmelig artig Journal, hwilken dock nu mera icke igenfinnes hel och hållen, utan allenast desse här bifogade Fragmenter. Ifrån Grekeland skref hon til sin Broder Samuel Åkerhielm, som då war Kongl. Secreterare, åtskillige Bref, men af den correspondencen finnes ej heller flere än hosfogade 5 stycken.

År 1687 i Octobr. månad, då Athen belägrades af Grefwe Königsmarck, slog en bombe neder uti det namnkunniga Minervä Tempel, som med sin gamla byggnad och kosteliga Marmorpelare i så många Secler ännu stod präktigt och bibehållit. Turkarne hade deraf giordt både en Mosqve och Krutmagazin: Bomben träffade Krutmaggazinet, så at hela Templet och en

 stor

stor del af Staden i grund ruinerades, och bragte Staden til upgift i de Christnas händer. Uti detta Templets ruiner, fant Jungfru Åkerhielm et gammalt rart Arabiskt Manuscript, som hon sedan förde hem med sig til Swerige och skänkte til Upsala Bibliotheque, hwarföre då warande Rector Acad. Ups. Jesper Swedberg igenom Bref af den 5 Maii 1693 på Academiens wägnar betygade tacksäjelse hos Brodren Secreteraren Åkerhielm.

Efter Grefwe Königsmarcks död, följde hon sin Grefwinna först tilbaka til Venedig, der hon passerade början af år 1689, och sedan landwägen igenom Tyrolen och widare igenom Tyskland til Bremen, der Grefwinnan hade sine gods.

Under sit wistande i Morea tog hon och fostrade up en liten wacker Turkisk Flicka wid namn Elmina, som sedan blef döpt och kallad Charlotta. Denna Turkinna skänckte hon sedan til Drottning Ulrica Eleonora den Äldre, då hon år 1691 war hem til Swerige, at besöka sin Slägt.

Sidstnämnde år reste hon tilbaka igen öfwer Lübeck och Hamburg til sin Grefwinna i Bremen, der hon några år efter eller 1698 den 1 Februarii med döden afgick och blef begrafwen i Stade.

Hon blef med Kongligt tilstånd af sin Broder adopterad til Adel och Åkerhielmske namnets förande, men hwad tid det skiedt, är owist. I sin correspondence ifrån Grekeland kallar hon sig wäl Agnetonia, och förde Åkerhielmske namnet ej förr än efter år 1691. Men man har ändock anledning at tro, at det skiedt

innan

innan afresan til Morea, dels deraf at Grefwinnan Königsmark, som förde snart en Furstelig Hofstat, måtte hafwa et Adeligit Fruentimmer til sit sällskap, dels ock ses det af en Hannöwerst Officerares Journal Mscr. som åfwen blifwit hållen under sämma Campagner, hwari hon nämnes Mad:lle Åkerhielm.

Heynes yngre Syster Maria Sophia Måns Dotter Agricomia, war åfwenwål fallen för Lecture, och wäl hemma i språken, skref likasom hon, en wacker styl och har lemnat efter sig en artig Journal, som uti Släktens Genealogiska omständigheter gifwit mycken upsyning. Hon war född 1647 den 26 Octobr, antagen af General Tullförwaltaren Wilhelm Drakenhielms Fru Anna Maria Silfwerstierna, at educera hennes döttrar, Dog derstädes och i Stockholm ogift 1672 den 3 Febr: samt begrofs i Nyköping under Likpredikan.

Beggeras deras Broder framledne Cancellie-Rådet Samuel Åkerhielms Minne förtjente wiszerligen, at närmare utföras, men som man ännu icke hunnit få altsammans i fullständig ordning hopsamlat, så lemnar man det til en annan gång.

2. Jungfru Anna Åkerhielms 5 Bref ifrån Grekeland til sin Broder, Kongl. Secreteraren Samuel Månszon Åkerhielm.

1. H. K. Broder.

af Zante d. 18. Dec. 1686.

N. N.

På läng tid har jag intet hast den lyckan at njuta Eder högtärade bref, ty wi hafwa warit så långt borta ifrån Vene-

 dig.

dig, och gemenligen uti deße 3 Månader förstutne, som är October, November och December, äre alla ähr Syvero eller Sunnanwäder, som förhindrar skeppen och farkosterne, at komma ifrån Venedig åt Napolie di Romania. Utaf de första dagarne af October war mitt sidsta för detta til Min K. Broder, då wårt Häf sig i et bedröfweligit tilstånd befan, så at jag då inte ärkade hwarken om ett eller annat widlyftigt skrifwa, ty sielf war jag utmattad och såg döden på alla sidor gripa och bijta alla mina bekanta, ja och hopp.lös at han skulle lemna den, under hwilkens skugga jag lefde. Detta kan man lättare föreställa sig, än jag nogsamt beskrifwat. Jag hade mig föresatt at gifwa Min K. Broder altid part af det wigtigaste, hwilket försummades wid eröfringen af den importante orten Napoli, som war til sig sielf wäl befäst, och af Serasskieren märkelig förswarat, så wäl som af en Bassa in uti Staden, men wåre förade intet at gifwa eld på dem med Bomber och Carcaßer, hwilket ock ett stort bärg tiente wåre mycket til, som låg in wid staden och en half gång högre än Fästningen, hwarpå wåre, strax efter de i begynnelsen intaget, gjorde sine batterier, så wäl at skiuta på Staden och Fästningen, som ock at möta Turkarne med hett, när de komme resande at bringa folck til Succurs in, så at det fick heta, stat ute och flur tilbakars.

Många uptåg hade Turken, at han kunde skaffa dem tidender ifrån sig, och låt om mörka natten simma öfwer ifrån den sidan, där Elitemnestra här hast sitt Slott, och af den fästningen som ligger mitt i wiken kom en båt som tog emot dem. Galererne kunde intet lägga sig derin, ty de woro intet frij för skott, men entelig då de komme under wädret med detta pußet hazarderade Maltheserne sig med några slupar och lade sig dit in och förhindrade dem. Hans Excellens Feltmarskalken blef alarmerat natt och dag utan uppehåll af Serasskieren, som låg omkring hans läger, mer än dubbelt så stort; undantagandes ändå, at mer än hälften af wåre wore sjuke, at det såg helt illa ut för oß, och ändock Turkarne dertil brukade det bäst beredvaste Folck. Grefwen hade

ock

och lät giöra några Batterier frammanföre Staden nedan för berget; wore och 2 palander på watnet som ſköte bomber, så at Staden brände continue natt och dag i 14 dagar. Men det halp ändå intet, de gofwo sig ändå intet. Det första slaget som Hans Exell:ts hölt med dem war 8 dagar efter han war debarquerat, ty Serasſkieren kom intet utan wänte dem wid Lepante och Patraſſo. Imedlertid tog Grefwen det Stora Berget Palamide in, som förberördt; och planterade der Stora Stycken, slog sitt läger på den tienligaste orten för sig, och begynte förskantsa sig, Men lägret blef intet färdigt förr än Han gick på fienden och med den Aldrahögstes tilhielp slog på Flykten.

Der blef intet synnerligit byte för wåre, efter en öfwerlöpare om aftonen för, giorde dem kunnogt, så at de måtte et stycke för sitt läger och chargerade så länge, at de kunde det lättaste salvera ur sitt läger, så at Serasſkieren wände sig 3 gånger.

Proviant finge wi nog och några Tält, och stod Slaget under den namnkunnige Staden Argos i Morea, der Agamemnon har warit Konung. Det sidsta Slaget då Serasſkieren försökte det yttersta och högsta; då wårt folk af Siukdomen så matt och allaredan så många döde wore, befunn. Officerare, at det syntes omögelig för Menskiors ögon at wåre skulle kunna emotstå. Hans Exell:ts wiste 2 timmar förut, at de i dagningen wille attaquera honom, och ehurwäl han på 3 Orter giorde falskt alarm, hade likwäl Grefwen den 4:de i sikte, som eljest ingen skulle kommit. Men Gud hielpte Grefwen med hans swaga folck, fast än det war när olyckan, ty Hästen blef skuten under honom, at han segnade neder; Men Grefwen kom sig strax på en annan. Det skedde den 28. Augusti dagen efter som berömlige Herren Gref Carl Könisgsmarck genom en hetsig Feber afdonckade denna werlden. Derpå gaf sig samma dag Staden. Jag tror at om Grefwen icke igenom denna Victorien hade blifwit hugnad, hade Gref Carls död gått honom alt för hårdt til hiertat. Nu först märker jag at hafwa möstedels detta förr skrifwit, hwilket jag intet gierna giör 2 gångor, och hälst det som är så gammalt:

Kol

skoll jag skickat, rådz jag det är obehageligt. Wi gingo då in efter Capit. Generalens wilje at bo i Neapoli den 14. Septem. hwart Sinkdomen tog öfwerhanden. Wi hade tilsörene mist Gref Carl med 3 hans förnämste tienare, Capit. Elberger, hans Hofmästare och Kocken. Af wåre Volunteurer den unge Grothusen ifrån Wismar och Preußen ifrån Stockholm som war i följe med Gripenflycht, och 2 Tyska Lacqvajer i Neapoli Mons. Royer, Mons. Grand Maison, och en page Sturck, 2 af wåre gamla Laqvajer Arfved och Hinderick, Sockerbagaren med sin Hustru, Twå Bagare med några Staldrängiar. Capit. Simes ifrån Wismar, Herr Pufendorfs Swåger, och Volunteur, war redan på ett Genueser Skepp at gå til Zante, men blef då sjuk af den blessur, som han fick i den första Bataillen för Argos, nemligen skuten igenom Halsen. Men hetsig och andra sjukdomar slogo dertil, dödde så den 3 October på Skeppet, förrän det lade utur hamnen. Då lät Hans Excell:ts hämta deß lijk och lät begrafwa honom med Mons. Royer, som dödde samma dagen, den 4 uti en Grekisk Kyrckia i Neapoli. Dödde ock en Qwartermästare ifrån Wismar, Volunteur hos Herr Baron Erskin, hwilka ock woro i wårt hus, och en Volunteur Grubb, som Herr Lagerkrantz hade recommenderat. Den 23 November embarquerade wi på Schala Jacob, at gå ifrån Neapoli til Zante, ehuruwål det mycket nödigt gick, at Capit. Generalen wille släppa Hans Exell:z, men måste efter Hans Exell:z intet wiste om han skulle hafwa Kongl. Maj:ts permission, at gå in i en annan Campagne. Den 29. ginge wi til Segels, Winden war oß mycket Contrair, wi ginge wål den Cerigo 3 gångor förbi, der Venus sägies wara född, och åter tilbaka igen. Den 3 December hade wi starkt motwäder: då dödde Munskänken Lars och wår Präst, då wore wi wid paß wid Matapan eller Cap de Maijna, der helfwetet säjes wara. Syntes wara farligit at dö, så när Helfwetet. Derefter nödgades at löpa in i Golfo de Coron och kasta anckar i Porto di Vitullo under Fästningen

Kelasa

Kelasa och låge der i 3. dagar för Motwäder skuld, och imedlertid samlades wår Convoy, som bestod af 7 Skiepp.

Den 15 om Morgonen kastade wi ankare wid Zante och efter middagen desbarqverade, fingo ett wackert hus, som här äre rare, wäl meublerat, men beklagelig, hwarken Ung eller Skärsten, hwaröfwer wi äre swåra modfalne. Här är intet så stor kiöld at beklaga sig öfwer, men i 2 dagar har warit så starkt wäder, at ingen båt har kunnat kommit ifrån Skeppen til lands. Här gifwer man oß nu skjöna Pomerantzer och Citroner, Drufwor och allahanda Trägårds Saker, så wäl som rätta röser. Men ingen ting möttе mig kjärare än 2 eller 3 knippor bref, hwaruti Min Kjära Broders sig befunno, ett af den 1 Julii, det andra af den 12 Augusti, och Syster Christinas af den 1 Augusti. Gudi lof som Eder alla uppehåller wid helsan och lifwet, och tackar Eder samtelig af min yttersta förmågo, för all den kiärlek J bär för mig. Om man altid med lika sort kan wara beta't, så försäkrar jag Eder ock därom. Beder tienstelig hälsa Högt:de Fru Swägerskan: beder min K. Broder wille altid i bästa måttan recommendera mig hos henne: Samtelig mina små Syskon önskar jag den Rika Guds wälsignelse. Jag beder ock hälsa S. Catrina: hugnar mig mycket om hennes sak, som K. Bror förmenar, löper ut til hennes nöije. Syster Christina och Swåger Palm, Syster Sara och Swåger Hans Claßon, deras K. Barn allesammans äre af mig på det kiärligaste hälsade. Gud gifwe Eder alla ett frögdefult godt nytt åhr, fast mitt bref intet kommer fram förr än i Jan. eller Febr. Jag förgäter intet heller til at helsa Agata, Jsrael och Greta och alla goda wänner. Jag beder ock K. Bror will gjöra Min excuse hos Mons. Rabel, men jag wet han är bättre tilfreds; han får ändå bref nog, men om han wille gjöra min ödmiuka Recommendation hos Fröken Delagardie, är jag hans tjenarinna. Gudi lof! at Min Grefwinna mestedels har öfwerwunnit sin Sjukdom, så låter hon fuller efter handen aflägga hos hwar och en sin skyldighet.

het. Jag lär intet denna gång hinna upwackta min lilla Grefwinna Hedwig; ty jag är allena som sjukdomen hafwer skonat. Agnes är ännu mycket sjuk och har warit i 3 Månar. Catrina har 4:de dags Feber, men går uppe der emellan: Hon tackar K. Bror mycket för goda tiender ifrån sin Swåger, och hälsar tiensteligen. Med flitig helsning beder jag berätta Fru Borgmästerinan De la Valle, at hennes Son reste ifrån oß i Napoli den 24 Sept. tämmelig frisk, och nu här finner jag et hans bref för mig af den 16 Octob. at han då med M:r Pfaltzburg går åt Napoli d'Italie: det kom tillika med en ifrån Wißmar som heter Klinckou. Monf. Gripenstyckt går nu härifrån åt Venedig. Adieu Min H. Broder.

P. S. Det möter ock Hans Excell:s et Nyårsbref här, som förkunnar honom en discretion af Republiqven, en Baßin d'Or med 6000 Ducati uti. Det kan fuller ock göra en något tilfreds efter utstånden möda, efter man finner Recognoisance.

2. Högtärade K. Broder

Athen, d. 18. Octob. 1687.

Ifrån Isimo war mitt sednaste: jag erindrar mig wäl at jag deruti beskref wår Resa ifrån Corintho omkring hela Morea alt för widlyftigt, så wil jag efter denna Resan har warit kort ifrån Isimo och til Athen, så mycket mindre ord göra. Det är nog at wi nu äre Herrar uti Athen; likwäl kan jag säja Min K. Bror, at Turkarne efter falskt spargement, trodde wår Armee gå Athen förbi och til Negroponte, och altså begynte några dagar förrän wi kommo, flytta utföre utur Fästningen, och i Förstaden igen, men i det de sågo annat, blef en risp af. Wåre togo sit läger uti den sköne Olivenskogen, som är et stycke ifrån Staden, och blefwo bittida och sent alarmerade af Turkiske Partier, som på sine sköne hästar förlåte sig, men de funne altid sit möte af Hans Excell:s Feltmarskalken, som nästan aldrig gaf sig någon ro, men då hade de ingen lust at bida; så träffade de stundom

någre

någre Greker, som de höggo Hufwudet af, och stundom toge de någon bort med sig.

Fästningen ligger på et Berg, som säjes wara det slemmaste at bemäktiga sig ty ingen mine kunde giöras: huru nödigt Hans Excell:s wille förderfwa det sköna Tempel som uti 3000 år hafwer stådt och kallas Minervä Tempel, men det hielpte intet, bomberne giorde sin werckan och kan det Tempel aldrig i denna werlden mera uprättas. Efter 8 dagars resistence satte Turkarne hwit Fana ut, efter Seraskieren intet kom dem med alfwar til hielp, och blef bewiljat, at hwar fick bära så mycket som han orkade intil Marin, det som likwäl warder hållet för 6 mil; många läte sin börda ligga på wägen. Öfwermåttan wackra sydda Saker, linkläder som de bruka, hafwa de här haft. Staden är ock bättre än någondera af de andra har warit, mycket wackra hus, Grekernes så wäl som Turkarnes. Grekerne gofwe sig strax under Republiqven, när Armaden kom under Staden, men hafwa alla deras ägodelar nedergrafwit. Alla de Antiquiteter som här finnas, är mig omöjeligit at beskrifwa. En Fransker Bok af år 1675 och 1676 Jacob Spons och en Engelsmans, synes mycket Juste derom skrifwit. Den samme Consul Girand har ock fördt oß omkring, som dem hafwer beledsagat, men med stor möda, efter han war incommoderat i sina fötter. Wi besökte ock en Capaim, som har Demostenes Laterna til sin kammar, hwilken tractera oß med win, bröd, äplen, fikon och granatäplen. Uti 4 eller 5 Grekeska hus tracterade de Affendina eller Affendiasa (så nämna de Grefwinnan) med Orangiad, Limonad, friska Mandlar, Granatäplen, Marmelader och sådant. Hans Excell:s är nu uti tankar at träffa Seraskieren. Gud bewaré honom. För 2 dagar war han ock ute och såg de fullen et parti, men de drogo strax af. Winterqwarteret blifwer här. Jag wille gärna weta, hwad Bror tycker derom, at wi äro i Athen, som har gifwit Moeurs åt alle andre, ja åt Rom sielf, men at säja sanningen, så finner man ingen af Inwånarena, som weta om deras egna förfäder, så myc-

ket som de fremmande. Jag önskar at Mons. Rabel och Min Bror woro här med flera sine likar, at begynna det gamla här på nytt igen. En Doctor Medicinä har följdt oß omkring här. Han säger sig wara af Pericles efterkommande. En wacker Mosquee hafwa wi fådt här til Luthersk Kyrcka, och twå hafwa de gjordt til Catoliske. Jag beder tjensteligen hälsa Mons. Rabel. Von der Noot går bort i dag eller morgon åt Meßina och sedan åt Rom. Jag ser nu fuller at det intet är geent för mig at komma hem. Om jag intet nu kommer med en mycket ärbar Capitains Fru, som går med de gamle Lüneburgische trouperne, hwilke säjes ännu i år skola gå bort, så wet jag min sann derefter intet någon lägenhet för mig. Hiertans Kära Bror, jag hafwer intet haft Bref på lång tid ifrån Eder, det sednaste war af den 28 Maij: Men jag måste inbilla mig, at efter åtskillige gånger 2 eller 3 Bastimens, som äro komne ifrån Venedig äre borttagne af Corsairer, at bref ock äre utan twifwel tagne. Wi må nu Gudi lof alle wäl; om Min K. Bror behagade låta Furstinnan weta, at Grefwen och Grefwinnan må wäl. Grefwinnan wäntar ock mycket efter Bref från de sine. K. Bror hälsa ock mina K. Syskon, Släkt och wänner. Gud beware Eder samtlige. Skrifwen mig snart til, och säjen Syster Sara at hon skrifwer.

Min Högt:de K. Broders

Hörsamste Syster

Anna Agriconia.

Porto di Poro, den 20 Junii 1688.

J. H. K. B.

Wi hafwa warit alarmerade af Påsten, som nu Gudi lof är stillat, och Contumagen nästan helt och hållit uphäfwen. Någre af dem som warit sjuke, hafwa ännu intet prattica. Här är nu intet annat än dagelig Exercitier med folket, som är til en wacker hop, nemligen 16000 man och wänta Ordres, hwart de skola taga wägen. Jag hafwer tilförene skrifwit at wår Capit.

pit. General är nu Hertig af Venedig, men blir likwäl här öfwer Compagnen. Hornet hwarmed Hertigarne krönas, blef ej hitsändt; Ty det må ej uttagas utur Clostret S. Zacaria mer än den dagen Kröningen påstår, och då den är förrättat, måste Dogen sielf föra det dit igen och leswererat åt Abdißan, af orsak at det af en Abdißa är ditgifwit, med det förord, at det ock skal därhos Abdißerne förwaras. Hertigen war då han undfick detta Budet på sin Galeia, och kom ej til lands. Hans Exell:z Feltmarskalken med 2 eller 3 de förnämste drogo öfwer til honom, at gjöra honom compliment, och då Hans Exell:z temoignerade den frögd han hade öfwer hans uphöjelse swarade Dogen: Glädjen J Eder öfwer min honeur, så har jag orsak at tacka Eder, efter han härrörer af Eder Valeur. Hans Exell:z måste sittia, hwilket ej wederfors någon annan. Dogen har warit beklädd, med en Romanisk mantel af Gyllenstycke, som war ihopknäpt på en axel, och derunder en skjön borderat Jacka: på hufwudet en skjön röd sammets myßa, som är rund oppe på hufwudet, och är det hans dageliga hufwud drägt. J 3 dagar hölts här Fest med allahanda fyrwerck, til Sjös och Lands. Några inventioner woro artige nog: Uppå watnet brände en fästning med en Mosqve mit uti. Jag wet intet förwist, om man wille dermed representera Negroponte, men efter det är ännu dermed ogjordt, så wil jag ock låta det ogißat: Några Galeatzer och Skepp woro med några tusende brinnande lampor beprydde, lampa wid lampa, efter alla de förnämste repen och alla flaggor, hwilket såg rätt wäl ut, ty man kunde nett observera hela Skeppets bygnad, efter lampornes sittiande. Hela Armeen gaf Salwer uti alle 3 dagarne, 2 om dagen, men den sidste 3 och hela armaden til Sjös, samt allahanda Frögde Eldar. Nu är Dogen med Galejerne åt Candien. På 2 nätter är han ditkommen. Om Rebellionen der continuerar, som et bastiment i går ankommit, wil confirmera, så lärer det kanske tjena oß til någon nytta. Herr Carl Sparre som förer de Barritiske är med sit folk hitkommen. M:r Wallenstedt är ock med honom; och tror jag han med det

 försia

första blir emplojerat. Den äldsta Gyllenkrantz är dödt blefwen i Dalmatien, den andre är här med, och mår wäl. Jag hafwer talt med Mons. Gustav Wallenstedt och lefwererat honom Hans Systers bref. Bror behagade låta hans Möder weta deras tilstånd, eller åt Herr Öfwersten Lindhielm. En Fransösk Printz är hitkommen för Volonteur, han heter Harcourt. Malthesernne säges allareda hafwa conjungerat sig med Dogen.

P. S. I aftons kom Dogen igen. I morgon skal conseil hållas. Malthesernne hafwa ännu intet stält sig in.

Af Skeppet S:t Johannes i Canalen för Negroponte, d. 7 Augusti 1688.

4. H. K. B.

Mit sednieste war ifrån Porto Poro; sedan hafwer jag ej något från Eder, eller någon annan utur Swerige. Wi embarqverade i Porto Poro, den 6 Julii St. N. med en wacker Armee; Maltheserne woro ock med, men begynte temmeligen at sinkna. Folket woro dock wid godt mod. Den 7 gingo wi ut tur hamnen. Mestadels krigsfolket, besynnerligen Officerare och Volenteurer woro fördelte på Galejerne och Galeatzerne, på det motwädret intet skulle förhindra dem, som då war begynt och hade warat några dagar: Man wiste at det wädret plägar wid den tiden wara en månad ja och mer. Grefwinnan steg på ett Skepp, som heter S:t Johannes. Den 9 kommo wi med Skeppen til Cap De Colones; der måtte wi läggia i land, för det starka motwäder skull: wi fingo en gång åter en liten wind och ginge ut, men det warade intet länge då skingnades Skeppen så, at somlige gingo i den ena hamn, och somlige i den andra ja en del gingo tilbaka til Porto Poro för friskt watn skuld. Wi avancerade och kommo i Porto Rafti; dit kom då en Galeje tilbaka ifrån Negroponte, som hämtade Soldaterne af wårt Skepp, och så måste Galejerne söka här och där, hwar de fingo Skeppen igen. När Grefwinnan och folket med Grefwen

woro landstegne, så gick klagan an, som det är alla år wanligit. Den 13 hade Grefwen landstigit. De sökte intet at förhindra descarquementet, ty de hade så fördelacktige Påster, som de intet wille qvittera nemligen 2 Berg wid Staden, det de så hafwa befästat sig, och med stora Stycken, at de stå intet lätt at taga dädan, och den andra sidan wid Bergen ända öfwer Canalen är ett Skands, at han Gouvernerar hela Staden. Turkarne nämna honom Karra Babba. Babba will säja Fader, och Karra betyder Swart, och det är Fadren för de twå Döttrarne Morea och Negroponte. Den 23 kommo wi egentligen med Skeppen hit, och hwar ändå intet något begynt. Den 30. blefwo batterierne färdige som skiuta nu med 28 stora stycken continuerligen och 8 mörsare som kasta bomber. Gud som gifwer Seger, han wälsigne ock sin Christenheits wapen för JEsu Christi skuld. Många hafwa hållet den angripningen för ringa, men Hans Excell:s Feltmarskalken hafwer utaf den underrättelse som han haft hafwer om orten, annorlunda derom dömt, hafwandes noggrant sedt, at man ej kan förhindra dem at få succurs än til sig, ty fast om Admiralen Venier ligger i Canalen på andra sidan med en hop Skepp, så kan dock succursen komma intil dem igenom Karrababba så mycket som de wilja. Hans Excell:s skal fördenskull, såsom berättes, hafwa i KrigsRådet, ej aldeles warit nögd med Fästningens angripande på detta Maneret. Men det swåraste är, at Armeen sjuknar mer och mer, så at det är ynckel. Af Maltheser-Riddare äro 60 stycken sjuka tillika med deras General, och de andra Generalerne äro ock alle sjuka och hafwa hetsig Feber, at thet är för wåra ögon ett elakt utseende, men det aldrawärsta är, at Hans Excell:s Feltmarskalken i förgår sielf med en häftig Feber blef befallen. J går war det något lindrigare. Dogen lät bedja honom, at han så länge wille begifwa sig på Skeppet, på det han änteligen intet så mycket skulle blifwa öfwerlupen, och at så mycket möjeligit woro, slå bekymret utur hufwudet, at Medecinen måtte hafwa någon werckan. Hans Excell:s wille ej gerna dertil, dock lät

han

han öfwertala sig af Grefwinnans bön: I dag hafwer Gud ära, febern warit än lindrigare, så at wi hoppas med Guds hjelp, det snart blifwa bättre. Fatiguen är stor för den Herren. Folket arbetar continuerligen at komma närmare Staden. Alla aftnar göra Turkarna utfall, men med ingen fördel. Här är skedt som ingenstäds tilförene, at Turkarne hafwa lupit öfwer til oß. Några stycken äro i deßa dagar öfwerlupne, som berätta at de hos sig skola wara Malcontente: i några månader intet betalte: Succurs warit wid Karrababba, den ock af wåre är sedder, men gådt tilbaka: at wåra Stycken gjöra god werckan: försäkra ock at inge Miner i deras werck är, hwilket man dem intet kan tiltro: hwad widare gifwer tiden. Jag hafwer warit sjuk, sedan wi gingo ifrån Porto Poro: i dag är tredie dagen, at jag gådt uppe. Det är dock slemmast, at när man här sjuknar, så kommer man strax aldeles ifrån krafterne, och kan i långan tid intet få dem igen, en stor hop som få denna hetsige Feber rasa. Den Swenske Johan Roloff (*) som jag har omskrifwit, är här död blefwen, i 3. dagar sjuk och död: han har intet så mycket lemnat som han har lånt. Han hade nu en wacker tienst fådt i Porto Poro, Regements Qwartermästaren under Waldicks Regemente.

Af Hamnen för Negroponte, den 3. Sept. 1688.

S. H. K. B.

Uti mit sidsta, som war af den 7. Augusti förmälte jag at Hans Excell:s Feltmarskalken hade Febern; wi förmente då, at det skulle lindrigt aflöpa, men här äro många tårar sedan utgutne, ty Hans Excell:s hade 11 gångor Febern, och war aldeles utmattat, entligen blef då Febern likwist ute. Wid Belägringen

(*) Han kom 1687 den 1 Maij til Venetianiske Armeen, blef af Gref Königsmarck wäl antagen, och lemnades honom fri tilgång i des hus. 1688 den 20 Junii blef han Regements Quartermästare. Des Dagebok stadnade i Jungfru Åkerhielms händer, som deraf gjorde Extracter och finnes ibland des efterlemnade papper.

[illegible] anmerckade arbetarne [illegible] eller [illegible] palissader, så at de ändteligen måste resolwera sig at storma. Emedlertid fästning: och Commendanten dermed hade at behålla stället til Hans Excellens at [illegible] dem; blef ock beslutit, at ej längre dröja dermed, efter fienden gjorde om nätterna de Christna all för stor skada. Turkarne föllo ut en natt och slogo Florentinerne utur sin trenche, då många blefwo döde och fångade, men General Major Ohr och Brigadieren Carl Sparre kommo med succursen och drefwo fienden in igen i Fästningen; fingo ock en tämmelig god Revange på dem. Den 20 Augusti en tima för dagen skulle stormen angå på Förstaden, hwaruti fienden hade 2 eller 3 berg med Stycken besatte. Hans Excellens war ännu intet så frisk, at han kunde gå et steg på sina fötter, behöfde dock at Skeppet, på hwilket han låg sjuk, så när läggias som mögeligt wore, at han kunde wid dagningen se huru wercket förlöpe. Turkarne gofwo en förskräckelig Eld utur sine Musqueter, och den nödgades wåre hålla ut först en hel tima. Men Gud halp dem så nådigt, at de likwist fingo in Förstaden och gjorde de en et tämmeligt nederlag på fienden. Wid samma [illegible] wore Skeps Capitainerne med deras Mariniers commenderade, at storma et högt berg wid Marinen, hwarpå fienden hade et batterie, hwilken storm, Gudi lof, så lyckades, at fienden gaf flykten, af hwilke många blefwo slagne, och många sprungo i Sjön, så at af fienden blefwo mer än 1000 döde; af de Christne gansk många bleßerade, ibland hwilke Printz d'Harcourt i sin arm och hand. Wåre fingo der 30 Metallstycken och 9 andre. Den 22 gjorde Turkarne et starkt utfall, och träffade åter på Florentinerne, hwilke woro swaga til antalet emot dem, och nödgades fördenskull qwittera sin Post, då fienden så när hade tagit igen et utaf Bergen, men när secoursen kom, blefwo de åter tilbaka drefne. Då blef åter en häst skuten under Gen. Major Ohr, så wäl som förra gången i stormen: När Hans Excellens förnam at wåre stodo så farligt, wille han intet blifwa längre på Skeppet, ehuru swag han war, men wille tilse, huru de måtte

ste

[illegible] Efter [illegible] af
Gropper, och war [illegible] hela Natten, at så hennes [illegible] sig.
Hon lät bära sig på alla [illegible], som hon åter, hwarest
några anstalter nödige wore, och gaf Ordres. Den 24 blef hon-
nom sagt, at et [illegible] war för handen, då satte hon sig til häst
och red ut; men befans wara et falskt alarm; men då [illegible]
[illegible] åter [illegible], at hon [illegible] tilbaka i tältet, och
nödgades til säng, och hade [illegible] dag feber; [illegible] De-
gen [illegible] at begifwa sig på [illegible], [illegible]
den 28 nödgades [illegible], och war [illegible] swag och matt. I
dag är den 21 dagen af denna hans sidsta feber, och [illegible]
[illegible] så swag, at hwarken hon [illegible]
tala. [illegible] hon har til sig kommen igen. Men [illegible]
[illegible] (och) [illegible] i [illegible]
[illegible] dag, at [illegible] någon hustru kan [illegible] göra och [illegible].
Hon har intet [illegible] eller äter, utan gråt, [illegible] och [illegible]
til Gud, det har warit hennes bröd. I går war intet hopp
mer hos oss; ty til den andra [illegible] fick hon ock en [illegible]
[illegible], men hon kunde intet [illegible], och [illegible] den
[illegible] med honom; Men igenom [illegible]
dre medel, hwarigenom Guds nåd wercker, [illegible] hon sig före
igen; at hon alltsedan har warit något friskare, och täler då och
då något mat. Febern har warit continue ifrån den 20 Augusti
til den 13 Sept. och alla dagar förnyat sig [illegible]
I går och i dag har [illegible] sig, och [illegible]
[illegible]. Gud hjelpe.

Jag kan ock icke förtiga, at den 28 (Augusti) befalte De-
gen, at man skulle storma et Torn af Staden, som ligger [illegible]
[illegible] 40 Man af hwart Regemente, och an-
fördes af [illegible] Wallwick. Det gick förmodeligen lyckligt, at de kom-
mo [illegible] och [illegible] up [illegible]; men då samlade [illegible] sig
med stor [illegible] och [illegible], som de ock [illegible]
[illegible], och [illegible] när de wille, och slogo wåre ut igen,
och giorde stor skada; [illegible] af [illegible] och [illegible]

300 några och 60. Grefwe Waldeck blef med 2 kulor skuten igenom hjertat, strax död, och nu balsamerat: En Öfwerste blef ock skuten, samt andre brafwe Officerare. En stor sjukdom är ibland wåre, så at nu mycket mer af sjukdom äre döde, än af fienden. Af Printsarne och Generalerne äro merendelen sjuke eller blesserade. Brigadieren Carl Sparre är ännu oskadd, och har hållit sig här mycket wäl. Gen. Major Rosen är här, som alleståds är bekant; Man säger at han wid stormen fick den käckaste Turk fatt, som man någonsin kund tro wara, och den skulle hafwa tilsagt honom 800 RdOr til sin lösen, förutan det han fan på honom. Om detta så är, kan jag ej försäkra, men lemnar det til den som bättre kundskap därom hafwer; imedlertid gifwer jag det för det köp, som jag det fådt hafwer.

3. Utdrag af de i behåld warande Fragmenter af Jungfru Anna Åkerhielms Dagbok.

1686 Septemb. St. N.

D. 13. Reste Hennes Grefl. Nåd och jag följde henne in til Napoli af Desi huset, som Hans Excell. hade tagit för sig, til middagen åter ut i lägret och efter målsiden reste in och blefwe der.

14. Kom Hans Excell. til aftonen med hela Hofwet.

15. Höll Hr Fabricius tacksäjelse predikan: Texten Jesu Syracs Nagarishe ut föringa til all den barmhertighet som tu mig giordt hafwer.

18. Insjuknade Hans Excell. och fick febern.

20. Insjuknade Hennes Nåd Grefwinnan och continuerade til den 1 Octobr. då Hon hade en så stark sömn, at ingen trodde Henne lifwet. Gud ware ewinnerlig ähra, som wår den Läkare, och wäckte henne igen, hwilket skedde igenom Feltskärens wetenskap och flit af det Lüneburgiska Regementet.

25. Reste Volontaurerne Mr Klinckow, Falsburg och la Valle (*) på en Tartan åt Zanté.

Den 30 Låt Herr Cap. Simes bära sig ur huset, sämmanledes med Mons. Janßon kommit på en annan Tartan, men Tartan war bortlagd. Janßon hade krafter at släpa sig efter, men Cap. Simes lade sig på et Genueser skepp, som skulle gå bort några dagar derefter, men dödde den 3 Octobr. om morgonen kl. 7 efter en för länglig sweda af det sårt som han fick igenom lifwet uti battaillen för Argos, uti en Salig stund och stor förtröstan til Gud.

Den 4 Octobr. Affsomnade Salig i Herranom Secreteraren Royer kl. 5 om morgonen. Han sjuknade den 21 Septembr. och hade i 11 dagar haft hetsiga febern. Han tillika med Cap. Simes blefwe både den samma dagen begrafne uti en Grekisk Kyrka här i Napoli.

6. Syntes febern wilja qwittera Grefwinnan, och Hans Excell. war första gången ute efter sin sjukdom och besåg wachterne.

15. Dödde Pagen Sturck.

16. Föllo Grekerne in uti et Turkiskt Dorf, och bracte 50 Slawar, män, qwinnor och barn och 8 Turkhufwun.

Den 21 Dödde Volontairen Monsieur Grubb.

Novembr. d. 23. Embarqperade wi på Skeppet Schalo Jacob som wi hade haft ifrån Venedig.

28. Gå wi til segels åt Zante, Gud göre wår Resa lyckelig. Passerade ön Spetzia och Sidria på högra handen.

30 Finge motwind och storm, och om morgonen

Dec. 1. Som war Söndag mistes den Marsillian, som war i wårt följe, hwarefter alle de andre Skeppen måste bijpa och losiwerade.

Den 3. om morgonen wore wi wid det Cerigo, der som Venus

(*) Det war Christopher La Valle. confer. Herr Cancellie Rådet och Riddaren Stiernmans Matrikel No 1299.

Wenus sägges wara född. Den hela dagen gingo wi derjemte, och kunne intet widare för motwäder.

Samma dagen dödde på Skeppet Salsita, Herr Fabricius *) om middagstiden, hwilket om morgonen den

4. Gref Affelt kom och sade Hans Excell. Då befunne wi oss wid Matapan der man säger helfwitit wara, eljest kallas ock Cap de Maijna. Då hade wi en skön wind och gingo fort. Om aftonen finge wi starkt motwäder, och loverade den hela natten,

5. Den andra hela dagen och den natten.

Den 6. Om morgonen wore wi på andra sidan om Cerigo åt Candien, och gådt mycket tilbakas. Emot aftonen gingo wi förbi Cerigo igen: om natten finge wi wind och ginge.

7. Åter Matapan tredje gången förbi, och blef winden oss emot, at wi nödgades löpa in i Golfo di Coron, och kasta ankar i Porto di Vitullo, hwarest Fästningen Kelafa ligger wid pass 2 mil ifrån stranden, som förra året hade gifwit sig under de Venetianer, när de togo in Coron. J samma hamn funno wi ock et af wåre skepp Redemptor, som med oss i följe warit, och Marsillian, ty alla skeppen seglade ifrån oss, när wi den 4 finge motwäder.

11. Lade wi ut igen utur hamnen och syntes winden intet stort wilja favoricera oss, så at den ena stunden gingo wi wår rätta wäg, den andra åter tilbaka, äntlig den

15. Om morgonen kastade wi ankar wid Zante och efter middagen desbarqverade wi. Finge et wackert stort hus, hwilke här äre rare: wäl och wackert zirat inuti, men ingen skårsten, der funne wi wackre Pomerantzer och grönt, samt Roser.

1687.

Febr. 4. Finge wi bref ifrån Swerige och Tyskland. Af Min Bror, af Postmästaren från Stettin och Stralsund.

*) Fabricius war den ofwannämde Prästen.

Junii 8. Reste Hans Hög Grefl. Excell. med sit folk ifrån Zante at begifwa sig til S:t Maura til Armaden, lemnandes Hennes Grefl. Nåd i Zante. Hans Excell. war incommoderat i sitt ben; en häst hade slagit honom, och måste låta bära sig ifrån Zellini Trägård til Sjös.

9. Ginge til segels om morgonen bittida andra dagen.

12. Ankomme til S:t Maura.

19. }
20. } embarqverade.

21. Kommo under Patrasso.

24. Hölts Bataille med Turkarne. Genom Guds Nåd wunne de Christna och brakte fienden uti en sådan confusion at de stucke an sit läger. När de andra uti Lepanto och Patrasso det sågo, at deras Armee war slagen, lupo de derifrån, lemnandes altså Städerne Lepanto och Patrasso med de härlige Fästningarne och twenne Sjöslott i wåras händer med 200 stora Stycken, förutan de Stycken, som wåra uti battaillen dem afhände tillika med Faner.

D. 27. Om aftonen kl. 11 kom en Barqve som brakte tidender, at wåra hade wunnit. Då begynte alla klockor at gå, och hölts så i Zante 3 dagar Fäst, löstes Stycken, gjordes frögde eldar och ginge processioner.

D. 28. Om morgonen kom til Zante en Barqve, som medbrakte at Castell Tornese hade gifwit sig.

29. Som war Tisdagen kom det stora Skeppet S:t Domingo til Zante, som Hans Excell. hade skickat efter Grefwinnan.

Augusti 1. Om aftonen embarqverade Hennes Grefliga Nåd, och

2. Den andra om middagen ginge wi ifrån Zante.

3. Den tredje om middagen kumme wi til Armadan som låg innan för Dardanellerne på den högra sidan wid Patrasso landet, där strax Hans Excell. kom på Skeppet och blef der til aftonen.

4. Gick

4. Gick Hennes Grefl. Nåd til lands och jag följde henne och åt med Hans Excell. och om aftonen åter til Skeppet.

5. Åt Hans Excell. på Skeppet middag och derefter strax til lands, efter han wille om natten uppbryta med Cavalleriet och gå landwägen åt Corintho. Blef altså alt det andra folket den dagen embarqverat och Galeerna gingo om aftonen fort.

6. Om morgonen lyfte wi ankar och tillika med de andra Skeppen gingo fort, komme den

7. Om morgonen til landet för Corinto. Staden synes til Sjöden, men Turkarne woro dagen tilförende 10000 gånger derifrån med hustrur och barn och håfwor, när de finge se Skeppen komma, och gjorde en eld, hwarefter Turkarne rättade sig. I Corinto hade de allenast lemnat några gamla Gubbar och Käringar och sjuka. Hade ock måst förbrändt uti Corintho. Infanteriet desbarqverade och Camperade utan för Corintho.

8. Om afton kom seglandes en Barque ifrån Syracusa förbi wårt Skepp, som sade at Hans Excell. hade gjordt byte på wägen och fådt 50 slafwar, och at Hans Excell. låter i morgen bittida komma. Men Hans Excell. med Cavalleriet kom intet förr än den

10. Som war Söndag. Wi lågo derefter wid Corintho til den 19. Imedlertid war Hans Excell. ute til Isthmo at bese den gamla Muren, hwilken tilförene war begynt af Darius och andra flera, at göra graf emellan begge Golfen och hafwa Morea kringflutit, hwilket nu war i sinnet at fullborda, om det hade warit görligit, men som Hans Excell. intet fant det så lätt som man förment, blef resolverat, at troupperne skulle gå landwägen til den andra Golfen som är 8 mil ifrån Corinto. Skeppen och Galeerna skulle gå omkring hela Morea och möta wid Athen, hwilket är 600 mil, och wi måste ock gå omkring på wårt Skepp. Hans Excell. war måstadels en gång om dagen hos Grefwinnan på Skeppet, efter Grefwinnan war opaßlig.

18. Om aftonen sent kom Hans Excell. och bödd Hennes Grefl. Nåd farwäl. I denna natt, Gud gifwe til lycka gå wi til Segels.

19. Om aftonen paßerade wi Dardanellerne och Pratraßo.

20. Om middagen komme wi til Zante, där wi provianterade oß med frukt och Trägårdssaker, och ehuruwäl wi intet ankrade der, måste wi likwäl lovera af och an der på Sjön, at wänta til deß all Flottan skulle samlas, som war en del efterblefwen.

21. Om morgonen kl. 7 som war Fredag afsomnade i Herranom Agnes von Sanbeck, Hennes Grefl. Nåds Cammarpiga, som 1 helt år hade warit sjuk. Gjordes strart lista och swepter, och sattes på Feluccan. Jag och Catrina Urbans följde med til lands, så wäl som de förnämsta af wårt folk, förde henne til Zante til Lazaretto, hwarest wi läte göra hennes graf strax wid Kyrkedören på högra handen, som wetter åt Trägården, i wrån wid Rundelen, och skure uti en berg Sten i Muren hennes namn. När wi komme tilbaka om aftonen war wårt Skepp gångit til segels, efter Capitain General war paßerat med Galeerna och wi måste ro efter 3 eller 4 mil.

26. Om Tisdagen dödde wår Feltscher af hetsig feber benämd Johan Fuchs, Here Herman Fuchs Son i Stockholm. Och som wi då wore mitt för Arcadien, skickade H:s Grefl. Nåd liket med en Feloucke til den Prodano och lät begrafwat wid gamla Navarin.

27. Kl. 7 om morgonen befunne wi oß wid Cap Matapan och hade gådt 100 mil om natten. Wi mente då med den goda winden mycket avancera, men wår Commend. för Skeppen gick in i Golfen de Colochina hwarest Galleerna lågo för oß, och war Capitain General finnat at accordera med Turkarne ifrån Misitra, som ock wore ditkomne 12 stycken af deras förnämsta, men som accordet blef dem för högt satt, blef intet deraf. 3 Kiöna hästar förärade de Cap. Genr. och behölt

hans

han Ehlan, hwilka blefwe satte på en Marsillian. Wi lågo der i hamnen från den 27 om middagen in til den

31. Om morgonen. I dagningen hißade wi Segel, finge et starkt wäder och wore kl. 11. wid C. S. Angelo och efter wädret war oß där starkt emot, måste wi nödgas ankra wid Cerigo i S:t Niclas port. Lågo der til

Sept. 3. Onsdagen, då wi gingo derifrån, men som wår Commendant tyckte wädret wara förstarkt, lade alla Skeppen igen i hamnen in til den

5. Då wi lade ut, och gingo Malvasie förbi. Der fingo wi ordres at gå fort med de Skeppen som i wårt följe wore, hwilke wore 100 Bastiments. Cap. Gen. blef liggandes för Malvasia med Galeerna at beskiuta det, tog ock 2:ne Palender som skulle skiuta bomber; War ock kommen dit med sine skepp, Herr Venier, som e'jest kreuisat i Archipelago och lade med sit Skepp in i Hamnen under Staden och gjorde sin flit at beskiuta den, men ortens fans fast, och gafs ingen liknelse til accord. De Venetianer hade den olyckan at et stort Skepp Ma Donna Del Cielo eller de Genna, gick i brand för Malvasia af des egen Krutkammare, som oförtharandes, war Elden löskommen. Wi gingo fort med wårt följe, och finge om natten mycken hård wind och förskräckelig ljungeld och blixt.

6. Om morgonen bittida hade wädret drifwit oß förbi Golfo d'Egina, och woro wid Isola longo, loverade så tilbakars igen och kastade ankar utan för hamnen Porto Lione klockan 2 eftermiddagen. Litet derefter stilte wädret sig och Hennes Grefliga Nåd behagade låta ro sig in i hamnen at se det stora Lejonet. Der låg ock in i hamnen et litet Engelskt Skepp, som om morgonen bittida för oß lopp in, hwar uppå war redan Angelske Consulen utur Athen, hwilken ropade at Felugven skulle komma til Skeppet. Med Hennes Grefl. Nåd war Cavallieren wår Skeps Capitain, Monsieur Baltzar Klinkou, 8 eller 9

G andra

andra Karlar på Feluqven, jag och Catrina. Consulen wille intet stort yttra sig, huru det stod til i Staden, men så mycket förstoge wi, at det intet alt måtte wara så rickrigt, som wi förmente, nemligen at de Athener contribuerade til de Venetianer *) Antlig begynte Consulen tala Tyska, och bad at man intet måtte tala annat språk, at intet blifwa förstådder af Skepsfolket: sade ock at det war 400 man i fästningen Turkar. Wi stego då på landet at bese Lejonet som war af Marmor och satt $4\frac{1}{2}$ aln högt; et framben war 7 qvarter tiockt. I det komme några Greker ridandes ifrån Staden, då bad Consulen man måtte intet låtas förstå eller kunna annat språk än Tyska, och tilböd sig om morgonen wilja utskickade til det Engelska Skeppet, hwad wi hade nödigt til refråskatiw, efter det intet war säkert at någon af wårt folk ginge up i Staden. Wi rodde då straxt ut til Skeppet.

7. Finge om morgonen bittida god wind och gingo fort, kastade ankar kl. 1 om middagen uti hamnen wid Istmo. Hennes Nåd skickade straxt up til Corinto, at höra huru det stog til med Hans Excell. hwilken om aftonen straxt kom, och gick samma afton åter tilbaka, oacktandes det war 2 Tyska mil. Hans Excell. kom dan und wan til skeppet.

13. Kom Cap. Gen. med Galeerne; hade wäl intet winnit något wid Malvasia, men contraherat med dem ifrån Misitra, som bewiljat at gifwa 30000 R:Dr. Hans Excell. kom samma dagen til Cap. Gen.

15. Red Cap. Gen. up til Corinto at bese det, och blef tracterat af Hans Excell. med alle Capit. de Mare.

Af det tilfället fick jag ock lof at resa til Corinto, som annars blifwit högtbedröfwad, om jag intet fådt säga mig warit i Corinto. Fru Leutnantskan Heimb war med mig. Gästerne wora

*) Meningen är här något mörk, men af det efterföljande finner man sammanhanget det, at de Athener ej wille eller årnade contribuera til Venetianerne.

ro öfwermåttom lustige. Hans Excell. talte Latin med dem och Grekiska utur Aristotele; och fölle de alle deruppå, at de skulle hafwa Cap. Gen. til Athen at låra tala Latin.

Jag gick imedlertid och beság templen. Et besynnerligt som hade 13 stora Colonner, $4\frac{1}{2}$ aln tjocka och mycket höga, små refslor som man kunde lägga en stor tume uti, hwilket blir kallat a la Corintienne. En af dem war nedfallen och afbruten.

Några wackra hus kan man ännu se, som äre något förförgyllt, och 2 små badkamrar som wore artige. Juni tempel war der ock at se.

Efter det war resolverat, at de skulle gå til Athen och sättia det i Contribution, embarqverade.

20. All folket och Hans Exc. gick sent om afton på Cap. Gen. Galer.

21. Kumme wi til Athen och gingo in i hamnen för Porto di Lione.

Hwad der är skedt och hwad jag der sedt för Antiqviteter är alltsammans blifwit afskrifwit för den stora Meßlingen, som Hennes Grefl. Nåd haft. Det finnes ock därom så många Beskrifningar. Allenast hade wi der en Luthersk Kyrkia, som hette Helga Trefaldighets Kyrka.

1688.

Den 6 April. Gingo wi derifrån utur hamnen, gingo Culuri och Egina förbi, hwaruppå Grekerne wordo förde ifrån Athen och den lilla ön der Xerxes hade mönstrat sin stora Krigshär uppå sin Sölfwerstol, då Athenienserne brände up hans Här i hamnen; Mot afton blef wädret stilla, så rodde Cap. Gen. Grefwens Skepp fram och kommo så in i Porto poro, hwarest Demostenes den wältalige blef förjagat af Antipater och der han sielf tog gift.

Der blef Armeen lagd i Contumage för Pesten skuld: Gud giorde ock en nådig ända derpå. Där samlas åter och kom mycket wackert folk tilsammans, 16000 man med Malthe-serna.

 Den

Den 7. Julii gingo wi ut ifrå Porto poro.

9. Kommo wi til Cap de Colonne, hwarest äre 12 stycken Colonner af skiön Marmor och en treffelig högd.

13. Kumme wi til Porto Raphti. Der är uppå et stort bärg kringslutit en stort bild af den skiöneste hwiteste Marmor, hufwudet war borta, men staturen war som en Jupiter.

23. Kumme til Negroponte.

30. Wordo batterierne färdige och begynte den samma dagen at skiuta med alle tillika. Florentinerne woro ock ankomne, 4 Galeer och 2 Skepp med folk.

Den 4. Augusti fick Hans Exc. febern, Gud hjelpe honom.

I 11 dar hade Hans Exc. febern och war mycket swag, der efter förlät han honom Gudi lof. Imedlertid avancerade arbetarena under Turkarnes Pallisader, och wordo alla nätter af wåra många skadde, i synnerhet en natt giorde Turkarne et starkt utfall, och Florentinerne förläte sin trencheer och lupo, blefwo ock många skadade och döde, och läte taga sin fahna ifrån sig; men så kom General Majoren Ohr, samt Sparren och drefwo ut Turkarne igen utur Trenchen, hwilket kostade på både sidor nog. Hans Excell. önskade gärna, at de intet så mycket hade avancerat, på det Stormen ändå i 2 eller 3 dagar hade kunnat uppehållits, at Hans Excell. hade kunnat lätit bära sig med, ty ännu kunde han knapt sättia sin fot til golfwet, men det kunde inter uppehållas.

Deße dagar eller den 10 Augusti dödde wår goda Doctare på wårt Skepp S:t Johannes Evangelisten. Samma dagen dödde Öfwerst Venediger.

19. Kom General Majoren, ty han skulle föra Commandet med flere Officerare och togo Hans Exc. underwisning och råd:

20 Om morgonen för dag begyntes Stormen, och gofwo Turkarne en förskräckelig eld uti en hel tima, som wåre måste hålla ut, men derefter gaf Gud dem seger, at Turkarne måste

ste wika och blefwo många af dem döde, månge störte sig i Sjön. Tillika wore ock Skeps Capitainerne med deras Mariniers förordnade at storma det ena Berget, hwaruppå Turkarne hade et sit batterie, hwilket ock Gudi lof wäl lyckades. I flykten gofwe sig många af Turkarne i Sjön, så at den dagen ofelbart 1000 Turkar äre blefne. Man wil ännu säga några hundra, men jag blir wid det wißa. Af wåre äre 300 döde blefne, och månge bleßerade.

22. Gjorde Turken et treffligt starkt utfall, då hwo åter Florentinerne och blefwo många af dem skadade: Turkarne hade så när det lilla Berget inne igen, men wåre drefwe dem tilbaka igen, och miste de den gången ock tämmeligen.

Samma dagen skedde en stor olycka at wåre både kockar M:r Johan och Andres togo sig det orådet med 2 Båtsmänner, at de togo utur en Grekesk Kyrka i Förstaden alla de Saker de kunde finna, Kalk, Talrik, Lampa, Meßhakar och Hüend, Andres blef så i arrest tagen på skeppet, och Johan på landet. Hans Excell. hölt dem skyldige hänga, och låte sin Präst bereda dem til döden. Då Andreas det hörde, skaffade han sig om natten lös och rymde af Skeppet.

23. Hans Excell. som war sorgfällig för folket, wille då så swag som han war, låta bära sig, at komma i lägret, och måste man med handklåden under armarne hjelpa utföre trappan.

24 Fick Hans Excell. febern igen af orsak, at han dagen förr hade warit til häst och besedt alle batterien.

25. Begynte Negroponte at bränna.

S. dag gick Venier ut at förhindra Turkarne Succurs, som man sade skulle wara 13 Galeer.

S. dag skedde ock en olyckelig händelse at en 24. pundig kula slog in i Grefwens Matsalstält, der alle Volunteurerne sutte och äte och träffade en Italiener, som i 3 Campagner hade warit hos Hans Excell. slog honom i sidan, at lefren föll ut. Han blef strax död.

26. Wille Turkarne sly utur Staden, men et partie utur Karrababba kom utföre och mötte dem på bryggan, trängde med på dem, och efter myckenheten blef ju mer och mer, gick windbryggan sönder med dem, at 30 stycken eller mera föllo i Sjön, så måste de Nolens volens gå i Staden igen. Därefter skjöte de på hwarannan. Det folk som är i Karrababba äre af de som hafwa sina gods på landet och wilja derföre twinga de andra at blifwa.

Elden continuerade ännu, så wäl och om nätterne.

Slog ock en Kula af 24 m. til M:r Klinkou i hans säng eftermiddogen, der han för mattighet hade sig nederlagt, kulan wältrade sig i Madrassen och i sängkläderne, men han kom, Gudi lof, oskadd derifrån.

27. Continuerade ännu elden: fingo ock Turkarne Succurs 1500 Man.

28. Nödgades åter Hans Excell. låta bära sig utur lägret och til skeppet, och war aldeles kommen ifrån sine krafter. Febern continuerade daglig. Han öfwergaf de andra Doctare och tog Rangrefwens Fältskär, som nyß kom ifrån Venedig.

30. Blef febern ute: Men kom om aftonen kl. 7. igen och continuerades hwar natt, men på owissa timmar och altid kom hwar gång bittigare. Blef alt heftigare, så at Hans Excell. talte då och då i hufwudyrslen och deß emellan såf han.

Septemb. 1. En Florentinsk Doctare, samt en annan Tysk blefwe brukade: och blefwe honom 4 Vesicatorier satte.

3. Blef Berchholdz en Volontair hos Hans Excell. död af hetsig feber. *)

4. Satte de Hans Excell. koppar på ryggen 6 stycken derefter talade han intet irrt, men blef så swag af den häfftiga continuerliga febern, at alt hopp för oß war ute, och Grefwinnan i den största sorg och jämmer ängslas dag och natt och hwarken sofwer eller äter.

5. War

*) Man har här uteslutit åtskillige andre, som aff Grefwe Königsmarcks suite tid efter annan dödt, såsom åtskillige Domestiqver, som woro rätt många til antalet.

5. War en hård dag, och war den 13 dagen af Hans sjukdom: Doctarena desespererade och sade at den fjortende wore mer at befrukta, efter man honom nämner Criticus: Men Gud wändet annorlunda, at febern emellan den 5 och 6 intet förnyades, och den 6 är nu paßerat med en stilla sömn.

6. Gjorde ock Turkarne et utfall, men med ingen winst; blefwe strax tilbaka drefne.

8. Skulle de wåre efter Dogens wilja storma et Torn i Staden, och woldes 40 man, de bästa utur Regementerna, som först skulle löpa up. Gref von Waldeck war deras anförare. Det gick dem wäl i begynnelsen; så at de Wittembergerer stucke sin Fana på Tornet. Men Turkarne samlades som wore en så stor myckenhet derinne, och slogo de wåre ut igen; så at af wåre blefwe döde och lamaste 300 några och 60, hwaraf de wåre blefwe myckt förfagde. Turkarne wore så förbittrade, at de inga Bomber eller Canonskott aktade. I wårt läger hade hördts utaf många, som sade: Hade wår Fader warit här, hade det intet gådt så. Gref Waldeck blef då skuten med 2 Musqvetkulor igenom hjertat, en Öfwerste och många braswe Officerare; Grefwe Waldeck dödde strax, men ropade sin JEsus; blef ock balsamerad at föras til sit land.

11. Hade Hans Excell. en swår dag, talte intet ord, hörde ock intet heller.

12. Om morgonen hade wi intet hopp mera, efter han hade en swår catharr, och kunde ej spotta ut; derefter om dagen fick han en liten bättring, och talte några ord, Gudi ware lof, och hjelpe honom widare.

15 War den olyckeliga dagen, som Gud öfwer oß förfedt, uppå hwilken Hans Höggrefl. Excell. kl. 4 eftermiddagen oß alle och werlden afsade, men sin ädla Själ, sin Frälsare öfwergaf; Han gifwe ock honom som sig i trona til honom hållit hafwer, med alla Christtrogna en frögdefull upståndelse, på Herrans stora tilkommelses dag. Gud den aldrahögste tröste

Hel-

Hennes Grefl. Nåd med sin wärdige Helige Ande, och gifwe Henne nåd, denna sin stora bedröfwelse med tålamod igenomgå, at Hon må draga sit kors efter Guds nådige wilje. Hans Exc. balsamerades den samma natten.

16. Om aftonen blef det inwertes warit, begrafwit uti en Grekisk Kyrka i närwaro af Brigadier Sparre och andre förnäme Officerer och Nobili Venetiani, den förnämste Segredo. Hans Excell. Lefwer wog 7 ur. hwilken Doctorerne woge, efter de funne henne så mycket stor. Mitt uti hiertat war en wårt, såsom hwitt hårdt kiött, och när det blef upskurit den wårten war der watn uti, hwaröfwer Doctarena judicerade honom intet kunnat längre lefwa. Hiertat blef lagt til Kroppen in i bröstet igen. Doctarena wore, en Florentiner, och en Tysk Regements Feltskier af Raugrefwens och Hans Excell. egen Feltskier.

Hennes Nåd Grefwinnan sökte nu, at så snart som möjeligt war, kunna komma bort. Så wäl Dogen som Nobili Venet. de Maltheserѕ General och de Florentiners wiste all höflighet emot Grefwinnan; tilbude så wäl Galeer som sine Skepp til Hennes tienst om Hon behagade; men som Hennes Nåd wille hålla sig hälst wid Dogen, tilböd han Hennes Nåd wälja hwad för Skepp Hon någonsin wille; men Hennes Nåd behölt sit, nemligen S:t Johannes. Alle Printsarne hade ock stor civilite för Hennes Nåd.

Octobr. 4 Läte Turkarne springa en Mina under wåra, som stodo när wid Muren, men som hon intet gick dem an, kastade de krutsäckar in på wåra och gjorde et utfall därpå. De wåre retirerade sig, men Leutnant Gyllenkrantz *) wille intet, men

*) Utom denne Gyllencrantz, wore ännu twå Bröder til Morea utreste och den äldste Brodren död blefwen någon tid förut i Dalmatien. Alla Tre woro de Söner af Hof-Rådet och Vice Landshöfdingen Jonas Gyllencrantz och Fru Catharina Silfwerstierna. Se Herr von Stiernmans Matr. N:o 599. The hade ännu en hemmawarande Broder wid namn Johan Gyllencrantz.

Rättelse S. 40, r. 23, läs 13 Septemb. 1688.

men de gemene pårerade honom intet, utan lemnade honom, och Turkarne högge honom hufwudet utaf, och blef han något bränd af pulwret.

8. Blef Marqwis de Corbon skuten igenom bröstet med en Styckekula ifrån Karrababba och dödde strax.

12 Stormade wåre, men wordo 3 gånger afslagne; då wordo många blesserade, nemligen Printsen af Darmstatt, och Brigadieren Carl Sparre, som då war deras anförare, item Öfwerste Lieutn. Tilliehöken; derefter blef intet mera tenterat.

13. Andra dagen gjorde wäl Turkarne utfall, men wåre gjorde många af dem neder och drefwo dem tilbakar.

Dogen wille då äntlig hafwa folket där liggande i winter qwarter, och förstärkia dem; men Printsarne wille intet, förnämligast den af Darmstatt, som war Brigadier öfwer 4 eller 5 Regementer; sade sig måste följa sin Hertigs Capitulation, at troupparne skulle i rättan tid gå i säkra winterqwarter. Förden skuld efter Regementerne wore swaga, och utan dess de wore förringa at blifwa ståendes, måste Dogen resolvera at gå dädan, begynte så

18. At embarqvera Stycken och de sjuke på Skeppen. De friske stode i bataille så länge in wid Förstaden, til natten emellan den 20 och 21. då de om

21. Morgonen den 21 Octobr. alle wore embarqverade på Galeazerne och Galeerna och wid Solenes upgång lade ifrån landet. Wädret war stilla, och kom derföre Dogen med sin Galee, och förde wårt Skepp S:t Johannes ut ur Canalen. Det samma gjorde ock de andra Galeerne med de andre Skeppen. Grekerne stoge wid Stranden, de som båtar hade och kunde få rum, följde med. Wi såge ock några Turkar komme til häst i fullt galorp, som de Greker de närmast funne, kjörde för sig åt Staden igen. Wi hörde ock några Skått skjutas i Staden, som utan twifwel skulle wara frögdeskått.

Wädret war mycket stilla, at wi intet kunde komma långt.

23. Andra dagen syntes komma storm och regn och blef hårdt wäder, at wi tillika lade i en hamn Porto Rosa som intet är nomnkunnig, hwarest wi lågo 2 nätter och 1 dag.

24. Om morgonen hade wi god wind och wackert wäder. Wi lade då ut, och wid middagstiden kumme wi til Castel Rosso, hwarest Galeerna och Galeazerna redan lågo, som är ock en hamn wid ön Negroponte. Nätt som wi hade kastat ankar, skickade Provisiteuren Del Armata Segredo, at alla Skeppen skulle följa Capit. Delle Nave til ön Specie; wi ryckte då wåre ankar strax och hade god wind, och kumme den

25. Andra dagen uti hamnen emellan Sidra och Morea, wid Castellet Castri som ligger i Morea, 40 mil ifrån Napoli di Romania. Wi gingo der 3 eller 4 timar til landet wid Morea.

26. War stilla och wackert wäder, och wi lågo i hamnen, wäntandes ordres, at få gå bort. Florentinerne hade qwitterat oß och wore bortgångne Om natten wore ock wåre Galleer efterkomne; man war likwäl i den mening, at der gjörligit hade warit, hade Dogen welat attaqvera Castel Rosso, at hafwa en fot uppå ön, efter man förmente freden wara i wärket, at hafwa så mycket mera anspråk på Negropont. Wid Castel Rosso kallas hamnen Spalmadura. Och wordo så troupparna embarqverade på de Skeppen, som skulle förläggas, en del til Napoli, en part til Modon och Navarin. Tiden gick så bort til den 4 November: Imedlertid wore wi 2 gångor på landet, och war der öfwerflödigt Champignons. Prints de Turenne skickade til hennes Grefl. Nåd och lät säja sig wilja gå bort om natten, ty han intet wille wänta längre efter någon Convoy: frågade om hennes nåd Grefwinnan wille gå med; men Grefwinnan kunde intet dertil resolvera, förr än hon hade order af Dogen, som wille gifwa bref med.

Nov 5. Om morgonen bittiga gingo galleerna utur hamnen, och Capit. delle Nave satte Tekn up, at man skulle följa honom. Kl. 10. om morgonen hißade wi ankar, men wädret war mycket

stilla,

så at wi måste lovera emillan bägge Sidor och Deserta den dagen och den natten.

6. Om morgonen kunne wi äntlig at få se Specie, där wi åter måste wänta på order. Galleerna lågo då wid Specie. Eftermiddagen kom Dogens Secreterare Gallo och gaf et stort bref eller Placat af Dogen skrifwit til Republiqven, önskade hennes Grefl. Nåd. af Dogen en lycklig Resa. Derpå wi alt mer och mer finge wind och gingo fort, hafwande för oß Tre Skepp och Tre efter, nemligen de första St: Anna, som förde Prints Turenne och de andre förde de Tre gamle Luneburgiske Regementerna til Venedig, ty deras tid war ute. De andra förde Printzerne af Dermstatt med deras folck til Modon och Navarin i Winterqwarter.

7. Om morgonen wid Solenes upgång wore wi mitt för Napoli de Malvasie och hade den skiönäste wind, som wi någonsin kunde önska. Om middagen woro wi wid Cerigo, om aftonen kl. 7 wid Matapan.

8. Om morgonen wid Prodano, och hade gådt förbi Golfo de Coron, Modon och Navarin: Om medaston ankrade wi wid Zante, funne der för oß Prints Turenne som nyß hade ankrat.

9. Om morgonen komme Fruarne ut, at akta på Grefwinnan: Mot aftonen skickade hennes Grefl. Nåd mig in i staden och Catrina. Om aftonen kommo Fruarne åter ut med oß at persuadera Hennes Grefl. Nåd at komma in i Staden hwilket de äntelig med stor bön erhöllte, och blef hennes Grefl. Nåd där 2 nätter, efter Printserne intet förr kunde komma dådan.

11 Om aftonen kom Grefwinnan åter på skeppet, och Fruerne följde henne tagandes då afsked, och lyfte wi

12. Kl. 3 om morgonen anckar. hade en half wind och följde efter oß Printsen af Brunswik, Prints Turenne, Molino och Dolfin samt de 4 Regementer som utgingo. Wädret blef lugnt och gingo wi sakta. Om aftonen word wi mitt för Zefalonien på wenstra handen, och blef oß wädret mer mot än med, så at wi hela Natten loverade

13. Wid samma Ö, och åswen den andra dagen och natten.

14. Om morgonen wore wi långt tilbakars drefne och om Zante på wenstra sidan åt Barbarie, men finge så småningom wind alt mer och gingo fort. Såge så för oß up om Zefalonien wåre Skepp, som förre dagen woro efterblefne, hwilka hade mer hullit sig i landwind.

15. Om aftonen komme wi inmot Ön Corfu.

16. Om morgonen woro wi mit uti Canalen, hade helt stilla wäder, så at wi först om aftonen wore wid Corfu och ankrade efter ingen wind war. Capiten med flere ginge i slupen til Corfu, men finge ingen practic, togs up ankarne igen om natten, menandes at winden skulle något tiltaga, men war alt stilla, och ginge wi ännu.

17. Den andra morgonen i Canalen in til middagen, då wi woro utur Canalen och finge en fogelig wind, så at wi om aftonen wore inemot Saleno, och hade en stark wind om natten, samt liungeld och regn och den.

18. Andra dagen åswen så, men winden begynte ändra sig, och bliswa oß emot, och hade intet stor fart hela den natten.

19. Om Fredagen hade wi sidwin, och blef derpå stilla, och avancerade intet synnerlig den natten förnämligast efter det war stort mörker.

20. Finge wi en wacker wind och medaftstid, hinte wi et litet Franßöskt Skepp, som syntes wänta oß, kom ock deras folk med en båt til oß, då Capitain straxt informerade sig hwarifrån de woro? de sade ifrån Smirna: Då gaf han dem order at gå bättre ifrån Skeppet, at hafwa praktique: De hade ladning af velanidi, hwilket man brukar til Rödferga. Deras Capitain war sjuk, och de befrågade sig, hwar de kunde få en pilot; Han sade följ mig; men de blefwo efter. Wi gingo fort och woro om aftonen mitt för Augusta. Hade god wind om natten, men tordes intet föra fulla Segel för mörkret och Öjarnes skuld.

21. Om morgonen woro wi snart emellan Lißa och S:t Andre, och kl. 9. mitt för Pomo, som är mitt i Golfen, det wi hade långt ifrån oß på wenstra handen; hade god wind men intet stark, Men finge honom stark och ånskelig mot aftonen.

22. Andra dagen hinte up de andra Skeppen, och ginge några förbi, och om aftonen i god tid kastade ankar wid Rovigno, som är en liten Stad och ligger mycket wäl. En wacker Skog; Mån fick ock allahanda rafrichement och skiönt win. Där måste alle Skepp lägga til at hafwa pilot och måste gifwa honom 40 eller 50. Ducati venet: Straxt som han kommer på Skeppet skal han swara derföre; kommer skeppet då i någon fara, måste Republiqven betalat. Wi lågo der til den

25. Om Morgonen kl. 10 gingo derifrån och finge god wind; men piloten wille intet gierna gå ut, sade wi skulle få för stark wind innan aftonen: Capitain acktade det intet, utan gick fort, men wi befunne innan aftonen med ångslan, at Piloten hade rätt, ty winden blef oß alt för stark, och som wid denna tiden är helt och hållit mörkt när klockan är 6. och klockan 7 säger man en tima i natten, wi måste då segla i största fara in til kl. 9 då de funne grunden god at kasta ankar. Wädret war förskräckeligt, så at medan wi seglade, slogo wågorne in i förskeppet, och igenom alle Stycke gluggarne på den ena sidan. Hela natten woro wi i stor fara, ty skeppet slogs mycket af wågorna, och war en hård köld. Fyra karlar måste stå continuerlig wid pompen Om morgonen kl. 3 gick ankartoget af, ja då slög löst alt det på Skeppet war och slog ifrån den ena sidan til den andra, och det warade ½ tima, innan det andra ankaret kom i Sjön, så blef det något bättre.

26. Om morgonen befunne wi oß, så när utan om Porto di Malamocko, som wi kunde wara, men måtte dock hålla ut den och dagen derpå samma wäder, ty intet Krigsskepp kan gå in i hamnen, utan de warda indragne af Piotter.

27. Kom wäl en Piott ut, hwilken blef befalt at skaffa flere, men kunde den dagen intet hinna för starkt wäder.

28. Som war Söndag kom en Piot ut om morgonen, men wädret war för starkt, at Skeppet intet kunde drogas in; derföre accorderade Grefwinnan med dem, at de skulle föra Henne in, och måste de altså blifwa i Contumagie med och finge 7 Ducati om dagen. Wi komme så til Sanitan, der de förordnade Grefwinnan uti S:t Lazare för sig och sitt folk allena, hwarest wi wore in til den 14 Januarij om aftonen, då wi gingo in til Venedig.

Hennes Grefl. Nåd hade ofta visiter i Lazaretto af Procurateuren Grimani och hela Hans Familia, samt andre af de förnäme Släkterne.

Republiqven skickade ock en present åt Fru Grefwinnan af allehanda Socker, Wax, Oliveteter, fisk, fogel och glaswerck, uppå 60 Sölfwersat.

Gref Philip kom ock til Venedig några dagar efter, sedan Grefwinnan kom i Lazaretto.

1689.

Januarii 14. Kom Grefwinnan in til Venedig. Och hade Hon der visiter af de förnämste Damer.

Febr. 7. Reste Gref Philip ifrån Venedig.

22. Ändades Carnavalen med stor Allagrezza. Twå gånger hade jag warit ute och sedt Masqverne, och några gånger i Opera. Har ock warit i Kyrkan Saluta, hwilket är et öfwermåttan skiönt Tempel.

Martij. 22. Reste wi ifrån Venedig til Padua på en bourigvelle på floden Brenta, och såge på wägen på både sidor om floden 22 skiöne palatzer, med några statuer och orangeader: Komme om aftonen til Padua, hwarest Herr Grimani hade beställt en Öfwerste som med 3 Carotzer war nedre wid Sjön, at upföra Grefwinnan i Herr Grimanis Hus, som war något långt ifrån stranden.

23. Woro wi i Padua; och såge der et skiönt Palatz, hwaruti wore i hwar kammare så skiöne Skillerien af allahanda slag

at

at man intet kunde se bättre. 2. stora salar woro berutt, så ock i stallet wore uthuggne bilder på hwar spiltstolpa. Där sågo wi ock en den skiöneste Trägård, med många stora och små bilder, och öfwerbygda Gånger, Kamrar och Salar af en art lagerbärsträn. Der war ock en artig Labyrinth, som war et hus mitt uti, at när man irrade sig, stod Trädgårdsmästaren uppe i Rundelen, och wiste hwilket man skulle gå; det war af Boxbom och högre än någon karl. Sedan sågo wi ock en öfwermåttan Stor Sal, hwaruti deras Råd församlas; Han war hög hwälfd, hwarföre hän admireras, och med Bly täckt. Twå Statuer waro insatte i muren wid den ena ändan, af hwilke den ena war den Damen, som för sin kyskhet skuld wardt mördat i sin egen säng af sin Hofmästare, och ehuru wäl han ständt nekade derföre, och de ingen rätt kunde få på honom, wiste likwäl hennes Son, at han hade gjordt det, och practicerade lifwet af honom. 4 Dörar äro på Salen och öfwer de samma utanföre äro uthugne de namnkunnigaste, som hafwa regerat i Padua.

Besågo ock S:t Justinä Kyrka, hwarest äre Munkar af Benedictiner orden, hwilka komma alle tillsammans at beära Grefwinnan, och beklagade Hans Excel:s Herr Fältmarskalkens död öfwermåttan. Där äro 21 Altare, och öfwer hwardera en skiön Tafla målade med deras Helgons Marterande; några waro intet ännu färdige, Men öfwer hwar och en wore de skiöneste och hwitaste Marmor-bilder, öfwer somlige 3, andre 5. och några 7 hwilke jag intet kunde hinna alla at informera mig om. Den taflan som war mitt i Choret, war S:t Justinä Marterande. Det första altaret näst Choret på högra handen, war de oskyldige barns, det andra S:t Bartolomäus. Det Tredie S:t Lucas, och bakom altaret hans Kropp i en Jernkista. Det fierde S:t Felicita. Det Femte S:t Juliana. De andre woro intet färdige. På wänstra handen: Wår Herres Christi högwärdiga lidande och kars. 2. S:t Benedicti. 3 Gerhards Secredo, och flere sådane.

Fram i Choret bakom Munkestolarne war rundt omkring 2

om-

omgånger mycket nätt utskurit i trä, Gamla Testamentsens remarqvablaste Historier under, och alt hwad wår HErre Christus har giordt, eller Nya Testamentsens historier ofwanomkring, hwarderа 1. alns högd. Kyrkan war mycket reguliер och ljus. Där wore ock de skönеste orgor, hwilket de ock läte spela på, så långe Grefwinnan war i Kyrkan, de ljusligste Stycken. När Grefwinnan tog afsked af Abboten, tilböd han sine wagnar så långt Grefwinnan behagade på wägen, hwilket hon ej emottog.

Derifrån lät intet Öfwersten af, förrän Grefwinnan måtte åka uti en Medecinsk Trägård, som intet war långt derifrån; hwarest en stor myckenhet war af alle slags gräs och trän, som dertil äre nyttige, ja ock inunder tak, de som subtiligare wore.

Och sidst besågo wi St Antonii Kyrka, hwilken ehuruwäl hennes byggnad är mycket gammal och något mörk, underlåter hon intet at wara så magnifiqve som någon ken-wära, och så zirad med sköne Marmorbilder och Statuer. In wid och omkring Antonii altare, hwilket är på högra sidan, när man går fram i Kyrkan, äre hele Historierne af hans åtskillige underwerk af de bästa Mästare uthuggne i Marmor. . . . .

Lucretia Cornelia hon har studerat i Padua, har ock antagit Benidictiner Orden: Hennes bild är öfwermåtton wäl uthuggen, med månge flere deromkring henne, alle i Lebens größe. Är ock en Statue lebens größ på den samma sidan, af en Venetianisk General, som har war en Paduaner. På den andra sidan, är wår Herre Christus öfwermåtton wäl uthuggen. Är ock en Memoria af Ferrario. . . . .

Der äre ock förtreffeliga Silfwerlampor, och den största har Drottningen af Spanien gifwit.

Derefter war Hennes Grefl. Nåd äntelig persvaderat, efter 2 stycken Doctare tillika med Öfwersten hade följdt Henne, at gå med dem i deras Academia, där alle de där studerat hade, hafwa upslagit sine wapner innan och utanföre, och det wore wäl några tusende. De sade ock at der woro många Swenske derifrån, hwilket wi intet hinte se efter, utan en allenast som het Georgio Gyllenstierna.

Atie

ginge så hem til Grimanis hus, dit de lärde medfölgde, och toge der afsked, önskade en lyckelig resa, och at Grefwinnan wille taga den Resolution at komma tilbaka igen, på det at hwar och en måtte efter sin högsta åstundan, och Sal. Feltmarskalkens och Hennes merite så betjena Henne.

24. Om morgonen reste wi derifrån til lands på Gedier, hwilket fants commodast, ty Grefwinnan wille intet bruka Herr Grimanis wagnar. War ock förordnat af Republiquen 5 Capellister med deras Officer at convoyera Grefwinnan först genom deras Gebieter och sedan så långt som Grefwinnan någonsin behagade. Til middagen komme wi til Consulens Herr Pomers gård, hwarest Grefwinnan war af honom bedin til Middagsmåltid, och wille han gärna öfwer natten behålla Grefwinnan, men wi reste til Herr Laubers gård, som låg på andra sidan om Mestich, hwilket är en ort, der alla stiga til Sjös, som ifrån Terra Ferma wilja til Venedig. Der woro wi öfwer natten, och efter andra dagen war et förtreffeligt regn och sedan snö, bad Herr Lauber för Guds skuld Grefwinnan dröja qwar öfwer natten, hwilket ock skedde och ginge.

26. Dagen derefter 2 mil til Trewiso, dit Hennes Nåd hade skickat sit folk och bagage; derifrån wi strax efter middagen ginge 3 mil til Castel Franco och blefwe der om natten.

27. Om morgonen ginge wi derifrån 3 mil til Salmanich, det war foten af Bergen. Alt derintil hade wi det skjönaste släta land, som man kan önska sig at se och Vigner på både sidor. Hela landet planterat som Alleer af et slags Trä nästan som Pil, hwaraf de betjena sig af qwistarne til Windrufworne. Ifrån Salmanich ginge wi eftermiddagen, och hade den slemmaste och farligste wäg och berg, at hwart hår på hufwudet hade wäl ordsak at gråna derwid. Gingo likwäl igenom några skjöne Wärdshus, och kommo sent om aftonen til Fästningen som är på Berg, hwarifrån de winda sig neder at upläta Portarne

karne. Wi gingo ändå en god stund til Primolen och blefwo der öfwer natten 3 mil.

28. Om morgonen derifrån til . . . der är en brygga, hwarest alla måste Tulla, som hafwa Köpmanswaror, och der är skilnaden emellan Tyrolen och Italien. Gingo så til middagen til All Borgo 3 mil; der war en Öfwerste som går til Venedig och til sit Regemente Wirtembergerne i Morea. Derifrån . . .

3.

Korta Lefwernesbeskrifningar om Swenskar.

Detta är början til en ny Artikel, som jag i detta Swenska Bibliotheket ärnar framdeles tid efter annan fortsätta. Mit sätt, at författa dylika Lefwernes beskrifningar, torde wara bekant. Närmare kan det ses af detta stycket. Såsom mit ändamål med hela detta arbetet endast är, at fournera Materialier i wår Swenska Historia åt andra, som en gång hafwa lust, at med sammanhang och smak utarbeta wissa Delar eller Stycken i densamma, så har jag ock med dessa Biographier ingen annan afsigt. Somliga äro mera och somliga mindre fullständiga. Åtskilliga tiltror jag mig dock kunna meddela, som dels tilförene aldrig och dels hos oss litet warit bekante. Andra åter äro wäl hos oss trykte, men oftast undangömde uti torra Personalier, eller utstofferade i Latinska Parentationer. Begge slagen äro gemenligen rare och ofta obehagelige at läsa. At i korthet meddela deras wäsenteligaste innehåll, torde altså ej wara otjenligit.

I förra

I förra Seculo trodde man knapt sig hafwa lefwat med heder, om man ej med stor omkostnad blef begrafwen, och om en tryckt Likpredikan ej bewarade den Dödas Minne. Denna fördomen war af stor nytta för Historien, och til des skada är man nu uplyster. Men saken är ej hulpen med mina klagomål, och Historiens swaga wilkor äro hos oß nog ändå bekante; och såsom jag ej ärnar skrifwa någon Likpredikan, hwarken öfwer dem eller wåra tids tänkesätt och seder, så bryter jag här utaf mit lilla Företal och kommer til sjelfwa ämnet. Med Swenskar förstår jag alla dem, som antingen blifwit födde i Swerige eller warit i Swensk tjenst. Början sker med en stor Swensk Fältherre.

1 Frih. *HARALD STAKE*,

RiksRåd, och Gouverneur i Bohuslän. *)

Han war född 1598 d. 20 Jun. på sin Fädernes gård Hönsäter i Westergötland. Han härstammade af en urgammal Swensk Adelig Ätt. Hans Fader war Eric Stake, Konung Carl 9, som dåwarande Hertig af Södermanland, Råd, Marskalk och General Gouverneur öfwer Westergjötland och Dal. Modren hette Ingeborg Posse. Fem weckor efter hans födelse dog Fadren, och upfostrades han med omsorg hos sin

 Mor-

(*) Denne förtjente Herrens Lefwerne är upsatt efter hans Personalier, som aldrig blifwit tryckte, men mig i original meddelte af H:r Mag. C. E. Lengren, berömlig Kyrkoherde i Wästerljung i Södermanland.

Mormoder, Fru Catharina Kagg til Vinnare, och Moder, til des han 1614 blef Cammar-Page hos Hertig Johans af Östergötland Gemål Maria Elisabeth. Han upwacktade i Hennes Hof til 1618, då han i det Kongeliga blef Kammar-Junkare. Gustaf Adolf, Stor Konung äfwen i det, at han kände sina undersåtares egenskaper, såg den unga Stakens lösjelse, och skickade honom 1620 med egen recommendation och nådigt förund pension til Holland, at där lära Krigswäsendet i sin utöfning. Denna Republiken fägtade då med ny hetta för sin frihet mot Spanien, sedan Stilleståndet hunnit til ända. Wår Swenska Adelsman tog genast tienst wid Prints Morits af Oranien Lif-Garde, och förblef i den med stor heder i half tredje år. I synnerhet utmärkte han sig 1622 d. 19 Aug. wid Floreach. Spanska Generalen Gabr. Spinola bloqverade Berg op Zoom. Hertig Christian af Brunswik och Gr. Ernst af Mansfeld förenade sig med en dél Holländska Troppar och marcherade til denna Hufwudfästningens undsätning. Detta wille Spanska Generalen Gonsalez de Corduba hindra och satte sig derföre med en Corps emellan Spinola och fienden wid Floreach, hwarest det kom dem emellan til en hård träfning. I densamma råkade Hertigen af Brunswik i Spaniorernas händer och wänstra armen blef honom af en Canonkula afskuten. Den Swenska Staken war då så oförskräckt, at han wågade sig mit ibland fienderna och frälste den Tyska Hertigen utur deras händer. År 1623 reste han på sin Konungs befalning hem, och blef Fänrick wid Öfwerste Joh. Reuters Regemente. År 1624

blef

blef han Cornet wid Uplands Regemente til Häst, som fördes af Ösw. Jack. Pauli. År 1625 benådade Konungen honom med Häradshöfdingedömet öfwer Strands Härad i Småland, och skickade honom samma år til Preussen. År 1627 blef han Lieutnant och 1629 Ryttmästare wid Westgjöterne. Han bewistade sin Konungs Fälttåg i Tyskland, och kom genom följande händelse i en utmärkt nåd hos Gustaf Adolf. Denna Hielten red ut, med en liten Tropp Cavallerie, då han 1631 hade sit Hufwudläger wid Würben, och råkade oförmodeligen wid Burgstall i en träfning med några Käjserliga Regementer. De Swenske fägtade wäl tappert, men stupade til större delen för den wida öfwerlägsna fiendens skott. Konungen kom omsider sielf i fara, och war ej mera säker om återwägen. I detsamma kom et nytt fienteligit Regemente under Öfwerste Werensten antågande i mening, at falla Konungens lilla Tropp i sidan. Gustaf Adolf, som altid tänkte strax det, som borde gjöras, skickade Staken med et Compagnie Ryttare emot hela Regementet, med de uttryckeliga ordres: at för de wilkor, man då wore råkad uti, ingalunda studsa, wända eller mer komma tilbaka, som Konungens egna ord woro. Staken lydde i ögnablecket, och fägtade med dubbel angelägenhet, ty det gälde en Gustaf Adolfs lif eller frihet. Han gjorde wid det tilfället alt hwad en hederlig Officer kan gjöra, och Swenske Ryttare stridde med al den Tapperhet, som war wärdig en Swensk Konungs så nära åsyn. Strax i början skjöt Staken Werensten af hästen. Det war

en lycka, snarare en Guds Försyn. Skuten i hufwu-
det anförde han dock med al styrka sit Compagnie och
bröt med detsamma flera gånger igenom det Käjserli-
ga Regementet, at det til slut kom i största oordning,
blifwande dels liggande på platsen, och dels tog det
flykten. Detta Stakens tappra förhållande öpnade för
Konungen en säker retraite til Würben, dit Hans Maj:t
lyckeligen kom och underlåt ej, at i allas närwaro tala om
den wäsenteliga tjenst, som Ryttmästaren Stake gjort
honom och Riket wid Burgstall. Från den dagen fick
han aldrig komma från Gustaf Adolfs sida. Ärerik
gärning, wärdig belöning. Han war med allestädes,
där Konungen hade något at beställa med fienden. Det
hade han ofta. Man wil endast nämna Slagen wid Leip-
zig och Lützen. År 1634 blef han Major och bewistade
Actionerna wid Aichstadt, Nördlingen och Hirschfeldt.
År 1635 blef han Öfwerste-Lieutnant och spardes ej i det
Tyska Kriget. I slagen wid Dömitz och Witstock. 1636
utmärkte han sig särdeles. D. 2 Nov. s. å. öfwer-
rumplade han med 300 man staden Lüben, som war
ståligen wäl befäst, nedhögg en god del af besätningen och
tog den der inneliggande Öfwersten Baron Unger til-
fånga, kommande med stort byte til Swenska hufwud-
lägret wid Köpenick. Men kort efter blef han uti en
Skärmysling af de Brandenburgske tilfånga tagen, se-
dan han blifwit illa skuten och begge kinbenen samt
tungan genomstungen. Kurförsten kände hans tapper-
het, gjorde honom efter förtjenst åtskilliga höfligheter
wid sit Hof i Königsberg, och utwäxlade honom mot
Öfwerste Unger. Åren 1637 och 1638 bewistade han
lika

lika som förr de Tyska Campagnerna. Det sista året blef han Öfwerste wid Westgiöta Cavallerie. År 1639 war han hemma i Swerige, och gifte sig d. 4 Febr. med Magdalena Sparre, som dog 1657 d. 1 Febr. Hans Regemente fick ock samma år befalning at komma hem til recrutering. Med des i stånd sättande sysselsatte sig i synnerhet wår Öfwerste til 1643, då Swerige påförde Dannemark Krig. I Dec. marcherade han med det til Skåne. År 1644 d. 16 Apr. nedlade han wid Haßlebro 700 Snaphanar eller beväpnade bönder. Men något efter stötte han med sit och Smålands Cavallerie Regemente wid Werpinge på hufwudstyrkan af fiendens Armee, som ärnade då kringrånna honom, men han slog sig lyckeligen undan. I Jan. 1645 updrog Dr. Christina honom befälet i Westergötland, som då anföls både från Norrige och Halland. Fiendens affikt war ställd på Giöteborg. Där wille Generalerne Hannib. Sehstedt och Krabbe mötas. Den förra kom med en Corps utur Bohuslän, som då låg til Norrige, och den senare ifrån Halland, som då än ärkände Dansk Höghet. Saken war öfwermåttan wäl öfwerlagd. Men Staken stod dem i wägen. Krabben giorde första början och paßerade öfwer gränsen til Landwetter, hwarest den Swenska Öfwersten genast war honom til mötes endast med en Esquadron Ryttare och 100 Dragoner. Efter något motstånd nödgades han dock för fiendens öfwerlägsenhet, at draga sig tilbaka, och satte sig under Giöteborg, at där wänta någon förstärkning. Så snart han fått den, gick han öfwer Paßet wid Gullberg, at söka up Krabben, som

som marcherade utföre Gjötaälf i mening, at conjungera sig med Sehstedska Corpsen. Men Staken mötte honom wid Örgryte, och slog honom tämmeligen utur fältet. Krabben miste et ansenligt partie både af folk, standarer och bagage, och måste taga flygten til Halland tilbaka. Detta war ej så snart beskådt förr än Sehstedt trängde sig öfwer Gjöta Älf och satte sig wid Gamla Staden. Men Staken slog ock honom lyckeligen dädan, som han äfwen bemägtigade sig den Post wid Lerid Herregård, som de Norrske med et Partie fotfolk besatt. Från begge ställen blef fienden med förlust slagen, och måste retirera sig i största oordning öfwer älfwen. Efter dessa hederliga förrättningar kom General Majoren Lars Kagg och förenade sig med Staken. De gingo öfwer den af fienden slagna bryggan, som här åter fick stryk och måste söka sin säkerhet under Bohus stycken. Således befriade han Westergjötland, och bidrog ej litet til de fördelagtiga Fredswilkoren, som Swerige i Brömsebro samma år sig betingade. År 1648 d. 29 Febr. blef wår Öfwerste Landshöfdinge i Skaraborgslän och uphögdes af Drotningen 1654 d. 4 Apr. til Friherre. Hennes efterträdare Carl Gustaf måste föra et blodigt Krig i Pohlen, så framt han wille sitta såsom wärkelig Konung på Swenska Thronen. Medan han där war stadd mit i fiendens land, bröt Konungen i Dannemark mot Swerige 1657. I en så för Riket beswärlig belägenhet utnämde Carl Gustaf Landshöfdingen Stake d. 9 Apr. til General Major af Cavalleriet, och updrog honom befälet öfwer de Swenska Troppar, som skulle agera

mot

mot Norrska gränsen. Blodet war ännu nog gäsande hos denna gamla Herren, ty hans hederliga kärlek för Fäderneslandet war lika brinnande. Han samlade i hast några Troppar och completerade, äfwen af egna medel, sina älskade Westgjötar til häst, hwilket Regemente lidit ganska mycket i Polen. D. 25 Jun. redan marcherade han til gränsen och uppehölt så länge fienden, til des Generalen Gr. Rob. Douglas kom med en del fotfolk från Gjöteborg, hwarpå de d. 21 Jul. från Tjurholmen beskjöto de å andra sidan om Gjöta älf upkastade fienteliga Skansar, så at de måste lämnas. Derefter slog han ock bort de Norrska Troppar, som fattat Posto wid Wennersborg, förföljande dem in uti Bohuslän, hwarifrån han sist i Aug. marcherade, til at möta fienden på en annan kant i Halland, som war genom Brömsebroiske Freden lämnad åt Swerige til underpant. Denna wille de Danske nu gärna taga tilbaka, fölle derföre in i landet och belägrade Halmstad. Staken kom til Halland och conjungerade sig med Riks Drotzen wid Warberg, hwarpå Halmstad befriades af de Danska sielfwa, som retirerade sig med en hast och, eftersatte af de Swenska, förlorade wid Geneswalds bro 1200 man. Han hade ej så snart gjort rent hus på Danska gränsen, så war han igen tilbaka på den Norrska. D. 25 Sept. gick han med RiksTygmästaren Gr. Er. Stenbock in uti Bohuslän och hölt wid Hiertum d. 27 följande en hård träfning med fienden. Den war starkare och han kom med ringa förlust tilbaka. Men då General Krabbe paßerade efter

K Gjöta-

Gjötaälf och satte sig emellan Gjöteborg och Partille, slog han honom d. 15 Octob dädan, och nödgade honom at gå öfwer gränsen tilbaka. I början af 1658 kom då Fältmarskalken, sedan Riks Amiralen, Gr. Gust. Otto Stenbock från Halland, hwarpå han tillika med Staken mit uti Jan. bröt in uti Bohuslän. Den senare förföljde med en del af Cavalleriet och et Regem. Dragoner den undanflyende Krabben, slog wid Swarteborg 1000 af des soldater, och satte efter honom ända mot Hald, nu det werldskunniga Fredricshald. Efter tilbakakomsten bemägtigade han sig i följe med sistnämde Gr. Stenbock Skansen wid Uddewalla och brandskattade hela Bohuslän. Denna Provincien kom kort efter genom freden med Dannemark under Swenska Kronan, hwilken han tillika med Fästningarne Bohus och Marstrand d. 18 Mart. i sin Konungs namn emottog. Carl Gustaf kom i det samma från sit ärerika Danska tog til Gjöteborg. Här förordnade han Staken d. 27 Mart. til Gouverneur öfwer det af honom eröfrade Bohuslän och d. 22 Apr. gjorde Hans Maj:t honom til Riksens Råd. Innan Konungen for til Tyskland, updrog Hans Maj:t honom hela Defensions werket emot Norrige, skänkte honom et Landgods af 30000 R:D:r wärde i Biskopsdömet Ermeland, som under då warande Polska Krig war i de Swenskas händer, och begåfwade honom stondes med en Guld-Kedja. Men det dröjde intet länge, förr än Kriget å nyo bärjades emellan de begge Nordiska Kronorne. Hans Excell. fick alltså på nytt gå i fält och förde öfwerbefälet wid Norrska gränsen. Den war nu längre i norr,

sedan

sedan Bohuslån blifwit Swenskt. Med det manskap, som han hade tilhands i detta så kallade Swenska Norrige, gick han d. 7 Sept. öfwer gränsen in uti det Danska och belade Fästningen Hald. Men då General Bielken kom med en större hopsamlad magt, drog sig Hans Excell. tilbaka, satte sig wid Passet Engedalen, och stod där hela hösten, så länge något war at taga på hela den tracten. Detta wille den Norrska Generalen hämta betalning före, då han i Dec. föll med 7000 man in uti Bohuslån och trängde sig fram til Uddewalla, ärnande sig åt Dal; men Staken mötte Bielken på wägen, slog honom uti fältet, nedlade 800 man, tog den dödeligen blesserade Öfwersten Widberg med åtskilliga Officerare tilfånga, och bemägtigade sig den bästa delen af de Norrskas Artillerie, Ammunition och Bagage. Bielken wände altså med stor förlust om til det Danska Norrige. Konung Carl Gustaf ansåg detta af en sådan wigt, at han tilskref Hans Excell. et nådigt bref, dat. Kroneborg d. 1 Jan. 1659, uti hwilket han både gratulerade honom til hans lyckeliga framgång mot fienden och det nya året. Wår tappra Stake följde efter Bielken öfwer gränsen, belägrade å nyo Hald och ansatte det så hårt, at de belägrade sielfwe förstörde Förstaden med des qwarnar och sågbruk, och förlorade i et utfall Öfwersten Hurne och 300 man. Detta oagtat kunde han ej få Fästningen i sina händer, utan då det led til wåren, måste han draga sig til Bohuslån tilbaka; ty de Norrske Fälttågen föras gemenligen om wintren, efter man då wigast kan färdas öfwer siöar och moras. Om hösten kom

 Bielken

Bielkens ordning. De bytte liksom med hwarandra fältog. Den Norrska Generalen kom med 8000 man in uti Bohuslän och satte sig wid Qwille. Där förskansade han sig med så mycken större säkerhet, som han hade åtskillige Skepp och Galerer liggande i skärgården, plägade gamla bekantskaper med Bohuslänningarne, och Staken war til manskap ganska swag. Denna senare kunde altså endast genom små partier göra honom skada här och där; men det skedde så lyckeligen, at Bielken til slut såg sin Armee så förminskad, at han måste taga wägen tilbaka in åt Norrige. I början af 1660 kom Fältmarskalken Gr. Lars Kagg och hade med sig en Kongl. fullmagt för Hans Excell. at wara General Lieutnant. De följdes åt in uti fiendens land, och belägrades då Hald af de Swenske tredje gången, men lika förgäfwes. Konung Carl Gustaf dog i Götheborg d. 13 Febr. af en hetsig feber, men ej af någon blessure wid denna Halds sista belägring (*), som förmedelst detta dödsfallet måste uphäfwas, hwarpå Kaggen och Staken gingo hem. Freden med Dannemark samma år satte alt uti rolighet och befäste Swerige å nyo i Bohusläns besittning, hwarföre Hans Excell. med så tapper arm fäktat. Det war ock hans Gouvernement. Han förblef där fast i al sin öfriga tid, och satte landet i godt defensions stånd. Han begynte strax, at til den ändan anlägga och uparbeta Fästningarne Carlsten och Gustafsborg, och förbättra Bohus Slott. År 1662 gifter han sig andra gången med Friherrinnan

Cath.

(*) Se derom en märkelig afhandling i den Swenska Mercurius Jan. 1757. s. 446 följ.

Cathar. Bielke. År 1664 blef han Krigs-Råd. Han behölt Swensk mannafrägd in på senaste åldren. Det bewiste han 1676, då, efter det upkomna Kriget, de Danske kommo med en Armee utur Norrige och belägrade Bohus. Han gick då oagtat sina fylda 78 år in uti samma Fästning, at försiwara den, och hålla den i de swåra tider Kronan Swerige tilhanda. Det behöfdes och det giorde han. Hulpen af andra på hästen, giorde han i egen Person et utfall med några 100 Ryttare och bortslog de Danske, som satt sig i stort antal utan för winbryggan och sökte komma öfwer älfwen under sielfwa Fästningen, förföljande fienden ända til sit läger, hwarpå ingen widare belägring blef utaf. Ålderdomens swagheter nödgade honom änteligen at söka sit afsked, som han ock med al Kongl. Nåds försäkran erhölt 1677 d. 8 Apr. Han ägde mycken Religion, war ganska gifmild mot Präster och fattiga, och dog med största upbyggelse på Hönsäter, dit han blifwit flyttad siuk i Maj från Konghell, 1677 d. 28 Sept. 79 år och 3 månader gammal. Af det förra giftet efterlämnade han manliga arfwingar. Hans senare Fru öfwerlefde honom. Hans hufwudegenskaper woro, at i Krig fägta med oförskräktaste tapperhet mot Rikets fiender, och at i Fred arbeta på förswarswärket. Hans mäst lysande gärning i fält är den, då han 1631 frälste Konung Gustaf Adolfs lif wid Burgstall. Ej mindre wäsentelig war den, at han gödgrade Bohuslän. Hans största förtjenst under fredsåren bestod uti detta Bohusläns inrättning på Swensk fot och des i ständ-satte Defension. Han war ibland

 de

de Rikfens Råder, som för sina ämbetens nödwändiga förwaltande i Provinsierne sällan kunde wara närwarande i Senaten. Han war en 20 års Rådsherre, och är det owist, om han öfwer 20 gånger bewistat sina höga Medbröders rådplägninger i Stockholm. När han fick giöra en Generals syssla, då war han i sin rätta krets. Med få ord, Harald Stake war en af de största och nyttigaste Fältherrar, som Swerige haft.

2. Doct. DANIEL DJURBERG,

Dom-Prost och Prof. Theol. Primar. i Upsala. *)

Han war född 1659 d. 5 Apr. i Söderhamn, hwarest hans Fader Peder Jönsson war Handlande. År 1668 sattes han i Hudwiksvalls och 1671 i Gefle Trivial Skola, blifwande i sistnämde Stad Gymnasist 1674. Han war den qwickaste yngling på sin tid wid det Lärohuset. År 1676 d. 10 Oct hade han den olyckan, at i Söderhamns Skären wara sielf i yttersta lifsfara genom lidit skepsbrott. Han arbetade sig genom simmande til lands, men hans Fader måste sätta lifwet til. År 1677 kom han med herrliga och förtienta witnesbörder til Academien i Upsala och blef där d. 10 Febr. Student. Han hade ärnat

*) Denna stora och wärdiga Theologens Lefwerne är i korthet upsatt efter Hans wid Hr Ärkeb. D. Jo. Steuchii Likpredikan bifogade Personalier, och Histor. Prof. nu H:r Kammar Rådet El. Frondins öfwer honom hållna Latinska Parentation.

ärnat sig til Församlingens tienst. Hans hufwudstu-dium blef altså Theologien. Han började det ock på rätta sättet, ty han tog sig genast före, at med böön och eftertanka läsa Bibeln, hållande rigtigt före, at man af den bör lära Theologiens innehåll, men ej twärt om. Det giorde honom i längden til en så stor och upbyst Theologus. Han förbant med en trolig Gudsfrugtan mödan, at tillika blifwa grundlärd. Därtil war ock anledning i Upsala, en Högskola, som under de sist förflutna hundrade åren beständigt ägt de ypperstä Lärare. Han hörde i Theologien Mart. Brunnerus, Er. Benzelius och Pet. Holm. Han nyttiade äfwen i de andra wetenskaperna Matth. Steuchii, Joh. Bilbergs, Pet. Lagerlöfs, Laur. Normans och And. Spoles underwisningar. Men han wiste ock prof af det han lärde. Således förswarade han 1684 d. 20 Febr. under Prof. Jul. Alexander sin första Disp. de Adolescentibus och 1685 d. 18 Nov. sin andra de Skaldis vet. Hyperboreorum under Prof. Pet. Lagerlöf, hwarpå han samma år d. 10 Dec. undfick af Pr. And. Spole den Philosophiska Graden. Han war en wärdig Magister, men inbillade sig ej derföre, at han war fullärd, hälst som han ärnade med tiden tiena Kyrkan. Han lade sig til den ändan af alla krafter på Theologien och den H. Skrifts grundspråk, ty i denna Bokens förstående satte han i al sin tid sin hufwudflijt. Såsom han tidigt blef upmärksam på Christendomens beskaffenhet och utöfning, en följd af hans Bibelstudium, så wäknade redan denna tiden hos honom en hjertelig omsorg för Gudsfruktans utbredande

bland

bland hans egna Trosförwanter och Christendomens were olfwerliga införande bland wåra Lappar och Hedningar. En rättskaffens waksamhet, som ständigt ömade wår wälsignade Djurberg, så länge han lefde. Til bewis på sin anwände möda uti en grundelig Theologisk kunskaps winnande, förswarade han 1688 d. 24 Mart. sin Disp. de Providentia Divina. Utom twänne andra Professorer opponerade sielfwa Er. Benzelius, som då war blifwen Bisk. i Strengnäs. Hans förswar fördubblade den därigenom honom bewista hedren. Hans skicklighet blef ock snart widare bekant, än i Upsala. Den kunde ej annat än komma för Konungens öron. K. Carl 11 satte et särdeles wärde på det Theologiska studium, och war en för Religionen nitisk Konung. Oaktat til dennas stora förmån Prästeständet i Swerige är äfwen efter Reformationen rikeligen doterat och wår Academiska ungdom således har en skälig upmuntran, at lägga sig på Theologien, så trodde Carl 11 dock, at Rikets Academier behöfde framdeles Theologer af de insigter och den frägd, at de med skäl kunde wara den Swenska Församlingens Hufwudfäder, så i Religionens lärande som förswarande. Til at blifwa rätt grundelig i dessa saker, woro utländske resor nödige. Konungen beslöt derföre just wid denna tiden, at med et ansenligit Kongl. stipendium förse sex qwicka Ynglingar, som utomlands skulle fulkomna sig i Theologien. At njuta denna Kongl. Nåden war wår Djurberg, sielf skrifwen Theologiska Faculteten, Kongl. Rådet Gr. Lindskiöld och Stats Secreteraren Bergenhielm förenade sig til hans befordran, så at han d. 25 Oct. benådades

nådades med detta Resestipendium. Han beredde sig och lämnade d. 26 Jun. 1689 Upsala, tagande wägen genom Westerås, Linköping och Småland til Skåne, hwarest han d. 3 Aug. gick om bord i Åhus och ankom d. 8 följ. til Lübeck. Han skyndade genast til Hamburg, hwarest han drögde något, ty han wille nyttja i Edzardernes och den lärda Rabbinen Sam. Abbas omgänge. Öfwer Zelle och Brunswik kom han til Wolfenbüttel, hwarest han af Hertigen Anton Ulric hederligen emottogs, och besåg det stora Biblioteket. I Helmstad besökte han de toleranta Theologerna, men hans affigt war ställd på Wittenberg, en Academie, som för sin renlärighet i synnerhet war recommenderad af den Swenska Konungen. Wår unga Theolog kom d. 3 Sept. til denna Lutherska Modren. Hans arbete i des skjöte war ej heller utan diger frugt. Han förblef wid denna Högskolan i halft annat år och hörde en Walther, en Dassov, en Loescher, en Deutschman med flera. Han want så deßa Männers tycke, at de tilbödo honom Doctors Graden i Theologien; så förtjent war han i deras ögon. Han war det ock i werket, men hans hjerta war ödmjukt och wida skilt från den fåfängan, at få i förtid lysa med en öfwerdragen Hatt och gå pryddeligt med en siden Kappa. Han wille först wara en Lärare i Församlingen och hafwa gjort den någon tjenst, innan han wille bära des utmärkande prydnader. Han tänkte sunt och höll denna Kyrkans Grad i sin ära. Han reste efter Lärdom och ej efter en Titel. Han for efter wäsendet i Religionen

gionen och ej efter des skugga. I Jan. 1692 kom han til Leipzig. Här besökte han Carpzov och Olearius, likasom i Dresden den wälsignade Spener, med hwilken han i de wigtigaste Religionens ärender talte. De blefwo wänner, ty de sågo begge Christendomens förfall och tänkte på des uprättande. Under detta sit wistande i Saxen blef han ock bekant med en wiß annan Theolog, på hwars upsåt och skrifter han beständigt satte mycket wärde, utan at derföre gilla alla de steg, som han gjorde uti sit särskilta upförande; ty wår Djurberg war alt för uplyst, at ej skilja guldet ifrån slagget, och alt för ömsint at kasta bort det förra med det senare. Den, som wil i werket wara så granlagad, måste wräka förmycket. Hans upförande sedermera wid de rörelser, som i wår Församling upkommo och fingo sit namn af Gudsfrugtan, utwisar ännu närmare hans mogna försigtighet i dymål, men detta är et ämne, som jag wil lämna orört. Man förmår ej uplysa alla en Lärd Mans tänkesätt och gjöromål på en gång. En annan tid bör ju ock hafwa sine undersökningar sig förbehålna. Men det kan jag nu med trygghet säga, at wår Djurberg då och sedan förbant en werkelig Christendom med en sund Renlärighet. Han wille ej hafwa det ena skilt ifrån det andra; och så litet afwunden kan tadla hans wandel, så litet kan ock hans renlärighet dragas i mißtanka. Han hatade nyheter i Läran, ty den är, Gudi lof, i wår Lutherska Församling rensad, men han fordrade nyheter i Christendomen, om jag får bruka det ordasättet. Detta utgjorde hans Hufwud Caractere. Men

som

som Historicus får jag ej gå längre. Af wördnad för denna dråpeliga Mannen har jag bordt gjöra denna berättelsen (*); och önskar högeligen, at nu och framdeles må blifwa anledningar, at beskrifwa flera sådane Swenske Theologer, som en Djurberg warit. Men at komma til hans resa tilbaka, så fortsatte han den från Dresden til Prag. Där såg han til gagn och med misnöje hela den Påfwiska Gudstjenstens widskepelser uti Fastan och Påskhelgen. Han disputerade om dem med Jesuiter och andra Munkar. Han besökte ock Judarnas Synagogor, ty han borde känna alla Religioner. Från Böhmen begaf han sig til Sultzbach, hwarest han af den regerande PfaltzGrefwen Christian August, en i Rabbinsk Lärdom förfaren Herre, med utmärkt ynnest emottogs, och som med egen hand skänkte honom 1691 d. 16 Apr. den rara och swåra boken om Judarnas Mysterier, kallad Zohar. (**) Där grundsatte

 han

*) Det är så mycket mera min skyldighet, efter jag 1755 blef mistänkt, som hölle jag Sal. D. Djurberg ej för renlärig. Anledningen därtil togs af en min oförsigtiga utlåtelse, i Stockh. Hist. Bibliot. St. 3, s. 202. Min förklaring häröfwer står i Lärda Tidningarne År 1755 N:o 85. Jag war då oförfaren i Tiden; nu känner jag den bättre.

(**) Jag wil utur Parentation införa hela det stycket, som handlar om wår Djurbergs wistande i Sultzbach. Det lyder s. 25 följ. sålunda: *Hebdomadis septem Pragæ inter hæc negotia consumtis, Sultzbachium iter flexit, urbem Palatinatus Superioris cui, æque ac terris huc pertinentibus, præfuit illa tempestate Dux & Comes Palatinus, Christianus Augustus, per conjugem suam Amaliam, Herm. Wrangelii, sum-*

han sig uti hela Rabbinska Lärdomen, och förblef til den åndan et helt år i Sultzbach, njutande där trogen

mi copiarum Svecicarum, in bello Germanico praefecti, viduam, Svecis optime semper cupiens. Hic vero omnes ingenii sui nervos intendit Noster in Judaeorum, quorum heic Synagoga fuit, mysteriis & antiquitatibus, ex scriptis illorum propriis, & libro inprimis Zohar, eruendis rationeque pariter ac fontibus ipsis sanioris doctrinae Judaicae, inde ab antiquissimis retro temporibus, indagandis: usus ad hanc rem, in Judaeis errorum suorum convincendis efficacissimam, opera viri in hoc litterarum genere solide docti, Rabbi Mosis Bar-Joseph. Pervenerat ad aures Comitis Palatini solertiae Djurbergianae hoc in negotio fama, qui cum & ipse doctrinae Cabbalisticae peritissimus esset, non modo propositum ejus tam pium, & laudabili zelo susceptum, suo calculo firmavit, sed & mirum quoddam clementiae ac amoris sui erga novum hunc advenam documentum exhibuit, pulcherrimum libri Zoharitici volumen sua ipse manu ej porrigendo & donando. Insuitata haec Ducis liberalitas & gratia Nostrum tanta voluptate perfudit, ut Sultzbachii per integrum annum commoraretur, iterateque impetu omnia Judaeorum monumenta excuteret, festa eorum frequentaret, nihilque omnino, quod ad plenissimam in his rebus lucem parandam ab illo conferri posset, temere omitteret. Nec caruit optato laboris improbi successu; nam deprehensa illi fuerunt saepissime egregia, in scriptis Judaeorum, doctrinae sanioris vestigia, plurimis licet vanitatibus, commentis ac fabulis adspersa & contaminata, plurima quoque in alienum a veritate sensum improbe detorta. Sultzbachii adhuc degens, repetita vice caput regionis Ambergam, &, Danubio superato, Ratisbonam, ubi deliberationes in communis rei salutem, per aggregatum universae Germaniae florem, totius Imperii Majestatem velut in compendio intuentium oculis repraesentantem, comitiis habitis, institui solent, invisit.

gen underwisning af den lärda Cabbalisten Moses Bar Joseph, som utlade för wår Djurberg nys nämnde boken Zohar. Efter han här hade et så godt tilfälle, at giöra sig fulkomlig uti alla den Judiska Lärans stycken, så förblef han häldre här, än at giöra en behagelig, men uti hans studium mindre hörande, resa til Frankrike och Italien. Men det kostade mera på honom, at lämna utur hogen en sig föresatt och högeligen efterlängtad resa genom Ungern och Turkiet til det H. Landet. Des fara och kostsamhet nödgade honom, at öfwergifwa detta lärda förslaget, och försedd med sin nådiga PfaltzGrefwes recommendations bref til Konung Carl II lämnade han änteligen det sig så kära Sulzbach, sedan han under sit wistande därstädes besökt Regensburg och Swenska Abgesanten wid Riksdagen von Snoilsky. Han tog wägen til Altdorf, hwarest han ej underlät, at besöka den ypperligen lär-

Cœnobium quoque Carmelitarum hac occasione introitum, ubi cum Monachis acerrime disputans, Rectori coetus illius nihil tale jam cogitanti, confessionem puritatis doctrinæ Lutheranorum, præ sua, explicatissima argumentorum subtilitate expressit. Statuerat quidem apud animum suum Noster, incredibili, quem penes se sensit, ardore videndi Palæstinam, sanctissimisque Redemtoris sui vestigia legendi, accensus, eundo per Hungariam, Thraciam, Minorem Asiam & Syriam, sic demum in Terram Sanctam penetrare; verum itineris tam diuturni cogitationem circumcidere - - jusserunt non modo viarum pericula varia, sed & temporis sumtuumque maximorum habenda illi ratio. Quamobrem Sultzbachio discedens, literisque commendatitiis Palatini Comitis, ad Regem Sveciæ Carolum datis, ornatus, Altdorfium & Noribergam petiit &c.

da och de Swenske så gynnande Wagenseil. Från Nürnberg reste han til Frankfurt wid Main, hwarest han åter besökte Judarnas Synagogor, hwilket ingenstädes försummades. Öfwer Maintz, Cöln, Aken och Brüssel reste han til Holland, hwarest han i Amsterdam, Leiden, Utrecht och annorstädes gjorde lärda bekantskaper med Spanheim, Poiret, Helmont, Clericus, Limborch, Grävius, Leidecher, Mastricht och flera. En resande Theolog och Philolog underlåter sällan at besöka England. Wår Djurberg for altså dit öfwer, begaf sig genom London til Oxford, beság det Bodleyanska Biblioteket och nyttiade i några månaders tid så det, som en Dodwells, en Hydes, en Alix och andras lärda umgänge. I Cambrigde helsade han som hastigast på en Brougton och en Laugton; Wid återkomsten til London upwagtade han de lärda Prelaterne, Biskoparne Ed. Stillingfleet och Rob. Huntington, hwilken senare i flera år warit i Syrien och Palästina, och ej litet förnögde wår Djurbergs lärda nyfikenhet uti Österländska Literaturen. Innan han lämnade Engelska Hufwudstaden, gjorde han sig bekant med åtskilliga des Secter, och underlåt ej at pröfwa den grund, hwarpå Presbyterianer och Qwäkare bygga sina skiljagtigheter i Religionen. Försedd med så mycken lärd rikedom, tänkte han på hemresan, som togs genom Holland, Westfalen och Bremen til Hamburg. I Kjöpenhamn besökte han Masius, Windingius, Torfäus och andra Lärda. Öfwer Skåne kom han til Stockholm 1692 d. 4 Oct. Han hade knapt warit några dagar hemma, så blef han Theol. Adjunct i

Upsala

Upsala. Här firades det följande året 1693 med förnämaste högtidelighet och i Konung Carl XI egen närwaro den Swenska Församlingens Jubelfest, til åminnelse af Upsala Kyrkomöte. En wärdig Doctor Promotion i Theologien skedde wid samma tilfälle d. 3 Mart. i Domkyrkan. Detta är den lustraste Promotions Act, som ännu skedt i Swerige, i hwilket hänseende man den ock betragtar. Då framstälte Adjuncten Djurberg Doctor-frågan, som lydde: An Concordia Spiritualis possit exspectari inter Lutheranos, Pontificios & Calvinianos, som beswarades af då Biskopen i Linköping Haq. Spegel. I Aug. s. å. mottog han Notariats beställningen wid DomCapitlet i Upsala, hwaråst han häldre wille förblifwa än följa en kallelse til ordentelig Theologiä Professor wid Academien i Lund, som honom i Dec. tilböds. Upsala war et större fält för en så stor Lärare, och han wille hälre tjena det Almänna än sig sjelf. Dessa hederliga tänkesätt belöntes 1694 d. 30 Jan. genom Hagby och Ramsta Pastorater, hwilka honom såsom Präbende lämnades til widare befordran. För deras tilträdande blef han d. 1 Jun. följ. wigd til Präst af ArkeB. Doct. Ol. Swebilius. Han blef tillika Prost öfwer tilliggande Contract. Til bewis på den lärdom, han sig förwärfwat utomlands, förswarade han 1696. d. 13 Jun. sit Specimen doctrinæ Mysticæ de Via Salutis, juxta testimonium S. S. & consensum antiquitatis. År 1698 d. 18 Febr. blef han ordinarie Theol. Professor, och först 1704 började han at tänka på Doctor wärdigheten i sin wetenskap. Han disputerade för Graden

d. 30

d. 30 Apr. de Salvatore Mundi, och blef 1705 d. 1 Jun. af ArkeB. D. Er. Benzelius crerad til Doctor Theologiä. År 1724 d. 31 Octob. blef han Prim. Theol. Professor och DomProst i Upsala efter D. Lars Molin, en i sit slag ej mindre stor Theologus. Detta åmbetet förestod han til sin död. År 1695 d. 13 Jan. gifte han sig i Söderhamn med Marg. Thel, en Handelsmans Doter därstädes, och wälsignades hans ägtenskap med flera både söner och döttrar. Wid Academien war han en ypperlig Lärare. Han lärde Theologien ej på et flygtigt sätt. Han föreläste ej heller sin wetenskap hwarken efter Scholastiska eller Wolfianiska methoden. Han framlade däremot des kärna af wår Kyrkas egna Fäder, såsom en Chemnitius, en Gerhardus och andra, uti hwilka han ägde en stark beläsenhet. Han giorde än mera, ty han upmuntrade städse i sina föreläsningar til practisk utöfning af det han lärde. Han åstade mera af en Lärare i Församlingen, än at försiwarligen förstå sin Theologie. När man lägger härtil hans Bibel-Studium, grundeliga kännedom af Österländska Språken, och stora gåfwor, at tala, öfwertyga och röra, så finnes snart, af hwad stor nytta hans Theologiska föreläsningar warit, som han wid den Upsaliska Academien flitigt öfwer 30 år hållit. Härom bära alla hans än lefwande Lärjungar et enhälligt witnesbörd. Hans Collegier waro talrika från den första timan, då han började läsa; en förmån, som stora Lärare gerna äga. I sin Prädikstol war han ej mindre grundelig än upbyggelig. Christendomens utöfwande war altid hans hufwudsak. Til des bättre utbre-

utbredande höll han i sit hus andelige sammankomster; Upfostringswerket och barnalärans bättre drifwande woro ock i synnerhet et föremål för hans ömma omtanka. Han war sielf af hiertat Gudfrugtig och et wärkeligit ljus i wår Swenska Församling (*). Hans seder woro ej granna, men hans hierta war uprigtigt. Han lefde mätteligt, hade god hälsa och nådde en hög ålder. Åtskilliga arbeten i Theologien, Philologien och Religionens utöfning lämnade han efter sig i handskrift. Fyra gånger war han Academiens Rector.

M Den-

(*) Af Parentationens s. s. 40, 41 och 42 will jag införa några hithörande ställen, och kan man försäkra, at de ej innehålla något smickeragtigt beröm, utan rena sanningen. De lyda sålunda: *Ante omnia vero curam Christianismi, corruptissimo hoc seculo misere collapsi, majorem habendam esse, nec tam verbis quam opere ipso, Christi imitatores ut declaremus, ubique inculcavit diligentissime: & quo hoc ipsum, ardentiori Zelo animatus, urgebat fortius, eo magis ab hominibus probis & cœlesti Suadæ Ejus justum pretium ponere gnaris, dilectus est.* - - - *Quis unquam in gestu & moribus Ejus affectatum quicquam vel simulatum, aut lucri alicujus reportandi causa callide assumtum, notavit, ac deprehendit? Omnia in illo simplicia, pura & sine fraude moderationem illam priscam atque innocentiam spirantia.* - - - *In vitia seculi vehementi impetu semper invectus est, hac tamen juxta lenitate usus, ut adfulgente seriæ emendationis spe, iracundiam mox deponeret omnem, eundemque dein summo amore prosequeretur, cui ob vitiorum labem antea maxime fuerat infensus.* - - - *Domestico autem lare Ejus nihil sanctius fuit, moderatius nihil.*

Sw. Bibliot. D. 3, A. 12.

Denna wördade och wärdige Läraren dog i Upsala 1736 d. 10 Apr. 77 år gammal, och begrofs d. 10 Jun. följ. i DomKyrkan af ArkeBiskopen D. Jo. Steuchius. Dagen efter tolkade Histor. Prof. H:r El. Frondin, som då tillika war Rector, genom en Latinsk Parentation Academiens rättmätiga sorg öfwer en så ansenlig förlust. (**)

(**) Detta är i korthet Sal. Doct. Djurbergs Lefwerne. Hans Caractere har jag ej behöft atföra widlyftigt, emedan en Hans aldeles wärdiga Landsman och Lärjunge, Herr Doct. Sven Bälter, Dom Prost i Wexiö, haft den Godheten och på min begäran tilsänt mig den, upsatt af des egen wärda penna. Jag önskar på den Swenska Lärdoms Historiens wägnar, at flera wille meddela dylika Caracterer öfwer Swenska Lärda Män, som de genom flerårigt umgänge haft tilfälle, at nära känna. De skola med största både skyldighet och nöje af mig införas, antingen i detta Swenska Biblioteket eller den Swenska Mercurius, alt som tilfället sig bäst passar. Med utmärkt förbindelse bifogar jag nu härstädes Sal. Herr DomProstens, Doct. Dan. Djurbergs Caractere, som lyder med Herr Författarens egna ord sålunda:

Doctor Daniel Djurberg war utan all twifwel ibland de första Män på sin tid, och ägde de wäsentelig[a] egenskaper, som utgjöra en äkta ära, förstånd och godt hjerta. Hans grundeliga lärdom är öfwer alt bekant, och hans Imhet om wår Evangeliska Läros bibehållande i des renhet, märktes wid alla tilfällen. I synnerhet war han ganska angelägen, at ungdomen måtte rätt förstå artiklarne om Rättfärdiggjörelsen och Helgelsen. Den Student, som skulle hos honom göra någon ansökning, kunde förut wara försäkrad, at han, wid första samtalet, borde swara til

skulla frågå: *Quid est Justificatio?* Men som han märkte, at denna tröstelige läran ganska mycket misbrukades, lade han sig all winning om, at föreställa den nödwändiga förbindelse emellan Rättfärdiggjörelsen och Helgelsen. Han yrkade mycket deruppå, at Prästerne i sine predikningar måtte som oftast underrätta sina åhörare, huru Gamla Testamentets prophetier och afmålningar blifwit i JEsu fulbordade. Af Swea Rike äskade han, at det skulle med större alfware tänka uppå sina Lappars upplysning, och af den Evangeliska Församlingen i gemen fordrade han såsom en stor skyldighet, at med mera drift arbeta uppå Judarnas omwändelse; hwarföre han ock ofta underwisade ungdomen om det beqwämligaste sätt, huru en Jude borde föras til sanningens kunskap. Gudeliga samtal woro icke sällsynta öfwer hans bord, särdeles om Sön- och Helgedagar. Då uprepades, hwad man lärdt af Högmässopredikan, och den lärdaste Magister fick icke undandraga sig at swara. Hans tänkesätt om det Allmänna och wårt Rikes uphjelpande woro af den beskaffenhet, at om han lefwat på denna tiden, hade han blifwit räknad ibland wåra redeligaste och ifrigaste Patrioter. Hwad han jämt och samt önskade på Nations möten och i enskylta samtal, har nu tid efter annan begynt sättas i wärkställighet. Han bewiste Fabriquers nytta i wårt land, och så snart han förnam, at Flors Linne-Fabrique anlades, blef han der öfwer så hjerteligen glad, at han tog deruti flera lotter. Han underwisade Studenterna, huru åker och äng borde bättre ansas, i upsåt, at de skulle öfwertala Allmogen, at lemna sina Förfäders förderfweliga sedwänjor. I synnerhet ömade honom, at Helsingeland led så ganska mycket igenom infallande frostnätter, hwarföre han war omtänkt på hwarjehanda medel til samma olyckas hämmande. Han wisade jämwäl möjeligheten, at de widsträckta Lappmarkerna kunde gjöras för Swerige nyttigare. Såsom et stort

hinder til landets upkomst, ansåg han det öfwerflödiga Brännewins brännandet. Det är ju icke förnuftigt, sade han, at et land, som måste kjöpa af Utländningen så myc- ken spannemål, skal slösa den bort i en dryck, som skadar både själ och kropp. Denna föreställningen uprepade han mäst på alla Nations möten för Studenterna, och bad dem, at så mycket hos dem stod, öfwertyga sina Landsmän, at brännewinet förde dem i olycka. Om Fäderneslandets Historia war han mycket angelägen, och den, som der uti arbetade, war honom mycket kärkommen. In til hans tid studerade mäst alle i intet annat upsåt, än at blifwa Präster. Han märkte hwad följderna wille deraf blifwa i längden; ty öfwertalade han ungdomen, at utwälja andra lefnads sätt, hwarest studier kommo dem ju så wäl til pass, som i Prestaståndet. Det fägnade honom derföre icke litet, när nu warande Assessoren i Swea Hof-Rätt Herr Sven Stillman utwalde *Studium Juris*, och Herr Kongl. Archiatern Abraham Bäck, *Medicinen*. Med et ord: Doctor Djurberg wär en högtberömlig Lärare, en upriktig Christen, och en Medborgare, som af alt hjerta älskade sit Fädernesland. Tycktes man finna något i hans utwärtes alfwarsamma seder, som icke war så inrättadt efter wår tids fina smak; så såg man dock uti alt hans upförande en rätt Israelit, i hwilken intet swek war.

3. Frih. TURE SPARRE,

Holländsk Öfwerste för et Regemente Infanterie (*).

Han

(*) Se Hans Personalier efter Sim. Isogäi öfwer honom i S. Jacob i Stockholm 1683 d. 9 Dec. hålna och sedan därstädes i 4 tryckta Likpredikan.

Han war född 1654 d. 11 Dec. på Sundbyholm, en Kongsgård i Södermanland. Hans Fader war Bar. Carl Sparre, General af Infanteriet och Öfwer-Lagman i Wester-Norrland med des underliggande Lappmarker. Hans Moder war Friherrinnan Maria Bååt. Begge hans Föräldrar följde 1655 Konung Carl Gustaf på des Polska Krigståg. Modren dog i Warschau 1656 d. 10 Jul. Emedlertid upfostrades han hos sin Morbroders Fru Helena Fleming til 1660, då hans Fader efter slutat Krig hemkom och hade å nyo gift sig med Cath. Lucia von Mönkerot. Efter nödig upfostran hemma, följde han 1672 med sin Farbroder, General Fälttygmästaren Pehr Sparre på des Extr. Ambaßade til England och Holland. Wid sin ankomst til det senare landet, bran där kriget med Frankrike på det häftigaste. Han gick genast i Republikens Krigstjenst, blef Fändrick wid Öfwerste Stockheims Regemente, men Prinsen af Oranien, den sedan så namnkunniga Konung Wilhelm 3 i England, fick et sådant tycke för den unga Baron Sparre, at han satte honom wid sit Lif-Garde, och gaf honom 1673 Fanan wid sit egit Lif-Compagnie. Med hwad utmärkt wärdighet han densamma förde uti Batailllen wid Senef d. 11 Aug. 1674, kan ses af anmärkningen (*). Han hade då ej ännu fylt sina 20 år

(*) Jag wil til denna käcka Öfwerstens förtjenta minne införa utur Personalierna s. 327 följ. hela det märkwärdiga stycket om hans wid detta tilfället bewista tapperhet. Det lyder sålunda: ,,Hans Höghet, Prinsen af Oranien ,,föranlåts, at honom år 1673 med Fanan af sit Lif-

år och blef för sit hurtiga upförande Capitaine med Compagnie wid samma Lif-Garde. Et ej mindre prof

Compagnie benåda, hwilken han ock med et sådant beröm bar, at den åran syntes ingen tjenligare än honom kunna updragas. Det han låt se året derefter d. 11 Aug. uti Batailllen wid Senef, emellan de Fransyska å den ena, och Käjserliga, Kongl. Spanska samt Staternas Armee å den andra sidan, där Hans Höghet Prinsens Garde af fiendens starcka anfall blef drifwit på flygten, och Soldaterna så hit och dit skingrade, at Officerarne med Fanorna blefwo af dem aldeles förlåtna; då den Sal. Herren af manligit mod och hjerta, til at förswara sin Nådiga Prinses Lif-fana, sökte med största omsorg samla tilhopa de flygtige och kringspridde soldater, at komma dem til stånd, men detta hans berömliga upsåt blef af fiendens Cavallerie honom afskurit, i det den Sal. Herren blef af dem nedfält och af hästarne illa trampad, wid hwilken händelse en ryttare honom fanan afrycka wille, släpande honom efter sig. Dagtat nu den salige Herren så swåra blef medfaren, quitterade han likwäl fanan intet, utan rykte henne igen, tagandes henne af staken i mening, at henne bättre salvera kunna. Men som honom omöjeligit war, at emotstå 5 stycken ryttare, som honom angrepo, af hwilka den ena hans högra arm igenom skjöt med en Musquette, den andra hans högra sida med wärjan genomrände, så at han, som död nederföll; och altså nödgades fanan quittera. Emedan desa ryttare nu twistade sig emellan, hwilken den behålla skulle, samt kläderna de honom afdragit hade, kom Hans Excell. Fältmarskalken Gr. Königsmark, dåwarande Marechal de Camp uti den Fransyska Armeen, med en Esquadron ryttare, förföljande de Hollänska, och får se en ensam Person, som emot 5 stycken et så tappert motstånd gjort hade, och sig så man-

prof på förunderlig tapperhet ådagalade han uti belägringen för Mastricht i Aug. 1676 (*). Den måste uphåf-

neligen wårt, hwarföre han stilla hölt, at underrättese taga om hans namn och Fäderneslánd, hwilket så snart han förnam, honom så mycket kärare war, låtande honom straxt uptaga, och ordres stälte, at han til hans qwarter förder blef, hwarest han icke allenast sedan honom wäl sägnade, utan ock al gunst och faveur bewisade, dragande om honom och hans skjötsel al den omsorg, som möjelig war. Så snart han af sina swåra unfångna Blessurer war curerad, blef han förmedelst Hans Excell. Fältmarskalkens tilhjelp utan Ranson, i regard at wara Hans Kongl. Maj:ts wår allern. Konungs undersåte, til den Holländske Armeen med twänne trumpetare sänd. Denna hans lofwärda och berömliga Action blef strax wid återkomsten af Hans Höghet, Prinsen af Oranien, med et Compagnie af Gardet ihogkommen. m. m.

(*) Jag införer åter härom et stycke utur Personalierna, oagtat det är något widlyftigt. Det förtjenar härstädes et rum och lyder således: År 1676, när Mastricht utaf Hans Höghet Prinsen med de Allierades Armee belägrades, fan han nödigt, efter et långsamt stadens beskjutande storma låta en Bastion, wid namn Dauphin, hwars eröfrande mycket kunde befrämja hans föresatte Dessein. Ty beordrades först 600 man af de Ängelska därwarande auxiliair Trouppar, bemälte Bastion med storm at angripa, hwilket de tappert gjorde, och sig honom bemästrade, men blefwo straxt igen utdrifne. Sedan fortsattes stormen med 600 man af Hans Höghets Prinsens Garde, som ock efter hårt och skarpt fägtande måste afwika. Dagen därefter wid middagstid blef denna Sal. Herren den tredje stormen anförtrod, mera efter hans åstundan och längtan, än efter ordning. Och såsom de Ängelske trägit anhöllo,

håfwas och wår Sparre fördes illa bleßerad til Haag.
År 1677 belägrade Hertigen af Orleans Fästningen S. Omer.

at någon del hafwa i denna Action, ty blef dem efterlätit med 150 man at stöta til de 300 man, som redan af Hans Höghet Prinsens Garde stodo under denna Sal. Herrens Commando. När han nu af sin Öfwerste, Grefwen af Solms, därtil anwistes, och han honom såg intet med något harnesk försedd wara, ty wille han den särdeles estime och wänskap han städse för honom drog, intet tilläta, at han sig til den Action begifwa skulle, förr än han des harnesk på sig taga skulle, hwartil den Sal. Herren med all tacksamhet sålunda swarade: at hans Gud, på hwilken han sig förtröstade, wore hans bästa och säkraste harnesk, och at han sedan intet twiflade sina underhafwande så mycket oförtrutnare efterfölja, som de sågo honom ingen större precaution för sig taga, än de sjelfwa, hwilka ord och sentiment icke ringa tankar gofwo om honom hos hans Öfwerste och Hans Höghet Prinsen sjelf, som sig deöfwer hugnade, och så mycket mera sig förtröstade om et lyckeligit utslag, som det en så frimodig och behjertat Officerare anförtrot war. När han nu war uti marchen til bemälte Bastion, bemannade han sina medföljande Officerare och gemena på et så tjenligit sätt, at de intet kunde, än wisa uti hela Armeens åsyn deras tapperhet; och oaktad fiendens hårda och hästiga motstånd, angrepo de med sådan rigeur denna Bastion, at de honom med stormande hand intogo, och sig aldeles wärket bemästrade. Emedlertid, som denna Sal. Herren öfwer wallen kommen war och i största strid stod, blef hans wänstra arm med en Musquetkula genomskuten, och strax derefter den wänstra handen, icke desmindre continuerade han alt stadigt de ordres at ställa, som honom uti ofwanbemälte wärk försäkra kunde, sedan nu största delen af fienden aldeles nedergjord war, uti

S. Omer. Til des unsättning marcherade Prinsen af Oranien, och leswererade Fransoserna d. 11 Apr. wid Mont-Cassel en Action, men som han förlorade. Den bewistades ock af wår käcka Sparre. Han betäkte med mycket förstånd och mod en del af retraiten, och oagtat hans högra lår blef genomskutit af en Musquetkula och hans sida af en Pardisan genomrändes, utförde han sit befäl och tog Marq. de Buron tilfånga, som anförde en Bataillon af det Fränska Lif Gardet emot honom; och då fast alle Regementer sökte komma undan genom en hastig flygt, så war Prinsens af Oranien Garde det endaste, som med ordning retirerade sig.

N Sedan

hwilken Action han ock den lyckan hade, at sjelf nederlägga Commendanten, som samma werk defenderade, ehuru wäl han honom tilförene fåfengt åtskilliga gånger quarter anbudit hade och twänne skott af honom utstått, som allenast genom hans kläder gingo. Uti detta moment lät fienden springa twänne miner, hwarmed mästa delen af soldaterne och Officerarne i luften sprungo, men denna Sal. Herren altid i olyckan lyckelig, unkom denna faran på et fast underligit sätt, i det, at när minerna upsprungo och wallen af dem uplyftes, flög det stycket af wallen och muren, hwarest han stod, på sidan, och intet i wädret, bliswande icke des mindre af åtskillige stenar, som honom på bröstet föllo, illa krossader, och hans ben af handgranaterna sönderslagne dock likwäl så, at sjelfwa piporna intet bräckte blefwo, utan allenast mästadelen af kiöttet afslagit. Sedan denna Sal. Herren således igenom detta asiides nederfallande fräl-ster war och åter igen upkommen, lät han sådan frätda och wärk sig intet öfwerwinna, så at han skulle låta sig deraf

Sedan Fältåget war slutat, följde han i Oct. med sin nådiga Prins öfwer til England, som firade derstädes sit bilåger med Prinsessan Maria. I början af det följande året blef han Öfwerste Lieutnant wid Öfwerste la Roxerviers Regemente. Med detsamma bewistade han Actionen wid S. Denis wid Bergen d. 14 Aug. Han

hindrad i sin fattade Post at maintenera, utan så snart han sig i största hast hade låtit förbinda, sökte han med det ringa folk öfwer war, sig ännu uti samma wärk at betäkt gjöra, til hwilket honom också 300 man sände blefwo, sedan han tekn ifrån sig gifwit hade, at blifwa secunderad, utstående emedlertid uti den helt ruinerade Bastionen otaliga fiendens skott af stycken och musquetter, som utan uphörelse på honom skedde, afslog också twänne gånger fienden, som honom attaquerade, samma werk igen at taga. Hans Höghet Prinsen beordrade ock, så snart han förnam honom så mycket och illa blesserad wara, at aflösas. Men den Sal. Herren wille därtil ej consentera, utan bad, at honom icke den äran måtte ur händerna tagas, så länge han i lifwet war, befallande, at alla Officerare och gemena, som blesserade woro och ännu i lifwet, skulle allenast af wägen tagas och salweras, hwilka intet mindre frimodighet temoignerade, än deras Commendeur, så mycket mera därtil bemante, som de sågo honom ännu wärre, än de, blesserad wara, sträfwade altså häremot, sägande en skam wara at förlåta den, som så wäl hade dem anfört, samt ock, at de wille gerna med de andre sina Camerater uti en så ärefull action lägga ögonen til. Så snart nu bröstwärnet mot staden aldeles förfärdigat war, som honom för fiendens anfall försäkrade, och aftonen inkommen och på alla sidor alt stilla blef, låt Hans Höghet änteligen aflösa honom, då han allenast afmarcherade med 27 friska perso-

Han fick i början sin post wid Artilleriet, men på främjen anhållan hos Fältmarskalken Gr. af Waldeck fick han reda fram med uti den hetaste elden, hwarest hans Öfwerste skiöts ihjäl, han sielf uti högra armen af en Musquetkula illa blesserades och större delen af Regementet nederlades. Detta oagtat samlade han sit skingrade folk tilhopa, och med fiendens tilbakadrifwande intog sin förra Post, försfwarande sig wid densamma mot twänne anfall och til des, han fick ordres, at begifwa sig på et annat ställe, hwarest han med lika mod fägtade, til des mörkret skilde begge Armeerna åt, hwarwid den Holländska dock led det mästa. Prinsen af Oranien lät föra honom i sin egen wagn från lägret til Haag, at cureras. Emedlertid slöts freden emellan Frankrike och Holland i Nimwegen. Wår Sparre begaf sig i Maij 1679 för sin hälsas återställande til de warma baden i Aken. Dit kom i samma ärende kort efter Fru Eva Horn med sin Syster Fröken Hedvig Horn, til hwilken han då friade. Efter hemkomsten til Haag, updrog Prinsen honom det genom Öfwerste

N 2 Brings

ner af alla dem, som med honom utcommenderade woro, warande de öfrige omkomne eller ock illa blesserade. Samma natt, så snart han war uti sit tält införd, och där sig på nyt låtit förbinda, skedde honom den äran, at Hans Höghet tillika med största delen af Generalitetet af hela Armeen til honom kommo, graturerade öfwer hans lyckeliga förrättande, därjämte betygande den del af medlidande, de hade öfwer hans skått. Hans Höghet Prinsen temoignerade honom med nådige expreßioner det särdeles nöje han utöfwer hans conduite hade, och försäkrade honom om det första Regementet, som vacant blefwe m. m.

Bråms död ledig blifne Infanterie Regementet. Han reste sedan til Paris, hwarest han i Aug. 1680 förlofwade sig med nyssnämda Fröken Horn, och förblef i denna Hufwudstaden til 1682, warande så där som wid det Kongl. Höfwet i stor högagtning för sin tapperhet och öfriga egenskaper. Han reste samma år til Holland tilbaka, och marcherade med 6 Regementer til Mastricht; men såsom detta war en rörelse utan widare påföljd, fick han tilstånd, at resa hem til Swerige. Han kom i Oct. til Stockholm och höllt där sit bröllop d. 21 Dec. Han ärnade wäl den följande sommaren resa til Holland, men dog i Stockholm 1683 d. 23 Maji, efter 28 års och 5 månaders berömliga lefnad.

4. M. MICHAEL SOLLENIUS.

Prost och Pastor i Torestuna i Upland (*).

OLOF SVENSSON

En Hederlig och Förmögen Bonde i Öfwergårdsby Sollefteå Sokn och Ångermanland. Dog 88 år gammal 1698 d. 18 Febr. och begrofs i Sollefteå d. 17 Mar. gift år 1646 m. Märtha Pedersdotter, som dog 1678.

Sven Olofsson.	*Anna Olofsdotter.*	*Michael SOLLENIUS.*
F. 1648 en rik och förmögen Bonde, dog 92 år gammal 1740 d. 29 Mart. g. m. Anna Pers dott. ifrån Gliedomsby, f. 1662 och † 1745 d. 10 Nov. 83 år gammal Barnlös.	F. 1656. † 1726 d. 20 Aug. ogift 69 år gammal.	F. 1662 † 1712 d. 17 Sept. Barnlös. Se widare följande.

Han

(*) Denna Lefwernesbeskrifning är upsatt och meddelt af Bergs-Rådet och Rid. af Nordst. Ord. Wälb. H. Dan. Tilas.

Han war född i Ångermanland och Gollestad Sokn år 1662. Sedan han år 1672 inträdt i Hernösands Trivial Schola och 1679 uti Gymnasio, kom han år 1682 til Upsala Academie, der han år 1689 under Professor Joh. Billbergs Præsidio utgaf sin första Disputation 8vo *de Aëris Phænominis sub respiratione* och sedan år 1691 under Prof. Joh. Schvedes Præs. gradual disputationen 8vo *De Hominis perfectione in Societate civili*, erhållandes året derpå, år 1692 Magister graden, samt hade under sin Information de unga Grefwar Gyllenstolpe. År 1694 wigdes han til Präst, och blef först Kongl. Hof-Predikant, samt, sedan med Kongl. Maj:ts Fullmakt år 1700 Regements Pastor wid Kongl. Lif Regementet til Häst. Under sådan Beställning, följde han Arméen och Regementet efter på Seeland, Lifland, Curland, Pohlen och Saxen med mera, alt tils år 1709 i Maji månad, då han med Konung Carl den XII:tes Fullmakt blef benådad, på Torestuna Församling i Upsala Stift. Han wille då strax begifwa sig hem, men kunde ej slippa igenom Ukrain, för den der [illegible]ende Ryska Krigsmagtens skuld, utan nödgades än nu följa Arméen efter til Pultava, der ej bättre hände, än at han med alle de andre, måtte gå i Rysk fångenskap. Dock wan han kort derpå sin frihet, i anseende dertil, at han nu mera ej war Krigs-Präst, utan redan förordnad Sokne Präst hemma i Fäderneslandet. Begaf sig så på hemresan, och efter månge utstådde faror och beswärligheter, ankom han til Pastoratet om Nyårsdagen 1710.

Samma år hedrades han af Consistorio i Upsala

med Probsta Titul öfwer sin Församling: Det til-
bjöds honom ock efter Probsten Enwallii död i Enkjö-
ping, at blifwa Contracts Probst öfwer Ärsunda Prob-
sterie i Upland, men han undanbad sig den hedren, i
anseende til sin ålder, och öfwerflödigt beswär, med
egne Församlingens i ordning bringande saker, hwilket
sedan kom honom så mycket drygare uppå, som Kyrkan
efter Branden å nyo upbyggas skulle; Ty år 1723,
om natten emellan den 13 och 14 Maij, slog Askan ne-
der i Torestuna Kyrka, upbrände det wackra Tornet,
och lade Kyrkiotaket tillika med alt hwad Trädwärke i
Kyrkan war, och ej underräddas kunnat i aska, samt
ruinerade den gamla Kors Kyrkan, så at hela Kyrkan
nästan aldeles ombyggas måste. Wid den ombyggna-
den war Probsten Sollenius ganska nitisk, oförtruten och
drifwande, så at Kyrkan, som nu blef wida utförd til
deß Södra och Norra sträckmurar, kom under tak, och
med fenster försedd, så at Gudstjensten der åter igen
den 30 Nov. samma år första gången efter Branden
börjas kunde. The följande åren, fortsattes den öf-
riga byggnaden med Kyrkans hwälfwande, innanrede
til Bänkar och wackra Lectare, samt Zirande, så at
år 1730 i Septembr. månad, war Kyrkan i mäst full-
kommelig ordning. Tornets täckiande, et Orgelwärk
och en Altare Tafla återstodo ännu, som dock lågo
honom på hiertat alt för mycket; men der med kom
ej förrän efter hans död til någon wärkställighet, då
af deß Sterbhus til Kyrkan, förärades en ganska wac-
ker och prydelig Altare Tafla, gjord af Bildthuggaren
och Hof-Conducteuren Gustaf Precht, som betaltes
med

med 1500 Dal. Kopparmt. Kort före sin död, förordnade han då warande Majoren, sedan Öfwerste Lieutenanten wid Kongl. Lif-Regementet til Häst Olof Tilas, såsom sin Gödnebo, och til des gamla åhörare, at wara Curator öfwer deß qwarlåtenskap, och med fri fullkommen disposition bringa altsammans til det ändamål han förordnat, och tillika utnämde han Majorens yngsta Son, Olof Tilas Olofsson, nu warande Ryttmästare wid Lif-Regementet, för hwilken han äfwen sielf fadder, til den förste Stipendiat af de Stipendier som inrättas skulle.

År 1732 den 17 Septembr. afled han saktmodeligen i Herranom 70 år och 3 månader gammal, och blef den 8 Octobr. nästpåföljande begrafwen i Torestuna Kyrka i sin egen Graf, under en wacker Liksten fram i Choret, på södra sidan om Altaret. Probsten i Simtuna Mag. Wilhelm Kammecker höll Likpredikan öfwer honom, och Texten war af Psalmen 111 v. 4.

Gift år 1720 den 30 Septembr. med Fröken Maria Christina Stålhandske, och stod Bröllopet på Skattmansö, hos hennes Morbroder Öfwerste Lago Meyendorff von Uxkull. Med henne lefde han i et särdeles förnögdt, men barnlöst äktenskap til år 1747 den 18 Maij, då Fru Maria Stålhandske om 48 år och 3 månaders ålder afled, och begrofs i Torestuna den 2 Junii samma år. En del af Hennes Slägt tyckte ej synnerligen om detta Giftermålet, aldenstund hon war af gammal Adelig härkomst, men han lät det så litet bekomma sig, at han ändock efter hennes död, förordnade et Capital til Hennes Syskon och Arfwin-

gar

gar af Tio Tusende Daler Koppmynt, Meningen skal wäl hafwa warit, at sådant skulle blifwa, såsom en ständig fond til Stipendium, för en af samma familie Studerande, men om det kommit til sådan inrättning, är ännu icke bekant.

Förenämde Testamentariska Dispositionen bracktes några år efter Probstens död, och sedan en förtretelig Rättegång med Probstens Broders Fullmäktig hunnit slutas, til fullkomlig wärkställighet af Öfwerste Lieutenant Tilas, som deröfwer en skriftelig författning uprättade den 26 Martii 1741, bestående förnämligast i följande puncter:

1:o At til Probstens förut afledna Maka, Fru Maria Christina Stålhandskes Arfwingar et Capital lemnades af Tio Tusende Dalr Kopp:mt.

2:o Til Torestuna Kyrka förärades en Altare Kalk, hwartil anslogs Tretusende Femhundrade Dalr. Kopp:mt.

3:o Fyratio Tunnor Spanmål afsattes til en fond för de fattige i Torestuna Sokn, hwaröfwer en särskilt disposition utfärdades.

4:o Et Capital af Trettio Tusende Daler Kopp:mt afsattes, som med ränta af 4½ procento skulle underhålla Fyra Stipendiater, nemligen:

En Adelsman med 450 Dalr Kopp:mt om året.

En Präste Son af Fierdhundrenska Nationen med 300 Daler.

En Borgare Son af Uplands och Ångermanlands Nationer alternative med 300 Daler Koppmt och

En Lappmans ifrån Lappland äfwen med 300 Daler Kopp:mt.

Hwilke

Hwilke samtelige förklarades berättigade at njuta samme Stipendier i sju års tid wid Kongl. Academien i Upsala.

Och således consacrerades deße Stipendier, til ewigt minne af Swea Rikes stilla Regering, under de fyra Riksens Högloflige Stånder.

5:o Curatelen förklarades tilhöra Tilasiske Ätten.

Uppå Foten af den skänkte Altare Taflan läses följande Inscription.

In Gloriam DEI

Memoriam sui suorumque
Nobilissimæ Conjugis
Mariæ Christinæ Stålhansk
Monumentum
Hoc posuit
Michaël Sollenius
P. & Pr. in Thorestuna
A:o 1734.

Uppå deß i Choret på södra sidan af Altaret liggande Griftestenen läses följande skrift:

Magister. Michaël. Sollenius.
Ångermanniæ. Natus. 1662.
Magister. Upsaliæ. Creatus. 1692.
Concionator. Holmiæ. Ordinatus. 1694.
1700.
Pastor. Legionis. Equestris. Primariæ. Designatus.
Quo. In. Munere.
O Castra.

Sw. Bibliot. D. 3, A. 14.

Castra. Victricia. Regis. Augustissimi.
CAROLI. XII:mi.
Secutus.
In. Zelandiam. Livoniam. Curlandiam.
Poloniam. Saxoniam.
Et. Ulterius. per. Muscoviam.
Tandem. Redux. In. Patriam.
Diplomate. Regio.
Pastor. Constitutus. In. Torestuna.
1710.
Ornatus. Deinde. Honoribus. Præpositi.
Matrimonio. Sibi. Junxit.
Virginem. Nobilissimam.
Mariam. Christinam. Stålhansk.
Virtutum. Splendore. Ornatissimam.
Ea. Fato. Defuncta. 1727. Ille. Obiit. 1732.
Ambo.
Sub. Hoc. Tumulo.
Adventum. CHRISTI.
Quiete. Expectant.

5. Mag. *ANDERS WESTERMAN*, Prost i Gefle (*).

Han war född i Stockholm 1672 d. 6 Mart. och war hans Fader Sven Andersson Westerman Järnkrämare. Han njöt hemma i sina Föräldrars hus

en

(*) Denna Biographie är upsatt efter framledne H:r Prostens egenhändiga Lefwernesbeskrifning, som blifwit mig meddelt af en wärd Wän.

en god upfostran, och såsom han war en lärgirug yngling, ämnades han til Studierne och war redan 1684 skickelig, at sändas til Upsala och där blifwa Student. Detta skedde kort efter Distingen, dock sedan Philos. Vice Decanus Gust. Peringer Liljeblad, då Prof. L. L. O. O. men sedan Censor Librorum i Stockholm, den då wanliga Ceremonien, med det så kallade Vini Lætitiæ begjutande på hufwudet och Salis Sapientiæ ingifwande i munnen, förrättat hade. Ifrån denna figurliga Acten skred han närmare til saken, at smaka på den wishet, som Fäderna wid denna Högskolan äro innehafware utaf, och fortsatte han härpå med särdeles flit sina Studier i Upsala ända til 1689 under enskylta Lärmästares handledning och den stora Juris Profeßorens Carl Lundii upseende. Af Profeßorerna hörde han i synnerhet Lars Norrman, Pet. Lagerlöf och Jac. Arrhenius. År 1690 reste han från Stockholm öfwer til den nyß inwigda Academien i Dorpt, och fortsatte där sina Philosophiska Studier, jag menar de, som af Philos. Facultetens Lärare föreläsas, under Profeßorerna Olof Hermelin, Gabr. Sjöberg, Gabr. Skragge, Swen Dimberg och Swen Cameen ända til 1694. Han lade sig äfwen på Theologien och de den tillhörande wetenskaper under D. Ol. Moberg och Theol. Licent. Crisp. Jernfeld. År 1692 disputerade han under Philos. Prof. Gabr. Sjöberg de Erroribus sensuum. Wid början af 1694 blef mig, som det lyder i den handskrefna Biographien, på Sal. H:r Hermelins förslag anbefalt, at såsom en Kgl. Stipendiat orera och

det pro Renato des Cartes, hwilken jag efter det sätt, som Cicero gjorde för Archiam Poetam, förswara skulle, och wisa det hans Philosophie intet är ny ej heller såsom onyttig bör ogillas och förkastas. Til följe häraf, så fattade jag ej allenast en sådan Oration tilsamman, utan ock d. 11 Mart. för en ansenlig sammankomst af lärda åhörare, utan at koxa i papperet, offenteligen afkunnade. Det heter härpå widare: Samma år d. 23 Maji disputerade jag pro gradu Magisterii de Adiaphoria in Bello vulgo Neutralitate, under den förnämde Hr Prof. Hermelins Präsidio, då utom de beställte Opponenter då warande Rector Magnificus Sal. Prof. Sjöberg, såsom ock Hr. Magister Limatius och Bertlessius samt Vice Bibliothecarien Dreillich intet sparde, at försöka, med hwad fasthet jag min mening förswara kunde. Han lämnade änteligen 1695 med mycken heder den Dorptiska Academien och reste om hösten samma år från Narva til Stockholm, gjorde sin upwagtning hos Arche-Biskopen och de andeliga Fäderna i Upsala, fick 1690 kallelse til Hofpräst hos Kongl. Rådet, Fältmarskalken och Presidenten i Krigs Collegio Gref Axel Wachtmeister och blef i följe häraf d. 17 Maji s. å. af Arche Biskop D. Swebilius wigd til Präst i Upsala Domkyrka. Han förrättade härpå Gudstjensten så denna som den följande sommaren wid den ofwannämde Kongl. Rådet tilhörige Hälsobrunnen Medewi i Östergötland. Wid slutet af 1698 blef han af sin Swärfader M. And. Lysing, Past. i S. Jacobi och S. Johannis Församlingar i Stockholm, antagen

til

til Adjunct wid desamma, och förrättade denna syslan med synnerligen trägenhet in på sjette året. År 1699 d. 14 Sept. blef han wid Academiens Inwigning i Pernau, hwilken från Dorpt då dit flyttades, frånwarande promoverad til Magister. År 1703 blef han Extr. Pastor wid det Kongl. Lif Gardet och förrättade detta ämbetet in på tredje året hos den hemmawarande Corpsen däruthaf i Stockholm. År 1705 begaf han sig om sommaren med Gardes Recruteringen sjöledes från Stockholm til Wolgast, och följde sedan med den öfwer Stettin genom Brandenburgska Länderna in uti Hög Polen, samt ankom öfwer Lissa den 20 Julii til Geriken, hwarest General Lieutenanten och Öfwersten af Kongl. Lif Gardet Gref Knut Posse stod med en del af Regementet. Dagen därefter, heter det, då Hans Kongl. Maj:t war där at bese Recruterne, wistes mig den Kongl. Nåden, at Hans Maj:t räkte mig sin hand och med et sådant tekn samt nådigt tiltalande böd mig wara wälkommen i Fält. Han följde här på Regementet, hwars ordinarie Pastor och Assessor i Hof-Fält-Consistorio han kort efter samma år blef, på alla des marcher i Polen och Lithauen och slet med detsamma både ont och godt. När han hade tilfälle, at bese och lära något, försummade han sig intet. Han följde med Armeen och Regementet 1706 genom Slesien och Lausnitz in uti Kur Saxen, och betjente sig af tilfället, at besöka i Wittenberg D. Joh. Ge. Neuman och den namnkunnige Conr. Sam. Schurtzfleisch, och i Leipzig de bekanta Theologerna Ad. Rechenberg,

 Joh.

Joh. Olearius, Thom. Ittig och Gottl. Seligman; at förtiga åtskilliga Saxiska Superintendenter i städerna. För sin Person hade han sina qvarter i de små städerna Dahlen och Belgern. Han följde härpå den Swenska Hufwud Armeen på hela dess marche från Saxen in uti Polen tilbaka, ända til nederlaget wid Pultava 1709, hwarpå han wid Nieper-strömmen, tillika med fast hela den då öfwerblefna hären blef gjord til Krigsfånge. Han fördes härpå öfwer Kiow til Muscow, dit han anlände d. 22 Dec. men slapp tillika med de öfriga Swenska Prästmän, efter Czarens befalning, at följa med uti hans segerrika Intåg, som skedde d. 28 därpåföljande. År 1710 d. 30 Jan. fördes han tillika med 100 Swenska Officerare från Muscow öfwer Perislaw, Rostowa, Jaroslaw, Danielowa, Wologda (hwarest han fan för sig många gamla wänner bland de Swenska fångarna från Narva och Dorpt), Ustiga och andra orter til Solivitzuguska, dit han ankom d. 13 Mart. såsom til sin och sit medföljes utsedda fångenskaps ort. Der dogo af de Swenska fångarna år 1711, Capitain wid Södermanlands Regem. Fabian Casp. von Tiesenhausen, och Lieutenanten af Södra Skånska Cavall. Zion Skarp; år 1712, Capit. af Dal-Regem. Håkan Wallenstien, Fändr. wid LifGardet Er. Ljungfelt, och Lieuten. wid Cronebergs Regem. Joh. Törngren; och år 1713, Lieuten. wid Dal-Reg. Jac. Warger, Fändr. wid LifGardet Dav. Fritski, Fändr. wid Croneb. Regem. Joh. Wedige och Lieut. wid Dal-Reg. Joh. Gråberg, öfwer hwilka alla han hölt Likpredikin-

nin-

ningar. Och förrättade han Gudstjensten för alla de i Solwitzugska warande Swenska fångar. År 1714 d. 14 Jan. reste jag, hwilket det i den Wäcr. Biographien, til Archangel, at där genom munteligit samtal och förtroligit umgänge bekräfta den wänskap, som jag med Pastoren wid den Tyska Evangeliska Församlingen därstädes Hr. Philip Michaelis *), en mycket Gudelig och lärd Man, genom brefwäxling slutat hade. Uti detta wän jag ock mit fullkomliga nöje; emedan jag af honom intet såsom en wän allena, utan som en broder blef antagen, åtnjutande jag större kärlek och bewågenhet af honom och hans fromma hustru, än som jag förmodat eller tilfyllest kan berömma. HErren wälsigne dem derföre! Där i Archangel woro ock några andra goda Christna, som sit goda hjertelag emot mig förklarade. D. 19 Febr. kom han til Solwitzugska tilbaka. Där dogo och af honom begrofwos efter hwarandra år 1714 Capitainen wid Generalen Gr. Lewenhaupts Regem. Otto Ad. Richter, Lieut. wid LifGardet Leonh. Hård, Lieut. wid Helsinge Regem. Ad. Brant, Fändr. wid LifGardet Pehr Styltenhjelm och Fändr. wid Croneb. Reg. Aron Leuchovius; år 1715 Fändr. wid LifGard. Sven Roos, Lieut. wid Östgöta Cavall. Lars Schenberg och Fändr. wid Öfw. Bar. Pehr Baners Regem. Joh. Gerh Maes; år 1716 Fändr. wid Jönköp. Reg. Joh. Roßbach; år 1718 Fändr. wid LifGardet Joh. Gust. Taube; år 1719 Lieut wid Gen. Gr. Lewenhaupts Reg. Rob. Dornfelt, Capit. wid Öfw. Bar. Nils Gyllenstjernas Dragoner Carl Funck, Ca-

*) Denne Mannen war Pietist.

Capit. wid Dal-Regem. Joh. Wikften och Lieut. wid samma Reg. Dan. Dymerin; år 1720 Capit. wid samma Reg. Bar. Gust. Rhebinder och år 1721 Lieuten. wid Croneb. Reg. Gust. Stråhle. Samma år d. 5 Oct. kom genom en af Czaren utskickad Courier tidningen om Nystadske Fredens slutande och om de Swenske fångarnes förlosning. Derpå reste han d. 19 Oct. från Solivigugufka *) öfwer Ustiga, Totma, Wologda, Tisina, Petersburg, Wiborg och Borgo til Åbo, dit han ankom d. 1 Mart. 1722. Den 6 Maji derpåföljande anlände han med glädje til Stockholm, och anträdde härpå sin tjenst, som Ordinarius Pastor wid det Kongl. LifGardet. År 1726 d. 25 Jun. fick han Fullmagt til at wara Kyrkoherde i Staden Gefle, och anträdde detta sit ämbete året derpå. Han gifte sig första gången 1703 d. 4 Jun. med Inga Lysing och 1723 d. 14 Febr. med Maria Christina Gyllenkrok, Assessorens i Åbo Hof-Rätt Andr. Gyllenkroks dotter. Af detta senare giftet hade han åtskillige barn. Hr. Theolog. Lectoren i Gefle, Mag. Caspar Wijkman, har haft den godheten, och uti bref, dat. Gefle d. 4 Jun. 1758, lagt följande härtil: Hr. Prosten Westerman dog härstädes 1739 och är i sin Graf i Kyrkan begrafwen. Han älskade stillhet och unflydde alt tilfälle til owänskap. Hans wäsende war uprikligt och hans umgänge behageligit. Detta gjorde honom här allmänt älskad. I sit ämbete war han flitig, och, så mycket man i en så wansklig sak kan sluta, mente han med Gud och sina

*) Hr. D. Büsching kallar i sin Geographie D. I. s. 584 denna staden Solwijtschegotskaia, och sätter den i Archangelska Gouvernementet.

sina åhörare af hjertat. Under de sista åren war han blind, men ersatte altid sit rum genom skickelige Präst-män, och underlåt aldrig, at gjöra sig om Församlingens tilstånd underrättad och med goda råd befrämja des tilwäxt. Utom wackra Präst-studier, ägde han god insikt i Latinska språket, hwilket han inhämtat af den grundlärde Hermelin i Dorpt. Wid hans tilträde til Pastoratet, blef Kyrko-hwalfwet, som war nedfallit, och flera år stått oreparerat, äntel. satt i stånd. Af hans Skrifter har jag mig bekant en Prädikan emot Oförsonlighet, hållen under deß fångenskap i Ryßland på 22 Sönd. efter Trinit. Den blef tryckt i Halle, genom hans Wäns, Pastor Michaelis i Archangel, anstalt. Genom nyßnämde Pastor förskaffade han sina med-fångar i Ryßland flera gånger wackra almosor, som han bland dem, efter en deröfwer författad förtekning, utdelte.

Denna nyßnämde Prädikan är, i anseende til utgifningen, en af de besynnerligaste. Den är tryckt på Swenska i Halle 1716, på 64 s. i 8. och har följande påskrift: **The Christnas plikt och skyldighet til inbördes förlåtelse**, eller broderlig försonlighet, förestälte uti en enfaldig prädikan på den 22 Sönd. efter H. Trefald. Söndag, under wårt fångenskap i **Solivitziogda** d. 6 Nov. år 1710. **Andreas Westerman**, Pastor Ord. wid Kongl. Maj:ts af Swerige LifGarde, samt Kongl. Hof-Fält-Consistorii Assessor. Den är dedicerad til Hr. Pastor Michaelis i Archangel.

4.

Landshöfdingen Bar. Salomon von Otters Lefwernes Beskrifning *).

Min Sal. Fader war föd i Stift Bremen år 1589, hans namn war Casten Otter. I sin ungdom kom han hit i Riket, och i tjenst i Konung Carl den Niondes Hof, då högstbem:te Konung ännu war Hertig öfwer Södermanland, Nerike och Wermeland, och den tiden hade sit Residence på Örebro Slott.

Denne Konungen begåfwade honom med några fasta lägenheter wid Örebro, bestående uti åker och äng, som Brefwen i Sterbhus-Handlingarne utwisa, dock sedan alt reducerat. När Konungen genom döden år 1611 war afgången, förblef min sal. Fader i tjenst hos Enke-Drotningen Sal. Drotning Christina af Hollstein, Kon. Gustaf Adolphs Fru Mor. Denne Drotningen dref en stor privat handel med Koppar, den hon försålde utomlands, och lät den af sina Lifgedings-räntor och Ränte-persedlar inköpa wid Fahlun, och sedan från Nyköping utskeppa. Öfwer denna handelen och til dess bedrifwande, förordnade hon min sal. Fader til sin Factor. Af hennes bref och Order til honom, funnos i Sterbhus-Handlingarne några 100:de, af hwilka några, efter den tidens art at skrifwa, woro rätt löjelige, då ej annat Prädicat brukades än, Du! Han continuerade wid denna beställningen, så länge Drotningen lefde, in til år 1617, då hon genom döden afgick.

Efter Drotningens död, kom han i Hertig Carl Philips hennes Sons tjenst, som war Konung Gustaf Adolphs Broder, hwil-

*) Denna tilförene aldrig tryckte, och af Hr. Landshöfd. von Otter sielf upsatte Lefwernes beskrifning, är mig för någon tid tilsänd af en okänd Gynnare, som endast gifwit wid handen, at det meddelte Originalet blifwit af Författaren skrifwit, och skickat 1716 til förmar åt den 1756 afledne och förtjente Landshöfdingen i Örebro, Hr. Bar. Nils Reuterholm, som bewarat det uti sit ansenliga Bibliotek bland flera til Fäderneslandets Historia hörande Handskrifter och Handlingar.

hwilken til sit Furstelige underhåll fick samma Provincier. Bemälte Hertigs Bref til honom och allehanda Order finnes i Sterbhus-Handlingarne många.

Hertigen afgick genom döden år 1622; och som Länen då hemföllo Cronan, och hela Räntan war Cronan behållen, arrenderade han tillika med sin Swärfader, gamla Jochim Danckwardt i Nyköping (med hwilkens dotter han år 1620 hade gift sig, en dotter bland 29 bemälte Danckwardts Barn), all Cronones Ränta af Södermanland och Nerike, hwarmed en god tid continuerades, sättandes han sig emedlertid neder i Örebro stad.

Han war den alraförsta, som inrättade Örebro Factorie, nu snart emot 90 år sedan, förskref Arbetare och Mästare ifrån Tyskland, at det efter-handen kom mera och mera i gång, och undfick Privilegier, warandes således Örebro det älsta Factoriet i Riket: De gamla Handlingarne i Cammar-Archivo, dem jag sielf genomsett, utwisa detta än i denna dag, at hans namn finnes i Crononos räkenskaper, alt ifrån år 1624, til år 1654, då han afträdde Factoriet til Samuel Örn, som sedan blef Tygmästare här i Stockholm.

I så många Regements-tider har han nu tient med sin Öfwerhets goda nöje, näml. från Kon. Carl den IX:s tid, til dess Kon. Carl Gustaf tog wid Regementet. Af Drotning Christina undfick han år 1616 ansenlige Donationer under Norköpings Besluts wilkor, bland annat Snaflunda Gård och Qwarn, som räntade 70 tunnor Miöl årligen: nu alt reducerat

I Strömmen bygde han 2 st. Stångiärns-Hamrar och en Sågqwarn, och i samma Ström Båhrhuset, som hörde til Örebro Factorie. Han köpte af Gref Magnus de la Gardie år 1650, för 8000 sp. Riksdal Gods til sit Bruk, för skogen skul, som altsammans blef til Cronan reducerat, och hos Hemulsmannen intet at hämta.

År 1644 afgick min Sal. Faders första Hustru genom döden, och år 1646 gifte han sig annan gången, och fick Hustru åfwenledes från Nyköping, hon het Christina Hansdotter. Hennes

nes Fader har warit Hans Bertels Schemmelkorn från Danzig, och har warit gamle Drotning Christinæ Husgerådsmästare på Nyköpings Slott, deråst hon hade sit Residence; och hennes Moder Elisabet Bastiansdotter Geyer, en Sachsisk Familie, af hwilken ännu många, som föra samma namn, finnas i Järn-Bergslagen, til hwilken profeßion de sig måst hafwa hållit. Denna senare Hustrun war min Moder.

År 1657 afgick min Sal. Fader genom döden, som nu tilkommande Martii månad blir 60 år sedan. Han ägde med bägge sina Hustrur 20 st. Barn, af hwilka jag är det 17:de barnet, och af dem ännu (så länge Gud behagar) allena lefwer. De woro 10 Söner och 10 Döttrar. Sönerne äro kringströdde i werlden: En är begrafwen i Paris, der han dödde under sin wandring; en i Lübeck, under deß Information at lära Bokhålleri; en ligger på Fyen, som war Ingenieur i förra Danska kriget; en ligger i Fahlun, som satte sig der neder; en ligger i Warnhems Kloster i Wästergöthland, som war Cammererare på Posthuset här i Stockholm; en dog här i Stockholm, som war Secreterare i Bergs-Collegio; en ligger i Solna Kyrka, som war Capitain af Bohus Dragone Regementet; en ligger i Tybble Kyrka i Södermanland, 1 mil. från Nyköping, som war Lieutenant under Cavalleriet: de öfrige äro i ungdomen döde. Af Sönerne hafwa allenast 3 warit gifte; och af Döttrarne 5, som alla måst hafwa haft många barn; som til en del hafwa propagerat sig til 5:te leden exclusive Stamfadren, hwilka efter min ungefärlige calculation, dem jag någorlunda wet af, lära stiga til 250 Själar tilsammans med de affomnade och lefwande.

Jag räknar för en stor nåd af Gud, at när mig lyster kan besöka min Systers, Dotters, Döttrars, Dotters, Döttrar och Söner, så länge det Gud behagar. Det jag håller före wara et sällan exempel; ty om min äldsta Syster lefde ännu, så wore hon 95 år gammal. Mine Föräldrar ligga begrafne i Örebro Stads Kyrka i HögChoret wid et wackert Monument, som min

Sal.

Sal. Fader i deß lifstid lät uprätta, och är deras namn hos gammalt folk der, i Staden ännu i god åminnelse.

Detta är således min första uprinnelse, den jag til wördnad emot mine Sal. Föräldrar har tyckt wara min skyldighet at uprepa.

Mit lefwernes lopp har genom Guds Försyn warit, som följer, nemligen:

År 1647 d. 11 Octob. är jag af förbem:te mina Sal. Föräldrar födder i Örebro Stad. Så länge min Sal. Fader lefde, höll han en Præceptor hemma i huset til min och mina Bröders information. När han år 1657 blef död, insatte min sal. Moder mig i Trivial-Scholan dersammastädes, då jag war 9 år och några månader gammal. Min sal. Moder hade wäl, uti deß Änkestånd, des rundeliga utkomst af den andel i det fasta, som på hennes lott föll, sedan hennes Stjufbarn wordo afdelte. Men det war intet af den indrägt, at hon kunde underhålla mig på andra orter til Studier. År 1659 kom fordom Biskopen i Götheborg, Doct. Zacharias Klingenstjerna, som hade en af mina Systrar til Fru, och hade warit Fält-Superintendent hos Sal. Kon. Carl Gustafs Armee i Preußen och Dannemark, til Örebro; med honom följde jag samma år om Hösten til Stockholm. Han begick för mig hos Sal. Kongl Rådet Hr. Gustaf Soop, at jag fick studera tilsammans, under en Informator, med hans Brors Son Hr. Eric Soop, hwilken sedan blef General Major och Gouverneur i Riga. Denne unga Herren begaf sig år 1661 at resa i främmande land, då jag reste hem til min Sal. Moder igen; men begaf mig samma år i tjenst hos då warande Lands-Cammereraren öfwer Örebro Län, Jacob Hääl, som sedan fick en min Syster til hustru.

Under denna min tjenst fick jag tilfälle, at öfwa mig i skrifwande och Lands-Bokhålleri, och taga första grund i Cammarsaker. År 1664 tillade han mig den Skrifware-lönen, som wid

4.
Landshöfdingen Bar. Salomon von Otters Lefwernes Beskrifning *).

Min Sal. Fader war föd i Stift Bremen år 1589, hans namn war Casten Otter. I sin ungdom kom han hit i Riket, och i tjenst i Konung Carl den Niondes Hof, då högstbem:te Konung ännu war Hertig öfwer Södermanland, Nerike och Wermeland, och den tiden hade sit Residence på Örebro Slott.

Denne Konungen begåfwade honom med några fasta lägenheter wid Örebro, bestående uti åker och äng, som Brefwen i Sterbhus-Handlingarne utwisa, dock sedan alt reducerat. När Konungen genom döden år 1611 war afgången, förblef min sal. Fader i tjenst hos Enke-Drotningen Sal. Drotning Christina af Hollstein, Kon. Gustaf Adolphs Fru Mor. Denne Drotningen dref en stor privat handel med Koppar, den hon försålde utomlands, och lät den af sina Lifgedings-räntor och Ränte-persedlar inköpa wid Fahlun, och sedan från Nyköping utskeppa. Öfwer denna handelen och til deß bedrifwande, förordnade hon min sal. Fader til sin Factor. Af hennes bref och Order til honom, funnos i Sterbhus-Handlingarne några 100:de, af hwilka några, efter den tidens art at skrifwa, woro rätt löjelige, då ej annat Prädicat brukades än, Du! Han continuerade wid denna beställningen, så länge Drotningen lefde, in til år 1617, då hon genom döden afgick.

Efter Drotningens död, kom han i Hertig Carl Philips hennes Sons tjenst, som war Konung Gustaf Adolphs Broder, hwil-

*) Denna tilförene aldrig tryckte, och af Hr. Landshöfd. von Otter sielf upsatte Lefwernes beskrifning, är mig för någon tid tilsänd af en okänd Gynnare, som endast gifwit wid handen, at det meddelte Originalet blifwit af Författaren skrifwit, och skickat 1716 til förmar åt den 1756 afledne och förtjente Landshöfdingen i Örebro, Hr. Bar. Nils Reuterholm, som bewarat det uti sit ansenliga Bibliotek bland flera til Fäderneslandets Historia hörande Handskrifter och Handlingar.

hwilken til sit Furstelige underhåll fick samma Provincier. Bemälte Hertigs Bref til honom och allehanda Order finnes i Sterbhus-Handlingarne många.

Hertigen afgick genom döden år 1622; och som Länen då hemföllo Cronan, och hela Räntan war Cronan behållen, arrenderade han tillika med sin Swärfader, gamla Jochim Danckwardt i Nyköping (med hwilkens dotter han år 1620 hade gift sig, en dotter bland 29 bemälte Danckwardts Barn), all Cronones Ränta af Södermanland och Nerike, hwarmed en god tid continuerades, sättandes han sig emedlertid neder i Örebro stad.

Han war den alraförsta, som inrättade Örebro Factorie, nu snart emot 90 år sedan, förskref Arbetare och Mästare ifrån Tyskland, at det efter-handen kom mera och mera i gång, och undfick Privilegier, warandes således Örebro det älsta Factoriet i Riket: De gamla Handlingarne i Cammar-Archiwo, dem jag sielf genomsett, utwisa detta än i denna dag, at hans namn finnes i Cronones räkenskaper, alt ifrån år 1624, til år 1654, då han afträdde Factoriet til Samuel Örn, som sedan blef Tygmästare här i Stockholm.

I så många Regements-tider har han nu tient med sin Öfwerhets goda nöje, näml. från Kon. Carl den IX:s tid, til des Kon. Carl Gustaf tog wid Regementet. Af Drotning Christina undfick han år 1616 ansenlige Donationer under Norköpings Besluts wilkor, bland annat Snaflunda Gård och Qwarn, som räntade 70 tunnor Miöl årligen: nu alt reducerat.

I Strömmen byggde han 2 st. Stångjärns-Hamrar och en Sågqwarn, och i samma Ström Wåhrhuset, som hörde til Örebro Factorie. Han köpte af Gref Magnus de la Gardie år 1650, för 8000 sp. Riksdal Gods til sit Bruk, för Skogen skul, som altsammans blef til Cronan reducerat, och hos Hemulsmannen intet at hämta.

År 1644 afgick min Sal. Faders första Hustru genom döden, och år 1646 gifte han sig annan gången, och fick Hustru äfwenledes från Nyköping, hon het Christina Hansdotter. Hennes

nes Fader har warit Hans Bertels Schemmelkorn ifrån Danzig bördig, och har warit gamle Drotning Christinä Husgerådsmästare på Nyköpings Slott, deråst hon hade sit Residence; och hennes Moder Elisabet Bastiansdotter Geyer, en Sachsisk Familie, af hwilken ännu många, som föra samma namn, finnas i Järn-Bergslagen, til hwilken profeßion de sig måst hafwa hållit. Denna senare Hustrun war min Moder.

År 1657 afgick min Sal. Fader genom döden, som nu tilkommande Martii månad blir 60 år sedan. Han ägde med bägge sina Hustrur 20 st. Barn, af hwilka jag är det 17:de barnet, och af dem ännu (så länge Gud behagar) allena lefwer. De woro 10 Söner och 10 Döttrar. Sönerne äro kringströdde i werlden: En är begrafwen i Paris, der han dödde under sin wandring; en i Lübeck, under deß Information at lära Bokhålleri; en ligger på Fyen, som war Ingenieur i förra Danska kriget; en ligger i Fahlun, som satte sig der neder; en ligger i Warnhems Kloster i Wästergöthland, som war Cammererare på Posthuset här i Stockholm; en dog här i Stockholm, som war Secreterare i Bergs-Collegio; en ligger i Solna Kyrka, som war Capitain af Bohus Dragone Regementet; en ligger i Tybble Kyrka i Södermanland, 1 mil från Nyköping, som war Lieutenant under Cavalleriet: de öfrige äro i ungdomen döde. Af Sönerne hafwa allenast 3 warit gifte; och af Döttrarne 5, som alla måst hafwa haft många barn; som til en del hafwa propagerat sig til 5:te leden exclusive Stamfadren, hwilka efter min ungefärlige calculation, dem jag någorlunda wet af, lära stiga til 250 Själar tilsammans med de afsomnade och lefwande.

Jag räknar för en stor nåd af Gud, at när mig lyster kan besöka min Systers, Dotters, Döttrars, Dotters, Döttrar och Söner, så länge det Gud behagar. Det jag håller före wara et sällan exempel; ty om min äldsta Syster lefde ännu, så woro hon 95 år gammal. Mine Föräldrar ligga begrafne i Örebro Stads Kyrka i HögChoret wid et wackert Monument, som min Sal.

Sal. Fader i deß lifstid låt upråtta, och är deras namn hos gammalt folk der, i Staden ännu i god åminnelse.

Detta är således min förstа uprinnelse, den jag til wördnad emot mine Sal. Föräldrar har tyckt wara min skyldighet at uprepa.

Mit lefwernes lopp har genom Guds Försyn warit, som följer, nemligen:

År 1647 d. 11 Octob. är jag af förbem:te mina Sal. Föräldrar födder i Örebro Stad. Så länge min Sal. Fader lefde, hölt han en Präceptor hemma i huset til min och mina Bröders information. När han år 1657 blef död, instålte min sal. Moder mig i Trivial-Scholan dersammastädes, då jag war 9 år och några månader gammal. Min sal. Moder hade wäl, uti deß Änkestånd, des rundeliga utkomst af den andel i det fasta, som på hennes lott föll, sedan hennes Stjufbarn wordo afdelte. Men det war intet af den indrägt, at hon kunde underhålla mig på andra orter til Studier. År 1659 kom fordom Biskopen i Götheborg, Doct. Zacharias Klingenstjerna, som hade en af mina Systrar til Fru, och hade warit Fält-Superintendent hos Sal. Kon. Carl Gustafs Armee i Preußen och Dannemark, til Örebro; med honom följde jag samma år om Hösten til Stockholm. Han begick för mig hos Sal. Kongl Rådet Hr. Gustaf Soop, at jag fick studera tilsammans, under en Informator, med hans Brors Son Hr. Eric Soop, hwilken sedan blef General Major och Gouverneur i Riga. Denne unga Herren begaf sig år 1661 at resa i främmande land, då jag reste hem til min Sal. Moder igen; men begaf mig samma år i tjenst hos då warande Lands-Cammereraren öfwer Örebro Län, Jacob Hääl, som sedan fick en min Syster til hustru.

Under denna min tjenst fick jag tilfälle, at öfwa mig i skrifwande och Lands-Bokhålleri, och taga första grund i Cammarsaker. År 1664 tillade han mig den Skrifware-lönen, som wid

Lands-Contoiret bestods på Staten. Med min egen hand har jag renskrifwit 1662, 1663, 1664 och 1665 års Nerike och Wermelands Lands-Böcker, jemwäl det sista året sielf slutit i min Swågers frånwarande, hwilka Böcker ännu finnas til wedermäle i Cammar-Archivo. När jag år 1667 i Febr. månad reste til Stockholm med 1665 års Bok, at inleswerera den i Kongl. Cammar-Collegio, då blef mig af då warande Cammererare i Militie-Contoiret, Lars Arfvidsson, en ledig Cammar-Skrifware tienst i bemälte Contoir anbuden, den jag antog och inträdde d. 28 Martii år 1667. År 1669 anhölt då warande Stats-Commissarien, sedermera Cammar-Rådet Sal. Hr. Gustaf Palmqwist uti Kongl. Cammar-Collegio, at få mig til sig i Kongl. Stats-Contoiret, hwilket ock blef bewiljat, åtnjutandes jag der större lön. Denne Palmqwist war en makalös arbetsam och genomdrifwen Man i den Swenska Staten och Oeconomien, och brukade mig mycket. Den grundeliga underrättelsen jag der kunde inhämta om hela Rikets och derunder liggande Provinciers Stater, egenskaper, Revenuers art, samt annat interesse, har gagnat mig mycket, och finner jag mig ännu i många tilfällen hafwa nytta deraf, och continuerade jag wid tiensten i detta Contoir til år 1675, då Kriget begyntes med Brandeburg och Dannemark. Samma år om Hösten månde Hans Kongl. Maj:t, Högstsal. i åminnelse Kon. Carl XI för godt finna, at förordna en Commission til Pommern, under Präsidio af Sal. Kgl. Rådet Hr. Johan Gyllenstjerna och Kgl. Rådet Hr. Thord Bonde, at hålla en undersökning i några högst angelägna ärender, hwilka Herrar några flere Personer blefwo adjungerade. Wid denne Commissionen blef jag förordnader til Cammererare. Men Krigets widriga lopp i Pommern, sedan Armeen blef slagen wid Fehrbellin, och Wißmar öfwergick til Konungen i Danmark, hindrade Resan, at der blef intet af. Wid samma tid om Hösten år 1675, formerades en Armee af några Regementer i Jemtland, til Defension emot Norrige och Trundhems sidan, under Generalens Hr. Carl Sparres commando. Jag blef altså efter Kgl.

Cam-

Cammar-Collegii Fullmagt af d. 17 Januar. 1676 förordnad wid bemälta Armeen til Fält-Cammererare, som nu i desse tider kallas Öfwer-Krigs-Commissarius, fastän der, hela detta Kriget, ej har stått mera än et Regemente, men det starkt, wäl 4000 Man och stundom mera. Jag förblef wid denna tjensten så länge Kriget warade, alt intil år 1680. Under denna tiden har jag gjordt wid Armeen Trenne Tåg öfwer Fjällen in i Norrige. Det 1:sta skedde år 1677 i starkaste Winteren under Sal. Fältmarskalkens Hr. Henrich Horns commando, då wi fuller i 3 weckors tid marcherade der ingen menniska bodde, och woro komne några mil up i de höga Fjällen; men, som der mötte oß 2 a 3 alnars djup Snö, måste man efter hållit Krigs-Råd wända tilbaka, sedan en hoper folk och hästar woro undergångne; ty at komma fort en half mil i 24 timar, det war mycket, och mera provision kunde ej föras, än den kåst hwar Soldat bar på ryggen och Ryttaren Hafra i wätsäcken: Hus eller Tält wiste man ej hwad det war, utan stå, gå och ligga i bara snön. Det 2:dra Tåget skedde år 1678, under Generalen Carl Sparres commando i Julii månad när Rötmånaden begyntes, då wi fuller med stor wedermöda kommo öfwer Fjällen på 4 mil när Trundhems Stad, sedan wi slagit oß genom åtskillige Paß; men som wi ej kunde föra swårare Artillerie än 4 st. 3pundige Skrotstycken, som måste bäras på Häst-bårar, så kunde wi mot Skantsarne wid Paßen, inom hwilka Trundhems Stad ligger innesluten, intet uträtta: togo så wår wäg ut med Fjällryggen til deras Kopparberg, och staden Rörroos, den wi efter Konungens Order plundrade och upbrände, samt ruinerade Gruswan och alla dertil hörande wärk, brände husen som funnas några och 20 mil wäg, och kommo tilbakas in i Härjedalarne, sedan wi mistat en hoper folk och hästar samt mäst af fatigner.

Det 3:dje Tåget skedde år 1679, under Sal. General Majoren Anders Plantings anförande wid samma tid af året, då man en annan wäg inbröt; men blef ock då af samma orsaker ingen ting mera uträttat, än at man af den swåra marchen förlorade

en

en hoper med folk och hästar, särdeles wid deras många Strömmar och swåra Pass, der 50 Man kunde hindra 1000; ty ingen kunde attaqvera dem.

Wid denne tjensten förblef jag til år 1680, då Trouppterne, sedan Freden war sluten, derutur landet afmarcherade, och sedan jag hade liqviderat i Qwarteren, begaf jag mig til Stockholm om Hösten. År 1681 blef jag tillika med några Assessorer af Kongl. Hof-Rätten, under Sal. Vice Präsidenten Falckenbergs Präsidio, af Sal. Konungen deputerad til en Commißion, som hölts öfwer alla Bruken i hela Roslags Bergslagen, som warade til samma års slut, hwaröfwer Commißionen i Januarii månad 1682 deß underdånige Relation för Hans Maj:t aflade. Jag war altså efter Kriget ännu utan tjenst, derföre blef jag anmodad af Sal. Kongl. Skattmästaren Hr. Sten Bjelke och de andra Kongl. Cammar-Collegii Ledamöter, at antaga mig på bem:te Collegii wägnar, at utarbeta Förklaringar öfwer de observationer, som en Cammererare, Georg Guthrie benämd, hade gjordt öfwer deras förde disposition öfwer Medlen under Krigsåren, ifrån 1674 til 1680, hwarutinnan han graverade dem för 26 Tunnor Guld, som de skulle hafwa låtit utbetala til gammal gäld, utom Hans Kongl. Maj:ts ordres. Jag wägrade mig detta arbetet antaga, i befaran det skulle wara mig et hinder i min lycka. Men de begingo likwäl så mycket genom Sal. Hr. Claes Fleming, at Hans Maj:t gaf dem en öpen Resolution, at det intet skulle lända mig til något hinder, utan anses som et *meritum*, som skulle lända mig til befordran, lika som jag wärkeligen wore i ordinarie tjenst. Härpå tog jag detta arbetet an, et widlyftigt och intricat wärk; emedan hwar Special-Post skulle förklaras, hwarpå jag öfwer halftannat år måste arbeta; dock med den lyckan, at bem:te Cammar-Collegium uti Stora Commißion blef libererat från all denna gravation. Samma år 1682 trädde jag i ägtenskap med min K. Hustru Barbara Schaey, fordom Kongl. Factoren öfwer Jäders Bruk Peter Schaeys dotter, hwilkens Swärfader Hans Kruusbarth bem:te Bruk och Manu-

facto-

facterie alraförst har upbygt och uprättat, och fick bem:te Bruk med Strömmen och tillydande lägenheter af Drotning Christina til skänks, och war han dersammastädes den första Kgl. Factor.

År 1684 anböd Kongl. Cammar-Collegium mig Vice-Fiscals tjensten i bem:te Collegio efter Paul Ehrenbjelke, som blef Assessor i Jönköpings Hof-Rätt, efter ingen annan öpning war för handen, den jag ock antog. Jag hade derwid mångfaldiga Commißioner, så af Högstsal. Kongl. Maj:t sielf, som af Collegio, både här och där i Provincierne. Wid denna tjensten continuerade jag alt til år 1687, då jag af Kgl. Cammar-Revision blef kallader at wara der Secreterare, och tillika dersammastädes förrätta Cammererare tjensten. Jag wedertog ock detta, emedan den förra tjensten hade sysslor med sig, dem jag ej mycket älskade; förblifwandes derwid til Junii månad 1689.

Då Högstsal. Kongl. Maj:t förmedelst deß nådige Fullmagt af d. 10 Junii samma år, utan någon min ansökning, behagade förordna mig til Cammererare wid Ammiralitets-Staten i Carlscrona, dit jag strax derpå afreste och ankom d. 10 Augusti. Då warande Öfwer-Commissarius wid Ammiralitetet blef 5 weckor efter min ditkomst död. Och som det war en stor oreda wid Amiralitets-Staten, så wäl uti Oeconomien som med Medlen, Räkenskaperne och Betjenterne, hwilka senare ej wiste hwad de skulle göra eller låta, efter de inga förordningar hade at lefwa efter. Ty månde Hans Maj:t samma år förordna en Commißion af wißa Personer, samt några Cammar-Collegii Ledamöter, hwilka jag blef adjungerad, som skulle undersöka alla fel och irringar, jemwäl öfwerlägga och författa projecter til en rätt styrelse och Oeconomie, tillika med formelige Instructioner för alla så högre som ringare Betjente, på hwad sätt de sig i alla de mål som wid deras tjensters förrättande kunde förefalla, förhålla skulle. Deputationen

ken updrog mig i synnerhet at inhämta underrättelse om altsammans, och författa projecterne til deras widare öfwerseende och censur. Detta gaf mig et otroligit arbete, i det jag icke allenast examinerade hwar och en tjensts egenskap och beskaffenhet, och skilde sysslorna ifrån hwarannan, utan ock måste efftertänka och projectera på hwad sätt hwar och en syssla, wid så många slags tjenster, som der wid Staten äro, skulle förrättas. Til at finna härwid den renaste och klaraste wägen, måste jag bruka en sådan methode, at jag 1) öfwer hwar och en tjenst och alla de förrättningar derunder hörde, författade en Relation, med mina anmärkningar öfwer de fel som funnos, samt alt hwad som behöde correction och förändring. 2) Mit sentiment och betänkande på hwad sätt sådant borde förändras och förbättras; och 3) Projecter *in forma* til Instructioner för hwar och en Betjent i synnerhet. Med detta arbetet, och innan det altsammans af de andre Deputerade kunde blifwa öfwersett, tilbragtes måst hela året 1690. I Decemb. månad samma år reste Cammar-Rådet Schnack, som ock war en af de Deputerade, med bem:te arbete til Stockholm, detsamma hos Hans Maj:t at öfwergifwa, som ock skedde. Högstbem:te Sal. Kongl. Maj:t behagade låta detta arbetet komma widare under hela dess Cammar-Collegii öfwerseende, och derföre låt afgå til mig dess egne nådige ordres af d. 23 Decemb. 1690, at strax komma up til Stockholm, at wara tilstädes wid detta wärkets företagande. År 1691 den 6 Januar. ankom jag til Stockholm, då Cammar-Collegium efter handen Commissions-arbetet företog. Bem:te mitt arbete hade den lyckan, at det wann dersammastädes bifall, och lät i Aprilis månad dess underdånige Relation derom til Hans Kongl. Maj:t afgå. Men Hans Kongl. Maj:t wille altsammans sielf *in pleno Senatu* widare skärskåda. D. 15 Aprilis blef det i Hans Maj:ts och alla Kongl. Rådens tillika med Sal. Amiral Generalen Gref Wachtmeisters närwaro företagit, hwarwid jag ock måste wara tilstädes. Det continuerades med uplåsandet i 4 dagar å rad til d. 18 Aprilis. Jag hade då äfwen den lyckan, at

[illegible]

altsammans med Hans Maj:ts goda nöje, want en nådig appro-
bation. Men wid slutet begärade jag, det måtte efterlåtas, at
först på 1 eller 2 år, så practicera de nu öfwersedde Förordnin-
garne, förr än de af Hans Kongl. Maj:t stadfästes, då man så
mycket nogare kunde erfara om widare något wore som behöfde
förbättring, hwilket ock bewiljades. När nu detta der war än-
dat, lät Hans Maj:t, genom då warande Cancellie-Rådet Gref
Piper wid mitt afträdande, befalla mig at förwänta i Förmaket
til widare. När nu samtel. Kongl. Råden woro utgångne, kom
Grefwe Piper ut til mig, och bragte mig alla Acterne tilbakas,
med befalning, at upsätta alla Förordningarne *in forma* til Hans
Maj:ts widare Interims underskrift: berättandes derjemte, det
Hans Kongl. Maj:t hade af altsammans funnit et nådigt nöje,
och derjemte anbefalt honom, at låta för mig upsätta Skölde-
Bref, som blef daterat d. 18 Apr. år 1691. Sedan detta war
beställt och Förordningarne efter några weckors förlopp i Kongl.
Cancelliet inlefwererade, och af Hans Maj:t *ad interim* under-
skrefne, och mig igen tilställte, fant Hans Maj:t för nödigt at
låta wid Ammiralitetet inrätta et Stats-Contoir, i så måtto,
at Collegium och dess Ledamöter Herrar Ammiralerne, skulle al-
deles blifwa licentierade ifrån Medlens disposition, räkenskaper
och alt hwad som Cammar-wärket och Oeconomie-wäsendet til-
hörde, och allena hafwa beställa med hwad Commando-Saker,
Krigs-Rätten och Skeps-bygnaden angick; Men det förra alt-
sammans skulle bedrifwas i bem:te Stats-Contoir under Ammi-
ral Generalens och Öfwer-Commissariens försorg och disposition
allena, under hwilkens enskylta Jurisdiction alla Cammar- och
Upbörds-Betjente höra skulle. Det blef mig altså befalt at gö-
ra projecter til det Constitutorial, samt andre Förordningar,
som til wärkställandet deraf woro nödige. Denna syslan satte
mig nog göra, hälst det funne sig åtskillige förnäme Män, som
detta på alt sätt sökte at contracarera. Jag blef wid den be-
falning jag en gång hade fått, utarbetade projecterne och öfwer-
gaf dem. De blefwo äfwen som de förre remitterade til Kgl.

Q 2 Cam-

Cammar-Collegii öfwerseende och censur. I Kongl. Cammar-Collegio want det sit bifall, och lät bem:te Collegium deröfwer upsätta deß betänkande, och mig det tilställe. År 1692 om Sommaren uppehölt sig Hans Kongl. Maj:t med hela Kongl. Hofwet på Upsala Slott, dit jag i Julii månad reste och bem:te betänkande öfwergaf, och blef af Hans Maj:t til alla delar approberat, och straxt gifwit i Cancelliet til expedierande, medan jag ännu war der, och af Hans Maj:t underskrifwit samt mig tilstält, dat. d. 26 Julii 1692. När jag nu dagen efter hos Hans Maj:t tog afsked at resa til Carlscrona, war Hans Maj:t så nådig och regalerade mig, som til ergetzlighet, med en Aßignation på 3000 dal. S:mt, förutan mit extraordinarie dag-tractamente, som jag i halftannat års tid, medan jag för deße saker mig i Stockholm uppehölt, förutan min Cammererare-lön wid Ammiralitets ordinarie Staten. Härpå reste jag några dagar efter til Carlscrona, och ankom dit d. 8 Aug. och stälte att efter handen i wärket. År 1693 d. 10 Martii månde då warande Öfwer-Commissarius wid Ammiralitetet Lagercrantz genom döden afgå. Jag understod mig intet at göra någon ansökning om succeßionen, efter jag så nyß war avancerat. Men första Posten derefter från Stockholm, kom Hans Maj:ts Fullmagt på den tjensten mig tilhanda, daterat d. 21 Martii 1693. D. 16 Julii samma år undfick jag Hans Maj:ts skrifteliga Order at resa til Pommern, at uti Tyskland inrätta den utrikes Ek-handelen til Skeps-byggeriet och Flottans wid magt hållande i Carlscrona. D. 3 Aug: anträdde jag resan til sjös och landsteg wid Wolgast, reste sedan kring i Pommern och Meklenburg, inrättade den handelen på en fast fot genom Entreprenaurer, hwartil mig åtskillige af Adelen i landet, samt andre Ständspersoner, som efter en wiß och stadigwarande Taxa och wärdering öfwer hwar sort efter deß längd, bredd och tjocklek, antogo sig at anskaffa, allehanda nödigt Skeps-byggnings Ekewirke uter Pommern, Meklenburg, Mark-Brandenburg, Schlesien och Pohlen, som der skulle låta fälla, tilhugga, framföra och framflotta på sin egen

hazard

hazard och omkostnad, til de för dem anwiste Lastadie-platser wid Wolgast, Divenou, Stralsund och Wismar, hwarifrån det sedan med Ammiralitetets egne Lastdragare skulle afhämtas, hwarom jag med dem ingick stadigwarande Contracter. Sist i Octob. månad samma år kom jag tilbakas från Pommern til Carlscrona. Jag författade strax efter min hemkomst en underdånig berättelse om denna min förrättning, den jag til Hans Maj:t öfwersände, bliswandes altsammans af Hans Maj:t i nåder gillat, hwad jag hade slutit och förordnat, på hwilken grund denna utrikes Ek-handelen altsedan är drifwen, utan någon emellankommen förändring in til år 1700, då den Danska rupturen begyntes, i 17 års tid, til 50000 Riksdal. årligen, som Hans Maj:t dertil i Staten låt bestå.

År 1694 d. 4. Febr. sedan de förre omnämde Interims Instructionerne och andre Förordningarne något öfwer et år hade warit practicerade, och jag hade formerat mina anmärkningar öfwer et och annat smått som tålte någon förändring, reste jag åter efter befalning från Carlscrona til Stockholm. Deße mina anmärkningar blefwo strax efter min ankomst i Kongl. Cammar-Collegio företagne, öfwersedde, och deß betänkande ingifwit til Hans Maj:t. Hwarpå följde fullkomlig approbation, altsammans derefter reglerat, och af Hans Maj:t underskrifwit. Efter deßa Förordningar har nu Ammiralitets Cammar-wärket alt sedan haft sin jämna gång, alt intil den sista dagen jag afträdde Öfwer-Commissarie Beställningen, som war d. 7 Aug. 1711. Detta år 1694 begynte Högstsal. Kongl. Maj:t at låta convojera des undersåtares Coopvaerdie-Skepp, som hade sin handel på Spanien, Portugal, Frankrike och Engeland. Och behagade Hans Maj:t gifwa mig enskylt i commißion om de Örlogs-Skeppens utredande, som til deße convoy-resor brukades, hwarwid jag intet hade någon dependence af Ammiralitetet, utan aflade mina Räkningar årligen derföre til Kongl. Maj:ts Stats-Contoir.

År 1695 reste jag åter i Januarii månad til Stockholm för Stats-wärkets skul med Stats-Förslaget. Jag hade ock med

 mig

mig några andra saker, dem jag hade undersökt, och författat projecter til förbättring och riktighet: såsom 1) Ammiralitets Krigsmans-Cassan, som märkeligen hat hast et ansenligit Capital i contante penningar, wår genom wårdslöse och otrogne Betjenter, råkad i en sådan oriktighet, at der war ingen reda at finna; stora Medel på owissa Panter utlånte och dels eljest förskingrade, af orsak at Betjenterne, som hade Medlen under händerne, disponerade dermed efter egit behag, och war hwarken med Instruction eller Förordning försedd; ty den stod under ingen annans än Ammiralitets-Collegii disposition, som wora Militaire Personer, och intet kunde se derefter. Jag tog mig före at undersöka denna Cassans beskaffenhet alt ifrån år 1641, som nu år 75 år sedan, då den först har tagit en ringa begynnelse, och författade en omständelig Relation, hwad som med densamma under hwar och en Regements-tid war passerat, och huru den har til- och aftagit. Jag projecterade ock derhos Reglementer *in forma* til Hans Maj:ts widare approbation, huru Medlen hädanefter med den säkerheten skulle administreras, at de af ingen Betjent eller någon annan skulle kunna förryckas, gifwandes derjemte några reelle Förslag wid handen, på hwad sätt dess inkomster årligen til et märkeligit kunde förmeras: författade ock derhos en Förordning öfwer alla de tilfällen, genom hwilka Officerare och gemene samt Civil-Betjente kunde blifwa berättigade, så wäl som deras Änkor och omyndige barn, at njuta någon gratial af bem:te Krigsmans-Cassa, samt Stat huru stor gratiale på hwar och en charge om månaden bör bestås. Cammar-Collegium måste ock, öfwer alt detta, inkomma med dess betänkande. Mina projecter blefwe så af Cammar-Collegio som Hans Maj:t sielf til alla puncter och omständigheter approberade, af Hans Kongl. Maj:t underskrefne och af Trycket publicerade år 1696 d. - April.

Utom detta insinuerade jag et annat underdånigt Memorial kort derefter, hwarutinnan jag gaf tilkänna, at som ofta bem:te Krigsmans-Cassa hade nu i de nästförflutne åren insamlat ansenli-

senlige poster penningar, hwilka Låne-Banquen den tiden ej fant sin räkning kunna på Interesse emottaga, utan måste stå ofruktbara; altså gaf jag wid handen, om jag icke af samma ofruktbara Capital skulle i Carlscrona få inrätta en Låne-Cassa, på samma sät som Låne-Banquen i Stockholm, och efter samma ordningar; hwarest hwar och en kunde få låna penningar emot Banco-Interesse, på Silfwer, Guld, Jouveler, Koppar, Tenn &c. Pant, men intet på Hus eller Gods. Hans Kongl. Maj:t behagade ock i nåder aggreera detta, gifwandes derpå Dess skriftelige tilstånd. Denne Låne-Cassan stod alt ifrån den tiden i sin rikktiga gång, til den dagen jag afträdde Öfwer-Commissarie Beställningen år 1711; och har emedlertid til Krigsmans-Cassans bästa indragit et märkeligit, med Interesset, emedan ofta til 30 à 40000 dal. S:mt tillika på sådane säkre Panter hafwa warit utlånte, til mångens stora commoditet och fördel; men som jag förnummit, skal denna Låne-Cassan wara förfallen, strax efter jag kom derifrån. Förberörde mine underdånige projecter och förslag, Ammiralitetets Krigsmans-Cassan angående, uptog Hans Högstsal. Kongl. Maj:t så nådigt, at Hans Maj:t utan någon min begäran eller ansökning, meddelte mig Dess nådige Fullmagt, at wara Inspector öfwer bem:te Krigsmans-Cassa och der under hörande Betjente, som skulle stå under min enskylte disposition, tilläggandes mig derföre 400 dal. S:mt årlig lön, utom min Öfwer-Commissarie lön. Under den tiden bemälte Cassa war under min inspection, förkofrade sig Dess inkomster så, at när jag wid mitt afträde hos Casseurerne lät inventera, befants at i Låne-Banco war insatt på Interesse emot 300000 dal. S:mt, dem jag til en stor del fick dit in genom det expedientet, at jag lät köpa Lån-Banco-sedlar af dem som behöfde taga ut deras Capitaler, förutan ändå mot 100000 dal. S:mt Capital, som Cassan hade utestående på andra Panter, emedan jag kunde utlägga 20000 dal. S:mt hwart år, sedan alla gratialister woro afbetalte. Än ingaf jag samma året 1695 et annat project, hwarutinnan jag wiste, huru som när någon

Ammi-

Ammiralitets Upbörds-Betjent fick observationer på sig i Cammar-Revision, och blef citerad at comparera för Cammar-Rätten i Stockholm, hwarest arbetet är myckt, då det på många år intet kunde komma til slut, och mången under Actionen dödde, hwarigenom den anklagandes saker och förrättningar wid tjensten i Carlscrona råkade ännu i större confusion. Jag författade derhos et project til en Cammar-Rätts inrättande wid Ammiralitetet, som intet hade någon gemenskap med Krigs-Rätten, under hwilken alla saker, som anginge Upbörder och Räkningar, samt Betjenternes brott och förseelser, så i Civil som Criminal mål, kunde uptagas och afdömmas. Sedan detta ärendet i Kongl. Cammar-Collegio och Cammar-Revision war öfwersett, blef mit project af Hans Maj:t i nåder approberat, samt med deß underskrift auctoriserat, hwarwid det altsedan har förblifwit. Medan jag nu för deße ofwanrörde Handlingars skul mig hela året 1695 i Stockholm måste uppehålla, månde Kongl. Liqvidations-Commißion hos Hans Kongl. Maj:t anhålla, at emedan de widlyftige räkningar, som woro emellan Cronan och Cammar-Rådet Oxipenstjerna på så många millioner, och då i 14 år hade legat under liqvidation, ännu woro oslutne: altså begärte Liqvidations-Commißion; det Hans Maj:t täktes anbefalla mig bem:te Liqvidation företaga och til slut bringa, efter som jag ändå någon tid måste wara i Stockholm qwar, för de andre Ammiralitets affairernes skul. Detta skedde nu mig helt owetterligen; men Hans Maj:t behagade deras begäran bifalla, och fick jag skriftelige Ordet dertil, mig denna förrättningen antaga i Julii månad år 1695. Denna Commißionen gaf mig et otroligt arbete, efter som undersökningen sträckte sig för så många år tilbakas, och berörde Man så många millioner hade haft under sina händer och disposition, som hade lupit Cronan och honom emellan. Jag grep det widlyftiga wärket an, och bragte det inom 10 månader til slut. Han sökte *Beneficium Revisionis* emot min Räkning, som honom bewiljades; men

men jag justificerade min räkning sk. i Kongl. Cammaren, os dess blef fast stående, och med et ändteligit utslag beslutat, hwaröfwer man i 16 år hade arbetat, och ej förr kunnat komma til slut och ändskap. Med detta och det förriga arbetet jag 1695 hade under händer, utdrog nu tiden til år 1696 i Maji månad, då jag ändteligen blef depescherader: då Hans Kongl. Maj:t äfwen wid mit afskedstagande i nåder behagade benåda mig med en ergetzlighet af 6000 Dal. Smt, förutan tractamentet och lönen. På det sättet slapp jag ändteligen ifrån Stockholm denna gången år 1696 i Junii månad, sedan jag hade måst uppehålla mig der i halftannat års tid för ofwanrörde orsakers skul; men emedlertid skötte mina beställningar i Carlscrona genom correspondence. Jag fick ej längre wistas på den orten än til d. 20 Januar. 1697, då jag för samma års Ammiralitets Stats wärk skul, måste följa Sal. Ammiral Generalen Gref Wachtmeister til Stockholm, hwilket ock några gånger war företagit. Men Hans Maj:t blef strax derefter siuk och afsomnade i begynnelsen af Apr. månad; hwarföre jag ock dröjde något der qwar til d. 6 Maji, som war dagen förr än Kongl. Slottet bran af, då blef jag upkallader i Kongl. Senaten och Regeringen, hwarest mig anbefaltes, at strax utan uppehåll förfoga mig til Carlscrona, at göra anstalt för Jönköpings Infanterie Regemente, som skulle transporteras til Wißmar. Bemälte Regemente ankom några weckor derefter, och blef ifrån Carlshamn strax öfwerfört med 12 st. Örlogsskepp. Men om Hösten samma år wid Ständernes sammankomst, måste jag åter til Stockholm igen, förbliswandes der til des Hans Sal. Kongl. Maj:ts Begrafning och wår nådigste Konungs Smörjelse-Act wore förbi, och sedan jag hade beställt om 1698 års Ammiralitets-Stat, reste jag 1698 i April månad til Carlscrona igen. Samma år i Augusti månad ankom Hans Kongl. Maj:t tillika med Hennes Högstsal. Maj:t Änke-Drotningen, Hertigen af Holstein, bägge Kongl. Högheterne, gamla Hertiginnan af Hol-

stein och Hennes Princessa, samt Hans Durchl. mi [illegible] Administratoren, tillika med hela Deras Hof-Staten. I Septemb. månad blef det Hollsteinska Herrskapet med 8 st. Orlogsskepp och några Jakter öfwerförde til Kiel i Hollstein, under Sal. Ammiral Generalens egit anförande. Hans Maj:t med deß Hof-Stat begaf sig några dagar derefter på resan til Stockholm. Förr än Hans Maj:t afreste, fick jag åter Kongl. Maj:ts befallning, at göra en resa til Stettin, hwarest wi den tiden Commission hölt öfwer M. B., efter som några Ammiralitets Betjente i Pommern uti Mynte-wäsendet woro inwecklade, hwaröfwer jag skulle hålla en undersökning, samt eljest reglera några saker uti den utrikes Ekhandelen. Jag anträdde resan Michaelis dag, och efter skedd förrättning ankom til Carlscrona tilbaka igen i Decemb. månad samma år.

Sedan fick jag någon liten mera frihet, at se på mina egna Embetes-sysslor, alt til år 1699 i Augusti månad, då fick jag åter en enskylt Commission, at strax göra anstalt til en transport af 4 National Infanterie Regementer, som under då warande General Majorens, nu mera Kongl. Rådets och Præsidentens Grefwe Nils Strombergs commando skulle öfwerföras til Pommern. I Septemb. månad gick ock denna öfwerförslen lyckeligen för sig med 18 st. Orlogsskepp, under Sal. Ammiralen Ankarstjernas commando.

Det liknade sig nu til Krig med Dannemark, derföre utarbetade jag strax förslag och uträkningar öfwer alt, hwad som behöfdes til utredningen för hela Hufwud-Flottan. År 1700 reste jag d. 2 Januar. med Sal. Ammiral Generalen til Stockholm, och öfwergaf til Hans Maj:t Förslagen. I Martii månad blef jag affärdad med en del anordningar, och fick befalning, at göra all nödig anstalt til utredningen för hela Flottan, som då bestod af 38 Rangskepp, förutan Fregatter, Jakter, Brännare och Last-dragare &c., och hade til bemanning af Båtsmän och Soldater til 18000 Man. Hans Kongl. Maj:t kom sielf til Carlscrona i Maji månad, och d. 15 Junii gick Flottan til sjös. Hans Maj:t

haf

gaf mig des skriftelige Order, at wara wid handen på Skeppsholmen til at göra widare anstalt, om Flottans proviterande, och hwad annat som kunde behöfwas. Jag uprättade ochså i Skåne 4 Contoir, neml. et i Ystad, et i Landscrona, et i Helsingborg, och Hufwud-Contoiret i Malmö, der jag war sielf, tilsättjandes en liten Commissarius på hwardera stället, gjorde accord med Magistraterne och Borgerskapet, at hwad han påkallade, skulle de skaffa, så at til hwilkenderå af dessa platser något Skepp ankom, eller afsände deras Esslingar, så undfingo de hwad de påfordrade.

I Augusti månad blef Freden sluten, och d. 31 Aug. kom hela Flottan til Carlscrona tilbaka igen. Det war intet mindre arbete, at komma all ting i skick igen, än med sielfwa utredandet. Dertil med fick jag mera göra med Armeens öfwerförande från Carlshamn och Carlscrona til Pernau och Revel, som intet gaf mindre bekymmer och arbete. D. 1 Octob. samma år gick Hans Maj:t sielf med Armeen til Segels från Carlshamn, kommandes Örlogs- och Transport-skeppen samma Höst tilbaka igen. När Sjö-Militien war gången i Qvarter igen, begynte jag få någon liten hwila; men det warade intet länge, ty år 1701 d. 28 Septemb. gaf Kongl. Senaten mig en ensklylt commission igen, at antaga mig omsorgen om Södra Skånska Cavallerie Regementets öfwerförande til Curland, under då warande General Majoren Alexander Strömbergs commando, som effective med Tross-klippare bestod af 1600 Hästar. Denna transporten, som war öfwer 30 fraktade Lübske och andra Coopvardie Farkostar samt 2 st. Convoj-skepp af Flottan, affeglade d. 10 Novemb. År 1702 i April månad fick jag åter Order, at göra anstalt och låta öfwerföra en hoper manskap och Recruter til Pommern, som ock skedde. Den 28 Maji samma år hände mig den stora olyckan, at jag bröt mit wänstra ben twärt af, på en resa, när jag wille salvera mig utur wagnen då hästarne skente, hwarefter jag så när et helt år måste hålla wid sängen, och är mig ännu til stor olägenhet, så länge jag lefwer. År 1703 uti Maji gafs mig åter i Commission, at låta öfwerföra Sal. Öfwersten Buchwaldts

waldts

[illegible]ls Regemente til Danzig. År 1704 sammaledes, af [illegible] öfwerföra, den Skånske Adels-Fanan och Guardies Recruter til samma ort. Sedan Ryssen detta året hade fått bort Nötheborg och Kettusari, och begynte at bygga monderade Fartyg och wisa sig til sjös: begyntes det året at hålla en Flotta på wår sida i det farwatnet, först allenast med några Skepp och Brigantiner; men sedan efter hand, som Ryssens sjömagt tilwäxte, måste ock wår Flotta på den kusten bli förstärkt til 8 a 10 stora Orlogsskepp, som hade besättning til 3000 och några hundrade Man om bord. Denna Commenderingen, som altid skulle wara klar i Maji månads begynnelse at afsegla, har altsedan år 1704 årligen continuerat så länge jag war wid Ammiraliteten, warandes derwid det swåraste, at man stadigt hela året igenom har måst öfwersända provision til dem från Carlscrona, emedan de måste hålla sjön til Decemb: månad. År 1709, då Danmark begynte rusta sig til landstigningen på Skåne, måste åter hela Flottan om Hösten bliswa utrustad, som ock wärkeligen skedde, och war aldeles klar; men gick dock icke til sjös: emedlertid skedde landstigningen i Skåne d. 1 Novemb. År 1710 straxt om Wåren blef åter igen hela Flottan utrustad. I Martii månad utgick en Escadron af 17 Orlogsskepp, men kom straxt tilbaka igen. I Maji månad gick ut en Escadron af 12 Skepp, som hade den lyckan, at uptaga öfwer 30 stycken Danska priser, och convojerade alla Pommerska Coopvaerdie Farkostar med mera än 80000 tunnor Spanmål in i Riket, hwilka kommo wäl til pass i den dyra tiden. I September månad samma år gick änteligen hela Hufwud-Flottan til sjös, då de Danske retirerade sig eller jagades in i Kögebucht, och wi der miste 2 store nya capitale Skepp.

År 1711 först i Januarii månad, reste jag med Sal. Ammiral-Generalen Gref Wachtmeister til Arboga, hwarest Kongl. Senaten för Pesten skul sig då uppehölt, och kunde ej bliswa derifrån expedierad förr än d. 23 April, då jag begaf mig derifrån på resan til Carlscrona; men Ammiral-Generalen blef der qwar för sin sjuklighet skul. Detta året måste åter bägge Sjö-Expedi-

tio-

kronerne gå för sig, så wäl den til Nyenske och Finske kusterne, som med Hufwudflottan i Östersiön. Den Nyenske expedierade jag först, at den i Majii war aldeles klar och affeglade. För Hufwudflottan drog jag den försorg, at alt hwad dertil war nödigt, war d. 1 Junii i beredskap. Men som Matroser til en del fattades, kom fördenskul dermed at dröja längre fram. Emedlertid har Hans Kongl. Maj:t, förmedelst nådig Fullmagt dat. wid Bender d. 9 Januar. 1711, behagat förordna mig til Cammar-Råd i Kongl. Cammar- och Commerce-Collegierne, som den tiden gjorde et Collegium tilsamman. Men til Swerige kom inga tidningar härom, förr än i Julii månad bem:te år.

Altså aftrådde jag min Öfwer-Commissarie Beställning den 7 Aug 1711, med stort nöje, at jag kom från den Staten. Sålunda har jag som en träl måst tilbringa min tid wid Ammiralitets-Staten in på det 23:dje året, dock genom Guds nåd så, at ingen rättsinnig Man har mig något oredeligit eller oanständigt kunnat tilwita. Jag anser ock det för en särdeles händelse, at jag war den första Öfwer-Commissarius, som har kommit från Ammiralitetet med lifwet; ty alla mine Antecessorer äro i den tjensten döde blefne. Ehuruwäl jag nu således war aldeles skild från Ammiralitetet och dess beställningar, fick jag ändå ej länge hafwa någon ro. Ty i Septemb. månad samma år skref Kongl. Stats-Contoiret och Cammar-Collegium mig conjunctim til, och berättade, at som de ej kunna få swar och utlåtelse af Ammiralitets Stats-Contoiret om det som behöfdes til 4000 Mans underhåld, som skulle den Hösten blifwa öfwerförde til Pommern; ty anmodades mig at beställa derom, och de dertil nödige persedlar der nedre up-negotiera, och derhos gifwa mit betänkande, på hwad sätt det kunde werkställas. Jag gjorde härwid til, alt hwad jag kunde och borde, hwaröfwer de betygade i sine bref godt nöje.

År 1712 i Februarii månad begaf jag mig med hela min hushållning på resan från Carlscrona til Stockholm, och ankom dit d. 24 i samma månad. Sedan jag hade mig hos Kongl.

 Rådet

Rådet och Præsidenten Gref Stromberg [illegible], blef jag i Cammar-Collegio upkallad, och aflade Cammar-Råds-Eden d. 30 Februarii, (et datum, som aldrig skrefs förr, sedan Christus föddes,) biwistandes sedan dageligen Sessionerne i bägge Collegierne. År 1712 d. 9 Septemb. har Hans Kongl. Maj:t åter igen behagat göra med mig en förändring, at förmedelst dess öpne Fullmagt af berörde dato förordna mig til Krigs-Råd i Kongl. Krigs-Collegio. Men Fullmagten kom ej hit öfwer til Swerige förr än år 1713 i Febr. månad, då jag strax derpå d. 12 i samma månad tog antråde i bem:te Kgl. Collegio. D. 21 Martii derpåföljande behagade den Kongl. Senaten genom dess til mig afgångne bref af bem:te dato anbefalla mig, at antaga omsorgen och bedrifwandet af den då förestående stora transporten, som bestod af 12000 Man til häst och fot, som skulle til den Pommerske Armeens förstärkning dit öfwerföras. I samma bref anbefaltes mig ock at antaga mig som Vice Landshöfdinge, förwaltningen öfwer Blekingske Landshöfdingedömet efter Sal. Landshöfdingen Adlersteen, som d. 10 Martii war genom döden afgången, och det til Hans Maj:ts widare förordning. Den 2 April begaf jag mig på resan dit neder. Anstalten til transporten med provision och nödige Farkostars befraktande och klargörande blef gjord: men som Fästningen Tönningen i begynnelsen af Maji månad gick öfwer, blefwo de upbådade Regementerne contramanderade, och i det stället anbefalt, at låta Transport-skeppen gå til Holsten, til Kongl. Rådet och Fältmarskalken Gr. Stenbocks underhafwande Armees afhämtande. Detta blef ock strax efterkommit, afseglandes Transport-Flottan från Carlshamn d. 16 Junii 1713; men förmedelst de Danskas hinder och inwändningar, blefwo alle Transport-skeppen liggandes wid Flensburg, så när i 6 månader, och kommo allesammans tilbaka til Carlshamn den 28 Novemb. samma år, dock utan Manskap. Fick jag altså å nyo nog at göra, til at låta urlasta och uplägga den til Sjö-kosten inlastade provision för

10000

görde Wind: reste så den 24 Decemb. til Carlscrona igen. År 1714 D. 14 April ankom Landshöfdingen Hr. Claes Bonde til Carlscrona med Hans Kongl. Maj:ts Fullmagt, och aflöste mig från Vice Landshöfdinge beställningen, den jag just et år hade förwaltat. D. 10 Maji derpåföljande, anfick jag åter Kongl. Senatens Order, at draga försorg, det all den Spannemål och andra Proviants-persedlar, som woro anskaffade för den ämnade Transportens skul, skulle nu under Flottans betäckande öfwerföras, dels til Stralsund och dels til Wißmar, hwartil jag skulle frakta nödige Fartyg, hwilket blef altsammans af mig efterkommit. D. 21 Junii afseglade Flottan tillika med dem:te Proviant-skepp från Hanö. Sedan jag nu hade i Carlshamn och Carlscrona ställt altsammans i riktighet efter mig, reste jag d. 25 Sept. från Carlscrona. D. 5 Octob. ankom jag til Stockholm, och ställte mig strax in i Kongl. Krigs-Collegio. D. 27 Octob. samma år behagade Ridderhus Herrar Directeurerne utse mig, at wara Fullmägtig i Banco på Ridderskapets och Adelsståndets wägnar, sändandes mig derpå deß Kallelses-bref, det jag icke kunde afslå, och ännu Sammankomsterne biwistar. År 1715 har jag alt stadigt hela året igenom haft tilfälle, at göra mig bekant de ärender, som i Kongl. Krigs-Collegio förefalla. I synnerhet äro förrättningarne i dem:te Collegio mycket blefne förändrade detta året 1715, derigenom, at Hans Kongl. Maj:t i nåder har behagat låta förlägga så wäl Militiä Afräknings-Contoiret, som Militiä Hufwudboks-Contoiret under Krigs-Collegii Jurisdiction, med alla de syslor och förrättningar dertil höra, som altsammans tilförene har hördt och lydt til Kongl. Cammar-Collegium, såsom ock derjemte låtit förordna åtskillige andre Förordningar, som Collegii-syslor mycket hafwa förökat. Ehuruwäl jag nu således hela detta året hade fått sköta mina ordinarie Ämbets-syslor i Kongl. Krigs-Collegio, så förefoll dock wid slutet af året en händelse, hwilken jag kommer ihåg, och som annoterad i min Almanach, anfran-

förändes densamma icke för des wärde, utan mera för ro skul; ty d. 8 Decemb. när jag satt om middagen til måltid, och hade några mina goda wänner hos mig, insändes til mig et förseglat bref med Stockholms Stads stora Kyrkas Sigill före: när jag det öpnade, war det et kallelse-bref af Församlingens Äldsta och Förmyndare eller Förestândare, at blifwa en ibland deras Kyrko-Råd: då kunde jag ej annat än drifwa skämt om mig sielf med mina wänner, at mit öde skulle wara til at blifwa så mångahanda slags Råd, och tykte det war nu intet mera öfrigit, än at bli Skogs-Råd. Men när jag tänkte närmare efter, kom jag ihog, at jag ock har warit Skogs-Råd; ty medan jag war Vice Landshöfdinge i Blekinge, lät Kgl. Cammar-Collegium afgå Circulaire-bref til alla Landshöfdingar, at inkomma med deras råd och betänkande, på hwad sätt Skogarne i Riket bäst skulle kunna blifwa conserverade, hwarösfwer jag jemwäl måste gifwa min mening, som en redelig Skogs-Råd wid handen: men alralängst har jag warit Sjö-Råd. Härpå följde Jule-Högtiden. År 1716, som är det nu innewarande året, har jag ifrån begynnelsen af Januarii månad, efter all möjelighet bedrifwit mina förrättningar i Kongl. Krigs-Collegio; men likwäl hände det d. 4 Maji, at Hans Kongl. Maj:t förmedelst deß öpne Constitutoriale, dat. Hufwud-qvarteret Swinesund bem:te dato, i nåder behagat förordna mig til en Ledamot uti Kongl. Uphandlings-Deputation, hwarest jag wißa dagar i weckan jemte min ordinarie tjenst måste biträda, så länge Gud och Hans Maj:t behagar, samt hälsan och krafterne det tillåta. Alt härtil har HERren hulpit mig!

Skrifwit i Stockholm
d. 30 Junii 1716.

af

Salomon von Otter,
Den Äldre.

Post

Rättelse: S. 127, r. 14, står 4000, läs 40000.

Post Scriptum. **Carlscrona d. 22 Julii 1716.**

Ubrig understode jag mig, at låta komma inneliggande Persmässedags-arbete under någon Mans ögon, för omdöme skul, ej eller har det kommit någonsin i mina tankar; ty det är fåfänga: om icke en så uprichtig god man, som min k. Bror, hwilken jag ingen ting försakar, åter nu å nyo hade anmodat mig derom. Jag förbehåller mig ock, at det allena må tjena til min k. Brors hemliga förnöjelse, och icke til lastares åtlöje. Det är utan Titel eller rubrique, allenast en enfaldig anteckning, alt efter tiden ihogkommit. Der finnes wäl ibland något, som aldeles intet går min person an, utan andra; men deras förtjenst har twungit mig at nämna dem. At ibland är influtit något, som är Historiskt och nästan oskickeligit at stå deribland, det råder jag intet före; ty det är händt och skedt i min tid, äre ock allena händelser uti hwilka jag har haft del. Hwad smått skämt på et eller annat ställe i denna skrift kan finnas, dertil är jag icke det ringaste skuld, utan mitt gamla sinnes böjelse och min ostyriga penna; som jag deruti ej kan twinga, fast wore jag än så gammal. Icke är min tanka, at tilägna mig något beröm, af det jag länge har tjent, och i så skiljaktige syslor, har warit brukad; men det kan påminna mig at tacka Gud, det jag hit intil har haft den lyckan, at gå min werld igenom utan skada til min åra. Om Gud unnar mig lifwet ännu i 2 Månader, då träder jag i mitt 70:de ålders år, och besitter et roligt sinne, at jag i all min lifstid aldrig ännu har haft någon privat eller enskylt träta, för hwilken jag warit stämd för någon rätt, eller sielf låtit stämma någon annan. Andre händelser och öden som mig äro hände, de äro många nog, och dels löjelige, hwilka tjena bättre at förtälja wid et glas win, än släppa dem i en ostyrig penna. Jag betygar på min åra, at jag ej har någon afskrift af detta mitt concept, ej eller är det af någon sedt,

allenast min Hustru af en [illegible] kom at kasta ögonen en gång derpå, och wille änteligen hafwa det i sina gömmor, [illegible] måste jag förwara hemma, at det ej skal komma bort. Min k. Bror, när nu Bror har förhögt sin [illegible], så sänd mig det tilbakas: det förtjenar intet rum bland min k. Broders wittigare päpper. Widlyftigheten måste min k. Bror ursäkta, ty det hade wäl kunnat warit kortare. Men jag wet at min k. Bror läs gärna, och jag skrifwer gärna, derföre wänte jag lät draga til, och efterlät pennan sin fria lopp, fast materien är owärdig. Jag skulle wäl eftertänka mera til min ursäkt, men alt det öfriga [illegible] jag [illegible] til min k. Broders ädelmodige och benägne omdöme, och wet ingen förklarar mig, at jag af hjertat slutar med Poeten:

Pono fidem animamque meam, pro corpore vale *)

5.

Samling af Bref hörande til Swenska Historien.

Andra Fortsättningen **).

Bref til Bisk. D. Joh. Matthiä i Strengnäs från Konung Carl Gustaf †).

Monsieur,

Combien que je confesse d'estre de nouveau asseuré de vostre affection en mon endroit sur vos honestes

*) Denna förtjente Herren blef, som wärkelig Landshöfdinge i Blekingen, Friherre 1719 och dog först 1734. Se Hr. Canc. Råd. och Rid. von Stiernmans Matrikel, D. 1. s. 158. n. 156.

**) Den första Fortsättningen står i Sw. Bibliotek, D. 2. s. 231 följ.

†) De äro benäget meddelte af Hr. Mag. Docent Er. Hydren i Upsala efter Originalerne, som finnas der på det Academiska Bibliotheket, hwarwid Han tillika är Amanuensis. De införas här i den ordning, som de blifwit öfwersände. De Fransyske äro ej lätte at förstå, men om afskrifningens noghet kunna M. L. likafult wara försäkrade.

[illegible] lettres du 24. Juin, [illegible] je ne [illegible] pas
sufficement exprimer le contentement que j'ay receu de
vostre bon tesmoignage de vostre affection envers moy,
ainsi que je demeur desireux de vous pouvoir faire la
pareille, si bien que par mon comportement vous tes-
moigneres de ne perdre occasion a conserver vostre af-
fection & vous tesmognier en effect l'affection que je
vous porte, de la quelle je vous [illegible] voudries de-
meurer toujours tres assure, meme de vous assurer que
le desir que vous ay demonstre cente fois de servir sa
Majeste la Reyne & ma patrie, sortira jamais hors de
mes pensées, car je confesse que cela tellement fon-
de en mon coeur, que personne ne la pouvoit mettre
tre dehors & que j'espere de joindre un telle desir a-
vec la mort pour tesmognier que mon devoir de ser-
vir sa Majeste & ma patrie sera si bien consideres en
mon ame que mon honneur qui demeurera appres ma
mort conserve en monde ainsi que j'espere de le faire
valoir par mes actions, mettant la ferme confiance en
Vous, que comme vous estes tousjours le mieux infor-
me de mes intentions, que voudries tousjours de vostre
part expliquer mes actions aupres de Sa Majeste &
aupres toutte homme d'honneur, ainsi que Vous me
trouves fort oblige de Vous faire toutte sorte des bien-
vaillances & contentements, si bien que je me recom-
mande avec toute ma maison en vostre bon discretion,
de nous vouloir toujours donner Vos bon advis en
touttes occurences & [illegible] comme a ceux
qui sont Vos amis, & affectiones pour Vous faire tout-
te sorte de bienvaillance & d'honneur, & qu'ant à

mon

mon particulier je Vous prie de croire que je demeure jusques à jamais

Monsieur

Segeborg de 27 Juin
L'Anno 1643.

Vostre tres affectionné & obligé
Charle Gustaf Comte Palatin.

Reverende D:ne Episcope.

Når jagh migh til alla tijdher måste påminna then ständachtige *affection* och förtrolige wänskap som Eders Ehrewyrdigheet altidh emoot hela mitt hus hafwer påskijna låtit, ty befinner jagh migh icke allenast emoot Eders Ehrewyrdighet til thet högsta *obligerad*, utan och förbunden medh all wänskap alt sådant til at erkenna, här hoos hafwer jagh icke kunnat förbigå medh mindre jag E:s E:t icke allenast skulle min käre Broders afreesa til Frankrike *notificera* utan och uti förtroende *communicera*, hurledes Hennes Konungsliga Majestet af särdeles *considerationer* hafwer *disponerat* en *alliance* med bägge Wåra Föräldrars samtycke emellan min Broder och Grefwe *Pehr Brahe* dotter ett trolåfning är stichtad worden doch *in secreto* för allahanda *considerationers* skull, therigenom H. K. M. hafwer påskijna låtit een *particular* ståndig åhåga om wårt hus. Alt här til hafwer then *action* ingom witterligen warit, utan somlige hafwa *conjecturerat* något, ty befinner H. M. rådeligit at altsådant ennu til een tidh *secret* hålles för åtskillige betänkande, til Hofmästare för min Broor hafwer H. K. M: förordnat *M:r Steenberg* och til *praeceptorem Petrum* Pruss, alt hwad här *passerar* twiflar jagh icke Eders Ahrewördheet blifwa esomoftast af androm *adverterat*, *recommenderar* migh allenast til Eders Ahrewördighets goda wänskap och förblifwer

Eders Ahrewyrdighets

wänwillige förobligerade och beständige wän
Carl Gostaf Phaltzgrefwe.

Stockholm then 26 Junii
A:o 1646.

Monsieur.

Me fondant toujours sur vostre bonne affection en mon endroit, j'ai cru Vous devoir donner asseurance de la mienne envers Vous, vous priant de me vouloir continuer vostre amitié & me fondant sur celle j'espere que mes succes vous seront agreables, vous decouvrant librement le cours de mon voyage, ajant toujours consume le temps de quelques semaines depuis mon arrivé en Allemagnie en attendant le reste des mes cheveaux, les quelles estants arrivés hier ici je suis resolvé d'aller s'il plaist a Dieu le plus seur chemin à l'armee, ayant aupres de moi 150 cheveaux Finlandois qui me conduiront a l'armée, esperant d'y estre bientost & regarder les actions d'un Cavallier si perfait que Mr. le Marechal Torstenson pour estre dans les affaires dignes de ma naissance & par ainsi satisfaire à mes desires de pouvoir rendre quelques humbles services a Sa Majeste la Reyne de Suede & ma patrie, Vous priant de croire que ce sera mon plus grand contentement de le pouvoir aussitost effectuer que de le dire, ce qui vous croira tant plus & tout homme de bien a bien expliquer mes actions & d'avoir ma personne tout recommendable en touttes occurences, esperans que mes intentions & inclinations vous sont de tout cognus puisque m'ayant bonté toujours depuis beaucoup de annees, de quoy je vous suis oblige & demeureray

Monsieur

Vostre tres affectionne & oblige

Charle Gustaf Comte Palatin.

Landsberg, ce 22 Sept. l'An. 1642.

Reverendissime Dne Episcope.

Jagh förhoppas, thet Eders Ährewyrdighet worded [illegible] bekommit hafua min skrifwelse ifrå Prag, altsedan hafwer *facies rerum* häruthe uti Tyskland fast mycket förändrat sigh förnembligen i thet Gudh hafwer täckts wälsigna oss medh fredh hwilket emedan ther är *in Germania* ett *novum quid* altså fughnar och frögdar sigh hwar och en therofwer billigt, Jag hafwer wäl icke [illegible] *adverterat* tharom uti belägringen för Prag, utan *manquementet* af *fourage* förorsakade migh til att *quittera* then belägring, emedan fienden sökte at *incommodera* migh och *divertera* igenom et *corpus* af 12 til 8000 man, på hwilka jagh wäl ingen *respect* drogh, om the hade welat begifwa sig uthur sin fördel. *Attaquen* för Prag hafwer warit temmeligen hårdh och hafwa wij altidh hafft *avantage* öfwer them i thet fienden sielf moste bekänna sigh hafwa förlohrat tre gånger så mycket dodhe som wi, alle poster som wij hafwe inkråcktadt hafwe wij *mainteneras* och således medh wåra stycken *advancerat* een 30 stegh innom then heela stadsmuhr, hworinnanfödre wij hafwa *logerat* widh på 14 daghar och twenne [illegible] erhfrat altså at fienden intet hafwer kunnat berömma sigh uthi något, dock äre alle *victorier* intet at *comparera* med the fiender om fredhen hwilken Gud wille beständighet erhålla, widh en sådan *cursu rerum* togh jagh migh först *ansam publica* at uptäckia Eders Ährewyrdighet, sedan mina *privata* uthi then bekante saken. När jagh *instrumentum pacis* få och the *difficulteter* som widh *accommodement* och wid afdankningen af Kongl. Maj:tz *Militia* löpa *considerar* och huruledes allehande *inconvenienter* wid *executionen* märket af fredhen infalla, stå migh håhren til berga emedan alt sådant icke allenast är swårt at igenomgå uthan *odiosum est*, och *redunderar* altså al skulden när thet icke så trärätt kan gå til uppå *militien* och *consequenter* uppå them som förrestådt och äro *Generaler*, ty wore thet migh til mitt förswar och *soulagement* myc-

myckit godt om H. K. M. täckes ähnu widare göra then förordning at jagh blefwe *assisterat* af en större *numero* af Mitherrars Rådh förnämligen at endera af K. M:s *legater* som fredhen uthi *Osnabruck tracterade* hafwa måtte och bewista *Armistitiæ tractaten* och således igenom theras *information* hurulededes alt tilförene *debatterade* är eller *discourerade* uppå et sådant sätt med Ständerna måtte kunna niuta theraf *assistence*, och ändock högnödigt är at jagh måtte bekomma om ett och annat H. K. M. *ordre* och nådige wilie huruledes med afdankningen skal blifwa hållit och hwadh H. K. M. *intention* är *in præsenti publico statu* altså *meriterar* thet samma en widlyftigh förklaring och skulle wara migh kärt om en *Senator Regni* och blefwe uthur Swerje medh samma *information* hijt utskickat och widh seen sådan *action* oss tilordnat, så kunde wij gemensamt och medh större anseende hielpa thenna saken som H. K. M. och Rikesens *conservation* och *restitution* til thet största anhenger, ty Herr Fältmarskalken *Wrangel* til lijka med min Swåger Grefwe *Magno* och migh allena thenna saken at hantera och *menagera* lär falla för swårdt, Ty önske wij näst H. K. M. nådige *ordre* andre gode Herrars *assistence* til H. K. M. tiänst bättre befremjelse och til wårt eget förswar, jagh för min person måste bekänna icke hafwa hanterat sådant saker och *tracterat*, mycket mindre mitt sinne then begripa kan uthan hafwer satt mina *actioner* uppå Krigswesendet, hwilket thet Gudhi ske lof nu en godh ende hafwer, ty hafwer jagh sådant Eders Ähreworrdighet wänligen optäckia welat på thet H. K. M. samma sak tilbörliga måtte blifwa *remonstrerat* och wij således måtte ärnå wår *intentions* beskaffenhet, jagh wet wäl at ingen gerna lär komma hit hwarken *Oxenstierna* eller *Salvius* mycket mindre någon uthur Swerge ty sakens beskaffenhet och beswärlighet *impediera* them noghsamt men H. K. M. *ordre* måste the wäl *pariera*, ty wille jagh gerna härmedh *prætexerat* hafwa *in discessum* at H. K. M. *ordre* icke måtte *alterationibus* som the kunde inwända *detournerade* och således Denna-

min

min *project* och ödmiukste begäran omkullstött blifwa, jagh drager thet godhe förtroende til Eders Ährewyrdigheet, thet han härutinnan wille mig hos H. K. M. bispringa och saken medh *Skyttio conferera* lika som thet kan hända til H. K. M. eget gagn och bästa. *Hæc sunt publica* uthur hwilka jagh gerna såge migh *exempt* men efter thet nu så hastigt icke ske kan måste jagh strekwa at *præstera* det så mycket som sinnet och krafterna efterlåta. Nu wänder jagh migh *ad mea privata* och til then bekanta sak, th. e. Eders Ährewyrdigheet nogsamt begripa kan uti hwadh swårhet jagh faller, emedan H. K. M. sinne migh fast wäl uti thenna saken bekändt är och huruledes jagh beswärlighen kan förhoppas en godh och fullkomligh *resolution* : : måste *apprehendera* en ynkeligh uthgång af thet hopp som jagh ifrån barndomen : : uti hafwer en gång at nå, jagh kan noghsamt *penetrera* at jagh ändtlich skulle bli *obligerat* at komma til Swerrige igen thet tå mitt förra lefwerne och qwal åter tager en begynnelse i thet jagh uti owißheet swefwer och blifwer altså thet sidste wärre än thet första, therföre hafwer jagh tänkt medh thesse få radher *præoccupera* altsådant och Eders Ährewyrdigheet besökia om at *remonstrera* H. K. M. mitt tilstånd, hwilket H. K. M. wäl högtförnuftigt kan eftertänkia, jagh förlåter migh härutinnan til Eders Ährewyrdigheets *dexteritet* och förseer migh aldeles til hans godhe *cooperation* at han efter all mögligheet saken beståndher. H. K. M. wet sig nogsamt at påminna huruledes jagh samma dagh som jagh drogh bort H. K. M. uti underdånigheet *supplicerade* thet H. K. M. wille bewisa migh then nåden at i fall H. K. M. min *person capabel* befunne här uthe om fredh blefwe uti sin tienst at *emplojera* thet H. K. M. tå täcktes icke kalla migh in til Swerrige med mindre jagh en wiß och *favorable resolution* om giftermåhlet nå kunde; al annat afseende som H. K. M. kunde hafwa om min person, *judicerade* jagh icke nyttigt ej heller *practicabel* kunna wara, mycket minder *ambierade* jagh thet, hwarföre ware jagh finnader sedan alt wore härutinnan riktigt gordt och *exequerat*, at i underdånigheet omsökia

försla hoß H. K. M. til at bliswa *emplojerad* uthomlands och icke til Swerige *vocerad*, hwilken resa jagh aldeles (medh mindre Gudh täcktes röhra H. K. M. hjerta til en wiß och *favorable resolution* efter min åstundan) undwika will, ty Eders Ährewyrdigheet kan nogsamt *judicera* hwadh *inconveniencer* jagh uti alt lår för migh finna och huru mitt förra leswerne lår förnyas medh en *continuerligh* oroo och qwal hwilket jagh bettre *ab aula & conspectu remotus* uti ensligheet måste beflita migh om at fördraga och utsläckia, är altså min wänliga begäran til Eders Ährewyrdigheet thet han täcktes sådane mina tankar likasom af sigh sielf H. K. M. uti underdånigheet *remonstrera* och i fall H. K. M. som jagh befruchtar icke *inclinerar* efter wår åstundan thet Eders Ärewyrdigheet wille försla *remedium* uppå hwadh sätt jagh här uthe kunde *restera* och om H. K. M. så behageligit wore uti H. K. M. tienst här uthe men icke *voceras* til Swerige, hwilket jagh uppå et sådant sätt aldeles *recusera* och undwika lår, jagh wet nogsamt at H. K. M. widh thenna min begäran skal *offenderas* öfwer migh, men når H. K. M. går sielf uti sitt sinne och beskådhar huruledes jagh med min *præsentia* H. K. M. hafwer warit esomoftast *molest* och huruledes mina *passioner* mera hafwa förorsakat H. K. M. wreede emoot migh til min *desavantage*, så bör migh billigt efterstråfwa et *remedium* oansedt thet är *durum* och *extremum* at affåndra migh medh min person ifrån the tilfällen som kunna *renouvellera* mitt förra leswernes tilstånd hwilket Eders Ährewyrdigheet wål känt hafwer och sedt, jagh sätter therföre min tilflyckt allena til Gudh som alt regera och ändra kan här hoß förläter jagh migh til Eders Ährewyrdigheets godhe *dexterité* och beständige wänskap och förbliswer

Eders Ährewyrdigheets

wänwillige högstförobligerade och beständige wän

Kuttenberg,
then 5 Nov. 1648.

Carl Gustaf
Pfaltzgrefwe.

Reverendissime D:ne Episcope.

För några dagar sedan blef migh Eders Åhrewördigheets skrifwelse af then 17 *Febr.* lefwereradt jag förnimmer nogsamt ehwadh afwägar H. K. M. brukar at gifwa någon wiss *resolution* åth Ständerne om then bekända saken utan *temporiserar* i thet H K. M. *dilatorie* swarar, at *propositio de successione* är worden *dissuaderad* af EnckieDrotningen theröfwer är jagh gladh och hoppas at H. K. M. EnckieDrotningen lär drifwa then bekante saken desto mehra hoß *Reg. Regnante* och om thet icke hielper *persuadera* Ständerne at *urgera* et *cathegoriskt* swar om *matrimonio* och blifwa therom *particulariter* förfäkrat och *attesterat*, hwilket om thet nu icke skedt är, så är fögha hopp widare för migh, och *dilatoriske* eller *conditionerade resolutioner* kunna icke annat än som *firmera* mitt mißhopp som jagh altidh buhrit hafwer och Eders Åhrewyrdigheet nogsamt witterligit är, jagh måste bekänna at jagh nogsamt altidh sådant befarat hafwer doch kan jagh icke stråfwa emot Guds wilja utan årkenner thes skickelse nogsamt, ty måste jagh äntlich beqwemmia Guds wilja med tålamodh, sådane och föregågne *motiver* beweka migh aldeles at icke mehra wara H. K. M. mißhagelig medh min *ordinaire sollicitation*, jagh förwäntar och icke annat swar medh Gref *Magno* än som et *dilatoriskt* swar, hwilket migh förorsakar at ställa mina saker therefter at wistas häruthe och icke begifwe migh til Swerige ej eller widare låte bruka migh uthi thes tienst sedan afdanckningen är skedd. Jag beder Eders Åhrewyrdigheet at *disponera* H. K. M. thet H K. M. migh icke wille många uti *Bremiske* och Pommerske wäsenders inrättande, jagh befinner migh thertil aldeles *incapabel* och förmår icke *contentera* allom, jagh längtar af alt hierta at blifwa ifrån *affaires* undfriad, hade jagh wist för thetta ehwad thet hafwer at inuebähra hade jagh aldrigh sådant antagit hälst nu medh *executions* wärket, jagh gör migh försäkradh hooß hwar och een och kan thet för H.

K. M:s

K. M:s tienst skull ej annat wara, jagh hoppas at få widh afdanckningen en *honorable dimission* af H. K. M:t hwar medh jagh wil wara *contant* och låta fara alla andra mina åstundar hwarmedh jagh haswer warit H. K. M:t mißhageligh och migh skadat haswer i thet H. K. M:ts *inclination* sådane haswa emotsträfwat, Eders Ährewyrdigheet wille och uti båste måttan förekomma thet jagh icke måtte *voceras* til Swerige blefwe jagh förorsakad at thet samma *difficultera* och kan jagh uti Swerige ej annat förmodha än som mitt förra qwals förnying, jagh årkänner nogsamt *differentien* af förtröstningar och skohle the icke *divertera* migh, jagh seer at härutinnan är icke annat til göra än som at en sådan affsöndring af min *intention* måtte ske medh *maneer* och begges *reputation*, jagh är *incapabel* at sätta någon tro til något mehra til thenna sakens fulbordan, ty then *ideen* af thet förra haswer migh nogsamt uplyst, Eders Ährewyrdigheet är jagh för theß godhe upsåt som han haswer dragit til thenna sakens befrämjelse uti dödhen för*obligerat* med all tacksamhet och tienst, jagh seer at Gudh icke haswer welat wälsignat så kan jagh årspörja thesto bättre Guds wilja, jagh är sinnader at sättia migh häruthe widh sidkanten och föra en stilla *stat*, Eders Ährewyrdigheet wille låta sigh wara angelägit sådant uti båsta måtto hielpa *justifiera* hooß H. K. M. och at thet samma *cum applausu* af H. K. M. måtte ske lender thet til bägges wår *reputation* och med *maneer*, jagh undrar at H. K. M. låter märkia sigh at jagh skulle bewista Kröningen at thet samma kunde ske med godh *maneer* och utan någons förklening kan jagh icke see min broders person *recommenderar* jag til Eders Ährewyrdigheets beständiga wänskap och at han hooß H. K. M. på båsta sättet måtte blifwa *considererad* och ihogkommen, så snart nu alt riktigt blifwer med afdankningen och orternas *evacuation* skall jagh *per expressum* årsökia min *dimission* och thenna *Commission* afläggia medh H. K. M. *permission* åth H. K. M:s Rikssens

 Rådh

Rådh som häruthe äro stadde och skrifteligen *referera* mine *actioner* til theß *justification*, jagh förblifwer

Eders Åhrewyrdigheets

wänwillige och förobligerade beständige godhe wän

Göttingen, then 13 Martii 1649.

Carl Gustav Pfaltzgrefwe.

Reverendissime D:ne Episcope.

Medh hwadh *perplexitet* jagh Eders Åhrewyrdigheets skrifwelse af then 10 *Martii* läsit hafwer kan Eders Åhrewyrdigheet lätt tänkia och befinner jagh mitt sinne helt rådelöst och wet och icke *quo me vertam*, thet hade warit at önska thet H. K. M. icke härutinnan således hastat hade och om tidhen hårom *pro & contra* några widare *discourser* föredrager jagh betänkiande haft hälst emedan sådane tiender migh aldeles *confunderat* hafwa ty måste jagh hwarken uti *excessu* eller *defectu pexera*, jagh åkallar min Gudh thet han migh wille wisa then wäg som jagh härutinnan wandra måtte och mitt sinne således styrkia at jagh och medh oförändrat sinne & *aequo animo* måtte *ferre fortunam meam* och icke låta igenom någon *vanitet emportera* mitt sinne som så wäl framdeles en och annan *praejudicer*ligit som migh skadeligit kunde falla, jagh fruktar at lika som H. K. M. hafwer behagat så hårdt slå uppå thenne saken hooß Ständerne at nå theras *consentement* thet och H. K. M. migh låter saken *communicera* at weta min mening nu förhanden hooß hwilket jagh en gång helt rådlös warder : : :, och emedan jagh förnimmer at hårom utförligt warder beslutit widh Chröningen hwilken nu snart nalkar, så wore thet bäst at migh hårom ingen *notification* och *communication* gordes än som om then tiden, ty hoppas jagh til thes blifwa riktigh medh *executions* wärket häruthe, beder förthenskull Eders Åhrewyrdigheet til thet högsta han häruthinnan wille wara migh behielpeligh at jagh icke således måtte blif-

blifwa med en så wiktigh sak at *resolvera* om öfwerilad, ty H. K. M. kan sielf tänkia med hwad tankar och *considerationer* jagh häruthinnan måste *comportera* migh, Eders Ähreworrdigheet wille sådant widh legenhet wederlägga och hooß H. K. M. förmå thet jagh måtte winna någon *respit* och *particulariter consulera* en och annan thärom, hwilket H. K. M. sielf kan billiga när hon saken rätt beskådar, ehwadh wanhopp jagh nu hafwer om min *intention* kan man lätt tänkia, medh Gref *Magno* får jagh wist slut och *dilatoriske* - - hwilken han migh sielf igenom skrifwelse tilkänna gifwit. Men thet må gå ehuru thet will, så måste jagh wänta the bäste rådhen af wår HErre. Jagh reser nu åth *Nurenberg* at afhielpa fredens *execution* ju för ju snarare och at jagh kommer uthur thenna *labyrinthen*, utaf Eders Ähreworrdigheets bref anseer jagh nogsamt huru han är til modhs uti then bekante saken, jagh är Eders Ähreworrdigheet uti allo måtto til thet högste för*obligerat* och blifwer så länge jagh lefwer

Eders Ähreworrdigheets

wänwillige och förobligerade beständige wän
Carl Gustaf Pfaltzgrefwe.

Signatum Würtzburg, d. 5 April 1649.

Reverendissime D:ne Episcope.

Eders Ähreworrdighet warder uthan al twifwel bekommit hafwa mitt bref härifrån *Norimberg* til Eders Ähreworrdighet afgångit, jagh förmodar wißerligen ännu widare Eders Ähreworrdighets *assistence* til befrämjelse af min åstundan så mycket som Eders Ähreworrdighet nu finner *practicabelt* wara, ty wet jagh icke ehuru jagh är - - - jagh hafwer af min Swåger inga bref fådt med 3 poster, han hafwer warit uti *Hamborg* när posten gick bort hitåth, *M:r Eckehielm* sammaledes men ingen hafwer skrifwit migh något til jagh är theröfwer temlig *perplex* och förwäntar af them bägge litet som lår hugna migh, ty

lefwer jagh *more solito* så länge Gudh will, all hopp uti then bekante saken faller af sig sielff och tidhen wisar . . . . thet som jagh altidh til min *disavantage* befahrat hafwer, thenne *tractaten* här förorsakar mig allehanda wedermödа och förtret, kunde jagh för min person weckla migh med ähra therut skattade jagh migh lyckeligh, *diversiteten* af *Consilier* och *resolutioner* som jagh ärfar förorsaka migh allehanda *inconvenientier* och wet jagh icke hwarutinnan jagh gör wäl eller ej, måste altså wara hwar och ens *judicio* underkastad, emedan Ehrningen är upskuten twiflar jagh at komma i år til Swerige, emedan *Executionen* . . . . går mehra långsamt för sigh och sker sidsta *evacuationerne* icke för förän *in Sept.* Jag förblifwer härmedh

Eders Ähreworrdighets

wänwillige högstförobligerade och beständige godhe wän

Carl Gustaf Pfaltzgrefwe.

Nürnberg, d. 12 Junii 1649.

Reverendissime D:ne Episcope.

Jag är för några weckor sedan hit ändteligha kommen och sedan jagh någon liten anstalt om *marchen* förrättadt hafwer jagh upwacktat H. K. M. EnkeDrotningen hwilken mächta långtar så see H. K. M sin Högtärade käre Dotter H. K. M. *temoignerade* en stor frögdh at see utaf then skrifwelse som jagh H. K. M. på min nådige Drotnings wägnar öfwerlefwerade huruledes jagh blifwer uppå bästa sättet ihogkommen, H. K. M. EnkeDrotningen *temoignerade* en särdeles *affection* til min *avantages* befrämjelse och at sökia befrämja min åstundan, och beklagade thet hon icke hafwer warit hemma förän jagh drogh hän och skola EnkeDrotningen icke allenast hafwa förhindrat min uthreesa utan sökt fullborda thet andra, Eders Ähreworrdighet kan lätt känkia huruledes jagh mitt swar måste

ste *moderera* och migh icke förblifwa utan *recommendera* saken til H. K. M:ts bägges nåde och ynnest. H. K. M. lofwade ännu ytterligare at willa göra et med Eders Ährewyrdighet och icke låtat stanna utan til en godh utgång befrämja, at thet höre Gudh, H. K. M. EnkeDrotningen är och sinnader at begära mästa *parten* af sin Lifgeding til den ändan. jagh H. K. M. *offererade* at afstå *Eskilstuna* Lähn och *Rasmas* och skall migh icke kärare wara än at mitt *comportement* måtte falla H. K. M. behageligit, jag bryter i morgon upp och tagher i Guds namn min *marche* åt fienden Gudh gifwe sin wälsignelse och utföre det til en god ende. Freden nalkas mäckta, Gudh gifwe och at en god riktighet gordes härpå på thet jagh efter min åstundan måtte hafwa then nådhe af Gudh at se en fullbordan af mitt upsåt ty thet är min endaste begäran som jagh högst åstundar häruthi werlden, Eders Ährewyrdighet kan sigh försäkra at jagh min största lust til Eders Ährewyrdighets *conservation* sätter, ty blifwer jagh Eders Ährewyrdighet til al tienst förbunden, min Swåger Gref *Magnus* lär och icke *manquera* utan jagh förlåter mig aldeles uppå hans *assistence* uti thenna sakens befremjelse och erspör nogsamt hans godhe *affection* til mitt bästa. Jag förblifwer

Eders Ährewyrdighets

wänwillige och högstförobligerade wän

Carl Gustaf.

Pfaltzgrefwe.

Wolgast, d. 10 Aug. 1648.

Reverendissime Domine Episcope,

Jag hafwer bekommit twänne Eders Ährewyrdighets skrifwelser *daterade* uti *Stockholm* ty befinner jagh migh åtherigen til Eders Ährewyrdighets tienst för*obligerad* i thet han hafwer icke låtit komma i förgätenhet then bekanta saken utan med all flit sökter thensamma at *promovera*, Thet första Eders Ährewyr-

wyr-

wyrdighets skrifwelse gifwer intet annat hopp än som thet som wanligit är och jag för thetta wäl weet allenast gifwet thet sidsta skrifwelse af d. 11 *Novembr.* migh fast mehra underrättelse i thet Eders Ährewyrdighet något utförligen sakens beskaffenhet H. K. M. *remonstrerat* hafwer hälst öfwer then *materien de successione* hwilken aldeles icke *practicable* är, jagh frögdhar migh högeligen öfwer then näden H. K. M. EnkieDrotningen migh bether och hoppas om hon något förmåhr hos regerande Drotningen at thet mycket godt wärka kan. Eders Ährewyrdighets goda inrådande skall jagh gerna följa och afwänta hwad som widh thenna Riksdagh *passerar* uti thetta ärendet, jagh förseer migh aldeles widare til E. Ährewyrdighets *cooperation* och at han icke lär trötna samma wärk widare hielpa befrämja ty förbinder jagh migh igen til all tacksamhet emot E. Ährewyrdighet, här hooß kan jagh icke Eders Ährewyrdighet obemält låta huruledes jagh är förorsakad blefwen endeles af andras inrådande som eljest för then tienst som Gref *Magnus* förmåhr giöra hooß H. K. M. och Riket en *exact relation* om sakernas tilstånd härute at förskicka honom emedan han sielf thertil *inclinerar* åth Swerige medh en särdeles *commission in publicis*, E. Ährewyrdighet kan nogsamt tänckia at jagh i begynnelse icke hafwer wäl kunnat *resolvera* migh thertil hälst emedan hans person migh så särdeles hafwer warit *adjungerad* til *assistance in consiliis*, på thet at ingen *malvolant* framdeles skulle kunna taga *ansam* at *carpera* migh thet jagh sådana personer således ifrån migh *elongerade*, men äntlich hafwer jagh *rationibus* måst låthe öfwerwinna migh som Feltmarskalken så wäl som han sielf och the andre migh *remonstrerade* jagh förhoppas at thet ju blifwer wäl uptagit af H. K. M. lika som jagh intet annat tror än som H. K. M. sielf lär befinna thet *raisonabelt*, Gref *Magnus* hafwer och lofwadt migh at söka nå en wiß *resolution* om mina *privata* ärender och hielpa styrkat til en god åndskap hwilket gifwe en gång wår HErre, men jagh är alltidh en *Thomas*, Gudh gifwe thet eljest blef-

re en godh utgång med fredens *execution* skulle jagh sedan lekke bekymra migh om något uthan wara til fredz *cum mea conditione* theraf jagh kommer at ther wistas *sine rumore*, Eders Ährewyrdighets begäran skal jagh gerna giöra tilfyllest och förblifwer så länge jagh lefwer

Eders Ährewyrdighets

wänwillige förobligerade och beständige wän

Prag, d. 12 Decemb. A:o 1648.

Carl Gustaf Pfaltzgrefwe.

Bref från Drotning Hedvig Eleonora til RiksRådet Bar. Jör. Fleming *).

Hedevig Eleonora von Gottes Gnaden der Schweden, Gothen und Wenden Königin, GrossFurstin in Finlandt m. m. Unsern gnädigen Gruss und gantz wohlgeneigten willen zuvor, Wohlgebohrner besonders Lieber Herr ReichsRath und *Extraordinair Ambassadeur*.

Wir haben Eurer bejden Schreiben aus London von 18 *Jun.* und 6 *Jul.* zugleich wohl empfangen, und thun Uns wegen ertheilter Nachricht, insonderheit wegen gehabter bemühung der von Uns bejgelegter Sachen halber gantz gnädich bedancken, werden auch so bald der Major *Johan Olofsson Borgh* sich damit bej Uns einfinden und (wie Wir hoffen) den Preis dafür zugleich mitbringen wirdt, auf die wiedererstattung in Gnaden bedacht sein, imgleichen die Gnädige Verfügung thun, dass Ihr mit Unserm *Contrefait* wieder sollet versehen werden.

Weil Wir auch vernehmen, dass Unsers Hochseeligsten Herrn natürlicher Sohn *Gustav Carlsson* Sich in Eurer *suite*

U befin-

*) Det meddelas efter originalet.

befindet; so ist Uns solches insonderheit angenehm, und verlangen Wir gar sehr zu wißen, was Ihr von Seiner Person und *profectibus* in seiner *studiis judici*ret, und wozu Ihr meinet, daß Er hinfüro am füglichsten könne gehalten werden. Unsere Gedancken gehen zwar dahin, daß Er, so lange Ihr aus seydt, solte bei Euch verbleiben, nachgehends aber wieder zurück ins Reich kommen, und von der *Milice* entweder zu Landt oder zu Waßer *profession* machen, und also suchen Sich mit der zeit darin zu *evertu*iren. Dieses aber gesinnen Wir insonderheit an Euch gantz gnädich, im fall gedachter *Gustav Carlsson* etwa gar zu viel auf seine Wahre solte halten, und etwa einige mehr *estime* als Ihm zukommen kan, in seinen einbildungen haben, daß Ihr Ihm solche mit allem fleiß zu benehmen und hingegen *imprim*iren möget, daß Er Sich gebührender *Submission* und *civilitet* stets müße befleißigen, und daher durch die Ehrerbietungen, die Ihm etwa außerhalb Landes geschehen (worin Wir doch gleich wohl auch ein *moderation* wünschen möchten) Sich nicht müße zu hoffärtigen Gedancken und Einbildungen verleiten laßen, weil Er dadurch Sich nur würde unwerth und die gute *Intention*, die Wir seinentwegen haben, unkräftig machen, welches alles Wir aus guter *intention* und zu seinem besten melden, Ihr auch nach Eurer beßern *dijudication* zu gebrauchen, suchen werdet, versichern Euch im übrigen Unserer beständigen Gnädigen Gewogenheit bei allen *occasionen*, wünschen Euch und Euren *Collegen* auch zu dero unter handen habenden Friedens *Mediation* einen glückl. vortgang, und thun Euch, Götlicher beschützung hiemit gantz gnädig empfehlen.

Stockholm, d. 1 Sept.
Anno 1666.

Hedevig Eleonora.

Hirschenstiern.

Bref

Bref från Eric Lindeman, sedan Kongl. Rådet Gr. Lindschjöld, til RR. RR. Bar. Jör. Fleming och Math. Björnklou *).

Illustrissimi atque Excellentissimi Domini, Domini ac Patroni Gratiosissimi.

In methodo illa generali studiorum, nuper in patriam missa censuræque vestræ, Illustrissimi Domini, quam sapienti tam benevolæ, submissa, prolixe satis de universa studiorum ratione disserui; eo magis consilio, ut universæ literaturæ politioris plenam quasi tractationem relinquerem, ex qua deinde pro arbitrio, præcipua, & necessaria maxime, & profutura olim Domino *Carlsonio*, decerperem; quam ut arbitrarer omnia, omnino secundum

U 2

*) Detta Brefwet är meddelt af en Förnäm och Witter Hand, som behagat wid des öfwersändande bifoga följande Anmärkningar:

Carl Gustaf, Konung i Swerige, hade en naturlig Son, känd under namn af Gr. Gustaf Carlsson. Denne Herren, född 1647, dog 1708 på Slottet Ter Hoorne i Frisland, såsom Gen. Lieutenant i de Förenta Nederländernas tienst. Hr. von Stiernman talar om honom widlyftigt uti sina Genealogiska Taflor öfwer Swenska Konunga-husen från Gustaf 1 a), som stå framför den af honom 1745 utgifna K. Johan 3:djes Chrönika af A. Girs. Det är en allmän sägn, at Gr. Carlssons moder hetat Brigitta Elkers, som efter Hr. Palmschiöld b) war en Köpmansdotter c) från Stockholm, och en menniska af måttelig dygd. Den unga Carlsson blef i början upfostrad uti Riks-Amiralen Bar. Gyllenhielms hus, och sedan

a) Tab. XVII. b) Handskr. Anmärkningar. c) Andra säga, en Fältskärs doter.

dum, ordinem illum & modum quem definivi, proponi ipsi debere aut posse. Esset enim res inexhausti laboris, quem vel suscipere vel sustinere nemo posset, nisi qui felicissimo praeditus ingenio a primis statim annis, ad Autorum lectionem cum cura fuisset admotus, ætatemque consumere in illo studiorum genere aut posset aut vellet, quorum alterum in illo fieri non potest, qui post quinquennium fortassis in publicorum negotiorum (quod felix faustumque jubeat Deus ter optimus Maximus) scho-

sedan hos Biskop Sam. Enander i Linköping. Mot slutet af 1658 utnämde Konungen hans fader den lärda Er. Lindeman til des Informator, hwilken sedan, känd under namn af Lindschiöld, blef Grefwe och Kgl. Råd under K. Carl XI. Christ. Juncker, som på Latin skrifwit den namnkunniga Job. Ludolfs Lefwerne, säger d), at Carl Gustaf wille 1659 hafwa denna lärda Mannen til den unga Carlsons Hofmästare, och följeslagare på des utländska resor; hwartil han lägger, at det är troligt, fast man ej wet det med säkerhet, at Ludolf någon tid förestått denna syslan. Hr. von Stiernman tilstår, at han ej med wißhet wet, om Ludolf mottog tilbudet eller ej. Jag tror snarast det senare; och äro mina twifwelsmål i synnerhet grundade på et bref, som Lindeman skref från Strasburg d. 4 Aug. 1662 til H. H. Fleming och Biörnklou, den unga Grefwens Förmyndare, och af hwilket det klarligen synes, at Lindeman alt från 1658 ensam styrt Gr. Carlsons studier. Jag meddelar nu härmedelst samma Bref efter Originalet. Man ser åfwen derutaf, på hwad sätt man den tiden upfostrade unga Herrar af börd, och huru Lindeman i synnerhet ej underlåt något, som kunde gifwa Gr. Carlson smak för lärdom och witterhet; hwaruti han ock lär hafwa lyckats, at döma efter det skiöna Bibliotek, som Grefwen lämnade

d) Vita J. Ludolfi, Lips. 1710, f. 91.

scholam deducendus est, aliis quam me & melioribus tunc magistris usurus: alterum vero factum non est, quia eum circa prima adventus mei initia (erat tunc *Lincopiæ* in domo Reverendiss. Episcop. M:r *Sam. Enandri*) tam inopem verborum, quod inter primas curas esse solet, deprehendi, ut vix usitatioris suppellectilis domesticæ, & partium corporis nomenclaturam haberet; in ceteris denique adeo rudem, ut ad quamvis flexionem vel verbi vel nominis, vagus ac incertus titubaret. Et tamen undecimum, ni fallor, annum impleverat. Adeo multum temporis nihil vel vana agendo perierat ipsi; cujus jam irreparabilis jactura est. Ego tamen, ne videar officio meo vel defuisse vel deesse velle, reddam hic quam fieri potest brevissime, rationem eorum, quæ postquam ego spei ejus admovebar, aut legerat, aut me monitore porro lecturus sit.

U 3 Ope-

nade efter sin död, och på hwilket en tryckt förteckning ännu finnes e). Jag wil ock här anmärka, at Förf. til *Nouveaux Interêts des Princes*, tr. i Cöln 1685 i 12, s. 341, berättar utan någon grund, at Carl 11, då han satte sig före, at åter förena med Kronan de den afhända Gods, hade så liten aktning för Gr. Carlson, sin naturliga Broder, *que celuici*, som orden lyda, *fut obligé de venir chercher fortune dans un autre païs, ou, si le Prince d'Orange n'eut eu pitié de sa misere, en lui donnant de l'emploi, pour lui aider à subsister, il seroit mort de faim & de pauvreté.* Äregirigheten war rätta orsaken, hwarföre Gr. Carlson 1680 lämnade K. Carl 11:s Hof och det Swenska Infanterie Regemente, hwaraf han war Öfwerste f).

e) Des påskrift är: Bibliotheca Carlsoniana, Regum & Principum oculis digna multo studio, judicio & labore collecta. Ad diem 19 Oct. & seqq. 1711 distrahenda, Hagæ Com. per Pet. Husson, i st. 8, på 738 sidor.

f) Se Hr. von Stierman på a. st.

Operæ pretium duxi, non quidem Grammaticorum tricis diu immorari, sed flexiones tamen vocum & præcipuas regulas de constructione partium orationis, de discrimine generum, determinatione & comparatione Adjectivorum &c. in tabella quadam, quæ semper in manibus esset & oculis, ipsi proponere, antequam ad alia & graviora progrederemur. Verborum deinde copiam ex puerilibus Colloquiis, aut Vocabulariis (ut fit communiter & præpostere quidem) parare illum nolebam: vel quia barbara & illatina ibi inveniantur multa; vel quia minus commodum & necessarium duxi, onerare tenellam memoriam nudis vocabulorum myriadibus, quæ ad usum transferri neutiquam possent, maturo nondum judicio & rerum cognitione defecto ideoque eodem negotio excidere possunt quo imprimuntur. Ut ergo res & verba simul haberet, ad boni alicujus scriptoris lectionem protinus admittendum censui, ut a primis elementis, candori elegantiæque Latini sermonis assvesceret. Placuit præ ceteris *Cornelius Nepos*, cujus præterquam quod purus & castigatus stylus est, argumenti quoque jucunditate discentem affecit refecitque adeo, ut excitatus cognitione rerum cumprimis militarium animus ejus fastidire velle videbatur omnes, qui bella & arma non creparent. Ideoque post hunc statim *Cæsarem* de bello Gallico assumpsimus, jucundissimæ lectionis scriptorem, post hunc *Phædri* Fabulas; quas explicare primum, deinde vertere, mox clauso libro brevem quarumlibet summam exponere, interdum Latine interdum Svetice (ut nimia loquendi difficultas aut potius verecundia dediscceretur) consvev erat. Adjunximus

his

his *Terentium*, jucundæ lectionis & sermoni quotidiano proximum: simulque ex copia verborum *E. Roterodami*, virgula notatas selectiores loquendi formulas ac sententias memoriter ediscendas primo mane proposui. Placebat post hæc *Curtius*, cum supplementis *Freinshemii*; cui *Ciceronis* librum de senectute adjunximus; illi totum tempus matutinum deputantes, huic horam unam pomeridianam. Reliquum enim tempus pomeridianum, ut postea videbitur, excepta una hora, quæ Compositioni aut Versioni destinatur, exercitiis debetur impenditurque.

His *Justinus* succedebat, & conjunctus illi horis pomeridianis *Ciceronis* liber de amicitia item ejus Paradoxa. Horis deinde subcesivis ex historia universali *Philippi Melanchtonis* legimus multa, multa etiam ex 4 Monarchiis *Gothofredi*, Germanice scriptum Iconibus illustratum opus est. In quibus porro pergimus, sed non nisi horis ut dixi subsecivis, donec ætatis & profectuum major fiat accessio.

Porro in Globo, præcipue terrestri, Circulos, Zonas, Climata, Meridianos & Parallelos distinguere præcipuumque eorum usum monstrare novit; ut etiam in mappis Geographicis 4 orbis partium, & præcipuorum deinde in Europa Regnorum, Provinciarumque limites, nobiliores fluvios, montes, urbes, Academias &c. nominare ac ostendere. Singularum orbis partium Chorographias, hactenus consulto omisi, ne turbaretur confundereturque memoria in iis, quæ minus remota & scitu magis illi sunt necessaria.

In

In sacris denique, Synopsin primo D. D. *Laurelii*, deinde Epitomen Catechet. *Dieterici*, & his absolutis Epitomen Credendorum *Hunnii*, Germanice scriptam, perlegimus.

Hæc sunt, quæ excursu trium cum dimidio annorum perlegimus, & quanquam primo itinere nostro e patria in *Daniam*, & satis in commoda studiis mora illic nostra, mox itinere in Ducatum *Bremensem*, ubi iterum intra novas dilationes positi, donec *Argentoratum* eundi fieret potestas, multa & temporis, & eorum quæ intra quietam industriam didicimus facta sit jactura, spero tamen abunde & officio nostro & bonorum judiciis, his laboribus & his incrementis fore satisfactum.

Nunc in Lectione *Livii* sumus, & quidem decadis tertiæ, primam enim tribunitiis rogationibus & infinitis patrum ac plebis dissensionibus (inter alia quidem multa illic præclara & scitu digna) plenam consulto in tempus aliud distuli. Huic adjungemus Tusculanas quæstiones *Ciceronis*; deinde Officia ejus; difficilia quidem adhuc si plenum eorum intellectum usumque cogitemus, sed tamen ob stylum & rerum quas tractat dignitatem omni ætati utilia videntur ac apta. Et unius quidem anni hic futurus labor est.

Postea firmandæ in Romana historia memoriæ caussa breviores ejus scriptores legendi sunt, ut *Florus*, *Eutropius*, *Sex. Aurel. Victor*, item *Valerius Maximus* ob exemplorum dignitatem ac copiam. His addi possunt libri *Ciceronis* de leg. & de finibus boni ac mali, item simpliciores ac elegantiores fabulæ ex libb. Metam. *Ovidii*, & ejusdem libb. tristium maximopere commendandi.

Post

Post hos *Suetonius* ac *Sallustius*, simulque orationes Catilinariæ *Ciceronis*. Quibus omnibus si intercedat interdum, vel adjungatur lectio brevis alicujus Manualis Physici, Ethici & Politici, arbitror triennii ad minimum excursum requiri, ad hæc evolvenda.

Quarto deinde & quinto anno (nam in quinquennium exigitur institutionis ratio) *Cornelium Tacitum* & Politica *Lipsii*, cum monitis & exemplis ejus, item scripta nonnulla ejusdem de militia Romana, item de Machinis, tormentis, telis, quos Poliorceticos libros appellar. Deinde etiam *Vegetium* de re militari, *Ælian.* de instr. aciebus, item stratagemata *Polyæni* ac *Frontini*. Post hos prout profectu valemus opus *Grotii* de Jure Belli & Pacis tractabimus. Qui liber, omnium eruditorum consensu ac judicio, commendatissimus esse debet singulis, qui aliquam veræ prudentiæ civilis gloriam assequi contendunt. Addo ego lectos mihi multoties sine fastidio, relegendosque nunquam sine novo aliquo fructu libros Æneidos *Virgilii*, & Argenidem *Barclaii* partemque quartam Satyrici ejus, quam Icon Animorum inscripsit. Hæc omnia 5 vel 6 omnino annos requirunt.

In Sacris adhuc semel Epitome illa Credendorum *Hunnii*, quia pura est & ætati huic Dn. Carlsonii omnino apta: Catechesin *Dieterici* majorem, aut forte locos communes *Haffenrefferi* proponam, quanquam præ hoc placet ille, quia adversariorum argumenta etiam adducit, & refutat, hæresesque pene omnes breviter perstringit. Conjungemus deinde cum hoc studio sacro Hi-

X sto-

storiam Ecclesiasticam *Sulpitii Severi*, idque semel, interdum etiam bis singulis septimanis. Exercitia denique styli, singulis diebus unam sibi horam vindicant, procedente ætate fortassis etiam duas. Nam in intelligendis explicandisque scriptoribus, egregie quidem hactenus pro ætate sua profecerat D:ns Carlsonius plerosque etiam suo Marte interpretatur; res etiam observatu dignas facile capit & fideliter tenet judicioque satis probo & recto examinat: sed in sermone, imo & scripto, difficultas adhuc ingens & error plerumque eum versat, etjam puerilis, ut scire non possim, post tot auctorum lectionem tam frequentem, repititionem tam multam, versionem ac compositionem satis diligentem, cur tamen tanta cum difficultate vel loquatur vel scribat. Impeditæ quidem linguæ non est, sed non nihil tardæ, si enim quid proferendum sit Latine, ad singulas pene voces etiam quas nosse illum scio, velut cogitabundus hæret; quod & pariter in componendo fit. Credo tantam in illo judicii vim esse tantamque rerum ipsarum curam, ut in illo occupatum animum minus ad verba ipsa advertere possit. Nos vero in legendis explicandisque autoribus erimus diligentes, puritateque & candore ipso sermonis latini, cui assuescit, consolabimur leviores hos errores; qui accrescentibus annis, omnino dedisci possunt ac debent.

Hæc sunt quæ egometipse proponere constituerim hoc quinquennii excursu, fide quanta maxima possum ac diligentia, rogans interne cœlestem conatibus nostris benedictionem.

Aliorum vero opera, in erudiendo D:no Carlsonio, utar cumprimis in Mathesi ac Fortificatoria, cujus rei suspi-

auſpicia hic quoque facta ſunt. Annum enim integrum, ſcribendo & numerando, *Germanice* hic ſeſe exercuerat. Altero vero anno, quendam *Gallum* conduxi, qui pariter Gallicæ ſcripturæ ſeu etiam Latinæ, quia idem characteres ſunt, eum aſſuefaceret, & Arithmeticam ſimul continuaret. Nuper etiam in Geometria ab eodem erudiri cœpit; & intra ſimpliciores propoſitiones menſurandique modos, adhuc ſubſiſtit illud ſtudii genus; quod tamen *Heidelbergæ*, ſi commodus haberi poteſt Magiſter continuabitur; ſin minus, differendum forte donec in *Gallias* aut *Belgium* ire nobis licebit. Gallicæ linguæ Magiſtro integrum quoque annum uſus eſt; ſed quia iſte aliud vitæ officiique genus jamdudum elegit, & alter qui hic eſt, nec natione Gallus eſt, ideoque minus utilis, nec horam habet commodam, qua nobis vacet, diu eſt quod intermittitur hæc cura, Heidelbergæ tanto majori cum diligentia iterum ſuſcipienda, quanto ibi frequentior inter aulicos eſt ſermo Gallicus. Et forte in lingua Germanica cogor Magiſtrum quoque illi adhibere per menſes aliquot, ut genium linguæ & uſum cumprimis articulorum, in quibus adhuc fluctuat, melius percipiat.

In arte palæſtrica ſeu athletica, & ſaltatoria pariter inſtruitur. Arti tornatoriæ integrum quoque annum vacaverat; ſed quia iſtius nec ſtudio multo tenebatur nec cum cura rem egit, conſultius duxi aut omittere aut in aliud tempus differre. In pulſanda teſtudine operam quoque navat, & procedentibus annis egregie hic proficiet, ſi eam porro quam hactenus adhibuerit curam ac diligentiam. Difficilimum quidem omnium, poſt ſtudia, exercitiorum hoc eſt, ſed & omni ætati aptum, omni ætati jucundum eſt.

Hæc sunt, quæ per alios docetur doceb.turque porro.

Nunc quæ meta temporis, & quam illa his nostris adæquata sit, dicetur. Libenter enim laboratur, si tempus laboris ad certum velut pensum præfinitum est ac distinctum; dividi ergo dies & in horas certas describi labores ita curavimus. Hora 6 matutina surgit D:nus Carlsonius, induit se, lavat, lectioni deinde Biblicæ vacat, & Deo se ac studia sua piis precibus commendat. Tres inde horas, a septima nimirum ad decimam in explicandis legendisque auctoribus occupamur, instituta, post explicationem, brevi eorum, quæ lecta sunt, repetitione. Hora decima fidicen advenit, & quia mos hic est, unicuique Scholarium (ut appellant) dimidium horæ spatium indulgere, per vices, ambos nos, informat ad undecimam. Instat tunc prandii tempus, quo peracto, leves labori induciæ conceduntur, usque sonum horæ primæ, quæ compositioni aut versioni deputata est hactenus. Hora secunda Arithmeticam & Geometriam monstrante, ut dictum est, Gallo quodam, quantum fert ætas ejus, tractat. Hora tertia adveniunt simul Palæstrita & Cinædus seu saltator & per vices informamur D:nus Carlsonius, ego, & duo parvi nobiles Sveci **Silfwerlåås** & *Palmqvist*, qui studiorum exercitiorumque fere omnium sunt socii. Ille ætate superat, hic non æquat, sed ingenio ætatis defectum probe supplet, & Domino Carlsonio Comministroque suo se præbet parem. Unius horæ cum dimidia spatium transigitur hac cura, deinde dimidium horæ, valetudinis causa, datur sudori detergendo & recolligendis spiritibus impetu motuque effusis. Hora quinta linguæ Gallicæ Professori dari solita,

post-

postea ad alios usus sumi cœperat; legebatur interdum aliquid ex Historia Universali, interdum aliquid in Mappis Geographicis monstrabatur aut in Globo. Hora sexta ex *Ciceronis* scriptis aliquid legimus. Septima hora cœnamus. Post cœnam, ex Bibliis Sacris legitur iterum, precesque Deo funduntur. Postea integrum ipsi est, velitne statim lectum petere, an confabulationi non nihil temporis, facit plerumque, dare. Hic procedendi modus hactenus fuit, hic erit in posterum, donec Vos aliter jusseritis, Illustrissimi Domini, aut ætatis ejus profectuumque ratio mutare nonnulla svaserit.

Atque sic omnino studiis 5 horas deputamus in singulos dies, nisi quod diem Sabbati post meridiem liberum habet & diem Solis, reliquum quod est temporis exercitiis honestis impenditur.

Hæc est brevissima, & quam ego dare possum, optima institutionis nostræ ratio, in qua quid mutandum quidve tenendum sit, ab imperiis Vestris, Illustrissimi Domini, sollicitus expecto futurus

Illustrissimis Nominibus Vestris

Argentorati, 4 Aug. 1662.

ad obsequia, cum fide & observantia summa semper conjungenda, paratissimus

Lindeman.

Bref från Er. Lindeman *) til RiksRådet Bar. Jör. Fleming **).

Högwälborne Herr RiksRåd och Ambassadeur, Nådige Herre och Mägtige Patron.

Wit sidsta, som war ifrån Nieuport, blef i sådan hast skrifwit, at jag hade hast orsak, snarare at innehållat än skickat fort, om icke hela Compagniet hade forcerat mig at gifwa Capitainen häldre en sådan kort än alsingen berättelse med om wår resa, och tillika en ödmjuk assurance til Eders Excellence, om allas wår respect och hörsamhet. Sedan hafwe wi poussérat wår resa lyckeligen Brügge förbi, för pestens skul, genom Gent, Antwerpen, Dordrecht, Rotterdam och Delft hit til Haag, hwarest wi stor benägenhet och Courtoisie hos Wälborne Hr. Abgesanten Appelboom förspört och undfått hafwe, och redan ej allenast mycket wäl warit tracterade hos honom, utan ock genom hans anledning begynt gjöra några visiter til de förnämste å denna orten; såsom i går först hos Madame Mombas, Grotii dotter, och sedan Mad. och Mes:les van Sommersdyk. Hos Madem. Bewerwaerden hade wi ock gärna aflagt wår skyldighet, men efter hon är på landet, måste wi sådant til hennes ankomst anstå låta. Hos den Fransyska Ambassadeuren wore wi ock, som temoignerade Hr. G. Carlsson †) stor ära och affection, och efter han sjelf tog tilfälle, at tala om Kriget och de deraf flytande maximer och intriguer *de part & d'autre*, låtandes eclatera

*) Sedan Kongl. Rådet Gr. Lindschiöld. **) Det är mig meddelt i Original af Hr. Pehr Bring, Cancellist i Kongl. Cancellie Collegio. Ett af de efterföljande står tryckt i Stockh. Hist. Bibliotek St. 3, s. 176 följ. Detta är skrifwit från Haag wid slutet af år 1666.

†) Kon. Carl Gustafs naturliga Son, med hwilken Hr. Lindeman då reste utomlands, och kan det anmärkas, at RiksRådet Bar. Jöran Fleming war en af Hans Förmyndare. Detta RiksRådet war då skickad som Ambassadeur til London, at sluta fred emellan Ängland och Holland.

hera *une passion extreme* för Holländarne, kunde jag intet mindre jag något derpå måtte replicera, intet såsom af mig sielf, utan såsom *par oui dire* och Ängeländarnes sentiment eller Relation. 1) Sade han, at det wore intet til at hoppas någon fred än nu på lång tid; ty Konungen i Ängeland tracterar Holländaren som sina polkar, och wil twinga dem ej allenast, at separera sig från sina Allierade, utan ock at tåla och insmälta all den tort och skada, som de af honom lidit hafwa, och likwäl begärar Hans Maj:t för sin, som ofördlikneligen ringare är, en obrägelig satisfaction: derpå swarade jag, at de Swenske Ambassadeurer göra sig et fast bättre hopp om freden än så, och spara hwarken flit, möda eller trohet, et så godt och hela Christenheten högnödigt och nyttigt wärk at befordra; eljest wore ock i Ängeland ännu obekant och ohört, huru stor satisfaction Hans Maj:t begärar, och at Holländarne ofta derößwer klagat hafwa, at Hans Maj:t härtil, intet har wiljat med sina prätentioner sig aldeles utlåta eller något qvantum specificera. At Ängeländarne wilja separera Holländarne från Frankrike, sker intet til at hindra eller afskära *spem pacis universalis*, utan allenast til at förtaga dermed den disputen, som alt ännu förhalar wärket *de loco tertio*, den Holländarne för sig intet prätendera kunna, aldenstund de i Cromwels tid hafwa tracterat i London, ej kan *ratione Galliæ* eller *Daniæ* them Ängland som *partes accessorias* och intet som *principales* i detta kriget alt härtil har considerat. Eljest ock hafwa Ängländarne den tankan och wilja gärna om de kunna densamma Holländarne bibringa, at Konungen i Frankrike söker at traînera kriget derigenom, at affoiblera både parterna, och sedan profitera i sina desseiner af deß nederlag. Derpå han replicerade och mente, at ingen mer skada derwid ledo än Hans Kongl. Maj:t af Frankrike, så wäl *ratione sumtuum*, dem han contribuerar, som *ratione impedimenti* i andra hans upsåt, särdeles med det *Commercii* inrättande *aux Indes*, som förgångne år är concerterat wordet. Jag försäkrade ock, at de i Ängeland mer beswära sig ößwer Holländarne, at de förmedelst så

ga

ga obligante bref och hårda reprocher intet tractera Hans Maj:t af Stora Britannien *pro dignitate*; eljest wore ock hela werlden kunnigt, hwad för en öfwermåtton god och civil Konung han wore, och altdersöre oförmodeligit af honom, at han skulle tractera en *souveraine Puissance* annorledes än sig borde, om de icke först hade kanske manquerat, at hafwa den deference för Hans Maj:t, som de wore skyldige. 2) Sade han, at i wår lära Staterne bringa öfwer 100 skepp i sjön, Frankrike några och 50, Dannemark 40, och altså lära de wäl bringa Ängeländarne *in extremum*. Då sade jag, at de i Ängland fullkomligen tro, at intet ännu har warit och näppeligen lärer blifwa Konungens i Frankrike alfware, at engagera sin flotta i någon Combat; derpå han swarade, at *rerum testimonia adsunt*, med det de sidst wågade sig at gå in mot Ängelske kusterne med 43 skepp och 14000 Man, dem Kongl. Maj:t i Frankrike intet hade hazarderat at gå dit, om det icke hade warit hans alfware. Hwad Dannemark anbelangar, så gifwer det alt hwad det kan, när det gifwer 20 skepp, och är ännu owist, om de komma precisement när de behöfwas. *En tout cas*, sade jag, tror jag at Ängeländarne för 20 eller 30 skepp mer eller mindre, intet lära undraga sig at slås, om Holländarne man en gång gripa dem an i sina fördelar, som de hafwa gjort Holländarne, de der altid söka at hafwa avantagen af winden. Då sade han, at Ängeländarne intet wore sådana mästare til sjös, som de föregifwa; och det är *honteux* för dem sade han, at de Ruyter har slagits mot 24 deras skepp med 5 sina i 6 stunder, och de hafwa intet kunnat öfwermägtigas. Då sade jag, at de Ängelske stå gärna til, at de Ruyter har träffeligen fäktat, men *de numero navium* och *duratione pugnæ* convenlera de intet, utan säga, at hela Combatten warade man 2 stunder, och om icke Ruyter hade haft avantage af winden, så hade han kanske intet gått så lätt igenom. 3) Begynte han tala om den starka Alliance, som nu Staterne sluta med Dannemark, Chur-Cöln, Chur-Brandeburg och Lüneburg, och mente at Ängeländarne deremot intet hade.

Då

Då sade jag, at det än wore obekant, hwad för Allierade Angeländarne hade, eller än innan Wåren bekomma kunde; ty Swerige, som nu har *la paix generale pour but*, och Spanien hafwer ännu intet tagit partie, icke eller största delen af Tyska Furstarna, och der de skulle märka, at en alt för stor Liga sig hopbinder med deras Exclusion, så lära de ock wäl kanske wara betänkta sådant at contreminera; allenast önskade wi, at altid måtte emellan Kronorne Swerige och Frankrike blifwa och durera det wanliga och goda förtroende, hwilken önskan Hans Excellence mer behagade än alt det förra jag sagt hade. Sedan kommo wi ock til at tala om elden, då jag förtog honom den tankan, som här ordinaire är, at skadan ej är aldeles så stor, som det utsprides; til hus och Kyrkor wäl, men til waror och mobilier intet. Och då jag sade at man spörjer icke det ringaste, at mod eller courage derigenom hos Angeländarne skal wara fallit, trodde han det wäl, och sade, at han estimerade den parten ju så stor, när en Konung förlorat en bataille, och sådant hafwa wi ofta sedt hända, sade han, en och annorstädes, och man har derföre intet fält modet eller kommit aldeles på kueken. Detta är det förnämsta af hela wår discours, och rätt egenteligen des formulaire. I alt lät Hans Excellence förspörja en öfwermåttan stor passion för Holländarne, och jag äter igen, så mycket jag märkte han kunde täla och modestien medgaf, för Angeländaren, på hwilkas sentiment och relationer jag mig ock beropade, så ofta jag toucherade Konungens i Frankrike eller andras interesse och intriguer. Den frihet jag tagit mig E:s Excellence sådant at berätta, hoppas jag mig i näder förlåten blifwa. Jag tycker at discoursen är capable at divertera Eders Excellence, när någon stund ifrån andra swåra affairer Ed. Excell. ledig blifwer, derföre har jag hälre detta än något annat af mindre importance welat referera. Och efter jag länge nog har nu mißbrukat Ed. Excell:s tid och tålamod, wil

wil jag allenast detta om wår resa tillägga, at wi, så snart från Hr. Ochs, den jag i förgår derom tilskref, medlen inkomma, låta gjöra en tour på Leiden, Alcmar, Harlem, Amsterdam, Utrecht, och så til Haag tilbaka, och straxt i JEsu Namn åt Paris fort; aldenstund hwarken nödigt eller nyttigt synes wara widare at gå åt NortHolland, på Hoorn, Enckhuysen &c. och derifrån åt Groningen; ty resan är mödosam och kostsam, och jag finner ingen profit deraf, än bara til at se husen och städerne, och sedan wi hafwe sedt största delen af dem, kunna wi lätteligen efter mit gamla principium inbilla oß huru de andra se ut, och epargnera både denna möda och penningar, som dertil skulle requireras. Wi hafwe redan köpt några böcker; som *Fæderatum Belgium Schœkii; Libertas Publica Scholii; les Interets d'Hollande &c.* dem wi läsa, och sedan derjämte wele taga tilfälle at discourera derom, och gjöra oß den Staten så mycket bekant som ske kan, hoppas ock wäl nog deri reussera, förmedelst Wälborne Hr. Abgesantens goda instructioner och anledningar, som jag ock hoppas lärer wisa oß någorleds wägen til at kunna penetrera i affairerne, och at weta de grep, som han jemte sin egen capacite har haft at reussera i sin charge, med så stor sin ära och Fäderneslandets nytta. Den konsten huru man skal kunna blifwa så actif och arbetsam, som han, har jag ej eller ännu lärdt, och lärer den wäl kosta måsta mödan at practicera. Huru alt mer lärer gå oß å denna och andra orter här i Holland, skal jag för wår afresa härifrån åt Paris berätta, med hwilken ännu 14 dagar, som jag märker, åtminstone lärer anstå. Jag har låtit resa dit förut och merendels afskedat från oß M:r Rappicon, som för detta Hr. Gustaf Carlson i Mathesin och Italienskan samt Fransyskan upwaktat hafwer; och tog han sin wäg från Antwerpen på Brüssel och så widare, ärnande aldeles at finna någon emploi i Paris. Til resan och en liten handpenning gaf jag honom med Herr Gustaf Carlsons bewiljande 40 R:dlr, hoppas at Eders Excellence sådant i nåder förmärker och behagar, efter han utfat-

tig

tig är, dock likwäl en dräng af goda qualiteter och inclinatio- ner. Derföre Douglas skickade ock Pagen Roos med honom åt Paris. Nu är han och Hr. Marskalken resta åt Amster- dam, och komma efter 8 dagar igen. Wi hafwe haft en träs- felig kostsam resa, och hafwa måst för en Skuta från Niew- port til Gent gifwa 40 R:dlr, aldenstund de ordinarie Sku- tor intet gå för pesten skul. Öfwer land har ock kostat myc- ket, at denna resan kommer oß snart 2 gånger så mycket, som från Sedan til London. Men så är wår tröst, at wi äro wäl och med hälsan öfwerkomne, och at oß alt ännu wäl går. Gud läte oß ock hugneliga tidender ifrån Eders Excellence, Hennes Nåde, Hans Excellence Hr. Coijet, Jungfru Catha- rina Lind, J. Anna Fleming och hela följet förnimma, hwil- ka wi alla mycket godt af hjertat önska, och särdeles Eders Excellence, hwars jag städse förblifwer med högsta respect och wördnad

underdånige trognaste och hörsamste tjenare
Lindeman.

Til Drotning Christina *).

Stormägtigsta Drotning,
Allernådigsta Fröken.

Eders Kongl. Maj:ts allernådigste skrifwelse af d. 19 Nov. hafwer jag d. 5 Decembris med underdånig årewyrdning undfångit, och deraf förstådt at Eders Kongl. Maj:t gärna ser Landtgref **Wilhelm** 5:tes Troppars conjunction med Eders Kongl Maj:ts Fältmarskalkar, befallandes mig allernådigst at jag den på behörlige orter fordra och drifwa skal. Til under- dånigt swar wet jag icke annorlunda, än at bemälte Landt- Grefwiske Troppar äro allaredo til Hr. Baner och Hr Lesle

Y 2 stötte,

*) Detta och de följande 13 Brefwen äro mig i original meddelade af As- sessoren i Bergs-Collegio, Wälb. Hr. Erland Fr. Hjärne.

stölte, efter som jag haswer dem längesedan derom adverterat och det i de allmänne Avisorne confirmeres. Jag skal icke desto mindre i dag påminna dem derom, och derhos at de hälre behålla Hennes Maj:ts troppar härefter under deras commando, än at de skulle sända några af deras Armee under H. N:des. Jag fick i går tidende från Bremen, at Landtgrefwen skal ännu wara der, och skal haswa fordrat Cratzenstein och Astan til sig. Ty aldenstund Hr. Baner förföljer ännu alt fienden, och denne sig retirerar in åt Waldeck och Westphalen, så haswer H. F. N. ännu ej tordt wåga sig igenom. Delibererar nu, utan twifwel, med bemälte Cratzenstein, huru de kunna convojera H. F. Nåde til wåre Armeer. Jag skal altså ock i dag skriswa til H. F. N. och Eders Kongl. Maj:ts befalning i lika måtto der efterkomma. Sista skriswelsen som jag haswer från Fältmarskalkarne af d. 19 Novemb. ur Eisenach, hwad deras tilstånd och intent då war, täktes Eders Maj:t allernådigst förnimma af innelagde Copier. Sedan haswer jag skriswelse ur Frankfurt am Mayn af d. 28 November, at Hr. Baner haswer warit i Caßel och der slagit en brygga öfwer Fulda, at komma efter fienden, som sig hade i Marpurg med Hertig Georg af Darmstads troppar conjungerat, och war derpå gången åt Westphalen; hwad derefter är passerat, förnimmer man med nästa post. Dock, medan det begynner här nu tämmeligen starkt frysa, är likt, at de warda sig nu mera å båda sidor efter warma herbergen omseendes. Chur-Sachsen sitter under alt stilla och beder Gud bättra; kan wäl tänka, hwad honom härnäst förestår. Mansfeldern i Schlesien stärker sig mägta ting: och är utan all twifwel tådanefter et tämmeligit dunderwäder emot sommaren at förmoda, så framt icke Hr. Wrangel ock med största ifwer och alfwar stärker sig öfwer winteren. Satler gjör tämmeligen goda förslag dertil, hwilka jag intet twiflar han uti innelagde skriswelse til Riks-Canzlerens Excell. uptäcker. och wore godt, at de med all flit ju förr ju hälre fortsattes, der-

derutpå jag intet skal fela at drifwa. Om Gallasses nederlag skrifwer Grefwen af Bussy, Commendant i Mezieres til Bilderbeck i Cöln af den $\frac{18}{28}$ November, at Gallas hafwer förlorat alt sit Infanterie och 5 Regementer Cavallerie; och 2 Regem. Cavallerie äro desförutan stötte til Hertig Berndt, item 100 Munitions-wagnar och 130 Bagage-wagnar, samt 60 Stycken och 20 stora Stycken, som Gallas sielf under wägen hafwer sprängt, efter han intet hafwer kunnat salvera dem. Dock wele en part mena, at detta intet hafwer warit Gallasses hela, utan allenast en utcommenderat Armee af 6 eller 7000 Man, som skulle attaquera St. Jean de Laune (och den är sådedes helt blefwen); men at den öfrige hans Corps retirerar sig åt Rheinströmmen, och skulle allaredo warit 3 mil ofwan Basel wid Rheinfeld, såsom Bilderbeck skrifwer. De 300 Skottar, dels af Frans Ruthwens dels Stuharts Regemente, som från Gotenburg hit ankomne äro, hafwer jag måst låtit upstiga i Grefskapet Pinnenberg (oansedt de hade Eders Maj:ts salva Garde och neutralitet), och woro i förgår om natt 500 Bönder tilhopa i gewär, hade änteligen welat slagit neder bemälte Skottar. Och hafwer jag haft möda at stilla den tumulten; men til min lycka war Grefwen sielf i Grefskapet, och blef alt wäl bilagt. Skottarne fingo 3 nattläger frie, til des de fingo wärma up sig och få skor och strumpor. Jag hafwer måst bewara dem och försträcka dem något i bara penningar derofwanpå. Är et förtreteligit folk at fås wid, och Gud wet, at måst det derpå anwändes är halft förlorat: de dö dock bort och förrymma, så at åt året skal litet wara igen deraf. Hohendorff fick här och i Embden i en hast 800 Tyska Knecktar, som war för Gud et mycket annat folk: och der wärfwe-penningar wore för handen, finge man ännu fuller Tyska Knecktar häromkring; men jag kan tänka, at man måste dock något af hwar Nation hafwa. Befallandes härmed Eders Maj:t i dens Hög-

 skas

stas beskärm til all Kongl. wälgång och i Deß ynnest och nåde mig ganska underdånigst ödmjukeligen.

Hamburg,
d. 10 Decemb. 1636.

underdånigste etc.
J. A. Salvius.

Stormägtigsta Drotning, Allernådigsta Fröken.

Herr Johan Oxenstierna är lyckeligen kommen til Stralsund, haswer straxt sändt Törneschöld til mig at notificerat, fordra de anordnade 5000 R:dal. och mig dit til sig. Jag haswer straxt kungjort hans ankomst fiendens Ministris, Mediatorerne och *fœderatis*. Min resa til Stralsund är nu fuller wid deße slemma och farliga wägar och korta dagar beswärlig, jag kan ock icke komma hädan för än succursen är wäl i Armeen och Konungen i Dannemark hitkommen, at man wet om Frids-Tractaten kan sättjas eller ej; men sedan wil jag resa dit. Imedlertid kan all communication ske, så wäl skriftlig som personligen, hwaruppå jag skal intet hos mig fela låta. Fältmarskalken är med succursen kommen til Boutzenburg d. 1 Nov., haswer alla dagar welat rycka up åt Armeen. Piccolomini haswer efter Mündens, Duderstadts och Feichsbergs intagande belägrat Göttingen, och Hatzfelt Erfurt beränt. Sista bref ur Paris förmäla, at Heufft ändå inga ordres hade ur Hofwet om Winter-subsidiers fournerandt. Jag skal poussera d'Avaux. Det kan ingen tro huru besynnerligen det här tilgår måst med sådane stora posters avancerande. Dock får Fältmarskalken utan faute, och är rest åt Armeen med alt sit tilordnade i kläder och penningar. Gud gifwe honom widare lycka och framgång. Med Frids-Tractaten är intet närmare nu än wid förre post. Om den Goßlariske Tractaten höres intet. Konungen i Dannemark skal

haf-

hafwa der Gottlieb von Hagen *pro Mediatore*. Lützou är i Lybeck, man menar han reser undan at trainera wår Tractat, til des de kunna sluta den Goßlariske. Jag skref honom til om Hr. Johan Oxenstiernas ankomst, får se om han swarar eller huru det lyder. I Skottland är en ny Conjuration uppenbarat, som fruktas icke aflöpa utan blod; den Gref Craffordt, som är en Principal deri, hafwer länge tjent Kejsaren. Dilationen af den Pfaltziske Tractaten från Regensburg til Wien, fruktas hafwa funderat sig på denne conspiration, och torde nu deröfwer aldeles blifwa til intet. De Kejserlige och Spanske äro farlige practicanter. Lützou är i dag igenkommen; sände på timman til mig, at han wil i morgon beskicka mig och widare låta tala wid mig om Fridsakerne. Konungen wäntas i dag eller morgon i Glückstadt. Befaller Eders Kongl. Maj:t ꝛc.

Hamburg, d. 6 Nov. 1642.

J. A. Salvius.

Til Stockholm.

Til Riks-Cancelleren Gr. Axel Oxenstierna.

Wälborne Herre, Högtärade Patron.

Näst min wälwillige tjenstes tilbjudelse, och til all stadig långwarig wälmåga flitige lyckönskan, kan jag E. Excellence härmed tjensteligen icke förhålla mig efter wår Allernådigste Konungs och Herres högloflige i åminnelse gifne Instruction, sedan jag med mina Colleger de befalte wärf hos Ständerne i Polen hade aflagt, min resa tilbaka hit til Stettin tagit hafwa, och uti min förra Charge här wara inträdt. Och såsom mig här mötte äro de högstbedröfwelige tidningar, om wår Allernådigste Allerlofligste Konung och Herres, samt alrakäraste Fäderneslands Faders dödlige afgång; altså skal jag med desto större alfwar, ifwer och åhåga mig låta wara angelägit, als

alt det som uti denna farliga och sorgeliga tiden til denne Stats conservation kan lända, och efter samma conservation förnämligast består uti alla Garnisoners förstärkande, sålunda at de emot alla in- och utwärtes Accidenter kunna wara försäkrade. Sedan at samma Garnisoner nödtorsteligen blifwa underhålne, derföre går jag nu dermed om at stärka de Stettinske, Colbergiske och Landsbergiske Garnisoner af de nywärfwade troppar jag tilförene befalning på gifwit hafwer, och på det man sig desto mera på sådane troppar kan hafwa til at förlåta, emplojerar jag alla de medel jag någonsin tänka kan, samma nywärfwade folk nu straxt at mönstra, samt Sweriges Krona och til deras Fanor swärja låta, allenast remanerar mig denna *Strupulus*, at sådane troppar här wärfwade äro, och mäst af detta lands inbyggare componerade. Hwar lägenheten derföre så tilsade, at et par tusende Man Swenske, eller annorstädes wärfwade främmande hit neder åt til deße orters förnämlig Sjökantens besättning kunde depecheras, och deremot deße Pommerske troppar åt Schlesien fortsändas, wore det märkeligen til bägge Staters försäkring ländandes. Garnisonernes underhåll anbelangande, så hafwer Öfwerste Drummondt E. Exell. derom för min ankomst widlyftigt tilskrifwit, hwarpå jag mig ock tjensteligen, för tidsens korthet skul wil hafwa refererat. Dock emedlertid E. E. försäkrat, at hwad medel ock finnes, jag wäl denne Staten intil Nyåret skal hålla gåendes. Emedlertid förwäntar jag E. Ex. ordre om alla saker hwad beställas skal, och wil mig nu denna gången allenast om efterföljande Puncter has E. Exc. tjensteligen hafwa förfrågat: Först, uti hwilkens namn alla Placater och Mandater härefter skola blifwa utskrefne och hwem Soldaterne med deras Ed förbindes? Jag kunde wäl något så när tänka hwad E. Ex. mening härutinnan måtte wara, men mig bör intet *in re tanti momenti* mina Öfwerherrar, hwilkas direction jag är undergifwen, at föregripa. Til det andra om E. Ex. befalning är, at jag någon inspection öfwer den förra Pommerska

Stat

Stat skal hafwa, efter mit ringa betänkande så befinner jag ingen ort mera intrinsecis periculis underkastad än För-Pommern Stralsunds humor är mig intet obekant och oagtat måsteparten af de Stralsundiske fuller Kejsarens ok detestera, äre dock många, och de förnämste, som med blidare ögon se Wäster (*) ut än åt Norden. Derföre intet synes nödigare wara, än at den ort blifwer bätter försäkrat. Nu är samma plats til det högsta med 700 Soldater besatt, Gripswald hafwer til det högsta 100 man inne. Quæ hinc, hoc tempore, securitas expectanda, kan E. Excl. af sin högsta discretion och förstånd bättre subsumera, än jag någon tid skrifwa. Jag hafwer Herr Residenten Galleno tilskrifwit, at han hit komma wille, på det man om alt en god communication och deliberation til Fäderneslandsens tjenst häfta kunde, mig tilbjudandes til alt och al möjelig assistens, som til den Scopum lända kunde. Och förwäntar jag hans ankomst dageligen, men när jag intet wet huru widt min charge sig sträcker, blifwer jag nödgad uti alla Saker retirato at gå, och mycket underlåta, som eljest til äfwentyrs af mig kunde förmodas och fordras. Til det tredie huru widt E. Excl. wilje är at jag mig den Schlesiske Stat skal antaga? Jag hafwer nu i går och i dag, sedan jag hitkom utur Påland tilbaka, åtskilliga skrifwelser den Stat at assistera ifrån Ofw. Duwalt bekommit, hwilket jag ock gjärna gör, Kampendorf med råd och dåd assisterandes såsom ock Ofw. Duwalt mer ammunition tilsändandes, och ifrån Prysen förskaffandes efter det aftal jag med Gen. Commissario Johanne Nicodemi gjordt hafwer, och efter detta och annat belangande förbemälte Commissarii Nicodemis assistens uti många saker oß här kunde wara af nöden, förmente jag synnerligen godt wara, om E. Excl. täcktes oftabemälte Herr Nicodemi sådant

Z gunst-

*) Det är Danmark.

gunsteligen injungera och befalla. Jag sänder E:s Excl. här inslutit Residentens Transact och Kampendorfs skrifwelser och betänkande om den Schlesiske Staten, hwilken efter jag utaf någon importance hafwer befunnit, hafwer jag det intet underlåta kunnat, si scirem quænam hic partes mihi sustinendæ essent, skulle jag wist intet negligera där mit Embete kräfde och fordrade, tagandes Gud til witne at jag intet utaf någon ambitiös affect om deße För-Pommerske och Schlesiske Stater rörer; utan dertil allenast pousserat blifwer af den skyldige ifwer jag hafwer mit kiära Fädernesland til at tjena, och på det mig med tiden intet måtte til last blifwa, något hafwa försummat, som mit Embete hade kraft och fordrat. Til det fierde, om E:s Excl. flere wärfningar här wil hafwa anstälte, och om E:s Excl. wilja wore at det ske skulle, om E:s Excl. icke täcktes mig den höga gunst och Favor bewisa, det jag under mit Commando Cronan til tjenst en Brigada til fot, och et Regemente til häst, hwilken numerus med de Regementer, på hwilka wår Allernådigste Konung och Herre munster plats här uti Pommern nådigst begärat hafwer, correspònderar, här måtte uprätta, förmodandes at samma Trouppér in emot tilkommande wår uti esse skulle kunna bragte blifwa, och skulle jag därhos intet underlåta dem med dugelige så högre som nedrige Officerare at förse, och sedan hwad mig befalt blifwer, där med uträtta som en Redlig Swensk man ägnade och borde, såsom jag nu på detta alt E:s Excl. gunstige resolution och swar med det aldraförsta förwäntar, och hwad mig befallat blifwer hörsammeligen fliteligen skal efterkomma, altså recommenderar jag mig uti E:s Excl. höga Patrocinio, Favor och Gratia på det aldratjänstligste och flitigaste, at E:s Excl. aldenstund den nu oß är ifrån tagen, til hwilken näst Gud jag al min förhoppning och förtröstning på denne Jorden satt hafwer, wille wara min Patron och förswar och uti sin Favor och Protection emot alla mine mißgynnare och owänner sig låta wara befallat, där emot jag så

länge

långe denna min elända lifstid warar, mig som en trogen och ödmiuk Client allerhögst skall winlägga och beflita, at hwar jag icke förmår mig tanto Patrono någorlunda dignum at praestera, likwäl på mit devote tacksamme sinne och hjerta aldrig något fel eller bräck skal finnas. Hwad den Polniske Expedition tillkommer, så är der om utförlige Relationer gjorda, men efter det, at intet alt så hastigt kan affkriswas, måste jag ännu några dagar med deß öfwersändande bestå låta, allenast är utaf nöden imedlertid, at advertera det en Polnisk Secretarius benämd Przylensky med bref til H. K. Maj:t Högsalig och Högloflig i åminnelse, utaf den nyswalde K. Ladislao ifrån Warsow är affärdad, uti hwilket bref, som jag af de Ewangeliske Polniske Herrar förnam, Högstbemälte H. K. Maj:t til begrafningen och kröningen uti Crakow blifwer inviterat. Nu hafwa förbemälte Ewangeliske Polniske Herrar sielf begärat at man auisera skulle, det med denne Przylensky intet blefwe tracterat uti någon Confidence, efter emot deras, ja Ladislai egen wilja, igenom den Österrikiske Factions importune anhållande denne med brefwet är blefwen försändt. Hwilket efter denne Przylensky sig til äfwentyrs hos Eders Excl. warder angifwandes jag intet hafwer skolat underlåta tjänstligen, at förmäla. Hwarmed jag Eders Excellence, hwilken näst Gud nu wår förnämste tröst och Fäderneslandsens Columna är, samt med hela sina kiära . . . . uti Guds dens aldrahögstas nädige beskydd och beskärm til al lyckosam wälfärd, Prosperitet och wälmåga troligen befaller.

Eders Excellences

Stettin, den 30 Novemb. 1632.

S. Bielke.

Högwälborne, Nådige Herre

När jag kom til Hamburg, bekjänner jag, at jag war af ingen intention til at besöka H. Salvium, såsom den

dår alt för uppenbarligen hade declarerat sig emot mig, men i genom Kniphusens connivens kan han lätteligen medel, til at fåsla mig och exercera sit wåld. Jag tackar Gud at jag hafwer et så rent och obefläckat samwet, at jag intet behöfwer båra fara för något åkommande, mycket mindre för någon menniska. Men bekänner at jag likwål heller i ens annars än hans händer hade fallit. Dock är jag honom obligerat, at han gaf mig rum til at undankomma, ehuruwål alt mit blef mig förenthållet. Dår äre mine kläder, några papper, den guld-kädian och ringen, som jag af Frankrike hafwer bekommit, med 300 Riksdaler resepenningar wid paß. Papperen äre måst mine private skrifter och af ingen stor wigtighet, doch dår de något importera är det ingom högre angeläget, at de intet måge blifwa i andras händer, än Eders Excellences. Resten äre E. Excl. beneficia. Finner E. Excl. skäligt, at låta dem mig ifrån taga, är ingen närmare at disponera dår om än E. Excl. sielf, och ingen den jag heller unnar det. Jag är undkommen föga annars än blott och naken, icke behållandes mer än 2 Riksdal. Beder ödmjukeligen, at E. Excl. nådigest teckes föra sig något til gemüts mit tilstånd, och låta med första post förnimma sin nådiga resolution på de twänne stycken, E. Excl. jag ifrån Hamburg af den 7:de hujus underdänigest tilskref, näml. om dimissionen och de förre omtalte penningarne, såsom ock uti detta fallet, der Salvius mig mit wil förhålla, förordna at det blifwer mig restituerat. Jag beder på det ödmjukeligaste, at jag här uti E. Excl. nådige resolution cum effectu må förnimma i Amsterdam hos Mathias Senff innom 2 månaders tid af dato räknade.

Sker det intet, så kan E. Excl. lätteligen döma hwad mig för et extremum impenderar, det mit hjerta åbhorrerar dunn at tänka uppå. Och på det fallet hafwer jag intet mer at säga än det som David sade til Saul: Herre, är det Gud, som på- [illegible]

tar dig up emot mig, så blidke honom mine tårars och jämmers spis-offer, äre det ock människor, så ware de förbannade, at de twinga mig i dag utur min Arfwedel, och til at gå här och tjäna andra Gudar. E. Excl. hafwer mig nu högst uppå spitsen och kan med en handwänning störta mig utföre, eller ock sakta släppa mig neder på slätten, der jag cum honore & vestro & meo kan söka min fortun. Men där mine owänner gjöra E. Excl. öron döfwe til alt, protesterar jag in för Guds dom öfwer min oskyldighet. Si deerit terra ubi vivam, non deerit ubi moriar. Beder dock E. Excl. ännu en gång, at nådigt öfwerskyla bråtten och gjöra rätt det andra söka gjöra krokot, och ihogkomma, at jag i alla mina dagar hafwer warit

Eder Excellences

Af Embden, den 16 Sept. 1639

ödmjukaste, trogne och hörsamste tjenare

Smaltze (*).

Högwälborne, Nådige Herre.

Jag hafwer den grace, som den Högloflige Konunglige Regering Nådigest hafwer täckts mig bewisa med deras ypne bref af d. 30 Januarii, ödmjukeligen undfångit, såsom af E. Excl. hand, och såsom icke den ringaste af deß fauor. Betackar Ed. Excl. på det ödmjukaste, och är derpå rester til mine Föräldrar, och wil der förwänta Ed. Excl. widare befalningar, när som hälst Ed. Excl. dem mig täckes kundgöra. Jag hafwer nödgats mißhaga E. Excl. på en ringa tid, på det jag måtte kunna behaga igen in perpetuum. Ju är det en Gud, som ser och dömmer alle wåre Actioner; han wet, at jag för lång tid sedan hafwer swurit i mit hjerta, och swär ännu, at den stund, jag

(*) Han war Secreterare hos Riks-Canccllcren, men af slät frägd, och blef til slut Catolik.

jag, så mycket som hos mig står, undfaller Ed. Excl. gråa hår, fast de än mig intet behöfwa, då må Gud undfalla mig igen. Jag twiker intet, at E. Excl. kan gjöra det utslag, som honom behagar. Är det något jag kan giöra til Ed. Excl. contentement och satisfaction, det önskade jag weta, fulkomna och besegla med mit blod. Imedlertid begärar jag af hjertat, at Ed. Excl. wille förlåta och om ike kan förgäta alt det, som passerat är, och icke draga sin hand ifrån mig, utan nådigst ramma mit bästa, efter som at Ed. Excl. bättre wet det mig kan tjenligt wara än jag sielf. I synnerhet beder jag ödmjukligen, at Ed. Excl. täcktes förordna, at det som mig tilkommer, må af Herr Salvio i Hamburg, och eljest mig tilstält blifwa, på det jag icke helt och hållet må lefwa androm til last; hemställer dock altsammans Eder Excellences nådige Disposition. Gud Eders Excell. mildeligen beware och uppehålle med et [illegible] salighet

Smaltze.

Af Wingåkers Prästegård,
den 19 Febr. 1640

Til Gref Joh. Oxenstierna, Kongl. Swensk Ambassadeur i Osnabrügg.

Högwälborne Herr Ambassadeur,

Jag kom wäl hit den 6 Novemb. Förr än jag fick [illegible] min ankomst, sände Duc de Longueville, d'Avaux och Servien, hwardera särdeles til mig och gratulerade [illegible], [illegible] en stund til visitera mig. Den 7 Novemb. [illegible] tilhopa med 7 Carosser och en Extraordinarie [illegible] discurerade fuller om et och annat, särdeles [illegible] jag E. Excell. uteblifwande dels af dess indisposition, dels [illegible] i Osnabrügg wore ännu icke färdige [illegible], dels at näppeligen något realt görs för än Trautmansdorf [illegible], som nu den [illegible] hafwer [illegible] i Frankfurt, för-

[illegible]

denskul onödigt haswer synts, at Ed. Excll. ännu skulle resa hit. Och hade icke heller jag hållit nödigt ännu at komma hit, ther icke han Duc de Longuewille hade så ifrigt genom la Barde och Großeck drifwit therpå. Alt thet wi nu hafwa at proponera är i wår proposition. Satisfactions puncten allena stod tilbakars, den hölle hela werlden wara ansed på Pommern, vox populi, vox Dei! Han replicerade condolendo Ed. Excl. opaßlighet, önskade Ed. Excl. hälsa, hölt sielf icke så nödigt Ed. Excl. hastige hitresande, bad E. Excl. ackta sin hälsa, sufficere at jag för thenna gången kom, dels at conferera de modo replicandi, dels för apparencen på conventen, at Kronorne hölle ihop. Hölt ock så före, at intet realt görs förr än Trautmansdorf kommer. Wi snackade en tima eller twå allehanda saker om tidender och sådant, thermed gingo the bort, säjande, thetta allenast ware en visite d'honneur, andra dagen wille wi åter komma tilhopa. Eftermiddagen wisiterade mig Lusitani Andrada och de Castro, sedan Grefwen af Wittgenstein, tertio Herrerne Großeck och Vulteius. Lusitani recommenderade mig Prints Edwards förloßning och at the sielfwe måtte få salvum conductum af Kejsaren. Wittgenstein klagade, at alle man säja, det wi wele begära Pommern til Satisfaction. Hans Herre(*) thet ingalunda förmoda af sin nära anverwantin, thet förorsaka mißhällighet emellan blodsförwanter, och thet goda Kongl. Maj:t och Sweriges Krono haswer härtil opbygt, thermed obscureras, Churförsten häller alt annat, ja lifwet med, wela mista än Pommern; och Ständerne i Riket, Kejsaren, Polen, Danmarck thet aldrig worde lidande. Bad fördenskull at det måtte ändras. Jag swarade oß än intet hafwa derom proponerat. Sade det alle man, så wore thet vox populi. Twiflade intet Churförsten ju hölle billigt at Kongl. Maj:t och Kronan finge Satisfaction (thet han högt billigade), gick så igenom the qua-

(*) Churförsten af Brandenburg.

quæstiones quid, quantum, ubi, quomodo &c. nästan som wår instruction om Pommern förmälet. Han slöt, sker thet, så kan Churförsten nu fuller intet hindrat, måste förthenskull befallat Gud och tiden. Alt thet han hafwer mot H. Rosenhane fört, och nu mot mig stält sig så barskt, thet kommer af Duc de Longueville, hwilken hafwer mågta waret åt honom först med godo och änteligen med hot, at Churförsten måste cedera Swerige Pommern. Sed de his coram plura. Hassi begärde, at Ständerne i Osnabrügg måtte ännu innehålla med sin Gutachten på otta dagar, deß emellan hoppas the riktighet i Admissions striden. Men Galli bode högeligen, at Ed. Excl. änteligen wille skynda theras deputerade, ju fört ju heller hit med theras Gutachten. Thet wara til många saker nyttigt, fört än Directorium Austriacum kommer til och broullierar alt. För thenna puncten allena sänder jag denna expreß til Ed. Excl. bedjandes, ther Ed. Excl. ock så godt finner, at skynda hit them. I går den 8 hujus war jag förmiddagen hos Gallos alle 3 tilhopa. Hwad föreföll referam oratenus. Venetus besökte mig eftermiddagen. I dag den 9 hujus går jag rättnu til middags måltid hos Duc de Longueville. Cæsareani, Hispani, Sabaudi visitera mig i morgon. Befaller

Münster, d. 9 Nov.
1645.
til Osnabrügg.

tienstberedwilligste altid
J. A. Salvius.

Til Kongl. Secreteraren J. A. Salvius.

Min gunstige tienstwillige helsan, samt hwad mera tiensligt och godt uti min ringa förmögenhet finnas kan med Gud Alsmägtig nu och altid tilförende.

Wälbördiges Gunstige gode Wän, H. Secreterare Doct. Johan Salvius, Eder [illegible]

är mig den 6 hujus wäl tilhanda kommit, och deraf med icke ringa hjertans frögd förnummit, det H. K. Maj:t, wår Allernådigste Konung och Herre, min underdånige tjenst Nådigast så wäl behagar; den Aldrahögste låte det så länge wara, hwilken jag dageligen och hjerteligen bedja wil, mig sin Helige Ande förläna, det jag ytterlige mitt ringa pund så anwända kan, at det först och främst kan lända Hans Gudommelige Majt til Låf, Pris och Ära, dernäst min Allernådigste Konung och Herre til et nådigt behag, och sedan mit kjära Fädernesland til nytto och gagn, och efter jag sålunda förnimmer hwma, Gud ske låf, en Nådig Herre och Konung, lefwer jag i den underdånige förhopning, at det min underdånige begäran om Böresiö så mycket mer befordra skal, der eljest lägenhet gofwes sådant i underdånighet at andraga, och at Herr Secreteraren wille härutinnan wara på mitt bäste, härom jag och intet twiflar.

Anbelangandes hwad Hanse-Städerne Lybeck, Hamburg och Bremen hos Stralsund genom deras Gesanter sökt hafwa, så förnimmer jag, det de dermed omgå, at der de Strahlsunder kunde H. K. Maj:t wår Allernådigste Konung och Herre derhän beweka, det H. K. Maj:t sin Garnison der uttaga wille, så wille Städerne lägga så mycket folk derin igen, som H. K. Maj:t der nu hafwer, och det på deras omkostnad underhålla, på det Staden uti så måtto under Kejserlig devotion igen komma måtte, och likwäl wara utan fara, och är med mig härom någorlunda, doch fördunkelt wis discurerat, om H. K. Maj:t wäl sådant skulle Nådigst welatne gå, der H. K. Maj:t af Städerne derom anmodat blefwe, hwarpå jag hafwer swarat, dock allenast discurendo, efter jag derom intet instruerat är, at där Städerne sig funne beqwäme, Hans Kongl. Maj:t kunna nogsamt försäkra, det Hans Kongl. Maj:ts land och rike, genom Stralsund nu eller framdeles ingen skada tilfogas måtte, kunde wäl ske, det

H. K. Maj:t skulle sig därtil nådigest wäl åtwertaka låta, betrågtandes, det man nogsamt wiste, hwarföre H. K. Maj:t sin Garnison uti Stralsund inlagdt hade, icke uti den mening Staden ifrån det Römiske Riket sig at tillägna, utan allenast til den ända, sine land och riken därmed at försäkra; Deß förutan war ock witterligit nog, huru ofta de Stralsunder hos H. K. Maj:t om hjelp i underdånighet sökt hafwa, för än H. K. Maj:t sig et sådant högbetänkeligit wärk uppåtaga wille. Då blef mig igen swarat, det Ståderne woro för ringa sådan försäkring ifrån sig at gifwa, dertil jag replicerade, wore de icke bastante sådant at göra, så kunde jag icke wäl tro, det H. K. Maj:t sin Garnison så lätteligen der uttaga skulle, och därmed ändades denna discours, och warder Herr Secret. förnimmandes, at detta rätta orsaken är, hwarföre Ståderne Stralsund beskickadt hafwa, och nu de förnimma, härutinnan intet kunna uträtta, tiges härmed stilla.

Hwad den Holländske Agenten uti Stralsund förrättat hafwer, kan jag här än icke det ringaste förnimma, och hafwer man här tilförene icke et ord förstådt, at der någon Holländsker Agent warit hafwer, men nu jag sådant wet, wil jag mig beflita, at årfara, hwad hans wärf warit hafwer.

Man säger och skrifwer starkt, det Freden uti Lybeck skal nu wist gå för sig, men jag blifwer Thomas til deß jag hörer sådant wara offenteligen publicerat, och kan icke wäl tro, det Konungen i Danmarck skal någon Fred ingå, som wår Allernådigste Konung och Herre kan lända til prejudice och skada. Men ginge det efter de Danske Herrars wilje, som nu uti Lybeck äro, så är ingen twifwel, utan de skulle wäl något sluta, som för Högstbemälte H. K. Maj:t och Sweriges Rike icke mycket skulle duga, efter jag tämmelig god besked wet, det de Konungen i Danmarck mägteligen råda de Conditioner, som Käjsaren nu föreslår, at antaga, men så förnimmer jag likwäl, det Konungen wil der intet an, med mindre Meklenburg blifwer

wer fullkommeligen restituerat, samt alle Städer och Hamnar wid Östersiön qwitterade, och aldeles ställte uti deras förra wilkor igen, och det warder Käjsaren wäl icke lätteligen görandes. Tiden måste alt utwisa, Gud wille sin lilla hop nådeligen bispringa, uti hwilkens beskärm jag H. Secret. samt alt hwad honom kjärt är, nu och altid ganska tjänsteligen wil hafwa befalladt. etc.

Hamburg, d. 9 Maj 1629.

ganssche dienstwillige tienere altid

Anders Svensson Wass(*)

Til Hof-Cancelleren och *Ambassadeuren J. A. Salvius.*

Ädle och Wälborne Herr Hof-Canceller, och Ambassadeur.

Såsom jag i mit sista månde förmäla mig med nästa lägenhet wilja låta Herr Ambassadeuren weta huru sakerna efter hans afresa här sig anlåta; så hafwer jag det denne gången här med welat efterkomma, och kan fördenskul Herr Ambassadeuren til efterrättelse ej bärga, det de Käjs. Plenipotentierade i förgår woro här hos mig, och bragte med sig det de genom Mediatorerne hafwa låtit tilställa den Fransyska, såsom et interims swar på deras Freds-instrument, gifwandes mig derhos wid handen, at de intet kunde förklara sig närmare deröfwer, förr än det wore af Ständerne debatterat, och deras sentiment inkommer. Jag märkte ock af deras discourser, det der uti funnes några puncter öfwer hwilke de intet kunde sig utlåta, för än de fingo ifrån Hofwet derom besked. Bemälte

 swar

(*) Kongl. Swensk Resident i Hamburg, och adlades sedan under namn af Ödla.

swar [illegible] sådant, som det då mig öfwerle[illegible] här ha[illegible]. Derpå besökte jag de Fransyske, och uptäkte, hwad som emellan de Käjs. och mig war förelupit. Utaf dem förnam jag, at de äfwen et sådant swar hade fått genom Mediatorerne. Efter nu deraf nogsamt syntes, at de Käjserl. intet annat dermed sökte, än upskof; blef emellan oß aftalt, at jag immediate måtte gifwa dem Käjserl. til förstå, men de igenom Mediatorerne det wisandes af alle deras Actioner, at de drogo saken uppå lång-bäncken, wore förorsakade, at ock på wår sida låta det så der hän stå, utställandes alt til tiden, som uti det ena och andra kunde til äfwentyrs skaffa bot och ändring, på hwilket fall dem intet måtte komma nytt och främmande före, der wi deröfwer framdeles måtte något widare extendera wåre prätentioner. Uti deße tankar, for jag i går til de Käjserl., Grefwen af Lamberg, Wolmar war utfaren at spatsera, och altså intet tilstädes. Dem förde jag til sinnes, huru de alt bärt åt, men encannerligen wid min närwarelse här uppå ottonde weckan, hade handterat wercket, låtandes dem på sätt och wis, som mält är, weta, hwad resolution wi wid så fatte saker hafwa måst fatta. De Käjserl. bekände fritt ut, at de intet kunde gå widare, än som de wore komne wid Grefwens af Trautmansdorfs afresa. De wore öfwer det intet beordrade, och stodo altså intet uti deras magt. Hwad wi derpå godt funne at göra, ställte de til sin ort. Jag bad, de wille bättre betänka sig, och öfwerlägga, hwad fara och olägenhet wäsendet på det sättet blefwe underkastat. Hwilket de uptogo, at i dag låta oß tilkomma deras äntelige förklaring deröfwer. Huru den lyder, det får man snart höra. Wid en slik beskaffenhet, och der de Käjserl. nu skulle än derutinnan blifwa sig like, håller jag intet wara af nöden, at Herr Ambaßadeuren skulle komma hit igen, ej heller ser jag, hwad med mit blifwande här mera kan wara at uträtta. Jag är derföre sinnad, at innom några dagar, och så snart jag hafwer fått förrättat här några mine enskylte saker, begifwa mig tilbakars åt Osnabrügge igen. Men der de Käjserl.

manor-

anmerkedes skulle wilja förklara, och man deraf kan fatta nå- got hopp til wärkets befordring och afhjelpande; så wil jag strax advertera Herr Ambassadeuren derom. Befaller Herr Ambassa- deuren härmed under Guds milderika beskydd til all god wäl- mågo.

Herr Ambassadeurens

Münster, d. 21 Jul. 1647. tjenstwillige Wän

Jean Oxenstierna.

til Osnabrügg.

Til Fältmarskalken Gr. *Lin. Torstenson.*

Högwälborne Herr Fältmarskalk.

I går bekom jag Eders Excellences skrifwelse af den 24 Julii ur Gura. Frögdar jag mig, at jag förnimmer Eders Ex- cellences hälsa och sundhet, och Armeens goda tilstånd. Hafwer waret bekymrat, at wi få så swåra sällan skrifwelse eller wiß kunskap, huru der uppe hafwer tilstädt. Köpmänne bref haf- wer gjort det bästa. Om Eders Excellences bref äre någorsta- des underslagne, det må Gud weta. Jag hafwer hädan mäst skrifwit alla weckor, åtminstone en gång, hwar icke altid til Eders Excellence sielf, dock til Herr Grubbe. Succursen ur Swerige är nu i full marche til Hans Excellence. Rytteriet wäntas ock alla stunder. Wärfningar wore här ute högnödige. Hamburg hafwer afdankat 1000 knektar. Öfwersten Kohlhans hafwer af dem och andra här i Creißen fått til 400 man, de äro allareda ankomne i Frankrike. Pfuhl och Penzens wärf- ning blifwer mäst i sticket. Penzes Son hafwer fått 1000 d:r wärfnings penningar, och är med 30 hästar gången up til A- schersleben, skal der hafwa sit rendevous, och der ur qwarteren wärfwa Compagniet fullt. Elliest hafwer Grefwen von Auers- berg gifwit en Preusare vom Adel, Creutz af slägt, någre

wärfningar, at rikta et Regemente til fot, i Stift Halberstadt hafwer han sit rendevous, dit äro ock ur deße orter wärfwade och bewärde öfwersände wid paß 350 man. Det är til dato all denne ortens fiendtelige wärfning. Hwad de nu deröfwer få op i Stift Magdeburg, Halberstadt och deromkring, det wet jag icke grant. Dannenberg och Reusche låfwa wela träda i Kronans tjenst med deras Regementer til häst, men begära 4000 Riks:d. på hwart 100de hästar. Öfwerste Lieutenanten Winthus offererar ock en Sqvadron Knechtar. Flere warda näppeligen afdankade. Kongl. Maj:t hafwer befalt göra wårt bästa at antaga dem. Carl Gregerßon hafwer sändt Clauberg til dem med innelagde Memorial sub lit. A, hwad han berättar tilbakars, utwisar Copian under Lit. B. Jag hafwer här upnegotierat så mycket och gifwit Carl tilstånd at trasera på mig 20000 Riks:d., hoppas han kommer dermed til rätta, och i det öfrige försäkrar dem utur qwarteren. Öfwerste Duwalt wärfwar, och Öfwerste Carl Ruth hafwer jag offererat några wärfpenningar, och är här wäl folk at bekomma särdeles Ryttare, men han enskyller sig, at han hafwer inga qwarter, at låta, och underhålla dem, före än Eders Excellence assignerar honom qwarter. Öfwerste Wulfsparre wärfwer ock. Honom jag ock låfwat någon hjelp med 1000 Riks:d., så framt E. Ex. täcktes gifwa honom Assignation der uppå. Om nu de Lüneburgiske och andra wela correspondera med hwar andra, och med Öfwersten Ermeß i Erfurt, så äre de nogsamt bastante at ruinera Gen. Commiß. Pfuls och Ulric Penßes Armeering här i Creisen. Penß söker allaredo annan Condition. Pful wore ock gärna af dermed (efter inga penningar falla), om han kunde komma i sin gamla tjänst hos Chur-Brandenburg. General Major Pful sitter här stilla, och tager sig intet af deße wärfningar, ja afråder ock sin broder. Medan jag nu således sitter här i skuld på tilkommande winter Subsidier til 30000 R:d. Så är mig mycket swårt at uplåna något mera. Köpmännen hafwa härtil mäst sedt på Subsidiernes wißa fallande. Men

efter

efter Cardinalen Richelieu är ännu mycket slukig, på hwilkens wälstånd de hålla före, at så wäl Alliancen som Subsidierne bestå, så frukta Kjöpmännen, at han måste i hast dö, då de intet hopp mera göra sig på några Subsidier och därföre äro de helt swåra at bringa til något widare förskott. Täcktes nu Ed. Ex. med Generalen Herr Lilliehök och Monf. Grubbe sända mig en sådan Obligation som i förledne winter, så wil jag ännu gärna försöka, om möjeligit kan wara, at ännu anticipando opbringa 30, 40 eller 50000 Riks:d., oansedt jag ännu icke kan gifwa Ed. Ex. någon egentelig wiß försäkring deruppå. Kommer deß emellan någon Assistance ur Swerige, som länge hafwer gjort förtröstning tådan, wil jag derom strax adwisera Ed. Ex. Käjsarens Ratification på preliminär fredsslutet är här ankommit, och Grefwen von Auersberg dermed ult. Julii rest til Köpenhamn. De Weimarske äre med deras läger 4 mil högre uprykte. Sedan Jean de Wert är ditkommen til den Keiserlige Armeen, är Hatsfelt derifrån. Hwad Deputations dagen i Frankfurt am Main af sig föder, lärer tiden. Den Brunswikske Accorden med Käjsaren hafwer jag länge sedan sändt til Ambaßadeuren Herr Johan Oxenstierna, twiflar intet Ed. Ex. hafwer den nu ock bekommit, så wäl som Copian af den Heßiske projecten, hwilken Landt-Grefwinnan dock ännu desavouerar. Befaller E. Ex. härmed i Christi beskydd til all begärlig wälgång ganska trogit.

Hamburg, d. 10 Aug. 1642.

thenstberedwilligste

J. A. Salvius.

Til

Til Hof-Marskalken *Theod: Falkenberg*

Excellentissimo Virum Dom. *Theodoro Falkenbergio*, S. R. M. Aulæ Mareschallo, &c.

Joannes Cabeljavius, novum ac felicem annum optat precaturque animo.

Imo ex animo, & adfectu intimo. Nemo enim vivit mortalium, cui plus, quam Tibi, mi Heros, aut debeo, aut cui magis bene volo, adeo me Tibi invidenda tua humanitate, luculentissimis illis non vulgaris in me Tui amoris significationibus obligasti, quod quam serio judicem ac prædicem, tam adversus me continuari desiderem, quo me rursus Tibi commendo. De re mea, quam Tu hactenus promovisti, multa interrogare non ausim, spero tamen, Te de ea subinde cogitare, imo confido, ac plane mihi persuadeo. Intelligo Serenissimum nostrum Regem jam intra paucos dies ad fodinas, in de *Gothoburgum* profecturum; hic hæreo, quid agam. Tua velim Excellentia, pro suo erga me adfectu bene ac mature mihi consulat. *Schyttius* omnino mihi pollicitus est sese pro virili mihi adfuturum. Quem si meo nomine compellare T. E. ne grauetur, sane egregium mihi præstiterit beneficium, fortassis per Vos Sacra Regia Majestas mihi tale quid obtulerit, cujus tandem fructu triennii tædium compensetur, plura non addo. Pro liberalissima ista Tua eleemosyna, etiam atque etiam Excellentiæ tuæ gratias agimus, certe nolit credere, quantopere nostra natio, quantula hoc in Regno

aut

aut vivit aut commoratur, isto Tuo beneficio gavisa sit, equidem confidimus omnes, quotquot eximias generosissimi animi pectorisque Tui dotes laudamus ac amamus, Te nos auctoritate Tua porro usque protecturos. Cum jam pridem Exc. Tuæ adessem, pollicebatur fere mihi scriptionum, rerum mearum consilio occupatam, utinam ego tam felix essem, qui & isto insuper fruerer beneficio, equidem mihi non parvam exultandi materiam E. T. præberet; soleo enim illustrium virorum literas magnorum instar thesaurorum custodire, quo tanto aliquando satius posteris innotescat, si modo tam benigne cum studiis meis Musæ egerint, quantis olim cum viris fuerim conversatus. De lite *Grunenbergica* nihil adhuc ea pendet; interim nostratum ille non infima nota hic tenetur, quo minus in *Hollandiam* proficisci ei liceat, quæ injuria nisi vindicetur digne, verendum est, ne in posterum vel acerbius nobiscum *Batavis* agatur, itaque T. Excellentiam communi nomine rogo, ne patiatur, tam atrocem ac infandam toti Nationi nostræ inustam contumeliam injuriamque impune ferri. Restituatur, quæso, in integrum probus ille juvenis, cujus nomen ac fidem turpi labe maculare conatus est ille, ille inquam, qui nostratibus omnino nihil favet. Desino ea de re plus scribere, ne altiore cogitatione nimium perturber. Tuæ a. Excellentiæ & illam & meam causam plane commendo.

Tuæ Excellentiæ

ã Museo 8 Jun. 16[illegible]. Observantiss. studiosissimusque.

J. Cabelliavius (*) J. V. D.

(*) Om denna lärda och i Swerige adlade Nederländaren, se H. Canc. R. m. v. von Stiernmans Swea Rikes Ridderskaps Matrikel, D. 1. s. 478 N. 555.

Til Ståthållaren på Calmars Slott och Öfwersten Bengt Kafle.

Wälborne Hr. Öfwerste Bengt Kafle, E. H. skal mitt ödmjuka och trogna tjänst troligen och ödmjukeligen bewisas så länge jag lefwer.

Wälborne Herre, sedan de Danske Commissarier komme hit tilbaka igen, hafwer här warit mycket stilla med Krigs präparationen, doch ligga här nu wid Kiöpenhamn et Konungens och 10 Kiöpmäns skepp färdige, och oansedt alting wid gränsen är temmeligen wäl aflupit, likwäl kunna Kiöpmäns skeppen ännu intet få förlof, hwad han här med menar kan man än intet förnimma. En part presumera det han wil hafwa hele Flotten til sjös, men ingen kan weta hwart, och när det kommer alt omkring, synes wara likast det han wil man hafwa några skepp til Bremen på Wesern, efter Tilli ligger der så när under Staden, doch än på andre sidan om Wesern.

Eljest mumlas här ock i hemlighet det han skulle willa något attentera emot Lybeck, efter han nu hafwer fått något folck tilsammans och än dageligen får mer, hwilket doch 3 Månader hålla måste, hwarföre menas, han skal dermed imedlertid wara til sinnes något at uträtta, om Rådet icke sådant förhindra, hwilke dock måste alle sträfwa efter fred på alla sidor. Och der det nu på gränsen hade gått efter hans wilje, då hade han intet welat cedera uti någon punct, ty han skal uttryckeligen hafwa sagt, det

H.

H. K. Maj:t wår Allernådigste Konung måtte giöra hwad H. K. Maj:t wille, han war dermed lika tilfreds; men når Riks-Cancelleren Jacob Ulfelt och Eske Beck kommo til honom ifrån gränsen, truåfwade de så hårdt med honom, at de omsider bragte honom uti en annan mening. Deß förutan hafwer ock Riks-Amiralen H. Albrecht Scheel i synnerhet med de andre af Rådet warit mägta hårdt ihop med honom om denne sak, så at han några resor är gången mycket wred och förbittrad ifrån dem. Och nu, når Commissarierne kommo hem och sade at alt war klart, hafwer han uttryckeligen swarat: ja huru länge tro den Freden wil nu wara.

Hwad krigsfolket anlangar, som här och uti Tyskland är antagit, som hit allaredo är kommit, så är det icke öfwer 800 man främmande folk, hwilket Skeps-Capitainerne hafwa wärfwat, ty Konungen hafwer giordt en sådan ordning, at wid hwart af de största hans skepp skal wara et Compagnie Soldater til 200 man, och deröfwer skal Skeps-Capitainen commendera. Andre Soldater at bruka i fält äro ännu intet hitkomne, utan allenast en Capitain som är på sin egen hand, med et Compagnie kommen från Danzig, hwilken ock med sit folk är här strax blefwen antagen. Eljest hwad här nu judiceras om denna beslutna Tractat på gränsen, så säga förenämde utaf Adelen, som både ligga uti mitt härbärge, så ock andra som dageligen komma derin, at på 100 års tid hafwer icke warit en sådan skarp Disputation på något möte, som denna gången, dock kasta de al skulden in uppå några af Rådet

 uti

uti Swerige, sijandes at H. K. Maj:t [illegible] samtykt til ett sådant widlöftigt Disputate, [illegible] icke blifwit dertil så mycket urgergt, och hålla det [illegible]da dem wara skjedt til en stor bravada, sijandes [illegible]hos det alting hafwer sin tid, och at deras [illegible] en gång wäl skal komma goder igen, när man [illegible] täncker deruppå, kan han man eljest säja de, så någon rättmätig orsak dertil, och der han nu icke hade warit någon fara för Tilli, skulle han sig så intet hafwa låtit bråverat, sådane discurser gå nu här i full swang, ibland de förnämste af Adeln; ingen kan dem och heller annat inbilla, än at al den wärfning och preparation som H. K. Maj:t wår Allernådigste Konung nu i detta år hafwer gjordt, måste ju wara skiedt för Konungens skul i Danmark, at H. K. Maj:t nu kunde bravera denne Konungen efter sin egen wilja.

För 4 dagar sedan kom Grefwen af Oldenburg Gesantswis ifrån Käjsaren hit til Konungen, och sägs hans förnämsta wärf skal wara. At efter Käjsaren hafwer gratificerat Konungen af Danmark, med så många och gode Privilegier uti Tyskland med de Stifter Konungen der hafwer, at han derföre igen tacksamhets tekn, wille bifalla Käjsaren med 200000 Riksdaler in specie, til låns på en god betalning och wiss tid at erläggia, och oansedt en part hålla derföre, at Käjsaren skal man här igenom söka någon orsak, om han penningarne icke bekommer, så menas likwäl det Konungen släpper icke en sådan Summa utur landet, synnerligen til den han förmenar sig doch aldrig at få något igen utaf. Eljest är bemelte Gesant logierat på

Slot-

Slottet och blifwer kosteligen tracterat, och menas han skal innan 4 eller 5 dagar få sitt afsked. Hertig Christian von Brunswig är ock på närwarande tid här hos Konungen, och är allenast kommen om honom at besöka. Wil här med hafwa E. H. uti Guds thens Allsmägtighets Nådige beskärm til långwarig lifssundhet ödmjukeligen och tjensteligen befalladt

Ed. H:ts

Kjöpenhamn, d. 9 Jul.
1624.

ödmjuke och tjenstwillige Tjenare,
så länge jag lefwer.

Anders Swensson Wass.

Til Hr. Pet. Baner.

Wälborne och Stränge Herre, Gunstige Patron.

Jag hafwer i dag tillika bekommit E. St:s skrifwelse af d. 16 och 24 Nov., samt med Bilagorne af näst förledne Mötes Acter. Bilagorne gå i afton sin kos til Riks-Cancelleren med ordinarie Leipzig Posten. Staten här ute belangande, warder E. S:t af mitt förra, särdeles H. E. Riks-Cancellerens skrifwelse (som jag med en Student Nicolao Zilinio och H. F. N. Pfalts-Grefwens expresse utskickade genom natt och dag fört skickade) den samma nogsamt förnimmande. Baudißin prosvererar fort wid Cöln och Herr Gustaf Horn i Elsaß, samt Herr Johan Baneer i Bejern, Riks-Cancelleren är kommen til Altenburg,

 ther

ther Hertig Berendt samt flere med H. Ex consilia plågandes warda, hwad widare företagas skal. Therifrån reser H E. til Chur-Sachsen. H. M:t Drottningen war ännu i Erfurt, förmenandes wid det första warda tagandes Hennes wäg åt Berlin, ther kanske någon tid förblifwandes och sedan til Stettin sig begifwandes. Man säger Hennes M:t begynner nu något litet trösta sig, sedan Riks-Cancelleren hafwer warit ther. H. K. M:ts högstberömmeligst i åminnelse balsammerade Lekamen är d. 1 Dec. kommen til Brandenburg, convoijerad af både Lif-Regementerne til häst och til fot, förmenes therifrån föras til Spandau och så ned til Stettin. J Schlesien står sig Duwalt ännu wäl, här nedre i Creißen är alt stilla werk både för wintertiden, så wäl som för den stora förändringen skull, hwaröfwer både fiender och wänner äro lika såsom attoniti & stupefacti, hwad widare theruppå följa wil. Jag tror icke at någon Konung i werlden hafwer så universaliter warit begråten, som H. K. M:t thet är intet til at beskrifwa hwad gråt och låte, jammer och bekymmer öfwer H. Maj:ts död är, icke allenast i Tyskland utan ock i Engeland, Holland, Frankrike, Dannemark, Polen. Nu Gud ware Hans Maj:ts Själ Nådig. Om Consiliis här ute är jag ännu owiß. Chur-Sachsens partie (oansedt Herren sielf kan wara god nog), drifwa nu med magt at separera de Tyska Ständerne ifrån oß Swenska, och at gjöra emellan Öfwer- och Neder-Sachsiska Ständerne (til the wele draga Konungen i Dannemark) et förbund, main-

tinera

tinera både hafwen, Öster och Wäster sjösidan och se huru the kunna skoffla the Swenska af then Tyska botn, och hafwa the inga så adhærenter i alla deßa orter. The Öfwerländiske Ständerne wela gärna med oß inspänna och continuera kriget, til deß man en universal och säker fred nåendes warder. Hwad nu Riks-Cancelleren med Churförstarne både aftalandes warder (Chur-Brandenburg wäntar man nu ock hem ur Preußen) deruppå blifwer det stående. Här continuerar andra gången med Bref från Breslau, Prag, Berlin och Dreßden, det Kejsaren skal wara död. Men inga wißhets omständigheter hafwer man ännu. Wore det sant, så hade man om alt bättre hopp, efter som alla Ständer wore då frie, men lefwer han än, så är föga godt til förmodande, ty de Kejseriske beflita sig mächtig ting at göra en particular fred med Chur-Sachsen, dertil han altid warit benägen; men för Kongl. Maj:ts skul intet tordts. Holland och Frankrike hafwa redan sänt Legatos til oß och de Tyska Ständerne, svadera enighet och continuation af kriget, lofwa derhos subsidia. Men om Holländarne menar man wist, at de wele först sluta fred hos sig, och så länge säge de gärna at Tyskland är i oro. Om Konungens i Frankrikes och Richelieus död hafwer man en tid bort åt sagt, men jag fick i aftons bref dädan at intetdera är sant, och hoppas man nu sedan Monsieur, förargad af Monmorancis död, är på nytt landsflycktig til Brüssel, det Fransosen skal så mycket mer hålla med oß. Ur Polen wet jag icke hwad wi kunna hafwa til at befara, fuller hafwer Wladislaus skrifwit wår Nå-

digste

digste Konung en wänlig skrifwelse och der Gud hade sk-tet undt Hans Kongl. Maj:t lifwet, torde fuller igenom wänskaps medel hafwa funnas remisat. Men nu sedan Hans Kongl. Maj:t är död och man förnimmer, Uladislaus hafwa låfwat de Polniske Ständerne recuperationem ablatarum Provinciarum, hafwer man sig wäl at förese. I går berättade mig den Chur-Sachsiske Agenten här i Staden, det Uladislai Broder, som är Biskop i Breslau, skal wara tilsagt et stort antal Folck, dermed at recuperera samma Stift. Hwad der wist af är, gifwer tiden. Ur Dannemark höres än föga, allenast här går et skri, at Kongen wil wärfwa 12 eller 15000 Man, en part säja det intet ät, jag förnimmer ännu af ingen wärfware. Den Danske Prinsen, som ordinarie residerar i Hadersleben, urgerar hårt på Bilägret med den Chur-Sachsiske Fröken (som dock är först wid 14 år och eljest mächta liten af taille) och berättade mig den Chur-Sachsiske Agenten, at Bilägret torde fuller i Wår ske. Om nu under den pretext mot Wåren måtte något wärfwas, det får man nu se. Den practica, som de Kejseriske hafwa förehaft med Hertigen af Hollstein, at Kejsaren wille göra honom til Kreiß-Öfwerste och under gifwa honom 12000 man, förmenar jag utslagen wara, och wil man hålla derföre, fienden hafwer nu samma practica före med Konungen i Dannemark. Jag skal på alt hafwa et wakande öga och de Wälborne Herrar samtlig (genom E. S:t) om altstädes advisera. Des emellan måste wi förnämligen hålla Sickanten i Sweriges Rikes devotion (then jag intet twisler oß mycket wardet mißunnandes) och är högeli-

gen

gen af nöden, det Senaten i Swerige täncker på alla medel nu medan Winteren påstår, huruledes Prowiant och al nödtorft skaffas til Hamnarne i Swerige, at med förste Wårdag kan dermed unsättja Wißmar, Warnemunde, Stralsund och de andre Orter. Ty de hafwa nu allenast in diem och af Furstarnes i Mechelburg och Pommerns nåder. Skulle bem:te Furster komma i Danske eller Sachsiske tancker (det man efter möjeligheten afwända, men dock befara måste), så ser E. Ex:t på hwad fundament Sjökanten står. Nu Gud och tiden warder råd och medel gifwandes på alla sider. Befaller E. Ex:t härmed.

Hamburg, d. 15 Dec. 1632.

J. A. Salvius.

til Dresden.

Til Kongl. Secreteraren Joh. Nicodemius. (*)

Tilförlåtelige, synnerligen gode Wän,
Herr Secreterare.

Jag hoppas mina skrifwelser komma Eder alla weckor tilhanda. Wäntar ock Edra alla weckor. Jaston fick jag tu Pacquet tillika, öfwerskrifne til Herr Gabriel Gustafsson. Salom. Adam hade sänt dem med expresse bud til Rostock, men efter Hr. Gabriel d. 3 Nov. til sjös gången war åt : : : kommo buden

Cc

(*) Sedan adlad 1636 med namn af Liljeström och dog 1657, som President i Pommerska Regeringen.

den hit dermed. J dag gå de fort med Gränseposten åt Swerige. Intet är så ont, det är icke til något godt. Den deroute i Slesien giör fuller någon skada på folk och synnerligen Fama, men wi hafwa likwist derigenom lärt känna wåra falska wänner, och deras farliga meneer gjort de säkra Stånder, Städer och platser muntre, ja bragt dem i Mark, Pommern och Meklenburg i harnesk. Hafwer fienden några platser bekommit, så blifwer han så mycket swagare i fält, så mycket starkare han dem besätter. Kan Gen. Baner snart upkomma, så får han dem snart igen, om icke bättre skulle wara, det han up åt Wåren ginge. Fienden är likwist 5000 man stark wid Landsberg, och hafwer härtil föga annat giöra kunnat, än reparera den förbrände bryggan. J Pommern är landet man för man upbådat. Hertigarne i Meklenburg låtwa ock det samma. Wi kunna här ingen wißhet hafwa, om Wallenstein går mot Hertig Berndt med al magt, eller går han hit neder åt Meklenburg, eller går han halfparten dit up och halfparten hit ned, som mästa judicia hålla. Här nedre förse wi alla platser efter al möjelighet med alla nödtorfter, låta alt föra af landet i städerna färdeles de wid sjön, och om han kommer, ärna wi heller tända elden på den öfrige proviant och fourage, som icke salveras kan, än at han skulle det för sig finna, ut ipsa etiam vastitate arceatur. Här är eljest alt stilla i Kretsen. Af Konungen i Dannemark höres intet annat, än at han ligger stilla i Scanderborg. Den regerande Hertig Christian i Lüneburg är död. Hertig Magnus, Biskop i Ratzeburg, är närmast til Succeßionen, sed ob-

gravem ætatem & morbidam menar man, at Regeringen kommer på Hertig Fredric, och efter honom, som ock är all grå, på Hertig Georgs Famille. Hr. Kasch reser i dag hädan til Meklenburg. Hwad han här nedre gjör eller gjort hafwer, wet han bäst sjelf. Mig är intet communicerat wordet af prætextu, at man är ingen annan redo och räkning skyldig, quod ego etiam fateor, än Hans Excel. (*) allena. Han reser wred på mig hädan, at jag intet mer hafwer kunnat förskräcka honom, än 1150 Riksdaler, dem jag dock på intereße sjelf tagit hafwer. Jag må bekänna, wiste jag Hans Excel. wille, jag skulle gifwa honom mera, om jag än skulle satt kläderna af lifwet på mig ut derföre, skulle han mer hafwa fått. Men at vocka det af mig, plägar intet wara maner. H. Kongl. Maj:t sjelf och H. Excel. gjöra aldrig det, när de begära, man skal gjöra en sådan tjenst. Men hwad hjelper, alla dem man icke kan fylla med penningar, dem får man til owänner. Jag hafwer här många sådane. Förser mig, om han något sinistré skrifwer til Hans Excel. hwarmed han hotat mig, at I sådant wid lägenhet annorledes bewisen. Jag lät bedja honom til gäst i morgon, derpå lät han säga mig, in præsentia af främmande folk, som hos honom suto, jag wiste fuller han wille i morgon resa, hwarföre jag då agerar och bespottar honom? och mer sådant spotzkt, der jag dock, så sant mig Gud hjelpe, mente gjöra honom en åra dermed. Men sådan är nu min fatale infelicitet. Gifwe Gud, statum

 re-

(*) Riks-Cancelleren Axel Oxenstierna.

rerum så tillika deruppe, at Hans Excel. snart kunde komma ned til deßa Ständer, wore det extraordinairt högnödigt. Deßa tre neutrale Städer tror jag eljest alt godt til, oansedt jag ej heller ser, hwad stort ont de gjöra kunna. Likwist wil man munisa derom, såsom skulle de wela förwägra oß kjöpa necessaria härefter utur dem, det jag än intet wäl tro kan. Men, det Gud förbjude, ginge det illa för oß, så blefwe de wist wåra fiender. Men gå majora conclusa i Kretsen til god resolution, såsom jag wid Hans Excel. ankomist inter twiflar om Förstarne, så måste de fuller dansa efter. Vale & fave.

Hamburg, d. 16 Nov. 1633.

Johan Adler Salvius.

P. S. Kommer Hans Excel. i Kretsen och wil fournera Baudißin 100 eller 200000 Riksdal., så lärer han formera här en Armee, sed in celeritate omnia. Vale.

Jag skulle nu fuller skrifwa H. Excel. utförligt om alt förlop i Mechelburg och Stift Bützow, men efter jag är först för 2 dagar hitkommen och Grubben kom åfwen i det samma ur Swerige, så hafwer mig hans conversation sådant denna gången förtagit. Korteligen at säja, så hafwer jag Hertig Adolph Friedrich i Bützows possession. Men den andre Brodren i Güstrow blef deraf illa tilfreds. Hade Hertig Adolphs Son, såsom förmenter Coadjutor, blifwit satt til Stiftet, så hade Hertig Hans Albrecht intet kunnat förtrytat, men at Hans F.

Nå

M:s egen Broder, som intet mer hafwer meriterat af Sweriges Krono, än han sjelf, skulle det allena för sig bekomma, det förtrytte H. F. N. icke litet, ja altså, at H. F. N. sände twänne af sina Råd med en Notario til mig i Bützow, begärandes at jag intet wille immittera Hertig Adolph i poßeßionen förr än de hade först refererat til H. E. Riks-Cancelleren, eller om immißionen allredo skedd war (ut fuit) protesterade de på det zierligaste, at dem intet präjudits deröfwer entstå måtte. Summan är den, Hertig Hans står derpå, at Stiftet måtte incorporeras hela Huset Mechelburg och icke allenast den ene linien: eller om det skal här efter wara och blifwa Stift, at det måtte då alternatim njutas af bägge linierne. Alt sitt fundament sätter han på Sweriges Kronas lika affection emot sig som emot sin Broder. Täcktes nu H. E. dirigerat derhän, at Sweriges Krona kunde således med en Brud göra twänne Mågar, torde det fuller wara så godt, som det första. Derom Hertig Hanses Sändebud i Frankrike nu ock anhållandes warda. De Bützowiske Räkningarne kunde jag icke så länge aftöfwa, at jag dem af Beamterne uptaga och liqvidera kunde, utan tog Borgen af hwar och en och låter Räntemästaren i min frånwaro med tilförordnade Commißariis widare dermed förfara. De Mechelburgiske Allianß penningarne hinde jag ej eller annorledes, än cursim med bägge Hertigarnes tilförordnade fyra Råd at öfwerse, befan likwist derigenom at de blifwa öfwer 80000 Riksdaler i rest, och om Räkningen nagelfares, kan ske, til en tunna Guld.

Jag låter ännu Räntemästaren med dem öfwerlägga henne en gång, sedan skal en sändas hit dermed, och när jag hafwer lagt ultimam manum derpå, skal jag sända henne op til H. E. ratification. När alt är liquiderat wele Hertigarne gifwa deras Obligation, at betalat på wiße terminer; Imedlertid gofwe de mig några Assignationer, på 4000 Riksdal. i Korn och något til Wißmar och Rostocker Stad til 10000 Riksdal. altihopa. Mer war ej möjeligit at erhålla, för de stora beswär de nu i första Månaden draga til Creißens behof. Men jag twiflar dock huru snart deße Aßignationer kunna betalas. Garnizonerne i Wißmar och Warnemünde wille de först, at Swериges Krona skulle underhålla til des Creißfolket komme ur landet. Men sedan bewiljade de at underhålla dem, dock utställandes til H. E. om samma underhåll pro primo mense, skulle afkortas i Alliance penningarne eller Creiß-Caßan. Detta sedermera hafwer jag drifwit. Alliance penningarne wela de änteligen skola uphöra ad 1 Martii då Creiß-beslutet alt fattat war: föregifwandes, at efter de gifwa pro primo mense til Creißen 30 fach Römerzug, så kunde de inga Alliance gelder mer contribuera. Fortificationen på bägge orter låfwa de fuller, men de hafwa så gjort nu i tu år, och följer intet. Synes H. E. wara angeläget at Wißmar och Warnemünde skola befästas, så måste wi sjelfwe genom andre medel görat. Af Hertigarne sker det näppeligen någonsin, dels för den jalousie der hemligen är, at de Swenska befästa så Sjökanten i deras land, dels för den tråta

under

under Bröderna är, i det Hertig Adolph wil fuller hielpa til Warnemündes Fästning, såsom til en commun ort, den dem både tilstår, men Hertig Hans wil intet hielpa til Wißmars befästning eller såsom han kallar det göra Hoftjänst til, såsom til en Hertig Adolphs enskylte Stad, hwartil Hertig Adolph likwäl vi fœderis wil hålla honom. Blifwer altså intet af dem til saken giort, med mindre wi sielfwa görat hwar öfwer H. E. ordre jag med första förwäntar. Ärke-Biskopen i Bremen wil intet acceptera hwad H. E. på Creißens wägnar hafwer pålagt H. F. N. at recrutera. Hwad han swarar utwisar innelagde Copier; caßerar likwist Garnisonernes underhäld i Stade och Buxtehude, så länge Pleß ligger honom i landet. Jag måste annan dag Påska til och söka om möjeligit är annan resolution, eljest hafwer jag inga medel til Garnisonerne och intet gifwer han Pleß eller dem androm til deras wärfningar. Jag beder H. E. wille tala wid H. F. N. Gesanter i Frankfurt, at de skrifwa deras Herrar hasteligen andra consilia til. Deße tre Städer Lübeck, Hamburg och Bremen wille änteligen wara neutrale och warda näppeligen skickande til Frankfurt, wore godt H. E. gåfwo mig ordres at tractera med dem här, hwad de skole göra, det tror jag skulle snarare gå för sig: och förnimmer jag dem intet dertil obenägne, ty sielfwa skickningen tit op hettes dinigrera dem hos Kejsaren, der de ännu wela hwita synas. Men skicka de, så skicka de intet til hela Conventen, utan til H. E. apart, at bedja om Neutraliteten.

digste Konung en wänlig skrifwelse och der Gud hade ti-
tet imot Hans Kongl. Maj:t lifwet, torde fullt goda
wänskaps medel hafwa finnas kunnat. Men nu sedan
Hans Kongl. Maj:t är död och man förnimmer, Ula-
dislaus hafwa låfwat de Polniske Ständerne recupera-
tionem ablatarum Provinciarum, hafwer man sig wäl
at förese. I går berättade mig den Chur-Sachsiske A-
genten här i Staden, det Uladislai Broder, som är Bi-
skop i Breslau, skal wara tilsagt et stort antal Polker,
dermed at recuperera samma Stift. Hwad der wist i
är, gifwer tiden. Ur Dannemark höres än föga, al-
lenast här går et skri, at Kongen wil wärfwa 12 eller
15000 Man, en part säja der intet åt, jag förnimmer
ännu af ingen wärfware. Den Danske Prinsen, som
ordinarie residerar i Hadersleben, urgerar hårt på Bi-
lägret med den Chur-Sachsiske Fröken (som dock är först
wid 14 år och eljest mächta liten af taille) och berättade
mig den Chur-Sachsiske Agenten, at Bilägret torde ful-
ler i Wår ske. Om nu under den pretext mot Wåren
måtte något wärfwas, det får man nu se. Den practi-
ca, som de Kejserliske hafwa förehaft med Hertigen af
Hollstein, at Kejsaren wille göra honom til Kreiß-Öf-
werste och under gifwa honom 12000 man, förmenar
jag utslagen wara, och wil man hålla derföre, fienden
hafwer nu samma practica före med Konungen i Dan-
nemark. Jag skal på alt hafwa et wakande öga och de
Wälborne Herrar samtlig (genom E. S:t) om alt ståndes
advisera. Des emellan måste wi förnämligen hålla
Siekanten i Swériges Rikes devotion (then jag intet
twifler oß mycket wardet mißunnandes) och är högeli-
gen

gen af nöden, det Senaten i Swerige tåncker på alla medel nu medan Winteren påstår, huruledes Prowiant och al nödtorft skaffas til Hamnarne i Swerige, at med förste Wårdag kan dermed unsättja Wißmar, Warnemunde, Stralsund och de andre Orter. Ty de hafwa nu allenast in diem och af Furstarnes i Mechelburg och Pommerns nåder. Skulle bem:te Furster komma i Danske eller Sachsiske tancker (det man efter möjeligheten afwända, men dock befara måste), så ser E. S:t på hwad fundament Sjökanten står. Nu Gud och tiden warder råd och medel gifwandes på alla sider. Befaller E. S:t hårmed.

Hamburg, d. 15 Dec. 1632.

J. A. Salvius.

Til Kongl. Secreteraren Joh. Nicodemius. (*)

Tilförlåtelige, synnerligen gode Wän,
Herr Secreterare.

Jag hoppas mina skrifwelser komma Eder alla weckor tilhanda. Wäntar ock Edra alla weckor. I afton feck jag tu Pacquet tillika, öfwerskrifne til Herr Gabriel Gustafsson. Salom. Adam hade sänt dem med expresse bud til Rostock, men efter Hr. Gabriel d. 3 Nov. til sjös gången war åt . . . kommo bu-

Cc den

(*) [illegible] 1626 med namn af Liljeström, och dog 16[illegible], [illegible] President i Pommerske Regeringen. [illegible] Bibl. D. 3, A. 26.

den hit dermed. J dag gå de fort med Gränseposten åt Swerige. Intet är så ont, det är icke til något godt. Den deroute i Slesien giör fuller någon skada på folk och synnerligen Fama, men wi hafwa likwist derigenom lärt känna wåra falska wänner, och deras farliga meneer gjort de säkra Ständer, Städer och platser muntre, ja bragt dem i Mark, Pommern och Meklenburg i harnesk. Hafwer fienden några platser bekommit, så blifwer han så mycket swagare i fält, så mycket starkare han dem besätter. Kan Gen. Baner snart upkomma, så får han dem snart igen, om icke bättre skulle wara, det han up åt Mähren ginge. Fienden är likwist 5000 man stark wid Landsberg, och hafwer härtil föga annat giöra kunnat, än reparera den förbrände bryggan. J Pommern är landet man för man upbådat. Herrigarne i Meklenburg låfwa ock det samma. Wi kunna här ingen wisshet hafwa, om Wallenstein går mot Hertig Berndt med al magt, eller går han hit neder åt Meklenburg, eller går han halfparten dit up och halfparten hit ned, som måsta judicia hålla. Här nedre förse wi alla platser efter al möjelighet med alla nödtorfter, låta alt föra af landet i städerna särdeles de wid siön, och om han kommer, ärna wi heller tända elden på den öfrige proviant och fourage, som icke salveras kan, än at han skulle det för sig finna, ut ipsa etiam vastitate arceatur. Här är eljest alt stilla i Kretsen. Af Konungen i Dannemark höres intet annat, än at han ligger stilla i Scanderborg. Den regerande Hertig Christian i Lüneburg är död. Hertig Magnus, Biskop i Ratzeburg, är närmast til Succesionen, [illegible]

grävem ætatem & morbidam me[illegible], at Regerin- gen kommer på Hertig Fredric, och efter honom, som ock är all grå, på Hertig Georgs Famille. Hr. Rasch reser i dag hädan til Meklenburg. Hwad han här nedre gjör eller gjort hafwer, wet han bäst sjelf. Mig är intet communicerat wordet af prætextu, at man är ingen annan redo och räkning skyldig, quod ego etiam fateor, än Hans Excel. (*) allena. Han reser wred på mig hädan, at jag intet mer hafwer kunnat förstråcka honom, än 1150 Riksdaler, dem jag dock på intereße sjelf tagit hafwer. Jag må bekänna, wiste jag Hans Excel. wille, jag skulle gifwa honom mera, om jag än skulle satt kläderna af lifwet på mig ut derföre, skulle han mer häfwa fått. Men at pocka det af mig, plägar intet wara maner. H. Kongl. Maj:t sjelf och H. Excel. gjöra aldrig det, när de begära, man skal gjöra en sådan tjenst. Men hwad hjelper, alla dem man icke kan fylla med penningar, dem får man til owänner. Jag hafwer här [illegible] om han något sinistré [illegible] och Hans Excel. hwarmed han hotar mig, at [illegible] wid lägenhet annorledes bewisen. Jag [illegible] honom til gäst i morgon, derpå lät han [illegible] præsentia af främmande folk, som hos [illegible] jag wiste fuller han wille i morgon re[illegible] föra jag på agerar och bespottar honom? och [illegible] sådant spotskt, der jag dock, så sant mig Gud [illegible], mente gjöra honom en ära dermed. Men så[illegible] är nu min fatale infelicitet. Gifwe Gud, statum

[illegible]

(*) Riks-Cancelleren Axel Oxenstierna.

rerum så tillika beruppe, [illegible] Exces. [illegible] de komma ned til dessa Ständer, wore det [illegible] nairt högnödigt. Dessa tre [illegible] Städer [illegible] jag eljest alt godt til, [illegible] jag ej håller för, [illegible] ont de giöra kunna. [illegible] man [illegible] om, såsom skulle de wäl förmögna oss [illegible] ria härefter utur dem, det jag än intet wäl [illegible]. Men, det Gud förbjude, ginge det illa för oss, så blefwe de wist wåra fiender. Men [illegible] förmåga [illegible] sa i Kretsen til god resolution, [illegible] jag [illegible] Exces. anlkomist inter twiflar om [illegible] de fuller dansa efter. Vale & fave.

Hamburg, d. 16 Nov. 1633.

Johan [illegible]

P. S. Kommer Hans Excel. i Kretsen och wil fournera Baudißin 100 eller 200000 Riksdal., så lärer han formera här en Armée, sed in celeritate omnia. Vale.

Jag skulle nu fuller skrifwa H. Excel. [illegible] om alt förlop i Meckelburg och Stift Bützow; men efter jag är först för 2 dagar hitkommen och Grubben kom äfwen i det samma ur Swerige, så hafwer mig hans conversation sådant denna gången [illegible]. Korteligen at säja, så hafwer jag [illegible] Adolph Friedrich i Bützows [illegible] Men den andre Brodren i Güstrow blef deraf illa tilfreds. Hade Hertig Adolphs Son, såsom förmenter Coadjutor, blifwit satt til Stiftet, så hade Hertig Hans Albrecht intet kunnat förtryta, men at Hans F.

N:s egen Broder, som intet mer hafwer meriterat af Sweriges Krono, än han sjelf, skulle det allena för sig bekomma, det förtrytte H. F. N. icke litet, ja altså, at H. F. N. sände twänne af sina Råd med en Notario til mig i Bützow, begärandes at jag intet wille immittera Hertig Adolph i possessionen förr än de hade först refererat til H. E. Riks-Cancelleren, eller om immissionen allredo skedd war (ut fuit) protesterade de på det zierligaste, at dem intet präjudits deröfwer entstå måtte. Summan är den, Hertig Hans står derpå, at Stiftet måtte incorporeras hela Huset Mechelburg och icke allenast den ene linien: eller om det skal här efter wara och blifwa Stift, at det måtte då alternatim njutas af bägge linierne. Alt sitt fundament sätter han på Sweriges Kronas lika affection emot sig som emot sin Broder. Täcktes nu H. E. dirigerat derhän, at Sweriges Krona kunde således med en Brud göra twänne Mågar, torde det fuller wara så godt, som det första. Derom Hertig Hanses Sändebud i Frankrike nu ock anhållandes warda. De Bützowiske Räkningarne kunde jag icke så länge aftöfwa, at jag dem af Beamterne uptaga och liqvidera kunde, utan tog Borgen af hwar och en och låter Räntemästaren i min frånwaro med tilförordnade Commissariis widare dermed förfara. De Mechelburgiske Allians penningarne hinde jag ej eller annorledes, än cursim med bägge Hertigarnes tilförordnade fyra Råd at öfwerse, befan likwist derigenom at de blifwa öfwer 80000 Riksdaler i rest, och om Räkningen nagelfares, kan ske, til en tunna Guld.

Jag låter ännu Räntemästaren med dem öfwerlägga henne en gång, sedan skal en sändas hit dermed, och när jag hafwer lagt ultimam manum derpå, skal jag sända henne op til H. E. ratification. När alt är liquiderat wele Hertigarne, gifwa deras Obligation, at betalat på wiße terminer; Imedlertid gofwe de mig några Assignationer, på 4000 Riksdal. i Korn och något til Wißmar och Rostocker Stad til 10000 Riksdal. altihopa. Mer war ej möjeligit at erhålla, för de stora beswär de nu i första Månaden draga til Creißens behof. Men jag twiflar dock huru snart deße Aßignationer kunna betalas. Garnizonerne i Wißmar och Warnemünde wille de först, at Sweriges Krona skulle underhålla til des Creißfolket komme ur landet. Men sedan bewiljade de at underhålla dem, dock utställandes til H. E. om samma underhåll pro primo mense, skulle afkortas i Alliance penningarne eller Creiß-Caßan. Detta sedermera hafwer jag drifwit. Alliance penningarne wela de änteligen skola uphöra ad 1 Martii då Creiß-beslutet alt fattat war: föregifwandes, at efter de gifwa pro primo mense til Creißen 30 fach Römerzug, så kunde de inga Alliance gelder mer contribuera. Fortificationen på bägge orter låfwa de fuller, men de hafwa så gjort nu i tu år, och följer intet. Synes H. E. wara angeläget at Wißmar och Warnemünde skola befästas, så måste wi sjelfwe genom andre medel göra't. Af Hertigarne sker det näppeligen någonsin, dels för den jalousie der hemligen är, at de Swenska befästa så Sjökanten i deras land, dels för den träta

under

under Bröderna är, i det Hertig Adolph wil fuller hielpa til Warnemündes Fästning, såsom til en commun ort, den dem både tilstår, men Hertig Hans wil intet hielpa til Wißmars befästning eller såsom han kallar det göra Hoftjänst tit, såsom til en Hertig Adolphs enskylte Stad, hwartil Hertig Adolph likwäl vi fœderis wil hålla honom. Blifwer altså intet af dem til saken giort, med mindre wi sielfwa görat hwar öfwer H. E. ordre jag med första förwäntar. Ärke-Biskopen i Bremen wil intet acceptera hwad H. E. på Creißens wägnar hafwer pålagt H. F. N. at recrutera. Hwad han swarar utwisar innelagde Copier; caßerar likwist Garnisonernes underhåld i Stade och Burtehude, så länge Pleß ligger honom i landet. Jag måste annan dag Påska tit och söka om möjeligit är annan resolution, eliest hafwer jag inga medel til Garnisonerne och intet gifwer han Pleß eller dem androm til deras wärfningar. Jag beder H. E. wille tala wid H. F. N. Gesanter i Frankfurt, at de skrifwa deras Herrar hasteligen andra consilia til. Deße tre Städer Lübeck, Hamburg och Bremen wille änteligen wara neutrale och warda näppeligen skickande til Frankfurt, wore godt H. E. gåfwo mig ordres at tractera med dem här, hwad de skole göra, det tror jag skulle snarare gå för sig: och förnimmer jag dem intet dertil obenägne, ty sielfwa skickningen tit op hettes dinigrera dem hos Kejsaren, der de ännu wela hwita synas. Men skicka de, så skicka de intet til hela Conventen, utan til H. E. apart, at bedja om Neutraliteten.

liketen. Hwad Konungen i Dannemark hafwer tra-cterat med de Hamburgiske Deputerade i Scanden-burg, det utwisar Protocollet B hwilket är af dem Danske så fattat, men Hamburgenses föregifwa, at wara några passus uti, som äre icke aldeles riktigt in-förde. Konungen wäntas efter Påskhelgen til Glück-stad, höres af ingen wärfning hos honom, Skepps-Flottan beredes så wäl nu som alla år. Hertig Ulrics Lik wäntas Elben utföre. Samma wäg menes ock Bruden från Dreßden mot Sommaren [illegible] warder. Man hör intet gärna i Dannemark, at Wallenstein omkommen är. Konungen hafwer nyli-gen sagt, at det dock är godt för de Swenska. Hwad i tiender Gouverneuren ur Riga, så wäl som [illegible] Amanuensis ur Öresund skrifwa mig om en [illegible] Moskowitisk Dedition, det utwisa ock Bilagorne. Det skrifwes fuller ock nästan sådant öfwer Dantzig. Hwad der är åt, hwad Polacken tager sig nu der uppå före, huru wåra Sändebud i Moskow warda sig nu [illegible] hållandes, det får wi med följande Advisor [illegible] ma. Befaller honom 2c.

Hamburg, annan dag Påska 1634.

J. A. Salvius.

Post Scriptum.

Strax Konungen i Dannemark hade sin inter-cession för Grefwen af Oldenburgs Neutralitet til H. E. afgå låtit, låt Hans Maj:t henne sielf i Glückstad trycka, såsom innelagde exemplar utwisar och spridder nu det här och der allestädes ut. En skrifwelse af [illegible]

kan

ken lika lydande motiver hafwer och Hans Maj:t skrifwit til Josias Rantzow och förmant honom, at rymma ur Pinnenberg, hwad Hans Maj:t dermed intenderar, kan jag icke rätteligen begripa, utan låter H. E. sielf det högförnufteligen eftertäncka. Jag menar, om H. E. låter ofwanbem:te Grefwe ännu sitta Neutral til des Nyenburg öfwer år och des emellan likwist gifwa sin quota hemligen, skal det fuller något så när kunna gå. Allenast han intet offentelig wil hafwa det namnet ännu at wara partial. Och må jag fuller bekänna om han nu declarerade sig, så fulle honom de Keiserliske i landet och wi kunna det än intet wärja. Grefwen af Ost-Frisland hafwer en åreförgäten Calendermaker i sit land; hwad för Prognosticon han hafwer giort på hwar Månad i detta år, det beder jag Secreteraren wille wisa H. E. per occasionem, medan nu sådant kommer i alla privat hus öfwer största delen af Riket och hafwer ingen liten wärkan, at skrämma gemöterne och alienera dem från oß; så wore myckct godt H. E. täcktes skrifwa bemälte Grefwe derom til, exprobrera honom, at hans undersåtare sålunda violera Neutraliteten (han nämner uttryckelig i denna Månad Lapparna och Finnarna), och åtminstone låta taga den Calenderskrifwaren wid hufwudet. Vale. Herr Lesle wil intet til Armeen förr än han hafwer talt wid H. E. sielf, reser innan 4 dagar härifrån åt Frankfurt. Commando i Westfalen måste förbättras, och fruktar jag Hr. Baner måste tit eller det går intet som det skal. Breihanen är en skadelig dryck.

Til Landshöfdingen Urban Hjärne (*).

Nobilissime, Amplissime & Excellentissime Domine, Fautor & Amice pl. observande.

Non potuit non gratissima accidere mihi, quam e Septentrione vestro per *Kellerum* nostrum mihi adscribsit salutationem T. Excellentia. Vireat ergo & gelita sub Arcto & metia sub bruma calitissimus ille amor, qui & stutiorum & animorum nostrorum conjunctione gaudet, quaternumque gaudebit. Nos heic loci, quæ Dei clementia est, incolumes vivimus an quieti ob *Gallorum* viciniam, ob *Turcarum* immanitatem solus noverit Irenarcha Zebaoth. Interim gelu insolito adstringimur, quæ tamen vestris terris pro clementia poterit haberi. Nihilominus & Musæ nostræ valent, & quod agant semper habent. Ego hactenus occupor in *Pauli Zacchiæ*, Proto-Medici Generalis *Romani* Qvæstionibus Metico-Legalibus auctius edendis cum notis Juriticis & Meticis; adeoque in subpetias vocavi & JC. & Meticos aliquot clarissimos. Dein Satyram meam Meticam evulgabo variis curiosis refertam thematibus. Nuper accepi aliquot grana auri fini, quod reperitur in ventriculis omnium anatum, quæ aluntur in certa tomus area *Ulmæ Svevorum*, te quibus anatibus auriferis legi potest Obs. 194 Anni VI & VIII Ephem. Germ. Curios. Ante annum aliquot egregia frusta tiversorum mineralium & metallorum accepi a Viro Ampl. D. D. *Gotfr.* *Mel-*

(*) Här tager Hjärniska Correspondencen åter wid, som slöts sist i Sv. Bibl. D. 2, s. 328.

Melmio, Consil. & Archiatro *Palat. Neoburg. Düsseltorpii* reique metallicæ & fotinarum in Ducatu *Montano* Præfecto. Non tubito, quin aput vos, Vir Celeberrime, varia sint curiosa, tam quoad mineralia quam quoad vegetabilia & animalia. Ego saltim exopto commotam aliquam occasionem, cujus interventu & literarum & aliarum intertum rerum fieri possit communicatio. Forte per nundinas *Francofurti* ad *Mœnum*, si vestrates Bibliopolæ aut Mercatores eo venirent. Interim divinæ provitentiæ T. Excell. tevote commento cum voto anni felicissimi & ex omni parte beati. Vale.

Ampliss. Excell. T.

Heidelbergæ, d. 5 Jan. 1684.

paratissimus servus

D. Georgius Francus.

Universit. Pro-Cancell. Fac. Med. Decanus & Archiater.

P. S. Qvi aput Vos sunt Celebres Metici aut tocti Philologi, quæso perscribere (*).

Nobilissime atque Experientissime D. Doctor, Amice longe Honoratissime.

Meruit elegantissima Tua Epistola, insigni varietate mineralium e septentrione vestro erutorum comitata, ut pari munere tam gratum beneficium epen-

 de-

(*) Jag har med flit til M. L. nöje låtit D. Franci Latinska Orthographie blifwa sådan, som jag funnit densamma för mig. Denna Mannen war nog för mycket Tysk.

derem, verum, ut quod res est, fatear, neque ea mihi jam copia neque varietas est, quæ ullo pacto muneribus Tuis respondeat. Proximo vere spopondere Amici in *Norwegia* futurum, ut, quidquid in hoc genere rarum apparet, transmittant, ad Tua pulvinaria mox reclinandum. Ad summum *Norwegia* nostra caret plumbi, stanni, Mercuriique fodinis, abundat ferro, æs non nisi duobus aut tribus locis effoditur, argentum duntaxat loco uno, quamvis plures argenti fodinas norint subinde agricolæ, sed quas aperire aut manifestare recusant, metu laboris novi. Aurum nostro hoc tempore nusquam effoditur, nisi quod talcum *Arndaliense* granatiferum tantillum vehat, sed cum nullo hactenus fructu inde elicitum. In cupella propemodum nihil ☉lis relinquit, sed si minera uratur teratur, ut cum ☿ atque aqua salsa aliquamdiu percoquatur, tandem & ☾m & ☉lem relinquit, sed qui impensas non sustinet, nisi forsan actis profundioribus in terras cavernis, id quod hactenus, nescio cur, neglectum. Talcum ipsum nigricat, sed, statim atque igni exponitur, splendet more auri, idque hactenus varios impulit ad scrutandum, qui tamen in cortice tantum adhuc hæserunt, fortassis operæ pretium facturi, si in viscera montis profundi descenderent. Ex *Tunquin Chinensi* provincia allata mihi cinnabaris nativa ☿ii vera minera, & cum cinnabari *Carinthiaca* merito comparanda, si eam non superat, in qua cicuranda & figenda temporis aliquid collocavi, non dum quidem optato eventu, sed spes

tamen

tamen invitat, ut ulterius progrediar. Ex *Germania* nihil jam rari nuper allatum, præter phosphoros, quos *Angli* ulteriori disquisitione speciosius jam præparant. Nihil tamen felicius hactenus produxere, quam peculiarem illam separationem aquæ dulcis ab aqua marina, sed quam aperire detrectant, nisi ingenti vi pecuniarum emolliti. Audio gemina ratione eventum hunc præstari. Primum enim antlia peculiari aquam marinam in eam altitudinem ejaculantur, ut aqua ascensu illo plurimum salis sui exuat, quam aquam velis nauticis exceptam in alveum vicinum permittunt influere. Ubi, cum nondum omni sale careat, terramque quandam crematam aquæ huic affundunt, quo fit, ut restantes adhuc salis reliquiæ in fundum vasis præcipitentur, & supernatans aqua prorsus dulcis evadat. Hæc sunt, quæ hactenus de illo separationis mysterio potui exsculpere. *Beccherus* noster adhuc secretam quandam olei præparationem sibi soli notam commendat, quam nulla arte, nulla prece adductus revelare parat, unde de tanto ejus mysterio solo demum eventu docebimus. Ego sæpe inaudivi proverbium antiquorum: Thesauros quandoque fieri carbones, non esse omnino spernendum. Optarem scire, an Vir Ampliss. in illo processu ♂tis & ☾næ aliquid singulare experiundo observavit. Mihi ♂tis ♀ præclarus domitor ☿ æstimatur, si a fæcibus suis commode prius posset liberari. Sed terminalia hic sunto, ut ei, qui sine termino regnat, benignissimo Deo Te, hoc anno ineunte & in plures feliciter

 exten-

extendendo, ex animo commendem. Vale & si quid Chemia Tua novi parturit, per otium gratificari perge

Amplitud. Tuæ Experient.

Hafniæ, d. 5 Jan. 1685.

studiosissimo

Ol. Borrichio.

Vir Magnifice & Excellentissime,
Patrone Colendissime.

Latæ ad me gratissimæ literæ tuæ ruborem mihi induxere, quod immeritus tanto affectu, incognitus tanto honore, absens tanto favore obruar, ut quomodo dignus rependam grates nesciam. Unum id doleo, quod tantæ difficultates obversentur animo, ut quid consilii capiam incertus sim. Sane pericula *Germaniæ* nostræ imminent non pauca, contra ea asylum religionis, pacisque & libertatis vobiscum est. Ast conscientiæ non minus res est, stationem deserere honestam, & cui nihil desit, patriam & amicos, qui id deprecantur, reliqua, quæ multis modis revocant mentem. Qvare veniam dabis, Vir Celeberrime, si nondum animum ad mutationem illam inductum scribam. Non defuerunt fautores, qui ab anno integro *Dresdam* me pellicere non dubitarunt, sed nondum ad linquendum hoc veluti centrum *Germaniæ* subierunt cogitationes. Tuus vero immeritus affectus nunquam animo excidet meo, quem omnibus modis integrum mihi ser-

servare allaborabo. Nuperis mensibus *Craanius, Lugduno Batavus*, a Seren. Electore evocatus *Berolinum* concessit, sumtibus & salario vix unquam Medico in *Germania* concesso. Simul dabitur occasio *Hamburgum* mittam Pharmaciam Acroamaticam & Miscellanea Philologico-Medica. Hoc ipso testabor gratitudinem levidensi munusculo chartaceo, junctis quoque nonnullis Disputationibus, qualem de consensu partium nuper habui. Apparata est ad prelum quoque Physiologia reformata. Tabulis X Pathologico-Therapeuticis omne morborum genus facillima methodo digessi. Deus Te servet &c.

Excell. Nominis Tui

Jenae 1686. d. 9 Mart.

paratissimus Cultor

Georg. Wolffg. Wedelius.

Vir multis nominibus Celeberrime, Experientissime, Fautor Aestimatissime,

Confisus ea, quam in Te ante aliquot annos *Lochgovii* in *Würtenbergia* apud Seniorem *Farnerum* (*) commorato deprehenderam humanitate, has tenues exarare & ad Te transmittere non dubitavi. Pristinus enim, qui in me erga Dominum *Farnerum*, in *Svecia* nunc habitantem, amor gliscit me impulerat, eidem praesentem meum statum ac conditio-

(*) Från denna Farner finnas många Alchymiska Bref til framl. Hr. Landshöfdingen af åren 1682, 83, 84 och 85, hwilket år han kom til Swerige.

ditionem aperiundi. At cum nescirem, qua occasione ad ipsum litteræ transmitti queant, hac unica excepta, qua ad manus Tuas commendarentur; rogatam itaque Tuam Claritatem volui & favere perge

Claritatis Tuæ

Hamburgi, d. 27 Sept. 1689.

studiosissimo ad servitia

Joh. Jac. Zimmermanno.

Vir Excellentissime, Fautor & Patrone nullo non modo Colende.

Es wird annoch in recenti memoria seyn, daß Ders Excell. bey mir, einen silbernen und vergüldeten Löwen gesehen, so vor diesem in dem Brackenhofferischen (*) Cabinet gewesen, bey welchem ich sehr viele curiose observationes hatte, so auch dazumalen meldete, nemlich daß allem vermuthen nach solcher dem K. Gustavo Adolpho glor. And. von der Stadt Strasburg verehret sey, indem derselbe Löwe nicht allein den Schwedischen Wappen-Löwen exprimiret und mit seinem Pfoten das Schwedische und Strasburgische Wappen vorweiset, sondern auch die Inscription: Gustavus Adolphus, Rex Sveciæ, Protector Germaniæ ein mehreres entdecket, auch dem gekrönten Schwedischen Wappen-Löwen in die andere Pfote gegebene Reichsapfel deßen genugsames Zeugnis giebt, entlich aber wird diese Opinion völlig bestätiget von der hinter dem

(*) Jag kan ej försäkra, at jag wälat rätt på detta i Originalet ganska illa skrifna namnet.

dem Schwedischen Wappen verborgenen, und dem Wißenden leicht zu entdecken mechlich, Inscription: Vivat Imperator Romanus, Pius, Felix, Augustus; wie sich denn solche Inscription über alle maßen wohl schicket, weil der Löwe einen Becher constituiret und bey dem Gesundheit trincken das Vivat sprechen bey der Teutschen Welt sehr in Ehren ist. Weilen nun D. Excell. dazumahlen einige Neigung verspühren ließen, solchen Löwen zu kauffen, nachdem aber ein Graf von Schwartzburg, deßen Bruder an dem Käyserl. Hofe in Diensten stehet, solche vor verlangtes pretium bezahlen wil, also habe hiervon Nachricht ertheilen wollen (*) rc. Der Hr. von Tschirnhausen läst nechst schönster empfelung und vergewißerung aller Wilfärtigkeit freundlich grüßen. Ich bitte dem Hr. Odhelio zu grüßen rc.

Dero Excellentz

D. d. 17 Dec. 1689.

dienstergebener

M. Jo. Jac. Spener.

Curios. Cultor.

Högwälborne Herr Assessor.

Nyligen har jag fåt af en Öfwerste-Lieutenant, Lewenklau benämd, communicerat huru Ten skal representera Silfwer så uti härdhet som klang, strich

Ee och

(*) Han nämner sedan huru mycket hwart lod skal kosta, men lodens antal går han förbi.

Sw. Bibl. D. 3, A. 28.

och gewicht. Prescription är denna: Nim 5 pfund Rensgold oder von dem feinesten Meßing, laß es fließen, trage ihm ein fluß hinein 2 Pfund Reg. Martis, gemein Wißmuth 3 pfund, gemein Zinn 2 pfund; wenn alles dieses wohl mit einander geflossen, so gies es in einem Centner wohlgeflossenen Zinn, rühr es wohl um, und gies es in eine forme.

Der Regulus Martis wird so bereitet.

Nim Limaturæ Martis 3 pf. Salpeter, Weinstein Arsenici, jedes 2 pf. misch wohl unter einander, laß es 2 stunden lang wohl fließen, und mache es aldann zu einem Regulo.

Wißmuth durch Kunst gemacht.

Nim 2 pf. Zinn, laß es fließen, wirf nach und nach styckweise 24 loth Arsenic darein, laß es eine stunde in fluß stehen, alsdenn so ist es fertig. Bemälte saker blefwo af des ägare högt recommenderade, särdeles efter han sade sig sjelf dem hafwa proberat och en hel Service deraf gjöra låtit. Strax som Doct. Thomasius måste härifrån, blefwo följande Pasquil publicerat:

Molinas Italos, Spenerus Saxones, Orbem
Ludovicus, Doctos Thomasius urit & angit.
Ille Qvietismo, nimia Pietate secundus,
Tertius igne gravi, censura quartus acerba.

Han wil nu i Halle begynna läsa, hwarest han tilstånd hafwer af Churförsten i Brandenburg at hålla Collegier. Den unga Mag. Spener lärer endera dagen begynna et Collegium, uti hwilket han läswa

wat wisa ärstilliga rara experimenter. Doct. Odhelius reste förl. Söndag härifrån til Freyberg och bet hälsa ec.
Leipzig, d. 17 Jun. 1690.

ödm. tjenare
Dan. Norlind.

Nobilissime, Excellentissime D:ne Doctor, Reg. Maj. Sveciæ Archiater Spectatissime.

Literas Tuas de die 27 Octobris ad me datas, gratissimas habui, maxime cum viderim & perlegerim humanissima Tua oblata, quibuscum ex districtu Septentrionali curiose collectis Museum meum & studia curiosa naturæ & artis augere & stimulare conaris. Non verba Tibi refundam sed sinceram amicitiam & fidele commercium literarium (quod solum nobis absentibus concessum est ad poliendas scientias) promitto. Casum quod attinet, quem resolvendum a me petis, concernens farinæ aliquam speciem in *Neringa* nostra non procul à littore maris, nec ultra dimidium miliare a nostris ostiis repertam & instar venæ mineralis cujusdam materiæ per terras longe extensam, libenter explicabo, & quid viderim & expertus fuerim, variis modis materiam examinando, communicabo. Cum succinum, gemma nostra *Prussica* in nostro littori & alibi in vicinia, parce admodum hac æstate propulsa fuerit, quæsiverunt illud Donum Dei in terris non longe a mari dissitis, fodendo profunda terrarum, obser-

varuntque tractus certos dari in sinu terræ, qui instar venarum solum succiniferum perreptant, diversam tamen terram matricalem agnoscentes. Venæ ut plurimum sunt arenosæ & subtili pulvere sicco conflatæ non unius generis, in illa arena sparsim majora minora frusta succini reperiuntur, cessantibus illis venis, raro quicquam reperitur. Talis etiam vena illa erat, quæ rarior visa multos in admirationem traxit & a fossoribus & aliis pro farina minerali exclamata fuit. Tentarunt varia milites in castello ostii nostri coquendo, pinséndo &c sed sine fructu, sola nempe hæc materia ex fermento recepto fermentare noluit, sed ubi alia farina addita fuit, panem insipidum, solidum instar pastæ glutinosæ exhibebat. Illam examinavi physice, chymice, œconomice, optice &c, ut satisfacerem curiositati meæ, nihil vero expertus sum, quod aliquam analogiam cum farina haberet. Materia mineralis mihi alias satis nota, & variis in locis longe curiosior alibi, inprimis *Halæ Saxonum* reperta, ad speciem margæ (Germ. Mergell) referenda videbatur, quæ marga omnis argillam pro matrice agnoscit, calcinatur vero in materiam friabilem cretaceam vel potius gypsum subtilem ope nitri sale volatili urinoso imprægnati. Nihilominus hæc materia calcinata servat sibi fixiores partes, postquam volatiliores evanuerunt i. e. oleum crassum sal fixum & gluten resinosum, quæ partes arenam s. terrestre corpus compactum conservat. Exinde fœtor fuliginosus in combustione & aptitudo, ut quoddam analogum

nalogum sibi jungi patiatur, fermenta, olea &c quibuscum facile miscetur & in figuras redigitur. Quod magnam convenientiam cum succino habeat multasque particulas communicatas in se ferat non nego, ex odore enim & destillatione, quæ spiritum volatilem subacidum spirat, judicandum, sed non mirum, nam ipsum succinum in tali terra calcinatur, friabilis, in farinæ similem materiam reducitur omnique volatilitate privatur, cujus experimenta varia habeo, & multa frusta ad dimidium calcinata in Museo meo servo, æque ac Ebur quod tractu temporis in terris nitroso-urinosis calcinatur, quod idem est unicornu fossile a nobis dictum. Est mihi reservatus talis dens Elephanti semi calcinatus & semi solidus integer cum crusta sua & omnibus fibris sane conservatus. Itaque nullus dubito, hanc materiam terram mineralem juste dici posse, nec possidere quicquam, quod vegetabili generi adscribendum, præter particulas illas, quæ post resolutionem totius s. universalem plantarum, in illis locis crescentium, solo tanquam matri iterum communicantur & relinquuntur &c.

Excellentiæ Tuæ

Gedani, d. 30 Nov. 1697.

devotissimus servus

Christophorus Gottwald.

Amplissimo atque Celeberrimo Viro,

D. Urbano Hjærne,

Fautori suo Optimo S. D.

Joannes Nicolaus Pechlin.

Ex quo *Carolicorona* discessimus, perpetua Tui apud me recordatio, sed rarius per scripta commercium. Semel duntaxat ad Vos, idque quatuordecim dies post adventum ex *Svecia* dedi, sed nemo unus respondit, sive *Valla* ille meus, sive *Gertenus*, facetus ille homo & plane fescenninus, sed neque vestra me Urbanitas beatiorem reddidit. Ego incertis hoc nautis tribuo. Qvidquid id sit hac demum occasione de vestro me statu certiorem fieri posse plane sum persvasus. Miraris, puto, sic capi deliciis *Svecia* gentem nostram, ut protinus sibi redeundi eo copiam factam esse gaudeant; habetis ergo illecebras, & sunt in *Svecia* quoque sirenes, quas utinam & ipse sequi possem, vetusque & interruptum reparare commercium! At Tu mihi illa Siren, Urbanissime *Hjærne*, Tu præcipua voluptatis *Svecicæ* pars, & a cujus ego semper colloquio doctior discessi. Cum calculo renum adhuc dum colluctor & binos nuper cum Hæmorrhagia renum sustinui paroxysmos. Atque inde sic satis misere vivo & ad itinerum fastidia motusque, qui fere unus valetudini meæ infestus, succumbo. Satius ergo fuit me hic relinquere, & dum Medicorum vix ratio habetur, Te, τῶν Ἀρχιατρῶν Comiti,

D.

D. O. M. committo, adeoque compendio tum animæ tum corporis Medicum uno illo habes. De Regis valetudine non dubito, quin & illa cum tempore crescat laboribusque duretur. Regina, ut audio, ex tussi, inveterato morbo, laboravit, sed Tuis illa auxiliis convaluit. Quis quæso ille Trepanationis *Wachtmeisterianæ* seu fructus seu finis, utrumne in totum sibi redditus? Et quid de *Fahlströmii* valetudine, an & illa Empiricis paruit remediis? Ego circa Noctes *Svecicas* distringor, hisce enim subinde otium meum impendo. Puto non creditam regionis excellentiam iis probari posse. Si Tu potes veram rubrica aut atramento designatam tum Rangiferi, tum Alces iconam transmittere, sed quæ vivæ respondeat animanti omnibusque numeris expressa sit, rem feceris longe gratissimam. Venerabilis Dominus Socer Tuus, si recte conjicio, in *Russiam* ablegatus haud dubie insignem negotiationis suæ fructum feret. In re Medica omnia hic corrupta, neque ullus nobis honor, devoluta ad Empiricos dignatione, qui jam olim, ut seculum est, orbem inundabunt. Pulvis ille aureus, sive ex calce auri & cinnabari conflatus imminentem illam rubedinem tritui debet, atque hinc tanta in Aulicis *Brunsvicensibus* commendatio, ut nemo Procerum salvum se putet, nisi se penu illius in pyxidem condita armaverit. Debetur ille pulvis servo Principali a camera, qui eum haud dubie e schedis Medicis hausit aut rapuit. Libellum Tuum, quem de terris minerisque *Sveciæ* lingva *Germanica* edideras,

ras, in magno habeo pretio. *Meibomii*, Viri æstumatissimi, domesticam calamitatem, ut cujus filius Medicus Doctor, maximæ spei juvenis, *Parisiis* confossus subito interiit, uterque dolemus. Vides, quanto cum metu illa liberorum educatio, tum maxime, quando in Academias mittendi sunt, transigatur. Ego & ipse nunc filium in Academiam misi, nescius, quid serus vesper vehat. Vale meque ama.

Gottorpii, d. 13 Jun. 1699.

Vir Illustris atque Experientissime,

Celeberrimi nominis Tui fama illectus, quæ Septentrionibus atque Arctoo sidere contineri nescia, mariaque & terras supergressa *Europæ* reliquæ oras circumvolat, animum addente dulcissimo Amico & in Ser. Principis vestri valetudine curanda Collega Cl. *Pechlino*, has ad Te lineas exaravi, officiosi affectus & virtutum tuarum cultoris animi testes. Equidem Medicos veras etsi longissimis distantes parasangis, conspirare inter se par est, dum contra nobilissimam artem malevolorum animosa invidia Magnatum vilipendium plerorumque contemtus conspirant. Commune enim patrocinium illi commodare, nosque invicem ad id excitare opus est, sive experimentis seu rationibus juvari postulet, quo in utroque genere Te excellere scio. Ego in hoc campo strenue usque militavi & postremo quidem in libro de Natura, quem Tibi innotuisse ex eodem

Cl.

Cl. *Pechlino* intelligo, pro virili ejus partes egi. In quo cum displicuiſſent nonnulla Philoſopho ſummo *Chriſtoph. Sturmio* (qui eclecticam ſuam Phyſicam beat. Regi veſtro dedicavit), non tamen aperte a meis diſſentire auſus, diſſenſum ſuum callide diſſimulans ſibi eandem hærere mecum ſententiam perſuadere unice occupatur. Sed ut pleniſſime illi ſatisfaciam ego nunc aſſidue do operam, inque eo quod ipſi opponere rurſum conſtitui opuſculo fingendo ac refingendo jam annum occupor, idque pergo agere, ut artem noſtram ſolidiſſimis demonſtrationibus inniti ſole clarius appareat. Hoc ubi lucem viderit, ejus copiam faciam Tuoque cumprimis judicio illud ſubmittam. Interim ſi beneficio Tuo foſſilium metallorumque *Suecicorum* nonnullorum exemplar ad me venire poſſet, magno beneficio me Tibi obſtrictum profiterer, maxima enim rerum naturalium notitiam comparandi teneor cupiditate, quæ Tibi quoque curæ eſſe ex Muſæo *Islandico*, rupibus quoque veſtris innaſcente & ab amico ad me tranſmiſſo nuper intellexi. Vale.

Ill. Nominis Tui

Kiliæ, 15 Cal. Dec. 1699.

addictiſſimus cultor

Schelhamerus.

Ff

Viro

Viro Illustri atque Amplissimo
Dn. Urbano Hjærne
Consiliario & Archiatro Primario Regio,
Patrono & Amico Exoptatissimo
S. P. D.
Georgius Francus *de* Frankenau,
Consil. Just. & Archiater Regius.

Anni effluxerunt bene multi, Vir Famigeratissime, ubi *Heidelbergæ* me suaviter alloquebaris. Maxima tunc temporis Tibi erat cura res *Germanorum* minerales penitius investigare & rimari oculo sagaciori. Ab illo tempore cognovi etiam in Ephemeridibus *Germanorum* Te symbolum contulisse peregregium, ut & singulis prodesses & publico bono. Ego interea temporis mira expertus sum fata, sed & singularem æterni Numinis providentiam. Ab eo enim tempore, quo ante hos novem annos irruperunt inopinato in *Palatinatum* nobilem *Galli* contra fidem publice datam, ego

patriæ fines & dulcia liqui arva.

A Ser. Electore *Palatino* tunc committebar filio ejus Magno Magistro *Teutonico*, quocum perrexi ad obsidionem *Moguntinam*. Commodum accidit, ut *Saxoniæ* Elector JOHANNES GEORGIUS III febre tentaretur, filiusque Electoratus hæres dysenteria eodemque malo Archistrategus ejus *Flemming*. Una cum aliis Medicis vocabar in auxilium, nobisque divina

adsti-

tit gratia, ut salvarentur omnes. Protinus me summ constituit Archiatrum & in Universitate *Wittembergensi* Professorem primarium. Defuncto Patre Electore ad filiorum transii servitia non infeliciter. Cum iisdem multoties in castra adversus *Gallos* ad *Rhenum* profectus sum & artis documenta dedi. Tandem Deus me nihil tale cogitantem in *Daniam* vocavit. Annus nunc labitur tertius, ubi Arctoo Monarchæ præsto obsequium fidelissimum. Tibi ergo, Vir magne, propinquior factus memoriam refricare volui & sollicitare amoris pristini. *Erfurto* Nob. D. D. *Petr. ab Hartenfels* scribit in antiqui muri ruderibus inventam massam quandam e vinaceis paratam pro opere magno a F. *Basilio Valentino*. Qvid Tibi, Vir acutissime, de hac re videtur? Volui hanc captare occasionem, qua ad vos redit præstantissimus Vir, Dn. *ab Elken*, Ophtalmicus, Lithotomus & Celatomus vestras Regias, qui apud me invisit. *Hafniæ* prid. Id. Nov. 1697 (*).

Illustri & Excellentissimo Viro
Urbano Hjærne,
Consil. & Archiatro Regio Svecico
Patrono & Amico Magno
S. P. D.
Georgius Francus *de* Frankenau.

Ego vero mirum in modum exsultavi, ubi desideratissimas Tuas legi literas, quibus amorem & benevo-

(*) Jag har ej welat i detta och de följande Hr. von Frankenaus Latinska Bref följa hans Tyska Orthographie.

nevolentiam ultro spondebas mihi. Macte hac generosa indole, Vir Cel. & favorem integerrimum mihi conserva Tuum homini Tibi virtutibusque Tuis incomparabilibus addictissimo. Præter præclaram, quam fungeris in conservanda Monarchæ vestri salute, operam & metallicis Te præesse rebus lætabundus accepi, inde enim tanquam eo puteo *Democriti* exhauritur veritas, cujus splendor & doctrinam physicam illustrat & medicam. Intellexerat hoc olim *J. Rhenanus*, qui veritatem e puteo proposuit. Intellerunt *Ge. Agricola*, *Kentmannus*, *Paracelsus*, & nostris temporibus Cl. *Melmius*, Archiater *Dusseldorpiensis*, amicus, dum viveret, suavissimus, & hodie *Kriegius*, Archiater & Consil. met. rei Elect. *Brandenburgici* amicus itidem fraternus. Novum opus, contra Metallicorum commune axioma, Tibi nuncio, e Septentrione venire aurum. In monte regio *Norvagico* nuper inventa est minera, cujus metallum ad unam marcam ultro exhibet 7 lothones argenti & auri fini, *Hungaricum* etiam superantis lothones 9. Vidimus ex eo cusum nummum & mineram ipsam per artem docimasticam examinavimus. Eo magis credendum est apud vos aquas dari minerales easque diversarum facultatum. Te vero in hoc molimine laudabili obtrectatores habuisse non demiror, qui novi invidiam esse virtutis pedissequam. Tu vero contra audentior ito. Mihi vero præoptarem Tuam methodum in diagnosi aquarum metallicarum ab adulterinis. De morbi caussis & morte gl. mem. Regis, heu olim vestri vere Magni, novi & heic circumlatos varios

rios rumores, descriptiones varias, quas ego nunquam pro authenticis habere potui. Et qui judicabunt homines tam docti quam indocti, de cura ægri, quam non exacte perviderunt. Commune hoc habemus Medici cum bonis Imperatoribus: Bene facere & male audire. Præterea qui Aulas frequentavit, omnino confirmavit verbum, quod olim Monnelius mihi suggerebat: *Principes vivunt, ut volunt; curantur, ut jubent; moriuntur, ut debent.* Filius meus natu maximus ab aliquot annis Med. Doctor & ejusdem P. P. *Wittembergensis* obsequium suum Tibi magnopere commendat. Audivit ille ob obitum B. D. D. *Sackenskiöld* Prof. P. *Lundinensis* vacare Cathedram ibi & provinciam Physici ordinarii Provincialis in *Scania*. Quid si Te patrono auspiciis Aug. Regis vestri eo posset adspirare. Praxin equidem heic habet satis largam, mallet tamen & Cathedræ servire. Tuam super hac re, utrumque etiam cadat, sententiam libere perscribas, rogito, & me & filium utrumque magno afficies beneficio. Sane mihi gratulor, quod minimo natu apud Vos commoranti tam bene cupias. Excel. Viro D. D. *Ziervogelio*, Collegæ Tuo Ampl. plurimam adscribo salutem & me beatum æstimabo, si tantorum Virorum in arte nostra Celeberrimorum amore deinceps perfruar. B. V. Vir Magne & redama *Francum* omni jure Tuum. Scribo e Museo *Hafniensi* VI Cal. Mart. 1698.

Perillustri atque Amplissimo Viro
Dn. Urbano Hjærne,
Potentissimi Svecorum Monarchæ
S. P. D.
Georgius Francus *de* Frankenau.

Cum ad Vos tendat Seren. Princeps Hereditarius *Guelpherbytanus*, Nob. Viro Dn. *Bötticher*, qui illi est a secretis literis, has ad Te credo lineas. Filius meus natu minor circa finem superioris anni, mense vid. Novembri *Glückstadio* secundo *Albi* mari se commisit, sed propter acerbissimas tempestates pene naufragium fecisset ad littus *Norvagicum* circa *Fleckerö*. Ægre tandem post menstruum errorem in mari septentrionali *Angliam* attigit, ubi navem concussam reparari oportebat. Ille interea invisit *Londinum*, *Oxoniam*, *Cantabrigiam* & quidquid curiosi *Anglia* alit. Sed pertæsus itineris marini, transfretavit in *Galliam*, per *Rothomagum Parisios* venit, & inde per *Burdigalam*, *Bajonam* & montes *Pyraneos* transiit in *Hispaniam* & penetravit usque *Madritum* circa finem Martii hujus anni. Nunc ibi Secretarius Regius Reg. Legato Illustri Dno *Hensen ab Ehrencron* adsistit. Rex noster Clem. adhuc colluctatur cum valetudine satis fracta quoad pedes & incessum, reliqua tamen adhuc sunt salva. Nescio cujus commendatione homo quidam, quem Licentiatum vocant, *Olearium*, *Guelpherbyto* accersitus multa magnaque promisit de valetudine

Regis

Regis intra mensem in integrum restituenda. Sed vereor ne sit vano promissor hiatu. Omnino dolendum est, honestissimam matronam Medicinam tot stupris medicastrorum impudentissimorum diffamari. Sed sic in mundo semper solet ire rotundo. Quod restat Te, Vir Perill. cum splendidissima familia optime valere jubeo. Scribo *Fridericiburgi* in *Sialandia* prid. Cal. Jun. 1699.

Perillustri atque Amplissimo Viro,

D. Urbano Hjærne,

Consiliario & Archiatro Regio Primario

S. P. D.

Georgius Francus *de* Frankenau.

Ingentes Tibi ago habeoque gratias pro benevolo in me affectu, quem satis superque Illustri *Sebstedtio* nostro testatus es. Nob. vester *Blookius*, ingenium ad magna natum, me comiter salutavit, & meretur sane virtus ejus & affabilis genius omnium bonorum amorem. Illustriss. Dno Comiti *de Wrede* maximam testatus sum observantiam, cum apud me inviseret cum Perillustri Dno *de Leyonklo* Legato vestro, Patrono meo. Explicuit mihi valetudinis suæ statum, quem satis labantem inveni, ideæque de usu thermarum *Aquisgranensium* apodictice respondere non potui ipsi salutarem fore. Nihilominus rem arduam cum Medicis inquilinis D. *Oliva* & D. *Deutschen* contuli, quo tutius Ill. Dno Comi-

Comiti commisi literas: & ad ambos illi literas dedi, ab illo vero tempore nihil de illo rescivi; an thermis usus fuerit, nec ne. Abituriens Dn. Comes septem mihi misit ducatos, quos in Tuorum beneficiorum catalogum retuli. Paucis ante diebus Illustrissimus noster *Legatus* aperuit statum valetudinis Ill. & Excell. Dni Comitis *Piali* vestratis & super eo sententiam meam in scriptis dedi. Sed ad Tuas revertor, ex quibus magno cum dolore vidi Te compedibus arthriticis in manu captum, & ideo mitiora precor fata & vitam longaeviorem sanioremque. Per aestatem totam aulae adhaesi *Jaegersburgi* & *Fridericiburgi*. Filius meus natu major, olim Med. P. P. *Wittembergensis*, heic a Rege constitutus est in Universitate *Hafniensi* Prof. Ord. Med. & Philosophiae. Filius vero minor, qui multum de Tuo sibi gratulatur patrocinio, e *Suecia* antea triennium & quod excurrit redux, jussu & auspiciis Regis cum Legato nostro abiit in *Hispaniam* Secretarius Regius, inde redux per semestre *Parisiis* substitit & ad nos circa Julii finem reversus est. Ille nunc sub manibus habet dissertationem de origine & progressu legum & jurium *Hispaniae* ad nostra usque tempora, eamque luci dabit publicae. Ill. *Schroeckius*, Praeses Acad. Curiosorum novam inire methodum conatur circa observationes transmissas, qua de re & meum solicitavit consilium. *Etmülleri* opera in *Anglia* ac *Belgio* in compendium sunt redacta, vel ut rectius dicam satis severe castrata. Heic omnia silent &c. *Hafniae* propridie Cal. Jan. 1702.

Viro

Viro Perillustri, Magnifico D. D. Hjærne,
Pot. Regis Sveciæ Archiatro
S. P. D.
C. M. Spenerus *D.*
Reg. Pruss. Med. Aulicus.

Noli succensere, Vir Perillustris, quod ego Tibi prorsus ignotus literis Te compellare, Tuaque gravissima, quæ pro Regis sanitate, nec non multorum subditorum salute quotidie suscipis, negotia interturbare non verear; audacem fecit studium rerum naturalium, quæ curiositati se commendant, idque eo magis, quo majoribus encomiis singularem Tuam humanitatem celebrarunt amici quidam ex *Svecia* adventantes. In magna felicitate semper posui, quando in notitiam Virorum eruditione Clarissimorum pervenire subnata est occasio. Accidit autem, ut cum nuper amici quidam ex *Svecia* nobiles me honoris causa visitantes & qualemcunque meum rerum curiosarum apparatum perlustrantes Tui, Vir Perillustris, mentionem injecerunt & incredibilem Tuum erga hæc studia & illos, qui ipsis dediti sunt, amorem non sine mentis delectatione maxima deprædicarent, animum cœperim per literas in Tui notitiam penetrare, inprimis cum illi ad id non solum animum adderent, sed & hortarentur, deque Tua benevolentia certum me esse juberent. Libellus elegantissimus, quem A. 1694 in lucem e-

misisti, sua curiositate maximopere se mihi probavit, optarem ut desiderio Tuo ex omni parte satisfiat, quo deinde vi promissionis ad Regnum Vegetabile & Animale progredi possis. Ante omnia Te rogo, ut si curiosa ex tribus regnis ad manus sint, quæ in copia possideas, eadem mecum communicare benevole acquiescas, ego vicissim, si quid in universa *Germania* fuerit, quod Tuæ curiositati satisfacere possit, operam dabo, ut ejus Te participem reddam, modo aurem vellicaveris. Interea vale &c. Dabam *Berolini* ipf. August. Idib. A. 1702.

Generosissime, Excellentissime, Amplissime & Meritissime Domine Archiater, Patrone Magne.

Literæ, quibus ad me invisere Tibi placuit, Virorum Excellentissime, quam gratæ mihi fuerint, verba, quibus exprimam deficiunt; & quid ni gratæ essent literæ, quæ tam ab insigni artis Medicæ Atlante proveniunt, ac tam præclaro apud Magnum mundi Monarcham officio dignissime fungente & ab ejusmodi scilicet Medicorum Phœnice, cui ultra Medicorum vulgus sapere datum est? Medicorum vulgus per me intelligitur id genus hominum, qui sublimioris Chemiæ osores sunt, & manus suas, ut cum *Hiobo* loquar, osculantur ac omne id spernunt, quod non sapit illorum præconceptas opiniones, inani scholarum dictamine suffultas, experientiæ autem lumine destitutas. Quid ni

gratæ essent istæ literæ, quæ mihi commendant optimæ spei juvenem, assiduum artis medicæ cultorem; quem autem doleo esse in obliquum abreptum & quoque mea hæresi imbutum, ac ipsius manu jam teri, meo consilio, *Borrichii*, *Helmontii*, *Paracelsi*, & id genus in arte medica hæreticorum scripta. Pace autem Tua id fieri, firmiter mihi persuadeo, cum jam dudum cognoverim, Te inter Chemiæ Proceres haud postremum possidere locum. Quæ de varia methodo medendi in variis gentibus observanda discurris, totus adprobo, hincque confirmor in mea sententia, quod Auctores, qui Diætam describunt & de vita prolonganda commentarios contexunt, admodum falli, & hic nullas certas regulas posse statui, quæ omnibus gentibus conveniant, multo minus tot diversis hominibus. Confirmor porro in illa sententia, quod illa methodus medendi, quam habemus a tot Medicis conscriptam, ratione adplicationis & praxeos in diversis gentibus fallax ac in pluribus manca & mutila sit, & si ejus vestigiis ubique vellemus insistere, nos non Medicos sed homicidas esse futuros. Inter desiderata ergo merito pono, quod in Societatibus Medicorum, ut est *Leopoldina* in *Germania*, non istuc respiciatur, ut quilibet sui loci morbos epidemicos commemoret, ac quanam methodo quilibet Medicus in his illis morbis profligendis procedat. Non sine gaudio intellexi, Te ad prelum habere paratum aliquod Physices Systema, juxta Chymicorum principia adæquatum; quod aliquando cum

 publico

publico communicetur, est adprime opus, cum hisce principiis undiquaque contradicatur ab Aristarchis *Gallenicæ* & *Aristotelicæ* doctrinæ, & qui eclecticam non sequi philosophiam, sed solum sectariam adamant. Syncretismus autem in Medicina & Philosophia est valde utilis. Juvenis, quem mihi commendasti, a me lubentissime consilio juvabitur, si modo non displiceat ista hæresis, qua ipsum imbuo. Deus det ipsi mentem erga se devotam, piam & ut os habeat munitum *Harpocratis* sigillo; hæc sunt quæ a Chymiæ cultoribus exiguntur. Finio ac Te Dei tutelæ committo, qui Tibi sit clypeus & valde magna merces.

Kiliæ A. 1706 d. 1 Dec. Merc.
hor. 1 pomeridiana.

Nestor II (*).

Perillustris, Excellentissime atque Experientissime Domine Archiater.

Tuo perillustri nomini vides hunc exigui momenti libellum esse inscriptum, causas & rationes nuncupationis epistola dedicatoria commemorat, nec etiam diffiteri possum factum esse ex honesta quadam æmulatione; nam cum viderem Excel. Dn. *Schelhammerum* Te tanta juxta merita observantia venerari ac publico innotesceret allaborare, hinc etiam

(*) Detta är Joh. Lud. Hanneman, Prof. Med. i Kiel, och som tog sig det namnet Nestor 2, som Ledamot af Käjserl. Tyska Nat. Curios. Sällskapet.

etiam publico constare volui, nec minoris pretii nec minoris dignitatis apud me esse perillustre nomen Tuum, sit quod tractatus dignitate, sit quod lepore sermonis, sit quod eruditione, quod ultro fateor, me longissime superet, sinceritate autem cultus, sinceritate animi, qua Te, Magne Vir, colo, qua Te veneror, minime me superabit, ac inter Tui perillustris Nominis cultores potiores partes mihi vindico, nullique secundus esse volo, vel ulli cedam. Suscipe ergo hocce opusculum paucis paginis constans, sat honoris, satque gloriæ mihi erit, si uni duntaxat *Hjærne* prober, rideant sexcenti, sannisque excipiant hunc veritatis catalogum, cujus assertionis Te quoque *Achillem* & *Paracelsicæ* doctrinæ *Mæcenatem* meorum veneratur id genus virorum caterva, quibus hæc sacra sunt ad palatum.

Kiliæ d. 24 Sept. 1709.

J. L. Hannemann.

Wohlgebohrner Herr Archiater.

Wir haben hier in unserm Würtemberger Lande die eine zeit hero über das geliebte Schweden Reich verhängte Fata mit dem grösten Leidwesen anhören müßen, und wollen auch noch die Avisen von der verhoffenden Victorie gegen Moscau uns noch keine Gewißheit geben, nicht wißende ob die Papisten solche vertuschen wollen; wir hoffen doch, daß zum Trost der Evangelisch Lutherischen der Nordische Löwe wieder empor gebracht werde, und

 daß

daß wir mit Freuden hören mögen, wie er seine Feinde besiege. Ich möchte wohl wißen, ob das Chymische Feuer unter diesen währenden Kriegsflammen noch immer seinen guten fortgang gehabt, und insonderheit ob die Acta Laboratorii Holmensis, sowohl in Schwedischer als Lateinischer Sprache, fortgesetzet werden? In dem fall bitte ich mir 1 oder 2 Exemplaria davon aus, so an den Herr Apoteker Zimmerman zu Jönkjöping geschicht werden könte, der sie weiter nach Nürnberg versenden wird. Die Magnesia alba wird nunmehr hier sehr gemein und starck gebraucht. Hr. Secret. Schäffer, Fichtelium und Warmholtzen bitte zu salutiren ꝛc.

Tübingen, d. 3 Sept. 1711.

gehorsamster Diener
Jo. Ge. Gmelin
Apoteker.

Illustrissimo & Venerandissimo
Dn. D. Hjærne,
Archiatro Regio
S. P. P.
Rosinus Lentilius,
Consil. & Archiater Ducalis Würtembergicus.

Ab eo tempore, quo Pharmacopola peritissimus, Dn. *Gmelinus*, non tantum de Te, Venerande Senex, egregia multa locutus est, sed etiam de methodo

thodo Tua in rerum naturalium principia per effectus reagentium inquirendi, nonnulla & revelavit & ostendit ad oculum, mira me cupido incessit per literas Te alloquendi favoremque Tuum aucupandi. Detinuit partim a scriptione nominis mei ignobilitas, partim injuriæ temporum, quæ regnum *Sueciæ* turbarunt, nec adhuc dum turbare cessant. Nihilominus, cum admodum nuper *Stutgardia* lætum nuncium accepissem, Te per summi Sospitatoris immensam gratiam ex ipsa quoque populatrice contagione pestifera salvum eluctatum esse, calamum ecce arripere atque has Tibi lineas destinare non erubesco, spe certa fretus eximiam Tuam humanitatem etiam audaculo mihi præsidio futuram. Argumentum scriptionis hoc esto: Deus Tibi clementer largitus est vastum ingenium, invictum laborem & experientiam per tot annorum decursum consummatissimam. Plane sunt ad palatum, quæ de rerum principiis commentus es, eo magis, quod minime nitantur speculationibus puris, sed cognoscendi cupidos in rem præsentem ducant. Annos Tibi Nestoreos ex animo precamur; at vero, cum omnium rerum denique sit finis, & secundum naturæ cursum Tibi, beatæ æternitatis Candidato, aliquando hinc migrandum sit, obsecro Te, Patrone Magne, fac eam orbi Medico Tuisque cultoribus gratiam, nec utilissimas Tuas meditationes & experimenta Chymica, Acta nimirum Laboratorii *Holmensis* in publicam edere lucem differ, ne, morte præventus, Tecum perire facias, quod nominis im-

immortalitatem Tibi, toti vero familiæ Medicæ tantum emolumenti pariturum est. Per novem jam menses, Valetudini Principis nostri hæreditarii præfectus, in *Italia* hæreo, nesciens, quando mihi a Ser. Duce meo revertendi copia cessura sit. Scire vellem, quænam fuerat illa pestifera in regno vestro contagio, quæ symptomata potiora, quæ remedia tam præservantia quam curantia fuerint adhibita, quam luis ejusmodi caussam fuisse censeantis, & quæ huc spectant alia. Vestris rebus halcyonia, Tibique, o Decus *Holmiæ*, viridem senectam & serum in cœlum tuum reditum precor. Ita millies vive & vale. Scribo *Augustæ Taurinorum ex Pedemontio*, d. 1 Dec. 1711.

Perillustris & Excellentissime Vir, Sidus Septentrionale splendidissimum.

Literæ Tuæ animum meum afflictum magnopere exhilararant, idque ego magis, quod tanto tamque præclaro dono comitatæ fuerint. Absit ut spernam tam nobile, tam eruditione Chymica plenum opus, ut, quod *Germania* reponat, non habeat. Quantumvis enim, ut ingenue Tecum, Vir summe, & sine fuco agam, non in omnibus calculum meum adjicere possim, id tamen imperitiæ meæ tribuo, per multa vero approbo, ut quæ de Vitriolo, multis aliquando in libro de eodem, ubi prodierit, quem meditor, mea quoque experientia confirmanda, item de dulcibus, quæ disseris cap. xv & alia.

alia. Reliqua; destitutus iis, quæ ad experiundum requiruntur, potius me latere, quam falsa esse asseruerim. Hoc dubium mihi restat, an omnia ista, quæ igne ex rebus expelluntur, præextiterint, talia, qualia se exhibeant, an ex particulis ista potius Syncrisei, seu simplici confluxu, quam vera generatione per ἀλλοίωσιν orta sint, & talia quæ redeunt, eadem confluxisse, qua una ratione uti in componendo nobis homuncionibus licet, nec Auctor omnium Deus cuncta una vice produxerit, in varia subinde transire & mutari, idonea, illud enim artificum, hoc creatoris opus. Non nego inextitisse (flores enim nova creatio), sed mutari tamen & in alias subinde transire formas, hoc est non actu sed potentia fuisse omnia ista in rebus, unde educuntur existimo. Qvis enim negaverit, igni esse vim molliores particulas armare spiculis & salia blanda in acutissimas convertere & penetrantissimas alias exurere, medulla privare & porosas aridasque reddere? Inde aquam ei contrariam infringere gustatas istas, & fractis destructisque salibus, in terreas convertere pulvisculumque innocuum, redeunte in circulum mox eadem scena. Potius experimenta illa & successus operationum, quarum spem facis & quibus hæc demonstrari possis, videre expecto. Teque, ut pergas in istis conatibus tam eximiis, omnium nomine doctorum virorum hortor & obsecro, nec dubito, maximum hoc, quod me

adhuc tenet, scrupulum iis ipsis amotum, neque in Tuas partes pertractum iri. Ser. nostri Principis vacillare in nonnullis valetudinem ægre fero. A. D. *Leibnizio*, illustri illo omnium eruditorum patre, stimulatus, imo pressus, Institutionum Medicarum librum invitus suscepi, neque fecissem, nisi spem fecisset a Ser. nostro Administratore mihi obtenturum, unde vivam interea, cum reliqua mea omnia negligere interim cogor. Sed male cecidit alea. Durissimis enim procedendi modis D. B. *de Görtz*, primi Aulæ Ministri, non modo nihil obtinui, præter spem sumtus impressionis, sed etiam ipsum salarium quarta parte imminutum est. Itaque ad summam egestatem redactus sum & miseram vitam traho. Hinc dejectus animus vix sufficit cœpto labori. Herbarium vivum, quod per *Angliam*, *Bataviam*, *Galliam*, *Italiam* collegi annorum 40 & ultra studio, vendere cupio, ut meis prospicere possim & vivere, sed vereor, ut emtorem inveniam. Tria millia plus minus plantarum sunt, singulari industria conservata & ordinata. Accedit belli infortunium, quod salarii fundum exhausit. *Daniæ* Rex, mitissimus alias Princeps, promittit deinceps Ser. vestri nostrique provincias & reditus Principales conservaturum. Hoc solatio erit Juveni maximo (*), cujus adventum anhelamus, quemque audio affligi infortuniis nostris. Itaque cum instrui cuperem & ei asseverari, non tanti

esse

(*) Hertigen af Holsten.

esse hæc mala, ut non brevi quiete concessa, resarciri possint. Vale.

Tui Celeb. Nominis

Kilonia, 10 Cal. Jul. 1713.

devotissimus cultor

Schelhamerus.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har begynt åtskilliga Collegia hos Professorerna Boerhave, Albin och Rau, och är allena af wår Nation, och har här ingen Swenskt warit, sedan sal. Ludeen, hwars bok de Lithogenesia Macri- & Microcosmi Hr. Archiatern kan hända redan sedt. Strax wid min ankomst til Amsterdam lämnade jag et exemplar af de medsända böcker til Hr. Clericus, som frågade, om deruti woro curiöse experimenter, jag swarade, ingen ting wara, som Auctor icke sielf experimenterat. Han log åt dewisen öfwer kopparstycket Sola Dei &c., sägandes det wara Chymicorum proprium, at förakta det, hwarefter andra så högt trakta, sade sig ock undra, at man i Swerige ännu kunde tänka på studier, hwarest Mars så länge regerat. Dippel war då ej i Amsterdam, eljest hade han ock efter Hr. Archiaterns befalning fått et exemplar med. Boerhaven fik ock sitta 8 exemplar, war mycket höflig och tackade för presenten. Alla obrwara mig här med, frågor om

Konungen och Sweriges tilstånd, hwilka jag ej kan giöra tilfyllest &c.

Leiden, d. 21 Jan. 1714.

Ödm. tienare
Joh. Rothman.

Ignosces audaciæ meæ, Vir Magnifice, quod ignotus ego Musarum Tuarum sacris obstrepere ausim. Occasionem hujus præbuit mihi Tractatus Tuus perquam eruditus & curiosus, nuper ad me, ut in diversas *Germaniæ* partes illum transmitterem, ab amico, civitatis Imperialis *Goslariensis* Pharmacopœo perlatus, cujus & Tuimet ipsius desiderium partesque meas ut exequerer, transmisi fasciculorum unum *Augustam Vindelicorum*, alterum *Tübingam*, tertium autem tradendo nostro *Lochnero* Celeberrimo. Continet sane libellus iste haud vulgaria & indicat eruditionem Tuam singularem & profundiorem in Chymia scientiam. Supplicibus ad Te his accedo literis, majorem in modum rogitans defectum meæ collectionis metallorum supplere, & seriem minerarum *Suecicarum* tam argentiferarum quam cuprum ferrumque ministrantium, benigne transmittere, mihi enim mineræ e fodinis *Sueciæ* omnes ac singulæ adhuc desunt. *Lübecam*, unde impensas Tibi restituendas ordinabo, transmitti possunt. Porro me compotem quæso reddas figurarum s. delineationum regionis metallicæ, h. e. fodinarum omnium, e quibus argentum effoditur, faciei exte-

riores

rioris cum montibus vicinis & regione ad milliare tantum circum circa figuranti atque exhibenti; uti quoque alterius figuræ de cupri & adhuc alterius de ferri aliorumque fodinis, in situ naturali externo constitutis. Si libuerit quoque illustrium aliquot tam argenti & cupri, quam ferri fodinarum singulatim communicare situm figurasque subterraneas, quæ a Mathematicis metallicis designari solent, ad Collegiumque Metallicum Regium annuatim transmitti; cum suis arte rarioribus ædificiis metallicis, eo gratius hoc mihi fore, quo magis inservire possint futuro meo operi, quod Historiam Metallicam *Europæam* Physico Geographicam curiosam aliquando proferat. Qvando etiam huic operi veras fodinarum *Svecicarum* origines & antiquitates, & quæ huic faciunt observationes Tuas metallicas, Chronicam metallicam Sveciæ antiquam necessariaque alia addere velles, allaturus operi nostro lumen Nomini Tuo laudique æternum, *Norvegicarum* species minerarum & tabulas, loca fodinis conspicua exhibentes situsque quorundam subterraneos delineantes *Hafniæ* nuper obtinui, nihilque deest operi & collectioni meæ, quam *Svecicarum* ordo & series &c.

Ill. Nom. Tui

Norimbergæ, 1 Cal. Maji 1714.

observant. cultor

Joh. Fr. König

M. D. & Phys. Noricus Ord.

Vir Illustris, Excellentissime atque Experientissime.

Nominis Tui splendor & in orbe literario autoritas me pridem excitavit, ut ordini cultorum Tuorum inseri vehementer optaverim. Quæ autem mihi semper defuit occasio in Tuam perveniendi amicitiam, illa nuper tandem me potitum esse arbitror, quando primi speciminis Actorum Tuorum Chymicorum particeps factus, tam eximio dono velut invitatum me deprehendi ad observantiam meam Tibi declarandam. Et quemadmodum insigne istud munus Tuum gratus exosculor, ita promulside hac svavissima illectus, reliquum etiam ejusdem doctrinæ nectar degustare maximopere gestio, ac propterea, ut isti quam largissime exprimendo vires & otium Tibi suppetant, Deum precor. Habebit certe sanior Chymia non minus quam Philosophia naturalis, quod Tibi acceptum referat, haud modicum incrementum; & utriusque cultores ultro fatebuntur, nobilissima illa studia nusquam hodie magis fervere, quam in frigido Septentrione, *Hiernio* autore & vindice. Tua, Vir Illustris, doctissima sublimis ingenii monumenta apud nostrates bibliopolas hactenus frustra quæsivi, quorum tamen copiam ab Te ipso mihi fieri tanto confidentius expeto, quanto minus eadem aliunde licebit acquirere. Qvod si præterea quippiam singularium regni vestri fossilium impertire Musæo meo digneris, non modo faciam, ut ingenti beneficio Tibi me obstrictum esse sentias, sed & ἀντίδωρον per-

persolvam, quale volueris & mea præstare poterit tenuitas.

Ill. Nom. Tui,

Altorf. Nor. d. 3 Maj 1714.

observant. cultor

Jo. Jac. Bajerus

Phil. & Med. D. hujusque Prim. Prof. Collegii Med. Norimb. Assessor & Poliat. Altorfinus.

Hochwohlgebohrner, Hochgeehrtester Hr. Patron.

Ich habe durch den Hr. Secretair Preiss Dero Parasceve und kleines Schreiben erhalten. Für beydes bin infiniment obligiret. Daß nur zur Edirung der Tentaminum selbsten mir so schlechte Hoffnung gemacht wird, darüber bin ich vom Hertzen betrübt, und möchte wünschen, daß mein H. Herr Patron mir das Mscr. anvertrauen könte, nebst denen Conditionen, wolte alsdenn die Edition entweder allhier, oder ob ich mit meinen Printzen noch vor Winters in Frankreich gehen solte, in Paris besorgen, da Correctur mich selber unterziehen und gewiß trachten, das alle sphalmata so viel immer möglich, vermiedet wurde. Wenn unserm Hr. Gmelin, der Zeit genug zu laboriren hat, der Proceß deßen M. H. H. Patron meldung thut, unter gewißen conditionen anvertrauet würde, ist nicht zu zweifeln, er würde ihn dexterrime laboriren, und könte M. H. H. Patron den daraus ziehenden Profit pro rata

ta per wechsel übermachen. Aus dem Democrito Christiano ist endtlich ein Heraclitus non admodum Christianus geworden, und lebet derselbe meines wissens noch auf einem Dorfe unweit Utrecht, wo er practiciret; sonsten gehet es ihm, nach vernehmen, sehr schlecht. Eine gute aquam vulnerariam in- & externi usus hat er erdacht, den ich mich selber mit gutem nutzen vielmahls bedienet. Von Farner wil ich melden, daß, nachdem er meinen Hertzog um etliche 1000 Fl. gebracht man ihn habe weggehen heissen, da er denn sich, dem vernehmen nach, eine Zeit lang in Geneve aufgehalten. Vor ein Jahr war er wieder in Stuttgart, meldete ihm seine secrete gegenwart und offerirte ihm grosse thesauros, wo er ihm mit mittel unter die arme greiffen wolte; dieser war ihm aber zu klug. Wo er seitdem hingekommen, ist mir unbekant. Wundere mich sonsten, daß er sich in Schweden wieder angemeldet, maßen er sich allewege auf das höchste über seine Schwedische persecutiones geklagt und beständig gefurcht, man stelle doch Schwedische emissarios seiner Person nach. Ich habe viele indicia veri delirii alchymistici bey ihm gefunden 2c.

Haag, d. 21 Maj 1714.

gehors. Diener

Rosinus Lentilius.

Per-

Perillustris & Excellentissime Vir,

Opus, quod Ill. *Leibnizio* auctore bonis auspiciis conscribere cœperam, Institutionum Medicarum ad finem perductum jam est. Nunc autem perfectum in lucem edere non possum sine obstetricante manu. Neque enim tam lauta mihi hic contigit sparta, ut propriis id præstare queam sumtibus. Spes tamen est, me reperturum, qui eos repræsentet, si Ser. Princeps noster *Carolus Fridericus* recipiat in se & clementer promittat, ubi ditionum suarum compos factus fuerit, subiturum se vices Ser. Patruelis sui & pollicitationes impleturum. Id negotii ut mihi conficias, Ill. Vir, & nostrum laborem boni publici caussa susceptum Ser. Principi de meliori commendes, est, quod Te rogem officiosissime atque obsecrem; quodsi obtinuerim, pretium ego operæ feram, simulque ipsi divino Juveni ad immortalem gloriam prima patescet via. Si voto excidam, futurum forte est, ut non inutilis, ut existimo, opella æternis damnetur tenebris, ego vero langvidam hanc senectutem, cui interim idonea parare subsidia neglexi, dum his unice invigilavi, ægre traham. Rex Daniæ stipendia nostra solvi jussit & injunxit serio, sed quibus fisci cura commissa est, indeque Commissarios se vocant (pessima latinitate), jussa illa segniter exequuntur nosque cum miseria confligere cogunt. Interim *Hannemannus* noster, septuagenarius senex, arcanum magnumque Chymicorum opus, cui per decennium jam incum-

31 bit,

bit, adhuc persequitur. *Lutherus* quidam ex *Suecia* ad nos redux Tentamina & Experimenta Tua Laboratorii *Holmensis* lucem vidisse refert. Ea oculis devorandi maximo teneor desiderio &c.

Kiloniæ, 11 Cal. Nov. 1714.

cultor officiosissimus

Schelhamerus.

Perillustris & Celeberrime Domine.

Literæ Tuæ diu exoptatissimæ, quas d. 26 m. Aprilis dederas, non citius quam d. 12 hujus mensis mihi redditæ sunt, cujus culpa quave intentione equidem haud dixerim, non enim eloqui audeo, quæ suspicor. Quæ si justo tempore ad me pervenissent, ut oblato beneficio frui & benignissimæ invitationi ex voto respondere potuissem, proh! quantum & quam verum gaudium cepisset Tuus *Schelhamerus*. At nunc, cum æstatis maxima pars jam præterlapsa sit, & æquor classibus ac prædatoriis navibus tectum, iter intutum reddatur, & quod haud postremum est, salaria nostra a biennio prope, a Rege *Daniæ* quidem concessa, sed a ministris iniquissimis nihilominus retenta non permittant excursiones facere, coactus sum tantum fortunæ beneficium e manibus demittere, quo nullum majus expectari a me poterat; si vel solum fuisset Ser. Principem, si Te, virum tantum, amicum (si nomen permittis) sincerum, Medicum consummatissimum cominus venerari. Exosculor tamen oblatum

oblatum favorem, nec plane detrecto, fortassis si melior fortuna adfulgeat, Deusque vitam viresque concedat, proximo anno acceptandum, ni fata interim nobis reddant carum cœli pignus *Carolum Fridericum* nostrum. Ceterum cum nihil spei ad edendum opus meum a vobis adlucesceret, conatus sum *Lipsiæ* cuidam Bibliopolæ illud offerre, sed frustra fuit & hæc opera mea. Videre mihi videor, fortassis iniqua mea fata obstitura, ne lucem videat infelix partus. Qvem interim quotidie magis magisque exornare & additis necessariis succincte recensitis augere pergo &c.

Kilia, d. 30. Jul. 1715.

officios. cultor

Schelhamerus.

Wälborne Herr Archiater!

Det är wäl bekant, huru i slutet af förl. år Hans Maj:t så lyckel. har fått Elbingen bort på 8 dagar, och ser saken nu så ut, at jag skulle tro, at alt kunde gå wäl, der som det rätt angrepes. At D. Micrander wil hafwa namn af Archiater, har jag aldrig hört, utan han kallar sig Lif-Medicus. Ej heller får han här annan Titel. Jag wäntar på Hr. Broders supplique til Konungen, angående Presidium i Collegio, då alt, som jag hoppas, skal utslå til nöje, hälst som Hans Excellence (*) befalte mig, at försäkra Hr. Bror derom, at det skal

 ske.

(*) Hr. Grefwe Carl Piper.

ſkt. Af Hr. Öfwerste Ståthållaren höres alsintet om den saken, ehuru han om andra saker ouphörl. skrifwer hit. Tror altså, at Drotningens och Hertiginnans föreskrifter här icke behöfwas i denna saken. Hr. Bror må wara intalt, at jag skal härutinnan waka til Hr. Brors bästa. Wi ligga nu stilla här i Winterqwarteren så länge; men lära wäl snart få kuska omkring efter wanligheten. Uti Warschau tyckes det wilja gå wäl. Många finnas benägne, at fulgiöra Hans Maj:ts begäran. Det mästa jag frugtar är, at wi sielfwa giöra Polerna falsinniga genom de odrägeliga pålagorna. Det är swårt, at unna dem godt, som taga deras endaste goda bort. Gen. Lieutenanten Horn reste i dag til Warschau under namn af Kongl. Commissarius til at bewaka der Hans Maj:ts nytta, tillika med Residenten Wachschlager. Således är liknelse, at något snart lärer blifwa utaf, huru det då utslår. Den ideen, Hr. Bror gifwer mig om Kongl. Rådet hemma, är sällsam och lofwar ej stor nytta, om deremot ej bot skaffas. Jag har det ock förestält Grefwe Piper, som synes wara deröfwer bekymrad. Men huru skal det kunna rättas, rebus sic stantibus!

Heilsberg, d. 20 Jan. 1704.

trognaste och hörsamste tienare.

O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag är säker, at om denna Konungen kommer en gång utur kriget, lärer han giöra de förordnin-

ordningar, som tjena til hämmande af en så förbannad yppighet, som nu i Swerige finnes. Hr. Broder skal ej wäl kunna tro, huru Hans Maj:t har sig uti många saker ändrat, och förer det tal ofta, af hwilket man har orsak, at hugna sig. At General Schlippenbach fåt så nådiga bref af Hans Maj:t, wet jag ej at säga. Det är ej utan, at Hans Maj:t wil bibehålla dem, som han en gång antagit, wid sit wärde och myndighet, men han är ock en Herre, som är aldeles mägtig sina paßioner, tiger wid mycket, som han ej gillar, sed manet alta mente repostum, och kommer wäl en gång fram. Om Grefwe Bielke har han utlåtit sig ofta helt nådigt, och kan gerna höra, när något ärligit folk talar wäl om honom. Jag är säker, at Hans Maj:t lärer wisa hans Söner nåd. Man får nu se, huru den saken blifwer hanterad, sedan Hans Maj:t befalt Grefwe Falkenberg, at säga sanna orsakerna til des utdragande. Om han har swarat, har jag ej ännu kunnat förnimma, men det kan dock ej länge hållas för mig dolt. I Warschau tyckes det gå wäl, och der icke af en särdeles ostadighet det wider sig i gjärden, lära wi snart få höra något stort.

Heilsberg, d. 7 Febr. 1704.

hörs. och trogne tjenare

O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har ej welat beswara åtskilliga Hr. Broders bref, til des man fåt förnimma, om den nya Collegii Medici Patronus har haft krafter och hjerta nog, at hindra Hr. Broders förfoljare. Hans Excel. Gr. Piper förmodar det också, hwilken sig högel. förundrar öfwer den bekanta Herrens framfarande, om hwilket ock andra utaf Rådet hafwa hit roliga saker berättat. Jag fruchtar, at detta lärer gifwa honom snart ultimam unctionem. Jag kan intet se, huru Hr. Öfwerste Ståthållaren kommer, at taga sig så mycket an Wingens sak, och hwad det honom angår, at qwälja den dom, som uti Rådet är gjord. Åtskillige sådane skrifter äro hitsände til Hans Excellence, D. Alexander och mig, men wi hafwa alla en lika tanka derom, och är ingen, som wil befatta sig dermed. D. A. i stället at dem framgifwa ref dem sönder, och wil aldeles intet hafwa, at giöra med Wingens saker. Emedlertid kommo wi för några dagar sedan, at tala derom, då Gr. Piper med stort beröm Hr. Broder inför Hans Maj:t omtalte, och Hans Maj:t bejakade sielf dertil, gående hela discourfen ut derpå, at Hr. Broder mycket arbetat til Swериges nytta och heder, och borde derföre med någon nåd ihogkommas. Herr Broder må intet bekymra sig om den arghet, som någre wisa, utan som Månan gå sin gång och agta ej hundglafs. Men jag wäntar

tar ännu på efterrättelse om G. Ofst (*). Patrocinio.

Hellsberg, d. 3 Apr. 1704.

hörsamste tienare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag läser med stort nöje igenom den första af Hr. Broders Flockar. Gud gifwe, at man kunde något utwerka til dens understöd, som med så nyttige arbeten hedrar wårt k. Fädernesland, men det går så trögt hos oss, när det skal gälla til at underhielpa så berömmeliga upsåt. Om Laboratorio har jag talt med Hans Excell. då han låfwat det hos Hans Maj:t at föredraga. Skal ock om Amanuense yrka på, så mycket jag förmår. Hans Excell. Gr. G. har hitsänt faseliga stora Paquet, och deribland et emot Hr. Broder, men de blifwa så länge et Inventarium här, til des man får sända dem tilbaka åt Swerige. Det är nog beklageligit, at der hemma går så oordenteligit til uti många saker, och särdeles wid sådana förrättningar, som hänga af en Öf. Ståthållares upsigt, men man måste hoppas förändring. Här i Polen tyckas sakerna anläta sig wäl, och wore önskandes, at något företagande

(*) Härmed menas Grefwe Christoffer Gyllenstierna, Kgl. Råd och Öfwerste-Ståthållare i Stockholm, som dog d. 14 Jun. 1705.

gande med Dantzig deras lopp icke hämmade, då jag skulle tro, at alt torde wäl aflöpa. Kommer Hans Maj:t så wida, at man får jaga efter Saxarne, och icke hindras af några mellankommande tilstötligheter, som likwäl nu synas mycket hota, kunde man hoppas, at snart få nappa kantz med den tyranniska Ryssen.

Heilsberg, d. 15 Maj 1704.

hörs. och trogn. tjenare

O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har så genom Grefwinnan och Fru Presidentskan, som hos Hans Excell. sielf muntel. Hr. Bosins sak bemödat mig derhän, at drifwa, som han önskar, men finner en frugtan på alla stället, för det Grefwe Falkenberg tilförene har berättat. Om jag kan komma dermed til ändskap, wet jag altså intet, dock låfwar Fru Presidentskan, at ännu försöka det yttersta, då jag ock wil henne bistå, så mycket jag förmår. Grefwinnan synes gifwa mindre förhopning. Det är beklagligit, at en arg Fiscal skal få angripa folk efter behag, och sedan han lagt en klick på en menniska, låta saken stadna derwid. Wore det ej rådeligit, at Hr. Bosin sielf sökte, at saken skulle uptagas och slitas? Jag lämnar det til Hr. Broders widare betänkande. Gud wet, at jag härwid giort alt det, jag kunnat, men det går så til, at man silar myggor och swäljer cameler.

ler. Jag wet ej, om Hr. Broder deraf har kunskap, at D. Ribe skal blifwa Ord. Lif-Medicus. På tapeten är det, men ännu intet slutat. Det Hr. Broder skrifwer om Ryßen, finner jag wara, ty wärr, alt för sant. Man får nu se, om Hans Maj:t något deraf bewekes, och sakerna så skickar, at han får motstånd. Det tyckes, at Hans Maj:t likwäl deröfwer är bekymrad, och torde werket wäl så kunna här sättas, at Hans Maj:t kan gå Ryßen på lifwet, allenast man wille följa goda rådslag.

Raviz, d. 12 Apr. 1705.

hörsamste tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Hwad Hr. Bosin angår, så har jag intet kunnat komma widare dermed, efter Fru Horn altsedan hennes bröllop snart en gång icke warit ute, utan setat hela dagen hos sin sjukliga Man, hwilken nu likwäl blifwer bättre. Det ser nu så ut, at Hans Maj:t torde i år blifwa redig utur Polen. Gud gifwe widare lycka, och at Danzig oß ej uppehåller. Alt går här wäl och efter önskan, hwilket Czaren torde altså bringa på andra tankar.

Raviz, d. 24 Maj 1705.

trognaste tjenare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater,
Högtärade Gynnare och Broder.

Med Hans Excell: Grefwe Piper har jag talt om Amanuensen och har jag förhopning, at det skal wäl utslå. Hr. Bror må wäl tro, at jag intet sparar, at giöra de föreställningar derwid, som behöfwas. När Hans Maj:t kommer hit igen, skal jag söka, at få slut derpå. För det bekymmer Hr. Bror drager för min k. Hustrus hälsa, finner jag mig öfwer de förra bewista wälgierningar mycket förbunden, och förtror henne widare näst Gud uti Hr. Broders tilförlåteliga omsorg. Jag har orsak, at wara rädd om den Makan, som min lilla egendom och Barn så wäl och förnuftigt handterar. Hwad sal. Öfwer-Ståthållarens skrifter emot Hr. Bror angår, så mente Hans Excell. at Domaren derom måste ansökas, det jag ock finner wara tjenligast och den rättaste wägen för Hr. Bror, at komma dermed til sit ändamål. Hwem, som kommer i stället, är mig aldeles obekant. Kanske man wil efter wanligheten nedlägga denna tjensten, som med många andra skedt är. På detta sättet blifwer snart Meshefall i alla Collegier. Hwad Hr. Bror berättar om Ryssen är beklageligit, och wore önskeligit, at de der hemma derom mera sig bekymrade. Ty härifrån är liten räddning at wänta. Man har den principen här hos oss: man måste skiöta hwad för handen är; de som hemma äro, få förswara sig sielfwa. At

Hr.

Hr. Ankarstiernas anslag är olyckel. afslupit, är Hr. Bror redan bekant. Det kommer alt deraf, at intet Ofwerhufwud är, som kan befalla de andra efter som saken fordra, utan hwar will giöra efter sit hufwud, hwilket på alla intet sitter rätt. Maidel tyckes wara orsaken til detta, som wid Retusari stedt är, efter han ej wille fullkomna sin löfwen, at gifwa mera folk på Flottan. Eljest tyckes Hr. Ankarstierna wäl och förnuftigt hafwa angripit werket. Han lärer än ytterligare försöka, men det är stor åtskillnad, sedan fienden en gång sedt hans upsåt och förslag. Den eldspiutande Tuben, som Ryssen har, är en gammal konst, som af en Grek Heraclio blef upfunnen i Seculo 7mo och sedan brukad alt in til man upfan krut och stycken. Man kan läsa mycket derom uti Scriptoribus Historiæ Byzantinæ och dem som skrifwit Expeditiones cruciatas. Utaf recentioribus har Maimbourg derom nog skrifwit uti sin Histoire des Croisades och om jag minnes rätt Tomo 3. Elden, som bekant är, kallas ignis Græcus. Om någon söker Privilegium på nya Apotek, skal jag det söka at hindra, efter de skäl, som Hr. Bror mig gifwit wid handen. Jag önskar intet högre, än at Gud wille förläna Hr. Bror så långe lifwet, at des wackra, lärda och nyttiga werk komma uti dagsljuset, och at jag finge läsa dem alla igenom. Det är illa, at wi i Swerige så litet bekymra oss om det, som gifwer wårt Fädernesland både nytta och heder. Men så töra wäl de tider komma, på hwilka sådant kommer i sit rätta wärde.

Wi wete ännu intet, hwarest Hans Maj:t rätt wist är, utan mena, at Hans Maj:t är rest til Preussen. För Danzig frugtar jag mycket. Der Hans Maj:t något derwid begynner, tror jag, at det är at förderfwa Staden med eld och afbränna Werderna. Det kan wäl nu låta giöra sig, men det hafwer en elak påfölgd i längden. Riksdagen i Warschau är begynt.

Raviz, d. 12 Jul. 1705.

trognaste och hörsammaste tienare

O. Hermelin.

P. S. Nu på stunden är Hans Maj:t hemkommen, och har ej warit i Preussen. Han lärer gå snart härifrån til Weixeln, efter man för wist säger, at Czaren dit ock drager sig.

Wälborne Herr Archiater.

Jag har med stort nöje sedt Hr. Broders mening och förslag til den yppighets hämmande, som mer och mer tager öfwerhanden i wårt land. Det är altsammans godt och torde wäl stå, at werkställa, der Hans Maj:t nådigst dertil skulle samtycka; hwarom jag så mycket mindre twiflar, som Hans Maj:t sielf dertil ofta har wist et stort mißhag. Jag skal taga min tid, det at frambära, och är säker, at jag utaf Hans Excell. får bifall, emedan han intet mindre bär en wämielse til et sådant sielfswåld och öfwerflödighet. Det sista, som Hr. Broder nämner

ner

ner om kåringarne, har jämwäl warit brukat hos annat folk, ehuruwäl hos dem lösagtiga konor det tilladeo, som nu l=kåringarne skulle bruka. Det är detsamma och skulle det utan twifwel gjöra största werkan. Jag påminner mig, at då man för det Kongl. Huset anhölt at få bära kläder af de förbudna tygen och Hans Maj:t det tog i betänkande, wiste man, at de Kongl. Personerna då skulle komma at klädas lika med C = = = skor, hwilkom allena det til den tiden ej war förwägrat, då sade Hans Maj:t, at det ingalunda wore anständigt, utan befalte Grefwe Piper, at föreställa det hos det Kongl. Huset, hwaraf ock den klädedrägten kom at studsa. Det samma skulle ock ske, der l=kåringarne blefwe klädde efter det nya modet. Om Begrafningar är det fullkoml. sant, som Hr. Broder skrifwer, at derwid ingen ting besparas, förutan Guds Ord, af hwilket man dock wid sådane tilfällen borde draga den största nyttan och hugswalelsen. Både denna och andra orimeligheter lära med Guds hjelp blifwa hämmade och afskaffade, der Hans Maj:t en gång kommer til någon större ro. Emedlertid wil man, så mycket gjörligt är, sådant söka, at hindra. Angående Hr. Elfvings ansökande, så äro Cammar= och Bergs=Collegierna beordrade, at den saken företaga och afgjöra. Det är en förderfwelig sed, at Monopolia uti sådane saker skola tillåtas, åfwen som det ock sker med klingbruken, hwaraf händer, at sådane hantwerk hindras eller til ens nytta och båtnad allenast underhållas, då många 1000 menniskjor eljest skulle

 deraf

deraf kunna föda sig och waren lindrigare försälja. En som på et sådant bruk har fått Privilegium, wil det ewärdelig behålla, oansedt han 10 dubbelt sin omkostnad fått betalt och hela riket derutaf skulle komma at lida. Det Hr. Broder påminner om Presidentskapet i Bergs-Collegio, wisar så wäl Hr. Broders redelighet som förstånd uti det wäsendet. Några hafwa här utkastat sina krokar, til at få den förra Presidentens efterträdare uti Höfdingedömet dertil. Der Landshöfd. Gripenhielm hade lefwat, torde han hafwa blifwit närmast.

Pinsk, d. 11 Maj 1706.

hörs. och trogn. tienare
O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater.

Czaren har gifwit oß mera syßlor, än någon ort tilförene, så at jag wäl derföre har orsak, at längta härifrån. Jag hoppas ock, at dermed ej så länge lärer dröja, emedan man nu är rigtig med Kon. August uti alla delar, och Regementerna så wäl klädde och bewärde, som de någonsin warit. Hans Maj:t har nu en sådan Armee, som Swerige näppeligen tilförene haft. Gifwer Gud lycka, så lärer Ryßen få badda hett och giöra bakspräng tilbaka. Hans Maj:t lärer nu komma så mycket bättre, som längre drögsmål warit Czaren förrunt. Det han giort i Polen i år, har mera förderfwat hans Troppar, än förbättrat hans sak, hwilket det widri-

widriga partiet bragt afstå ifrån des upsåt, at wälja en ny Konung, och at i det stället anhålla om nåd, om de elljest den kunde få. Patkul är nu i wåra händer, men om han ännu lefwer, wet jag intet förwist. Han har i 8 dagar intet welat äta eller dricka, och nu på några dagar har man wid Hofwet ej haft kunskap om honom. Illa wore det, om han skulle så slippa. Han har bekänt, at Paykul först fordrat honom til Saxen, derest de öfwerlagt om detta kriget. Det war illa, at man den förr ej wist, Den förrådaren fik en alt för nådig dom, och wet jag ej, huru någon redelig Swensk har kunnat lägga sig ut för honom och förleda de Konglige, at taga sig en sådan Person an. Jag är säker, om det Kongl. Huset warit underrättad om des mordiska upsåt, at ombringa Hans Maj:t och alla des redeliga Krigsmän, at det aldrig fått et ord för honom. Men det kommer mig sälsamt före, at de, som hafwa nogare kunskap om des arga förslag och misgerningar och kunna eftersinna, hwad påfölgder det skulle hafwa, om en sådan blefwit förskont, ännu wille beklaga des aflidande. Är intet sagen klar nog i detta målet, til det ringaste för dem, som ej willa blunda derwid, eller låta förblinda sig? Ach huru många skulle icke Swerige få, som både nu och framdeles skulle willa följa hans exempel, der denne hade blifwit förskont? Det blefwe altid en tjenlig färg, til at öfwerskyla deras förräderi, der man finge betjena sig af de inwänningar, som denna sötte gjöra. Hwad Guldmake-

riet

ket angår, så tror jag, at ej stor wetenskap med honom är begrafwen. Jag har läst Hr. Broders utgifna skrift derödfwer (*), men om jag skal säga rent ut min mening, så är Hr. Broders nit för sit Fäderneslands mera at berömma, än at den kan betaga mig de twifwelsmål, som jag billigt derom ännu hafwer. Jag hade önskat, det jag ock sökte erhålla, at man welat lämna honom några Månaders frist, då jag är säker, at han sielf hade bekräftat den konstens osäkerhet. Men nog härom. Hwad Hans Maj:t efter Sweriges Lag har funnit rättwist, dermed måste wi oß låta åtnöja, och tjena nu både Paykul och Patkul andra til warnagel, som orsak warit til så mycket oskyldigt blods utgjutande och til så många swåra olägenheter, som de wårt Fädernesland tilskyndat, för hwilket jag hafwer och in til döden skal hafwa en rättsinnig ifwer. Angående Stipendium för Hr. Linder, så har jag en och annan gång fåfengt bemödat mig derom. Tidernas knapphet och Stats-Contoirets skriande öfwer den stora medellösheten i Swerige ligger i wägen. Om tiensternas besättande i Gjöteborg och Lund är ännu intet slut fattat. D. Below är snart förtwiflad, och frugtar jag, at han lärer taga sig et oråd före, at lämna både Armeen och Swerige. På det sättet torde alla tre, neml. D. Bromelius, Elfving och Holstenius blifwa hulpne, och ändå den fierde dertil. För Hr. Bosin har jag godt

(*) Den finnes införd i detta Swenska Biblioteket D. I, s. 220 föl.

godt hopp, sedan Hans Excell. är kommen på goda tankar. Assessors tjensten i Åbo är bortgifwen åt Hr. Gyllenkrok, och måste altså för Hr. Segerschiöld en annan tid afwäntas. Mr. Celsing blifwer Auditeur så länge wid Öfwerste Hjelms Regemente. Om Presidentskapet i Bergs-Collegio höres ännu ej något, och tror jag näppeligen, at någon af dem, som Hr. Broder synes frugta före, lärer löpa bort dermed. Kan ske det förwaras åt den, som man ännu ej kan tro derom. Hr. Spens och Hr. Bure wore eljest efter mit tycke dertil skickelige. Den Titeln, Hr. Broder åstundar, synes mig skälig. Jag har ordat derom, så wäl som om Hr. Broders utresa, och låfwade Hans Excell. sig wilja deßa både föredraga, ehuruwäl Hans Excell. om det förra twiflade, efter Hans Maj:t så sparsamt sådane Titlar utdelar, desynnerligen åt Civil betjenterne.

Ranstad, d. 13 Apr. 1707.

hörsamste tjenare

O. Hermelin.

Wälborne Hr. Archiater.

Det lärer redan wara bekant, at Hr. Ruden fått Carlstad, och det på det Kongl. Husets starka föreskrifter. Han är ock en lärd och redelig Man, som lärer kunna gjöra Gymnasio och Stiftet god tjenst. Men hwilka, som lära få bort Calmar och Werziö, är ännu owist. Jag märker wäl, at alt yr-

L l kas

tas dertyå, at Norlind skal få någon annan syßlehet i Stockholm, och så lårer det wål ock utslå. För wår goda Camen lårer wål ock blifwa annan råd en gång, hwarom jag mig på det högsta skal winlägga. Det wore wål, om Hr. Broder utgåfwo des Orthographie, på det de nygiruge, at åndra de gamla skrifarter, måtte få någon båttre grund, men jag skulle ock önska, at få weta någorlunda Hr. Broders tankar förut, om så ske kan. Jag tycker ej illa om det, som Hr. Doct. Swedberg har upsatt. Det måsta deruti år godt och wål grundat, så mycket Grammatican angår. Och der öfwer det werket något skjårskådande widare skulle hållas, torde det så kunna inråttas, at man omsider skulle få en fast grund, at bygga uppå. Jag har förr sagt min mening om Bergs-Råds Titeln och tilstår gerna, at Hr. Broder den har wål förtjent, wet ock wål, hwad Assessores och Råd hafwa at betyda i andra land, men jag tror nåppeligen, at man hår dermed kommer fort. Hr. Broder kan ej tro, huru litet Civil-Betjenter blifwa ansedde hos oß, och skulle man snarare få en större tjenst ån en liten Titel, som intet inbringar, och hwarmed Konungen intet afgår. Icke des mindre, som Rangordningen snart, och kanske i dessa dagar kommer, at företagas, skal jag tala derom och giöra mit båsta. Om President i Bergs-Collegio år hos oß alt tyst ånnu. Det rummet skal dock en gång besåttas, och år jag af den mening, som Hr. Broder, at den ena af de twå, som förmenas wara på förslag, år skadelig och den andra

skicklig

[illegible] och wälförtjent. Hwad tycker Hr. Broder, om Grefwe Strömberg komme dertil. Den Herren har wäl ej mycken kunskap i sådane saker, men har dock nog förstånd och redelighet. Hwad de almänneliga saker angår, så är alt stilla. Ryßen håller sig wid sin gräns, och har allenast Partier ute, at höra, hwad det låter, men de töra ej långt komma. Regementerna äro nu i godt stånd, och siukdomen har sagtat sig, så at Hans Maj:t kan nu gå med friskt och godt folk i fält. Man har med så mycket bröd sig försörgt, at folket dermed kan utkomma, til des man kan tränga in i Ryßland, så at Czaren har intet derföre, at han bränt. En stor magt har han tilsamman, men derhos skal wara en stor rädd-häga. Wi hoppas altså, at Gud står Hans Maj:t och oß allom bi, när det kommer så nära. Grefwe Lejonhufwud lärer efter några dagar härifrån blifwa affärdad, men hwarest han i sommar skal föra werket, är ännu ej beslutit. Hans Maj:t tycker wäl om honom, som han ock förtjent.

Radoscowitz, d. 22 Apr. 1708.

hörsamste tienare,
O. Hermelin.

Wälborne Hr. Archiater.

Gud uppehålle Hr. Broder så länge wid hälsan, at det wackra under händer warande arbetet må kunna bringas til ändskap. Angående Orthographien, som Hr. Broder skal wara sinnad, at up-

uplägga, så är det et nödigt och nyttigt arbete, och wil ej twisla, med mindre Hr. Broder derwid lärer wisa des wanliga snille och förstånd. Skulle ej tycka det orådligt wara, at man derutinnan går warsamt, och ej förhastar, at gifwa något fram i ljuset, förr än det blifwer goda wänner meddelt. At Högstsal. Kon. Gustaf Adolfs Bibel tages til rättesnöre, är wäl, och måste hwar och en tilstå wår Swenska in til den tiden hafwa warit renast, men deruti tör ock wara något at påminna. Hwad de många h skola gjöra wid ändan af orden mig, Gud etc. och annorstädes, har jag aldrig kunnat begripa, och ej heller finna, at något felar uti sådane ords rätta utnämnande, fast sådane h der icke äro. De dubla Vocaler, som man wil intränga allestädes, synes ej mindre kunna utelämnas; til det ringaste kan man dem uti de mästa orden wara förutan. Doct. Swedberg har wäl något i sin bok, hwarwid wore at påminna, men jag kan på mit samwete derjämte ej annat säga, än at han går på så god grund merendels, at man så lätt ej lärer kunna den kullkasta. Och som wårt upsåt härutinnan bör wara, at uphjelpa och hyffa wårt språk, och icke träta med hwarandra, så wore mägta wäl gjort, at hwad härwid företages, wänligen med hwarannan mätte öfwerläggas. Ehwad en här uti föreskrifwer, lärer ej, och ej heller bör det almänneligen antagas, förr än det af Kongl. Cancelliet eller af wissa Förordnade blifwer gillat och godt funnit. Jag beklagar at jag ej får wara så när, at

jag

jag det kunde få säga mina enfaldiga tankar. För Hr. Linnerius är ännu god likuelse til Calmar och wet jag ingen härtils wara nämd, som dertil synes wara närmare. Så snart man får någon ro, lärer wäl saken och komma til slut. Nu är man begripen, at fullfölja den härliga Seger, som Gud d. 4 sistl. har förlänt Hans Maj:t. Fienden löper undan med förskräckelse, sedan han försökt, med hwad folk han har at giöra. Jag kan wäl säga, at näppel. har Swerige haft en tapprare Konung, och näppel. någon Konung haft braswåre folk. Sådane hafwa de ock bort wara, när de så oförwägit rusade på fiendens myckenhet, som stod på så fördelagtiga orter. Jag har ej kunnat hålla mig, at skrifwa några wers deröfwer, som jag nu sänder &c. Mohilow, d. 13 Jul. 1708.

hörsamste och trognaste tjenare.

O. Hermelin.

Wälborne Herr Archiater,
Gunstige Herr Broder.

Utom det nöje jag har för mig enskylt, at läsa dem, som beskedeligen skrifwit de Anima, ty näst Guds Ords betraktande är mig ingen större lust, än at slå mina tankar neder uti besinnande af min Själ, och om wi stundom begynna at gjäsa något öfwer en ofta fåfäng wetenskap, tycker mig intet närmare wara, än at gå in uti oß sielfwa, och

 se

se, huru ganska mycket där är oß obekant, då wi söker ändra oß. Utom det säger jag, har jag ock desse dagar med flit set på dem, som haft den meningen om *tribus essentialibus partibus Hominis* (om hwilken jag hoppas närmare blifwa underwist genom Hr. Broders wakra arbete och djupsinnige utgrundande), har ock satt mig til at skrifwa af några *loca Patrum Ecclesiasticorum & Philosophorum veterum* efter he- gåran til Hr. Broders tienst; men jag fan sedermera huru widlöftigt det war, och sedan huru nödigt för den, som derpå arbetar, at se sielfwa *Auctores*, på det deras ord in måtte tagas uti den meningen, som de wilja, at de skulle tagas. Derföre, som de antingen finnas i Stockholm, eller wi månta oß den förmån, at se Hr. Broder hos oß här i Upsala, wil jag nu allenast antekna dem, som den meningen haft, jämte tiden, på hwilken de lefwat.

Flor. p C.N. A. 167. *Irenæus*, Episcopus Lugdunensis L. V. c. 9. *Perfectus Homo constat carne, anima & spiritu &c.*

A. 300. Lactantius Firmianus de vita beata L. VII. c. 12. *Non est idem mens & anima &c.* de Opificio Dei c. 18. *Sequitur alia & ipsa inextricabilis quæstio, idem ne sit animus & anima &c.*

A. 370. Didymus Alexandrinus, Lib. de Spiritu Sancto, qui locum 1 Thess. V: 23. ita prorsus explicat ac interpretatur.

Heracleonitas Valentini hæretici asseclas docuisse in homine præter corpus & animam ter-

tertium quid reperiri auctor est Epiphanius de Hæresibus c. 16, quin & Valentinum ipsum in illa fuisse sententia docet Tertullianus Lib. de Præscriptione c. VII.

A. 770. Paulinus Aquilejensis contra Felicem & Elipandum p. 19, 23 & 24. ed. Joh. Titii

Rabbinorum & Kabbalistarum eandem esse opinionem docet b. Joh. Gerhardus T. VIII. Locorum Theol. Loco de Morte, §. 76 & Joh. Franc. Buddæus.

Ex recentioribus adeundi Joh. Amos Comenius Phys. C. XI. p 194. Jac. Thomasius & Christianus filius in Hist. Sapientiæ & Stultitiæ T. III, mensibus posterioribus A. 1693 p. 23 seqq. Joh. Franc. Buddæus in Introd. ad Hist. Philos. Ebræorum p. 390 seqq. Plotinum & Nemesium Philosophos in eadem sententia fuisse notum est. Men desze alle, huru de kunna förswara sin mening, lämnar jag därhän och til Hr. Broders lärda omdöme, som deras skäl i grund förstår etc.

Upsala, d. 15 Maj 1708.

trognaste och hörs. tjenare

E. Benzelius Sonen.

Bref

6.

Bref om S. Brynolph, Biskop i Skara och hans Lefwerne. (*)

Min Herre.

Ju sällsyntare de i Femtonde Seculo i Swerige tryckte Böker äro, enkannerligen sådane, som höra til wår Historia, eller derutti kunna gifwa ljus; desto mera förtiena de, at närmare kännas, och lat noga beskrifwas. Älskare af Swenska Literaturen kunna fördenskul ej annat, än wara Herr Cancellie-Rådet von Stiernman förpligtade för den möda, han gifwit sig i sit wackra Tal, om de Lärde Wetenskapers Tilstånd i Swearike under Hedendomen och Påfwedömet, at upräkna de Böker och Skrifter, som hos oß blifwit tryckte ifrån år 1483. til och med år 1519. och han kunnat öfwerkomma.

Ibland deße Böker nämner han p. 117. Biskopens i Skara S. Brynolphi Lefwerne; men, er mot sin wanlighet, med så få ord, at man lätteligen kan finna, det bemälte Bok icke kommit honom under ögonen, eller åtminstone, at han, wid sit Tals sammanskrifwande, dertil ingen tilgång haft. Hon är ock i sanning så sällsynt, at in til denna tid, allenast et enda Exemplar deraf warit i Swerige bekant. Detsamma ägde framl. Öfwersten, Herr Eric Gyllengrip; och

(*) Detta Lärda Brefwet är mig tilsänt af en Onämd Hand, witnar om sin Författares ej mindre grundeliga insigter i Fäderneslandets Handlingar, än utmärkta gåfwa, at granska sit ämne, och in höres med största förbindelse.

och när hans Böcker, in Februario 1737 genom Auction försåldes i Stockholm, inropades det af Presidenten, Friherre Gustav Rålamb, för en emot des raritet swarande ansenlig summa. Det kraftigaste skäl, hwarmed jag kan bestyrka omtalte Boks sällsynthet är, at Jesuiterne, som i Antwerpen gifwa ut de widlöftiga Acta Sanctorum, et uti sin art förträffeligit Werck, ehuru de talrikaste Bibliothequer til deras Samlingar stå dem öpne, aldeles ingen kundskap haft om detta S. Brynolphi Lefwerne: ty den Berättelsen de om förenämnde Biskop infört i första Tomen för Februarii Månad p. 925 är, efter Godofr. Henschenii egit widgående af honom, sammanplockad utur Johannis och Olai Magni, Bastovii och Vexionii Skrifter.

Som jag ägt den förmon, at utur Friherrl. Rålambska Bibliothequet få nyttia ofwannämde Exemplar, torde det icke wara Min Herre, såsom Kännare och Forn-älskare, oangenämt, om jag om denna Bok, des beskaffenhet och innehåld, lämnar en tilförlåtelig kundskap. Hon har intet Titulblad; men i des ställe ser man, Fol. 1. verso, et Trä-stick, föreställande St. Brynolph, klädd i en fotsid Rock, Klof-hatten på hufwudet, och sittiande i sin Cathedra; framför sig har han et bord, eller pulpet, hwarpå ligger en öpen Bok, uti hwilken han synes skrifwande. Öfwerst läses: Sanctus Brynolphus Episcopus Scarens: Öfwerst på andra Bladet står: Incipit Vita Beati Brynolphi condam Episcopi

Mm Sca-

Scarum. In regno Swecie vna cum miraculis et attestationibus pro eiusdem Canonizatione factis; och wid slutet: Thelos huius opusculi. Boken är in quarto och består af 67 Blad; hon har intet Årtal, Ställes eller Tryckares namn, inga numererade sidor eller Blad, inga reclamer, få signaturer, men allestädes initialer. När jag til deße omständigheter lägger Bokstäfwernes form och ställning, jemte de monga abbreviaturer, och at utom punctum, inga andra skiljetekn förekomma, tror jag mig deraf kunna med säkerhet döma, at hon är tryckt inemot slutet af XV. Seculo. Så sannolikt detta är, med så liten wißhet kan man determinera, när, och hwarest hon i dagsljuset framträdt. Jag gißar likwäl, at sådant skedt wid paß år 1498, icke i Swerige, utan i Nürnberg; ty samma år blef ändteligen, efter många och långwariga ansökningar, wår Brynolph, af Påfwen, Alexander d. VI ibland Helgonen inskrefwen, och wid sådant tilfälle kommo deße handlingar närmast til måtto. När jag åter angifwer Nürnberg för orten, grundar jag mig derpå, at som då warande Skara-Biskop Brynolphus (III) Gerlaci, hos en Boktryckare i bemelte Stad, med namn Georgius Stunchs, eller Stonchs, åfwen år 1498. låtit uplägga sit Breviarium Scarense, hon förmodeligen på samma ställe, och hos samma Man har låtit trycka sin Företrädares, den H. Brynolphi lefwerne. Hade jag detta Breviarium til hands, kunde, förmedelst tryckets och paperets

jäm-

jämförande, saken kanskie något närmare utrönas. Doch nog härom: Jag kommer nu til Bokens Innehåld.

Uppå almänna Mötet i Costnitz, giordes af Swenska Sändebuden ansökning, at Biskop Nils i Linköping, död år 1391. Biskop Bryngel i Skara, afsomnad år 1317. samt Fru Zegrid i Skeninge, som lämnat det jordiska år 1282. måtte blifwa canonizerade och för Helgon erkännas. Denna ansökning understödde på det kraftigaste, så wäl Kon. Eric af Pommern och hans Gemål, som Archie-Biskoparne i Upsala, Lund och Drontheim. Efter Påfwens Johannis den XXIII. afwikande ifrån Costnitz, utnämdes wissa Deputerade, och ibland dem, den berömda Johan Gerson, hwilka fingo i befalning, at nogare undersöka om de föreslagne personers lefwerne, wandel och bedrifter, och at med utlåtande inkomma, huruwida den yrkade Canonization kunde bewiljas. Betänckandet föll icke ut til de Swenskes nöje: Gerson, som wid detta tilfälle framgaf sin Bok de probatione spirituum, förmådde de församlade Fäder, at närmare besinna sig, och Canonizationen upsköts til en annan tid. Likwäl committerades Biskoparne i Opslo, Åbo och Wäxsiö, genom en Bulla, gifwen i Costnitz, V. Kal. Maji A. MCDXVI. at i Swerige, serdeles uti de respective Stiften, upspana sådane bewis samt deröfwer ransaka, hwarmed förenämde Personers helighet och giorde Järtekn kunde til fullo bestyrkas, samt at derom hos tilkommande Påfwen aflämna Berättelse.

 Hwad

Hwad som nu i detta Undersöknings-mål förelupit, nemligen så wida det angår Biskop Brynjels person, sådant beskrifwes utförligen i denna Bok.

Första Documentet, som förekommer, är en af nyßnämnde Biskopar d. 10. April 1417. i Skara underteknad Skrift, hwaruti de intyga, at af Konungens tilförordnade Procurator, och hwilken å hans wägnar undersökningen biwista skulle, för dem blifwit upted, den af Mötet i Costnitz utfärdade Bulla, hwilken de til alla delar funnit i sit rätta skick och wäl behållen; samt at wid det dem anförtrodde görmål, de til Notarier, som handlingarne om händer hafwa skulle, antagit fyra personer som namngifwes, och hwilka de låtit aflägga trohets ed (juramentum fidelitatis). Härpå följer den åberopade Bulla; och sedan komma punckterne öfwer hwilka skulle ransakas och Witnen afhöras. Deße punckter äro öfwer 50 til antalet. De 5. eller 6. första angå Brynolphi Börd af Hög-Adelig Ätt, samt Gudfruchtige och emot Kyrkan gifmilde Föräldrar, hans upfostran, aderton års studier i Paris, upförande under den tid han war Kanik i Skara, Decanus i Linköping och änteligen Biskop i förstnämnde Stift; och om under de 38. år han förestått detta wigtiga Embete, han detsamma såsom en trogen Herde förwaltat. Det skulle också efterfrågas, huruwida han så wäl af egne Medel, som elljest stichtat nya Præbender, eller förökt Stiftets och Biskops-Bordets Inkomster. Man wille också hafwa besked om hans Skrifter, om hwilcka säges: „quod - - - arma

ma hostis antiqui ocia videlicet et voluptates evitare cupiens, tempora sua laudabiliter distinxit, nunc orationibus et contemplationibus devote vacando, nunc cantum et hystorias de spinea corona, præcipue ob laudem et reverentiam cuiusdam spine de corona domini sibi per regem Norwegię sincera caritate directe ac etiam de beata virgine, de sancto Eskillo martire et de sancta Helena martire compilando &c.„ (*) och förmodeligen har detta gifwit anledning, at på det fram för Boken stående Trästick föreställa Biskopen skrifwande. Såsom bewis til des stora fromhet och tolamod anföres, at då han i Barndomen af sin Amma fådt förgift (fuisset intoxicatus), hwarefter han sedan altstadigt af Matkar häftigt warit plågad, han icke allenast med mycken undergifwenhet i Guds wilja, funnit sig i denna olycka, utan ockå med godhet öfwerhopat den slemma Qwinsperson, gifwandes henne sit rikeliga uppehälle. Wil man hafwa bewis på det, som Jo. Messenius berättar, Scond. Illustr. T. IX p. 42. at wår Biskops förmågo gådt så långt, at han upwäckt en Man från de döda, så finner man i de angifne puncter, at sådant skedt twå gånger. Berättelserne härom förtiena, at ord för ord införas. Den första liuder sålunda: Cum quidam officialis beati Brynolphi ab inimicis letaliter vulneratus, si-

 ne

(*) Jag följer, hwad orthographien angår, originalet å det närmaste, rättar likwäl de gröfwaste Tryckfelen, hwarmed Boken är öfwerhopad: abbreviaturerne som jag icke exprimerat.

ne confessione et sacramentis aliis obijsset, prefatus sanctus Brynolphus in spiritu cognoscens, ipsum in peccatis decessisse, ad funus mortui accessit, et super eo ad terram prostratus, misericordiam dei cum lacrimis et orationibus devotissime imploravit & in christi nomine mortuum vocavit, ipsumque tangens precepit ei ut surgeret. Mortuus autem ille mox surgens et ad pedes s. episcopi humiliter procidens confessionem de peccatis suis dicto sancto B. fecit. Qua peracta et ab eodem episcopo absolutione suscepta ad feretrum unde surrexerat rediens & in locum suum pristinum se reponens, animam suam de perditionis periculo domino commendabat„. Andra exemplet är detta: - - - „cum quidam miles Tornerus cryda nuncupatus, Avunculus beati Brynolphi, propter excessus suos ab eodem episcopo excommunicatus, occasione huiusmodi excommunicationis in eum iuste late familiaribus dicti episcopi Brynolphi multas violentias et damna fecisset, et tandem armata manu et hostili adeo eos quod fugere non valerent invasisset iidem familiares vim vi repellendo eundem militem interfecerunt et amaricati de iniuria eis illata ipsum membratim dilaniaverunt. Quod audiens predictus beatus Brynolphus, ac cupiens animam ipsius interfecti a peccato mortali improuise decedentis saluam fieri, ad funus eiusdem accessit et membra collecta ad claustrum Warnheim portari fecit, ubi solus intrans ecclesiam per suas orationes a deo impetrauit ut defunctus ille surgeret. Qui surgens procidit ante pedes dicti

epi-

episcopi; peccata sua ipsi confessus fuit, factaque confessione et absolutione ab ipso beato Brynolpho recepta se ad feretrum veopsuit (*) a perditionis eterne periculo ut pie creditur liberatus„. Jo. Messenius säger widare l. c. at man almänt war i den tro, at Biskop Bryngel kunnat wända Watn i Win: detta förhåller sig wäl icke aldeles så, doch har utan twifwel följande omständighet til denna sägn gifwit anledning: „ - - - cum semel ieiunare in pane et aqua, forte supra vires corporis, disponeret, jussitque sibi aquam de puteo fratrum minorum sitiens deferri, allatum reperit in sapore fore optimum vinum, et cum de nuncii huiusmodi incurialitate dubitasset, iterato alium nuncium ad eundem puteum destinauit ut sibi denuo aquam ferret, que reportata ad eum optimi vini saporem habebat prout prius. Tercia autem vice cum alium nuncium sibi fideliorem iterum pro aqua misisset, nuncium idem eciam optimum vinum reportauit. Idemque sanctus Brynolphus pietati diuine referens debitas graciarum actiones sensit permissa erga eum diuinitus fore facta miraculose et de eodem cum dei timore potauit„.

Desse äro de förnämste Underwerk som wår Biskop giort, innan han S. Dorotheæ dag, eller d. 6. Febr. 1317, lemnade det jordiska. Efter döden, skedde wid hans graf ei mindre betydande underwerck; det wore för långt at här uppräkna dem, som redan angifne, nu, genom Witnens intygande, skulle bekräftas:

(*) Så stånda står i Originalet.

kräftas. Blinde hade där fått sin syn igen, dum-
bar tungans bruk, och rasande Menniskior sit för-
stånd. Krymplingar, lame, och af slag rörde, ha-
de ej mindre än Spetelske och af diefwulen anfäch-
tade, blifwit helbregde. När uti Siönöd West-
götha Biskopen kallades til hielp och undsätning,
sagtade sig stormen, och man lopp med en fogelig
wind in i hamnen. Watn, uti hwilcket man lagt
några af hans ben, war et bepröfwat botemedel e-
mot hufwudwerck och döfhet.

Sedan nu sättet huru wid ransakningen för-
hållas borde war fast-stält, instämdes, til den 12te
och följande dagar i April Månad, då warande Bi-
skopen i Skara, Brynolph II. tillika med Domprob-
sten, Decanus och Capitlet, deras Fulmächtige, Pro-
curatores och andra, at wid undersökningen wara
tilstädes. Likaledes instämdes ocksa alla de perso-
ner, af hwad kön, stånd eller wärdighet de hälst
wara månde, som enthera til Witnen woro äkal-
lade, eller elliest wid denna handel hade något, wa-
re sig för eller emot, at påminna. Ransakningen
tog sin början på sagdan dag: Alla Witnen, ibland
hwilcke woro både andelige och werldslige personer,
afhördes edeligen och deße witnesmål utgöra öfwer
trefierdedelar af Boken. De äro til större delen,
och nästan allesamman grundade, icke på egen för-
farenhet, utan på andras berättelser och almänna
tycktet (fama communis). Den goda Biskopen
tilegnas här långt flere underwerck än som uti Un-
dersöknings punckterne finnas wara angifne. Märck-

wärdige

hwilka på wiſſa Omſtändigheter blandas om hwart annan; men på det jag ej måtte blifwa för widlyftig, will jag allenast anföra en af hwarthera slaget. Til de förra räknar jag den, som angår en af wår Biskops Skrifter, jag menar hans så kallade Hystoria de S. Helena. Anledningen han tagit sig, at sammanskrifwa detta Arbete, förtälies af hans Efterträdare i Embetet Brynolphus Caroli, på följande sätt: „cum - - - venerabilis Pater dominus Brynolphus ex nobilibus et potencioribus tocius regni Swecie esset oriundus et genitus, sibique vndecim essent fratres milites strenui et potentes (*) Rex magnus dictus Laduslaas, qui iam Stokholm. Upsalens. dyoces. dicitur chorusceare miraculis, nescitur qua occasione recepta dictorum fratrum septem decollari fecit. (**)[1] Quo per dictum beatum Brynolphum comperto, timens fortassis simili occasione et tanto presertim quoniam iura et libertates ecclesie solebat defendere a prefato domino rege seu aliis assimilis verisimiliter supplantari, cedere ad tempus tanto furori consultius estimabat. Ueniens proinde in Alwastrn. monasterij Cistercien. ordinis Lincopn.

N ii

(*) Häraf skulle man sluta, at West-Götha Lagmannen Algot ägt tolf, i stället för ellofwa Söner, som honom eljest tilägnas.

(**) Historien har ej förtegat det, hwarom Witnet föregaf sig icke wara underrättad, neml. at Algot och hans Söner, för Folke Grips Jungfru-rån fallit i Konungens onåd: se Jo. Messenii Scand. Illustr. T. II. p. 64. T. XII. p. 139. och Herr von Dalins Swea Rikes Hist. T. II. p. 302. 303.

1) Cod. Bibl. D. 3, A. 36.

[illegible] dyoces. Postquam ibidem [illegible] pau-
sam traxisset, melius recollectus, ad sedem suam re-
dire disposuit, iter arripiens per Uasten. vbi nunc
situm est Monasterium Sanctarum Marie et Birgit-
te ordinis sancti Augustini sancti Saluatoris nuncu-
pati, Lincopn. dyoces. et percepto ibidem quod
a dicti Regis familiaribus - - - insequeretur Uen-
tusque sibi contrarius reluctaretur quo mediante
stagnum dictum Uether satis latum et longum trans-
fretari necesse haberet uidensque se cum suis in
tantis periculis constitutum votum fecit beate He-
lene speciali patrone Uesgotorum quod si ab huius-
modi periculis euaderent, in dei et eius honorem
specialem hystoriam compilaret et subito prospero
ductus vento venit ad ecclesiam dicte sancte Helene
martiris in Skiodwe sue dyoces. 1. vigilia Assum-
ptionis beate virginis & festum ipsius assumptio-
nis cum debita solennitate et veneratione reue-
renter peregit, Rex autem prefatus cum tunc es-
set in castro suo Axewal personaliter constitutus hoc
precepto (*percepto*) venit ad eundem dominum
Brynolphum quasi iam in virum alium melius re-
formatus, veniam ab eo humiliter postulans de of-
fensis. Et ex tunc confederati se mutuo in domi-
no sumopere diligebant. Dictus itaque testis ad fa-
ciendum nobis plenam fidem de hystoria predicta,
eam in medium produxit et occultata (*oculata*) fi-
de demonstravit cuilibet intuenti. Que quidem hy-
storia sic incipit, Salue decus patrie mater deo gra-
ta ad laudem Uesgotie celitus donata.

[illegible]

Ibland de sällsamste Biskop Brynjelfs Underwerk, och som för des löjelighet förtienar at anföras, är det som honom en Man tillägnar wid namn Nicolaus Guttormi, hwilken war ,,militari, et ex utroque parente nobilis, capitaneus ex parte domini nostri regis super maiori parte communitatis in ciuitate et dyoces. Scaren. existentis,, ipsius suffragan, hwad han hade sig bekant angående de af oftanämnde Biskop giorde underwerk, swarade han, at ibland många sådane han hört berättas, det märkwärdigaste wore detta: ,,quod cum dominus Boecius dictus hetta, tunc episcopus vexionensis refocillacionis gratia, seu alia de causa dictum venerabilem patrem, dominum B. episcopum Scarensem visitasset et ipsum in manerio suo episcopali Lekkia fulgariter (*vulgariter*) nuncupato personaliter reperisset, idem dominus B. inter alia pecijt ab eodem domino Boecio vexionen. quod sibi gradarium suum dimitteret pro precio competenti. Quo simpliciter negante, instabat iterum Brynolphus prout ante fecerat, quod dictum gradarium sibi modo et condicione premissis dimitteret, alioquin ipsum gradarium idem dominus Vexion. secum ad propriam dyocesin minime reportaret. Ipso autem Vexionensi hoc pro nihilo et ridiculo reputante, iam cum eiusdem diei hora vespertina quidem nocti vicina subintrasset, dictus gradarius in stabulo locatus per caudam prurientem obicere quo officiatum erat hostium (*) stabuli faciliter et casualiter

Nn aperuit,

(*) Läres skola läsas *obicem quo obseratum erat ostium.*

amouit, et inde exiens venit in campum, vbi mox lupi aderant vociferantes et varios ac magnos vlulatus emittentes, quibus quidem vlulatibus per dictos dominos Episcopos auditis et perceptis, dixit dominus B. Scarensis prefatus, Ecce frater et domine mi, illi cantant vigilias pro anima equi tui. Cum autem ad inquirendum veritatem super hoc famulos misissent, ipsum equum suum gradarium a lupis prostratum, et mortuum, prout idem dominus Scarensis dicto domino vexionensi spiritu prophetico predixerat, inuenerunt„.

Efter sluten Ransakning d. 22. April, anhöllo nämnde Procuratores, at en wiss dag måtte utsättas, på hwilken Witnens utsager offenteligen skulle kungjöras, och alle de än ytterligare witnesmål som hemmot, antingen muntteligen, eller skrifteligen, lämna wille. Härtil berammades d. 25. i samma månad; och som på sagdan dag och stund, ingen insant sig som det ringaste hade at andraga, så slöts Förrättningen i Skara, och Commissarierne med deras Följeslagare, förfogade sig til Wadstena Kloster, i Linköpings Stift, at där anställa en ny undersökning.

Där lades dem för ögonen de ställen utur S. Brigitas Uppenbarelser, uti hwilka hon bestyrkar wår Biskops helighet. Exemplaret af desse Uppenbarelser, som Prior i Wadstena framtedde, beskrifwes så lydande: „Liber celestium reuelationum beate Birgitte alias Brigide quondam fundatrici et spirituali patrone eiusdem Monasterii in Wasten. dum in humanis ageret diuinitus factarum in pergameno et lit-

tera

terræ ytalicę conscriptus, quatuor fermacula argentea deaurata et Zonis cericeis auro contextis affixa et admodum minutum formata habens. A cuius quidem libri vtroque latere super balneo cerico ab extra inter solem et lunam deauratos et stellas argenteas hinc inde insertas perpendiculariter vt prima facie apparuit continebantur hec verba liber celestis revelationum dei, cuius etiam prologus in octauo folio a principio numerando sic incipit Stupor et mirabilia audita sunt in terra nostra &c finis autem eiusdem libri in rubro talis est Explicit vltimus liber celestium reuelationum christi ad sponsam beatam Birgittam „. Stället, som angår Biskop Hemming, upläses utur andra Bokens sjette Capitel, och på samma ställe står det äfwen i alla tryckta upplagor. Framgafs ock så en annan Bok skrifwen på papper, af den bekanta Petrus de Alvastra, och kallad *Liber attestationum beate Birgitte*, hwaruti samma innehållande fans wara stadfästat; likwäl, til yttermera wisso, blefwo åtskillige lefwande Witnen, Munkar och Nunnor, afhörde, som åfwen betråftade det samma.

Härpå följa åtskillige Underwerk, som skedt hafwa för än undersökningen anställtes. De äro samtelige i Skara Stift, och af enahanda beskaffenhet med de förre. At ej flere Witnen blifwit afhörde angående derwid, „Tum quia in magna mortalitate que erat sub anno domini millesimo tricentesimo quinquagesimo moriebantur homines vtriusque sexus, saltem plerique seniores quasi in omni-

bus finibus mundi, maxime autem in partibus i-
stis, tunc et in posterum per varias plagas et pesti-
lentias, Testes plures Nobiles et Plebei clerici et
laici de medio sunt sublati qui seriem pleniorem
vite et sanctitatis dicti Brynolphi noverunt certius
informandam, tum quoniam testes nonnulli magis
sufficientes sunt circa Regalia tributa et armorum
exercicia pro defensione patrie occupati. Alii veri-
similiter tunc tempus vernale in agris excolendis
plurimum remorantur. Alii autem per nimis lon-
gam distantiam videlicet extra regnum et ultra XL.
vel C. miliaria almanica moram trahunt, adeoque
huiusmodi sacri et pii negocii inquisitionem sine
grauibus eorum lesione et rerum tempora peritu-
rarum iactura et periculo commode nequiant in-
teresse &c.

Til slut läses de tilförordnade Notariers widi-
myftige, och med en hop då för tiden brukelige for-
maliteter, upfylte underskrifter. Sidsta Documen-
tet är Påfwens Martini V. Bulla utfärdad i Cost-
nitz, första året efter hans uphöjelse på Påfwiska
Stolen, och ställd til Biskoparne i Opslo, Åbo och
Wägsiö, som å nyo befullmächtigas at förrätta Un-
dersökningen til hwilcken de af Mötet warit utnäm-
de, hwilckets Beslut, för öfrigit, til alla delar gil-
las och stadfästas.

Innan jag slutar detta Bref, bör jag anmär-
ka, at ehuruwäl mången torde sätta nog litet wär-
de på denna Bok, hon icke desto mindre, framför
åtskillige andra Skrifter, som i desse sednare är äro
utgif-

ne, eller ännu efter handen i dagsljuset framdrages, förtienar at å nyo aftryckas, emedan deruti ganska mycket förekommer, som kan tiena til uplysning uti wår politiska- så wäl, som Kyrkio-Historia uti XIV. och XV. Seculo. Ibland ofwannämde Öfwerste Gyllengrips Böker fants en Handskrift med Titel: *Observationes Historicæ ad vitam et res Brynolphi I. Scarensis Episcopi* (*). Om Örnhielm, eller någon annan lärd Man deße Anmärkningar sammanskrifwit, och uti hwilkens händer detta Manuscript kommit at stadna, har jag ej kunnat upspana; men det wet jag, at om en Ihre eller en Bring skulle willa på et dylikt arbete anwända några stunder, man då kunde giöra sig Räkning på, at få se et Mäster-stycke. Förblifwer &c.

d. 19. April 1759.

(*) Se förtekningen på hans Böker p. 205, n. 92.

7.

Swenska Land-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie Rådet och Riddaren m. m. And. Ant. von Stiernman. Första Fortsättning.

8. Åke *Axelsson* (a) *Natt och Dag*, Fri-herre til Ijå, Herre till Göksholm, och Rinkestad, Häradshöfdingens i Östre Härad i Småland, Herr Axel Johanssons (b) til Göksholm och Kaflås och Ingrid Jöns Dotter Bondes Son til Tranneberg och Stenholm. De lärda wetenskaper, denne Herre wid Upsala Hög-Schola, under den widaberömde Johannis Messenii insicht först inhämtat, har han sedermera merckeligen förbätt wid åtskilliga utländska Academier, och i synnerhet Tübingen, hwarest han år 1614 igenom allment tryck framgaf ett wackert snilles prof på Latin om den Kongl. Arfs-rättigheten. (c) Efter sin hemkomst til Swearike, antog Konung Gustaf Adolph honom först til sin Cammar-Junckare, och sedermera til Cammar-Råd.

År

(a) Kallas i Caroli Ogerii Ephemerides, sive iter Danicum, Suecicum, Polonicum p. 268. Och Axelsson.

(b) Blef år 1598 i Hofwa Gästgifware gård, där han tingtade, af en matbit, som fastnade i halsen, dödqwäfd och på wägen, då han dädan fördes i en Lik-kista, uppwaknad medelst skakningen, och af dettan förlossad.

(c) Bibliotheca mea Suio-Gothica Tom. 2. pag. 286. ubi plura.

År 1627 wardt han Ståthollare på Calmar (d) och år 1630 Vice Præsident i Kongl. Swea Hoff-rätt. På de tre Riksdagar, hwilka höllos å rad i Stockholm år 1631 och 1632 i Februari och Novembris månader war han Landt-Marskalck, (e) och i anseende til deß då betygade försigtighet, nit och oweldughet wid de då warande granlaga tider och omständigheter, blef han år 1633 den 12 Apr. kallad til Swea Rikes Råd och Assessor i nyßnämda Hoff-rätt. År 1634 utnämd jemte Herrar *Axel Oxenstierna, Herman Wrangel, Sten Bielke, Johan Axelsson Oxenstierna &c.* (f) att antingen sluta fred el-

(d) Här fås en Ståthollare igen, som är blefwen förbigången i *Erici Catenii* disputation de arce Calmariensi pag. 19 seqq. Til kunna läggias, Herrar *Mats Soop, Hans Drake d. Jesper Andersson Cruus, Conrad von Falkenberg, Gabriel Oxenstierna, Göran Ulfsparre, Carl Philip von Sack.* Löjeligit är, det *Catenius* i ofwannämde disputation åberopar sig *Andrea Gallenii* oration de encomio Calmariæ, tryckt i Åbo år 1658 in 4to och intet har sett, att samma Oration war då dedicerat till då warande Landshöfdingen i Calmare län, *Carl Philip Sack*, dett han på sin Landshöfdinga fångd aldeles uteslutet, utom förenämda Herrar. Ett oförswarligit fel begår *Catenius* äfwen pag. 16 när han säger, *Johan Sparre* wara *Gustaf Olsons* son til Torpa, som war en Bielbock.

(e) Om hwad på deßa Riksdagar afhandlades och beslöts, kan läsas i mina så kallade Riksdagars Besluts första del, pag. 822-840.

(f) Se frammanförd pag.

eller förlänga stillestándet med Polen. År 1638 stillade han tillika med Riks-Rådet Herr *Gabriel Gustafsson Oxenstierna* och då warande General Majoren och Krigs-Rådet *Lars Kagge* det upror, som här och där i fäderneslandet war begynt för den pålagda lilla små tullen af alla till salu ifrå landet inkomna waror (g), med hwilket det sålunda hängde thop. Uppå 1638 års Riksdag, beslöts ibland annat, huru och på hwad sätt kriget emot Romerska Keisaren skulle kunna widare utföras; och som därtill de wanliga inkomster på långt när ej wille förslå; så blefwo nye utwägar oppsökte, ibland hwilka war ock denne en, att likmätigt 1622 års Riksdagsbeslut, skulle tull och accis af alla äteliga och förnödteliga waror, hwilka till torg, marknad och köpstad fördes, utgifwas, och därutöfwer författas en taxa och wärdering rättad uppå twå och trettionde penningen. (h) Detta Beslut och Ordning blef wäl igenom allment tryck utgifwit, men som det samma intet efter wanligheten kom så hastigt, som borde, uppå predikestolarne att oppläsas, så begynte en del af den enfaldiga och okunniga gemene Man tro, att det samma intet wore på Riksdagen af Riksens Ständer bewilliat och faststält, en del åter satte sig offenteligen häremot, hwar med giordes en begynnelse i Elfkarlby marknad om mid-

(g) Jordani Edenii Vindiciæ pro innocentia Vermlandicæ gentis injuste accusatæ, editæ Upsaliæ A:o 1645 in 4to.

(h) Se 1638 års Riksdags Besluts 6 §, och Kongl. Maj:ts Ordning och taxa uppå lilla tullen och accisen.

midsommars tiden; därest en oförwägen Mölnare förwägrade sig att utgiöra denna påbudna tullen och accisen. Man hade wäl tänckt, att detta ogräs skulle hafwa blifwit i sin första oppkomst aldeles utrotat och förqwäft, sedan bemälte Mölnare detta sitt dierfwa företagande på Upsala torg med sitt hufwud betala moste; dock oachtat alt detta, rotade det sig ett mer och mer i landet, så att wid Korsmeßo marcknad uti Hofwa, hände det, att när allmogen dit kom, och fantt för sig emot wanligheten på marcknads platsen ei allenast tullhus, bodar och bomar wara oppsatta, utan ock, att det fordrades tull och accis, så blef den därutöfwer så wred och illskefull, att den hopetals begynte anfalla de dit förordnade tullbetjenter, hwilke då med flygten sitt lif räddade, och bönderne således ej på dem alla fingo utöfwa sin sammansworna hämnd och bitterhet, nederrefwo de i stället de där oppsatta hus och bomar och dem i stora högar oppbrände. Detta Wästgöturnas exempel efterfölgde de enfaldige Wermlands bönderne kortt därefter i Matsmeßo marcknad uti byen Bro, därest Drottning *Christina* hade något förut låtit läggia grunden till staden Christinehamn, då de enhelleligen sig sammanroterade och på lika sätt nederrefwo de oppsatta tullhusen, men ej som Wästgötarne, förföljde eller något ondt tilfogade Kronans betiente, utan allenast rasade efter en Borgare därsammastädes, men til börden en Lybeckare, wid namn Per Flygge, hwilken de förmente endast och allenast wara opphofsmann til den-

na nya tullen, efter som han den emot wissa wilkor hade sig förpachtat, och ganska få däruti orten weste allenast af denna allment giorda Tull-ordning, i anseende hwartill Wermländingarne blefwo wid undersökningen i Carlstad på M. Suen Benedicti Elfvedalii, då warande Kyrkioherdas och Dom-Prosts i Wermland beweklіga och wältaliga föreställningar frigiorde ifrån alt straff, därest Wästgötarne moste se förut twänne af sina Upprorsmän blifwa lagda på stegel och hiul. Efter denna förrättning wardt Herr Åke Axelsson år 1639 Cammar-Råd. år 1643 den 17 Maii Riks-Marskalck, år 1647 d. 15 Januarii tillika Häradshöfdinge på Gottland och år 1644 Lagman i Nerike: fick 1651 den 5 Febr. afskied ifrån Riks-Marskalcks embetet för des ålderdom och kropps swaghet skuld. År 1652 d. 20 Apr. benådade Hennes Maj:t Drottning *Christina* honom med Friherre namn, samt skänckte honom til Friherreskap åtskilliga hemman, gårdar och mantal i Jiå sokn i Österbottn belägna. Född i Nerike 1593. † 1655. Gift 1mo år 1616 med *Elsa Oxenstierna*, Riks-Rådets och Gouverneurens öfwer Estland, Friherre *Gustaf Gabrielssons* Dotter til Fiholm och Rinckestad med *Barbro Axels* Dotter *Bielke* til Häradsäter afflader. 2do år 1653 den 2 Febr. uppå Stockholms slått med Kongl. Hoff-Jungfrun *Anna Cruus*, Dotter af Landshöfdingen öfwer Calmare län, *Jesper Andersson Cruus* till Wernstad och Lundby och *Jngeborg Peders Ryning* til Lagnö. Med sin förra Fru, hade han 1mo Friherre *Axel Åkesson*

Natt

Natt och Dag till Göksholm och Rinckestad, som efter slutada studier och utrikes resor, blef först Auscultant i Kongl. Råd-Cammaren, så Cammarherre, och år 1641 d. 15 Maii skickad med bref til Churförsten af Brandenburg. Född på Rinckestad 1617 d. 19 Junii. † 1642 d. 26 Sept. i Wadstena ogift.

2do *Gustaf Åkesson Natt och Dag.* † ung 1637 d. 24 Martii i Stettin, begrafwen samma år d. 13 Aug. i Medellösa kyrkio.

3tio *Barbro Åkes Dotter Natt och Dag*, gift 1mo med Riks-Rådet och Amiralen, Friherre *Hans Claesson Bielkenstierna* till Niurunda † 1662. d. 30 Julii blef hon Riks-R. och Præsidentens i Åbo Hofrätt Friherre *Knut Jönsson Kurcks* til Lempelä andra Fru, hon begrofs 1680 d. 24 Dec. i S. Nicolai kyrkio i Stockholm, men sedermera bisatt i Österhaninge kyrkio.

4to *Beata Åkes Dotter Natt och Dag.* Gift 1mo 1652 med Riks-R. och Cammar-Rådet Friherre *Carl Matsson Soop* til Limingo † 1655. 2do med Riks-R. och Præsidenten i Dorpts Hoffrätt, Friherre *Gustaf Larsson Sparre* til Kroneburg, som † 1690 d. 19 Martii. Med sin senare Fru hade allenast 2 barn.

1mo Friherre *Åke Åkesson Natt och Dag* til Ijö, Herre til Fimsta, Wernstad, Slogerås, Åkesberg, Hielmarsnäs och Arnö: Kongl. Camarherre. Född 1654. † i Frankrike 1676 uti Octobris månad ogift, och med honom gick denna Friherrliga Ätt ut på swerdsidan. Förläswad war han med Fröken

 An-

Anna Maria Gustafs Dotter Soop til Ekmingo, til hwilken han 1676 den 14 Oct. giorde sitt testamente. Hon fick sedan til Man, 1mo Kongl. Rådet, Fält-Marskalcken och Præsidenten i Kongl. Krigs-Collegio, Grefwe Axel Wachtmeister til Målsåker † 1699 d. 24 Julii. 2do år 1706 den 10 Junii med Riks-Råd, General Gouverneuren öfwer Drottning Hedwig Eleonoras Lifgedinge, Præsidenten i Swea Hofrått och Åbo Academie Canceller, Grefwe Eric Carlsson Gyllenstierna til Skeninge, som † 1723 d. 6 Junii. 2do Christina Akes Dotter Natt och Dag.

4. Lars Sparre, Herre til Kawelecht, Dåderö, Bergwara, Ulfåsa och Hökerum. Förenämde Herr Carl Sparres Broder (a), född år 1590 den 1 Januarii: blef år 1601 småswen hos Konung Carl den IX:de. 1606 Camar-Juncare. Wid högstbemälte Konungs Likfärd år 1612 ifrån Nyköping til Strengnäs bar han fanan för Westmanland. (b) År 1615 den 7 Sept. skickad i Riksens Råds namn i angelägna rikswårdande ärender til Nederland (c) år 1617 Konung Gustaf Adolphs Camar-Juncker, i hwilken beställning han hade den nåden at oppwachta Hans Maj:t år 1619 på des wigtiga resa til Halmstad, där då ifrå den 25 Februarii intil den 2 Martii hölts ett kärligit och förtroligit samtal med den store Konung Christian den fierde i Danmarck. (d) Wardt

(a) Swenska Bibliothekets tredie del pag. 1.
(b) Videkindi historia om Konung Gustav Adolph pag. 69.
(c) Des instruction. mss.

Wardt år 1620 Drottning *Maria Eleonoras* Håfmästare. År 1627 den 26 Febr. Assessor i Swea Hoffrätt, samma år Ståthollare på Jönköping och öfwer dess län. År 1628 Hoffrätts-Råd i förenämnda Hoffrätt. År 1634 den 14 Oct. Landshöfdinge öfwer Upland, blifwandes då Stockholms stads Ståthollare embete aldeles skildt ifrån Upsala Landshöfdingdömme efter 1634 års Regerings-Form (e) hwilket län, när han i siu år berömligen hade förestått, kallades han år 1641 den 14 Aprilis till Riks-Råd och Assessor i oftanämnda Hoffrätt, samt tillika år 1644 den 30 Maii till Häradshöfdinge i öfra Satagunden i Finland, sedan han förut till allas fulla nöje warit sex gånger Landtmarskalck på 1633. 1634. 1635. 1636 och 1638 årens Riksdagar i Stockholm, samt 1640 års Riksdag i Nyköping. Hwad godt och nyttigt där då uträttades, kan läsas i min andra del af Riksdags besluten ifrån pag. 841 inntil pag. 971. Han afsomnade år 1644 den 18 Dec.

(d) Enn sanfärdig berättelse, om then öfwermåttan herlige sammankomst och herramöte, som emillan the twänne höghe Potentater, The stormächtige, höghborne Furster och Herrer, Herr *Gustaf Adolph* den *II.* Sweriges, Göthes och Wendes, rc Konung, rc. rc. och Herr *Christian* den *IV.* Dannemarcks, Norriges, såsom ock Wendes och Göthes Konung rc. år 1619 den 25 Februarii vthi Halmstad i Halland i Dannemarck skedde, sampt hwad ther hoos sigh hafwer tildragit, och huru thet alldeles är tilgångit, till enn ewigh åminnelse aff trycket vthgången. Stockholm Anno MDCXIX. in quarto pagg. 6.

(e) Peringskiölds monumenta Uplandica tom. I. pag. 101.

Dec. Hans efterlämnade barn blefwo år 1647 den 6 Martii upphögde i Friherrligit stånd.

Öfwer Herr *Lars Sparre* har Christian Heidenrichius i sin Rosa Suetica ceu Præconium Anagrammaticum tryckt i Stockholm 1641. in quo skrifwit följande:

Laurentius Sparre, Supr. judic. Vicepræs.
Anagramma.
Ah Tu lenis perrarus.

Multos perpetui sydere nominis
Laudato decorat gloria, literis
Enutrita bonis: Pallas enim viros
Æquat Pierios sibi.
Multos clarat amor docti loquentium
Et cultura virûm sedula, facer
Fugisset meritæ laudis honor nisi
Vatum lumine fulgurent.
Num quis magnanimi sciret Achilleas
Iras? Hectorei robora pectoris
Quis nosset? Modulis absque sonantibus
Alte Mæoniæ fidis.
Et Tu Sparre nites lumine duplici,
Lenis mente vires, porro scientia
Perrarus solida, consilio et gravis,
Leges juraque libras.
Horum perpetibus vindiciis micans,

Umbre-

Rättelse på Arket 35.

S. 273, r. 14 läs: Vallevii.
275, r. 7 läs Ingrid.

Umbrosum rigidi clima silentii
Evades, nitidam Pegasio ætheris
Sulcans remigio viam.

Gift 1mo med *Merta Baner*, född på Diursholm 1593 in Martio (f). † i Stockholm af lungsot 1638 den 29 Januarii; Dotter af Riddaren och Riks-Rådet *Gustaf Axelsson Baner* til Diursholm † 1600 och Grefwinnan *Margareta Suantes Dotter Sture* til Stegeholm (g); 2do med *Karin Båt* (h) Vice Præsidentens i Swea Hofrätt *Jacob Jacobsson Båts* Dotter til Ståsiö, med dess förra Fru *Homfrid Pers* Dotter *Pik*.

Med den senare Fruen hade han inga barn, men med den förra följande.

1mo *Suante Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Bergqwara och Däderö; om honom mera här nedanföre.

2do *Eric Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Bergqwara och Håfwerö, Riks-Råd, Præsident i Åbo Hofrätt samt Lagman öfwer Calmare län, Gottland och Öland. Född 1624 den 15 Junii † 1673 den 12 Oct. gift på Stockholms slått 1650 den 24 Martii med Drottning *Christinas* Cammarjungfru *Barbro Fleming*, sedermera Kongl.

Pp Hoff-

(f) Isogæi Likpredikan öfwer Öfwersten Friherre Ture Sparre. Peringskiölds cit. lib. pag. 105.
(g) Grefwinnans Margaretha Stures egenhändiga förteckning på sin slägt Mss. i mitt bokförråd.
(h) Doct. Johan Göstaf Hallmans Båtiska ättartal.

Hoffmåstarinne. Dotter af Riks-Rådet, Öfwerståthollaren öfwer Stockholms slått och stad, Amiralen och Lagmannen öfwer södra Finne Lagsagu, *Claes Larsson Fleming* til Willnäs och Norrnäs † 1644 d. 26 Julii, med sin förra Fru, *Anna Jörans* Dotter *Sneckenborg* til Norrnäs. † 1637. Herr *Eric Sparres* åttegren gick ut med deß yngsta Dotter *Anna Johanna Sparre*, Riks-Rådets och Præsidentens i Åbo Hoffrått, Grefwe *Johan Creutz* til Håfwerö förra Fru, † 1713.

3tio *Gustaf Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Däderö och Hökerum, Riks-Råd och Præsident i Kongl. Dorpts Hoffrått, född 1625. † 1690 den 19 Martii. gift med Friherrinnan *Beata Åkes* Dotter *Natt och Dag*: se här frammanföre. Med deras Dotter, *Elsa Barbro Sparre*, Landshöfdingens öfwer Gottland, Grefwe *Gabriel Gabrielsson Oxenstiernas* til Croneborg Enkie Grefwinna, som † 1731 den 23 Nov. gick deras gren ut.

4to *Ebba Sparre*, född 1626. gift 1652 med Riks-Rådet, och Generalen af Infanteriet, och Krigs-Rådet etc. Grefwe *Jacob Casimir dela Gardie* til Läckö och Arensborg etc. som blef år 1658 den 7 Oct. ihjälskuten med en styckekula i löpargrafwarne af Köpenhamns belägring, på sitt ålders trettionde år.

5to *Carl Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Ulfåsa och Marienburg, General öfwer defensions werdet emot Norrige på wäster-norr- och Jemtlands sidan, samt Lagman öfwer Wästernorrland, Lappmarcken, Herrjedalen och Jemtland,

kund, född 1617. † 16 : : : Gift 1mo med *Maria Bät*, Ståthållarens *Bo Gustafssons* Dotter til Follenäs med *Anna Seveds* Dotter *Ribbing* til Fåstarid. 2do med *Catharina Lucia von Minnigerode*, Dotter af *Hans Jobst von Minnigerode* til Bockelnhagen, Saltz der helden och Silkrode uti Turingen, född 1592, † 1632, och *Margaretha von Falkenberg*. Med sin förra Fru hade Hr. *Carl Sparre* otta barn, och med den senare sju barn. Uti hans sons-sons dotter, Riks-Rådets Friherre *Carl Gustaf Jacobssons Sparres* Dotter *Ulrica Sparre* med Grefwinnan *Elisabeth Derith* aflader grönskar ännu des gren.

6to *Peder Larsson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Näsby och Resta, Riks-Tygmästare, blef 1675 giord til Grefwe i Frankrike, hwilken nya wärdighet aldrig blef af Konung *Carl den XI.* stadfästad. Född 1628 den 19 Martii † 1692 den 4 Apr. begrafwen uti Riddarholms Kyrkian. Gift med *Ebba Margaretha de la Gardie*, R. R. och Fältherrens rc. Gr. *Jac. Pontusson de la Gardies* Dotter til Läckö och *Ebba Magnus* Dotter *Brahe* til Ridboholm. Uti Frankrike lefwa ännu efter tiden Hr. *Per Sparras* barna-barns-barn, hwilka bekänna sig til den Romerska Catholiska läran.

7mo *Christina Lars Dotter Sparre*, gift med Landshöfdingen öfwer Calmare län och Öland, Friherre *Jöran Ericsson Ulfsparre* til Häredsäter.

8vo *Margaretha Lars Dotter Sparre*, Riks-Rådets, Præsidentens i Swea Hofrätt, samt Lagmans öfwer Carelen, Friherre *Bengt Classon Horns* til Åminne första Fru, född 16 : : : gift 1652 den

10 Nov. † uti Rewel 1660 den 9 Dec. och där i Domkyrkion begrafwen 1661 den 20 Januarii.

5. Eric Gyldenstierna, Friherre til Uhleberg, Herre til Rynäs, Steninge och Åhrrås. Son af Herr *Carl Ericsson Gyldenstierna*, til Rynäs, Åhrås och Swanehölm, Assessor i Kongl. Häfrätten i Stockholm † 1621 den 12 Febr. (a) och Fru *Anna Ribbing* † 1629 (b) Landshöfdingens öfwer Elfsborgs län, *Christopher Nilsson Ribbings* (c) Dotter til Linnmared och Nårsberg; Herr *Eric* war född på sin Möderneas gård Linnmared 1602 den 10 Dec. och har efter wäl idkade studier i Stockholm, Academierne Helmstadt, Leiden och Oxfort, besedt de förnämsta Europæiska stater och riken, i synnerhet Danmarck, Tyskland, England, Holland och Franckrike: och sedan han uti tu år hade uppehollit sig i Paris, at widare fullkomnas uti sina studier och andra Ridderliga öfningar, blef han år 1626 Volontaire under Franska Gardet, gick med Konung *Ludvic den XIII*:de i fält och biwistade år 1628 belägringen och eröfringen af Rochelle, tog 1629 ett hederligit afsked ifrån Franska krigstiensten, i tancka at fortsätta sin resa til Italien, men moste under wägen med den samma afstå, för ankomna tidningar om deß Fru

(a) Isaci Rothovii Likpredikan öfwer Carl Gyldenstierna.
(b) Joh. Gartman elogium posthumum æternitati Dn. Erici Gyldenstierna devote missum. Holmiæ 1658 in folio.
(c) Er. Emporagrii Likpredikan öfwer Eric Gyldenstierna. Stockh. 1659 in 4to.

Fru Möders döddeliga frånfälle: och årerkom således efter otta års utrikes resor sistnämda år lyckeligen til Stockholm: wardt derpå år 1630 Konung *Gustaf Adolphs* Cammarherre. 1631 befald att föllia Hennes Maj:t Drottning *Maria Eleonora* öfwer til Wolgast, som då reste ifrån Swerike att besökia sin Herre och Gemål: så snart han war öfwerkommen, blef han affärdad i några angelägna ärender til Churfursten *Johan Georg* af Sachsen och deß Furstinna: samma år, efter det namnkunniga och segerrika slaget wid Leipsig, hwilcket han manneligen biwistade, affskickades han til högstbemälte Drottning at beledsaga Hennes Maj:t til Konungen, som då war stadd i Francfurt am Main: samt sedermera oppwachtade Hans Maj:t i alla slagtningar, schermütsler, partier, slott och städers intagande. År 1632, då han ock blef brukad i åtskilliga wigtiga förrättningar til åtskilliga Chur- och-Fursteliga Hoff: följde derpå högstbemälte Konungs lik til Wolgast och strax der efter skickad af Hennes Maj:t Drottningen til Churfurstarne af Sachsen och Brandenburg. År 1633 om sommaren förordnad ei allenast til Marskalck för Churfursten af Brandenburg *Georg Wilhelm* och deß Son *Fridric Wilhelm*, när högstbemälte Konungs lik ifrån Wolgast blef utfört, utan ock uti sielfwa lik-processen til Marskalck för det Swenska och Tyska Ridderskapet, då liket sattes i Gallejan, att föras til Orlogsskieppet, som det til Stockholm öfwerföra skulle. Blef år 1634 den 8 Martii fullmyndigt Sendebud til Muscou, jemte Riks-Rådet och Gouverneuren i Estland Herr Phi-

 lip

lip Scheding, Öfwersten Herr Henric Fleming, samt Kongl. Secreteraren Andreas Buræus (d), att på H. Maj:t Drottning *Christinas* wägnar förnya förbundet och pacterne emellan Swearike och Ryßland, med hwad mera; då honom blef anbefalt, att tillika med Arendt Spiring och förenämde Buræus att holla en underhandling med de Hollstenska Gesanter Philip Crusius (e) och Brigman, samt Gesandtwis med dem resa til Persien (f) angående handelen, men denna resa kom intet at gå för sig, för andra emellan kommande orsakers skuld. Efter återkomsten ifrå Ryßland, följde han år 1635 på befallning Fransöska Gesandten Mr. d' Avaux (g) til Dantsig, och därifrån til Stumsdorf i Preußen, därest handlades om fred emellan Swearike och Polen; hwarifrån han efter 14 dagars wistande hemskickades med wigtiga bref och mundteliga berättelser. Däruppå blef han 1636 i Februarii månad Riks Camar-Råd. 1637 den 27 Octobris Landshöfdinge uti Carelen, Wiborgs och Kymmenegårds län. 1641 och 1642 på Riksdagen i Stockholm Landtmarskalck (h). 1642 den 3 Maii Häradshöfdinge öfwer Jäskis Härad,

(d) Deras instruction af förenämda år och dag. Mss.

(e) Han gick sedan i Swensk tienst, och blef Burg-Greefwe i Narwen &c. samt stamfader för den ädla Crusenstiernska åtten.

(f) Olearii Persische Reisbeschreibung.

(g) Ogerii Ephemerides &c. pag. 256.

(h) Se uti mina Riksdags Besluters andra del pag. 979-1010 hwad då blef beslutit och afgiort.

Råd, och den nästföljande 14 Julii General Gouverneur öfwer Ingermanland, Kexholms län, Narwen och Alentaka. År 1645 den 24 Januarii Riks-Råd; samma år förordnad, jemte för:de Herr Scheding och Grefwe Gustaf Oxenstierna, då warande Gouverneur i Estland, til Commissarius emellan Ridderskapet och Adelen, å denna, samt Borgerskapet i Refle å den andra sidan. Samma år återigen Riks Cammar-Råd. 1647 affänd andra gången som Legat til Ryssland, då han den honom oppdragna angelägenhet til Hennes Maj:ts högsta nöje och fäderneslandets önskeliga säkerhet med en sådan berömlig flit och skicklighet utförde, at han ej allenast fick så behagliga swar med sig tilbakars, som han sielf önskade, utan ock förut blef med en hos Ryssarne tilförende owanlig och ohörlig pracht af siuhundrade til häst wäl utprydde Bajorer til Muscou införd, och honom, där tolftusende Strelitzer på bägge sidor om wägen stälte i ordning med styckens och mindre gewärens lossande fägnade och emottogo, samt i wäl utstofferade rum på thet härligaste tracterade: (i) och då han därifrån år 1648 den 29 Januarii återkom til Stockholm, gick han på Kongl. befallning samma år uti Junii med Riks-Rådet och Amiralen Herr Eric Ryning til Stetin, at därifrån med Kronans Örlogskiepp inhämta och beledsaga Drottning *Maria Eleonora* hem til Swerige, som år 1640 hemligen och snöppligen gick utur riket, med Danmarcks hem-

(i) Herr Eric Gyldenstiernas relation om denna des Beskickning. Mss.

hemliga underhandling, hwilken med en Dansk utskickad Bojort ifrå Trosa stad lät afföra Hennes Maj:t til Gottland, samt därifrån med 2 Danska Orlogskiepp (k) til Danmarck, ehwarest hon förblef til Junii månad 1643 (l). Efter så många lyckeliga och hedersamma förrättningar både in- och utrikes, benådade Drottning *Christina* år 1651 den 26 Maii med Friherre wärdighet, samt åtskilliga Kronans gårdar och hemman i Ulo sokn uti Österbottn belägna til Friherreskap: blef år 1652 in Februario Hoffrätts-Råd i Swea Hoffrätt. 1654 den 30 Januarii Præsident i Åbo Hoffrätt. 1655 Præsident i Reductions Collegio. 1657 den 23 Januarii Lagman i Tiohärads lagsagu, samt den nästföljande 31 i samma månad General Gouverneur öfwer Finland, men fullmachten blef ej utgifwen. Död på sin gård Nynäs wid Nyköping, dit han sig för den grasserande pestilentiens skuld hade begifwit, år 1657 den 23 Oct. af stenen, rosen och en häftig bröstwerck. Begrofs i Riddareholms kyrkian 1658 d. 10 Octobris.

Gift uti Stockholm år 1636 in Januario, med *Beata von Yxkull* † 1667 Öfwerstens *Conrad von Yx-*

(k) Mina Riksdags Besluters andra del pag. 984. 985. Pufendorfii Commentarii de rebus Svecicis. Ej. Commentarii de rebus gestis *Friderici Wilhelmi* Tom. I. p. m. 31. seqq. huru de Danske willia konstigt bemantla detta deras hemliga giöromål, kan läsas uti Baron Holbergs Danmarcks Riges Historie Tom: 2. pag. 822. och Nils Slanges Historia om Konung *Christian* den *IV.* Tomus IVtus pag: 1018. 1043. 1093.

(l) Slange cit. lib. Tom. IV. pag. 1132.

Yxkulls Dotter til Padenorm och Pusijerwi, med *Elisabeth Christers* Dotter *Oxenstierna* til Steninge och Biörckewik aflader. Med denna sin Fru *Yxkull* hade han tretton barn.

1mo *Christian Gyllenstierna*, född 1637. † barn.

2do *Eric Gyllenstierna*, född 1644 den 12 Julii. † 1645 den 5 Januarii.

3tio *Conrad Gyllenstierna*, Riddare, Friherre til Ulaborg, Herre til Rynäs, Åräs, Curden, Johannisborg och Wartofta, Landshöfdinge öfwer Calmare län och Öland, extraordinarie Ambassadeur til Ryßland, samt sist Præses i Rikssens Ständers Commission † 1684. och begrofs först 1686 den 25 Martii i Riddareholms kyrkan. Gift 1mo 1669 den 18 Nov. med *Mårta Christina Ulfsparre* (m) boren Friherre Dotter til Herresäter, Jungfru til Näs, Nyborg och Rösteen. Född 1654 den 20 Aug. † 1671 den 12 Febr. i barnsäng, efter en dödfödd son. Dotter af Landshöfdingen Friherre *Jöran Ericsson Ulfsparre* til Herresäter &c. och *Christina Lars* Dotter *Sparre* til Kafwelächt. Med Herr *Conrad Gyllen-*

(m) Öfwer detta giftermål, skref den namnkunnige Lucidor den Olyckelige, en tryckt Bröllopsskrift, kallad Gilliare-Knahl. Denna skrift blef wäl strax förbuden för des för mycket lösgifna tanckar, men wardt likwäl år 1688 införd i de då opplagda Helicons blomster &c. af Johan Andersin: då åter ett nytt förbud utkom imot denna skrift, som utgiör i för:de opplaga, Litera B, ty skall man finna ganska sällan uti något exemplar, förenämda skrift.

lenstiernas son, Friherre *Eric Conrådsson Gyllenstierna* til Nynäs, Major af Kongl. Swenska Garde, som blef slagen ogift 1709 den 29 Junii wid Pultawa, gick denna Friherrliga ått ut, som uppå Riddarehuset är introducerad i Friherre classen under N:o 18.

4to *Gustaf Gyllenstierna* Friherre til Ulaborg, utgaf år 1665 uti Upsala en lärd disputation de Ortu status politici et norma politica vivendi, och blef efter utrikes resor, år 1669 Cammarherre. 1671 den 19 Decembr. Cancellie-Råd och Præsident i Justitiæ Revisionen, född år 1646 den 13 Aug. † ogift år 1672 den 26 Octobris.

5to *Christopher Gyllenstierna*. Friherre rc. Kgl. Råd, Öfwer-Ståthollare i Stockholm, blef 1687 den 10 Dec. Grefwe: skref sig Grefwe och Herre til Ericsberg, Strömsbro, Ericslund, Tyresiö, Gallnäs, Farstad, Retzitza, Wäßby, Krapperup och Orria: war år 1697 Kongl. Förmyndare i Konung *Carls* den *XII* minderårighet. Född år 1647. † 1705 den 14 Junii i Stockholm, begrafwen i Tyresiö kyrkio. Gift 1mo 1669 den 17 Aug. med Grefwinnan *Gustaviana Johanna Oxenstierna* Gustafs Dotter til Kroneberg † 1675 den 7 Aug. begrofs 1676 den 7 Aug. i S. Nicolai kyrkio i Stockholm. 2do år 1696 in Oct. med Printzessan *Catharina*, född 1661 den 30 Nov. † 1720 den 6 Maii, Phalts-Grefwens Hertig *Adolph Johans* Dotter af Stegeborg, med des senare Furstinna Grefwinnan *Elsa Elisabeth Nils* Dotter *Brahe* til Wisingsborg, som i sitt förra gifte ätte Riks-Rådet och Riks-Cancelleren, Grefwe *Eric Axelsson Oxenstierna* til Södermöre.

dermbre. Herr Grefwe *Gyllenstiernas* Grefliga ätt introducerad uppå Riddarehuset i Grefliga classen under N:o 24. utgick med deß enda son af senare giftet, Grefwe *Carl Adolph Gyllenstierna* til Ericsberg, Lagman på Gottland, född 1699 den 19 Januarii. Ogift. Ihjälstucken i Carlscrona år 1733 den 16 Febr. af Capitaine Lieutenanten af Amiralitetet, Friherre *Wilhelm Krasson*.

6to *Christina Gyllenstierna*, dog 1669 den 27 Apr. 21 år gammal.

7mo *Michael Gyllenstierna* † barn.

8vo *Carl Gyllenstierna* Friherre, Kongl. Råd och Gouverneur öfwer Drottning *Hedvig Eleonoras* Hoff-Stat och Lifgedinge, blef 1687 den 10 Dec. Grefwe; skref sig Grefwe til Steninge, Friherre til Limmared, Herre til Bielkesta, Alliö och Öhrnäs. Wardt sist 1718 den 30 Dec. Præsident i Swea Hoffrätt och 1719 tillika Åbo Academie Canceller. Född år 1649 den 4 Febr. † i Stockholm 1723 den 6 Junii barnlös. Begrofs samma år i Riddareholms kyrkian. Med honom gick denna Grefliga ätt ut under N:o 24 på Riddarehuset. Gift 1706 den 10 Junii med *Anna Maria Soop*.

9no *Maria Gyllenstierna* † ung.

10mo *Elisabeth Gyllenstierna*, Riks-Rådets och Öfwer-Ståthollarens, Friherre *Claes Rålambs* til Bystra, senare Fru, född 1658 den 16 Octobris gift 1672 in Decembri. † 1708 den 22 Junii.

11mo *Catharina Gyllenstierna* † barn.

12 och 13. Twänne Fröknar, † barn, hwilka

få den tiden kallades Jungfrur, efter som Frökne titeln, intet war i så allgement bruk, som nu, utan tilhörde då allenast Konunga barn och krönta Drottningar, som til exempel Drottning *Christina*, hwars titel war: Wij *Christina* med Guds nåde, Swerikes, Götes och Wendes utkorade Drottning, Stor-Furstinna til Finland, Hertiginna uti Estland och Carelen, Fröken öfwer Ingermanland. Om man råkar nu at kalla den ringaste borgare dotter jungfru, så får man straxt se en sur lip, och skulle man i hastighet tillåggia min ärliga jungfru, i stålle för dygdädla, så anses det, som en högmåls sak, där likwål ärlik för detta har warit den förnämsta heders titel, hwilken fordom dags krönta Drottningar tillades, som ses af Häradshöfdingens Kettil Niclissons fastebref på Kingelöth skrifwit år 1404, hwarest orden så luda: Ärliken oc Wälborin Furstinna, Drottning *Margreta* Swerikes 2c. 2c. Drottning. Brefwet är i behöll i Kongl. Maj:ts och Rikens Antiquitets Archivum.

6. H*enric Fleming* (a) Herre til Lectis, Ekeby, Isenhoff, Fagernäs, Tellista, Wadenwis och Lais i Lifland. Son af Ståthollaren på Åbo slått och Landshöfdingen öfwer Finland, *Claes Hermansson Fleming* til Lectis, Hannula, Nykoskis och *Elin Henrics* Dotter *Horn* til Kanckas och Hapaniemi (b). Född

(a) Om denna ädla ättens förmenta uråamla ursprung se mitt Swea och Göta höfdinga minnes förra del. pag. 9 & 10.
(b) Min gamla Finska Slägtebok in Folio, Mss.

Född war han år 1584 den 15 Aug. och blef efter idkåda studier och utrikes resor, år 1607 Konung *Carls den IX*:s Camarjuncker. 1612 Ryttmästare för Uplands Ryttare, följandes därpå Konung *Gustaf Adolph* på åtskilliga fälttog uti Ingermanland, Lifland och Rydsland, in til år 1614, då han blef skickad som en Subdelegatus med Kongl. Engelska Hoffjunckaren Thomas Smitt emot de fullmyndiga Ryska Sändebuden, hwilka kommo ifrå Nougården at handla med de Swenska om en ewig fred (c), som ändteligen slöts år 1617 i Stålbowa: för sitt wälförhollande wid denna freds underhandlingen befordrades han samma år den 30 Decembr. til Ståthollare på Wiborgs och Nyslotts befästningar samt öfwer des län. År 1618 den 14 Febr. tillika Öfwerste för krigsfolcket i Carelen. År 1620 den 14 Aprilis Landshöfdinge öfwer Ingermanland och Ståthollare uppå Narwa fästning och öfwer des län, samt Iwanogorod, Jama och Coporie befästningar, då han den nästföljande 2 Nov. på befallning belägrade fästningen Dorpt. År 1622 den 16 Januarii Öfwerste för hela Finska Rytteriet och det Carelska fotfolcket. År 1628 Vice Amiral. År 1634 den 8 Martii Gesandt til Muscou, då han kom först i ogunst för sin fritaliahet, emot det anslagna underhollet, och at i deß ställe utnämndes Hr. *Eric Gyllenstierna*, men som Herr *Fleming* det samma afbad, så togs han til gunst igen, med det beslut,

 at

(c) Videkindi tio års Ryska Krigs historia. Ejusdem historia om Konung Gustaf Adolph pag. 302.

at de bägge skulle resa åstad (d): efter hemkomsten ifrån Ryssland, kallades han år 1638 til Assessor i Krigs-Rådet samt Munsterherre i Swearike och Finland. År 1643 til Landtmarskalck på Riksdagen i Stockholm. År 1644 när kriget brast ut emot Danmarck; oppdrogs honom samma år den 18 Febr. förswars wercket (e) på grentsen emot Jemtland, med befalning (f), at bringa samma landskap under Swenska Kronans lydno, hwarunder det tilförende hört och legat, hwilket han ock så kiäckt och lyckeligen uträttade, at samtelige Inbyggiarne därstädes den 12 och 20 Martii aflade sina hulds- och trohets eder: hwaruppå han strax oppkallades, då honom andra gången anförtroddes Landtmarskalcks stafwen för Rikens Ridderskap och Adel, som til en allmen Riksdag i Stockholm war sammankommit. Hwad då blef beslutit, kan låsas uti de oftaberopada Riksdags besluter. För sin frikostighet emot kyrkior har han lämnat efter sig ett kiärt och tacksamt åminne. Til S. Jacobs kyrkio i Stockholm har han gifwit en wacker predikestol jemte den södra kyrkioporten. (g) I Finland har han ej allenast år 1641 låtit upbyggia af

(d) Se 1634 års Råds Protocoll.

(e) Jo. Henr. Boecleri historia belli Danici & Bergenhielmii index.

(f) Des instruction. Mss.

(g) Adolphi Johannis Grundel de Stockholmia urbe Suio-Gothorum principe pars 1ma pag. 47. Gregorii Hallenii memorabilia Wirmoensis in Finlandia territorii pars prima pag. 32. 33.

af egna medel ett ansenligit Capell Wirois benämd, hörande under Wirmo moderkyrkio, utan ock wist mongfaldiga andra prof af sin Christeliga gifmildhet emot Åbo och Wiborgs Domkyrkior, samt Upsala (h). Han afsomnade i en wälsignad ålder år 1650 den 7 Nov. och ligger begrafwen i Wirmo kyrkia i Finland under ett prächtigt epithaphium af hwit marmor (i).

Gift 1mo år 1607 med *Ebba Bät*, Häradshöfdingens *Erland Johansson Båts* Dotter til Sätuna (k) med *Margaretha Dionysii* Dotter *Beurens* til Wällinge, som ätte förut *Johan Gyllenanckar*. 2do år 1633 den 3 Aprilis med *Sigrid Kursell*, Landshöfdingens öfwer Nerike, *Jost Kursells* Dotter til Sidsa och Risberga med *Ebba Eskilsdotters* Dotter *Liliehöök* til Memm aflader.

Af förra giftet woro följande barn: (l)

1mo *Johan Henricsson Fleming* til Kettis, Ukis och Sibndahl, Öfwerste för Österbottns Regemente och Commendant på Calmare. Född på Sätuna 1609 den 24 Junii. † i Stockholm 1646 den 29 Junii barnlös. (m) Gift 1643 den 5 Sept. på Stockholms slått med *Kirstin Carls* Dotter *Gyldenstierna*

(h) Hallenius cit. l. pag. 31.
(i) Hallenius cit. l. pag. 23.
(k) Johan Göstaf Hallmans Bätiska ättartal.
(l) Här af kan rättas och ökas den ofullkomliga ätt-tafla, som är intryckt hos Hallenius cit. disp. pag. 66.
(m) Stephani Callii Likpr. öfwer Öfwersten Herr Johan Fleming tryckt i Stockholm 1646 in 4to.

stierna til Myrås och Nynås; Kongl. Hoffjungfru; född på Nynås 1612 den 20 Sept. † på Limmare 1644 den 24 Sept. efter ett dygns siukdom; sedermera år 1645 den 29 Sept. i St. Jacobs kyrkio i Stockholm (n), där ock hennes Man ligger, begrafwen (o).

2do *Elin Fleming*. Friherrinna til Herrelunda, Fru til Fållnås och Diursnås. Född år 1611 den 3 Febr. på Fituna † 1688 den 22 Julii ligger begrafwen i Ösmo kyrkio med bägge sina Män under ett prächtigt epitaphium af swart marmor (p). Gift 1mo år 1643 d. 22 Nov. med Öfwersten *Waldemar Yxkull* til Diursnås och Sarslax. † 1649 den 14 Januarii. 2do år 1652 den 12 Nov. med General Majoren och Gouverneuren i Riga, Friherre *Nils Bät* til Herrelunda, Herre til Fållnås och Diursnås (q).

3tio *Eric Fleming*, Friherre til Lais, Herre til Fituna, Strömsnäs, Rijksten, Swedia och Pikala. Född på Fituna år 1616 den 19 Febr. blef 1654 den 12 Maii Friherre, som Præsident i Bergs-Collegio, sist år 1655 in Sept. tillika Riks-Råd. † på Rijksten 1679 den 19 Apr. och begrafwen i Stockholms stora kyrkio år 1680 (r), men sedan nedsatt i sin

(n) Ejusdem Likpredikan öfwer Fru Kirstin Gyldenstierna, tryckt i Stockholm 1646 in 4to.
(o) Steph. Gallii Likpredikan öfwer förbe Fleming.
(p) M. Andreæ Geringii Monumenta Ösmoensia. Mss.
(q) Jonæ Billowii Likpredikan öfwer Friherre Nils Bät.
(r) Carl Carlssons Likpredikan öfwer R. R. Friherre Eric Fleming, tryckt i Westerås år 1680 in 4to.

i sin graf i Sorunda, under ett prächtigt epitaphium af marmor. (s) Gift 1mo med *Maria Eleonora Soop* til Ekeby och Lindö, Cammarherrens *Benct Åkesson Soops* Dotter til Lindö, Åkerholm och Flosta, född på Lindö 1621 den 26 Nov. † 1651 den 12 Jan. af hetsig feber: begrafwen 1652 d. 13 Sept. i Kärrbo sokneKyrkia. (t) 2do år 1653 med *Christina Cruus* til Strömsnäs, Fituna och Ribsten, Landshöfdingens *Jesper Andersson Cruus* Dotter til Edby &c. Af Riks-Rådet Friherre *Eric Flemings* förra gifte, lefwa ingn manlige efterkommande: men af det senare, sone-sons-söner och döttrar.

4to *Claes Fleming* til Lais, Yllene, Lettis, Åkerholm och Flosta, Amiralitets Capitaine. Född 1617. † 1668 utan söner. Gift med *Ebba Soop*, förenämde Herr *Benct Åkessons* Dotter til Lindö.

5to *Henric Fleming* til Lais, Isenhoff och Annerstad. Öfwerste af Biörnborgs reg. fick 1674 den 21 Nov. General Majors afsked. Född 1625 den 21 Decembris. † 1697 den 3 Maii, begrafwen i S. Jacobs kyrkio uti Stockholm (u). Gift med *Catharina Cruus*, Landshöfdingens *Jesper Andersson Cruus*

Rr Dot-

(s) Sorunda kyrkios merckwärdigheter. Mss.

(t) Olavi Laurelii Likpredikan öfwer Fru Maria Eleonora Soop, tryckt i Westerås 1652 in 4to.

(u) Joh. Georg Rüdlings det i flor stående Stockholm. tom. 1. pag. 157. ehwarest han orätt berättar honom wara blefwen Friherre år 1654. &c.

Dotter til Edby. (x) Af deras barna-barn, och barnabarns-barn lefwa ännu affomlingar.

6to *Erland Fleming*. † ung.

7mo *Merta Fleming*, til Bornö, Östanå och Edeby, Assessorens i Swea Hofrått, Friherres *Carl Henric Wredes* til Elimå, Herres til Tawaste-by, Anila och Hammenäs Fru, gift 1635. (y) † 1666.

8vo *Margaretha Fleming*, gift med Assessoren i Åbo Hofrått *Johan Hansson Stålhandske* til Attu, Gasterby och Perno, som † 1680 och ligger begrafwen i Pargas kyrkio (z).

Af senare giftet hade Öfwersten Herr *Henric Claesson Fleming* til Lectis etc. twänne barn, neml.

1mo *Maria Fleming*, gift med Majoren *Eric Bagge* til Myningsholm och Memm.

2do *Jacob Fleming*, til Wademoisa, Hällbonäs, Tellieftad, Memm, Hänö och Fagernäs. Landshöfdinge öfwer Wästerbottn. Född 163 - - - † 1689 in Augusto. Begrofs 1689 den 1 Dec. i Riddareholms kyrkian (aa) Gift 1mo 1665 den 7 Maii med *Beata Margaretha Båt*, Riks-Rådets och Riks Skattmästarens, Friherre *Seved Båts* Dotter til Herrelund, född i Stockholm 1647 den 11 Junii. † af hetsig

(x) Carl Lithmans Likpredikan öfwer Fru Catharina Cruus.

(y) Olai Skoughs Likpredikan öfwer Assessor Carl Henric Wrede, tryckt i Stockholm år 1656. in 4to.

(z) Pargas kyrkios merckwärdigheter. Mss.

(aa) Joh. Posseths Gråmunckaholm etc. Mss.

hetsig feber 1671 den 18 Maii: (bb) ado år 1675 den 26 Sept. med *Sophia Bonde*, Riks-Rådets och Riks-Skattmästarens Friherre *Gustaf Bondes* Dotter til Laihela, född 1653 den 8 Septembris. † 1687 den 2 Aprilis i barnsäng (cc). Af Herr *Jacob Flemings* descendenter på fäderne äro nu inge igen.

7. *Gabriel Oxenstierna*, Friherre til Kimitho, Herre til Smedby, Hoff och Nordwik. Född på sin Möddernes gård Sturefors i Östergöthland år 1618 den 7 Junii (a). Deß Herr Fader war *Gabriel Gustafsson Oxenstierna*, Friherre til Kimitho, Herre til Tyresiö och Stureforßa, Swea Rikes Råd, Drotset, Förmyndare, Præsident i Swea Hoffrätt, samt Lagman öfwer Wästergötland och Dal † 1640 d. 27 Nov. (b) begrafwen i Tyresiö kyrkio. Son af honom och des första Fru, *Märeta Tures* Dotter *Bielke* til Åkerö och Stureforßa, har han uti idkada studier uti det il-

Rr 2 lu-

(bb) Martini Blochii Likpredikan öfwer Fru Beata Margareta Båt, tryckt i Stockholm 1672 in 4to.

(cc) Joh. Vulteji Likpredikan öfwer Fru Sophia Bonde, tryckt i Stockholm år 1687 in 4to.

(a) Olavi Laurelii Likpredikan öfwer Friherre Gabriel Gabrielsson Oxenstierna, tryckt i Stockholm år 1648 in 4to.

(b) Johannis Loccenii oratio funebris in obitum Gabrielis Gustavi Oxenstierna L. B. Regni Sveciæ Drotseti & Senatoris, edita Upsaliæ 1641 in folio. Erici Oxenstierna Axelii f. oratio funebris mœstæ recordationi Gabr. Oxenstierna Gustavi f. dicta. Holmiæ 1641 in folio. M. Petri Petri Luctuosa memoria in sanctissimos manes ejusdem Herois. Mss. orig.

lustre Collegium, som då florerade i Stockholm, samt i Academien i Upsala, giort så berömliga framsteg, at han ej allenast på sidstnämnda ställe utgaf en lärd disputation år 1634 in 4to de Juris prudentiæ natura, (c) utan ock wardt samma år Rector illustris wid sama Academie, (d) hwilket heders embete han med största beröm förestod uti halftannat år (e). År 1637 anträdde han sina utrikes resor igenom Danmarck, en god del af neder Tyskland, Nederländerne, Frankrike, Italien, England och Holland, dem han fortsatte in til år 1640, då han återkom och wardt af Drottning *Christina* straxt antagen til des Camarherre: och som han under sina resor hade inhämtat en besynnerlig ärfarenhet i monga fremmande språk, jemte en noggachtig kundskap i stats-saker, så lämnades honom tilstånd, at i Kongl. Senaten anhöra de allmenna rådslagen. År 1643 skickades han til Fältmarskalcken Gref-

(c) I mitt bokförråd Bibliotheca mea Suio-Gothica Tom. IIItius. Mss.

(d) Joh. Enbergs Beskrifning om Upsala stad. pag. 171.

(e) Han har om detta sitt Rectorat utgifwit, i Stockholm år 1636 in 4to, en beskrifning under titel: *Gabrielis Oxenstierna junioris L. Baronis de Kimitho Rectoratus Upsaliensis*, består af 116 sidor, utom titel, contenta och gratulationer: innehåller utom åtskilliga programmata, efterföljande Orationes. 1ma Oratio inauguralis. 2da in recitatione Legum dicta. 3tia in funere Regis Gustavi Adolphi. 4ta de modo ac ordine studendi. 5ta Consolatoria in obitu Gustavi Adolphi. 6ta in grassatores. 7ma de Spiritu Sancto. 8va de boni Regis virtutibus. 9na de Concordia.

Grefwe *Lenhard Torstenson*, som då war stadd i Tyskland, med angelägna bref och befallningar. År 1645 förordnad til Riks Camar-Råd, och samma år på Mötet i Stockholm til Landtmarskalck (f) och år 1646 den 23 Nov. Præsident i Dorpts Hoffrätt. Han affsomnade uti Stockholm i sitt bästa skede, innan resan gick för sig til Lifland, år 1647 den 25 Febr. och begrofs 1648 den 9 Januarii i Åkers kyrkio (g) uti Rodslaget, hwilken des Enkefru å nyo oppbygde år 1650. Öfwer honom har en Tysk wid namn, *Christianus Heidenrichius* skrifwit följande Anagramma. (h)

Gabriel Ochsenstiernius, Lib. Baro
En, en is urbis gloria est.

Phœbe, Castaliæum pater sororum,
Tuque Hamadryadum gregis canora
Virgo Calliope, ecce, gratus aris
Imponam meritos, pios honores,
Vestris sedulus, ut lyram ferire
Sæpe Mœoniam favor benignus

Rr 3 Vester

(f) Uti mina Riksdags besluters andra del, pag. 1082-1087 kan läsas hwad då wardt afhandladt.

(g) Olai Laurelii öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan in 4to.

(h) Rosa Suetica, ceu Præconium Anagrammaticum Stockholmense, pingui Minerva leviter adumbrata a Christiano Heidenrichio Germano.

Non patitur grandes nasos rosa parva, procul sint
Qui monstrum nasi sesquipedalis habent.

Holmiæ Suecorum anno 1641 in 8vo.

Vester jam dederit, virisque carmen
Nuper magnificis sonare amicum,
Si novem mihi faverint sorores,
Et novem mihi faveris sororum
Præsul ulterius, mihi carmæna
Nox et somnium erit Poeticorum
Nec Te quis colet magis virorum.
Verum Tu cytharæ meus futurus
Oxenstierniades, quis es roganti
Phœbus paucula, multa mi, regessit:
En Gabriel proavûm propago summûm,
En Est Gloria præpotentis urbis.
Vivax *Gloria*, multa sic virebit
Posthac secula et undique (heus) abunde
Æternas magis indies et horas.

Gift blef Friherre *Oxenstierna* år 1645 den 8 Febr. med *Brita Kurck*, Riks-Rådets och Præsidentens, Friherre *Jöns Knutsson Kurcks* Dotter, til Lempelå, med des första Fru *Merta Gustafs* Dotter *Oxenstierna* til Fiholm, och lämnade allenast twänne barn, hwilka efter hans död blefwo opphögde i Grefligit stånd och wärde år 1651 den 10 Nov. och skulle skrifwa sig til Croneborg.

1mo *Märta Oxenstierna*, född 1646. Gift 1669 den 27 Julii med Öfwersten Friherre *Evert Gustafsson Horn* til Kanckas, som † år 1687 den 25 Dec.

2do *Gabriel Gabrielsson Oxenstierna*, Grefwe til Croneborg &c. Herre til *Margretæ*-lund, Sundby, Hoff, Sundholm och Nordwik, blef efter idkada

da studier och tre års utrikes resor år 16 : : : Assessor i Kongl. Commerce Collegio; och sidst år 1673 Drottning *Christinas* Gouverneur öfwer Öland och Gottland. Född år 1647 den 11 Augusti. † 1700 den 7 Junii: begrafwen i förenämnda Åkers kyrkio. Gift år 168 : : : med *Elsa Barbro Sparre*, Riks-Rådets och Præsidentens, Friherre *Gustaf Larsson Sparres* Dotter til Croneburg, med Friherrinnan *Beata Åkes* Dotter *Natt och Dag* til Få.

Uti Grefwe *Gabriel Oxenstiernas* barna-barn grönskar ännu denna Grefliga Croneborgska grenen.

8. *Benct Skytte*, Friherre til Duderhoff, Herre til Grönsiö och Marby, Riddare. Son af Riks-Rådet, Præsidenten, Academiæ Cancelleren, och Riddaren, Friherre *Johan Benctsson Skytte* (a) til Duderhoff, Herre til Grönsiö och Strömsrum, och Friherrinnan *Maria Jacobs* Dotter *Neaf* eller *Nef*. Herr *Benct Skytte* war född år 1614 den 30 Sept (b). Efter wäl idkade studier och aflagda åtskilliga wackra lärdoms prof wid Upsala Academie, gick han år 1629 med Kongl. Swenska Hoffrådet och Generalen, Friherre *Jacob Spens* til England, som då ifrån Swea rike förskickades som Ordinarie Ambassadeur: och då Ambassadeuren efter ett halft års wistande därå orten, af Konung *Carl Stuart* tog afsked, blef *Benct Skytte* uti högstbemälte Konungs

(a) Messenii theatrum Nobilitatis Suecanæ pag. 73.

(b) Peringskiölds Monumenta Uplandica. Tom. I. pag. 104.

nings Camare slagen til Riddare, som skiedde på det sättet, utan stora högtideligheter, at Konungen slog honom på axelen med ett swärd och gaf honom sedan det samma, swarandes, när *Benct Skytte* tackade, c'est pour l' amour de votre pere. (c) Sedan denna resa war lyckeligen och wäl ändad, så reste han öfwer til Dorpt, at där ännu widare fortsättja sina studier, efter hans Fader då war General Gouverneur öfwer Ingermanland, Lifland och Carelen: anträdde år 1631 sina utrikes resor och blef under de samma på sitt nittonde älders år, af Drottning *Christina*, år 1633 den 4 Decembr. kallad til des Cammarherre: wardt år 1638 Revisor och år 1640 Cammar-Råd i Räkninge-Cammaren. År 1646 den 12 Junii Landshöfdinge öfwer Upsala län, och år 1647 den 25 Sept. tillika Landshöfdinge öfwer Stockholms län, som då blefwo ett höfdingadömme. År 1647 förde han med ett besynnerligit och allment beröm Landtmarskalcksstafwen på Riksdagen i Stockholm. (d) År 1648 den 17 Junii ophögdes han til Riks-Råds höghet och wärdighet, och behölt derhos Landshöfdingadömet til följande året, och ibland annat rätt, han där giorde, är ock det, at han inrättade landswägar ifrån fyra Upsala stadsportar. (e) År 1648 den 3 Octobris kallades han til Canceller för Kongliga Academien i Dorpt.

(c) Riks-Rådets och Öfwerståthollarens Friherre Schering Rosenhanes egenhändiga Lefwerne, Mss.

(d) Hwad då afgiordes kan läsas i mina Riksdags beslutets Andra Del pag. 1087-1105.

(e) Peringskiöld l. c.

Dorpt. År 1649 skickades han til Danmark at wara å Drottning *Christinas* wägnar wittne til Konung *Fredrics* den Tredies Dotters, Printsessans *Sophia Amalias*, Dop. Herr *Skytte* stod til en tid i en besynnerlig nåd och utmärkt ynnest hos högstbemälta Drottning, så at han ock af Hennes Majestät slogs til Riddare af Deß år 1651 i Stockholm stichtade Amaranth Orden. Men som alla Hofftrappor äro gemenligen hala och farliga för gunstlingar, så råkade han det följande året uppå de samma, at halka och stöta sig: och kom han år 1652 så wäl hos Hennes Maj:t i onåd, som hos sina Embetsbröder Herrar Rikssens Råd i widrig tanka för följande orsaker (f), nemligen 1mo, det Secreteraren Arnold Messenius (g) hade bekänt på honom, som är groft och toucherar Kongl. Maj:ts Höghet. 2do Medan han hemligen tog sig före til Constantinopel, som intet anstod en Rådsperson. 3tio Kongl. Maj:t som thog de orden, som Messenius hafwer bekänt på honom,

(f) 1652 års Råds Protocoll af den 4de och 5te Octobris.

(g) Om denna Messenii händel kan läsas Memoires de Mr. Chanut, tom. 2. pag. 371 - 380. item pag. 396. 397. 398. samt tom. 3. pag. 364. Pufendorf de Rebus Suecicis pag. 978. l'histoire de Charles Gustave Roi de Suede par S. de Prade pag. 274. 275. 276. Johan Palmborg om Messenierne. Mss. Lars Persson Riddermarcks Krapa öfwer les anecdotes de Suede. Mss. Leben der Königin *Christina* pag. 34 - 39. och mina anmerkningar til Warwinges Historier om Konung *Sigismund* och Konung *Carl* den IX:de. tom. 2. pag. 196. 197.

nom; at han skulle hafwa sagt: om Hans Kongl. Höghet, Prins *Carl Gustaf* hade hierta, skulle han komma til regementet, med mera. 4to At han låt Messenius ställa Riksdags beslutet och communicerat med honom de saker, han intet hörde. och 5to hans ogudachtighet; wardt därpå, af Secreteraren Johan Stiernhök (g) an-

(g) Til *Secreteraren Johan Stiernhök* at wara *Actor* emot Herr *Bengt* Skytte.

Christina etc. Wår Ynnest etc. Wälbestälte Secreterare Johan Stiernhök. framledne Arnold Messenius, öfwer hwilken så wäl som hans Son, som Eder intet okunnigt är, Wi för någon tid sedan hafwe wärit förorsakade, at låta för deras grofwa brott skull gå en laglig dom och skarp execution, hafwer näst för sin död uptäkt och bekändt på Herr Bengt Skytte några grofwa saker, hwilka där de honom Herr Bengt Skytte kunde öfwertygas, Wi icke annorlunda kunne skatta än för Crimina læsæ Majestatis, och ty skulle gifwas Oss så mycket större orsak sådant emot honom at ifra. Hwarföre såsom Wi i anseende af des wiktighet hafwe måst resolvera til sakens förskiutande under en Commissorial Rätt, af den at ransakas och judicialiter examineras uti; Altså är wår Nådiga wilja och befallning, at I giöre Eder färdig, til at (då den saken uptagen bliswer) å Wåre wägnar agera emot bemälte Herr Bengt Skytte uti de puncter, som sades af Messenio emot honom moverade äro, gåendes därmed på det samma och så noga uti, som I pröfwe sakens qualitet Eder dictera; därpå sedan bemälte Commissorial Rätt Lag och Rättwisan likmäteligen sententierandes warder. Detta efterkomme. Befalle etc. Datum Stockholm den 5 Novemb. Anno 1652.

Christina.

N. Tungel.

anklagad för en därtil förordnad Commissorial Rätt (h) i synnerhet för det, Messenius för sin död om

S s 2 her-

(h) Bref til efterföljande, at uptaga Herr Bengt Skyttes Sak.

Gref Per Brahe.
Herr Eric Gyllenstierna.
Herr Seved Båt.
Herr Eric Rynning.
Herr Knut Posse.
Herr Axel Lillie.
Herr Herman Fleming.
Gref Gustaf Leyonhufwud.
Gref Arwed Wittenberg.
Hof-Canzler Herr N. Tungel.
Secret. Joh. Silfwerstierna.

Christina rc. Wår Ynnest. Alldenstund Herr Riks-Drotset, framledne Arnold Messenius, öfwer hwilken så wäl som hans Son, som Eder intet okunnigt är, Wi för någon tid sedan hafwe warit förorsakade at låta för deras grofwe brott skull gå en laglig dom och skarp execution, hafwer näst för sin död uprätt och bekiändt på Herr Bengt Skytte några grofwe saker, hwilka där de honom Herr Bengt Skytte kunna öfwertygas, Wi icke annorlunda kunne skatta än för Crimine læsæ Majestatis; och tå skulle gifwas oss så mycket större orsak sådant emot honom at ifra, hwarföre såsom Wi i anseende af dess wiktighet hafwe måst resolvera til sakens förskiutande under en Commissorial Rätt, af den at ransakas och judicialiter erkiännas uti; och därtil förordnat jemte Eder Vice Præsid. och samteliga Hof-Rätts Assessorerne några af Wårt åtskilliga Riks-Råd så ock Cancellie Collegio, såsom ock befalt Wår Secreterare Johan Stiernhök at å wåre wägnar wara emot bemälte Herr Bengt Skytte Actor i samma sak; altså

honom uptäckt och bekiänt hafwer: men han förswarade så sin sak, att han fri och oskyldig blef erkiänd, alla de emot honom inlagda skrifter annullerade &c. (i) samt tilträdde igen sitt Råds Embete; wardt 1655

notificere Wi Eder sådant härmed nådigst, och wele at I nästkommande den 10 Nov. träde med bemälte de flere Commissarier öfwer samma Herr Bengt Skyttes sak tilhopa, låte honom komma för Eder, tagen därföre i förhör alt hwad af Messenio emot honom moverat är, grundeligen examinere och sedan låte deri gå en dom, som des beskaffenhet fordrar, och Lag och Rättwisan likmätig är. Detta I således wele efterkomma. Gud befallandes &c. Datum Stockholm den 5 November Anno 1652.

Christina.

N. Tungel.

(i) Til Håf-Rätten i *Stockholm*, at *annullera* alla de *Documenter* och Skrifter, som Herr *Bengt* Skytte inlagt hafwer och emot honom inlagde äro och utlefwerera hans *Original Acter*.

Christina &c. Wår synnerliga Ynnest &c. Tro Män Herr Riks-Drotzet och Præsident, samt Assessores i Wår Håf-Rätt härsammastädes; Eder är ju uti friskt minne then Action, som i förleden höst förehades i Rätten emot Herr Bengt Skytte, och af Eder då i saken är gången en sententz och dom, förmedelst hwilken han fri och oskyldig blef erkiänd. Nu ändock fast ordinarie inge acter och activeter, som i Rätten äro ventilerade och afdömde, borde komma därifrån, men riktigt och wäl asserveras och til råda hållas; medan Wi likwäl af wisse considerationer och på Herr Bengt Skyttes underdåniga anhållande hafwa resolverat, at casseras och annul-

1655 den 30 Junii Gouverneur i Estland, då han samma år skickades af Konung *Carl Gustaf* uti ett högwigtigt ärende til Littauerne och Hertig *Jacob* af Curland (k) att förmå honom att skillia sig ifrån Konungen i Polen, och i det stället antaga Konun-

leras skola alla de handlingar, documenter och skrifter, som i berörde sak uti Rätten äro inlagde och pro & contra ventilerade, utan til at tagas och behållas däraf några Copier: hwarföre är härmed Wår nådige wilja och befallning, at I sådant efterkommandes annullere alla de acter, skrifter och documenter, som både Käranden och Swaranden inlagt hafwa, icke tagandes och behållandes däraf några Copier, men låtandes hela denna actionen både til sielfwa saken, så wäl som til de därigenom anwärande consequentier af de pro & contra wäxlade skiäl och däröfwer ändtligen uti så måtto blifwa aldeles uphäfwen och mortificerat; til hwilken ände I ock hafwe til at handhafwa honom och dem hans nu och framdeles, at ingen honom eller dem härföre något wederligit, mindre något, som til deras Aros förkränkelse i hwarjehanda måtto lända kunde, förekastar, qwäljer och anfäktar. Skulle ock under de acter och skrifter, som Herr Bengt Skytte inlagt hafwer någon original act wara, som honom nödwändig wore at få behålla; Tå äre Wi Nådigst tilfreds, at I honom dem extradere och utlefwerera låte. Wi hafwe Eder detta til efterrättelse i den saken icke welat förhålla, befallandes Eder härmed Gud alsmäktig synnerligen och samteligen nådeligen ꝛc. Datum Stockholm den 18 Maji 1653.

Christina.

A. Gklow.

(k) Causæ, quibus Rex Sueciæ motus Curlandiæ Ducem in custodiam abstraxit, editæ Anno 1657.

gen i Swearike för skyddsherre, samt låta de Swenske Soldater blifwa i deß land inqwarterade. (l) Detta förrättade han med sådan flit och ifwer til sin Konungs högsta nöge, att högbemälte Konung blef förorsakad att tacka honom skrifteligen år 1656 den 17 Januarii, i de nådigsta utlåtelser. År 1662 den 30 Julii oppdrogs honom tillika med Gouverneuren och General Lieutenanten Friherre Harald Stake en angelägen förrättning i Bohuslän, som angick samma läns wälferd och angelägenheter. År 1663 den 14 Febr. blef han Lagman öfwer Ingermanland, samma år den 31 Martii Præsident i Wismarska Tribunalet, samt den nästföljande 18 Julii tillika Legat i Tyskland. Wid 1664 års Riksdag i Stockholm (m) wardt han den 5 Aug. affatt ifrån sitt embete för någon plågad olåflig skriftwäxling med Hertig *Adolph Johan*, som då ändteligen wille blifwa Riks-Marsk. Härefter förnötte han med flitigt studerande sin öfriga lifstid på sina gods och gårdar, där han i denna sin lugna hamns stillhet betrachtade, det werldslig höghet och åra är intet annat, än et meteoriskt blixtande, som i första hast löper ifrån öster til wäster, har stort sken men litet warande, samt därjemte på långt håll beskådade och dömde om andras, och jemwäl hans owänners wälförtienta skeppsbrott, utan at nu mera fruchta sig hwarcken för lyckans ostadighet, för höga Herrars

(l) Om denna beskickning kan läsas Pufendorf de vita & rebus gestis Regis Caroli Gustavi pag. 196.

(m) 1664 års Riksdags journal, Mss.

rars afund, eller stora och merckwerdiga ändringar i Regerings sättet. Han † omsider i Stockholm 1683 d. 23 Julii och med honom gick denna Friherrliga ätt ut på swerdssidan. Gift på Stockholms slått 1636 den 8 Decembr. med *Christina Sparre*, född 1619. † 1659. Ståthollarens öfwer Östergöthland *Carl Ericsson Sparres* Dotter til Sundby, Stäringe, Allmenäs och Säby, med des förra Fru *Margaretha Axels* Dotter *Natt och Dag* til Gidösholm † 1623 den 7 Aug. Med sin Fru *Sparre*, hade allenast Friherre *Benct Skytte*, twänne barn, neml.

1mo *Maria Bencts* Dotter *Skytte*, som † barnlös och haft til Man General Gouverneuren, Grefwe *Gustaf Adam Johansson Baner*.

2do *Hedvig Bencts* Dotter *Skytte*. † ung.

Han war en ganska lärd och wältalig Herre, och har giort sig äfwen hos den lärda werlden oddödelig, medelst följande skrifter.

1mo Dissertatiuncula de argumento, quod fœminæ officium Legati mandari possit. Upsaliæ Anno 1626 per Eskillum Mathiæ in 4to.

2do Oratio, qua probatur, utilitatem pro justitia in administratione rerum publicarum colendam, ibidem eodem anno junctim cum quatuor aliis dissertatiunculis similium argumentorum a fratribus Johanne & Jacobo pronunciatis. Upsaliæ anno 1626 in 4to per Eskillum Mathiæ.

3tio Oratio de incarnatione filii Dei & ratione profligandi aut refutandi hostes, qui ei contradicunt, habita in Academia Upsaliensi & edita ad calcem

cem actus inauguralis professionis Skyttianæ, unà cum duabus fratrum Johannis & Jacobi de simili argumento. ibid. Anno 1626. in 4to.

4to Gratulatio cum voto pro salute Regis & Regni Ordinum in Comitiis Holmiæ congregatorum, dicta in nova Nobilitatis Sueciæ Archeo in aula Equestri die conversionis Pauli, anno 1627. edita eodem anno junctim cum duabus similis argumenti orationibus habitis à fratribus Johanne & Jacobo Skytte. Holmiæ typis Ignatii Meureri.

5to Oratio panegyricam laudem *Gustavi Adolphi* Regis exhibens. Amstelodami 1631 in folio.

6to Quæstiones de hodierno statu, honori Academiæ Dorpatensis, munificentia invictissimi Regis *Gustavi Adolphi* in Livonia jam surgentis, ad publicam disquisitionem propositæ, in collegio majori, Dorpati anno 1630. in charta patenti.

7mo Oratio in excessum *Gustavi Magni.* Lugduni Batavorum ex officina Bonaventuræ & Abrahami Elsevier anno 1635 in folio.
NB Recusa reperitur in syntagmate parentationum *Gustavianarum*, Lugduni Batavorum anno 1637 in 12mo. Reperitur & hæc oratio anno 1635 ibidem in 4to a Marco Zuerio Boxhornio recusa typis Elsevirianis, qui hanc parentationem *ob nimiam suam facundiam & singularem judicii acrimoniam* in titulo commendat.

8vo Relatio de statu Moscovitico Regi *Gustavo Adolpho* Anno 1631 die 12 Septembris oblata. Mss. i Kongl. Maj:ts och Rikſens Archivum.

9no

9no Skäl til bewekа de Engelska at träda uti närmare Commercie handel med Swериges undersåtare, och per consequens, närmare förbund med Swериges krona, upsatte af Herr *Benct Skytte* och til Residenten Lejonberg öfwersända den 15 Maii år 1662. Mss.

10mo Sol præcipuarum linguarum subsolarium. Mss.

9. *Svante Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Bergwara och Däderö, Riks-Rådets *Lars Ericsson Sparres* Son (a) til Kawelett, Däderö, Bergwara, Ulfåsa och Höferum † 1644 den 18 Dec. med deß förra Fru, *Marta Gustafs* Dotter *Baner* til Diursholm † 1638 d. 29 Januarii. Hans Barn blefwo år 1647 den 6 Maii benådade med Friherre stånd och wärdighet. Född år 1623 den 13 Martii (b) har igenom mogna studier, hwaraf han år 1641 medelst en i allment tryck utgifwen wältalig Parentation på Latin, öfwer Riks-Rådet, Generalen, Fältmarskalcken och Riddaren, *Johan Baner* til Mörhammar, gifwit ett nögachtigt prof, (c) samt utrikes resor, giort sig så skickelig, att han, år 1648 d. 23 Febr. efter sin återkomst til fäderneslandet, är blefwen kallad til Vice Præsident i Åbo Hofrätt,

Tt och

(a) Peringskiölds monumenta Uplandica. tom. 1. pag. 105.
(b) Von Stiernmans Inscriptiones Strengnenses. Mss.
(c) Von Stiernmans Bibliotheca Suio-Gothica. Tomus 3tius Mss.

och år 1649 den 25 Aprilis til Landshöfdinge öfwer Upland och Upsala län, samt Ståthollare på Upsala slått. Uppå de tre Riksdagar, hwilka höllos i Stockholm år 1649, 1650 och 1651 har han warit Landtmarskalck (d). Affsomnade år 1652 den 15 Maii, begrafwen i Strengnås Domkyrkio. Gift med *Giörvel Båt*, Ståthollarens på Calmare slått, *Bo Gustafsson Båts* Dotter til Follenås, Skårieholm och Hija Kongl. Hoffmåstarinna, med *Anna Seveds* dotter *Ribbing* til Fåstarid (e). Hans efterlåmnade Barn, woro

1mo *Lars Svantesson Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Berqwara och Nygård, Cammarherre † 1709. hade til Fru *Charlotta Soop*, Friherre *Carl Mattisson Soops* Dotter, med hwilkas Dotter *Beata Merta Sparre*, Riks-Rådets, Grefwe *Claes Ulfsson Bondes* til Såfwestaholm, Enkiefru, som † 1742 den 2 Maii, gick denna Friherrliga gren ut.

2do *Merta Svantes Dotter Sparre*, gift 1mo med Ryttmåstaren Grefwe *Leonard Axelsson Lillie*, til Lillienborg, som † 1667. 2do med *Sten Nilsson Bielke*, Friherre til Korpo, Herre til Gåddeholm, Gråfsnås, Mallå, Örbyholm och Tånga, Riks-Råd, Riks-Skattmåstare, Præsident i Bergs-Collegium, Lagman öfwer Westmanland, Bergslagen och Dalarne, samt Academiens Canceller i Dorpt, som † 1684.

8.

(d) Hwad då dår wart afgiort, kan låsas i mina Riksdags Besluters Andra Del. pag. 1105-1174.

(e) Hallmans Båta Åttens Minne pag. 20.

8.

Strödda Anmärkningar i Swenska Historien. Andra Fortsätning (*).

45. I Swenska Bibliot. D. 1, s. 62 har jag infört Prof. Mich. Enemans Lefwerne, sedan inrykt några bref från honom, rörande hans Orientaliska resa, och har en wacker Samling af hans Bref til Prof. Ol. Rudbeck den Yngre, som skola med det första meddelas. Emedlertid har jag funnit några anmärkningar om honom, som jag här wil meddela. Det är bekant, at Herr Superintendenten Jo. Ge. Schelhorn utgifwit Commercii Epistolaris Uffenbachiani Selecta (Ulm och Memmingen i 5 delar fr. 1753-56 i 8), som innehålla de förträffeligaste anmärkningar och undersökningar i alt det, som rörer Lärdoms-Kunskapen, uti hwilken både til egen insigt och samlande Hr. Zach. Conr. von Uffenbach, Borgmästare i Frankfurt wid Main, ej hade sin like i hela Tyskland. Han dog 1734. Han förde en lärd och förtrolig brefwäxling bland andra med Joh. Henr. Majus Sonen, Österl. Språkens Prof. i Giesen, som dog 1732. Man kan märka, at då han 1709 gjorde en lärd resa til Danmark, war han wid det tilfället sinnad, at besöka Swerige, men blef härutinnan hindrad af nyss. tysslas anträdande i Gießen. I et bref til Hr. von U. dat. d. 30 Mart. 1714 skrifwer han om wår Eneman

(*) Den Första står i Sw. Bibl. D. 2, s. 348 föl.

neman således: *Vivit inter nos Svecus, ex Oriente huc delatus, vir egregius, multarum linguarum peritus & moribus suavissimis. Is in Italiam, jussu regio, vel Belgium & Angliam meditatur iter, quod, ubi susceptturus est, per vestram necesse est transeat civitatem; atque hac occasione adparatum tuum inspiciet orientalem, ipse multis orientis spoliis, & Turcicis maxime atque Arabicis, onustus. Retulit ille, magno pretio in Turcia vendi Alcoranum, 40 se. vel 50 imperialibus, quod jure mireris. Scio equidem; Joh.* Scaligeri *temporibus, 70 vel 80 imo & 100 imperialibus æstimatum fuisse unicum exemplum Coranicum; at nostra ætate durare eam adhuc caritatem vix credidissem. Quare meas nunc video divitias, antea ignotas, cui paterne ex hereditate duo obtingent Alcorani.* Se *Com. Epist. Uffenb.* D. I, f. 380. Hr. von Uf swarar f. 386 således: *Dn.* Eneman, *de quo nunciasti, me compellavit, meamque librariam supellectilem perlustravit. Probavit se mihi talem uti scripsisti. Miratus autem sum hominis non solum eruditionem atque experientiam, sed & humanitatem, quæ tanta est, ut ejus similem ex hac natione vix unquam invenerim. Svecica enim gens, climatis an naturæ vitio nescio, elatior morosiorque esse solet. Ea vero, quæ secum ex oriente tulit, spolia visu admodum jucunda mihi fuere; optassem autem, ut reliqua, quæ in patriam transvehi curavit, quorumque indicem monstravit, cernere quoque licuisset.* Detta wisar, at wår Eneman ej warit mindre beleswad än lärd. Det hårda och förhastade omdöme,

dömet, som Hesiska Orientalisten i et annat bref af d. 16 Apr. 1714 fäller öfwer Swenska Nationen, såsom hade hos oß den tiden ej funnits någon höflig menniska och *pauci vere eruditi*, kan ses därst. s. 392. Om Enemans wistande i Holland nämnes i D. 3, s. 53. och 54. Han ägde emedlertid i Prof. Majus en uprigtig wän, och hwilken såsom stor Orientalist kände wärdet af hans från Österlandet hemförde insigter och samlingar. Han beklagar derföre högel. hans hastiga död efter hemkomsten til Upsala, om hwars orsak et falskt rykte utspridt sig utomlands, som dock så mycket mindre skadar hans Fästemö Catharina Rudbeck, med hwilken han låt wiga sig på sotsängen, som det är aldeles ogrundat och Hr. Schelhorn i en särskilt D. 4 s. 285 bifogad så kallad: Observatio de Michaele Enemanno Sueco befriar dem begge. Ingen ting kan wara så artigt, som at se, huru wåra begge Lärda jämra sig öfwer den hederliga Enemans öde och förlusten af *præcipua virtus* hos hans unga Fru. Prof. M. skrifwer därom s. 282: Enemannus, *Svecus ille, qui ante hunc annum tuam invisit Bibliothecam, forte memoriæ tibi adhuc est, cujus mortem nunc tibi nuncio. Pervenit in patriam, obiit munus linguarum, duxit uxorem magnis parentibus natam & opibus gaudentem, sed* virtute præcipua *carentem. Vix enim Enemannus trimestre cum ea cohabitavit spatium*, statimque pater factus est. *Quæ non sperata* calamitas *tanto adflixit opere amicum illum nostrum, castitatis honorisque, si quisquam alius, studiosum,*

ut mortem sibi inde contraxerit. Cujus præmaturum fatum valde me consternavit, quum non exigua commoda ex ejus amicitia speraverim. Hic revocanda illa quæstio: sitne literato ducenda uxor? *Decepti sunt hujus ordinis tam multi* prudentes *viri, neque errorem fraudemque vel sapientissimus evitare poterit, nisi qui tanta pollet vi odora, ut in penetralia mulierum sese ingerere queat. Sæculi nostri ratio, & parum pudicus in sexu inferiore habitus, magna illa phylacteria, quæ nimium dilatant, ut corporis molem tegant, spem faciunt homini musis dicato levem potiundi ea, quæ circulos non turbet. Sed quid hæc ad te? cui ad reliquam felicitatem addita suprema illa est, conjunx teres atque rotunda, qualem tute optasti, qualemque Pythagoras non respueret. Plane enim, quæ de viro bono ille sensit, ad eam costam tuam pertinere videntur. Quid hæc ad me? cui musinandum est, velumque obducendum, quod idem Pythagoras auditoribus suis, nondum ad sublimia provectis, oppandit.* Härmed slutar Prof. Majus, som war ogift, sit bref, dat. d. 8 Mart. 1715. Hr. von U. swarar d. 16 föl. utti ej mindre hjertrörande utlåtelser, och fördömer med uprichtigaste nit dem, som ofreda en ärlig Mans bästa egendom. Han säger s. 296: *Ast quorsum me rapit indignatio; alius succedat & quidem justissimus ob triste* Enemanni, *quod nuncias, fatum mæror. Meliori sane longiorique ob virtutem, eruditionem, experientiam, eque longinquis orientis oris parata spolia dignus erat vir optimus. Optandum fuisset, ut antequam* ma-

malam istam herbam (fœminam dicere volo, quæ herba Botanicis: noli me tangere *appellata eruditis esse solet) attigisset, in vestra Academia mortuus hospes fuisset, eique vel tibi etiam, amice charissime, quæ secum ferebat, cimelia legasset. Sed auget nunc utique infelicium literatorum numerum.* Molliter ossa ejus cubent, cuculo vero illi, qui ova in nidum ejus posuit, nulla sit quies; *sed velut noctua, omnibus bonis exosa avis, circa Athenarum rudera, quæ noster inviserat amicus, oberret.* Uti den bifogade Apologien för Catharina Rudbecks dygd finnes et ställe, som angår wår Eneman, och som jag från s. 288 föl. wil tillägga. Det lyder sålunda: *Arbitror, lectoribus meis jucundum fore, heic recognoscere, quæ de eodem* Fridericus Thom (om denna Mannen äger jag ingen underrättelse) *A.* 1715 *d.* 15 *Nov.* Giessa *ad b.* Uffenbachium *nostrum perscripsit:* --- „*Post anni vero spatium Argentoratum, postea Parisiorum Lutetiam proficisci in animo habeo, ubi locorum paratissima mea officia consecrata habebis; interim scio, in illis terris amicos alios nec defuturos. Grata tunc forte officia tibi præstitissem, si de Septentrionali re literaria certiorem reddere te potuissem.* Upsaliam *enim tendebam. Sed fautoris mihi conjunctissimi* Michaelis Enemanni, *Ling. Orient. Professoris Upsaliæ celeberrimi, mors prematura, per longam ad terras orientales peregrinationem inducta, præsentesque bellicæ Svecorum turbæ obicem proposito meo posuerunt. Enemannum Francofurti te convenisse nullus dubito. Vir erat ingenio alacri gaudens,*

gravi

gravi prudentia temperato, statusque historiæque terrarum orientalium peritissimus, qui tam physicis quam aliis illorum gentium pretiosissimis rarissimisque monumentis, præcipue nonnullis Turcarum manuscriptis, statum imperii Ottomannici publicum describentibus, cistarum aliquas repletas habuit. Omnia hæc Sveciæ Regis jussu sumtibusque magno labore ac periculo quatuor annorum spatio, ipse collegerat, jureque donationis munificentissimæ (nam decem millibus florenorum æstimabat) Orientis hæcce spolia Upsaliam feliciter, ut ipse me literis certiorem fecit, secum apportaverat, & quibus uonnulla Amstelodamo ab ipso mihi transmissa in memoriam viri hujus custodio. Manuscripta ejus accuratissime consignata, quæ hic loci videre mihi contigit, quibus vero ultimam manum admovere ipsi non fuit integrum, mortem viri orbi erudito magis deplorandam reddunt. Erant inter ea 1) *Descriptio Palæstinæ,* 2) *Descriptio Constantinopoleos cum designatione status jurisque publici Ottomannici præsentis,* 3) *Catalogus Cimeliarchii sui orientalis & alia. Primum optime cum* Hadriani Relandi Palæstina *nuperrime edita conferendum fuisset. Siquidem accurato studio, quo Enemannus, Relandum pariter opus conscripsisse præsumendum est, quippe hic Ultrajecti fidem socium* Henricum Lub, *per septendecim annos in ipsa Palæstina versatum, a quo multa potuit expiscari, habuisse constat.* ℨ *Lettres de Critique, d'Histoire, de Litterature &c. ecrites à divers Savans de l'Europe par Mr.* Gisbert Cuper (*Amsterd.* 1742, 4) finnes och et ställe,

som

som rör wår Eneman. Hr. Cuper skrifwer til Hr. Abboten Bignon i Paris, i et Bref, dat. Deventer d. 12 Aug. 1714, s. 337: *J'ai eu depuis peu la visite d'un Chapelain du Roi de Sveda, qui s'est refugié aussi à Bender avec Sa Majesté: il a par ordre de son Maitre voyagé dans l'Asie, la Syrie & l'Egypte, il en a rapporté de belles depouilles, à ce qu'il m'a assuré. Il a appris les langues orientales & s'en va à Upsal, pour y prendre possession du Professorat des dites langues. Il m'a promis de me communiquer les Inscriptions, qu'il a copiées & les decouvertes qu'il a faites, aussitot qu'il sera chès lui, ou il les a envoyées par mer. Son nom est Mi*chael Eneman *& il a fort bien etudié à ce que j'ai pu voir par ses savans discours. Il a apporté aussi* Euthymii Panopliam *græce primum editam Tergobysti Walachiæ, cura Chrysanthi Patriarchæ Hierosol. sumtu vero & ex recensione Athanasii Drystriæ Episcopi.* Om detta arbetet finnes efter det Exemplar, som Eneman hade med sig från Turkiet, en omständelig berättelse i *J. A. Fabricii Bibliotheca Græca* T. 7 (Hamb. 1717, 4) s. 460 föl. J Joh. Ge. Keyßlers Neueste Reisen D. 1. (Hannov. 1751, 4) s. 41 står, i anledning af, at låta märka sig på bara kroppen föl: Auch Protestanten nehmen aus Kurtzweil dergleichen Andencken von dannen (Christi Graf) mit zurück, und hatte dergleichen der Königl. Schwedische Reiseprediger und nachmaliger Upsalische Professor Eneman auf einem Arme aufzuweisen,

Uu we-

Sw. Bibl. D. 3, A. 43.

welcher mich versicherte, wie er gesehen, daß ein eifriger Pyriste sich die Figuren von denen 12 Aposteln auf seinen Leib und darunter den Verräther Judas auf die posteriora zeichnen laßen, über welche vielfältige Zerritzungen seiner Haut er ein solches Fieber bekommen, daß er seine neugierige und hoffärtige Andacht beynahe mit dem Leben bezahlen müßen.

46) Då jag i föregående Num. nämt något om Hr. von Uffenbach, wil jag i denna införa några ställen och anmärkningar, rörande Swenska Saker, som jag funnit i hans merckwürdige Reisen durch Nieder-Sachsen, Holland und Engeland, utgifne i 3 delar af samma Hr. Schelhorn och tryckte i Ulm 1753-54 i st. 8, försedde med många kopparstycken. Detta är ostridigt den förnämsta lärda Rese-Beskrifning, som ännu utkommit. Hr. von U. reste i följe med sin Broder åren 1709, 1710 och 1711, och upteknade de minsta omständigheter, af hwilka wäl en del trötta Läsaren, men wisa tillika de insigter och den noggranhet, Hr. von U. ägt, och med hurumycken säkerhet man kan bygga på hans berättelser. De angå mäst lärda saker, och i synnerhet rara böcker och handskrifter, men til et bewis på det jag redan sagt, så hwem skulle wäl tro, at finna bland långa förteckningar på gamla Manuscripter en omständelig beskrifning på sättet, at baka pankakor i Travemünde (D. 1. s. 59), och i anledning af en åten kalfstek i Oxford se en annans berättelse införd, huru man i Italien gjöder kalfwar med äggmjölk (D. 3 s. 172). Dessa Anecdoter figurerade wäl bättre i en Kokbok, men

wisa här endast Hr. von U. upmärksamhet. Emedlertid är denna Resebeskrifning ganska märkwärdig, och, som sagt, wil jag utur densamma nämna några ställen. D. 1 s. 30 beskrifwer Hr. von U. rummen på Slottet i Cassel 1709 och säger om Arf-Prinsens, som sedan blef Konung Fredric I i Swerige: Des Erb-Prinsen Zimmer ist sehr schlecht, und fast ohne meubles, theils weil er solche nicht liebet, theils auch sich nicht gern alhier, sondern lieber in Feldzügen, und wann er hier ist, auf der Jagd aufhält. Om Grefwinnan Aurora Königsmark står s. 137: Die jetzige Pröbstin (i Quedlinburg) ist die Gräfin von Königsmark, die sich zwar wegen ihrer äußerlichen guten, dicken und ansehnlichen Taille wohl, aber wegen ihrer bekanten Aufführung um so viel weniger hiezu schicket. På Biblioteket im Dom zu Hamburg finnes bland andra handskrifter en: *Codex chart.* in folio dammens dick lateinisch: *Historia Johannis Suecorum Regis* ex Archivo Svecico. Mera står ej härom i D. 2 s. 103. S. 146-162 beskrifwes Stade, som då ännu war i Swenska händer, med alla des lärda märkwärdigheter. Detta förtjenar at läsas. Huru Drotn. Christina förökt sit Bibliotek i Stockholm med köpta och samlade Manuscripter ifrån Bremen wid 1650, kan ses åtskilligt s. 175 och 176. I följe af s. 187 skulle man tro, at Swerige betungat Bremen och Verden med för dryga utlagor och gjort landet mindre nögt med Swenskt höghet. S. 193 finner man den lärda Anecdoten, at D. Joh. Fr. Mayer haft det förslaget, at på den för Lutherska Orthodo-

pien til wälsignade Konung Carl XII:s bekostnad låta upplägga *Annales Baronii cum notis variorum & omnium*, dazu nicht allein diejenigen, so ihn *ex professo* refutiret, als welche ohne dem niemand völlig prästiret hätte, kommen sollen, sondern auch alles, was die Gelehrten hin und wieder dagegen geschrieben, erinnert und verbeßert hätten. D. 3 s. 246 står under London: Wir fuhren zu einem Schweden, namens Boet in S. James Street. Er ist der berühmteste Emailleur in Engeland, bey welchem der junge Zinck von Dresden arbeitet. Man hatte uns gerühmet, daß er die Schlacht von Höchstätt sehr groß in Arbeit habe; allein es ist nicht so wohl die Schlacht selbst, als nur ein Emblema auf selbige, da die Königin Anna auf einem Throne sitzet, Marleborough führet Teutschland an der Hand vor die Königin, gleichsam Dank zu sagen vor ihre Errettung, Frankreich fliehet davon, Eugenius nahet sich auch zu dem Throne ꝛc. Es ist aber dieses Stück noch nicht in Arbeit, sondern nur bloß mit Oelfarben auf Tuch entworffen. Es ist in allem ungefehr eine Teutsche Elle breit und drey viertel hoch. Hr. Boet zeigte uns einige große und schöne Porträte, als von der Königin, dem Hertzog von Marleborough, Printzen Eugenio, dem Schwedischen Gesandten in Engeland (Gref Carl Gyllenborg) ꝛc. I Amsterdam besökte han Hr. Anton Grill, hwarom står s. 660 föl. Den 21 Mart. (1711) Morgens kamen wir endlich einmahl bey Herrn Anton Grill an, nach dem wir uns oft vergebens bey ihm anmelden laßen. Er ist Essayeur, welches so viel als

Müntz-Wardein ist. Er führte uns erstlich in sein Comtoir, allwo er zwey ungemein schöne Papegoyen hatte. Sie waren gar hoch von Farben, der eine war auch außerordentlich, und schier wie ein Welscher Hahn so groß, der andere war klein, es könnten aber beyde gar wohl reden. Wir hatten vermeynet, sowohl Medallien als Mineralien bey ihm zu sehen, allein er hatte die erstern allezusammen vor etlichen Tagen an Herren Stosch verkaufft. Wie er sagte, sind es nur sechzig Loth silberne, meist Frantzösische und Holländische modernen gewesen. Unter seinen Mineralien hatte er verschiedene kostbare sonderlich Indianische und Norwegische Stuffen. Unter den Indianischen waren über zwantzig köstliche gediegene Gold-Stuffen und aus Norwegen zwey Kästgen voll vortrefflicher gediegene Silber-Stuffen. Es ist sich zu verwundern, daß sich in so kaltem Lande, wie Norwegen, dergleichen findet. Er hatte sonst fast alle sorten von Kupfer, Zinn, Bley und andern Mineralien; es fehlten ihm aber, wie er sagte, Eisen-Stuffen und Horn-Silber. Er zeigte uns darauf einen ziemlich großen Schranck voller Kunstsachen. Darunter war eine ziemliche Anzahl von modernen Steinen und getrieben Silber-Arbeit, doch waren die Sachen so sonderlich nicht. Auf einem Bücherbrett hatte er etliche schöne Abgüße von Gips, wie auch etliche Statuen von Metall. Hierunter war gar schön ein Apis von Ertz, einen Schuh lang und ungefehr einen halben hoch. Er hatte auch auf einem Fuß einen schönen silbernen Pocal verguldt und getrieben, mit allerhand ge-

gegoßenen Bildern gezieret. Oben auf dem Deckel stunde Gustavus Adolphus in gantzer Statur. Der Becher war in allem wohl anderthalb Ellen hoch. An der Wand hiengen schöne Landschaften mit der Feder gerißen auf Pergament. Sie waren etwa eine Elle ins quadrat. Wir konnten kein Zeichen oder Namen des Meisters, so sie gemacht finden. Herr Grill wußte ihn auch selbst nicht.

47) I *Histoire de l' Acad. Roy. des Sciences & Bel. Lettres* för År 1756 (Berlin 1758, 4) finnes s. 533 föl. infört et Åminnelse-Tal eller Eloge öfwer Kongl. Preuß. Stallmästaren Hr. **Pet. Christof. Carl von Keith**, nyßn. Academies Curator, som dog d. 27 Dec. 1756. Hr. Prof. **Formey**, som såsom Acad. Secreterare skrifwit detta wackra Losminnet, börjar Hr. von Keiths Lefwerne s. 534: „*Pierre Christophle Charles de Keith* naquit le 24 Mai de l' année 1711 à Poberau en Pomeranie. Sa famille etoit originaire d' Ecosse. George de Keith, son Trisayeul, avoit eté Colonel au service de cette couronne & epoux d' une Dame de la maison de Stuart. Il eut pour fils Guillaume de Keith, qui sortit d' Ecosse en 1606 à l' age de 19 ans, & entra comme Capitaine de Cavalerie au service de Svede, ou un de ses parens, André de Keith, Baron d' Ingtewaldt, aprés avoir rempli les premieres charges de l' Etat, etoit parveau au rang eminent de Senateur. George de Keith, fils de Guillaume, fut Lieutenant dans les Gardes Svedoises. Il eut pour fils Jean Christophle, qui s'etablit en Po-

Pomeranie & epousa Elisabeth Vigilante de Wodteke, de la maison de Sidau; union dont notre illustre defunt fut le precieux fruit„. Til detta stället har Hr. Cancellie-Rådet och Rid. von Stiernman meddelt föl. anmärkning: Anders Keith wär aldrig Riks-Råd i Swerige. Han skref sig Friherre til Dignewald, Herre til Forsholm och Finstad, inkom ifrån Skottland 1570 som Ryttmästare för Skotska Ryttarne, dem Kon. Johan 3 hade låtit werfwa, blef 1574 d. 30 Apr. Slottsfogde på Wadstena Slott, 1576 Kongl. Hof-Commissarius, 1583 Legat til England, 1587 Riddare och Kon. Sigismunds Hof-Råd, underskref 1593 Upsala Mötes Beslut, blef s. å. d. 26 Oct. Häradshöfd. i Brokinds Härad och fik derpå Kon. Sigismunds stadfästelse d. 12 Nov. 1594. Flera eller större åmbeten har han aldrig beklädt här i riket. Han dog i Stockholm 1597 barnlös. Til Fru hade han Elisabeth Grip, Riks-Rådet Börge Nilsson Grips Dotter til Wingås och Terna. Keiths hus står ännu qwar här på Österlånggatan N:o 140, hwarest hans och hans Frus wapn äro i muren uthugne, med öfwerskrift: *Auxilium nostrum in Domino. Andreas Keith. Elisabeth.* I Konung Sigismunds tid war der den Papistiska Kyrkan, hwarom se Kon. Sigism. och Kon. Carl 9 Historier af J. Werwing, D. 1 s. 253„.

48) Af samma Gynnande Hand är ock följande meddelt: „Hr. Baron Holberg berättar i Dännemärckische und Norwegische Stats und Reichs Historie s. 553, at den bekante Prof. Caspar Weisserus

ſerus i Lund blef halshuggen, för det han gratulerade Kon. Christian 5 wid des fienteliga ankomst til Skåne med Danſka och Latinſka werſar, hwilka han ſåledes ſlutade:

Perge Triumphator reliquas ſubmittere terras,
Sic redit ad Dominum, quod fuit ante ſuum.

Men denna berättelſen är aldeles origtig, ſom kan ſes af Weiſſers bifogade trykta och ſällſynta Afbedelſe- och Förſäkrings-Skrift i Folio, och utwiſar, at hans dödsſtraff blef förbytt i ewigt förwiſande af Swearike och de derunder liggande provincier; gik derpå i Danſk tjenſt, blef Theol. Lector wid Gymnaſium i Christiania och dog der förſt 1686. Se mera om honom i von Döbelns Hiſt. Acad. Lundenſis ſ. 291 och 292, och Alb. Thura Idea Hiſt. Literariæ Danorum ſ. 86.

Jagh undertecknadh Caſpar Weiſſer för detta Profeſſor Pœſeos widh Academien uthi Lundh, Rector Scholæ derſammaſtädes, ſampt Paſtor uti Fulie, bekenner hermedh offentlig för hela werlden, alle i gemehn och en hwar i ſynnerheet, ſå närwarande ſom frånwarande, ſå födde ſom ofödde, at jag mera af lättfärdigh oſtadigheet rördh, än någer skiählig Orſaak dher till drefwen, hafwer uti förleden Aar 1676 den 16 Auguſti, Heelt obetänckſambt någre Carmina på Latin och Danſka Tungomähl aff mig ſielf ſammanſkrefne af Trycket låthit utgå, och dhermedh icke allenaſt wiſt der ſärdeles förnöijelſe och glädie, ſom Jag öfwer Sweriges Rikes och dheß

Un-

Vndersåthares Betryck och Vndergång samma Tijd hade fattat, uthan och dhen ringa wyrdnadh och heel förkolnade kierleck, Jag emoot min Allernådigste Konung och Herre draga månde, aldeles uptäckt och tilkenna gifwit, i dhet Jagh medh samme förargelige Skrift 1) Gratulerar och Lyckönskar Konungen i Dannemarck och dhes Wapen, som han doch emoot ingen annan hadhe fördt än emoot min Allernådigste Konung och rätta Herre, Swериges Crono och dhe derunder liggiande Provincier. 2) Måste Jagh bekänna migh uthi samma Skrift tilläggia K. Mt. och beskylla lijka som Landet under dhes Regemente hadhe således warit under Ook och betryck opprimerat, att Undersåtharne fördenskull hadhe Orsaak at sucka, och sättia dheras Hopp till Konungen af Dannemarck, såsom dheras förmehnte Frelsare, och öfwer dhes Wapens lyckelige fortgång sigh hierteligen frögda och siunga Glädie sånger.

3) Kan Jagh och intet benecka, dhet jag samma min Gratulations Skrift sluther medh en Lyckönskan och andrijfwande förmahning till Konungen af Dannemarck, at han wille fahra fort och bemächtiga sigh Resten aff Landsens Festningar, på dhet han således som rätte Ägerman måtte komma till sitt igen; indigiterandes dhermedh, lijka som Hans Kongl. Maijst. aff Swerige min Allernådigste Konung dheße Länder intet Justo titulo possiderade, och besuthe, hwarigenom medh mycket mehra, som bemelte min förargelige Skrifft medhförer, såsom jag

Jag mehra än nogsamt mig har blottat och icke allenast tilkenna gifwit dhen förkolnade kierleck och onda Hiertelag Jagh emoot Hans Kong. Maijst. Sweriges Crono och den Swenska Nation dragit hafwer, uthan och min troheeds Eedh, som Jag min Allernådigste Konung och Herre har swurit, aldeles ställt uthi förgätenheet och uthur Ogonen, wissandes således mig wara en Trolös Man, och grooff Meenedare; Altså kan jag och intet uthan offentligen hermedh bekänna, mig för sådane ofwanberördhe Brått och heelt scandaleuse förseelser, wähl hafwa förtient at undergå dhet Straff, som dhen Höge Kongl. Commissorial Rätten her i Malmö mig rättwijseligen har dömdt och kiänt skylldig at lijda och undergå, nembl. offtaberördhe min Skrifft som ett förargeligt pasquill aff Bödheln blifwa opbrändh och Jag sielf halßhuggen; Men aldenstundh dhet hafwer behagat Hans Kongl. Maij:t aff synnerlig Clemence och Nådhe, i anseende till min Hustrus trägne anhållande och Förbön, uthan min Förtienst, samma Straff efter föregående offentlige Revocation aff ofta berörde min Skrifft medh ewigt förwisande aff Sweriges Rijke och dhe dherunder liggande Provincier at förlindra, och således mitt Lijf mig Nådgunstigast at skäncka. Ty har Jag om så mycket mehra orsack, sådan Kongl. Maij:ts emoot mig ertedde Höge Nådhe, medh all Underdånig devotion, Wyrdnadh och Tacksamheet at erkenna, och ihugkomma, som Jagh, och herwedh samma min ottijdige Skrifft sasom ett scandaleux och förargeligt pasquill, revo-

cerar,

cerar, annullerar och offentligen åtherkallar, som och alle och en hwar af Sweriges Rijkes Inbyggiare och trogne Undersåthare, hwilcke Jag med offta berörde min förargeliga Skrifft på dhet högste lædærat och förtörnat hafwer Respective och Allerödmiukeligast will hafwa ombedit, at dhe detta mitt store förseende och Brått för Christi skuldh migh wille förlåtha och tilgifwa, förobligerandes Jag mig i krafft aff detta, at aldrigh effter detta eller dhenna Dag medh Skriffter, Ordh eller gerningar något at företaga låtha, stempla eller stempla låtha, som Hans Kongl. Majtt. Sweriges Crono, eller någon dheß Undersåthare af hwadh Nampn eller wilckor dhe då helst wara kunna, kan lända till skada, præjudice, förkleneiße eller eftertahl i någon måtto. Uthan och i fall jag medh slijkt blifwer treffat och angripen, då at wara underkastat dhet högste Straff som öfwer migh uptänckias kan, och aff heele Werlden för en den argaste Skiälm och lättfärdigste Meenedare blifwa hållen och ansedder, som till mehra wißo Jagh detta medh min högste Salighetts Edh, och egen Handz underskrifwande betråfter och stadfäster, Malmö den 8 Decemb. Anno 1677.

Casparus Weisserus.

49) Biskop D. Joan. El. Terserus är en mycket merkwärdig Man i wår Swenska Kyrko-Historia. Hans Lefwerne finnes i Hr. Biskop D. Rhyzelii Biskops-Chrönika D. 1, s. 139 fol. Til des närmare upplysande wil jag meddela twänne Styc-

 kem,

ken, som blifwit mig tilsände af Eloq. och Poes. Lectoren i Westerås, Hr. Mag. Jac. Boethius. Det förra är et Bref från Bisk. Terserus til Mag. Daniel Laurentii Helsingus, Prost i Lexand; och det senare et Utdrag af et Stycke af samma Biskops Dagbok, begge tagne af originalerne; och lära läsas med nöje af dem, som känna och granska den lärda Terseri Öden.

Biskop D. Jo. El. Terseri Bref til Mag. Daniel Laurentii Helsingus, Prost i Lexand.

Reverende & Clarissime D:ne Mag. Daniel, Frater & amice dilecte.

Literas Tuas in *Lixand* 1 Febr. hujus anni scriptas recte, procurante *Elao*, accepi, amoris Tui erga me & fraterni affectus locupletissimos indices: quæ, quo rariores abs Te accipere soleo, eo nunc erant prolixiores. Ad singula earum capita respondere nec vacat, nec necesse duco, præcipua tamen præterire impium & indecens foret, præsertim cum indefessum tuum studium ostendant amplificendi meum & familiæ meæ decus & ornamentum. Quod electionem ad Archi-Episcopatum attinet, non ignoro plurium in me conspirare vota, nec fortassis immerito, si quis labores meos pro patria, Ecclesia & publico bono exantlatos consideraverit, & si comparatio instituenda esset inter me & collegas meos, non desunt, quantum novi, qui palmam mihi forent delaturi. Quod autem eam animi moderatio-

nem

nem tribuis; quod ab omni ambitionis culpa sim alienissimus, in eo rem acu, ut dicitur, tetigisti. Notum Tibi est, per quot gradus, ad hoc officium, quod nunc sustineo, perveni, sancte tamen jurare possum, me ad ullum ampliorem locum occupandum, nec os, nec calamum, nec pedem unquam movisse, sed mea sorte semper fuisse contentum. Oblatos etiam honores scis me magno nisu deprecatum fuisse, nec nisi coactum admisisse. Ita nunc, si summus ille in Ecclesiastico statu mihi offerretur locus, eum certe deprecari conarer, non tantum ob ingravescentem ætatem, licet etiam priores tres ordine Archiepiscopi septuagesimum tertium ætatis annum agerent, cum isti muneri primum admoverentur, quem etiam ego hoc mense Martio ingredior: sed multæ præterea rationes sunt, quæ me ab illo munere acceptando dehortantur; primo crebræ migrationes *Arosia*, ut nosti, *Aboam*, *Aboa Upsaliam*, inde rursus *Aboam*, deinceps *Holmiam*, ab una Ecclesia ad aliam; postremo huc *Lincopiam*; quin certe & vires & facultates mihi exhauserunt, jam earum pertæsus fixam sedem spero me hic habiturum. Altera ratio est, quod sicut *Aboa* binas magnis sumtibus extruxi ædes, nec minoribus *Upsaliæ*, ita hic longe maximis bina mihi comparavi prædia ruralia, quorum utrunque mille constat imperialibus. Et nunc occupatus sum extruendis utrobique novis ædificiis. Hisce me oblecto, hæc jucunda sunt senectutis meæ otia. Unde tertium emergit argumentum & caussa recusandi, si offerre-

 tur,

tur, novam provinciam. *Upsaliæ* non inelegans habueram, te etiam teste, urbicum prædium, sed illud filio, p. m. *Unoni* cessit, & nunc in aliam, nempe *Steg... liana* transiit familiam. Si illuc mihi migrandum esset, de novis comparandis ædibus mihi esset cogitandum, idque in limine senectutis: nam *Brunnianas* ædes toto animo cohorresco Taceo lites, rixas, æmulationes, quæ fato quodam videntur homines istius loci, etiam natura pacis amantes, divexare. Si hujus loci amœnitatem istis commutarem difficultatibus, tum certe vel insanus essem, vel cum ratione insanirem. Sed divinæ providentiæ id in solidum tribuo, quæ ut summas meas adversitates in summam felicitatem vertere consuevit, ita nuper in quorundam Magnatum offensam incurrere sivit, quorum opera ab infortunio isto & molesta migratione liberarer. Ex literis tuis, ut etiam aliorum relatione studium tuum prorsus laudabile, in amplificandis & exornandis sacris ædibus Ecclesiæ *Lixandensis*, cognosco. Nihil autem mihi magis volupe esset, quam oculis usurpare, quod auribus jam diu perceperam, & nisi officii me distinerent negotia, non gravate istud susciperem iter, ut jam senex senes aspicerem, cum quibus olim pueris puer colluctatus sim; & Ecclesiam illam salutarem, cui Avus 40, Pater 20, Socer 47, & Affinis aliquot annos præfuerunt, & cui patris mei ex filia nepos cum laude praees Et cum animus Tibi sit, ex me vitam & progeniem meam cognoscere, eam ex Historia, quam de ortu & vitæ

tæ cursu *Joannis Elai Tersari Upsaliæ* contexere cœpi, hic vero continuavi, strictim exhibeo. Avus meus paternus (nam matris progeniem non moraris) erat *Jngelbertus Olai*, natus in *Tuna Helsingiæ*, inclyto Sveciæ Regi *Gustavo* primo a Sacris Concionibus, factus est Sacellanus in *Umeå* & vice Pastor sub Rege Gustavo, qui illinc Pastorales reditus, ut ex aliis majoribus parœciis, in regni fiscum recepit, quæ ideo, (referente Doct. *Joan. Leneo*) Regales dici cœperunt. Inde vivente adhuc Gustavo translatus est ad Pastoratum *Lexandensem*, quem, ut & Præpositi officium administravit 40 & tribus annis. Primam habuit Conjugem *Brigittam*, Pastoris in *Dilsbo* filiam, ex qua unicum suscepit filium, Patrem meum, cui ex avo materno impositum est nomen *Elaus*. Hic Elaus natus est in *Umeå A.* 1554, qui a noverca ejusque filiis odio habitus reliquit adolescens paternam domum, Nobiles discipulos in *Germaniam* secutus, *Possélio* inprimis Gr. Ling. in Acad. *Lips.* Prof. usus est præceptore. Cumque aliquando, absoluto privato collegio deprehensus esset ter sero venisse, nomen *TERSERI* ei a Præceptore impositum esse testatus est ejus olim sodalis & amicus *Petrus Drivius* Pastor deinde *Arbogensis*. Ex *Germania* reversus in aulam concessit, factus Regi *Johanni* 3:tio a secretis. Inde ob turbas Liturgicas & gliscentes factiones, relicta aula, ad affinem suum Episcopum *Arosiensem Olaum Stephani* se recepit, & A:o 1593 Scholæ administrationi præficitur. Ad *Lixandensem* Pastoratum,

tum, vivente adhuc Patre (qui in media concione sacra mutus factus est), promotus, totam paternam familiam diu aluit. Pastoris & Præpositi officio functus est 19 annis. Obiit anno hujus Seculi 17 tempore coronationis *Gustavi Adolphi*. Liberos ex *Anna Danielis*, filia Pastoris in *Wijka*, habuit *Petrum*, *Brigittam*, *Gudelinam*, *Danielem*, *Jngelbertum*, *Annam*, *Margaretam*, *Elisabetam*, *Adolphum*, *Joannem* ex matris patruo, *Jöns Danielsson* Swinhufwud, provinciæ præfecto ita nominatum. Annus nativitatis cujusque annotatus reperitur in perpetuo Calendario Patris mei, quod Calendarium in Bibliotheca M. *Unonis Troilii* asservabatur. Ego anno 1605 mense Martio in novo tunc temporis ædificio, medio prope inter *Hiörtnäs* & templum Ecclesiæ loco natus sum. Postea mater mea enixa est filium *Georgium*, et filiam *Catharinam*, qui in infantia exstincti sunt. Ex altero conjugio suscepit Pater meus, uti Tibi notum est, *Johannem*, *Elaum* & *Jacobum*. Patri meo tam in Conjugio quam Pastoratu successit *Uno Troilius*, A. 1618. Sequente anno 1619 receptus sum in Scholam *Arosiensem* ab *Erico Holstenio*. 1623 in Scholam *Örebroensem* a Mag. *Jacob. Rudbeckio*. 1626 redii *Arosiam*. 1627 secutus sum Episc. *Joh. Rudbeckium* ad *Esthonicam* visitationem. 1628 in album studiosorum *Upsaliensium* relatus, ab Archiepisc. Doct. *Petro Kenicio* vocabar ad informandum filium tunc unicum, *Johannem Kenicium*. 1631 sacris ordinibus initiatus Sacellaniam in *Lexand* tunc vacantem suscepi: Anno v.

1632

1632 Lectoratum Græcæ Ling. in Gymnas. *Arosiensi*. 1633 in *Germaniam* profectus *Wittebergam* perveni 29 Maji, *Jacobi Martini* convictu una cum *Laur. Stixelio* usus. Exeunte anno cum eodem *Helmstadium*, 1634 *Jenam* ad D. *Joh. Gerhardum*; quum *Stixelio* comite superiorem *Germaniam*, *Lotharingiam*, *Galliam*, *Angliam* & *Bataviam* peragrassem, redii *Helmstadium*, domo & convictu gaudens B. *Hornejii*. 1637 *Arosiam* redii. 1638 uxorem duxi *Elisabetam Troiliam*; eodemque anno Theologiæ Lectio mihi demandata est in Gymnasio *Arosiensi*. 1639 una cum *Petro Olai Dalekarlo* Magisterii gradum *Upsaliæ* suscepi. 1640 vocatus sum ad Professionem Theologicam instaurandæ Academiæ *Aboensis*. Ejusdem anni 18 Septemb. natus mihi est in *Lixand* filius primogenitus *Elaus*. 1642, die 18 Decemb. secundo genitus *Aboæ*, *Uno*. 1648 jussus a *Christina* piissima tunc temporis Regina S. Theol. gradum suscipere *Aboæ*, nec non secundum locum inter Theologos *Upsalienses*. 1650 d. 4 April. depositionis ritum una cum *Svenone Laurentii* fratre Tuo subierunt *Elaus* & *Uno*. Ex hoc tempore ob παῤῥησίαν in Comitiis *Holmensibus* multorum odio expositus eram, quod nec dum apud quosdam deferbuit. 1655 4 Junii obiit conjux mea, *Elisabeta Troilia*. 1657 12 Julii secundas adii nuptias cum *Maria Grubb*, *Petri Clementis* Pastoris *Normelösensis* filia; ex qua 1658 16 Maji natus mihi est *Petrus Tersérus*. Eodem Anno per literas Regias,

Sw. Bibl. D. 3, A. 45.

Gothoburgi, datas, vocatus sum ad Episcopatum *Aboensem*. 1664 ob Catechesin meam a malevolis, partim etiam indoctis censoribus injuste damnatus, & ab Episcopi officio remotus, consedi fere per annum in rurali mea Ecclesia *Pargas*; Salario tamen eodem, quo antea, fruens. 1665. 1 Julii per Regias literas vocatus sum ad Ecclesiam *Ridderholmensem*. 1669 ad *Claremontanam*. 1671 ad Episcopatum *Lincopensem*, quem jam, Deo benedicente, & animi & corporis viribus valens administro, annum ætatis agens septuagesimum tertium. Anno 1669 celebratæ sunt nuptiæ *Elai Terseri* cum *Ingebor Tolstadia*; nec non *Haquini Fegræi*, tunc temporis Juris Professoris in Academia *Upsaliensi*, cum *Margareta Tersera*. *Elaus* jam tum receptus erat in Collegium Numulariorum, Banco dictum, inque Comitiis *Holmensibus*, consentientibus regni ordinibus Commissarius constitutus est Anno 1672 & hoc officio adhuc fungitur. Anno 1669, 13 Oct. depositionis ritum subiit *Petrus Terserus Upsaliæ*, ubi etiamnum bonis literis operam dat, & ad studium Politicum, me etiam adprobante, animum adjungit. A:o 1672 ineunte, per regias literas vocatus est *Uno Terserus* ad Profess. Oriental. Lingg. quam egregie administravit usque ad 3 diem Sept. Anni 1675, quo die *Upsaliæ*, me aspiciente, ærumnosam vitam pie clausit, postquam vixisset annos 33, menses 9, dies 7. Corpus ejus in maxima ordinum frequentia, urgente id uxore ejus, sepulcro paterno illatum est.

Ha-

Habes charissime Frater, quæ desideras, carptim ex magno volumine de ortu & vitæ meæ cursu excerpta. Unde, quæ Tibi ex usu sint, enotare poteris, & in templo *Lexandensi* posteritati commendare. Ad levandos sumtus meo nomine *Elaus* centum thaleros cupreæ monetæ contribuet, fortassis etiam aliquot suo. Saluta meis verbis uxorem tuam, *Emfredam*, & si quid literatum ad matrem dederis, velim ei plurimam salutem meo nomine dicas. Vos omnes & singulos diligenter salutat Uxor mea, nec non quæ statura matrem antecedit filia nostra *Elisabeta*. Deus vos omnes conservet.

Tuus

Dabam raptim *Lincopiæ*,
21 Martii 1677.

Joannes Elai Terserus.

Extract af et Stycke af Bisp: D. Joan. Elai Terseri Diarium.

Anno 1663.
Mart.

18. Redii ex visitat. 19. abii ad Pargas, & oblata est mihi ex charta famosa Enevaldi Lit. A. 25 Concionatus sum Aboæ. 26 Oblata est mihi Lit. B. Literas dedi ad P. Brahe de visit. Cajan. una cum actis & descript. Kiemi, Pald. Caj. Sotcamo & Brahestad. ad Matth. Biörnkl. cum descr. Kiami &c. Braheo tradenda. 27 Publico Senatus decreto inhibi-

Y y 2

hibita est editio. 28. Disp. de Descensu Christi ad inf. 30 Tamen exhibita est D. Enevaldo prima Correct. Lit. C.

Apr.

14 Citabar Holmiam ad causam dicendam de editione Catechismi.

Maj.

15 til Stockholm med Exemplaren inbundna 60 st. obundne 200 och några. Citerat til Stockholm til th. 18 Maj, tå ock min Catechismus blef af Regering och Råd låsen.

Jun.

4 Fick jag först copia af Senatus Academici bref emot mig. 24 inlade jag mina beswär emot D. Enev. samt documenta uti Rådet. 26 St. Wandagen kallade R. Drotzen mig til sig och bad mig förlikas med D. Enevaldo. H. Gr. Exc. wille saken så moderera, at wi både skulle blifwa behåldne; men jag sade thet intet kunna ske.

Jul.

6 Blef upkallat i Consist. och fik höra upläsas Theol. censur mot min Catech. men intet blef jag hörd ej heller fik jag copia. 7 war jag i Consist. begärade deprecatio. Præses sade: om boken icke hade warit på Swenska, hade ingen förargat sig öfwer henne. 8 inlade jag i Rådet min supplication. 9 presenterade Consistorio min förklaring öfwer de 15 puncterne uti theras censur. Men begärtes bättre. Eftermiddagen offererade jag en annan, men then blef ock ogillat, utan begärtes, at jag simpliciter

eller wille gilla theras censur, ty then kunde intet förändras, ar begärte jag delation til Måndagen, tå jag offererade en annan declaration, men hon blef än intet gillat. 14 Tisdags morgonen begärte jag delation til kl. 4 efterm. men Theologi gingo up och valedicerade. Inlefwererade jag min supplic om Censura Aboensium emot D. Alani beskylning, then och uplästes i Consist. 15 inlefwererades åter min declaratio, men blef än intet gillat. 17 inlefwererade min supplic genom Hr. Eric Sparre til Gr. Pehr. Blef och min långa Disputation och querela emot processen i Rådet uplåsen. Men alt sådant halp mig intet, utan Suspensions brefwet lofwades mig af Secret. Klingstedt dat. den 19 Jul. 20 inlade jag en supplication tillika med min declaration öfwer 15 puncterna, bedjande, at de måtte öfwerskickas til Censores separatim. 28 blef suppl. til H. K. M. samt declarationen uplåsen i Rådet. Fick jag Kongl. Bref til Biskoparne.

Aug.

6 Begynte jag läsa Swenska Psalterium utomlands. 10 til Upsala. 11 Exhibui lit. Regias una cum supplici ad Regem libello & declaratione breviori, nec non proliziori latina Archiepiscopo & Consistorio Upsaliensi. 17 til Westerås. 23 Exhibui declarationem breviorem Episcopo & ei Consistorio. 27 sände Archiepiscopi samt Laurelii bref tillika med min breviori declaratione til Ep. Lincop. 30 Redii Upsaliam.

Sept.

4 Til Stockholm. 5 Exhibui D. Emporagrio declarat. meam una cum literis latinis. 8 til Upsala: 10 Archiep. med Consist. samt Emporagrio beslöt gifwa attest til K. M:tem om min declaratio, men d. 12 blef thet mig af Archiep. förnekat. 14 fik jag copia af Archiep. bref til Episcopos, inlade en annan declaration, af D. Emporagrio något tilökat. 15 kom til Ekholmen och talte med R. Cancellario. 16 kom til Stockholm.

Oct.

3 Cum Erico Benzelio communicavi errores cum textu & Catechesi, item meam declarationem latinam. 6 inlefwererade min supplication om ordre til Bisperne och Censores, at gifwa sin mening tilkänna om min declaration. 14 blef min suppl. uppläsen och resolverat i Rådet. 17 från Stockholm.

50) Här wil jag införa några märkwärdiga Bref. Assessor Eric Odhelstierna har oförnekeligen warit en af wåra lärdaste Bergsmän, och hwars alt för tidiga död ej nog kan saknas. Om hans besynnerliga skickelighet witna utom myckef annat de bref, som han på sina utländska Resor skref hem til Swerige, och af hwilka jag warit så lyckelig, at få en ansenlig Samling til Hr. Landshöfd. Hjärne, som redan är införd i Del. 1 och 2 af detta Bibliotek. Nyligen har den witra Philos. Adjuncten i Upsala, Hr. Mag. Jon. Apelblad, haft den wänskapen för mig och tilsänt mig twänne ofwannämde Assessors originale Bref

Bref til [illegible] [illegible], Kongl. Råd och Præsident i Bergs-Collegio, och sistn. Collegium. Den förnämst skrifwit från Venedig, hwarest han war i början af 1691, som kan ses Sw. Bibl. D. II s. 391. Hans beswärne finnes [illegible] 1, s. 900. Från honom [illegible] Hand meddelas och et original Bref från den bekanta Caper, til Holländske Residenten Christian Const. Rumpf, som i sin Republiks namn uppehölt sig i 30 år wid Swenska Hofwet och dog i Stockholm 1706, en et mindre kärt än här i Riket förtjent [illegible] Man. Från Hr. [illegible] Nils [illegible] Assess. Siwers har jag ej långt sedan fåt et original Bref til Kongl. Rådet m. m. Grefwe Nils Gyllenstierna, som med möje meddelas, efter det upplyser några omständigheter, hörande til Kon. Carl. XII wistande i Turkiet.

Högwälborne Grefwe,

Höggunstige Herre.

Af medföljande til Edert Grefl. Excell:tz och Kongl. Collegium lärer E. Gr. Excell. förnimma huru [illegible] med min resa lidet och efter jag förmodar med första den efterrättelse som jag af E. G. Excell. mig förtröstar begära lärer jag sedan styrka min resa länger bort. Största orsaken hwarföre jag E. G. Excell:tz dermed beswärat är at kunna med mig bätter öfwerläggia här i orten om intet den profiten som Venetianerne af Kaiserligit järnet utförsel till Orient

Orient hafwa nutit för krigets begynnelse och den Livorneser och Frantzosen nu af Swenskt järn hemfaller ej skulle kunna bringas de Swenske i händerne, hälst efter jag wet säkre Capitalister som medel och transport där än wåga wilja och det utan första handen hämta om de först om omkostningarne där i orten blifwa kunnige; hwar til dem bewecker att deras Capitalier som tilförende i slik handel warit brukade och för krigets långwarighet skall nu måste liggia ofruchtsamme där til employeras kunna förmenande sig under Swenskt pass niuta frihet i sjön och om Swenskt järn wid deße conjuncturer börjar blifwa ditfördt, kan det sedermera ej så lätteligen blifwa utstött. Ehuruwäl jag wäl wet hwad ett skeppund järn och koppar i Stockholm gäller så har jag dock icke kunnat fidera mig sielf angående extra omkostnader som wid tullen och utförslen torde requireras om en främmande farkost skulle komma det att afhämta, och all den efterrättelse som jag min Correspondent gifwer skal så menageras att hon ej skal lända Swerige til någon præjudice.

Det torde kanske wara wärdt att efterlänka om icke de Swenske kunde inrätta någon Commercie til deße orter så wäl med deß järn och koppar som och med de waror som utur Archangel och Moscau hitföras af de Danske och däremot sådan föra andra waror til egit och flere orters behoff i östersiön såsom riis, olja, paper, Corinter, mandlar, wijn etc. som Holländarena här afhämta och i östersiön förytra, hwilket twifwelsutan de Danske

lära

ra efterstråfwa efter man både i Venedig, Livorno och här åhrligen seer 4 a 5 Danske skepp men sällan något Swenskt, och ehuruwäl med Danske flaggor flera skepp nu komma, kallande sig Glückstader och Altenauer och opwijsande Danske paß, så är det dock merendels Hamburger och Holländsche effecter, hwilka Frantzoserne wäl visitera men dock låta passera i regard til Danska paßet, och att undslippa Turkiske Caprerna följa de gemenligen efter då Genueserna afgå, som bättre äro wäpnade.

Man talar wäl mycktt i östersjön om de contrabande waror som därifrån af de Swenska Frankrijket tilföras, men då man seer hwad wijd deße orter dageligen passerar finnes Holländarens ijfwer icke wara så hettzig, efter icke allenast Genueser skepp medh bly, koppar, järn, salpeter och krut ifrån Holland, Engeland och Hamburg öftare ankomma och Frankrijket tillföra, utan och . . . sielfwe den trafiquen drijfwa ehuru de eij wilja hafwa det nampnet. Det är intet många weckor sedan en Holländare med krut ladad sökte att förytttra det til Frantzoserne här i hambnen, men efter godzet war eij af det bästa slaget och Franska Residenten eij anstodh, gick han därmed til Livorno, där han wäl blef af Spanske Factoren betalt som sig eij så noga bekymrade om godzets godhet allenast det såg ut som krut. Hwad de eljest med Franska warors förbiudande prætendera att skada Frankriket, eluderas på alt sätt igenom den hemliga negoce som medelst Genua och Livorno

till alla orter med Franska waror drifwes att man både i Engeland och annorstädes snart nu niuter bätter köp på Franska brocader, band, Sarß etc. än tilförende och dät äro les commerces secretes, som Frantzoserna så mycket vantera sig af med mera som jag ike så dristar mig att beschrifwa.

Så schönt land som Italien är så stor armod är hos gemena mann, ty efter Öfwerheten och prästerne wilja alla lefwa wäl så kan eij annars wara än att undersåtarne måste gifwa här, och efter folket är fruktbart och häldre wilja wara tiggare i deras egit land än försöka sig i fremmande tienst, så tigger ock i Italien liten och stor dels för brist på arbete dels af medfödd lättja, men när de applicera sig till någon handtering så excellera de och gärna däruti, hwilket af deras jordbruk, trägårdzskötzel, byggnings wetenskaper, allahanda redskapz rätta fabricerande &c nogsamt ses att dän som wille resa främmande länder igenom att allenast beskåda allahanda fördelar i œconomien, skulle finna här så wäl som annorstädes många saker att notera som äfwen i wåra länder med nytta kunde practiceras. Genueserne har lärt den konsten mycket wäl att åtskillige Manufacturer af ull, silke, garn etc. som ifrån Holland tilförende hitfördes göras nu här bättre, sedan de Holländsche handtwerkzmän förskrifwit, däm en tid wäl tracterat och sedan handteringen af Italienerna är wordin begripin hafwa de gifwit Holländaren sitt afsked, äfwen så kunde man till Swerige ifrån Brescia och Milan låta komma någre som

i järn

i Jern och Ståål så konstigt arbeta, att deß schöne gewär och andre järn redskap för ansenliga penningar försäljas, hafwande arbetet emellan sig delt att qwinfolken snart så perfecte däruti som manfolken konsterne öfwa, men wid bätter tilfälle mera, förblif.

Eder Grefl. Excell:ts

ödm. tienar.

Er. Ods.

Högwälborne Grefwe, Kongl. Maij:ts Råd och Præsident

sambt

Högwälborne Edle och Wälborne Herrar Assessorer.

SEdan min afresa ifrån Venedig förledin Martij månad har jag städze wistatz här uti Italien och besökt de förnämbste orter som för mig warit angelägna att see undantagande Napoli hijt passagien för contagions skuld ännu är försperradh och ehuruwäl icke många bergwärck i Italien äre i gångh så är det dock af Mineralier mera imprægnerad än många andra orter, wijsande därtill nogsamt proff igenom deß myckna marchasiter, swaflische strömar, warma bäder, brinnande bärgh och allahanda slagz colorerade marmor och ädlare stenar, som dels utu jorden, delz utu wattnet upgräfwas och tilredas. Af metaller betiänar sig hela Italien ifrån främmande

län-

länder undantagande järn som finnes dels i Brescia under Venetianern dels på ön Elba och uthscheppas till åtschillige orter som på denna sijdan wijdh Tirrenische och Ligustrische hafwet äro belägne. Samma järnmalm finnes på en ort benämd il Rio under Spanisch Jurisdiction tilhörande Fursten af Piombino Ludovici och gråfwes med sådan förmån att ju diupare de sänka ju ädlare är deras malm, föres sedan öfwer hafwet til masugnarna wijdh Piombino, Fellonica, Prato &c. och dän däraf fallande vena eller tackjärn sändes til åthschilliga orter i Romanien och Toscana sambt Napoli på hambrarne att försmijdas dels til groft stångjärn dels til allahanda här brukelige Manufacturer och som Italienern i Mechanicen gärna söker allahanda Compendier så har han sig en stor förmån därigenom till wäga bracht att de wijd en del af masugnarna och måsta hambrarna i Romanien ej hafwa af nöden några blåsbälgar, utan medelst cascater af watnet generera wädret igenom en trumma som utan interstitio gifwer stadig och fullkommen blåster och låter regera sig äfwen som ordinaire bälgor, til hwilket jag menar dem hafwa tagit tilfälle af deras giuochi d' aequa såsom i Tiuoli och Frescati där allahanda diurs stämmor igenom wattn presenteras som nogare wijdh hemkomsten kan beschrifwas. Förutan desse hambrar som med tackjärn fourneras äro en stor myckenhet de allena af förbrukat järns opristande underhålla, hwilket för liderligit köp i landet sammansökes äfwen som lijnklutar til papersbruken

och

och således förmyas både järn och stål. På ön Corsica är wäl minera af järn och koppar men af Genueserne hårdt förbudin att bearbetas på det igenom ädlare metallers yppande angränsande Potentater icke måtte få behag at ön dem ifråntaga. Uti Lumiere några mil ifrån Civita Vechia är det widlöftige Alunbruket marchese Nerli tilhörigt där alun, victriol och swafwel i myckenhet och allestädes begärlig qualitet tilwärckas, och som Italien i anseende til landets fruchtbarhet och schönhet billigt skattas för en delice af de Europeische länder så meriterar hon icke mindre samma namn i regard til de schöne stenar af diasprer, calcedoner, agater, marmrer &c. som på åtschillige ställen anträffas att den som will see hwad naturen förmår i producerande af schöne bergarter och hwad nytta en provincie af dess bearbetande kan hemfalla, måste intet lemna Italien osedd, efter man där både finner reliquierne af de utländsche stenar som ifrån Orient och Occident i forne tider äro sammanbrachte såsom ock ännu Furstendömen i Italien anträffas som dess considerableste inkomster af stenar njuta såsom Massa Carara, des marmor til widt aflägne orter årligen försändes.

Ön Elba ehuru ymnig hon är på järn malm, och oachtat de stora kolskogar som i Florentinische finnas så är hon dock icke mächtig att hindra det ju Swenskt järn på en och annan ort ses och i myckenhet förbrukas. Ty såsom den delen af Medelländske hafwet som Italien kringflyter har 7 hamnar där främmande skepp kunna anlända som är Triest:

Käisaren tilhörig, Venedig, Ancona och Civita Vecchia Påfwisch, Napoli Spanisch, Liuorno Storhertigens af Florence och Republiquen Genua; och ägarne af bemälte porter gärna söka hwar för sig att igenom ample friheter och bättre förmåner draga commercien til deras stadh, så kunna de ej annars än tillåta allahanda främmande waras tilförsel där hon icke til deras landz importantare præjudice länder, derföre emedan Triest och Venedig på den öster sidan åt Adriatische hafwet förse halfwa Italien med Käisserligit järn dels igenom flusser som gå ifrån Venedig öfwer Ferrara til Bolognen, dels öfwer Ancona där Judarne så wäl Koppar som Järnhandelen allena under sig hafwa; så har wäl Fursten af Piombino sökt med sin minera att bespisa hela den wästra delen åt Tirrenische Golfo, men efter Storhertigens interesse är at maintinera Liuorno med titel af Porto Franco för allahanda waror och Genuesern altid håller med den som bästa köpet gifwer, så sees på desse orter magaziner så wäl af Swenskt som Italienskt järn, warande dock i Liuorno den åthskilnad att järn är en af de Florentinsche contrabande waror, ty emedan il grand Duca är medägare af mineren d'Elba och för sin egen räkning låter alt järn som i sitt land consumeras försmälta och smida; så har ingen främmande lof att i hans gebiete försälja något Swenskt järn, utan niuter fritt nederlag i Liuorno under Hertogens nycklar och har frihet det til andra angräntzande orter att förytra. Samma handel står

til

til största delen i Judarnas händer, hwilka i Livorno hafwa stor frihet, kläda sig omärkte som andra Cavallierer och äga de bästa palatierne i staden och ehuruwäl de Franske, Spanien, Genua, Malta, Holland och Engeland hafwa deras Consuler där i staden, wäga dock deras expeditioner intet opp emot den trafique som af Judarna drifwes på Messina, Palermo, Sardinien och andre orter i Levanten, där til ortens beqwämlighet och Storhertigens försorg gifwit anledning, i det 3 mil ifrån Livorno i Pisa ett fullständigt Skepzbyggeri är anlagt där dock merendels Galerer til Hertigens behoff byggas och skeppen köpas hellre utur Holland, har ock i Livorno så godt ankarsmide lätit inrätta att Genua och flere sjöfarande sig därifrån betiäna, til hwilkets första inrättande Smeder utu Amsterdam äro wordne förskrefne som Italienerna samma handtwerck underwist hafwa.

1 Kopparen som i Italien consumeras kommer dels ifrån Ungern öfwer Venedig dels på denna sidan ifrån Swerige, som på hambrarne här och där fabriceras och sändes til Sicilien, Corsica, Sardinien och in i Franckriket öfwer Marseille. Den Ungerske sees mäst wid Ancona och Romanien och den Swenske wid Livorno och här i Genua, är och wid denne tiden nog begärlig som af innelyckte taxa kan ses, deß like hwar wecka förnyas til Köpmännernas efterrättelse. Wid deße krigztider är wäl ingen ort som så stor nytta af Commercierne njuter som Genueseren, efter han står wäl med Franckriket och

obe-

ombhindrad får transportera mercancierne til och ifrån Holland, England och Hamburg, där igenom de ock så wida bracht att de öfwer 40 wäl wäpnade Skepp i sidn hafwa och när Holländare och Engländare som då och då ankomma fruchta sig att wid tilbaka resan blifwa af de Franske oppaßade, sälja de heller deß fartyg för en billig betalning åt Genueſern än de tiltro sig att undslippa 12 Fransche örligschepp som Creußa för hamnen wid Liuorno och 20 Galerer som wid denne Porten gyrera, förutan den hazard de måste undergå af Corſarer och Turchische Caprer. Men om Konungen af Franckrijket fulföljer den dessein som förmenes wara fattader att uprätta en frij port i det nyligen conqueterade Nizza så lärer det intet wara Genueſern til littet afbräck då hela Lombardien igenom Nizza kan prouideras, hwilket en af Genueſernes considerableste handel til dato warit. Athminstone har Franckrijket wid deß sidste bombardering så mycket uträttat att Genueſern nolens volens måste taga en wiß quantitet salt af honom åhrligen och förfares här medh saltet så strångt att om en privat fördristar sig til sitt husbehoff sammanskrapa det salt som hafzwattnet ibland om sommaren lämbnar på wrak och rijs, blir han til Galeren condemnerad; wore önskande att öfwersidn wore wijd Stockholm så = = af Sole så skulle den intet så förachtas. De Romansche saltgrufwor äro wijd Civita Vechia där wattnet af solwärmen först utdrages och saltet raffineras i Rom.

Sedan

Sedan jag på deße orter mig lärer hafwa innan kort expedierat har jag en förtretelig resa för mig inn och utu Franckriket och sedan til Spanien, seer och ingen annan utwäg ämn att jag nödgas gå inn igenom Marseille och der igenom tilbakars til Genua, efter Marseille allena är passage för främmande och därifrån sällan fartyg gå öfwer til Spanien hwarutinnan man måste rätta sig efter tilfället och efter jag nu här bekommit penningar är jag något bättre til mods än förr och lärer sträcka dem så långt jag hinner och förmodar att E. Grefl. Excell:s och Kongl. Collegium intet förundrar sig det jagh förledin winter ofta därom anhållit, emedan hwar och en lärer weta huru man i främmande orter är til finnes då medell felas. Jag lärer eljest nu på en tijd mer se städer än bergwärck til deß jag Gud will kommer til England och om jag i medlertijdh får se Spanische Galliotterne anlända med Indianskt silfwer och gull til Cadis, lärer jag dät giärna önska, recommenderar mig i medlertijdh uti E. Grefl. Excell:s och Kongl. Collegij wanliga faveur, förblifwande

Eders Grefl. Excell:s
och
Kongl. Collegij

Genua, d. 9 Junij 691.

ödmiuke Tienare
E. Ods.

P. S. Capitein Levante som här war född och

Aaa boende

Sw. Bibl. D. 3, A. 47.

boende år för några år sedan dödh 14 dagar efter deß tilbakakombst utu Ungern, har först warit Skeps-Capitein, sedan Consul för de Genueser i Constantinopel, och då hån dår fallerat, applicerat sig att smålta koppar.

CH. CONSTANTINO RUMPFIO Viro Amplissimo, S. D. GISB. CUPER.

Goesius mihi reddidit exemplaria carminis, quod vernaculam in Linguam felicissime & elegantissime transtulit *Vollenhovius*; quorum nonnulla una cum effigie S. R. argento impressa, id enim Te petere prioribus litteris memini, Viro χαριεστάτῳ reddam quamprimum. Temporis nimis grandem jacturam facis, dum eorum excerpta mittis, quæ in *Lactantio* a me observata sunt, neque enim dubito, quin omnia ea digesserit diligenter ὁ μακαρίτης, cui non modo multum, verum etiam Σεβαστάτῳ *Aboensium* Episcopo debere me profiteor, quod editione *Lactantij* publice testatturi sunt, sibi non displicuisse, quæ subcisivis horis & Reip. arduis negotiis immersus, commentatus fui olim. *Bælius* ad me remisit Atlantica, scribitque illa sibi placere mirum in modum, & palam se facturum in Ephemeridibus mensis Januarij, quid dignum scitu & præ-

clarum

clarum illo opere contineatur; quo minus illi manus admovere possim ipse, facit occupatio.

Ut Reformati in *Gallijs*, ita *Augustanæ* confessioni addicti in Episcopatu *Salisburgensi* exilio puniuntur, & tanquam hoc parum foret, pijs hominibus obijciuntur Veneficia, magicæ artes, incantationes, & nescio quæ infanda crimina, uti ex ijs perspicies, quæ ad ordines misit *Valkenerius*. Scilicet eam sortem *Christus* ipse & *Christiani* experti sunt. Nam *Christum*, horresco referens, magum fuisse, clandestinis artibus omnia miracula perfecisse; *Ægyptiorum* ex adytis Angelorum potentium nomina & remotas furatum esse disciplinas; libros de magia ad *Petrum* & *Paulum* scripsisse, apud *Arnobium* & *Augustinum* calumniantur Gentiles & *Judæi*; & *Christianos* audivisse genus hominum superstitionis maleficæ, & maleficos ex *Suetonio* & *Juvenali*, ne Patrum testimonia & quæ *Albigensibus* proavisque nostris objecta fuere enarrem, constat. Nec dum in consilium itum est de Provincia *Danica*; Vale, *Hagæ* Com. ipsis Nonis Febr. MDCLXXXV.

Cum ad tabellarium has litteras mittere vellem: ecce mihi tuæ, quas 20 Jan. scripsisti, afferuntur, quibus alio tempore respondebo. Dom: *Haaren Frisios* petijt.

Högwälborne Herr Grefwe, Kongl. Maij:ts Råd, Fältmarskalk och General Gouverneur

Gunstige Herre.

Jag will intet försumma at giöra hos Eders Höggrefweliga Excellence min ödmjuka upwaktning, jämte öfwersändandet af hosgående Hans Kongl. Maij:sts nådiga Fulmakt på Fältmarskalks Embetet, samt Kongl. Maij:sts ordres om et och annat, ländande til Krigsmagtens förmerande och uprätthållande.

Jag wet fuller intet om denna höga beställning, i anseende til otaliga därwid hängande swårigheter, wid närwarande förwirrade tilstånd, lärer Eders Excellence sielf förekomma så angenäm, som hela Swerigeś Rike och alla des Inbyggare lära sig otroligen fägna öfwer sådant Kongl. Maij:sts wal af Eders Excellences Person, såsom fast den endaste, uppå hwilken allas ögon och hopp sig för tiden med skäl kunna wända, til det lutande werkets uppehållande. Eders Höggrefl. Excellence lärer gunstigt tillåta, at jag bland alla frögderop, som deröfwer i Riket warda upkommandes, blandar denna min ödmjuka och trogna lyckönskan, icke allenast mot Eders Excel. sielf öfwer en slik hög och ansenlig befordran, utan ock mot hela Fäderneslandet, öfwer den unsättning och uprättelse, som jag med innerlig glädje ser för det samma deraf böra härkomma. Ungtom den förre Råds och General Gouverneurs löhen

men är sulker ingen annan för Fältmarskalks embetet blefwen af Hans Kongl. Maij:t bewiljad, men Stats Contoiret har befalning at tildela Eders Excel., Fältmarskalks Fält-tractamente efter Staten, som af hosgående Copia kan ses. Jag låter ännu min omätteliga frögd utbrista, och beder Gud, at han med hälsa, krafter och wälmåga så många år ännu täckes Eders Excel. uppehålla, som han tänker at giöra wårt arma Fädernesland barmhertighet och bistånd. Jag wil icke heller lämna Eders Höggrefl. Excel. til des nödwändiga efterrättelse obemält, at Ottomanniska Hofwets både utlåtelser och förfarande emot oss, sedan olyckan, eller snarare lyckan bragte oss in i des länder, hafwa warit så benägna, hielpsamma och wänliga, så at wi hafwa orsak til hoppas, det de, både til wårt bistånd så wäl, som deras egit oemotsägeliga interesses i akttagande, torde utbrista i fejde emot Moscau, warandes til ytterligare påyrkande af sådant, en Extr. Envoyé af Kongl. Maij:t til Constantinopel afsänd. Til at uprepa wåra senaste Campagners förlopp, samt den sista slemma ödes dagen wid Pultava, wil eller kan jag mig intet företaga. Det skulle falla icke allenast för widlöftigt och alt för jämmerfult, utan för swårt at föra i pennan de egenteliga orsakerne til wåra så ogemena olycks händelser. Om jag en gång får den lyckan at personligen upwakta Eders Höggrefl. Excel. så kan flikt bättre munteligen ske, samt sådana omständigheter berättas hwilka warda förordsakandes en djup förundran, men hos efterwerlden knapt worde finnandes

tro; innan en beskedelig och sanfärdig penna de samma en gång finge uptekna. Det synes at lyckan ännu icke trötnas wid oß, efter denna wår lilla hop här i Turkiet är blefwen både unfägnad och beskyddad, så wäl som ock Hans Kongl. Maij:t blifwit utlofwade tilräckeliga ledsagnings Troppar, at skaffa oß igenom til wåra närmaste gränsor eller krigsfolk. Wi hafwa jämwäl stor likwise och sanlikt hopp til et almänt Fredsbrott å denna sidan mot Ryßland, warandes Ottomanniska Hofwet upfylt och brinnande såsom af benägenhet och wälwilja mot oß, så med bitterhet och ilwilja mot Ryßarne. Dock kan man om detta Fredsbrottet ännu med ingen rätt säker wißhet berätta. Hans Kongl. Maij:t wår hjeltemodige Herre, som af des sår i foten aldeles läkt är, mår wäl och låter spörja den rätta egenskapen af stora och höga Gemöter, hwilka af motgången aldeles intet blifwa nederslagne och modfälte: tyckandes mig, som bereder han i sit sinne för des trolösa fiender ännu många blodiga bad. Gud den högste gifwe oß lycka! detta faller oß här bedröfligt, at wi aldeles inga beskedliga tiender kunna hafwa ur den öfriga ärbara werlden eller från Fäderneslandet, från hwilket brefwen nu i 15 Månader för oß uteblefne äro, hafwandes wi förutan tienderna om Konung Augusti Fredsbrott och infall i Polen, elljest ingen beskedelig kunskap, huru omkring Riksens gränsor står til; och som til de utlofwade ledsagnings Troppars härställande ingen wiß tid är nämd och utfäst, Turkarne jämwäl i almänhet skyllas för långsamhet, så

så tör wäl hända at wi komma ännu en til å desza orter, at dwäljas och således kunna få til oß expresser om några utsändes. Ur denna afiägna werldenes wrå faller altså ganska swårt at få bortsända bref. Fördenskull, så wäl som för de orsaker, at man är owiß med hwad för en lägenhet eller expreß Hans Kongl. Maj:tt, som i alla förehafwande otroligen hemlig är, tör wilja afsända denna Expedition til Eders Excel., så hafwer jag tagit mig et gråd före, det jag eljest aldrig hade understått mig til, at i detta Eders Excel. paquet innesluta hosgående bref til min Swärfader, och et til min Hustru, af de deraf måga se at jag är i lifwet. Jag beder fördenskul ödmjukeligen Eders Excel. sådan djerfhet intet illa uptager, utan genom des Cancellie, täckes samma mit lilla paquet til Stockholm såkert låta affärda, medan mig är angelägit, och dem lärer wara kärt at sådant wäl framkommer. Jag önskar, at anten Eders Excel. täktes gifwa mig wid handen eller at lyckan måtte låta mig finna sådana för mig mögeliga och gjörliga tilfällen til tienst och årkänsla, som jag hafwer ofkrymtad hog och böjelse, at med wördnad, nit och åhoga städse wara

Eders Högwyrdige Excellences

Bender wid Nyster-strömmens
d. 30 Nov. 1709.

ödm. och hörs. trogne tjenare
S. Hylteen (*)

P. S.

(*) Han följde då Cancellie Staten, blef sist Landshöfdinge i Christianstad och dog 1738.

P. S. Såsom uti Pultawiske olyckan bland annan förlust, jämwäl det Instrument är förlorat, hwarmed Kongl. Sigillet under Fulmagterne tryckes, så täckes Eders Excel. sända des Fulmagt til Cancelliet i Stockholm at der med Kongl. Sigill underslås. Här är ock et wår Nådigste Konungs bref til Konungen af Polen, hwilken nu lärer wara i Pommern, såsom man förnummit genom Kiowske Woiwoden och Öfwerste Zülich, hwilka med något folk hit til Walachiske gränsorne hafwa anlänt. Och som jag sådant Bref ej säkrare kan adressera, så täckes Eders Excellence om des fortskaffande draga försorg.

til Stade.

Den Tredje Delen af det Swenska Biblioteket slutades i Stockholm d. 16 Jul. 1759.

STOCKHOLM,
Tryckt hos NYSTRÖM & STOLPE 1759.

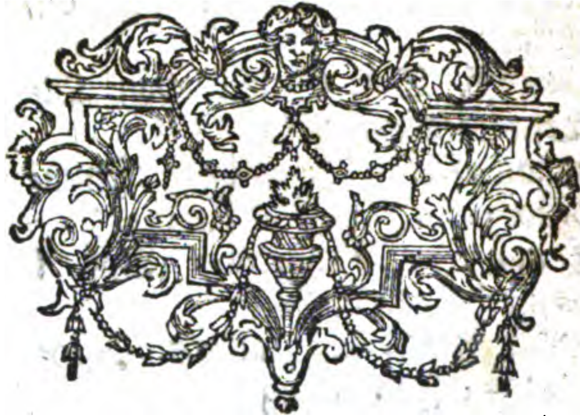
Förtekning

På de Handlingar och Stycken, som finnas i Tredie Delen af det Swenska Biblioteket.

Rättel-

Rättelser.

S. 40, r. 23 läs: 13 Sept. 1688.
127, r. 14 läs: 40000.
273, r. 14 läs: Vastovii.
275, r. 7 läs: Fru Ingrid.

Det
Swenska
Biblioteket,

Utgifwit
af
Carl Christoffer Gjörwell.

Fjerde Delen.

* *

STOCKHOLM,
Hos CARL GOTTLIEB ULFF, 1760.

Imprimatur.

N. von OELREICH.

Förteckning
På de Handlingar och Stycken, som finnas i Fjerde Delen af det Swenska Biblioteket.

Rät-

Rättelser.

S. 57, r. 5, läs: Heinsie
71, r. 3, läs: Transeuns.

Det Swenska Biblioteket.

Fjerde Delen.

I.

Stycken, hörande til Presidentens m. m. Frih. von Höpkens och Hof-Cancellerens m. m. Herr Carlesons Österländska Resa, åren 1733 och följande.

Den största belöning och kraftigaste upmuntran för mig är ostridigt den Godhet, hwarmed mina arbeten blifwit uptagne af det uplysstare Allmänna, men i synnerhet den Ynnest, som flera Höga Herrar behagat hugna mig med, för den sielfwilligt åtagna möda, at uti detta Swenska Biblioteket samla och utgifwa Handlingar, hörande til Swenska Historien. Ibland deßa utbeder jag mig denna gången, at få nämna Hof-Cancelleren och Commendeuren af Kongl. Maj:ts Nordstierne Orden, Högwälborne Herr Eduard Carleson. Denna Herren har icke allenast befordrat mit första insteg wid det Kongl. Biblioteket härstädes, utan

A

utan ock alt sedan tillåtit mig, at under Des uplysta ögon börja och fortsätta flera arbeten til det Almänngas tjenst, hwarwid mig de råd och upmuntringar ständigt blifwit meddelade, som jag här med skyldigaste wördnad erkänner och aldrig kan förgäta. At betyga deßa tänkesätt, har jag nu et så mycket mera önskat tilfälle, som nyßnämde Herre lämnat åt mig, til utgifning i detta Bibliotek, åtskilliga Stycken af Des egenhändiga Berättelser och Bref, upsatte på sin Österländska Resa åren 1733 och de följande, då Herr Hof-Cancelleren i följe med nu mera Presidenten i Kongl. Maj:ts och Riksens Cammar Collegium och Commend. af Kongl. Nordstierne Orden, Friherre **Carl Fredric von Höpken**, genomreste hela Levanten, och sedan i flera år, som Kongl. Swensk Envoye, wistades i Constantinopel. En af deßa Herrar upsatt, och i Pera wid Constantinopel d. 22 Febr. 1736 underskrifwen, samt til Hennes Högstsal. Maj:t Drotning Ulrica Eleonora öfwerskickad: **Beskrifning om sin Resa ifrån Cypern til Jerusalem**, finnes wäl i handskrift flerestädes, men torde framdeles blifwa här efter Originalet, det Almänna meddelt. Emedlertid gjöres en början med följande Stycken, som på et så ganska utmärkt sätt hedra denna Samling och ej mindre förtjena det Almännas upmärksamhet än lära upwäcka des åstundan, at genom mig anhålla om de öfrigas unfående.

1) Öfwr-

1) Oförgripeliga Tankar angående Israels Barns Utgång utur Egypten, samt Resa til berget Sinai.

Utaf de åtskillige Skribenter, hwilka gifwit deras meningar i dagsljuset angående den wäg, som Israeliterne wandrat wid deras utgång utur Egypten, har ännu ingen kommit i wåra händer, som ej felat därutinnan, antingen emot sjelfwa landets rätta belägenhet, eller ocksä gådt ifrån den Heliga Skrift uti de märken, som hon oß därom gifwer.

Israeliterne gingo ut ifrån Ramesses, som war i landet Gosen och i granskapet af den då warande Kongl. Hufwudstaden Tanis benämd.

Somlige hafwa satt denna Staden i Öfra Egypten, men när man funnit orimligheten af denna sats, så har sedan den allmänt antagne meningen warit, at det war Tanis wid sjön Menzale, icke allenast för namnets öfwerenskommelse, utan ocksä för det, at det war Hufwudstaden af Nedra Egypten i de senare Dynasternas tid och regering. Orimligheten af deßa bägge meningar wises klarligen utur den Heliga Skrift. Ty om Staden legat i Öfra Egypten, så hade Philisteernes land ej kunnat wara i granskapet (Exod. 13:17), och om hon legat så långt neder, så har omöjeligen wästan wädret kunnat föra alla gräshopporna til röda hafwet. Deß utom gjorde Israeliterne trenne dagsresor ifrån denne orten til det röda hafwet, och efter denna satsen bor-

de nödwändigt ändan af Golphen sättas öfwer en grad högre til norr, och altså en ändring göras i hela Geographiska planen af detta landet.

Under wårt wistande på deßa orter och i synnerhet på wår resa til Sues wid röda hafwet hade wi tilfälle, at noga lära känna belägenheten af landet, och sedan wi jämfört den samma med den uplysning som den Heliga Skrift oß därutinnan gifwer, föllo wi på en mening, som wi tycke wara mera bewislig än de, hwilka warit härtils antagne.

Det är mycket likligare til at tro, det någon annan Hufwudstad warit i nedra Egypten, som ocksa kallades Tanis; och är intet så ogrundat, at den första Staden som blef bygd i nedra Egypten, när Curudes regerade, haft det samma namnet, hwilket intet förhindrar, at icke det Tanis wid Menzale warit Hufwudstad uti de senare Dynasternes tid.

Denna första Staden synes hafwa warit i negden af Memphis och altså i granskapet med Philisteerne och wästan om röda hafwet, hwilket altså kommer ganska wäl öfwerens med de ställen af Exodus, som wisa falskheten af de andra meningarne.

Denna wår sats bestyrkes af en gammal Arabisk Skrift som finnes i det så kallade Sultan Barcocks Bibliothek i Cairo, näml. at Matharåa, som ligger 1½ timas resa ifrån Cairo och af Araberne kallas Ain al Schams, Solenes kiälla, war af de forna Egyptier kallat Tadis och af Hebreerne on Tanis, samt war Pharaonernes Hufwudstad, som en gammal, lärd och i Orientaliska Språken så wäl som

Histo-

Historien förfaren Man Hadgi Juruph, en Engelsk Renegat, och berättat.

Landet Gosen låg efter den Hel. Skrifts utsago wid Pharaos Stad på den sidan, som wetter til det förlåfwade landet och Arabien.

Ifrån Gosen gingo Israeliterne i trenne dagar til Etham; hwilken skriften säger ligga wid ändan af öknen; hwarutaf wi sluta, at detta lägret warit på andra sidan om Agerond, hwaräst öknen af Egypten slutes, och en annan begynner, som sträcker sig til Gorendel, hwilken belägenhet rätt wäl kommer öfwerens med det, som om öknen Etham står skrifwit. Från Etham wille Gud at Israeliterne skulle gå tilbakas, samt komma och lägra sig wid sjökanten midt emot Hiroth eller Phihahiroth (Ex. 14: 2); af orsak at när Pharao såg dem där i trångslen, skulle han söka til at stänga dem in (Ex. 14: 3). Denna ort som låg emellan Magdalen och sjön, är så belägen, at wiken af röda hafwet på den ena sidan, och bärgen, som komma ifrån Agerond, formera en Angle. Wid Phihahiroth gingo Israeliterne öfwer röda hafwet och sedan de wandrat tränne dagar igenom öknen af Etham, kommo de til Mara (Num. 33: 8). Om Israeliterne, som kommo från Etham til Phihahiroth och sedan de gått öfwer sjön, skulle kunna kommit tilbaka, så måste nödwändigt denna öknen utbreda sig på östra kanten af röda hafwet, hwilket fastställer den meningen, som wi hafwa om Ethams belägenhet, nämligen där hwaräst E-

gyptiska öknen lyctar och en annan begynner som sträcker sig til Gorondel.

Således, och denna wägen synes det trowärdigt, at Israeliterne kommo til röda hafwet. Nu wela wi undersöka huru de widare fortsatt deras resa, sedan de kommo op utur det samma hafwet, wid de källorna, som Araberne ännu af gammal sägen kalla Mosis brunnar. Skriften säger, at sedan de kommit op utur det röda hafwet wid Sedur, gingo de igenom öknen af Etham och anlände den tredje dagen til Mara. En så ansenlig myckenhet med folk hafwer efter alt utseende ej kunnat resa mera än som 5 mil om dagen (man räknar gemenligen i hela Levanten sådane mil, som hålla 3 Italienska mil), nu som Mosis brunnar intet ligga längre ifrån Gorondel än 16 mil, så kan man med skäl sluta, at Gorondel är det samma som Mara, hälst som här (hwilket om Mara skrifwit står) äfwen många springande watten-ådror finnas, hwaraf en enda gifwer friskt watten, alla de öfrige äro af en ganska bitter smak.

De Christna, som bo på berget Sinai, hafwa af gamla berättelser, at Tor skal warit i forna dagar Elim, hwilket war den första station som Moses gjorde med Israeliterne ifrån Mara, men Skriften räknar allenast en dagsresa ifrån Mara til Elim, och ifrån Gorondel til Tor äro 30 goda mil, hwilket Israeliterne aldrig kunnat rest på en dag. Om man nu wil sätta så mycken tro til deße berättelser at taga Tor för det gamla Elim, så måste man då

då tro, at Israeliterne kommit utur röda hafwet på et ställe, hwarifrån de kunnat aflagt i 4 dags resor denna wägen, hwilket skulle wara 20 mil på denna sidan om Tor och 30 mil på andra sidan om Sues, och då wore det omöjeligt at finna något ställe i Egypten, hwarifrån de kunnat gå ut, som wore gränsande til Philisteernes land, och som tillika woro 3ne dagsresor ifrån röda hafwet belägit. Där är en dal 5 mil ifrån Gorondel, Thaibe benämd, hwaräst många springkällor finnes; hwilken man med mycket större skäl kunde anse för watnets skull, samt ocksä för belägenheten af orten, som är just en dagsresa ifrån Mara. Den femte dagen lägrade de sig wid sjön på et ställe som nu bär namn af Maraka, hwilket är et stort fält om 7 a 8 mils längd och 2 a 3 mils bredd, som ligger en dagsresa, näml. 5 mil från Thaibe. Och såsom det är trowärdigast at Israeliterne hafwa landstigit utur röda hafwet wid Sedur, så kan man ocksä därutaf sluta, det (efter wår gißning, at de rest fem mil om dagen) den fjerde dagen kommo de til Thaibes dal, som är 20 mil, och den femte dagen efter Skriftens utsago, wid sjön til Marakas fält, 25 mil därifrån belåget, hwilken wäg är deß utan den endaste de kunnat taga i deße stora öknar. Ifrån sjön gingo bemälte Israeliter på 4 dagars tid til Raphidim, hwilket måste wara en ort, som nu förtiden kallas Raphaid och ligger ungefär 19 mil ifrån Maraka. Det som styrcker oß i denna meningen så mycket mera, är icke allenast namnens öfwerenskommelse, utan

tan

tan ocksä denna dalens läge; aflägsenheten därifrån til bärget Horeb och Sinai kommer ocksä wäl öfwerens med det som hände den tiden i Raphidim, när folket knorrade öfwer brist på watten. Raphaids Dal ligger ungefär 4 mil ifrån Horebs berg; hwilket bekräftas af det Språket så mycket mer, då Gud sade til Moses: Gå fram för folket. Denna orten är mycket lägre än Horebs berg och den stenen som wises ännu wara den samma, hwarutur Moses lät rinna watten, hwilket ocksä nödwändigt borde wara, om eljest watnet skulle kunna komma til lägret; och ännu i dag rinner der et watten ifrån Horebs berg igenom denna dalen.

Det är mycket swårare, at finna hwad wäg Israeliterne gått ifrån Maraka til Raphaid. Om de hafwa följt sjökanten at komma til utloppet af floden Pheiran wid Elka dal, så hade de nödwändigt bort lägra sig ännu en gång wid sjön, hwilket om så wore, skriften wäl skulle hafwa omtalt. Denna wäg är nu förtiden den wanligaste, därföre är det mycket likligare, at de gått från Maraka til den bekante Inscriptions dalen. De 4 dagarne på hwilka de gått ifrån Maraka til Raphaid fördela wi således, at det första lägret war i Sin eller Inscriptions dalen, hwilket är den berömde platsen, hwaräst så många namn äro uthuggne i berget, som ännu ingen har kunnat läsa, men gissa dock at det är det språket som Israeliterne den tiden brukade; den dagen gingo de fem mil. Det andra war Daphca halfwägs emellan den förra dalen och en ort Kerm

be=

Sv. Bibl. Del. 4. f. 9.

benämd; den dagen gingo de 4 mil. Det 3dje war i Alus, som war beläget antingen däräst nu Kerm ligger eller däromkring, och gingo de den dagen 4 a 5 mil. Änteligen det 4de war Raphidim, nu för tiden Raphaid, hwilken dagsresa war 5 mil.

Deße äro dels wåre egne oförgripelige tankar, dels ock oß meddelte af en i Cairo boende Medicus D. Mainardi benämd, som kom ifrån berget Sinai, då wi woro i Sues, tillika med en Fransyſk Köpman Mr. Ovelli benämd, bägge rätt curieuse män, med hwilka wi reste tilbaka til Cairo och formerade tilsammans denne hosgående Charta, hwilken wi töre försäkra wara accuratare än någon, som härtils om det Landets läge utkommit (*).

* * *

2) Relation om Resan ifrån Cairo til Sues och det Röda Hafwet.

Under wårt wistande i Stora Cairo, hade wi föresatt oß at göra en resa til det röda hafwet och förnämligast til den derwid liggande berömde Sjö- och Handelsstaden Sues; wi betjente oß derföre af en Extra-Caravan, som förde en Utskickad ifrån Pachan och tillika en af de största Caffe-Köpmän i Cairo, Cheraibi Chelibi benämd, af hwilka den förra hade af Pachan på den Ängelske Consulens recommendation befallning, at hafwa om oß på wägen en noga om-

B

(*) Den ſkal utgifwas framdeles på en gång med Titulbladet.

omsorg. Med den senare hade wi också förut gjort bekantskap igenom de Angelske Köpmänner som wi woro adresserade til. Wårt resetyg bestod af trenne Cameler, en som wi sjelfwe rede uppå i twänne korgar som hängde på bägge sidorne; den andra för wåra saker och twänne betienter neml. wår Tolck och en Skåtsk Målare Thom. Hume benämd; den tredje för friskt watten, och kostade oß alla tre 6 Ducater.

Wi reste altså ifrån Cairo den 12 Septembr. 1733 och hwilade om natten i en Ocqvelle eller härbärge, som ligger ungefär en half mil ifrån Staden, när man går igenom Stadsporten Babnassar. Hwaräst infant sig samma afton en Caravane af 7 a 800 Cameler, som gick också med samma lägenhet til Sues.

Andra morgonen ganska bittida begåfwo wi oß alla i et följe på resan; och sedan wi rest fyra och tiugu mil (Fransyska mil som göra tolf Swenska ungefär) til öster, wände wi oß något litet söder åt, och gingo så länge igenom stora öknar, til deß wi änteligen tredje dagen om middagen kommo til en ort Agerond benämd, som säges warit i forna dagar Staden Heliopolis. Nu för tiden är det endast et fyrkantigt Slott, som tjenar allenast til Magazin, at hålla wägkost för de Soldater, som beledsaga Caravanerne til Mecca. Därwid är en brun at wattna Camelerne, men som watnet är saltaktigt, så tjenar det ej at dricka för de resande. Wi fullföljde där ifrån wår resa til Sues, sedan wi

wi lagt bakom oß 4 a 5 mil S. O. alt stadigt igenom öknar. På högra handen hade wi en rang af ofantligt höga bärg af hwilka wi hade sedt begynnelsen 4 eller 5 mil på denna sidan om Agerond och lycktades 5 eller 6 mil på andra sidan om Sues wid kanten af röda hafwet. Hwarwid wi observerade at deße berg sträcka sig öster til wäster ifrån Agerond til Cairo och Syd Syd-ost ifrån Agerond til Sues. Af deße uträkningar funno wi at Sues ligger 6 eller 7 mil mera söder ut än Cairo; hwilket kommer öfwerens med en mycket lärd Jesuits tankar, Fader Sicard benämd, som afmätt bägge orternes högd och sätter 25 minuters Lat. skilnad emillan dem; sättandes Sues til 29 gr. och 30 minut. och Cairo 29 gr. och 5 minuter.

Uppå denna wägen winlade wi oß om at gifwa akt på Israeliternes wäg igenom deße orter, när de gingo utur Egypten, resandes därföre alt stadigt med Bibelen i den ena och Landt-Chartorne i den andra handen, men såsom wi hade bättre tilfälle därtil wid återresan, då wi woro i sällskap med twänne Fransoser, som kommo ifrån bärget Sinai, hwilka därjämte yppade för oß sina tankar angående den öfrige delen af Israeliternes gång, med hwilka wi gjorde några små afwägar utur wår led, så hafwe wi gjort en särskilt beskrifning därom och sluta så ut altsammans här.

Wi gingo, som sagt är, ifrån Cairo til Sues i trenne dagar. Om morgonen af 3dje dagen mötte wi en Caravane, som kom ifrån Sues och gick til

 Cai-

Cairo, af samma storlek med den wi woro uti. Och upkom en tråta i spetsen af bägge Caravanerne, som gjorde at alla de andra togo til gewär, hwarmed alla Araber af denna sidan äro wäl försedde, skiöts på bägge sidorne ungefär trettio musqvet skått förrän de kommo ifrån hwarandra.

Wi hörde wid detta tilfälle, at deße orter äro ganska farlige at resa uti, så wäl i anseende til röfware, som det beständiga kriget, som är emellan Araberne ifrån Lor och de som bo på denna sidan, hwilka enär de mötas, aldrig skona hwarannan, hwilket gör at man aldrig reser denna wägen, om man intet är til stort antal. Pachans folk stälde sig strax omkring wåra Cameler på det at ingen skada oß måtte tilfogas. Det berättades oß därjämte, at under den tiden skeppen i Sues fara til Gidda eller komma därifrån, så äro gemenligen 2 eller 3 Caravaner om weckan på wägen, eljest är allenast en hwarje månad.

Halfannan mil förr än man kommer til Sues ser man en byggnad, hwaruti är en brun, med saltaktigt watten ganska nyttigt til at watna Camelerne med, som då äro i Caravanerne. J Staden fins intet något friskt watten, utan wist folk hämtar det öfwer et bärg, som ligger 6 a 7 mil därifrån på andra sidan om hafwet eller wägen til Sinai bärg och säljer det därefter mycket dyrt. Wi betalte en half Seviliane eller specie Riksdaler för en kanna watten.

Staden Sues består af ungefär 300 hus wäl

nog

nog bygde, men ganska illa underhållne, emedan innewånarne icke uppehålla sig där hela året igenom. De som ständigt wistas där, äro en Aga från Pachan i Cairo, et Compagnie Fotfolk eller Janißairer och et Compagnie af Cavallerie eller Azab, hwart och et commenderat af en Odabachi eller Lieutenant, några små Köpmän som sälja Tobak, Pipor och Caffe, samt watten, Meloner och bröd, hwilket är al den delice som detta folket tractera sig med, och eländige Handtwärkare. Alle de öfrige äro dels Araber, som paßera därigenom, dels Sjöfolk, dels ock Factorer ifrån Caffe-Kiöpmännerne i Cairo, som gå därifrån enär deras affairer äro slutne. Den tiden som Skeppen komma eller gå bort, räknade wi, at antalet af Innewånarne bestå, af ungefär tretusende personer, men den öfrige tiden af året, som måstadelen bruka at fara bort derifrån, skal näppeligen räknas trehundrade. Där äro 30 Christne Familier, alle Greker, som dels bo der hela året igenom, dels komma dit för wißa ärender. De äro förbundna, hwar familie för sig, at hålla en Caffie eller Arabisk wackt til at förswara sig emot anfall. Araberne hålla denna orten så i deras wåld, at så snart det göres dem något förnär, så taga de i besitning det friska watnet och twinga därigenom Turkarne, hwilka ej kunna wara det samma förutan, at gifwa dem den ersättning som de begära.

Inwånarena berättade oß, at Staden förut warit bygd wid ändan af Golfen på en högd, som wi gingo at bese, men kunde ej finna några märken

 däraf

däraf; hwarken genom murar eller några andra lemningar; det är fuller wist at wi intet torde gå öfwer alt af fruktan för Araberne; man kan ocksä tro at igenom den långa tiden, sanden öfwertäckt alla qwarlefworna däraf.

Nu för tiden är Staden bygd nedanför ofwannämde högd på en halfö, så at ändan af Golfen formerar en hamn Nordost af Staden. Denna hamn, för des låga watten, eller ock för des Ebb och Flod, kan intet hålla andra fartyg än små Galleior; de Skeppen som lasta, ligga ungefär en half mil ifrån Staden söder ut.

Nu för tiden räknas i Sues trettio twå Skepp, som gjöra resan til Gidda. De äro gemenligen af 5 a 6000 qvintalers storlek, där skal ock wara af 10 a 15000 qvintaler, men wi hafwa intet sedt det samma. Til byggnaden äro de tämmeligen lika wåra Skepp, endast at fram och bakstammarna äro något högre. Wi sågo några som woro bygde i Mecca af Europeer, deras Tackel är af Palm-wide, eller et slags bark utaf Palmträd, de hafwa intet mera Artillerie än endast twänne 2 pundige Canoner til at salutera med. Deras segel äro af Bomuls duk, blå och hwit, som fabriceras i Egypten. Deras provision af watten hålla de i twänne stora Cisterner bak i Skeppet, således bygde at sielfwa Skeppet gjör en sida af samma Cisterne. Styret är af en underlig byggnad: nedanföre är det mycket bredt och tager op åt smäningom utaf; och i stället at styrpinnen hos oß sättes ofwanpå Styret, så sätta de honom på en

en tredjedel nedan wid, så at han står långt utur Skeppet. Sedan regera de det samma med twänne täg, som de låta gå på bägge sidorna af Skeppet.

Skeppen gjöra årligen en resa til Gidda, hwarest de föra åtskilliga Europeiske waror, men i synnerhet en stor myckenhet af Sevilianer och bringa tilbakas Caffe, Specerier &c. Tiden på hwilken de fara bort, är gemenligen ifrån Augusti til December; och sker deras återresa ifrån Mars til Junii. Orsaken hwarföre de wänta på deße twänne årsens tider, är, at, såsom de lasta ända til brädden och altså intet äro i stånd til at lovera, så äro de twungne at wänta på de årsens tider, som winden är gynnande, hwilket är endast på deßa förenämda terminer. Det händer ibland, at då de draga för långe ut med lastningen, tiden går förbi; eller de wanliga windarne tryta, i hwilka händelser de måste ligga stilla, ehwarest de äro til et annat år.

Skeppen hafwa allenast et däck, hwilket när det är fullastat under, så fylla de äfwen däcket ofwanpå ända til brädden af fartyget. De gåfwo oß några skäl dertil, neml. at såsom man i Röda Hafwet intet kan lovera för de många klippors och sandbankars skull, så är öfwerlastningen intet skadelig, enär den intet är omåttelig. Och såsom Pachan med wåld fordrar af Skepparne penningar, som de ej kunna undwika at betala, om de annars wilja fortsättja deras resa och ej blifwa underkastade stora afgifter; så hafwa de därföre frihet at fordra frakten af Köpmännerne förän de resa, hwilket gjör at de taga in så

mycket

mycket waror, som Skeppen möjeligen kunna hålla, utan at bry sig om de giöra långa resor eller ej, hwilket dock Köpmännerne kunde förneka dem, om frakten ej betaltes förrän efter sluten resa.

Frakten är gemenligen en Seqvin Gingers eller ungefär 15 Dal. K:mt, för hwar säck, som håller 2 Ardab (*) af hwad slags waror de måge wara, men ibland lägges så stora afgifter på dem, at de äro föranlåtna förhöja den samma ända til twänne Seqviner.

Af de förbenämde 32 Skepp, höra några Turkiska Kejsaren til, hwilka tjäna til at föra den wanliga tributen ifrån Egypten til Mecca; des utom äro där 4 små Galejor i ganska slätt tilstånd, som för några år sedan blifwit bygde, til at ränsa sjön och ledsaga Skeppen som gå til Gidda. Pachan är förbunden at underhålla de samma, hwarföre han njuter inkomsten af tullen i Sues. Han winner mycket därpå, emedan honom tilstånd gifwes, at taga för alla ut och ingående waror 10 Procent, äfwen ocksä för contante penningar. Det berättades oß som en stor hemlighet, at en Ligue war gjord emellan Cherifen i Mecca, en stor Prins af Hiemen och Stora Sultan, til at bemägtiga sig de orter, där Caffe wäxer, och därigenom förhindra Europeernas Handel, sedan de ensamt slagit under sig denna wara. Cherifen skulle gifwa 10 stora Skepp, Sultan 6 utrustade Galejor och Prinsen af Hiemen 15 eller 20000 Man. Men om denna föresats blifwer wärkstält, lämnas til tiden. An-

(*) 1 Ardab gör ungefär 300 Angelska Lispund.

Angående Röda Hafwets namn äro många underliga gißningar. Somliga resande hafwa påstådt, at det kommer af en röd sand, som röres up när det blåser och gifwer åt watnet en rödagtig färg. Under wårt wistande i Sues hafwa wi noga underrättat oß därom, men funnit, at både grunden så wäl som watnet äro af samma färg och natur, som alt annat watten i Ocean. En gammal lärd Arab, Hagi Usuf benämd i Cairo, har försäkrat oß, at detta haf har fått sitt namn af Pharao, som med Egyptierne följde efter Israeliterna och drunknade däruti; hwilken mening han sade sig tagit utur åtskilliga Arabiska Manuscripter och Historier, som ännu äro i behåld. Sant är det, at uti de Arabiska gamla Manuscripter finnes många traditioner, som hafwa gemenskap med wißa händelser i den Heliga Skrift, fast än en del af dem äro så förmörkade, at man utan möda ej kan känna dem igen; dock sluta wi häraf, at det ej är otroligit, det detta Lands Inwånare weta utaf Moses och Israels barns utgång utur Egypten, samt Pharaos och Egyptiernas fördränkande i det Röda Hafwet.

En slags omogen Corall finnes alt omkring detta hafwet gulaktig til färgen och ibland hwit, som formerar sig i grenar til åtskilliga slags figurer. Wi hafwa tagit därifrån många wackra stycken, som wi hafwa i Angeland. Men at denna Corall är blöt och mjuk under wattnet, samt at den samma blifwer

C hård,

härd, så snart den kommer i lufften är en opdicktad osanning.

3) Beskrifning öfwer Tryckeriets inrättning i Constantinopel, och des nu warande tilstånd.

År 1726 såg man en liten skrifwen Tractat komma ut i Constantinopel, som utförde widlöftigt alla de förmåner, det Almänna skulle hafwa utaf et Tryckeries inrättande. Samma Tractat kom omsider i Stora Viziren Ibrahim Pachas händer, hwilken sedan han med nöje läst den samma och mycket berömt Auctorens tankar (som han war en öfwermåttan wettgirig Vizir), upwiste han den samma för den då regerande Sultan Achmed 3. Bemälte Keisare förklarade däröfwer sit nöje och befalte Mufti (Öfwerste Prästen), at säga sin mening härom. Auctorens namn war då redan bekant, at wara en Ibrahim Effendi, som förutan de Orientaliska Språken war äfwenwäl mägtig det Latinska tungomålet. Mufti förklarade igenom en Tetua (eller beslut, teknat med des egenhändiga underskrift), at et Tryckeries inrättning wore ganska nyttigt, samt berömde mycket Auctoren för des invention och härutinnan wista nit för det Almänna.

Sexton af de förnämsta Lagkloka i Riket, hwilkas meningar också inhämtas i alla heliga saker, gjorde det samma som Mufti, näml. berömde

så

så wäl inrättningen af et Tryckerie, som sielfwa Autoren, hwilken brakt samma sak uppå banen.

Härpå utkom et Käjserligit Privilegium uppå et Tryckeries anläggande i Constantinopel, hwilket blef sedermera bekräftat igenom en Hatte-Cherif (som Käjsaren skrifwer med egen hand), hwarpå sedan i kort tid werket blef anlagt af Ibrahim Effendi, som hade låtit redan förut komma nödiga arbetare ifrån Tyskland, samt Stylgiutare som giorde bokståfwerna, så at han straxt begynte at arbeta. De Werk, som ifrån första början alt in til denna dagen äro tryckte i Constantinopel, äro i ordning följande, tillika med deras pris utsatte näml.

1) Första begynnelsen blef giord med et Lexicon på Turkiska och Arabiska, kallat Logati-Vancouli. Auctoren war Mehemed, en uti den Mahometanska Lagen mycket förfaren Man, som war född i Van, en Stad i Provincien Azerbigian och dog uti Medina Lulnabi i Arabien. Denna Bok är ej annat än en öfwersättning uppå Turkiskan af et Arabiskt Lexicon Sahih Giauhari kallat, uti hwilket alla gamla och swåra Arabiska ord äro uttydde uppå sådan Arabiska, som då almänt taltes. Det war upsatt af Ismael Hemads Son, som war född uti Staden Farab i Provincien Mauaralnehr. Man ser i detta Lexicon Turcico-Arabicum en lång förteckning uppå alla denna senare Auctorens wärk, så wäl som Mehemeds, detta wärks Auctor. Methoden, som är brukad och i akttagen wid detta Lexicon, är ganska sällsam och förtjänar at omrödras. Ty

först fördelar Auctor hela wärket i 28 Capitel, efter de 28 bokstäfwerne i det Turkiska Alphabetet och samlar tilhopa i det första Capitlet alla de ord, som ändas uppå den första bokstafwen och så widare. Sedan delar han hwart och et Capitel eller division i 28 subdivisioner, hwaruti han observerar, at i den första samla alla de ord, som begynnas på den första Bokstafwen, i den andra de orden som begynnas på den andra bokstafwen och så alt utföre. Därefter fördelar han ännu hwar och en af deßa subdivisioner uti 28 flera divisioner, hwaruti han följer samma ordning med den andra bokstafwen, som han uti de förra afdelningarna giort med den första. Priset på detta Lexicon blef af Käjsaren sielf utsatt til 35 Riksdaler försäldes dock sedermera i Constantinopel för 25 Riksd. Det består af 2 Volumer in Folio. Den 1 Tom. är 666 pag. och den andra 756 pag.

2) Det andra Wärket, som är utkommit ifrån detta Tryckerie, är en Historia under titul af Schat Aliti Barsi Assar Albihar eller Tufetul Kibar. Auctoren däraf är en Hadgi Kalfa eller Kalib Chelibi benämd, som är första Secretaire uti et Cancellie. Detta Wärk innehåller en Berättelse om alla Turkarnas märkwärdiga Sjötåg uti Archipelago, Swarta Hafwet, Arabiska Golfen, samt uppå Euphraten. Han giör tillika en Beskrifning, om åtskilliga slags fartyg deras nytta och bruk, samt anförer wid slutet en Alphabetisk Förtekning på alla Turkiska Amiraler. Denna Boken är utsirad med 5 Kopparstycken

ken och är af 75 pag. in Folio, säljes för tre Piaster.

3) En Dagbok skrifwen på Latin af en Jesuit Mißionarius, och sedermera förökt samt öfwersatt på Turkiska af Ibrahim Effendi, war det 3dje Arbetet, som i detta Tryckerie utkom. Detta Wärk är bekant under namn af Aghuanian, emedan det innehåller förnämligast en Beskrifning om Aghurianerne, deras ursprung samt upror, som äro et gammalt Folkslag i Persien. Ibrahim Effendi har lagt därtil de Persiska omhwälfningarna, samt åtskilliga andra artiga saker. Det är 97 pag. stor in Folio förutan Företalet, och försäljes nu för tiden för 2 Piaster 20 Paras.

4) En Beskrifning om Wästindien eller America war det 4de Wärket under namn af Teuarikh Indi Garbi, hwars Auctor är en Chatif Chelibi benämd. Detta Wärk handlar om åtskilliga Geographiska ämnen efter de gamlas systeme, som man ej hade härtils rätt förstått, utom Americas upfinnelse af Spaniorerne, deras resor och det förnämsta som de där förrättat de första 50 åren. Förutan 4 Geographiska och Cosmographiska Chartor är denna Bok utsirad med åtskilliga afritningar af några slags djur, som skola finnas i Wäst-Indien. In Qwarto 91 pag. och kostar 3 Piaster.

5) Sedan utgafs Tamerlans Historia, under namn af Janghi Timur eller Timur Tarikhi; den lärda Murteza med det tilnamnet Netmezadi, född i Bagdad, är des Auctor. En berömd Arabisk Skri-

dent Ared Schah benämd war den första, som uppå några anmärkningar, skrefne med Tamerlans egen hand, sammanskref denna Bok på Arabiska. Men hans skrifart war så högtrafwande och så swår, at knapt någon förstod hans Bok. Därföre företog denna Murteza sig at öfwersätta honom på Turkiska, på det at en hwar måtte kunna förstå honom. Det är en in 4to om 129 pag. säljes för 3 Riksd.

6) Det 6te Wärket i ordningen war Egyptens Historia (så gamla som nyare), Misir Terarik kallad. Auctoren är Kuleili, som warit Secretaire wid Pachans Hof i Egypten. Detta Wärk, som är merendels et utdrag utur gamla Arabiska Handskrifter (hwartil Auctoren haft god lägenhet), handlar först om Egyptens tilstånd ifrån werldenes skapelse til syndafloden och derifrån til Circaßiernas förstöring, på det sätt, som de Arabiska Auctorerne det berätta. Sedan handlar han om Circaßiernas förstöring utaf den Turkiska Käjsaren Sultan Selim, hwars Actioner han åfwenwäl beskrifwer, och gifwer aldrasidst en förteckning på alla de Pachar, som Porten skickat at regera Egypten. Det består af 2 Tomer in 4to, den första om 65 pag. den senare 51 pag. kostar 3 Riksdaler.

7) Därnäst kom ut Kalifernes Historia, Gulchana Koulefa eller Kalifernes Rosenkrants kallad. Denna Historia är författad af den samma Murteza som skrifwit Tamerlans Historia. Han gjör först en Beskrifning um Babylons grundläggning, sedan gifwer han en förteckning uppå alla Kaliferne, där=

därnäst uppå alla Turkiska Käjsarena alt in til Sultan Achmed 3, görandes en kort beskrifning om deras märkwärdigaste bedrifter, in Folio 130 pag. priset är 5 Riksdaler.

8) Det 8de Wärket war en Grammatica på Turkiska och Fransyska eller en kort method at lära det Turkiska Språket. Auctoren är en Anonymus och dediceerar detta Wärk åt Cardinalen Fleury, bestående af 194 pag. in 4to, säljes för 3 Riksd.

9) Theatrum Mundi eller Dgian-Nouma skrifwit af Kiatib Chelibi, en mycket berömd Skribent ibland Araberne. Detta är en Geographisk Beskrifning af werlden men i synnerhet af Asien, upfylt med wackra Geographiska Kartor, hwilka när de äro illuminerade, så kostar wärket 44 Riksdaler.

10) Takrimen Tevarik eller Sultanernes Historia in Folio kostar 5 Riksdaler.

11) Nizanmie, skrifwen af Ibrahim Effendi handlar om åtskilliga de Europeiska Magternas Krigsmaximer, samt medel at förhindra upror och inbördes buller, med några Auctorens reflexioner, säljes för 1 Riksdaler.

12) Fu Yonzat Miknatis-i-ne eller Beskrifning om Magnetens wärkan och bruk, är öfwersatt utur Arabiskan, priset är 1 Riksdaler.

13) Twänne Geographiska Chartor, den ena öfwer det Caspiska Hafwet och den andra öfwer det Swarta Hafwet, hålles för wara rätt accurat.

14) Nahime eller en Historia om alla Ottomanniske Käjsarena in til den nu regerande Sul-

tan

tan Mahmoud. Detta Wärk består af 2 Band in Folio, hwartil Ibrahim Effendi med åtskilliga andra bragt det samma, oanseedt at det först war skrifwit i 300 Tomer, som förwaras i Käjserliga Bibliotekeet. Det berättas at en Sultan, åt hwilken den första widlöftiga Auctoren öfwerlämnat sit wärk, befalte honom draga det tilhopa til 80 Tomer, hwaröfwer han så förargade sig, at han straxt gick hem och dog. Detta wärk säljes för 25 Piaster.

Ibrahim Effendi har berättat oß, at han wil företaga et stort Lexicon uppå alla de mäst brukeliga Språken, så wäl i Orienten som Europa, om han kunde finna förlagsmän därtil.

Denna Ibrahim Effendi är en ganska flitig och arbetsam Man och drifwer nu hela Tryckeriet med 5 sina Söner, ty alla de Tyska betienterne lupo ifrån honom i det sista uproret. Och är det förundrans wärdt, at de på så kort tid kunde lära hela konsten, så at de nu mera intet behöfwa några främmande Arbetare.

Constantinopel, d. 20 Julii 1735.

4) Bref

4) Bref til Kongl. Commercie-Collegium.

Högwälborne Herr Baron och President (*)
så ock
Hög- och Wälborne Herrar Commercie-Råder,
Assessorer och Commissarier.

Så snart som wi hade haft den äran, at ifrån Venedig i ödmjukhet upwakta Högwälborne Hr. Bar. och Presidenten samt Höglofl. Commercie Collegium, fortsatte wi wår Levantiska Resa därifrån med et Angelskt Skepp, som wi hade betingat, at lägga an wid alla de förnämsta Handelsstäder i Venetianske Golfen, så wäl som i Albanien och på kusten af Morea, hwilken resa sedan wi hade lyckeligen fullbragt til wår största satisfaction, ankommo wi til Cypern, til hwilken ö wårt fartyg förnämligast war befragtat. Wi uppehöllo oß intet längre där, än til des wi förmente wara fullkomligen underrättade om tilståndet af des Commerce och Manufacturer, då wi sedan förfogade oß til Seide, S. Jean d'Acre och Jaffa med et fartyg, som war befragtat til förenämde orter. Ifrån Jaffa togo wi en tour igenom det Förlåfwade Landet til Jerusalem och så tilbakas igen. Och som wi funno en god lägenhet, at gå til Egypten med et Angelskt skepp hörande til det Levantiska Compagniet, togo wi det tilfället i agt och gingo så öfwer til Damiatta, som är näst Alexan-

D dria

(*) Hr. Baron Daniel Niclas von Höpken, som dog 1741.

Sw. Bibl. D. 4, A. 4.

dria den förnämsta Handelsstaden i Egypten. Hwarifrån, sedan wi besedt åtskilliga Städer uti Delta eller Nedra Egypten, wi omsider kommo hit til Cairo d. 15 förl. Månad. Under wårt wistande här hafwa wi esomoftast giort små resor, at se alla de häromkring befinteliga Antiqviteter, dels at tilfyllest giöra wår egen Curiositet, dels ock at så mycket mera fördölja wårt förnämsta ändamål, hwaruti om wi det ringaste skulle låta märka oß, wi wiserligen skulle illa paßera wår tid, hwaraf man har friska exempel. Och som wi med en utskickad ifrån Bascha af Egypten haft et godt tilfälle, at bese Sues wid Röda Hafwet, som är allenast trenne dagsresor härifrån, så hafwa wi äfwen giort en liten resa til denna så berömda Siöhamnen, under föregifwen orsak, at gå til Sinai och Horebs berg. Men sedan wi besedt denna ofwannämde stad, fingo wi en god förewändning at gå hit tilbaka igen, i det at Araberna, som nu lefwa häromkring, begynt at föröfwa öpen fientelighet och besätta alla wattukällor på wägen, til at förhindra farten för alla resande. Hwilket upror, som det är orsaken til en stor omhwälfning i handelen härå orten, så hafwa wi ei hållit otjenligit, at gifwa en litet utförligare berättelse härom, hälst som näppeligen få lära weta rätta sammanhanget af denna saken. Den förnämsta gren af Handelen i Egypten är Caffe, som under namn af Levantiskt Caffe behåller ännu företrädet för alt annat. Det kommer ifrån Arabien, antingen siöwägen öfwer Röda Hafwet ifrån Gidda til Sues och

och så landwägen hit, eller och öfwer land med Caravaner ifrån Mecca och Gidda. Och som Araberna äro Mästare öfwer hela den Tracten, så äro bägge desa wägar farlighet underkastade för detta rofagtiga folk, som hålla al den intägt för rättmätig, hwilken de med wåld kunna sig tilägna. Turkiska Käjsaren är nödsakad, at erlägga til dem en årlig skatt, änskjönt de äro hans egna Undersåtare, på det at så wäl Caravanerne som Skeppen på Röda Hafwet måtte få gå oanfäktade fram och tilbaka. Ehuruwäl de hålla ej altid så noga detta aftal, utan bryta det under den ringaste förewändning, hwilket de ock nu nyligen gjort allenast för en liten träta emellan 2ne enskylta personer, en Arab och en Turk, af hwilken träta de sedan tagit sig tilfälle, at bemantla det öfwerwåld, som de nu föröfwa. Och som inga farty wåga sig at gå ifrån Sues til Gidda, så länge detta buller påstår, änskjönt tiden nu är inne (efter som Augustus och September äro endast de 2ne månader, som nordan wäder blåser, hwilket kan hielpa dem öfwer), så har priset på Caffe märkeligen stigit, neml. den korta tiden wi här warit 8 Piastres per Fardel eller 300 skålp. Engelsk wigt, emedan det då wi ankommo galt 28 och nu 36 Piastres. Och hafwa de drifwit med denna wara en fulkomlig Actie-Handel, så at hon stigit och fallit något hwar dag, alt som man kunnat sprida ut rykte och tidningar om hopp af en förlikning och stillestånd, samt skeppens afgång från Sues. Dock synes det, som Araberne skulle snart blifwa twungne,

 at

at höra skäl, sedan som Baschan af Egypten har låtit förklara dem, at han i widrig händelse wil förbjuda al Spannemåls tilförsel til Gidda, hwarigenom Araberna skulle dö af hunger; efter som de sjelfwa ej hafwa någon spanmål, utan måste det alt komma från Öfra Egypten. Detta har fuller altid warit et säkert medel, at hålla Araberne i tygelen, men Turkarne töras ej oftare betjena sig af detta hårda steget, än i största nödfall för fruktan af någon farligare påföljd.

Hwad eljest angår så wäl Caffe handelen som al annan Handel i detta land, förbehålla wi oß, at omständeligen lägga det för Högwälb. H. Bar. och Presid. samt Högl. Kongl. Commercie Collegium uti wår Rese Relation, emedan nu hwarken tiden eller omständigheterna tillåta oß at så utföra det, som sig bör, ej heller at wåga det på en så lång och owiß resa, som härifrån til Swerige. Wi ärna nu med första begifwa oß härifrån til Alexandria och sedan til Smirna och Constantinopel, så at wi så snart som möjeligit är må kunna sluta wår Levantiska Resa. Emedlertid hafwa wi den äran, at med djupaste wördnad förblifwa

Högwälborne Herr Baron och Presidentens

samt

Höglofl. Kongl. Collegii

Cairo, d. 24 Sept. 1733.

ödmjukaste tienare

C. F. von Höpken. E. Carlsson.

til Stockholm.

5) Bref

5) Bref til Riks-Rådet m. m. Hr. Grefwe Gustaf Bonde.

Högwälborne Herr Grefwe och Riks-Råd.

Wi hade den äran, at den 27 Mart. med största wördnad emottaga Eders Excellences Höggunstiga skriswelse af d. 10 Decemb. fistl. och har det högeligen fägnat oß, at Eders Excellence med Höggunstigt wälbehag ansedt wåra korta swar uppå de frågor, som det behagat Eders Excellence at låta sända oß.

Det är wist, at Egypten är et land, som förtjänar fram för alla andra en wettgirig resandes upmärksamhet och så mycket besynnerligare granskning, som man ännu ej har en enda pålitelig och sanfärdig Berättelse om des tilstånd och minnesmärken. En lärd Jesuit Pere Sicard war den samma, som kunde hafwa fullkomligen förnögt den lärda werlden med en accurat Beskrifning om så det Öfre som det Nedre Egypten, hwartil han, genom många års wistande der och under den tiden gjorde resor, samt förfarenhet i Språken, Historien Mathesin och Ritkonsten med mera, war ogement skickelig; men han hade den olyckan, at han under sina granlaga undersökningar måste sätta lifwet til igenom pästen år . . . Des samlingar äro sedermera sände til Franska Hofwet, men hwad bruk man däraf gjort, det lår man bäst kunna weta i Paris. Wi hafwe sedt uti Aviserne nämnas en Beskrifning om Egypten af Mr. Maillet, men samma Bok är ännu ej kommen i wåra händer; dock wete wi

kyo, at den torde wara fullkomligare än någon annan Beskrifning, man ännu sedt, emedan wi wete at des Auctor residerat, som Fransk Consul, många år i Cairo, äfwen i Pere Sicards tid, och har således haft godt tilfälle, at blifwa underrättad om det landets tilstånd. Om Paul Lucas wärk hafwa wi ingen särdeles god tanka, mycket mindre om hans Person; om hwilken wi i Alexandria hört följande berättelser af en gammal Fransk Köpman Rousse benämd. Han war Kockpoike hos samma Köpman, och blef därifrån Underkock hos den Franska Consuln, men kunde ej länge hålla sig i den posten för des stora benägenhet til dryckenskap, hwarföre hans Herre afskickade honom til Marseille. Wid bortresan erhölt han af Consuln en gammal Mumia, som länge legat i et Magazin, med hwilken samt några få Medailler och något litet penningar, som han samlade af den Franska Nation, han, så snart han ankom til Frankrike, förfogade sig til Hofwet wid början af detta Seculo och gaf sig ut för en ifrån Levanten kommen uppmärksam resande. De naturliga gåfwor, som han måst hafwa haft at inställa sig, samt en ogemen drifighet och djerfhet, wunno honom en tilgång hos Madame la Duchesse, åt hwilken han skänkte sin Mumia och uttydde för henne alla på Likkistan stående Hieroglypher, hwilka han påstod sig wäl förstå, och tillade, at kroppen som kistan innehölt war den Pharaos Dotter, som hade funnit Moses.

Denna Dame, mycket förnögd öfwer denna uptäckelsen, presenterade sin nya Antiquarius för Konung Ludwig 14, hwaräst han blef confronterad med den förska

in Tolken, som sökte at wisa hans bedrägeri; men Furstinnan, som war redan intagen för honom, pålade Tolken tysthet, förebrående honom des okunnoghet och utwerkade för Paul Lucas et underhåll, at med titul af Kongl. Antiquarius resa tilbaka til Levanten at samla gamla mynt och graverade stenar för Konungens Cabinet. Uti den afsigt har han giort twänne resor til Levanten, där han, ehwarest han farit fram, giort sig ganska illa kånd hos alla, genom många falskheter och bedrägerier. När han sedan kom tilbaka til Paris, lät han någon Munk eller Jesuit, som warit i Levanten, skrifwa ihop sina resor, äfwenwäl til de orter därest han aldrig warit, såsom ibland andra det Öfre Egypten, hwarest alla främmande, som bo i Cairo, försäkrat oss, at han, under des wistande där, aldrig ens tänkt at gå. I denna Berättelsen hoppas wi ei lära mißhaga Eders Excellence, efter som det angår en person, som synes giöra någon figur i Republica Litteraria och kan ske är den aldra owärdigaste, som någonsin förtjänt ihogkommelse uti den samma. De Gamla äro ej mera trowärdige eller pålitelige, än wår tids Skribenter. Wi hafwa förundrat oss, huru Diodorus, Strabo och andra kunnat så ofta och så mycket förse sig, äfwen uppå afmätningar och orternes belägenhets och kunna wi ej annat tro än at deßa män ej giorde sig den mödan, at sielfwa undersöka hwad de beskrifwa, utan at de nögt sig med at resa til Alexandria, där stadna och låta någon Präst (som warp de endaste

waste den tiden, hwilka wiste något) giöra sig kloke om det öfriga af Egypten, til hwilket de satt tro och utgifwit sedan deras Beskrifningar, som hade de sielfwe sedt alt.

Wi hafwa under wårt wistande i Egypten giort oß så mycken möda, som warit möjelig, at kunna utleta sanningen och blifwa underrättade så wäl angående det landets forna tilstånd, som om des närwarande belägenhet; och skola wi, så snart som wi få tid och rådrum at sätta wåra samlingar i ordning, hafwa den äran at insända de samma til Eders Excellence, hwilket wi äro skyldige ej allenast en så nådig Förman och Gynnare, utan ock en så berömlig Präses af den Kongl. Wetenskaps Societeten.

Emedlertid böra wi ödmiukeligen förnöja Eders Excellence uppå des höggunstigt gjorde förfrågan, om ibland Araberne ej ännu finnas några lärde Män och älskare öfriga, som brå uppå sina lärda Förfäder, hwilka uti Mathesin, Chymien, Astronomien, Medicin och Historien sig så odödeliga namn förwärfwat? Egyptens Inwånare äro nu för tiden äfwen så olärde, som de öfriga Mahometaner, hwilket ej kommer af någon naturlig dumhet, ty i naturligt snille och qwickhet brås de uppå sina förfäder, men det förakt, som de äro uti hos de rätta Turkarne, hwilka styra dem som slafwar, den ringa upmuntran för lärdom och wetenskaper, som är i Turkiet i gemen, samt äfwen sielfwa den Mahometanska Läran, hwilken strängeligen förbiuder al

annan

annan lärdom än den, at wäl kunna förstå Alcoran, gjör at man nu i stället för de många wetenskaper, hwilka fordom florerade här, ej finner annat än en tiock och mörk okunnighet. Det är fuller uti Stora Cairo et Universitet inrättat, som kallas Dyame Elascher, en stor och kostbar Byggnad med en skjön Mosqve därtil hörig och hålles i så stor wördnad, at ingen Christen får rida förbi, utan måste stiga af sin åsna och gå til fot, til des han är kommen förbi. Detta är sätet för 4 stora Mahometanska Helgon eller Hufwuden för de 4 förnämsta Secter af den Mahometanska Läran, näml. Chafit (deras första Autor, som skal wara begrafwen här), Malcki, Hambali och Hanefi. Förutan Alcorans hemligheter tillika med den Mahometanska Lärans stridigheter, underwises också ungdomen i Astrologia Judiciaria, som är nu förtiden Turkarnes favorite studium, litet i Logican, Astronomien och Historien. Detta Collegium har ansenliga inkomster sig tilslagne, så wäl af Turkiska Käjsarena, som af många enskylta, somliga i Spannemål och Victualier, andra igen i contante penningar, lika som wid wåra Universiteter. Det är funderat af Saladin år 1176, efter Ben. Schonas utsago, därföre kallas det också Salehiah. Af lärde Män hafwa wi känt kanske den endaste, som finnes i hela Egypten, en Engelsk Renegat Hadgi Jusuf benämd, som har alt ifrån barndomen warit där, och war några och 70 år gammal. Den samma Mannen war helt mäktig

alla de Orientaliske Språken, hade i 40 år slagit sig helt och hållit til studierne och ägde många wackra kunskaper, och hafwe wi honom at tacka för alt det wi lärt och inhämtat under wårt wistande i Cairo. Hwad Biblioteker widkommer, så har samma Man berättat oß, at uti Cairo skola finnas stora Samlingar af gamle Arabiske Manuscripter, så at en studerad Person, som komme dit och wore det Språket mägtig, skulle kunna gjöra många wackra uptäckningar. I synnerhet sade han, at hwad den Orientaliske Historien angår, så hade Grekerne aldrig wetat rätta sammanhanget af densamma, utan hade tillika bedragit oß med sig. Och til et exempel, translaterade han för oß utur et gammalt Arabiskt Manuscript följande märkwärdiga Relation om Alexander Magni bewekande orsaker at intaga Persien, hwilket wi taga oß den friheten, at här införa för des besynnerlighet skull.

Bechmen, Konung i Persien, besäf sin egen Dotter hwilken födde Darab. Men som han ej allenast skämdes för denne blodskam, utan ock fruktade för sine undersåtare, ty hölt han detta tyst och lät swepa in Barnet i en wagga, samt kasta det i floden. Darab blef uptagen af en Yllewalkare, hwilken födde honom up för någon tid. Walkarens hustru, som märkte uppå et diamant armband, som Darab hade på armen, at han war en Prins eller af förnäm härkomst, berättade honom det samma; hwarpå han som åfwenwäl kände sig wara född til något högre stånd, lämnade sin Fosterfader och be-

gaf

gaf sig til Hofwet, hwaråst han förnam at Bechmen war död och hade lämnat Riket åt sin Dotter, som hade tillika warit hans Drottning. Han blef årkänd för Bechmens Son och tog spiran af sin Moder. Kort därpå gifte han sig med en annan Konungs Dotter (hwars namn eller härkomst ej nämnes), men som hon hade en illa luktande anda, så förstödt han henne genast, änskönt hon war redan hafwande. Hon blef tagen til äkta af Philip i Macedonien och bragte til werlden Alexander Magnus, som Philip mente wara sin egen Son. Alexander blef upfostrad under Aristoteles och wiste i sin ungdom et stort mod, så at han red på Bucephalus, hwilket förut ingen hade kunnat göra. Philippus blef däröfwer afundsiuk på honom och tog sig tilfälle, at blifwa ond på honom och slog honom en örfil, hwilken Alexander beswarade med många flera och handterade sin Fader illa. Men sedan han hade litet besinnat sig, gick han til Aristoteles och berättade hwad som war passerat, såjandes at Philippus kunde omöjeligen wara hans rätta Fader, emedan han då aldrig hade kunnat begå en så ful gärning, som at bära händer på honom. Aristoteles wiste ej gifwa honom bättre råd, än at gå och fråga sin Moder, hwilket han ock gjorde och fick weta rätta sammanhanget, nämligen at han war Darabs älste Son och at Darius som då regerade i Persien war hans yngste Broder, som Fadren hade fåt med en annan Drottning, samt at den Persiske Thronen hörde honom til. Och häraf kom at Alexander företog den Persiska

ska Expeditionen, sedan han förut correspondcrat med alla Höfdingarne, af hwilka mästadelen låfwade at understödja honom uti detta des rättmätiga krig, som de ock giorde etc.

Om detta är sant, så slås omkull alt hwad wi lära af de Grekiske och Latinske Skribenterne, af hwilka, som är märkwärdigt, många tala, fast än mörkt om de twifwelsmål som man hade at Alexander war Philippi rätta Son (*). Wi hafwa talt med Grefwe Bonneval härom, som också sagt at alla Orientaliske Skribenter komma öfwerens, at Alexander Magnus war Darii äldre Broder, och har wist til Herbelots Bibliotheca Orientalis, hwarest det samma bestyrkes.

Det är intet utan, at icke många Bibliotheker af gamla Manuscripter finnas ännu i Cairo. Wi hafwe sedt et särdeles stort som förwaras i den så kallade Sultan Barcocks Mosque; men som wi ej woro de Orientaliske Språken mägtige, så kunna wi ej säja något mera därom. Konungarne af Frankrike och Stor-Hertigarne af Florens hafwa tid efter annan låtit utleta många rara Manuscripter utur Levanten och hafwa nu däraf de största Samlingar i Europa; men så tro wi, at ännu skulle många nyttige och artiga uptekningar stå at giöra, om man sände hit någon skickelig ung Person, som kunde fulkomligen lära sig de Orientaliske Språken och sedan giöra en resa omkring Levanten, hwartil wi

(*) Vid. Just. lib. 12. Rollin Hist. Ancienne Tom. VI.

wi skulle kunna gifwa en sådan Person god handledning och underrättelse.

Angående de gamla Grekiske Käjsarenas Bibliotek som skal förwaras i Seraglion, så förbehålla wi oß at få ödmjukeligen gjöra Eders Excellence en fulkomlig berättelse därom, när wår Ibraim Effendi kommer hit tilbaka; ty wi weta at han, då han begynte at inrätta sit Tryckerie, fik tilstånd at visitera det samma. Nästan hwar och en, som wi nu frågat därom, har gifwit oß en olika berättelse. Somlige säja, at i Sultan Mahomed 4:s tid, då Seraglion bran, också detta Biblioteket brunnit op; andre säja at det blef allenast skadat, andre igen, at där skola finnas stora Samlingar af rara Manuscripter, Reliquier, Medailler och graverade stenar, men at det är omöjeligit, at någonsin få leta däruti eller se de samma. Konungen af Frankrike sände hit för någon tid sedan twänne lärde Män, til at få någon kunskap därom, hwilka hade budit 10000 Piaster, til at få komma in och leta ut Original Manuscriptet af Titus Livius, som de förmente wara i detta Bibliotek; men de kunde intet winna sin önskan.

Men wi frukta at falla Eders Excellence beswärlige med et alt för långt Bref, därföre bedja wi allenast ödmjukeligen, at få öfwerlämna Eders Excellence wår Rese-Beskrifning til Ephesus och Scala Nova år 1734, tillika med de Inscriptioner, som

wi samlat den tiden, hwilka ännu ej wiswist utgifne. Wi hafwa den äran m. m.

Eders Excellences

Constantinopel, d. . . . 1736.

ödmjukaste tjenare

C. F. von Höpken. E. Carlsson.

til Stockholm.

2.

Herr Arke-Biskop Doct. Eric Benzelii den Yngres Bressamling.

Ibland de många och stora förtjenster, som Sal. Hr. Arke-Biskopen Doct. Eric Benzelius den Yngre ägde, war den för den lärda werlden ostridigt den käraste, at Han hade en ej mindre outtröttelig håg än granskad smak, at samla och nyttja lärda minnesmärken. Man menar ej här med hans ansenliga och utwalda Bokförråd, som nu tilhörer Gymnasium i Linköping, utan i synnerhet hans förträffeliga Samling af Handskrifter, förnämligen Bref, hwilken han med egen hand har satt i ordning och låtit binda tilhopa i flera Band. Denna werkeliga Lärdoms Skatten äges nu af Sal. Hr. Arke-Biskopens Son, den förtjenta och af sin lärda

Af-

Afhandling om Joh. Duräus och andra Academiska Arbeten bekanta Theologiä Profeszoren i Lund, Hr. Doct. Carl Jesper Benzelius, som härmedelst gifwer det Almänna det angenäma löftet, at utti detta Swenska Biblioteket låta meddela större delen af sin Sal. Herr Faders Brefsamling, hwartil detta är en början, som tilräckeligen witnar om des wärde, och upwäcker en säker längtan, hos alla Älskare af Fäderneslandets Historia och Lärdomens öfriga delar, efter des fortsätning. Denna Brefsamling består först af Originale eller efter Originalerne afskrifne Bref från och til Personer af högre och lägre stånd, men alla märkwärdiga och til större delen Swenskar; hwilka Bref Sal. Hr. Ärke-Biskopen sielf samlat och bewarat; och sedan af de Bref, som blifwit skrifne af In- och utländska Lärde til wår almänt bekante och almänt hedrade Ärke-Biskop. De senare årnar Hr. Doct. Benzelius med det första utgifwa särskilt, men de förre eller des Sal. Hr. Faders erhålne Bref från inrikes Lärde, som stiga til et wäldigt antal och handla i synnerhet om Fäderneslandets Antiquiteter, Handlingar i Medeltiden och Lärdoms Historia med flera dithörande ämnen, äro andra Delen af den Brefsamling, som nyss. Hr. Doctor så benägit tillåter mig införa uti detta Bibliotek och dermed så wäsenteligen pryda flera des Delar efter hwarandra. Med mycken tacksamhet erkänner jag äfwen den wänskapsfulla möda, som den lärda och arbetsamma Rector Scholä i Lund H. Mag. Gustaf Sommelius haft, då han med e-

gen

gen noggranna hand afskrifwit de här efterföljande Bref, så at Läsaren med fullkomlig säkerhet kan lita på deras trowärdighet til alla delar. De fyra första Brefwen inryktes til prof i Swenska Mercurius Aug. 1758 s. 158 föl. men meddelas åfwen härstädes, såsom på sit rätta ställe.

Margareta medt GUdz Nåde, Suerigz Göt och Wendz &c. Drotning. Wår synnerlige gunst tillforende. Wij haffue forstått, utaff eders scriffuelse kåre Axell, ath eders kåre Hustru (Gudi sce loff och prijs) nu wåll förlosset år, huilcket wy utaff hiertedt ganske gerne hördt haffue, Gudh Alzmectig werdigz unne henne snarligen sin helse igen. Item kåre Axell, som j lathe forstå, ath i någett svage åre ock forthenskuldh begåre, ath wi wille undsettie eder medt några retticke till lekedome, få giorde wij thz ganske gerne, um wij ellieft någon retticke her tilståds hade, och um i endeligz sådane retticke for nöden haffue, dhå forser wij oss, ath wij skole wåll finne rådh thertill i Stockholm. Men wij haffue fornumett, ath retticke år forbuden ath bruke till somblige siukdomer, och ther i wele giffue oss tilkenne, huru thz haffuer sig medt eders siuckdom, anthen same siuckdom år eder medt hethe eller kiöld opåkommen, wele wij dhå gerne medt dele eder huad rådh eller låkedom, wij till hielp ther emott wette kunne, och udi huad motto wij kunne ware eder till willie, schole i oss icke

icke obenegne fornimme, Gudh eder her medt befdz. Dat. opå wårtt slott *Gripzholm* then 18 Martii Anno C. 1551

utanskriften

Till oss elskelig Erlig Wälbyrdig Man *Axell Ericsson* till *Henesteber* gunstn.

Erich medt GUdz nådhe Swerigz Gotz och Wendz utvald Konung. Wår gunst tilförende, Wij giffue tigh tilkenne Anders Göstaffzon, att thenne breffwijsere Peder Håkensson i Werpeshult i Sternerilt Sochn haffuer waridt her för oss och underdåneliga berettadt, att en benempd Matz Manesson bygger honom och hans granner till förfong medt ett torpeställe han haffuer satt, och igen täpt all fäslig badhe till watn och march, haffuer och för:de breffwijsere giffuet tilkenne att ther haffuer waridt tolff manna syn upå efter lagen, the ther haffue dömtt ogillt at han ther bygge schall. Och huar saken sigh så haffuer mhå tu säije the Matz Mannesson til att han drager ifråden medt thz han bygt haffuer, medt thet förste ändoch han wårt breff haffuer att han thz upbyggie mhå, så förmeldes ther doch i dennem, att thet icke schall skee någon bolby till förfong. thette tu så bestalle schalt. Dat. *Calmar* 6 Maij Anno 59

utanskriften

Till wår trotjenere och Fogte udi Ubo håredt *Anders Göstafzson* gunstelig

Sophia medh Gudz nåde, Sueriges, Göthes och Wenndes Princissa, Hertiginne till Sachssenn Engerrn, och Westphalenn. Wår synnerlige Gunst och Nådige benegennheett thillförenndes. Och kunne eder Göstaff Gabrielsson icke gunsteligenn förholle ath efther thett Wij haffue af ehnn gunstig och nådig benegennheets lofuuedt och tillsacht Daniell Hansonn till Ströö, att wele holle Hans bröllop medt thenn Edele och Wålbyrdige Jungfru Imerentzye Bennchtz dotter, huuilckett Wij (udi then Helige Treefaldigheetz nampnn) hafuue achtett ath skee schall thenne nestkommennde Söndagh. Therföre wele Wij her medt hafuue udaf eder gunsteligenn begeredt, ath i wele giöre Oss så mychitt till willie, och ware obesuuerede till ath besöchye Oss till bemelte Bröllopz högtijdt, Oss förmoeder ath i thette wårtt budh och gunnstige begerenn ingelunde uthenn synnerlighe förfall (thett Wij icke förmode) warde ath wedersache, Huadt godt Wij eder kunne beuise giöre wij thett alltydt gernne, och befhale eder her medt Gud thenn Alzmechtigeste. Datum Wår gårdt *Ecbolsunndh* thenn 1 Augustij Anno Lxxxi.

Sophia.

utanskriften

Thenn Edele och Wålbornne *Göstaff Gabrielsson* till *Fånöö* gunsteligenn

Carl

Carl medh GUdz Nådhe Swerigis Rijkis Arf-Furste, Hertigh till Sudermanneland, Nåriche och Wermeland. Wår synnerlige gunst och nådige willie tillförende. Wij kunne idher gunsteligen icke förhölle Göstaff Gabrielsson att Gudh Alzmechtig haffuer nådeligen och wäll förlossett Högborne Furstinne wår Elskelighe käre Hus-Frue widh then Liffzfrucht som H. K:tt aff Gudh warit welsignet medh, och giffwit Oss en ungh dotter och effther Wij äre till finnes att lathe samme barn effther Guds befalningh / och Christeligh ordningh komme till dopett nu nestkommende förste *Söndag* - - - - som är den 22 Aprilis, ther till Wij godhe Herrer och Wänner kallet hafue, som Oss till åhro och tjenist på föreie tijdh . warde sigh och her lathe finnes . . . Så är wår gunstighe willie och nådighe begären att i sampt med edher . . . Frue, wele och få på samme tijdh komme tilstådes, och göre idher medh . . . och flere som man hytt förmoder lustige och gladhe, aff thet godh . . Gudh Alzmechtigh dhå teckis förlåne, frögdandes idher sampt med . . . för then welsignelse, som Gudh haffuer Oss ladt widerfaris. Thermed i göre Oss myckitt till willie och till synnerligit behagh. Gudh eder befallendes Datum *Nyköpingh* then 13 Martii Anno 1582.

Carolus.

utanskriften

Till Oss elskeligh Erligh och Welbördigh *Göstaff Gabrielson* till *Fune* gunsteligen

 Johan

Johan then Tridie medh GUdz Nådhe Suerigis, Giöthes och Wendes Konungh, Storfurste thill Finlandh Carelen Ingermanlandh och Solonskij Pechijn uthi Rydzlandh och öffuer the Ester i Liffland Hertigh. Wår besynnerlige ynnest och nådige benågenheet tillförene Effther thet Giöstaff Gabrielsson wij förnimme, att then giffthermåls saak emellan then Edle och Wälbördige *Caspar Tysenhwsen* och Wälborne Fru Måretha, huilken een thydh långh haffuer waridt hoos wår Elskelich kiäre Husfru och Drothningh åhr öffuenthaledt samptycht och bewillrett aff Eder, edre föräldrer slächt och wänner, Och förbe:de Caspar Tysenhwsen haffuer uthi underdånichett låthidt thala oss till, att wij wille nådigest hålla theris bröllop, Så åhre wij ickie allenest för then thienst the både Oss och högbe:ne wår Elskelige kiäre Drothningh giort och bewist haffue, ther till benägne, uthan och i anneth mhere att bewijse them wår ynnest och nåde, Och hafue wij uthi then Helige Trefaldigheetz Nampn then 9 Söndagh effther Trinitatis, huilken åhr then 12 dag i Augusti måhedt, achtedt hälle Bröllop åth Wälbördige och Wälborne Caspar Tysenhwsen, och för:te eder kiäre syster Jungfru (*) Måretha hår på Upsala. Åhr förthenskuldh wår nådige wilie och begiären, att j sampt eder kiäre Husfru komme till förbe:de thijdh hår thillstådes, haffuandes medt Eder edre tjänare wål uthstofferede, och - - - - - håster. Ther

(*) Ofwanföre kallas hon Fru.

Ther medh giöre i thet Eder uthi thette fall egner och böör, och oss åhr behageligitt, Gudh befalandes. Schriffuit på wårt Slott *Upsala* then 31 Julii Anno 82 uthi wår regiementz thijdh på thett fiortonde.

utanskriften

Till wår troo man och undersåthe *Giöstaff Gabrielsson* till *Fånöö* gunsteligen

Min wenligha helsenn medh Gudhi forsendh, och ödmiukligh tacksäijelse för bevista welgerninger, huilka till att förskölla, jagh effther min ringha förmågen altijdh gerna will finnas weturligh Thernäst kan jagh idher icke wenlighen forhålla, kåre Akee Johanson sampt idhers kåre Husfru, Fru Kirstina, att ifrån then tijdh idher Suågher och tilförlatna godhe wen Johan de Mornaij, och jag skildes ifrån idher, och andra godha wenner uppå Berchwara, alt in till thenna dagh, haffue (genom GUdz Nådh och Försyn) temmeligh godh helse och sundheet hafft, och uthi våra reforr godh löcko och framgångh, huilkit samma om idher welbyrdigheet och andra godha wenner igen att spörja, wij af hiertat begåre. Och haffue wij nu i sinnett att giffua oss medh thet första här ifrå Rostoch, för någhra oorsaker skull, och draga widhare up i Landet, ther man kunne stillare wardha, och bettre legligheet bekomma till att studera. Ty Johan haffuer nu allaredho i thetta ena året uell kommit

sigh före, och inkommen uthi sina studier, så att man förhoppas att han icke förgeffues stora penningar förtåra skall. Och må iagh thet samma sâija för idher, kåre Åke, som iagh hans kåre Modher, Fru Anne och tillskref, at iagh (migh så saantt Gudh hielpe) alldrigh hadhe trodtt, att han så skulle kunnat sitthia inne och studera, som han i thenna förgångna winter giordtt haffuer. Jagh haffuer een godh förhopningh att han medh lårdom och wijsheet faast skall tröda i Fadhers footsporr, som man plåija såija. Vidhare kåre Åke Johanson, dragher idher well till minnis, att then tiidh idher kåre son Johan lille på Berchwara födh waar, thå frågadhen i migh till, hwadh tekn på then tijdhen waar, och om jagh icke ther hadha tillfelle att stella hans Natiuiteet Så swarade jagh, såsom i well wethe, att jagh ther medh idher och andra godha wenner gerna wille haffua tjentt, hadhe iagh ther elljes hafft några aff mina böcker, och the astronomiske tafler, som iagh ther till behöffuadhe. Dok sadhe iagh migh thett welia medh tijdhen göra. Och effter iagh thett så medh een hast råkadhe uthloffua, haffuer jag sedhan tenktt, att iagh thett såsom een Suensk loffuen hålla moste, om i migh icke för een Dansk liughare (huilke offtha seija, ock utloffua thett inttet år eller skee kann) skella skullen. Therföre haffuer iagh nu effter tijdsens legligheet medh temmelight flijt och arbete Johans lilla (Idher kåre Faders) Natiuiteet stellt, och then effter mitt ringa förståndh såå uthlagtt och förklaratt,

att iagh hoppas i thett, sampt andre godhe wenner well förstå skolen. Och endoch meste partenn plåija slijk materie, scriffua påå Latin, icke allenast på thett hon ther egönom skall haffua theste större anseandhe, uthan ock for then skull, att man alt icke kan wendha på Suensko eller ander Modhersmåll, så haffuer iagh likuell så möghit som mögeligit haffuer waritt, största parten satt på Suensko på thet andre godhe wenner samme Natiuitet och förstå skole. Ty iagh tenkte widh migh sielf, att uthan tuifuell haffuer ock then godha Fruen Fru Kirstin, och Welbyrdigha Jungfru Jungfru Brita Peders dotter och lust till att låsa samme ringha uthtydningh. Thetta mitt ringha arbete och föräringh skickar iagh till Edhers Welbyrdighett nu i then förhopningh och meningh, att i thett såsom een ringha doch wellmeent tienst gunsteligha anamme. Kommer iagh medh tijdhen heem i Suerighe igen och i begäre flere idhre barns Natiuiteter beskriffuas, så vill iagh ther uthi finnas J. W. altijdh tienstachtigh. Jagh haffuer och for then skull låthit setthia ther så mökit oscriffuit pappijr hoff, påå thett i ther flere hooff kunnen inscriffua låtha. Therföre råther iagh och förmaner idher, att i granneligha uthfrågen idhers barns födelse tijdher, ok låther them antighen effterst, eller fremst uthi thenne Natiuiteets book uptekna, thet kommer iu offta framdelis u hi eens lifstijdh, at man thett gerna wetha wille. Theslikest woro oss gott, att i låthe uptekna, når någhit aff idher barn råka falla

uthi

uthi någhin naturligh hefftigh fiückdoom, eller når sigh någhit annatt merckeligitt tildragher, aff huilka slijka omstendigheter och hendelser, man om eens mennistkos födelse stundh mökit dömma kan. Men iagh wilt nu inthet lengher uppehålla idher medh thenna min scriffuelse, uthan will här medh haffua idher, sampt J. W. Husfru, kära Söster Jungfru Brita, och elskelighe barn, Gudhi befalandes till långwarigh helse och lifs sundheet, Datum *Rostoch* then 3 Junij Anno 1586.

J. W.

altijd tienstacktigh

Nicolaus

Ringh Smålending

utanskriften:

Erligh och Wälbyrdigh mann, *Ake Johansonn* till *Tydbön*, thetta breff ödmiukligha tilscreffuith,

Min wålwillige wenlige helsen, och huad mere gått som iagh kan och förmå med Gudh Alzmechtig altid tilförende. Eders sampt Eders Elskelige kåre Huusfrues och kåre barns långwarige lijfz sundhett år migh aldeles kår att förnimme. För min Persons wålmåge, såsom och för min kåre Fåste Jungfrues helse och val tillstånd, tackar iagh den Alzmechtige Gud altid gerne. Önsker ded samme

af

af eder altid förnimme. Kere Göstaf Gabriellsson besynnerlige förtrogne gode wenn, Jag tuiflar inted att i min syste skriffuelse bekommitt haffue, med den Polnske Castellans uthsende ifrå Wenden deraf i förnimme huad jag hafuer gordt till saken, hoos min allernådigste Konung etter eder begåren, och huad jag ånn ytterligare göra kann, vill jag inted försume, enår ded helst gifz tilfelle att tale och handle derom, efter såsom iagh kan rame edert beste i den motto, och i kune nöijes medh. Thess förinnen beder iagh nu att i vele icke hafue migh misstånckt, att iagh icke gärne skulle ville fördra derupå, utan heller aldeles forlatendes eder dertill att iagh ingen legenheet will försume. Och såsom eder wål kommer ihug, om den wagn som min N. Furste Hertig Sigismundus, nådeligen skånckte migh med all thess tilbehör, huilken iagh skulle anname wed Råfle Slott, den i och låfuede att lata förfärdige till mitt behof. Så efter iagh nu till min bröllops högtijd (som nu med GUdz Nådige tilhielp skall ske om nestkommende S. Johannis Baptistæ tidh) gårne wille hafue för:de wagn, hijt till Swerige, dår han och aldeles är mig mykit nyttig. Derföre är min wenlige begåren till eder att i wele bestelle derom, så att för:ne wagn motte med ded förste blifue färdig och reede, där han ännu icke wore så färdig med all tilbehör, som dårtill tjener (thz iagh dog icke förmoder) och seden strax med ded förste, senden udöfuer till Stockholm. Wijdere

dere kere Gustaf Gabriellsson, aldenstund iagh och år til sinnes att inlöse och bettala ded harnesk som blef gifuid till Råsle Domkyrkie, eft. Salige och framlidne Her Ponti dödelige afgång, huilked iagh och till för:de min bröllops högtid achter att bruke, Derföre år her med min ganske flijtige begären till ed. att i på mine vegner wele förhandle med för:ne Domkyrckios förmån, som Domkyrckiones inkomst och indöme förestå, att the wele oplata migh för:ne harrnesk för een lydeligh och skålig bettallningh, efter dhed dogh icke kan utan skade och fördårf hengie der öfuer eett åhr eller halftannad här efter, och på ded, att iagh motte ware wiss om köped, måge i tillsåije dem 40 eller till ded högste 50 daler derföre. Och om i kunne komme till köps och öfuereens med dem, begårer iagh gårne, att i wele sende migh ofte för:ne harrnesk hijt udöfuer med det andre som iagh begårer hijt till migh. Udi huad motto iagh kan göre eder till willie heremot igen, skole i altid finne migh wålwilligh och tacksam för sådane och andre bewiste wålgärningr. Befalendes Eder her med, sampt med min kåre Syster Fru Barbro och begges edre kåre barn udi GUdz Alzmechtiges beskerm till all lycko som wålmågo ganske wenligen. Datum *Wastena* thenn 7 Aprilis Anno 1587

Din wälwillige Broder och gode wän alltidh

Claus Biellcke

Kiä-

Kiäre. hår Gôste Gabrellſſon GUd Dån Altzmäcktigeste befaller iagh eder till liff och ſjäll och begärar giårna at i wilke ſå wållgiöra at efterlata mig til en tre håller fira läster af dän Spanemål ſom komer edre Bror Barn til och nu ligher icke långt här ifrå efter jagh hafver förnumet at han ſkal ſäljes barnen til goda jagh wil ſå wål låta betalan i höst anten måd ſpanemål håler påningher ſom någhen anen och begårer at i wile giöre ſå vål och låta dåne min utſände tjånare få dårpå ſvar huilken och nu båst vet beräta eder huru däd vil nu här behöfves Gud eder befalandes datum *Benhamar* dån 26 martſi anno 1595

Gunnel M. S.

utanſkriften

Dån ådele och wälbårnè här *Gôste Gabrellſôn* däne ſedel til hände

Benevolo Lectori
cum debita honoris præfatione
S. P. P.

Admodum jucunda est Salvatoris noſtri Jeſu Christi parabola, qua regnum cœlorum confert homini negotiatori, quærenti bonas margaritas. Inventa autem una pretioſa margarita, abiit & vendidit omnia, quæ habuit & emit eam Matth. 13: v. 45. 46. Quadrat hæc pulcherrime in Sacroſanctæ Theologiæ Studioſos, qui neque labori neque ſumtibus

tibus parcentes, in id toti incumbunt, ut nobilissimam veræ pietatis gemmam sibi acquirant. Opus vero est studio indefesso & animi promptitudine singulari. Ut enim qui aurum in montibus quærunt, non circa extremitates occupantur, sed & ipsa penetralia contendunt; ita qui vel frigide laborant, vel ab incepto se retrahi patiuntur, nunquam potientur nobilissima Divinæ Sapientiæ gemma. Quod diligenter secum reputans doctrina & virtute ornatissimus juvenis dominus *Olaus Laurelius* Westrogothus Suecus, ubi animum suum studio Theologico applicuisset, id operam dedit unice, ut industriam suam & assiduitatem præceptoribus suis approbaret. Quam cum & vitæ sobrietate & morum probitate exornaret, effecit, ut commilitonibus charus gratusque existeret & ab omnibus amaretur. Talem igitur in Tertium annum sese apud nos gerens & prælectiones disputationesque publicas & privatas singulari studio frequentans, seque opponendo & respondendo exercens, facile a me obtinuit, ut in patriam rediturum honesto testimonio patronis suis & fautoribus commendare vellem. A quibus, qua par est, observantia, etiam atque etiam peto, ut clientem hunc suum favore paterno complecti pergant, ipsiusque pia studia & honestos conatus benigne promovere: Ut enim veræ pietatis studiosum sese nobis hactenus approbavit & a profanis opinionibus & commentis humanis alienum testatus est, ita spero, eandem doctrinæ sinceritatem ipsum etjam in posterum, per DEI Gratiam, di-

diligenter conservaturum, & grata mente accepta beneficia celebraturum, fidelique studio ecclesiæ & scholæ Christianæ inserviturum esse. Quod ut fiat, iter ipsi felix sub umbra alarum DEI, & Diuinam benedictionem ex animo precor, offerens vicissim officia mea omnibus & singulis, qui a me humaniter rogati sua in ipsum beneficia conferre dignabuntur, eosdemque Divinæ protectioni devote commendo. Dabam *Giessæ* Hessorum V Maji Anno Christi M.DC.XVII: quem enumerat hic versus vanis Papicolarum prædictionibus oppositus:

MartInVs perget spLenDere LVtherVs In orbe

Balthasar Mentzerus
S. S. Th. D. & Professor.

Reverende & Clarissime Vir.

Prospiciens fore, ut filio meo Erico brevi Hospes cum mensa & diversorio mutandus sit, cogitavi de alio ipsi comparando vitæ studiisque ejusdem accommodato, idque tempestiue, dum plerique studiosorum absunt & mensæ vacant. Nemo vero omnium est, apud quem filium meum manere cupiam ac malim (quando is, cujus nunc opera utitur, diu id agere nequeat) quam te. Si est locus in mensa ac ædibus tuis, qui pateat filio meo ejusque magistro morum & præceptori, quæso, id mihi humanitatis ac fauoris exhibeas, ut recipere non recuses, facturus eo ipso officium mihi gratissimum me-

meque ad gratitudinem obstricturus. Provisurus lubens sum, ne detrimento id sit familiæ tuæ, Eoque nomine injunxi Magistro morum filii mei ut tecum de re ageret & statueret. Quod si vero id rationibus tuis domesticis non conveniat, t.n hoc meum petitum accipe, quod sit testimonium confidentis mei in te affectus, neque dubitem, quin meos consilio sis adjuturus. Raptim *Stocholmiæ* die 5 Augusti An. 1637

R. D:tis Tuæ

amicissimus

Axelius Oxenstierna

utanskriften:

Reverendo atque Clarissimo Viro D:no M. *Olao Laurelio* S. Theologiæ Professori in Regni Academia Ubsaliensi,

Ehrewyrdige och Höglärde Herr Doctor

Nåst min wånlige och wållwillige hållsan, sampt huad mehra godt jagh aff Gudh Alltzmechtigh någon tijdh kan och förmå nu och alltidh tillförende, Huarföre iagh H:r Doct:n medh denna min schriffuelsse, nu åhr worden förorsakadt att bemöda, tilldrager sig uthi detta fallit, att emädan såsom iagh uthi underdånigheet haffuer Hen: Kongl: Maij:tt Min Allernådigste Dråtningh ett breff tillschreffuet, huarutinnan iagh haffuer migh understådt,

ſtådt, att underdånigeſt påminna Hen: Maij:tt om några Theologije ſaaker, huarom Hen: Kongl: Maij:tt warder fuller utan tuifuel medh Hr Doctoren Diſcurera. Åhr fördennſkulldh icke aff nöden att iagh Hr Doctoren medh min ſkrifwelſe derom lenge oppehåller; utan flitwenligen begiårer, dåt Hr Doctoren tåchtes bewijſa migh den höge wenſkapen och be:te breff Hen: Kongl. Maij:tt uthi underdånigheet öfvergifua, fattandes dår utöffuer Hen: Maij:ttz Nådige willie och förklaringh. Uthi huadt Måto iagh kan finnas Hr Doctoren till tienſt och wenſkap dår till åhr iagh ſtådhze willigh och Redebogen; Befallandes Hr Doctoren och oſſ alla hår medh uthi GUDHS kraftigeſte beſkydh till all önſkeligh wällgångh alltidh förblifuandes

Hr: Doct:

Till tienſt, willie och wållbehagh

Carl Carlſſon
Gylldenhielm

Tåckes Hr Doctoren förnimma Particularia af min ſchriffuelſe ſå kan Hr Doctoren ſådant widhlyfftteligen Ehrfara aff denne min Tjånare och Tyſke ſchriffuare Hans Georg, huarom iagh flit wenligen beder att Hr Doctoren wille munteligen medh honom tahla och giffua honom Audiens.

utanſkriften:

Hen: Kongl: Maij:ttz min allernådigſte Dråtningz Trooman och wållförordnat Hoff Predikant, den

Ehr-

Ehrwyrdige och Höglårde Herre *Erico Gabrieli Emporagrio* S. S. Theologiæ Doctori min tilförlåtne synnerlige godhe wenn dette wenligen.

A Stockholm

Frater Optime

Litteræ quas XV Junii Suderackera ad nos dedisti nobis XXV Julii traditæ sunt, ex iis de valetudine tua certior factus sum, & lætus intelligo te a D. Wittio honorifice exceptum: qui ex ipsius familia sunt XXVIII Junii scribunt te in principio Julii Stocholmiam cogitare, neque de eo jam dubito cum intelligam pacem inter Suedos & Danos esse conclusam, quod facit DEUS. Ab uxore, quæ Spadæ est litteras accepi, quibus testatur medicos de valetudine filiæ bene sperare. Venerunt & a juniori filio litteræ, quæ ipsum jam Francofurti esse testantur, sed hæc omnia melius ex ipsius litteris, quas ad te scripsit intelliges. Reigersbergius in Selandiam abiit, nos Reliqui valemus. Galli post captum Mardicum Cinckæ adsedent, qua potiti sperant se in interiora Flandriæ posse irrumpere atque ita Picolomineum ad prælium cogere aut fame macerare. Nostræ naves prope Dunkerkam in statione sunt & portum Ostendanum mari obsessum tenent ut ita omnes illuc sua mercimonica vehere volentes, etiam neutrarum partium accedant. Princeps nihil dum hactenus egit, forte Cinkæ deditionem expectat,

pectat, ut exinde majorem terrorem hostibus incutiat. Heri Graswinkelius ad successionem muneris olim tui, quoad advocationem Hollandiæ civilem ex decreto Ordinum cum dignitate muneris pervenit: criminalis notio Meinsio eadem cum dignitate cessit, ita omnia congeminantur. Plura jam non habeo. DEUS te tuosque sospites, tibique benignam Reginam & regni Adsessores præbeat, ut alio honore decoratus ad nos remees. Vale. Raptim. *Hagæ* XXVIII Julii ibq.

Tibi obsequentissimus Frater
Guilielmus Grotius

utanskriften:

Myn Heer d. *Groot* Raed van H. M. van Sweden
tot
Stockholm

Reverende Domine Amice observande

Ab eo die, quo huc cum funere defunctæ conjugis meæ adpuli, sæpius expetii tuum colloquium, idque mihi obtenturum speravi in prædio meo Tijdöön, quo diverteram tribus abhinc septimanis. Verum in absentia mea ita habitæ fuere res meæ domesticæ, ut ad debitas conjugi meæ exequias in templo & domi ad excipiendos hospites nihil invenerim parati: unde mutata sententia differre nostrum collo-

colloquium ac conversationem in tempus commodius coactus fuerim. Exspecto & expeto tuam præsentiam in deducendo funere, nec dubito quin promptus advenias. Fuisti multis annis uxori meæ atque mihi a confessionibus ab illa ac me semper in honore & amore habitus, nec quisquam qui de dilectæ conjugis meæ vita moribusque sincerius ferre testimonium possit. Quod in invitando tardior sim, id toti propinquitati & meæ confidentiæ adscribe. Vale in Christo, & me solito amore prosequere, certus quod perpetuo sim & futurus

Reverendæ D:tis Tuæ

Dabam in prædio *Fibolm* d. 15 Oct. 1649.

amicissimus & studiosissimus

Axelius Oxenstierna

utanskriften:

Reverendo & clarissimo viro D:no *Olao Laurelio.* S. S. Theologiæ Doctori & Episcopo Arohsiensi amico meo observando.

Monsieur

Il y a enuiron quinze jours, qu' ayant obtenu la liberté par une faueur tres particuliere de Monsieur de Mercy, je me suis fait porter icy pour acheuer de me faire guerir de mes blessures, qui ne sont pas encore en estat de me permettre de pouvoir marcher. J'espere pourtant que dans quinze

ze jours j'auray assez de force pour aller trouuer l'armée, laquelle est en marche vers Nurnberg, ce qui me fait juger que le dessein est sur le haut Palatinat, les Bauarois refusans de terminer l'affaire par un seul combat la costoyent par les Terres du Marquis d' Anspach. En France tout va à souhait, M:r le Comte de Harcourt ayant de nouveau deffait l'armée Espagnole, & Mardyck s'estant rendu plustost qu'on n'auoit esperé. J' espere de Vous escrire bien tost par une voye plus courte que celle cy àsàuoir celle de Nurnberg à Hambourg & demeure

Monsieur

à *Francfurt*
4/14 Juillet 1645.

Vostre tres obeissant fils & seruiteur

D. de Groot

utanskriften:

à Monsieur Monsieur *Grotius* Conseiller de la Reyne de Suede à *Stockholm*

Reverendissime Domine

Cum proximo tabellario rite tuæ mihi redditæ, ubi tantas arctæ necessitudinis notas mihi imprimis, ut frustra coner, verbis tam benignum in me animum remunerari. Calamo itaque simplici, cor-

de sincero, animo ad omnia prompto, paria reddere studebo. Gratissimum mihi Te humaniter habitum a toties Tibi laudato Grotio, & meum nomen tanto heroi non fuisse injucundum. Hambræum autem mihi semper amantissimum assiduo cogito, atque nunc ipsi scribo, ut chambiorum literas ad me dirigat, quibus ego me mox satisfacturum polliceor. Literæ tuæ, eadem cura ac fide, qua meæ transmissæ sunt. Magnus Cancellarius postquam Upsaliæ valedicenti filio affuisset, æger domum est regressus, ubi in febriculam incidit, quæ in Erysipelatis malum, crus pro arbitrio vexans, conversa est, unde nuptiis Generosissimi ex fratre nepotis, cum Illustrissima Comite de la Gardie adesse non potuit. Vix dici potest, quanta ego perfusus sum voluptate, cum iterum audivi, a Rege, Delfinoque Illustrissimum Comitem nostrum ita honorari. DEUS huic, ad maxima nato heroi, diu patriæ, virtutibusque suis Excelsis incolumem servet atque fælicem. Devotas Ejus Ill:ti cum Generosissimo D:no Axelio Tureson meo nomine salutes defer atque servitia. De re Generos. D. Leienhufful & ejus Ephori (quos salvere pl. iube) in Cl. Hambræi literis scripsi. Mylonius noster multas tibi per me salutes ascribit. Cæteris popularium & faventi (*) singulis studia mea Te delaturum etiam non rogatum, non dubito. Ego reddam Tibi vices, & efficiam sedulo, quantum in me est, ut cognoscas, Te nunquam satis mihi imperare, me nunquam satis Tibi

(*) Rect. *faventibus*.

bi inservire atque amare posse. Vale vir æternum mihi colende, & securus estó quod

Amstel. 16 Martii 1643 — totus quantuscunque sim totus tuus sim

Haraldus Appelbom

nova habebis a Generos. D:no Axelio Thuronis

utanskriften:

A Monsieur
Monsieur *Ericus Emporagrius* Suedois
à *Paris*

Monseigneur

Je n'ay rien à adiouster aux Gazettes ces incluses, si non qu'il s'est esmeu une sedition à Montpellier contre les collecteurs de quelques nouveaux imposts, si grande, que la presence du Gouverneur de la province n'a pas esté capable d'empecher le meurtre de quelques uns, ni le pillage et destruction de quelques maisons. Les habitans des villes circonvoisines tesmoignent estre disposé de mesme ayant fait scavoir à ceux du dit Montpellier, qu'ils tenent -'- & s'asseurent de leur secours, en cas qu'on les veuille presser d'avantage. L'Euesque du dit Montpellier qui du temps de Henri 4 auoit la reputation d'estre un Excellent predicateur, prescha mardi dernier au Val de Grace deuant la Reine, et quoy qu'il soit septuagenaire, il ne laissa pas de rempor-

ter beaucoup de louange. Il est logé chez moy, où je luy ay presté les ouvrages sacrés de Vostre Excellence dont il fait grande estime. Au reste, nostre imprimeur continue à nous enuoyer 9 espreuues par chaque semaine, et nous promet de n' entreprendre aucun autre ouvrage auant que d' auoir entierement acheué le Vostre. S'il garde sa promesse, comme j' espere, qu'il sera, Nous en pourrons veoir la fin auant celle de cette année. DIEU face, que nous receuions bien tost le reste de Vostre Coppie, et que les premieres Nouvelles qui nous viendront, soyent celles de Vostre heureux abord en Suede, afin d' en faire part aux amis de Vostre Excellence, qui les attendent, comme nous, auec beaucoup d' impatience. Voilà, ce que - - - - - - - à quoy j' adjousteray le Voeu continuel que je fais pour le bon succès du Voyage de Vostre Excellence en qualité

Monseigneur

de son tres humble tresobeissant
& tres obligé serviteur

E. Mercier

Paris *ce* 15 *Juillet*
1645.

utanskriften:

A Monseigneur Monseigneur Grotius *Cons:er de la Reine de Suede en ses Conseils d' Estat et priué et cy devant son Ambassadeur près sa Majesté tres Chretienne*

à Stockolme

S. I. C.

S. I. C Adſpectu vere ſmaragdino perſtrinxiſti oculos meos, ſacerrime Myſta, quando, veluti alter Hermes Hyperboreus, ſmaragdinam tuam mihi tradidiſti Tabulam 9 d. m. 9bris Anno elapſo, quarta, poſt Kirſtenij, manu feliciter acceptam. Crede mihi Claris. Vir, chariſſimum hoc tale Cleinodium fuiſſe, futurumque ſemper; tum quod Tanta & a Tanto, quanti ego facere debeam, non invenio; tum quia ſacris hiſce Myſticis Animus, etſi adhuc non ſatis inſtiatus aut excultus, mirè paſcitur meus. De harum Analogico & Anagogico intellectu, profunde, ut decet, eruendo, genium ſubſolicitare tuum hic jam ſuperſedeo; cum certa, literas ad te perferendi, nondum adſit occaſio: qua de certiorem ut me facias, etjam atque etjam rogo. Perquam commode autem id fieri poterit, ſi Literæ tuæ Gedanum, ad Dn. Martinum du Pré, Mercatorem Batavum, in platea canum; vel ad Dn. Johannem Butowſky, duobus milliaribus a Dantiſco, in officina ferrarii Liblau; vel ad Dn. Johannem Friedewaldum, ſcabinum in Regiomontio; vel ad Dn. Benjaminum Cruſium, Philoſophiæ & Medicinæ Studioſum, ibidem apud Matheſeos Profeſſorem Dn. Linemannum convictorem &c. deferantur. Exinde namque rectà me compellare poterunt. Itaque breviores iſtas exploratorias, fortuito huic vento Rigam expoſui transvehendas: poſtea pluribus Tecum, ſi lubet, acturus. Interea Vale & Vi-

ve,

ve, in DEO vivo; in quo & nos omnes (Θεοπνεύστως) vivimus, movemur & sumus. Ego verò

Divinorum in Te χαρισμάτων

Wratislaviæ Silesior. Metrop. 22 d. m. Martij p. ☉ in ♈ A:o juxta Charact. Chald. - - Rom. CIↃIↃCXLI

devotus ac perpetuus permanebo cultor

Abraham de Franckenberg

utanskriften:

Nobilissimo & Clarissimo Viro Dn. J. T. *A. Buréo*: in Regia Suecor. Upsaliâ Professori Excellentissimo Domino & Fautori suo plurimum observando *per Amice.* *Upsal* in Schweden (*)

(*) Af Bureus är annoterat: Framkommit 26 Julii 1641. Min Torpare Måns leswererade kijtet.

WALEM (*).

Nominis Tui, Vir Claris:e studiosus, dudum, quam quæsivi occasionem nactus scribo. Caussam, DEI sapientiam, quæ & Te Sui & me Tui cultorem dignata est, haud negabo. Testes erunt & Fama Scanziana, ab A. C. 1618 mecum alta mente reposta, & Tabula Kerubinica, ipsa manu tua propria, A:o 1639 Kalend. Januar. mihi, Wratislaviæ

(*) Detta Bref finnes ock tryckt i wår Ärke Bisk. Disp. kallad: Notitiæ Lit. Sect. 1:mæ P. 2, Ups. 1718, 4:o s. 38.

viæ dum adhuc degerem, inſcripta. quod utrumque ſcriptionis genus & charum munus tam amo quam te ipſum. Unicum me male habet, meum ad hæc talia non defæcatum nec limatum ſatis ingenium ac judicium: notas etſi quasdam myſticas Dictionum atque Numerorum, ſagaci, quantum potui, perveſtigatione divinaſſe mihi videar. Altiora quippe ſunt, quæ deſydero, puta CLavem illam Apocalypticam, qua ad interiora itur voluminis. Neque enim certo conſtat, an per Nuncios, Signa, Sydera, Stellas, Radios; Libri, Capita, verſus, dictiones, literæ, totius SCRIPTURÆ Biblicæ; ſive etjam, unus ipſe Ἀποκαλύψεως LIBER, olim a Græcis in XXIV Sermones & LXXII Capitula diſtinctus, vel certa quædam intervalla & momenta Seculorum, Annorum, Menſium, Dierum, Horarum, aut quæ tandem ArcAnA per myſticum hoc cælum ſubintelligantur? Neque Propheticus ille Spiritus, absque certa Analogica Bibliorum Sacrorum concordantia; qualem elapſo ſeculo, Paulus Brunus alias Lutenſaccus, Pictor & Organiſta Noribergenſis, in Opere ſuo mirabili, Oculis Auribusque Beatis intimare conatus eſt; percipi poteſt: ut demum recte cum Iſraëlitarum ſapientibus concludamus: non eſſe in LEGE (tam N. quam V. Inſtrumenti) unicam Literulam, e qua non magni SAPIENTIÆ montes ſint ſuſpenſi &c. Quod ſi itaque Sapientiſſime Vir in DEI Triunius noſtri gloriam, & verbi Ejus ſalutarem ac mirabilem intellectum, Myſtica & Ka-

balistica tua Dona ac Studia, mihi aliisque desyderantibus veræ Theosophiæ cultoribus adhuc luculentius & opulentius communicare velles, grata mente & bona Fide susciperemus; Rara namque sunt istiusmodi ArcAnA Biblica, apud nostri Generis & Seculi Homines; ita ut vix e millibus uni vera pateat ARA Fœderis Seraphici. Aperientur autem Thesauri Aquilonis, per ORientem ex Alto: quo Te, VIR SIGNATE, visitatum minimè dubito. O mihi si liceat Tecum EOAM. Quid ni? nonne Tempus ADEST Visitationis Nostræ magnæ? Revertamur ergo ad DOMINUM; ut Finis Redeat ad Principium. ANIMA nostra ex DEO, certe non potest requiescere, nisi in proprio suo CENTRO, quæramus ergo Sabbathum: h. e. CHRISTUM, & Ejus Meritum, unicum solatium Animarum nostrarum. Reliqua deinceps, ubi responsorias accepero, plenius & planius enarrabo. Vale VIR Θεοσοφώτε & fave

Tui

Gedani d. XXVIII VIIIbris A:o eXIte eX BABEL Vos oMnes qVI DILIgItIs ZIIon In InterIorI

observantissimo

Abrahamo de *Franckenberg*
è Silesia Exuli

Literas, Hafniam ad Balthasarum Köningk vel Georgium Maësʃ vel Dn. Ericum Beckerum Inspectorem Regium mittendo, nostras, utrinque recte expediemus.

utan-

utanskriften:

Pietate & Sapientia Clarissimo Dn J. T. A. Bureo SS. LL in Regiâ Upsal. Acad. Professori vigilantiss:o Amico suo honorando

Franco Upsal (*)

(*) annoterat af Bureus

Framkommit 12 Jan. 1643 sent om quellen.

Reverendissime Dn. Doctor,
Fr. & amice observande

Instrumento Gallico nostrum nunc superaddo. non licuit mihi emendare errata typographi, si aliqua in eodem reperiuntur. Nunc adest Ratificatio Cæsaris. Gallica expectatur. pridie huius diei Stralsunda scriptum fuit, navem e Suecia quatridui itinere venientem, attulisse nova illa, quòd sc. Hansonius fuisset expeditus, gratiæ actæ DEO in templis & solennitates aliæ factæ. Quæ res persuasit huic conventui etjam Suecicam Ratificationem venturam. Nescio qui fiat, cur de nostris dubitent! Nullam habent caussam! interea omnia parantur ad executionem. Tranquillitati universali in Europa, seu potius in melioribus Europæ partibus, obstat bellum Gallo Hispanicum. Non quidem apparent magnæ caussæ & spes ad compositionem. Ego tamen præsagio aliquid esse in promptu, quod rem adeo optatam sit promoturum. Buck - - - nova mandata expectat, Interea Burgundicus prolixa & indecen-

ti protestatione iuri Hispanico prospicere voluit. Papalem nuper misi! Ignosce & dictioni latinæ & festinationi. Sic impedimenta alia suaserunt. De meis rebus nihil addo, contentus prioribus. Hoc tantum adiectum velim, sc. quod pro omnibus in me & meos collatis, futurus sim DEBitor

Rev. V. Dignitati

Monasterii d. 26 Nou. st. vet. Aio 1648.

gratissimus & dicatissimus

M. Biörnklau (*)

Lutetiæ Parisiorum 24/14 Maji 1666.

Reverendissime D:ne Doctor

In prioribus meis 24 Febru. Lutetiæ Parisiorum datis prolixe sat retuli reliquias peregrinationis meæ Germanicæ, nec non Helvetiam peragratam, Galliam ingressam, Lutetiam aditam: ubi continuo isto a tempore vixi, victurusque in autumnum, quo autem deinceps, nescio, pendens siquidem totus a sententia Tua in prioribus expetita. Solemnem suum in hanc civitatem ingressum 16/6 hujus habuit Comes Königsmarckius & 18/8 insequenti ad aures Regias admissus comitatu stipatus ingenti, ultra centum & quadraginta homines constante, inter quam immensam aulicorum multitudinem, ne ultra duo Sueci, magno nostrorum dedecori, Legationis tam caput Germa-

(*) Uppå detta brefvet fins ingen utanskrift, ej eller finnes annoterat, til huem det varit.

Germanum esse quam Secretarium & omnes reliquos, unde ea Germanica a Gallis auditur Legatio. Nec dubito quin in tanta Suecorum copia, alium huic rei conficiendæ tam aptum invenirent, cui regis regnique nostri negotia apud aulam Gallorum expediunda committerent ac isti, cui nescio quæ mala lues nasum vitiavit, ut non sine molestia auscultantis eloqui novit. Probe noris, quem indigito. Sed video fatum Germanorum in Suecia præcipuas obtinere partes, cum secretissima quæque regni negotia iis apud exteros perficiunda Principes committuntur. Sic ad præsentia Ratisbonensium comitia Regis nostri ablegatus Snolski, noster in Germania apud Francofurtenses Residens Habbæus, Germani: Ex eadem natione, nuntius nuper ad aulam Cæsaream missus Palbitscki, & Legationis Anglicanæ Secretarius Polus, sunt. Iis moribus tamen nationem contemnimus propriam non solum, verum contemtum exterorum eidem conciliamus, exteris Reipublicæ negotiis admotis, indigenis minus quasi idoneis repudiatis. Sed sentient brevi fructum inconsideratæ suæ in exteros recipiendos facilitatis ex uno improvida Christinæ facilitate ad Secretioria admisso, cui Suecia multis bene cognita beneficiis, nos deserente, partes sequuntur austriacas, ambitu an ambigua fide non dicam. Cujus animum a nostris alienatum, non futilibus deprehendi argumentis apud eum cum vixerim, cujus etiam rei causas ex vario mecum habito sermone collegi, qui prætendebat se non fuisse in Suecia pro digni-

tate habitum, nec promissa ipsi honoraria subsequuta pecunia. Veterem itaque gratiam apud Suecos dormientem cum sentit, novam apud Cæsarem, Regem Galliæ, Electoremque Moguntinum quæsiuit & invenit. Cæsari enim & Moguntino a Secretis est & Regis Galliæ liberalitatem quotannis agnoscit. Creatus insuper a Cæsare Comes Palatinus. Hanc novam Cæsaris gratiam, nullo alio melius modo sibi devincire existimatur, quam si arcana molimina Suecorum, & internicina contra Austriacam domum odia tam Cæsari quam universo orbi aperiat. Cujus sui propositi meliorem se non posse nancisci occasionem optime vidit, quam si Hippolithum a Lapide, immane dictu, quantum & odium & nocumentum domui Austriacæ turbulentis istis temporibus conciliantem refutandum in manus sibi sumeret. Quod non difficile factu, cum eorum temporum consilia, ipsi in Suecia non saltem viventi, & cum magnatibus Reginamque ipsam de his conferenti, sed sub titulo Historiographi in Archivum regni nostri admisso, in proclivi sunt. Inde instrumenta ei documentaque omni fide majora, quæ ille tum summa cum diligentia collegit. Sed non nocet, & utinam hac fini istoc malum staret, quo nunquam desinamus Germanos venerari, ad magnos evehere honores eisque arcana regni nostri committere. Curavi ego per tertium exscribere animadversiones ejus in Hippolithum ad Lapidem non saltem, verum collegium quoddam ejus privatum habitum de notitia sacri Romani Imperii, in quibus

in

in Suecos non minus invehit, quam positiones Hippolithi a Lapide valde exagitat, nec sine fastu in autorem debachatur, qui ipsi est Fransæus Tuus Waxaliensis, qui, ut ejus verbis utar, pennam saltem admovit operi dictantibus Cancellario Oxenstierna & Salvio. Desiderarem a R:da T:a D:te informari, num is ipse verus existat Scripti istius Autor, quod prodiit Germanico flagrante bello, sub titulo de Ratione Status Imperii Romano Germanici Hippolithi â Lapide. Ego scripti istius habui antea autorem Dn Lillienstromium. Tu, nisi grave sit, ab ipso quære, & me de his informa. Si iste liber D. Fransæi ingenii fœtus sit, animadversiones ejus viri inter reliquam meam suppellectilem e Germania ad vos missas, ad primum meum in Sueciam reditum habebit vir de nostra patria optime meritus, si fata cum tamdiu rebus humanis interesse finant, cui mea officia per Rdam Tm Dm nunciare cupio non minus, quam ardorem quem sentio, subacti istius ingenii limam super virulentas has animadversiones auscultare. D. Odhelius adhuc morbo detinetur Francofurti, nullam vel levem hactenus sentiens ex Medicina opem. Vale Excellentissime Vir cum clarissima Domo, & me Tuum habe, qui erit Tuus

Gripenklo (*)

utan-

(*) Namnet är bortrifwit, men af Sal. Arke-Biss. ditskrifwit. Denna Gripenklo kan ej wara annat, än en Son af Presidenten Magn. Gripenklo (om hwilken se Hr. Cancellie-Råd. och Ridd. von Stiernmans Matrikel D. 1, s. 568,

utanskriften:

Magno Upsaliensium Theologo Doctori *Carolo Lithman.*

Upsaliam.

Plurimum Reverende ac Præclarissime D:ne Benzeli *Fautor omni bonoris & amoris cultu æternum prosequende. Salutem & officia paratissima.*

Altissimum hoc silentium, quod invito sanè toties frustra repetita scriptio imposuit, feliciter rupit Tua, Vir pl. R:de epistola 21 Martii mihi reddita. Qua vix alia unquam gratior allata est, maiorive perfudit lætitia nihil minus sperantem; post tam longas aliorum moras, quam Tuos desideratissimos sermones. Nam ut & hos expetiisse me iam pridem ostenderim, cum ad Te meas literas darem, de reditu tuo felici in patriam certior factus; nihil tamen mihi ex iis polliceri licuit, utp. quas magis, ut officium & amorem testarer, scripsi, quam novam molestiam Tibi in gravioribus nunc vel maxime occupato crearem. Neque enim nescio, quot quan-

R. 727), som då warit stadd på sina utrikes resor, men sedermera dödt för Fadren. Detta särdeles märkwärdiga Bref är wäl tillförne tryckt i Hr. Hof-R. Arckenholtz Mem. de Christine T. 2 i Bih. s. 62, N. 31 efter en utur Palmskiöldianis i Upsala tagen affkrift, men utan at det nämnes, från hwem det warit skrifwit, hwarföre det här å nyo omtryckes.

quantaque negotia expediunda ſemper occurrant, novos honores, novaque munera (quæ Tibi Vir pl. Rev:de fauſta feliciaque velit DEUS O. M.) adeuntibus. Quid vero? quas ne quidem meis datis, & ut certa ſpes erat, ritè acceptis, ſperare debui, eas nunc, male interceptis meis, legere contigit. Quo profecto non aliud certius favoris Tui in me conſtantis documentum optarim, quem & in poſterum ut non mea merita, quæ nulla, Tuam tamen conſtantiam mihi incorruptum ſervaturam ſpero, poſtremo quidem dignitate inter Tuos, fide tamen & officio nemini ſecundo. Et quia de hujus ſcribendi officii gratia magis jam conſtat, compenſabit priorem negligentiam futura diligentia. De itineris ſtudiorumque meorum ratione quod quævis Vir pl. R:de rem mihi facis gratiſſimam, neque enim ſine aliquo voluptatis ſenſu inde colligere licebit, quæ Tibi hactenus ſemper commendata voluiſti & in quibus promovendis conſilio, ope & auxilio fideli nunquam non paratus fuiſti, eadem nec dum Tuæ ſolicitæ curæ ſubducta eſſe, ut proinde certa mihi ſpes ſit, cujus bonis ſemper conſuluiſti, eidem nec in poſterum defuturum Te ſemper quoque grato futuro. De primis itineribus non attinet ſcribere per alios haud dubio jam pridem notis, quæ vero hæc exceperunt nulla prope, nam ex quo Tubingam ingreſſi ſumus ſcil. 29 Decembris 665 longius iter non ſuſcepimus, circumjectis tantum locis notabilioribus perluſtratis cum thermis & acidulis quæ

K plures

plures ut constat in his terris dantur. Longiorem hanc in uno loco moram brevissimam mihi fecerant - - - - - - mensa & ædibus exceptum, eruditione sua rara facilitateque diutius detinet. Neque enim hujus favorem in me tum diligentiam fidelitati junctam satis deprædicare possum, & hanc occasionem nactus meis studiis commodissimam, eidem ne deessem, qua potui diligentia per hoc tempus cavi, absolutisque jam maxima sui parte collegiis apud eum susceptis, abitum meditor, sed quem cambiorum mora adhuc impedit. De itineris futuri ratione nondum satis constat. Scripsit in novissimis Pl. R:dus Rudbeck velle se, ut sui per æstatem futuram Italiam me comite peragrent inde in Gallias abituri. Sed hæc omnia hæsitanter, intra breve certiora expecto, quæ accepta, ne te lateant diligenter curabo. Reditui in patriam sequentem Bono DEO annum destinavi, ut sub cujus finem triennium illud, de quo convenerat, exit. De Libris Tubingæ editis hoc & superiori anno sic habe. Specimen Jansenismi a D. Osiandro exhibitum est, in quo præmissa historia Jansenismi notataque iniquitate processus Jansenio instituti, tum fallibilitate Papæ contra Tanneri assertiones octo demonstrata tandem subjungit quinque illarum propositionum discussionem cum annexa epichrisi orthodoxa. Excipit hoc Ejusdem Tractatus de Lumine Gloriæ, illis de Lumine Naturæ & Gratiæ siue de DEO in Lumine Naturæ & Gratiæ revelato jungendus. De Grotii scriptis nihil in particulari scripserat, nisi quod

quod passim in suis operibus ejus Theologiam novasque interpretationes biblicas notet. Tum Collegium privatum in Ejus de Jure B. & P. nuper absolvit, in quo gravissimos ejus creberrimosque in eodem opere errores tam - - - nianorum quam Pontiff. Scholam sapienter indigitavit refutavitque, nec illis omissis, quæ Grotius ex Moralistis securius adduxerat. De consummatione seculi nuperrime opusculum publico dedit, in alio jam occupatus de Lege tam Naturæ quam Triplici Mosaica, quod brevi absolutum prodit. His defunctus in Jansenii scriptis examinandis pergere decrevit. D. Melchioris Nicolai contra septem characteres Lutheri a Forero Jesuita exhibitos opus posthumum jam sub prelo - - - - a D. Wölflin emissum. Quæ præter hæc prodierunt, minoris sunt momenti. D. Tobias Wagner Academiæ Cancellarius, qui inquisitionem in syncretismum non ita pridem edidit, disputationem super verba Johannis: Verbum Caro factum est conscripsit nuper, in qua, ut est homo contentiosus, quia controversiam - - - - - - i senses & Tubingenses agitatam revocat, interveniente mandato Principis ne publicetur cautum est. Cætera studia, ut eorum Jurisprudentiam civilem excipiam in qua excellentem habent D. Lauterbachium, frigent sane, imprimis vero Philosophica. Nam qui tamdiu hic iam maneo, ne unicam quidem philosophicam materiam publice disputatam vidi ne dum ut aliquid in his scripserint. Hi igitur ut novorum istorum Philosophorum dogmata

gmata examinanda vel refutanda ſuſcipiant tantum abeſt, ut & horum ſcripta eos legiſſe vix credam. D. Oſiander tamen nec in horum ſcriptis peregrinus, quod ex publicis non minus quam privatis laboribus colligi poteſt, principia eorum utut improbet, multa tamen ſunt, quæ in particularibus ultro amplectitur. Nundinæ Frankfordenſes nihil ſingulare, quantum ex Catalogo colligere licet, exhibuere, nec libri prodituri eximium quid promittunt. Quamvis ſtudia præſertim politica hic minus vigeant, quia tamen exercitia alia maxime florent, magnus hic eſt concurſus illuſtrium nobiliumque, ut alios taceam, juvenum, & in his non pauci noſtræ nationis, vel Collegii illuſtris vel Univerſitatis cives, nam duo diſtincta corpora nunc hæc, Gen. Comes Leyonhufwudh cum ſuo Gylldenadler Tres de Snoilſky Reſidentis noſtri filii, Reyterkreutz, Schytthielm, Radoir. Durees & Stamus, quorum ille Nobilis Smolandus hic Holmenſis Lapicidæ filius fuga ſe nobis male ſubduxere inſalutatis omnibus, ære alieno ſatis magno, brevi licet ſpatio, contracto. Durees Heidelbergæ hactenus vivit, Stam Viennæ, ſed hujus ut audio miſera erit conditio pecuniis conſumptis. Argentorati detinentur adhuc Barling, Hammarſkölldh cum ſuo Ephoro & alii nonnulli ignoti mihi nominis Smolandi. De annulo ſignatorio beatæ memoriæ D. Odhelii nihil quidem adhuc conſtat, ſpes temen certa eſt brevi me de hoc certiorem fore, negotio hoc amico cuidam fideli Filiorum de Snoilſky Ephoro, qui Francofurtum

tum

itum abit, commisso, quod ut diligenter curaturus sit scio. Non te nunc pluribus tenebo Vir pl. R:de, si vero quæ in posterum occurrant Te digna officio meo ne desim diligenter cavebo. Salutem tibi comites mei officiose dicunt. DEUS Te salvum atque incolumem in bonum ecclesiæ suæ, Academiæ patriæ amicorumque nobis quam diutissime servet!

T R:tiæ

Tubingæ die 2 Aprilis 667.

addictissimus

Andreas Grubb.

Reliquis Præclariss. Dn. Profess. patronis benigniss. scriberem, si modo de officii gratia constaret, nam intempestivum molestum est. His ut officiosissimam dictam velim salutem, ita ab iisdem excusationem silentii spero.

utanskriften:

Viro plur. Reverendo Præclarissimoque D:no Magistro *Erico Benzelio* Professori Theologiæ Ubsaliensi dexterrimo fautori suo honorando hæ officiose

à *Ubsala*

Min Wånlige Helsan, synnerlige benägenheet och hwadh mehra godt iagh förmår med Gudh Alzmechtigh. Ehrwyrdige och Höglärde Hr Biskop. Alldenstundh iagh Hans wånskap alltijdh i ett godt esti-

estime hållit hafwer, och intet kunnat på någon ort i een rund tijdh dhen samma tillbörligen recolera, ehuru wåll jagh förmente att kunna widh berammade möthe i Giötheborg vinna Hans behagéliga nårvarelsse och goda omgånge, dock emedan det tvifvels uthan för Hans högha ålder, tunga kropp, och den långa wägens beswår, sigh intet giöra lått, hafwer Jagh med min Secreterare Daniel Plaan som efter min gunstiga permission reesan genom den orten anståller, sine private åhrender widh Ubsala att förrätta welat min Högtbewågne affection emot Honom ehrwysa och contestera dhen begiärligheet och länchtan iagh hafwer att försporia Hans Lyfz sundheet och goda wållståndh, lefwandes i den gode förhopningh Eders Ehrwyrd:tt alltijdh så här efter som tillförene ehrhåller eet godt correspondence och all godh wånskap continuerar, inter tviflandes uppå min stadighwarande affection och eftertrachtande, att kunna af någodt tillfälle wårkeligen see låta, huru mycket Jagh Hans goda wånskap æstimerar, och huadh åstundan Jagh hatuer till att ehrhålla eet godt förtroende, försäkrandes honom att willja å min syda alltydh dher hän coopererа, och iämpte allskiöns wållfärdz lyckönskan och troligt anbefallande under Gudz krafftige, och nåderijke protection, beständigt förblifua

Eders Ehrewyrd:ttz

Stegeborg d. 31 Julij A:o 1660.

wånwillige

Adolph Johan

PfaltzGrefve

utan-

utanskriften:

Den Ehrewyrdige och Höghlärde Hr Doctori *Olao Laurelio* wällförordnadt Biskop uthi Wästeråhs

Detta à *Wästeråhs*

Josephus Scaliger Julii Cæs. Fil. *Elisabethæ Westoniæ* S. Doleo fatum meum, mea carissima puella, cui vix sero contigit scire, quod alii jam dudum sciunt. Quamvis enim ea nobis dolere non debeant, quæ sine culpa nostra accidunt: est tamen aliquid, in quo nulla culpa nostra est, & tamen, quin id doleamus, facere non possumus. Te tantum virtutum miraculum tot summis Viris notam, mihi autem uni hactenus incognitam fuisse, quare non doleam, qui ignorationem meam excusare non possum, nisi prius veniam petam, & mihi ultro supplicium dem? pene prius mihi contigit admirari ingenium tuum quam nosse. Qui enim primus admirationem tui excitavit mihi, is est vir nobilis, tui studiosus G. Martinius a Baldenoffen. Is dedit mihi caussam mirandi, admiratio scribendi. Quare & tu noli quærere, cur fecerim, quod ut facerem, sola admiratio a me expressit. Scribo, quia dissimulare non potui, quomodo me affecerint poëmatia tua in ea ætate, in eo sexu concepta. quorum alterum rarum est, alterum inusitatum: utrumque vero omni mortali magis mirandum, quam optandum. Præterea reliquæ dotes, totum linguarum commercium, quæ non a te edoctæ, sed tecum natæ

tæ esse videntur, ut præsenti stuporem incussissent, ita absenti mihi animos fecerunt, ut mihi iter patefacerem ad amicitiam tuam: quam ut expetam fecit virtus tua: ne autem frustra sperem, tui beneficii erit. Vale præstantissima Virgo. *Lugduni Batavorum* III Non. Nouembris Juliani

utanskriften:

Nobilissimæ ac præstantissimæ puellæ *Elisabethæ Joannæ Westoniæ*

Pragam Boemorum.

Illustrissime Comes, Eminentissime Cancellarie, Domine & Mecænas Maxime.

Quæ profuit plurimis ad magna quævis, ad stuporem usque inclaruit omnibus, nemini unquam bono interclusa fuit, benignitas tua, Heros Celsissime, ea mihi tandem quoque ante aliquot annos felici admodum auspicio affulsit. Ex illo tempore, dici profecto non potest, quantum didicerim merita tua agnoscere plane Heroica, in Rempublicam Literas ac denique ecclesiam vere Christianam. Sed non sumam ea mihi nunc prædicanda, quæ satis novit & continuo admiratur major meliorque orbis pars, cui recte facta curæ & mens inest non nimis ingrata. Illud tacere nequeo, ardens insedisse semper mihi desiderium, fauore tuo ductuque in studiis Theologicis provehi. Cujus voti si compos evasero, nihil non vel con-

consequutum vel consecuturum arbitrabor, quo quidem mihi ad metam opus fuerit. Cæterum, quia jam invisendæ videntur Academiæ Regionum Regnorumque exterorum: id ut bona Illustriss:æ V:æ Excell:æ cum venia fiat, demisse rogatum venio. Animus est mihi celebriores Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Hollandiæ, aliarumque regionum lustrare Academias, ac Theologiæ non solum, verum etjam Linguarum Orientalium penitiora, quantum fieri poterit, perquirere, atque ea inprimis persequi, quæ PolemicæTheologiæ sunt potissima. Sed quia præter sumptus, quos adipiscor, publicos ex S:æ R:æ M:tis larga clementique manu, cui omnia studiorum meorum subsidia debeo, nihil plane ex privato habere possum, vereri necesse est, bono proposito necessaria tandem fortasse defutura. Est vero non infrequens, eos inprimis, qui in officiis Academicis juventuti servierunt, quum ejusmodi Peregrinationes literarias suscipiunt, reditus officii sui interea obtinere. Aliquot jam anni sunt, quod ego juventutem Academicam variis Collegiis privatis, Didacticis & Polemicis, pro tenuitate mea exercui, & quidem fere semper gratis, ut ita pauperibus etjam studiosis sese exercendi libera pateret occasio. Idem quoque similiter, postquam Illustriss:æ V:æ Excell:æ approbatio decretumque Senatus Academici concorditer Adjuncturæ Theologicæ me admoverunt, summa, qua potui, fide atque industria præstiti. Ab illustrissima proinde Vestra Excellentia submisse humiliterque contendo, ut quod meis in hoc

L officio

officio Antecessoribus, aliisque concedi solet, mihi quoque benigne concedat, ac hujus officii salarium, quod neque per se magnum, neque etjam (ut caetera) auctum est, clementer mihi permittat, in annum praesentem, cujus jam jam nonnulla pars Exercitiis Academicis est tributa, & proxime subsequentem. Sicuti magno mihi emolumento erit subsidium illud, ita operam omnino dabo, ut tanta Illustriss.ae V:ae Excell:ae Gratia in perenni apud me gratitudine maneat & fidissimo praeconio. DEUS v. Divinis Ill:ae V:ae Excellentiae meritis dignissimum retribuet hostimentum. Id quod & ego in votis habebo perpetuis eroque quoad vixero

Illustrissimae Vestrae Excellentiae

subjectissimus ac deditissimus

Ericus Odhelius (*).

Högwördige Herr Biskop, Höggunstige Patron

Den ödmjuka skyldigheet som jag här till dags ifrån dhe aflägne orter ej har kunnat hos Högwördige Herr Biskoppen aflägga, där till har jag nu änteligen tillfälle, som hastigast att acquittera mig, sedan jag Gudi loff för twänne dagar sedan är ifrån Skåne lyckeligen hemkommen. Jag har i denna Sommar igenomwandrat Curland, Semgallen, Lithawen, Preusen, en stor dehl af Pohlen, Schle-

(*) *Ingen Utanskrift finnes, men Ärchebiskopen har sjelf annoterat:* Erici Odhelii Senioris ad Axel. Oxenstierna 1648.

Schlesien och Pommern, och så mycket mig görligit warit remarquerat det som till mitt propos kunnat tjäna. Karaiterne har jag å några orter uthi deras boningar och Synagoger besökt. De uppehålla sig uthi Lithawen uti Städerne Birsen, Pozvole, Niewomiestioz, Troky, Korone &c. som och *in minore Polonia* uthi Lusuc. Dhe åre både *facie, statura & ceremoniis* ifrån de andre åthskillde. Ett stoort haat år bågges emellan, slijkt som är emellan Turker och Christne. Deras Synagoger åre i gemen bygde *ab septentrione ad austrum, imo oraturi faciem versus austrum dirigunt, quia in ea plaga Hierosolymas reliquerunt, cum eos abduceret Salmanasar.* Att dhe äre *oriundi ex decem tribubus*, dår till har jag store skål. Deras språåk år Tartariska eller blandat Turkiska, på hwilket de och exponera den Hebråiska texten. Jag håller så före, att dhe måtte wara uthi Lithawen inkomne wid samma tid som *Tartari Muhammedani*, hvilke dår hafwa sine Mesgidas och store privilegia. Dhe Rabbiniske Judarne uthi hele Pohlen taala Tyska, men desse oachtadt att de boo uthi en staad med dem tilsamman, och hafwa hwardere sine Synagoger, såsom uthi Furstlige Staden Birsen, förståå doch Karaiterne intet ord Tyska, *tanta ipsis reliquorum est aversio.* Uthi sin *Cultu religionis sacrorum* wisa dhe en stoor devotion, *cum prosternationibus & manum elevationibus; qui immunditiam contraxerant*, blifwa beståendes *in porticu Synagogae, religiosiores Synagogem nudipedes ingrediuntur.* Icke allenast

Pentateuchus uthan och alle de andre bôckerne åre hos dem authentique och uti ſtor veneration. Doch gõra de ſig ej den mödan att ſjålfwa affkrifwa *codicem ſacrum* uthan kjöpa af de andre Judarne, *qui forte laceros & longo uſu attritos vendunt codices, & in deſcribendis libris prae aliis excellunt.* Deras Machſor eller Euchologium år *ſuperiore ſeculo* tryckt hos Bombergum uthi Venedig in 4:o. De öfriga *libri morales* eller *textuales*, hos Soncinates uthi Conſtantinopel, deribland den förnämſte booken år kallad *Adderet Elijahu* (*cujus etiam mentionem alicubi facit Seldenus*) uthi folio, hwilken på ſamme ſått tracterar *articulos fidei* eller *modum exponendi*, ſåſom Maimonides gjordt uthi ſin *Moreh Nevochim.* Detta folket äre till ringa antaal, af orſak att dhe wid barndomen reſa uthi krig, att ſåledes undwika den förföljelſe af de andre Judar. Böcker äre hos dem tämmeligen rare och koſteſamme, måſtedehls handſkrefne. *Qui eruditi apud illos ſunt, ſane in ſtudiis excellunt.* Jag förmodar att fram bättre kunna göra en nogare relation om deras tillſtånd. Uthi Königsberg lått jag mig wara angelägit att fråga effter Sal. Profeſſoris Odhelii qwarlåtenſkap, men ſom Profeſſoren Hedio då wid tiden war bortreſter, kunde jag ej fåå ſtor kundſkap derom. Sedermehra wid deſſ hemkomſt, bekom jag igenom gode wånner af Hr. Hedio den efterråttelſen, att Bookföraren Plener ſkulle om bemålte ſaker hafwa att beſtålla. Jag begeck altſå med Hr. Plener ſom war uthi Dantzig, att han ſtraxt

straxt beordrade till en Engelåndare uthi Königsberg, hoos hwilken Sahl. Odhelii coffert wore deponerad, att den skulle uthan hinder såndas till Dantzig. Heröfwer reste jag bort upp åth Schlesien. Jag will nu ej annat förmoda, ån att cofferten sedermehra, med Hr. Pleners drång år till Stockholm öfwerkommen; hwarom jag till Högwyrdige Herr Biskopen widare ifrån Stockholm skrifwa skall. Jag måste på en paar dagar resa öfwer att beställa om mine saker som öfwer sjöen skickade äro, och förnämligast att göra min uppwaktning hos *Illustrissimum Cancellarium*. Uthi öfrigit anbjuder jag min skylldige tjänst till Högwyrdige Herr Biskopens kåreste Söner hår å orten, recommenderandes mig uthi Högwyrdige Herr Biskopens wanliga höga gunst, och förblifwer altid och städse

Högwyrdige Herr Biskopens

Upsala, den 14 Nov. 1690 ödmjuke hörsameste tjånare,

G. Peringer (*)

Monsieur (**)

Jag skall på dhet alldraflijtigste be om ursecht, att jag nu så långt efter åth besvarar dhes ker-

 komb-

(*) Detta Brefwet är til Ärkebisk. D. *Eric Benzelius* den Äldre, såsom då warande Biskop i Strengnås.

(**) Detta och alla de nu följande Brefwen åro til Hr. Ärke-Bisk. D. *Eric Benzelius* den Yngre.

kombne skrifvelse, som för en vecka sedan eller mehra migh tillstålt blef tillijka med Skyttens *peregrinatione sancta*, för huilken jagh är honom rätt mycket obligerad; så snart jag öfuerkommer något, som tjänar i hans kram, skall jag intet underlåta dhet att communicera, för huilken orsak jag jembvål nu vill påminna om dhen uthlofuade Catalogen uppå ett och annat Suenskt arbete eller dhet som concernerar i någor måtto Suenska Historien, huilket han allareda åger eller och desidererar, då jag kan få der af så mycket bättre tillfälle att eftersökia dhet som felar. Det var mig rått okiärt, att jag intet hade lågenheet att långre eller bettre entretenera Mons. Benzelii Broder, då han var hos mig, efter jag just då på stunden skulle gå på Slåttet och hade något angelåget att förråtta. Jag hoppas en annan tijd fåå see honom hoos mig, då han kommer hijt.

Bonde Humeri dissertation om Cœlo Heraldico har jag intet kunnat fåå, efter Author intet har något exemplar igen, skulle Mons. Benzelius kunna komma öfuer den samma hos någon af hans landzmån, skulle han göra mig ett särdeles plaisir, om jag kunde dher af få part för materiens rarheet skull, imedlertijd skulle jag gerna vetta, huarest dhen är tryckt och huad åhr, på dhet jag kan låta förskrifua dhen samma tillijka med andre tractater ifrån Tyskland. Skulle M. Benzelius öfverkomma in duplo ramum 4tum Olivæ Septentrionalis eller och dhet omtalde Breviarium Strengnense

nenſe dherom han ſade ſig hafua någon förhoppning, ſå år han ſå godh och har mig i minnet. Elljeſt hade jag och gerna communication af Stiernhielms bröllops beſvår, ſom Hr. Benzelius ſade ſig hafua, ſåſom och af Epitaphio öfuer St. Ragnild i Tellie dhet han vijſte migh, om dhet man utan alt för ſtor incommoditet ſig kunde göra låta. Jag ſkall gerna ſtrax ſkicka dhet tillbaka igen. När Hr. Benzelius får tilfelle att tala med Prof. Obrecht, ſkall jag bee, att han ville af honom fråga om ett poëma Guſtavus Magnus kallat, ſom Nic. Heinſius ſkall hafua giordt, dhet jag hafuer ſedt citeras, men finner det intet igen ibland andre hans poëmata ſom finnes uplagde in 8vo, hade jag fördenſkull luſt att vetta, om dhet år a part tryckt eller och i huad format. Kunde Monſ. Benzelius och ſå fåå tillfälle, att förſkaffa ſig Hr. Biſkopens dhes k. Faders ſuar om den upvuxne - - - - - och orden Miſèrere mei, ſå åſtundade jag högeligen att få jembvål der af part. Monſr. Benzelius år ſå god och urſechtar mig att jag med ſå mycket på en gång beſvärar honom, Han ſkall hafua lijka frijhet, enär honom behagar, att påminna mig om ett och annat, ſom af honom åſtundas. Huad mera ſom kunde vara att omſkrifva nödgas jag remittera till en annan poſtdag, efter jag nu af några godhe vånners beſöök år förhindrad. Ber i medlertijd om förlåtelſe att jag

jag så hastigt och illa skrifuer för tijdsens korthet skull. Förblifuer altid

Mons. Benzelii

tjenstskylldige tjenare

E. Palmschiöldh.

Hög:de. Hr. Benzeli.

Jag har honom min Hög:de Herre een alt för stor obligation för dhen godhet han har behagat vijsa emot mig så wål med ett så prompt öfversändande af dhen åstundade skriften sampt booken, såsom och gifne tillfäijelser om communication af flere curieusiteter, önskandes jag intet högre, än att jag måtte haa tillfälle och genom någon behagelig tjänst vijsa honom dher emoot min skyldige tacksamheet; Imedlertijd skulle dhet vara mig mycket kjärt, om något af dhet som hoos mig finnes in duplo, måtte vara honom till någon tjänst. Dhen booken, som mig tillhanda kom var fuller intet dhen samma som jag mente, emedhan dhen som jag åstundade har titel af historie om orsakerne till K. Sigismundi affettelse och är mycket vidlöftigare än denne, varandes och senare tryckt; och skulle jag fördenskull gerna önska, att jag så högt kunde obligera honom M. H. Herre, att dher en sådan book skulle honom hädan efter in duplo förekomma, han ville dhen för mig upköpa. Jag har med all flijt sökt förnimma Authoren till dhet nyligst uthgifne Epigramma de sole in Suecia

cia non occidente, men kan dhet intet fåå vetta, ej heller vetta dhe dhet på trycket. Hr. Olivenkrans kan det intet vara, emedan han år i Holland, snarare troor jag att dhet år Secret. Lillienstedt. Mons Benzelius skulle alt för mycket obligera mig, om han efter sin lofven skulle vela gee mig part af dhe i sitt bref omtalda curieuse verser, af hvilke jag intet har någon communication haft, i synnerhet skulle jag fägna mig åth att fåå med nåste post see dhe verser, som åre skrefne öfver Reginam parturientem, lapsum Regis och Kongsöhrs Kyrkio-byggnad i synnerheet, såsom och flere dylike curieuse Epigrammata. Huad Mons Benzelius kan åstunda af nyss uthgångne Kongl. Förordningar, curieuse skrifter eller annat, huad dhet och vara må, dher om må han fritt med posten advertera mig, då jag skall anten strax, så framt jag sjelf äger dhet, communicera honom sådant, eller och göra min flit att med dhet allraförsta förskaffa honom dhet samma och dher han är af sådane skrifter, som vid besynnerlige tilfällen finnes utgifne, liebhaber, då tuiflar jag intet, at ju en stor hoop af sådane lärer finnas hos mig in duplo, dhe dher alle skole stå honom til tjånst; så framt jag icke missbrukade hans godhet, bode jag gerna om communication med nåste post af dhesse ofuanberörde verser, såsom ock några flere dylike, dher dhet elljest med icke alt för stor incommoditet sig göra låter, han skall haa, som

M sagt

ſagt år, fritt tillſtånd, ſå i detta ſom alt annat af mig åſtuen att requirera, huad af honom kan deſidereras, då han och ſkall finna, att jag icke mindre är beredd än ſkylldig vid gifvit tilfelle vara

Mons. Benzelii

Stockholm d. 11 Octobris 1695.

tjenſtberedvilligſte tjenare

E. Palmſchiöldh.

Dher något curieuſt anten in antiquitatibus eller hiſtoriis patriæ eller in jure och elljeſt ſkulle genom trycket i Upſala uthges, är han ſå god och notificerar mig der om, han ſkall ſäkert haa det ſamma att vånta af mig igen; och dher dhet intet faller honom olägligit, lårer jag hådan efter ſom oftaſt beſökia honom med mine bref och gee honom om huad, ſom in re literaria förefaller, rapport, allenaſt jag får vetta, huarpå han år curieus, och huar om han vill bliſua underråttad.

Hög:de Hr. Benzeli

Jag beer honom på dhet flijtigſte om urſecht, att jag nu förſt beſuarar dhes med förra poſt mig tillhanda kombne ſkrifuelſe; måſte och nu her hoos alldeles betaga honom dhet fåfänge hoppet han i ſitt ſenaſte förmåler ſig hafua fattat om några ſådane bref ifrån mig, ſom ſkulle tjåna honom i någor måtto til upbyggelſe eller underviſning, ty flij-

slijke kunna af mig med intet skiähl förväntas, som på then ort vistas måste ther ringa eller intet tillfelle gifues, att öfva sig i dhe saker, theraf lärdt folck kunna hafua något plaisir, uthan förgåtes snarare thet litzla man tillförene lärdt, förefalla också stundeligen så mångehanda syslor och förrättningar, att man må vara gladh om ett lijtet moment allenast blifuer enom öfrigit till att skrifua gode vänner underſtundom till; men till att kunna göra dhet medh behörigt eftertänkande, huarigenom the frånvarande icke allenast må ske nöije, utan och anledning gifues till att öfuer een eller annan curieus materie yttra sine lärde tankar, dhet hade man väl orsaak högeligen att önska och åstunda, men är heel fåfengt att förmoda. Dhen omtalde Maji månad som handlar om våra Suenske Mynt, finnes nu för tiden intet mera till köps, efter som alt för fåå exemplar deraf vore inkombne, så snart flere ankomma, skall jag intet underlåta, at förskaffa honom dheraf ett efter min lofuen. Dhen historien som på Frantzöska nyligen är uthgången om K. Gustaf Adolphs och K. Carl Gustafs bedrifter, är för några åhr tillförenne tryckt i Paris och uthgifuen af en hen. Prade, är nu allenast i Holland omtryckt, han finnes nu intet heller till köps, dock lärer han hådan efter lättel. bekommas efter han så nyligen är uthkommen elljest är en Apologie på Frantzöske för Dannemarck uthgifuen emoot dhen tractat som ey långe sedan på Engelska och sedan på fle-

re språk blef publicerad om Danske staten; Jag har den samme ännu intet fått se; Hos Wankijfs Enka tryckes Hr. Bilbergs observationer öfuer des Norlendiska resa, som äro rått curieuse. Något mera har jag intet för dhenna gången att berätta, utan förblifuer flutel.

Mons. Benzelii

tjenstskyldigste

E. Palmschiöldh.

Högtärade Herre

Jag år honom Min H. H:re mehra obligerad, än jag såija kan, som behagar med sådan besynnerlig flijt continuera Dhes angenäma correspondence och alt stadigt fägnar mig med allehanda behagelige curieusiteter, der jag likväl på intet sätt är capable att regalera honom med något som kan vara honom till tjänst, i synnerhet har jag honom ingen ringa obligation för dhen anledning han uti sitt senaste mig gifuer, till att igenfinna ett och annat, som tjänar till mitt propos, och vill jag önska, att jag på något sätt må kunna dhet af honom förtjäna, att han än vidare i sådan sin godhet för mig må villia fortfara. Han kan alldrig troo, huru högt jag mig fägnar dheröfuer, att jag någon funnit som icke allenast är begifuen på samma studium som jag, utan och med en så ogemen flijt och ijfuer drifuer dhet samma, dhet jag

jag dock hittils fåfängt desidererat hoos många, huilka doch ville passera för dhe curieuseste. Jag låter mig gerna af dhes undervijsning rätta uthi min mening om authore till Epigramma de sole non occidente; ehuru ringa sådana piecer af många skattas, så finner jag lickvål af dhem samma ett besynnerligit plaisir, hälst emedan man lätteligare af dhem än af stoore utharbetade värck och tractater kan känna een och annans esprit. Angående Historiam Gothicam, har jag hoos dhe vid dhenne tijd här i Staden varande Bookförare intet funnit något särdeles curieust. Petersens origines Gothorum & Cimbrorum i Dannemarck nyligen tryckt, voro allaredan i sommars hijtkombne elljest blifuer uthi Monadtlige unterredung för Maji månad af innevarande åhr uthförligen förmält om Hr. Brenners Myntebook och en omständelig specification införd på alle Medailler i K. Gustaf Adolphs tijd uthgifne, huaribland 2:ne finnes, som Hr. Brenner intet veet af. Om M. H. intet har deraf allareda part, så vill jag med första lägenheet öfuersända dheraf ett exemplar. Om min H. H. vill sända mig en förteckning på alla dhe böcker och tractater, som han anten äger uthi Historia och antiquitatibus Gothicis eller och åstundar bekomma, så kunde jag hafua mig dhen till rättelse vid ett och annat förefallande tilfelle, emedan esom oftast sådane bööcker hållas faale, dhem jag intet kan för honom upköpa, så länge jag är oviss, huilke af honom desidereras. För dhen till-

 fäl-

ſeijelſen han mig giör om Theatridio Wattrangii tackar jag honom mycket flijtigt men ſom jag förnimmer, att han ſielf eij äger dhen ſamma, ſå ſkulle jag vara alt för ohöflig, om jag ſkulle villia emoottaga den offerten, ſom hoos mig lijka högt conſidereras, ſom hade jag bekommit ſjelfua booken: ty jag vill ingalunda, att han ſkall för min ſkulld umbåra något dhet allraringaſte af dhet, ſom han intet har in duplo. Dhet är mig rått okiärt, att jag eij kunnat ännu bekomma tillfälle att öfverſända dhe 2:ne böcker, jag ſidſt ſkref om, alldenſtund jag ſå ſkambligen förſummade ſidſte jachten och det af ſådan orſaak, att jag talte med en Jacht karl, ſom lofuade komma till mig och athempta dhem, men han hölt intet ord, och vijſte jag ſåledes intet af, för än jachten var bortta. Med förſta tillfälle ſkola dhe lickvål öfuerſändas, huarom Hr. Adlerfelt har låfuat göra ſig flijt. Hr. Peringſchiölds arbete är ſå vijda avancerat, att dhen förſte delen är deraf allareda till tryck fullkombl. fårdig; Snorre Sturleſon är till 3:ne delar tryckt. Jag tackar på det flijtigſte för dhe öfuerſände tryckte ſaaker. Jag ſkal gerna ſå för detta, ſom annat finnas tackſam. Om jag i någor måtto kan vara honom till någon tjenſt eller underrättelſe uthi Hiſtoria eller antiquitatibus Gothicis, må han intet tuifla, att jag ju altijd lårer finnas beredd, honom uppå anfordran derutinnan betjåna. Imedlertijd beder jag att han vill alt framgent continuera ſin behagelige correſpondence,

ſå-

fåsom och hålla mig för dhen, som alltijd skall finnas

Min H:de Herres

tjenstberedvilligste
E. Palmschiöldh (*).

Min H:de Herre.

Jag är honom M. H. Hre alt för mycket obligerad så vål för dhen öfuersånde booken som dhe medföljande verserne och afcopierade brefuen. Jag beer om förlåtelse, att jag intet förr suarat honom dherpå. Dhet år roligit, att jag haft tilförene åfven samma booken af Mr. Sparrman tillåns och dheruhr excerperat dhet förnembste, men så var dhet likvål vål, at jag å nyo feck låna henne, efter dher var åndå mycket som jag förr intet dheruti observerat eftersom jag intet feck så långe haa booken borta. Så snart min Herre kommer till Upsala skall booken blifua med all tacksamhet öfversånd. Verserne öfuer Amaranthe Orden åro rätt

(*) Datum fins huarken på detta brefuet eller det tredje i ordningen, men s Årkebiskopen har sjelf derpå annoterat: 1695 *in Novembri*, men på det första finnes ingen annotation, dock lårer det vara ållst, efter det står först, och vill jag erindra, at jag följer ordningen af boken, emedan jag finner flere af de Palmschöldske brefuen odaterade, och utan annotat. af S. T. Benzelius, når de åro skrefne.

rått curieuse, dhem jag och straxt communicerade med Herr Brenner som fägnade sig mycket dher öfuer att han fick se dhem. Önskeligit vore att man finge vetta, huem dher till vore author. Hade jag varit Respondens till m. Herres opposition, hade jag visserligen försuarat mig med dhen exception, att så frampt verserne skulle gälla för probatione emoot Respondentis thesin, skulle man med visse omständigheter hafua vijst, att sådane verser voro långe sedan skrefne, och icke nyligen componerade till att styrka oppositionis contraire mening. Jag skulle gerna hafua part af dhe argumenter som så väl Gref Gyllenborg som Hr. Benzelius hafua fördt angående Suenska Riddare-orderne, eftersom dhe samme kunde till äfventyrs gifua tillfelle till någon närmare undervisning i samme materie. Dhet samma åstundar och så Hr. Brenner. Jag skulle väl nu vidare om ett och annat förmäla, men jag vill dermed låta anstå till en annan tijd, eftersom jag just är occuperad af en och annan som jag nödvändigt måste nu på stunden afbörda mig, efter jag tencker rått nu begifua mig som snarast på landet öfuer en vecka heller annan. Imedlertid skall jag på dhet allra tjensteligaste bee Hr. Benzelium, att han tecktes continuera i sin vanliga godheet och rapportera huad curieust honom möter; såsom ock för mig uphandla huad som kan förekomma af curieuse Suenska tractater och Historie böcker. Tåcktes och vara så god och gifua mig en copie af dhen under-

der-

derrättelse som Hr. Biskopen hafuer meddelt en förnäm Herre uppå dhes förfrågan om dhen antiquitet som skall finnas uthi en Kyrcka, som jag nu intet kan påminna mig, dhet var en roos eller huad det var, som skulle finnas. Huad mig möter, som kan tjäna uthi Herr Benzelii kram skall jag intet underlåta att communicera. Näst en mycket flijtig och tjenstl. hälsning till Herr Biskopen och alle andre som mitt nampn känna befaller jag honom uti Guds beskydd och förblifuer stedse

Min H:de Herres

tjenstskyldige tjenare,

E. Palmschiöldh.

Jag kan intet utsäija, med huad förnöijelse jag förnimmer att så wäl Mons. Adlerfeldt som Mons. Benzelius och flere hafua med så stoort beröm och alles contentement förrättat sin disputation, huilket också lärer mycket recommendera dhem.

Doctor Mayer ifrån Hamburg är i dessa dagar hijt ankommen till att försambla tillsammans uhr Kongl. Archivo några acta och Documenter tjänliga till dhet arbete han skall under händer hafua in historia reformationis religionis nostræ, och har han allareda bekommit copier af några breff som äro wäxlade emellan K. Gustaf dhen förste och

N Churf.

Churf. af Saxen öfuer Religions wäsender såsom och bland annat ett Doctor Lutheri afgångne breff till K. Gustaf dhen förste, huaraf jag också en copie herhoos har velat bijfoga, alldenstund dhet af Hans Maj:t sjelf och alle andre her å orten högst estimeras, hafuandes Hans K. Maj:t låtit affettia dhet samma på Suenska. Jag hade dhen lyckan att finna dhet samma igen bland en hop gamble charteqner. Dhet är elljest ett rätt original med D. Luthers hand helt och hällit skrifvit och med dhes Sigill förseglat. I desse dagar resa härifrån till Nya Sueriige dhe 3 ne Prästerne, och få dhe dhenna gång med sig allenast Catechesen, som nu nyligen år tryckt. Mons. Benzelius var så god och låt mig bekomma ett exemplar af dhen i Strengnes nyl. tryckte tractat kallad palma pacifera och dher jag intet vore alt för incommod skulle jag ock bee att emoot någon annan tractat få ett exemplar af Hr. Biskopens Historia Ecclesiastica, efter här finnas inga exemplar deraf mera, utan allenast ett i en booklåda, som är både illa maculerat och derhos på mycket groft papper, elljest vet jag intet, huarest någre flere finnas till köps. Förlåt mig, att jag härutinnan missbrukar eder godhet.

Hög:de Hr. Benzeli

Jag är honom öfuer måttan mycket obligerad som har tagit sig den mödan at suara till alla puncter, som voro anförde uti min senaste skrifuelse, och har

har jag ey ringa plaisir af dhen öfuersända Catalogen uppå dhes Suenska böcker, huaribland åtskillige finnas, som jag sjelf intet åger, varandes dhet mig rätt kärt att jag nu vist veta kan, huad han tillförene har och huad som felas, eftersom jag hådan efter ey heller lårer manquera att förskaffa till dhes tjånst, huad jag finner vara dher sammastådes uthlåtit, och lickväl tiäna för dhes curieusitet. Jag vill förmoda, att något torde ibland mina papper ånnu efter handen kunna ertappas, som kunde göra en lijten begynnelse till sådant, så framt jag elljest finge så mycket tijd och rådérum att jag finge löpa alla mina skrifter och handlingar igenom, Dock nu i hastighet har jag remarquerat desse följande små tractater, som intet finnas på dhet öfuersånde registret upförde neml.

Schefferi de situ & vocabulo Upsaliæ Epistola defensoria ad Comitem Gust. Ad. de la Gardie Holm. in 8:vo.

Rugmans Monosyllaba Islandica.

Apographum donationis testamentariæ M.D. Gardie Holmiæ 1672 in folio.

Catalogus Librorum, qui in antiquitatibus & historia patriæ sub imperio Regis Caroli XI. publicati sunt. Holm. 1690 in fol.

Crantzii Vandalia Colon.

Doch år dhet intet någon synnerlig god edition. Så frampt dhesse desidereras, skole dhe med första jacht öfuersändas, elljest har jag också in

 duplo

duplo Edm. Figrelii postea Gripenhielm dicti, tractatum de statuis illustrium Romanorum, men dheruti felas ett arck.

Uthi Wexionii descriptione Sueciæ lårer för Monsr. Benzelio fela ett helt ark neml. litera JJ som innehåller en hop addenda och corrigenda uti sjelfue booken, huilket arck kan snart afskrifuas, om så nödigt pröfuas, skulle och han Mons. Benzelius begåra samma book tilläns af Prof. Lagerlöf, som jag vist veet åga henne efter jag haft henne af honom tilläns; Dhet lårer elljest vara hel suårt att komma öfuer dhenne book på nytt, efter hon är alt för mycket rar.

Af Tractaten eller apologien för Fontanger har jag nu intet mera än ett exemplar igen huilket dock af mig för en eller annan vecka sedan nödvändigt måste lembnas i en Dams händer, af huilken jag suårligen lårer kunna dhen återbekomma; elljest är dhet så mycket suårare att öfuerkomma flere exemplar som booken icke allenast är af vårt Fruentimber mycket begärlig, efter dhen år skrefuen till dheras försuar och dhes uthan mycket galant skrifuen, uthan åro deraf ganska fåå knapt 50 exemplar tryckte, dhem author straxt hafuer uthdeelt till sine gode vänner. Om Herr Axel Oxenstierna må, som sist af Mons. Benzelio blef berättat, vara vist author för dhen under hyppoliti a lapide nampn uthgångne tractaten och af huem han låtit dhen samme i pennan författa, åstundade jag gerna någon närmare efterrättelse,

efter

efter som elljest här för all sanning blifuit sagt, dhet Transæus von Roseneck skulle dhervid fördt pennan; kunde man med godt maner af Herr Obrecht förnimma, huad grund han hafuer till sin mening om Chemnitio, så skulle jag gärna åstunda deraf en ytterligare communication.

Dher dhet intet fölle Mons. Benzelio alt för besuårligit, skulle jag gerna be, att han ville låta mig efter handen med jachten eller elljest öfuerbekomma dhe programmata, som anten här till på någon tijd eller och hådan efter kunna uthgifuas af Prof. Lagerlöf, Obrecht och nu varande Rectore Illustri, eller och andras, som kunna angå någre solennes actus vid Academien.

Assessor Brenner låter nu utsticka i koppar dhe Danska Mynt, huilka icke mindre ån våre Suenska bevijsa Sueriges rätt till 3 Chronor; dhe Mynten åro elljest mycket rare och af dhe Danske i dheras värk förtegne och elljest med flijt undanstungne, efter dhe ey komma dhem vål till pass, oförtöfuat lårer Hr. Brenner uthgifua en fullkomlig seriem af dhe Götheska Mynten.

Dher Mons. Benzelius skulle hoos någon öfverkomma Isogæi Lijk-Predikan öfuer R. Amiralen Gref Gustaf Otto Stenbock, så ville han ha dhen godheten och mig dhen samma förskaffa af ågaren emot 2, 3 eller flere andre rare predikningar öfuer dylijke förnåme Ministrer, efter jag för en viss orsak och att betjäna en god vän skulle behöfua dhen samma.

Gallicæ Linguæ Professor vid Ubsala Academie skall nyligen öfuergifuit till H. K. M. en Oration eller huad dhet är, huarutinnan han skall deducera H. K. M's Genealogie ifrån Carolo Magno, huarom jag gårna skulle blij närmare informerad, uthan tvifvel lärer dhen vara tryckt i Ubsala, och som berättes, skall vara stucken i koppar. Man torde fåå tillfelle att tala herom med honom sjelf.

Kunde jag fåå någon lijten underråttelse om dhe tractater som Mons. Benzelius sade dhes Broder äga angående jus publicum patriæ nostræ, skulle jag mycket fägna mig, dhet var mig rätt okårt, att jag senast intet hade lågenhet att mera tala med Hans Broder som lärer om detta som annat kunnat gifua mig något curieust vid handen. Jag år för det öfrige altijd

Min H:de Herr Benzelii

tjenstskylldigste tjenare

E. Palmschiöldh.

Högtährade Herr Benzeli

Jag kan intet tillfyllest betacka honom min godhe Mons. Benzelius för dess hafde möda och besuär för mig med dhe begärte Skrifters reenskrifuande och öfuersändande. Jag skall gerna förskylla sådant med all tacksamhet. Rolfs och Götriks Saga sampt Cantiones antiquas skall jag med dhen näst her efter afgående Upsala jacht skic-

ſkicka honom till handa. Sol laborans ſom är giord för 1 eller 2 år ſedan af Monſ. Rönnou är mig allareda för detta af en god vän communicerad, har alldrig varit tryckt: tackar imedlertid Min H:de Herre för dhes tillbud att villja dhen ſamma mig öfuerſända. Dhet med förre poſten omtalde epigramma de ſole in Suecia non occidente hafuer Bilberg giordt, efter ſom han förnummit att dhes förra Skrift in expeditionem Borealem, ſom af min Herre mig tillſkickades, var i haſtighet ſkrefuen och ey ſå väl uptogs ſom han ville. En annan gång ſkall jag ge honom närmare efterråttelſe om ett och annat, ſom tiden är mig nu för knapp. Jag är alltijd

Min H:de Herres

tjenſtſk. tjenare

E. Palmſchiöldh

Min H:de Herr Benzeli

Jag är rätt glad, att Herr Benzelius vill vara ſå god och complettera mine Symbola Heroica Laurini, huaruthinnan hos mig är defect alt ifrån pag. 4 ſom lycktas nederſt med dhe orden q ſapientes pro och till pag. 13 huilken öfuerſt begynnes med dhe orden ſanguinem ſpiritumque; ſkulle Herr Benzelius efter ſin lofuen villja låta affſkrifua och mig tillhanda ſånda huad dher emellan felar, gör han mig en ſtor vänſkap, efter jag är

år så begifuen att fåå detta vårcket complett för de Symbola som han har dher infört. Dhe carmina, som skola stå efterst har jag fuller intet, men driftar mig inter att begära dhem, efter det blir alt för mycket att afskrifua. Stiernhielms bref, som Mons. Benzelius var så god och länte mig skall jag med nåsta post tillbaka sånda, emedan jag har förgåtit att taga af dhen samme copie. I bookläderne finnes för tijden inge särdeles rare böcker, ehuruväl hår nu åre 3:ne fremmande bookförare föruthan dhe ordinaire, men så hafua våre egne råtr så rare och ändå rarare böcker ån dhe fremmande; hela min Marknad har inter varit högre än till någre R.Dr., en rar Dansk book har jag fått köpa neml. Lyschanders Genealogias Regum Daniæ in folio tryckt på Dansk 1622 för temmelig godt prijs. Elljest köpte jag en book på Frantzöska nyss uthgången, som intituleras Histoire des revolutions de Suede, som temmelig curieust och dherhos raisonabelt tracterar våre Suenske handlingar ifrån dhe älldste tijderne, så frampt Mons. Benzelius intet har allaredan köpt dhen samma, skall jag dhen samma upkiöpa, sa frampt någre exemplar ånnu finnas öfrige, dock i fall dhe skulle vara upkiöpte, komma doch snart flere inn, åstundandes jag fördy vetta med första post, om Mons. Benzelius dhen allaredan hafuer eller ey. Pufendorfs Historia Caroli Gustavi lårer innan kort vara här till köps. Jag har allareda

sett

Rättelser: s. 57, r. 5 läs: Heinsio s. 71, r. 3 läs: Transæus

sett titul bladet på henne, hon lårer komma att kosta in emot 20 R:Dlr. för dhe mänge Koppar-stycken uthi henne finnas. Elljest veet jag intet om Hr. Benzelius har ännu köpt sig Petræi Origines Cimbricas & Gothicas åhr 1695 uthi Leipzig tryckte. Annat nytt veet jag nu intet att berätta. Assessor Brenner har i dessa dagar öfverkommit en hoop med rare penningar af våre gamblaste Suenske Mynt, men om han deribland funnit någre som han intet förr har, veet jag intet, eftersom jag på någre dagar intet fått tala med honom. Hr. Keder har nu nyligen fått af Hans K. M. åhrlig pension af 600 Dlr. Smt. till dhes något ordinairt Assessors ställe i Archivo förefaller. Prof. Olof Rudbeck har här i Slottz Kyrkan låtit höra sin grofva röst i presence af Konung, Drottning och hela dhen Kongl. Familien och dhet i Söndags. Palmroot har omsider fått professionem Linguarum Orientalium. Jag slutar med försäkran dhet jag är stedze

Min H:de Herr Benzelii

tjenstskylldige och beredvilligaste tjenare
E. Palmschiöldh

Præclare juvenis, Amice in paucis jucundissime

Serò admodum rescribo, quia serò mihi literæ traditæ sunt tuæ, gratæ supra quam verbis exprimere

mere possum, cum quod officiorum plenissimæ tum præcipue quod a Te profectæ. Impense mihi de Amico tam sincero gratulor: uti enim prius ex rebus, quæ mihi accidebant, adversis dolorem solebas sentire magnum, ita nunc ex secundis, decreto nuper mihi a clementissimo Rege nostro salario trecentorum annuatim Thalerorum imperialium, non minorem capis voluptatem. Macte animo hoc, mi Benzeli, penitusque imbibe, quod amori respondere amore, &, quantum in me est, commodis studere tuis nunquam sim desiturus. S. R. M. curis nostris ordinationem Cimeliarchii sui numarii clementissime commisit. Conficiendum hoc est partim ex iis numismatibus, maximam partem æreis, quæ olim ex direpta arce Pragensi huc allata in Bibliotheca asservabantur Regia, partim ex numero sat amplo argenteorum ac non paucis aureis, quæ olim a Christina Regina Amstelodami oppignorata Rex ante annum reluit, partim etiam ex locupletissima collectione argenteorum & æreorum Gyldenclowiana. Separantur falsa ac mutila, & quæ ex probis gemina in usum seponuntur Academiæ Upsaliensis. Spes est fore, ut propediem Regio quoque Thesauro accedat instructissimum omni metallo Numophylacium Flemmingianum. Pro ingeniosis opusculis Lagerlœfvianis magnas ajo gratias, repositurus aliquot numismata antiqua, quando rursus te licebit amplexibus excipere meis. Te salutat Cl. V. El. Brenner. Vale Proborum delicium ac

Mu-

Musarum Decus; Literisque me subinde tuis refocilla, mirifice enim in iis recreant animi ille candor & doctrinæ elegantia. Iterum vale. Dab. raptim *Holmiæ* d. 24 Novbr. A:o 1696

T. ex asse
Nicolaus Keder.

Hög:de Hr. Benzeli

Sedan mitt senaste åro mig tvenne breff till handa kombne ifrån Min Hög:de Herre begge accompagnierade med åtskilliga curieusiteter, för huilka jag honom på det tjensteligaste vill hafva betackat, och beder om urseckt, att jag nu först suarar på dhet förre. Hr. Mag. Esberg har uppå Hr. Benzelii anmodan communicerat mig registret uppå dhe böcker, som genom auction försälljas skola, dhet ochså Hr. Prof. Obrecht mig med posten har tillhanda sändt, tackar lickvål Hr. Benzelius, som jembvål dheruthinnan vist mig sin benägenheet. Ibland dhem alla som jag har allareda fått part af, skulle jag allenast desiderera Theatrum Nobilitatis Messenii, så frampt Hr. Benzelius skulle sjelf äga dhen samma, bode jag gerna, att Hr. Benzelius låter genom någon god vän bjuda på dhen samma, efter dhet är een min gode vän, som bedt mig dherom, ty sjelf har jag dhen samma förr och vill han hafva honom för huad prijs dhet och vara må. Eljest finnes på registret upsatt en Historia Suecica Christophori Beerns in 12:mo

 huad

huad dhet må vara för en, hade jag vål luſt att vetta, kan ſke dhet torde vara dhen ſamma, ſom finnes jembvål på ſamma regiſter, neml. Beerns beſkrifning om Suenſka Konungars bedrifter på Tyſka huilken jag äger. Men på den håndelſe att dher ſkulle vara någon annan Scriptor, ſå tillſtår jag mig dhen alldrig tillförene hördt nåmbnas, mindre ſedt, och ſkulle fördenſkull vara deſto mera begirig, att vid dhetta tilfålle få dhen ſamma mig tillhandla, för huru högt prijs dhet och vara må, ſå frampt Hr. Benzelius dhen ey ſjelf af nöden hafva ſkulle; åſtundar fördenſkull att blifua herom af Hr. Benzelio underrättad. Hontheri Epiſtler har jag alldrig ſedt, och ſkulle altſå gerna vetta, huad dhe ſamme tractera. Barlæus har ſkrifuit ett vidlöftigt Poema till K. Guſtaf Adolphs beröm, ſom finnes ibland andra hans Poëmata. Om Balzacs Poëmata är mig alldeles okunnigt; kan vål vara troligit, att han jembvål något ſkrifuit till Sueriges beröm. Dher Hr. Benzelius ſkulle råka Bibliothecarien Hr. Magiſter Eenberg, beder jag tjenſteligen han ville å mina vägnar hellſa honom och beråtta, dhet jag vid förſta tillfelle ſkall gifva honom underråttelſe, ſå vijda jag dhen uhr Archivi acter hempta kan, om dhet han mig tillſkrifuit hafver. År ſtedze

Min H:de Herr Benzelii

d. 1. Decembris 1696. tjenſtberedvilligſte tjenare

E. Palmſchiöldh.

Mon-

Monsieur

Vous ayant perdu, Monsieur, j'ai perdu aussi toute la connoissance Suedoise. J'ay pourtant toujours trouvé la compagnie d' honnetes gens. Un bon homme qui etoit en chariot avec moy de Cell, me logea chez un de ses amis à Braunschweig. De la il me prit en son carosse à Wolfenbuttel, où je m arretois un jour & demi pour voir la Bibliotheque. Apres je retournay à Braunschweig y voyant aussi la Bibliotheque du Duc Rudolph, qui est au chateau Swartzhoff. Un vieux valet de chambre en a la clef. Le Prince a eu un soin particulier de ramasser tous les Ecrits de Luther, lesquels sont enclos ou rangez dans une chambre, qui porte le nom de Camera Lutheri. Vous le pouvez voir de ces vers, que je copiay là, les trouvant dans une vieille Bible, remarquable par l'Ecriture de Luther & de Melanchton à son front. Je vous les envoye pour satisfaire à vôtre curiosité & pour vous inspirer l' envie de vous informer aussi de cette Bibliotheque. Je vous assure, que vous aurez là des choses en la Theologie, que vous ne trouverez en aucun autre lieu. Si vous voulez suivre mon conseil, vous prendres le chemin par Helmstedt. Je ne restay pas là qu' une nuit. L'Université me plait. De Braunschweig jusqu' à Halle la voiture me couta deux ecus. J'avois bien de contentement en ce chemin là, étant en compagnie avec une Venus d' ici. Je crois que je sejourneray dans cette ville jusq' au mois de

 Mars

Mars s'il plait à Dieu. Je trouve icy de bons vivres, des habiles Professeurs & aussi une belle commodité pour apprendre la langue Françoise. Je suis logé chez un Ministre François, qui s' appelle Couller. Strasbourg est si eloigné d' icy, & j'echapperay mieux les diables de Hussares au printemps qu' à la fin de l' automne. On ma dit que le Roy de France y veut reformer la Religion. Vous pouvez donc bien juger avec quel profit je pourrois demeurer là. Vous ne m' accuserez pas de l' inconstance d' avoir si tot changé ma resolution. Quand on la change en mieux, on est toujours excusé. Que je desire, Monsieur, de vous embrasser icy. C' est une Université bien frequentée, & vous ne regretterez pas de l' avoir vue. Vous pouvez commodement partir d' icy à la foire de Leipsig. Mais faute d' avoir l' occasion de vous parler de bouche, je le feray pourtant souvent par mes lettres. Je vous conjure de me rendre la pareille, & de me donner au plutôt de vos nouvelles. Quand vous ecrivez en Suede n'oubliez pas, s' il vous plait, à faire mes recommendations. Si vous trouvez quelque chose de hare, ayez la bonté de m' en faire part aussi. Mais pour les antiques monnoyes je m' en puis bien passer. Je ne vous fais pas icy de grandes protestations de mon amitié, j' espere que vous connoissez mon naturel, qui est d' etre sincere &

con-

constant. C' est pourquoy je vous supplie d' etre persuadé, que je suis avec éstime

Monsieur

Halle le 8 Aout 1697. v. très h. & très obeissant servit.

Nicol. Sternel *)

Suo Erico Benzelio, Musarum Helmstadensium h. t. cultori dexterrimo impigerrimoque

Auro contra mihi caræ erant tuæ heri ad me perlatæ. Pertinax omnium meorum familiarium hactenus expertus sum silentium. Gaudio autem obruebar, cum uno eodemque tempore Benzelii mei amicorumque in Suecia vitam jam tolerantium literis me beari viderem. Quot ibi mutationes post nostrum discessum? Accipe hæc pauca. Tribuni Equitum Legatum Dn. Baner, Tormentariæ rei Tribunum Dn. Falkenhielm, Dn. Secretarium Ehrenhielm, Dn. Olderman Professorem Upsalensem &c. ad superos demigrasse. Banerio D:nus Styltenhielm est suffectus. Ardens febris contagiosa totam fere Holmiam occupaverat. Officiales cohortis prætoriæ plerique partim mortui partim morti vicini. Adhuc imminere regno nostro annonæ caritatem proh dolor! veremur. Per totam Bothniam occidentalem segetes aëris inclementia absumptæ. Dii meliora! Felices nos, qvi é longinquo hæc tantum audire possumus, jucundo interea inter

*) D. N. Sternel dog som Superintendent i Hernösand 1744.

ter Musas Academicas inque gremio Palladis fruentes otio. Iter tuum Hannoveranum ex voto tibi successisse lætor. Contingant tibi Helmstadii tam dulces dies, qualis mihi ibidem unica illa nox erat. Studio Hebraico ego hic torqueor. Publicam Lectionem D:ni Breithaupti super Epistolas Pauli audio, ejusdemque etjam Collegio privato in Historia Ecclesiastica utor. Dn. Thomasius hactenus mihi fama tantum notus. Catalogum Professorum Hallensium transmitto, ut inde de Academiæ hujus habitu judicare possis. Helmstadiensium ipse mihi in transitu comparavi. Professores hic omnium facultatum adprime sunt seduli. Linguarum addiscendarum commodo occasio. Nundinas ne Lipsienses tu videre cupis adeo per orbem Europæum decantatas? Menstruo Helmstadii exacto spatio, poteris commode huc excurrere atque Lipsiam una mecum petere Witteberga modico, ni fallor, distantem intervallo. Tolerabiles sumtus huic itineri impendes. Videri meretur etjam hæc Academia, licet D:no Majero nostro Hamburgensi parum probata. Spero me brevi habiturum occasionem te, unicum meum jam in Germania amicum, hic complectendi. Sine te exorem, non pœnitebit facti. Meo hic excipieris hospitio. Viduo utor lecto sed tantæ magnitudinis, ut in eodem natare possim. Sæpe ad me scribas, quodque scire mea intersit communices, responsum non diu exspectabis. Optime vale meque ama, qui

Hala d. 10 Sept. A:o 1697.

Tuus Totus
Nicol. Sternel.

Hög-

Hög:de Hr. Benzeli.

Så kårt dhet mig var, att åter få fägna mig af dhes kårkombne bref de dato d. 17 Septembris sistl. och af det samma intaga och förnimma de förnöyelige rapporter mig dherutinnan göres af ett och annat curieust, så ogerna måste jag twårt om dheraf jämwål erfara att mitt svar på dhes förre ey skal vara framkommit, dhet jag dock efter Herr Benzelii egen gifne anledning har tillstält Herr Assessoren Odhelio redan för lång tijd sedan, huaruti jag aldraskyldigst betackade honom för dhes hafde möda och besvär med dhe upnembde Tractaters inkiöp, af dhem jag en del alldrig tillförene sedt eller hördt nempnas men een deel högeligen åstundar, så frampt dhe af Herr Benzelio umbäras kunna, eljest äre dhe samme ännu ey öfverkombne ifrån Hamburg, dherom jag låtit een och annan tijd efterfråga. Penningarne skole utan drögsmål blifva Herr Assessoren tillstälte, och kan min Herre utan någon min vidlöftige beråttelse nogsampt sjelf tenckia, huru högt jag blifver honom obligerad, så för dhet redan dhervid hafde besvär, såsom ock för dhen godheten han hådan efter på samma sätt efter min förmodan och önskan hafvandes varder. Har och i synnerhet stor orsaak honom att betacka för dhe anmärkte rummen af Winstrupii Poematibus, dem jag väl en gång sedt, dock inter åger. Skulle Herr Benzelius teckias än vidare sammaledes gifva mig vid handen, huad han hos an-

dre dylijke och helst mig okunnige Scriptores, sådant angående, finner, vore dhet mig en öfvermåttan kår och angenem sak. Om dhe benemde läderstycken kan jag för tiden intet gifva någon annan efterrättelse, än att sådane läderstycken skole ännu visas uthi Konst Cammaren uthi Dantzig, huarest Hans Excell:es Gref Bengts Secreterare Staude berättar sig dhem för icke lång tijd sedan sedt, och elljest finnes och några uthi SkogClosters Rust-Cammar, huilke så väl som dhe förre skole varit brukade uthi Tyske kriget; men hos Historicos har jag ännu ey igenfunnit något om dheras bruk. Elljest skal jag bland annat nu högel. recommendera Hr. Benzelio, att han med all möijelig flijt remarquerar huad curieust på een och annan ort ännu kan vara öfrigit anten af Monumenter eller annat till Suenska Nationens heder, såsom enkannerligen, att uti Dresiske Konst Cammaren uti Sachsen efterfråga ett conterfei, huarpå K. Carl Gustafs dröm skal vara afmålad, med några bijfogade galante verser, dhem jag gerna hade snart communication af. Elljest skall vid Rheinströmmen in emot Oppenheim vid åbredden en Statue vara dhe Suenske till heder uprest, hvaruppå skall stå ett Leijon med draget svärd och några gamble ord derhoos. Detta torde meritera något närmare eftersee. Sammaledes om icke vid Lützen något teckn ännu finnes efter dhet dher hållne feltslaget. I Prag lärer också finnas något remarquabelt, i synnerhet de orden under en Port: huc usque furor Gothorum &c. Jag lemb-

nar

nar obemält ett och annat mehra, som af een så curieus och literat peregrinant bättre lärer observeras, än af mig här uprepas. Ännu har jag intet fått tillfelle att göra mig informerad om dhen med Wolfenbytelska Envoyen öfversände Isländiske Chrönikan. Jag kan intet tro, att här i Sverige nåntin lärer vara uthgången någon Isländisk Bibel, ty jag kan intet se, cui bono? men uthi Danemark påminner jag mig sedt een vara utgifven. Elljest är Islandica bijfogad Ulphilæ Novo Testamento uti dhen Edition, som här utgången är. Någre Suenske Tractater, som jag in duplo äger och besynnerl. af Messenii Skrifter skulle jag öfversända min Herre tillhanda, men jag seer ingen säkerheet med dhem, efter dhet går så origtigt med våra bref. Dock skall herom närmare confereras med Herr Odhelio, på huad sätt så väl dhe samma som dhen begärte Iter ad Portam Ottomannicam och Rugmans Monosyllaba måge kunna öfuerskickas. Jag har med flijt frågat efter Mollers tractat de Scriptis Suecorum, i synnerhet hos Liebezeit, men dhe vetta af ingen annan än dhen han för någre år sedan utgaf under namn at Isagoge ad Historiam Literariam Cimbricam och dhes tillförene in quarto utgifne Prodromus Cimbriæ literatæ och äro uthi dhen förra någre dhe Suenskas scripta upräknade, men dock icke till någon stor myckenhet. Resenii Bibliotheca fournerar mycket, som kan tjäna till Supplementa af Suecia literata Schefferi. Gerdesii Tractat och Hedræi de Jure Suecorum, har jag sjelf,

P 2 men

men dhe andre upnembde saker hafwer jag inter sedt. Herr Benzelius obligerar mig högt, om han teckes gifva mig tillkänna, huad öfuer wår Sal. Konung eller elljest blifuer dherute tryckt; een Parentation har jag sedt som är tryckt öfuer H. K. M, om jag mins rätt uthi Helmstad. Gref Bengts Oration vid Jubelfesten tryckes nu à part på Wankijfs tryck. Personalierne öfver Sal. Konungen äro redan tryckte, äro upsatte af Secret. Schmedeman.

Stockholm d. 23 Octobr. 1697.

E. Palmschiöldh.

Monsieur mon cher amy.

Jag har varit i tusende ängest öfuer Ehrt långsamma uteblifvande, intet vettandes, huart min Herre anlent, men Edert sidsta kiärkomna af d. 3 Nou. tilbrachte mig så mycket större fägnad. Argumenta silentium excusantia trutina charitatis sunt ponderanda, och gälla denna gången, men intet mera. Gud ske lof at vij lefva förnögda på begge sijdor. Intet har jag här att berömma mig af något lustigt sällskap, med huilket jag i Sverige var vahn at mig divertera, uthan snarare af en rolig ensligheet. Mag. Salan ankom för någon tid sedan och blifver här öfver vintern. Wi råkas ibland i Collegierne, men elljest intet stort. Ehrenström förväntes och enthera dagen. Laga så, att Landsmännerne snart komma tillsammans, når J tillfyllest pröfvat den lönsligheet, som Helmstedt meddelar. Herr Doctor

Smidt

Smidt är mycket renommerat, och gratulerar Ehr öfver en så god värd. Jag vill intet mycket omtala det Academiska wäsendet här på orten, uthan lemnar det under Edert egit ompröfvande. Doch hwad mig angår hoppas jag alldrig ångra den resolution jag fattat att här förblifva. Hoc ingenue fateor, me ex Breithaupti Lectionibus nunquam nisi meliorem discedere. J måste och till det ringaste blifva här en månat. In emot Påsk lycktas de Collegier, som jag nu begynt, då jag om Gud vill, reser här ifrån till Leipzig och blifver der marknan öfver, sedan förfogar jag mig något litet till Wittenberg. Jag öfverskicker åter några verser, som kunna tjena för en liebhaber, så framt de intet tillförene äro bekanta. Skicka mig och något nytt tilbakars. Om J afskref i Hamburg Drottning Christinas tuenne Fransöska bref till Sarravium, vore wål, om de mig communicerades att jag finge visa dem åt min Värd. Beder tjenstel. att opkiöpa för mig följande tractater och med första tillfälle öfverstyra, neml. en Tractat af Calixto de Tolerantia Religionum, ni fallor in 4:to. Conring ad L. Codicis Theodosiani de Studiis Liberalibus urbis Romæ & Constantinop. Ejusd. Diss. de iis quæ in studioso quovis requiruntur, qui in Academia velit studiorum fructum capere. De Antiquit. Academicis cum ejusdem argumenti supplementis Liber unus. Adde, si placet, de Nummis Ebræorum paradoxa. It. de Rep. Ebræorum ac de initio Anni Sabbatici & tempore messis Ebr. Söker bästa kö-

pet och beringat med föhrman att han dem bringar mig till handa hoos Fransöska Prästen Mons. Collet. I morgon disputerar Mons. Thomasius de Jure Principis circa hæreses, huilken Disputation och läret gifua Theologis något att göra. Jag vill Eder den samma öfversända, såsom och denna: an Hæresis sit crimen, och det som deremot är skrifvit, om Eder få behagar. Låt mig och få part af de rära Disputationer, som i Eder Academie ventileras. Jag betalar gärna huad det kostar. Får J något serdeles nytt ifrån Sverje, så lärt det och komma hit öfuer, oansedt jag sjelf har ofta bref derifrån, färdeles af Gyllenstolparne som låta mig veta både nytt och gammalt. Mag. Salan hällsar. En annan gång mera. Adieu.

Halæ d. 10 Nov. 1697. Tuus ex lege sodalitiorum

N. Sternel,

Clarissime Dn:ne Benzeli, Amice Æstumatissime.

Tabellario imputandum, quod serius jam respondeam. Circa superioris enim septimanæ finem demum allatæ sunt tuæ, svavissimæ illæ quidem, non tantum ob facundiam, sed etjam singularem, quem præ se ferebant, Tui erga me amorem. Coëmti Libri non potuere non esse grati ei, qui omnes suas in libris collocat delicias. Egregium hi pabulum animo præbent, corpori vero pallorem inducunt. Nescio utrum melius mortuorum vel viven-

ventium amore languere. Tussi per aliquod tempus capitisque dolore laboravi, nec adhuc satis pristinæ restitutus sum valetudini. Caussam hujus mali ego aëris inclementiæ adscribo, sed contubernales lucubrationibus tribuunt. His facile modum ponerem, si adfuerit amicus, cum quo aliquando horas nonnullas fallere possem. Neminem mihi potius optarem, quam meum Benzelium, cujus sermonibus amplexibusque, si uti liceret, certissime me convaliturum credo. Carolum XII Regem nostrum Clementissimum gubernaculis Patriæ jam admotum esse, sine dubio novisti. Solemne coronationis sacrum elapsa 14 l. 15 hujus mensis in Templo St. Nicolai Holmensis celebratum accepi. Quam grave onus ætati tam teneræ! Largiatur ipsi ad negotium tam arduum vires atque benedictionem Rex ille Regum. Defuncto Patriæ Parenti gloriosissimo carmen funebre hic vidi compositum nomine Academiæ Lipsiensis, & aliud etjam a Wittebergensi, ubi in templo arcis Panegyrim eidem habuerat Kirchmajerus. Accessit nuper etjam popularis quidam, Petter Abrahamsson dictus, qui tibi plurimam salutem nunciat. Magister Salanus hic degens fratrum natu maximus est, minimus vero nuper vitam cum morte commutaverat. Scio te filium esse obedientissimum, adeoque Reverendissimi Parentis consilio de relinquenda Julia tua non ægre obtemperaturum. Digne postea hospitem tam optatum excipiet Hala nostra. Interea lætum tibi festum adprecor,

no-

novique anni faustum ingressum, progressum atque egressum. Vale

Hala Magd. d. 22 Dec. 1697.

T. ex asse

Nicolaus Sternel.

Hög:de Hr. Benzeli,

Uthi största hastighet skal jag denna gång besvara edert kårkombne bref de dato 6 Jan. sistl. Min Herre obligerar mig åfvermåtton högt om han för mig colligerar, huad dherute kan finnas både gammalt och nytt i någor måtto concernerande våre Swenska handlingar recommenderandes jag i synnerhet så nu som tillförene dhe upsatte böckerne och flere dylijke, såsom Thesauri Historia Gothorum, Lindenbrogii LL. antiquas. Garizolii Adolphida &c. Jag består gerna huad dhe kåsta; så vid inköpet, som öfverförslen, ehuru högt dhet och stijga må, helst emedan alt hopp mig nu är betaget genom Hr. Obrechts högt beklageliga dödh, som för någre vekor sig tilldrog, dem samma elljest att bekomma, än allena genom Min Herre. Hans Excell. Herr Rålamb har väl till Kongl Cancelliets efterrättelse författat, som Min Herre berättar, en vidlöftigare berättelse om Constantinopolitanska reesan, men jag tviflar mycket, om dhen lärer vara åmbnäd till tryck, eftersom den innehåller ett och annat besynnerl. angående des förrättning, som intet

tet kan så allmänt debiteras. Jag skal till nästa lägenheet göra mig herom underrättad. Secret. Peringskiölds förre Deel af Sturleson är nu färdig, ett vastum volumen, sälljes för 10 a 12 Dål. Dhen andre Delen lärer snart föllja. Theodorici vita är ännu intet fullkomligen aftryckt, för dhe vidlyftige noterne, som dertill läggias, huilka redan äre till 2 Alphabet, deruthi blifva inryckte alle Exterorum testimonia om Gothorum förste ursprung och uthgång af Sverige, om åthskillige dheras expeditioner så till Grækeland som Italien och flere orter, huilket alt bestyrckies med våre gamble inhemske Runske och andre monumenter, ett rätt curieust värck. Han har i desse dagar fått Kongl. Maj:ts bref till Stats Contoiret om prompte medel till dess colligerade Monumenters aftryck, och lära innan kort Monumenta Uplandica först uthkomma. Gref Dahlbergs Suecia Antiqua & Hodierna, beskrefven på Latin och Suenska af Profess. Lagerlöf, dherutinnan alle Städer, Pallais, antiquiteter och curieusiteter uthi Sverige finnas författade och uthi kopparstycken affatte, är på Wankijfs tryckerij under händer, och lärer förmodeligen innan detta åhrs fluut förste deelen uthkomma, som innehåller generalem descriptionem Sueciæ Geographico-Historico-Politicam och specialem Uplandiæ med alle Monumenter, som finnas uthi Stockholm, Upsala &c. Kopparstyckerne till samme förste dehl, som äre några hundrade, äre redan både stuckne och störste deelen

len afftryckte. Kongl. Personalierne och huad mehra, som anten redan är tryckt eller härefter blifuer, Sal. Konungens begrafning, Kongl. Maj:ts smörjelse Act (så kallas dhen, emedan Konungen allenast blef smord, och hade Cronan på sig förut) skall alt förvaras till Min Herres tjenst; om alt detta blifva så curieuse och omständelige berättelser tryckte, som nåntin tillförene skole finnas uthgifne. Dhe förnemste, som vid dhesse tillfellen något skrifvit åre Herr Olivencrans, Fahlström, Bilberg och Mad. Brenner. Nytt vet jag intet mig nu att påminna, föruthan huad för detta redan lårer vara bekant om Stats-Secreterarnes Pipers och Polus avancement till Kongl. Råds tjensterne och Grefve Ståndet, behållandes dhe begge sine förrige bestellningar. Professionerne i Upsala åre ännu vacante. Om Min Herre kommer öfver een tractat, som på Pomerske Adelens vägnar är uthgifuen under nampn af Gryphe vindicato opponerad dhet scripto, som här uthgeck på Kongl. Maj:ts vägnar, önskade jag, att dheraf ett exemplar för mig uphandlas måtte, såsom och af alt annat, som öfuer Sal. Konungen kan derute vara publicerat. Jag slutar nu med trooinnerlig lyckönskan till dhes föresätta resa och alle andre goda desseiner, förblifuer städse

Min H:de Herres

Stockholm d. 9 Febr. 1698. redebognaste tjenare

E. Palmschiöldh.

Stockholm d. 23 Febr. 1698.

Högtåhrade Herre Gunstige Gynnare

Efter min Herres afreesa här ifrån Stockholm äre mig åtskillige des angenåhme skrifuelser handlände, af huilka jag så mycket större hugnat tager som jag jämte Hans goda tillstond merker honom i des föresatta godheet stadigt emot mig continuera, och frögdar jag mig särdeles öfuer min Herres lyckliga succésser uthi vårt Rei Nummariæ studio, att han den korta tiden på de fremmande orter har kunnat upspana åtskillige af de rareste Suenske mynt, huilka härtils i sitt fådernesland hafva varit unique, och som Phoenices skattade. I synnerhet gratulerar jag min Herre för det stora mediations värket han förråttat emellan de tvenne stridige Konungar, som ungefär för 200 åhr så ifvrigdt med huar sin krigshär anföllo huarandra vid Brennkyrkia, men nu omsider genom min Herr Benzelii industrie och flijt så reconcilierade och förenade, att de till en ånda, och i lika dignitet och vårde i en lijten skinnpung följes åt till Sverige, att præsidera huar för sin suite i Herr Benzelii cabinet. Det vore önskeligit, om ännu ett par sådane för Brenner kunde upspanas, dår de äfven bättre än vid Brennkyrka skulle förlijkas. Och må Min Herre intet ångra, att Han till detta studio nogon tid användt, emedan man nu omsider i detta Seculo fruckten och nyttan deraf merkt, huarföre och denne wetenskapen hos de lärdaste Männ i de cultiverade

Nationer högt ſkattas och i värde hålles, halfvandes jag til den ända, och ſå mycket mehra att incitera honom till continuation af detta ſtudio aſſatt en lijten ſparbyſſa med Benzelii nampn påteknat, huar i jag med all flijt förvarar de rareſta dupletter jag nonſin kan öfverkomma, huartill jag allaredan en vacker begynnelſe af åtſkillige Konungar ſom för Unionen på detta ſätt fördt 3 Cronor, och ibland dem en Svercherus, Magnus Ladulås och flere, men ſärdeles en bracteatum af Knut med fulla bokſtäfver (huilken gemenligen plägar ſlå knut på det bandet ſom formerar en complet ſeriem af våra Suenſka Konungars Mynt, att det ſamma gemenligen moſte uzijras med en obehagelig ſkarfning), Deſſutan är der aflagt en Ericus XIV med Danſka och Norſka Vapnet med åtſkilliga flere, alt detta prætenderar jag hafva en fullkomligare Vetenſkap om huad ſom rart år eller hos Min Herre deſidereras än någon annan, och må Herr Benzelius intet tvifla, at icke han framför alle andre af mig i ſådant tilfälle ſkall ihogkommas. Förmodar derjemte att Min Herre når Han något in duplo öfverkommer ſom hos mig kunde fattas, han i lijka motto mig intet förglömmer, ſerdeles kan det ſke i ſådane ſom utom lands äre ſlagne och dog till vår nation höra ſom i ſynnerhet 1.) de ſom af våre Göther antingen i Italien eller Spanien äre ſlagne. 2.) Guſtavi Adolphi i Tyſkland uthgångne. 3.) Drottning Chriſtinæ i Rom ſlagne; huilka gemenligen

ſin-

finnes af koppar. Min Herres bref på Geheim-Rath Leibnitz vägnar till min Cousin. Herr. Brenner, som till Persien är förrest, har jag lengst för detta honom tillstelt, och det till öfverflöd twenne åtskillige gånger, den första Min Herres egit bref, och den andra en copia af det samma, på det att om dett ena skulle förkommas, det dog genom det andra må ehrsetttias, twijflandes jag så mycket mindre på des richtige fortkomst, som han sig på de förnemste orter hela vägen igenom goda vänner gjort som brefuen på begge sijdor fortskaffa. Jag har sedermera åtskillige bref ifron de orter han genom passerat af honom bekommit, så väl från Nougorden, Muscau, floden Occa. som nu sidst från Casan hufvudstaden i Geremisser Tartariet och lärer Hr. Leibnitzes postulata honom få myckit lättare förekomma att beställa, som han sådant lengst för sin afresa sig i sinnet satt och redan förut mig en del rapporterat, så att jag intet twijflar honom på Hr. Leibnitzes postulatis gifva ett nöyaktigt svar och besked, der Gud honom lijfstijden förunnar. Han lärer med Guds hjelp vara hemma, förrän detta seculum, som nu löper till ända, flutes. Imedlertid väntar jag dageligen svar på Herr Leibnitz bref, det jag straxt Min Herre vill tillstella: hans sidste Casaniske bref innehåller nogra tänkverdiga pasager, huarföre jag nogot der uthur med hans egne ord vill införa: Casan ved Volga d. 14 Nouemb. 1697." Ifrom det wi d. 22 Sept. i Muschov afginge, tills wij" d. 24 Octob. hit till Casan i Tartariet ankomme,"

haf-

"hafve vij Wolga, Occha och Muschov floder utföre "passerat 1300 Wirst eller 2_0 mihl och äre vij "nödgade här att blifva stilla, efter vintern för oss "vijdare fortgång tillslöt, så ehuru väl vij här äre "bettre logerade än vij kunnat förmoda af öfver-"motton höflige Officerare särdeles Tyska Öfverstar, "som här ligga i Guarnison, har likväl vår åstun-"dan varit större att komma längre fort - - - - "hvarföre och Envojen förmodt Wojwoden här att "han i vinter skall ha skjutz till Astracan - - - - "eljest kan jag intet underlota, att Herr Assess. för-"stendiga den heder och höflighet mig är bevijst af "Metropoliten här i staden, som är här efter Ryska "Politien i anseende mera än Försten eller Knesen "här i staden, denne är vist en mirter för hela Ryss-"land, jag tör seija ganska Grækiska församblingen, "efter der alle andra kunna intet annat än sitt egit "språk, så är denne Latin, Grækiskan och Hebrei-skan så mechtig som sitt modersmåhl," huc usque Henricus. Jag får för knappheten af tiden, efter kl. rätt nu slor siü intet mera skrifva utan spar det öfriga till en annan gong. Gudi troligen befalat.

M. Högt:de H:res

Tienstskyll.

E. Bremer.

Hög:de K. Broder.

K. Broders bref af d. 8 Junii så väl som d. 2 7:bris äro väl ankomne; och de innelyckte till sine ägare strax öfuersände. Det förre har legat någon tid

tid förlagt på posthuset, derföre Biskopen allenast derpå suarat, men det senare fick han nu först i söndags, lärande jämväl derpå med första något suara. Så snart Olof Rudbeck något skrifuer, skall det jämväl blifua fortställt, der på Ol. Benzelius lärer yrkia, som nu är i Upsala och förfärdigar sitt exercitium de Commerciis Suecorum. Medaillerne och Böckerne, som begärtes, äro ännu intet affände af orsak att Biskopen icke ännu hitsänt de, som af honom desidereras, men han väntas hit efter 8 dagar, då jag skall inter vända igen, förr än sådant bringas till ändskap, på det Herr Leibnitz må njuta parolle till goda. För de gifne rapporter om ett och annat curieust är jag obligerad och önskar veta om denne Herr Struvius gör nu så stoor figure, som han för någre år sedan gorde, då han passerade för en Adepto, så framt han är den sämme, som gift sig i Holland med en rijk Dame; med nästa skall jag skrifva honom till och suara på dess bref. Det gör mig ont att Glitcher intet bättre förtbragte böckerne till Herr Menke och må man tröttas att beställa något åt främmande orter, då det ey bättre fortkommer, dock skall jag å nyo sända, huad som värdt är at påses. Struvii dissertation de auro fluviatili lärer jag ey hafua fedt utan förmodar få den medelst K. Broders addresse. Den processen, som communicerad är, lärer vara rijkare på papperet än i sjelfua effecten, ty man måste altijd hålla slijke process krämare suspecte, särdeles i Tyskland, där dei sitt egit skrå hafua och månge

för-

förmente gullmakare ströfua som andra tiggare och bedragare igenom landet och ljuga så länge till des de inbilla sig sjelf säga sandt; och när man seer noga efter, så finnes största delen af deras varor i Doctor Bechers Glücks-Hafen. Dock måste man dem ey alldeles föracktа, efter man ibland anträffar något, som duger. Här passerar intet särdeles. Prosten Boëtius är nu förd på farkosten, som skall transportera honom till Nöteborgh, sedan han blifuit förskont med lifuet. Dess hustru med sina 6 barn har här tagit af honom afsked och många af köpmänner och andre härvarande hafua samlat penningar åt honom. Molin reste för några dar sedan tillbaka till Dorpt, och lät flitigt hällsa, längtar jemte de öfrige Professörerne, som till största delen äro här, så derifrån, att han gärna ville emottaga sämre, om han finge, hällst sedan de af discentibus hvarken antal eller nöije hafua, och dertill skal nu Universitetet utan motsäijelse transporteras till Pernau. Skyttianus Upsaliensis är ännu ingen blefuen, utan Hermelin och Upmark äro de närmaste. Bibliothecarien. Jaches har måst inventera Bibliothequet ifrå sig till Liljeblad, föregifvande sig villja resa till Tyskland Här hafuer Gudi lof i detta åhr varit något bättre åhrsväxt än de förre, men så är dock spannemålen myckit dyr ännu, efter så mykin åker legat osådd. Ett Norskt ungt quinfolk af ungefär 20 åhr har i Wässmanland låtit föra sig kring landet, fallande lika som i brått Kl. 10. och 6 om dagen, derefter hon Kl. 11 och 7 stijger op och

pre-

predikar i tijma i sönder, talar intet emot Guds ord utan förmanar till båttring, och varnar för synder, dess emillan talar hon intet ord och synes ey heller höra, men vill intet göra besked för sig, huar hon år hemma eller huarföre hon predikar, och så länge folck har fådt höra på henne, har där varit 50 a 60 personer i sänder ifrå åtskillige orter ifrå landet, men nu får ingen höra henne mer än Prästerna och någon Medicus. Tajart har nyligen piskat henne hårdeligen, men hon börjar efter sjukdomen åter predika. Mera härnäst förblifuer

K. Broders

Stockholm d. 21 Septembr. 1698. T. T.

E. Odbelius.

Monsieur

Dhet upsåt Hr. Benzelius fattat, att tillhoopasambla och med tiden edera Dr. Christinæ Epistler, är mig så mycket kärare att förnimma, som jag ståds högeligen önskat, att någon sig dhen samma mödan påtaga ville. J desse dagar har jag just kommit öfver Claud. Sarravii Senatoris Parisiensis Epistolas tryckte Arausioni 1654 och dedicerade Drottning Christina, en rätt rar book, huaruthinnan jembvål twenne hennes Epistlar till benembde Sarravium p. m. 305. & 337. och en till dhes Enkia

X ad

ad calcem libri infererade finnas, huilke 3:ne Epistler nogsampt indigitera huad estime som denna Drottning har haft för slijke lärde Mån, dhem hon som fine æquales & amicos har tracterat. Uti dhen Oration, som finnes baak efter Olivecranezes tabb. Grotianas, är ock en hennes egenhändige Epistel till Grotii Enkia inryckt. Elljest stå en hop hennes handbref införde uthi dhe Memoires som Fr. Ambass. Chanut har låtit uthgå. Tör hända att och ibland mine chartequer någre af hennes Epistler finnas, men dhe lära vara skrefne till Stats personer såsom Richelieu och Mazarin &c. Le Genie de Christine, som Hr. Benzelius omnämner, har jag aldrig sedt, undrar vid huad tijd den samme må vara uthkommen. Utom min påminnelse vet jag nogsamt, att Herr Benzelius af vanlig curieusitet intet underlåter att, så mycket som möyeligit är, förskaffa sig på alla orter notitiam omnium illorum tractatuum, som angå vårt Suenske väsende, och lärer fördenskull intet manquera att åtminstone antechna titlerne af dhe böcker, som intet stå att bekomma. Slutel. förblifver städse

Herr Benzelii

Stockh. d. 12 Oct. 1698. redebognesle och skyldigste t.

E. Palmschiöldh.

Högt-

Högtärade Käre Svåger.

Jag gläder mig af Högtärade Kåra Svågers hälsa och välstånd, tackandes honom för det omaket han haft att skrifua mig till och inthet förgätit mig och sitt fädernesland, bidiandes ok honom ville hälsa alla både lärde ok olärda, som mit namn ihoghkomma. Eljest huad våra antiquiteter anlanga finner jag af Högtärade Käre Svågers skrifuelse, att de lärda mennen antingen inthet ofta läsa igenom Atlanticam, eller ok inthet minnas alt huad de läsa, ty det vijses deraf att de villia hafua våra Suenska kommit ifrån Babyloniska tornets förbistring genom Tyssland, huilket voro väl så hederligit såsom dett att de hade kommit genom Tattarit, Ryssland, Finland och Lapland, ehuru iag inthet veet, huilket dera landet skulle sit bättre ut, Tyssland eller Ryssland, emedan de då voro lika grymma af skogar, strömar, backar, berg ok vildiur, ok äi af nogot folk upbrukade, men vij kunna inthet gå mot allas våras Historier, som utrykeligen med Plutarchi Ogygia instemma, ok alla Grækers historier ok Scalder, att Satur satte sig först vid ijshafvet, ok hans son Thor eller Josur flytte sitt säte sedan bättre neder til Upland och Upsala, sedan seer man ok af vägen som de upsökt att komma hijt nor, så skedde det genom floderne, ifrån de bergen Caucaso eller Gordiske bergen, som logo emillan Caspium Mare och Pontum Euxinum tilstå alla att de följde Euphratem utföre til att på slätten uti Chaldea byggia

gia Babyloniske tornen. När nu de blefuo skingrade, huem skulle neka, att icke en stor deel af folken togo håller den vågen sig före att draga den tillbaka som de för farit igenom ok dem bekant, ån nogon annan, ok huar likare att sedan följa Volga upföre lengst nor, ån fara up genom Pontum Euxinum ok åt vester genom Danubium, ty hade de den vågen gåt up genom Tyskland, hade ok våra första utogh sket genom samma floder, men nu vises så af Herodoto, Plutarcho, AEscylo, Jornande ok alle våra Sagor, så ok i senare tider af Adamo Bremensi Kung Sagorna, att de mestedel äro skedde genom Finland ok Ryssland in i Caspium Mare ok Pontium ok dät genom Floderna ok ej landvågen, som år vist i T. I. ok II. men särdeles T. III. Atlantices, ok derföre Tacitus rätteligen sagt, att fördom när migrationes skedde, så blef dät igenom floderna och hafuen förrättat. Ok år dätta skälet inthet att mena vägen vore suår genom Finland och Lapland för skogar ok berg, huilket år sant ån i dag, men såsom dätt inthet skedt till lands, utan genom floderna, så skeer dätt än i dag ok i denna sommar. Ty dätt år allom bekant, att de up i Torne, Kalis, Jo, Cimi, Ula, Lula, hafua båttre köp på Persianiske varor som komma up genom Volga, ok sedan genom Duina eller Vina till Colmogon eller Archangel, ok sedan genom vita hafvet eller Gronviken (Cronium Sinum) up genom Kimi flod til Riphel stigen (Riphei Montis Portas s. pylas) der de allenast ½ mijl draga sina botar öfver, ok så genom

nom Ula flod ok träsk fara in i Wästerbotn, ok selia Persianiske, Ryske, Hollenske ok Engelske varor, som komma til Archangel för bättre köp än de hafua dem i Stocholm. Ok äro ännu tvenne floder som de fara igenom Finland ok Lapland up i Granviken årligen, men äi så, ofta som genom denna, ok denna är som Edda talar om i de aldra älste tider när vora kommo in, så ok när Gylfue mötte Oden öfuer Riphelstigen ok Argonautæ foro igenom, hafua derföre våra fäder aldrig viliat haft nogon landväg fordom i hela Sverige, på det ingen fiende skulle komma fort, för än i K. Bröt Omund ok Olof Trätilias tid vid pas Anno Christi 500, huilka beggie fingo namn deraf; att Omund bröt vägar ok Olof tälgde ok hög neder trän. Ok derföre seer man att alla slactningar fordom mest skedde til siöös, så att de drogo många gongor hela flottan up genom den ena floden ok insiön i den andra ok slogos. Om man läser, att de slagit en gong til lands der nogon slät varit, så skal man deremot läsa om 100 slactningar til siöös. Dett voro här för longt att införa, huarföre beder Högtärade, Kära Suåger dem alla att de flitigare läsa alla 3 Tom. Atlantices särdeles den 3, ok om jag lefuer, den fjerde Tomum. Kirkmejeri scripta får jag aldrig, uthan bookförarena motte dem beholla, som han mig sänder. Beder likväl H. K. Svåger ville tacka honom antingen munteligen eller skrifteligen, så ok D. Vedelium, huilken jag genom H. K. Svåger skal med första communicera huru min första Son vart utskurin.

Eljest vil jag både på min och hela Facult. Medicæ vägnar så ok hela Consistorii bidia Högtärade Kiära Suåger villa helsa Commelin i Amsterdam, särdeles af mig och min Son ok fråga huru högt alla Tomi af Horto Malabarico komma att kosta som åro till 12 stycken, om icke flere sedan utgongne åro, så vil Academien giöra en Vexel öfuer genom samma person som Högtärade Kära Suåger bekommer sina vexlar ok gifva assecurations penningar att de kunna komma såkert öfver. Vij hafua här in duplo I. ock II. Tomum så att vij dem intet behöfva, uthan alla de andre följjande. Högtärade Kära Svåger giör Academien ok des Bibliotek en stor tjenst ok skola sådant gierna vetta att aftjena. Förblifuande ständse

Min H. K. Svågers

Upsal. 17 Nov. 1698. troignaste ok tjenst. tienare.

O. Rudb.

Olaus Rudbeck maj.

H:de K. Broder.

Att jag Kära Broders af d. 1. 9:br. som för 14 dar sedan ankom eij strax besuarade har väntan på Herr Biskopens bref förvållat, som varit förrest. Det andra ifrån Herr Ol. Rudbeck har kommit volant ifrån Ol. Benzelio, och är något gammalt, men dock efter anseende höglärdt. Olaus arbetar alt ännu på sin disput. och om han intet får penningar, så vet jag ey huru han kan fortkomma med nå-

någon utresa, dock sörjer vår Herre! I dag väntas Biskopen hijt til continuation af Bibel görningen. Här berättas af Capitain Ehrenschantz, som på befalning varit i Zweybrück och besichtigat fästningarne, att der skola vara vackra mineralier, som gifna anledning till goda grufvors uptagande, derföre om Kära Broder när han kommer i neigden vid Frankfurt eller Heidelberg får någon kunskap derom, så låter han mig få veta samt om eljest i Pfaltz några färdeles värk nu äro i gång af metaller. Biskopen har nu lofuat att föra de begärte böckerna med sig, och så skall unga Angersten som i dessa dagar reser till Tyskland skaffa dem Herr Leibnitz säkert i händer. Profess. Lagerlöf dödde här om dagen och des ställe ambierar Prof. Hermelin, som redan fådt omsorg om Sueciæ Antiquæ & Novæ förfärdigande och gör sig hopp om Obrechts änkia. Vid Jaches afresa inventerades Bibliotheket til Liljeblad, som des nycklar förseglade hos sig hafuer och ännu intet determinerat, huru dermed blifuer, utan jag skal med Biskopen obiter derom tala och se i huad termer därvid något står att göra och må man Herr Broder continuera sitt studium Theologicum, då han säkert blifuer hulpin utom Dorpt och Åbo, derifrå ingen förlossning. Der äro ännu till 10000 böcker i behåll och ibland dem många vakra, men potissima pars consumta. Obrechts böcker äro alla i behåll. Zedelen har jag låtit præsentera Secr. Sternell, som lofuat med mig derom tala, och skall jag vidare sökia dertill lä-

gen-

genhet: på resten af stipendio skal ock tänkias, fast medlen nu blifua öfuermottan knappa i Stats-Contoiret. Man har ännu intet fådt suar af Moscoviten om den årnade Legations antagande, utan väntas dageligen, och om det kommer, så går resan för sig i tillkommande månad. Major Palmquist har blifuit Öfuerste i Wismar och i des ställe Numers Major. Herr Pålhammar är i värket, att medelst Hans Maj:ts godtfinnande inrätta ett nytt och mächta djupsinnigt inventerat opfordrings vattukonsts värk i Fahlun, som når det blir kunnigt lärer gifua Mathematici nog speculationer. Jag förblifuer

K. Broders.

Stockh. d. 18. Jan. 1699.

T. T.
E. O.
Ericus Odhelius

Hög:de K. Broder.

Jag hafuer fårnummit, att Kåra Broder för tijden skall vistas i Holland och förmodar dårföre, att han sin resa igenom Tyskland väl fullåndat, ehuruväl här nogsamt är bekant, att kriget och den dyra tijden åfuen tillfogat de resande på de orter några incommoditeter. Det fägnar mig myckit, att Kära Broder sänder mig något af Kieslingii arbeten och skulle elljest giärna önska kunskap, huru han sig i sin profession förhåller, och huad studia han egenteligen tracterar. Om de Zwejbrückiska bergverken hafua åfuen vij i Collegio fådt någon rap-

rapport af Capitain Ehrenschantz, och Hans Maij:t lärer beordra Gref Oxenstierna att gifua derom ytterligare kunskap. Wij hafua i förra vekan i Sahlberget anträffat en silfuermalm af 240 lod i centren, des like till rijkhet man tilförende ey förnummit här i landet, varande märkeligit, att ju rijkare samma malm varit på silfuer, ju mera Mercurii currentis har han också hållit. Mag. Bergius, som är en stark Zelotes in non tolerandis Reformatis låter med sitt förtal af trycket publicera några ark af Sal. Laurelii arbete angående samma sak. Om den bevuste affairen angående Bibliotheket har jag confererat med vederbörande och är det en sak, som väl kunde låta sig göra, men det är intet åt att rätt myckit reflectera derpå, ty när vår HErre hjelper Herr Broder hem, så vill jag hällst råda honom att engagera sig vid Hofuet och bli der Präst eller och antaga någon profession i Upsala, som på tjänligit sätt både lära låta sig göra. DEUS providebit! Kära Bror, efter årligen ifrån Sumatra kommer med flottan till Compagniet i Holland ansenlige partier gullmalm, derifrå man också någre åhr hijt till Sverige låtit en del komma, så behagade Kära Broder nu giöra sig igenom någon bekant väl kunnig, om i detta är eller förledit slikt till någon myckenhet är anskaffat, om det ännu är i behåll, huem det mäst opköper med huad mera, huarom Essayeurn Grill väl kan gifua kunskap, som åth sin Farbroder Balsar Grill sådan handel i des lifstid dref. Secreter Öller blef härom dagen här

S död,

död, och hönom lärer wäl Secreter Staudius eller Ehrenstral succedera. Biskopen Benzelius reste med Dom. Olaus öfuer Pingesthälgen till Stregnes och lärer snart komma hijt igen att påskynda Bibliens revision, derpå första arket nu 9 åhr warit under händer att tryckas. Herr Commissarien Insenstierna lärer fuller accommodera Kära Broder wäl med penningar, tiden tillåter nu intet mera, utan jag önskar stadig god välgång och förblifuer

K. Broders

Stockh. d. 9 Junii 1699. T. T.

E. O. (*)

Min Hög:de Herre

Jag tackar mycket tjensteligen, så för dhes kårkomna bref, som bijfogade curieusa tractat, den jag med allraförsta skall åter tacksamligen sända tillbakars, enär jag fått excerpera derutur ett och annat, som för mig än återstår. Dhet är till beklaga att den sämma intet skall vara till fångs, der dock deruthi finnes allehanda vackra såker, och besynnerligen ett så angeläget document om Sveriges gräntz och præeminentz för dhe andre Nordiske Rijker: Jag undras om intet sjelfua originalet blifuit ibehåll. Det vore elljest en inestimabel skada. Prof. Lundius berättres och hafua ägt ett öfuermåtton raart

(*) *Eric: Odhelstierna*, Assessor. i Bergs-Collegio, dog. 1704.

rnart och curieust Manuscript på Pergament af Wi-
ger Spaas stucker med *Svenske Bookstäfuer* skrifuit.
1. huarom han altijd varit mycket ialous, och ic-
ke velat en gång vijsa dhet för någon, som mig
är sagt, dhet vore skada, om och dhet vore för-
kommit, innan det vore ederat. Den af Hr. Ben-
zelio nampngifne Vita sive legenda cum miraculis
divæ Katherinæ är allenast en appendix till vitam
abbreviatam St. Birgittæ begge ederade af Olao
Magno Gotho i Rom 1553. derföre dhet ordet Hol-
mis ey kan stå ved ändan. 2. om Herr Benzelius
sedt noga efter lärer han haa funnet att denne St.
Catharinæ legenda är det 5:te bladet af Lit. B.
3. förty sjelfua tractaten är tryckt in octavo regali.
Denne tractat har Scheffer aldrig vettat af, mindre
sedt; men nembner allenast efter Messenii berättel-
se om ett epitome revelationum St. Birgittæ publi-
cat. Romæ in folio, den han doch tillstår sig sjelf
aldrig blifuit varse. Sjelfua inscriptionen af dhenne
St. Birgittæ Vita har jag af en god väns exemplar,
som mig för någon tijd sedan blef communicerat
sålunda upptecknat: Incipit vita abbreviata prædile-
ctæ sponsæ Christi sanctæ Birgittæ de Regno Sueciæ
continens in se certas revelationes Divinas cum ali-
quibus miraculis, på andra sidan står ett kortt O-
lai Magni förtahl ex ædibus Birgittæ 1553. Vid än-
dan af St. Catharinæ Legenda var ett blad eller an-
nat bortta uppå dhet exemplar, som jag haft till
läns, huarföre jag ey heller kan veta, huad efterst
har stådt. Af dhen jag igenom läsit har jag intet kun-

nat märkia att någon Ulpho varit Author till dem bijfogade St. Catharinæ vitam, utan tycktes mig, att Olaus Magnus 4. sjelf sammanfattat begges vitas af libb. revelationum dem han i förtalet berättar ändå ey varit på tryck uthkombne. Mareta Clausadotters vita Birgittæ är mig helt obekant, och skulle fördenskull gårna åstunda om den samma någon ytterligare undervijsning 5. Om Runestenar har jag aldrig varit sorgfällig, och derföre ey heller bekommit om dem någon kunskap; uthan lårer man, huad dem angår, behöfva att tillijta Herr Peringschiöldh, som af dhem ett så rijkt förråd har och dher han vill kan gee mången vacker efterrättelse både uthi det ena och andra som hörer till våre forne Svears och Göthers Pelegrims och härfärder uth till terram sanctam. Dhet vore önskeligit, att Herr Benzelius måtte haa sin tijd behållen för det behageliga och nyttiga värcket in re literaria Patriæ som så många skulle fägna sig af. Af mine ringe Collectioner ärnar jag innan kort framgifua ett lijtet specimen så godt som jag hinner med; vij måste animera huarandra att efter all förmågo arbeta på det, som kan gagna publico, fast intet vij alla kunna vara lijka vuxne och capable dertill, tamen laudanda est voluntas. Att Olaus Petri har haft det tillnampnet Phase minnes jag intet, att hafva sedt hos någon annan än Schefferum i des Suecia literata pag. 19. der han säger honom så kallas in matricula Vitenbergense, den mig ey obekant är; täncker dock göra mig herom bättre informerad

till

till hemwäft. Till den retorsions och geensvars skrift, som åhr 1609 blef uplagd, troor jag, att Messenius vist lärer vara author, om icke K. Carl 9. sjelf; 6. Dhet mig intet synes så olijkt, når jag anseer dhet maneer han brukat i sin öfrige Suenske och tydske poësie. Samma skrift lärer, som jag menar, vara en refutation af den kortte Suenske Rim-Chrönika, som år gjord om K. Carl 9:des hårda regement och består af några ark allenast, men jag har intet väl fådt göra mig om innehållet af denne tryckte apologia bekant, efter jag intet har dhen få vid handen. Emoot den tractaten pro Rege, lege & grege, som långt tillförene uthi K. Johans tijd blef upsatt af Hr. Erik Sparre och handlar om en helt annan materie, nembligen om den dispur, som på den tijden var emellan Konungen och Hertigen öfver jurisdictionen uthi Förstendömen, kan denne Apologie intet vara ställd, ey heller emoot Slachtare bäncken, som först åhr 1617 af trycket uthgeck, men den tractat som Messenius uthgaf och kallas detectio fraudis Jesuiticæ år af en heelt annan beskaffenheet, varandes fullkomlige inscription denne: Detectio fraudis Jesuiticæ in quodam libello famoso contra Regem Carolum IX, ac simul genuina nebulonis cujusdam Henrici Holmii ex barathro Pontificio prodeuntis & libellum famosum in Sveciam dolose transmittentis delineatio, per Joh. Messenium Holmiæ 1610. 4to. Denne år utgången på latin och lijka som Messenii palinodia, som den och af Eric Jöranson Tegel kallas, derutinnan Messenius

 täncker

täncker göra sig heelt frij ifrån dhe misstankar man ey uthan orsaak hade om hans hemblige correspondence med Jesuiter och Papister, ty af Hans Tomo 9 eller så kallade testamente, kan man see, huad för en Man han var, deruthi han uppenbarligen bekänner sig till den Papistiska läran, och säger sig jembväl döö i den samma, och ehuruväl han här och der i sine tryckte Skrifter sökt sådant fördöllja, har han dock alt stadigt underhållit hemblig correspondens och Skriftväxling med Papister och Jesuiterne, såsom och dem tillsändt sitt contersey uthstucket uti koppar, samt Wadstena Closters beskrijfning och delineation med klagan öfuer des desolation och ödeliggiande.

Perspicillum bellicum, som Hr. Benzelius frågar om, är först tryckt på Tyska. Jag vet intet quo authore, men på Suenska blef det affatt och tryckt i Amsterdam genom Anders Pederson Kämpe, som och der sammastädes på Suenska uthgifvit den andre förargelige tractaten kallad Theologisk Probeereung, dher han uthi Förtaalet mycket grymt faar uth uppå det Suenske Prästerskapet, bägge tractaterne blefuo åhr 1670 af Kongl. Regeringen förbudne och confiscerade. Det är den samme Anders Person Kempe, som åhr 1675 i Hamburg uthgifvit den anatomicerade Graanen, om huilken och Schefferus i sin Svecia Literata pag. 266. förmäler. Author vitæ St. Bothvidis har varit Herr Örnhielm sjelf okunnig. Ännu har jag ey heller fådt tijd att stoort spana efter, huem den må hafva varit. Här om

om dagen fann jag, huru som Erekedräkne-dömet i Upsala blifuit af K. Göstaf den I. indragit till Cronan, och des inkomster anslagne till Präntet i Upsala, efter dhet gamble testament skulle upsättias på Suenska. Vidh tillfelle önskade jag fåå af Hr. Benzelio någon nårmare beskrijfning af Laurentii Petri Gothi i Wittenberg år 1559. uthgifne tractat den han kallar Stratagema Gothici exercitus, jag åstundade gärna vetta, huad stratagema det år, som han deruthi beskrifver, eller och om Author icke är dhen, som sedan blef Archebiskop. Skulle och gerna förnimma, om Hr. Benzelius uthom landz blifuit varse någon lijten book på Italienska om K. Carl Gustafs krijgs expedition, huilken efter befallning först blef här hemma upsatt på latin af då varande Actuario här vid Kongl. Cantzelijet Jacobo Wattrang men sedan åhr 1662 uthsänder till Dominum de Gualdo, som den låtit affättia eller sjelf affatt på Italienska och trycka uti Venedig. Så skulle jag och begära een lijten underråttelse, huru det blef med dhet Slavoniske Lexicon, som Hr. Sparvenfeldt lembnat quar i Rom och skulle der med Påvens kostnad tryckias, om deraf något kom uth och vid huad tijd, och huad smått, som Hr. Sparvenfeldt elliest deruthe uthgifuit. Mehra fåår jag intet denna gång tijdh att skrifva, uthan vill spara sompt till här näst. Sluter emedlertijd med min vanlige försäkran, at jag år

Hr. Benzelii

Stockholm d. 23. Sept. 1702.

redebognaste tjenare

E. Palmschiöldh

De Numerr, som i texten somlige städs stå insatte, utmärka de anmärkningar, som Sal. Ärchebiskoden in margine här och der tillsatt, och som nu följa:

1. Nei, uthan på gammal god Götska.

2. Thet står ther.

3. Falsum.

4. Falsum.

5. Habet hunc Tractatum Palmskiöldius ex Ampl. Brennero descriptum.

6. Non est Messenius, alioquin in Testamento suo illius meminisset.

Edle och Höglärde Hr. Bibliothecarie

Ehuruväl jag, tör hända, lärer vara ibland dhe sidsta, som aflagt sin gratulation hoos Hr. Bibliothecarien till des nyligen åthniutne vällförtjänte befordran; så troor jag dock, att neppeligen någon kunnat vara mera deröfver glad och förnögd, än jag, som i så långliga tijder tillbaka har att fägna mig så väl af dhes goda bekanskap som förtrogne vänskap och nu förmodar mig vid Bibliotheket hafva een uppricktig ock säker vän; den jag hedan efter driftigt och med förtroende kan anlijta om huarjehanda begärlige efterrättelser. Men jag kan intet lätteligen döma huilkendera jag i detta måhl mera skall gratulera, anten Reipublicæ Literariæ och des alumnis öfuer det att Bibliothecarii Functionen

nen med ett så vårdigt och lijka som af naturen dertill formerat subjecto åter blifuit besatt, eller Hr. Bibliothecarien sjelf, som i så måtto vunnit den lyckan, som elljest ganska fåå ernåå, att han kommit rätt uti sitt element och till den Post han alltijd varit måst hugad och inclinerad till. Jag tviflar ingaledes, att ju Hr. Bibliothecarien, som han här uthinman hindt sitt måhl, han och lärer hedan efter med desto större ijlver och bettre eftertryck kunna fortsättia och fullkombna sine vackra anslag och företagne arbeten, enkannerligen huad Historiam rei literariæ angår. Af Herr Bibliothecariens sidsta angenäma och curieusa bref, seer jag Herr Bibliothecarien vara abuserad uthi sin mening om mitt upsät att vela uthgifva något angående scripta nobilium, huarvid jag redan länge observerat den svårigheet, som Hr. Bibliothecarien ihugkommer, varandes ganska månge som af gammal adelig Slecht och herkompst, hafva sedan stannat uthi andeliga Ståndet vid förnemblige åmbeten och genom sine vackra och lårda skrifter äre deruthi nampnkunnige blefne, såsom ibland andre dhe af den Rudbeckianiske familien, dem jag af ett troverdigt gammalt Slächteregister har sedt vara herkombne af een adelig stemma uthi Hollstein, som och Doct. Joh. Rudbeckii Son Assessoren i Refvelske borgrätten (een af mine speciale vänner) efter Riddarhuus Directeurernes vittnesbörd om Rudbeckianiske familiens richtige adelskap blef för några fåå åhr naturaliserad

nad och på Riddarhuuset intagen. Men föruthan detta, finner jag vår Suenska noblesse (så frampt af denne heders grad något mera nu kan skattas öfrigit än blotta nampnet) mera lofvård för dhes krigsbedrifter än för någre studier eller publicerade lårda vårck, ty några fåå undantagne, bestå våre förnemblige Herrars eller andras af adelen ederade arbeten, merendels uthi en hoop orationer och disputationer, den dhe i ungdoms åhren anten sielfue med omoget förstånd eller och aliena opera sammanfattat, och fördenskulld föga beröm deraf hafua kunna, omskönt dhe skulle blifua orbi literario bekandte, emedan dhe ändå intet kunna ansees och räknas för någre uthharbetade värk eller arbeten af vårde. Min dessein är allenast att i all som största kortheet och enfälldigheet uthgifva ett register på dhet jag af våre Suenske handlingar sämblat eller elljest öfuerkommit och dhet med samma frijhet och under lijka titul, som andra dhe dher tijd efter annan låtit uthgåå catalogos på sine till auction anslagne böcker, som jag och förmodar uthan eftertahl och crisi kunna ske, omskönt jag med samma mitt register intet haar med dem iust eenehanda ändamåhl. Det olyckeliga öde, som många hårlige och inestimable piecer åre underkastade genom ägarenas ialousie och obenägenheet, dhem med flere att communicera, beklagar jag af hiertat och må Herr Bibliothecarien dhet fritt och såkert troo, mig så långt derifrån vara, att jag skulle, såsom jag lickväl af mångom oförskyllt beskylles, vela

la besmittas med ett så lastvärdt och för publico högst skadeligit bruuk, att jag fast mehra ofördröjeligen är sinnad i vårket vijsa, mig långe hafva omgådt med dhe tanckar, på huad sätt jag bequämligast skulle kunna till publici tjänst och nytto emploijera dhe ringa så mine egne som andras med min egen hand merendels affkrefne curieusa Historiska Värck, dhe till en stoor del kunna kanske vara obekante, och aldrig tryckte finnas, huarföre jag och ointänkt vara vill, hu u dhe innan kort på sådant ställe skola blifua deponerade, der huar och een efter åstundan må hafva lägenheet sig att betjäna af dem samma. Detta vil jag sub rosa hafva Herr Bibliothecarien såsom min förtrogne vän förut kundgiort, på dhet han må låta falla den vidrige tanka, som med honom månge andre oförskylt torde fattat om mitt humeur och upsåth, innan dhe dhet ännu rätteligen känna. Af den mig nu mehra vid handen gifne närmare beskrijfning om vita Sanctæ Catharinæ tillstår jag mig vara öfuertygad, att det exemplar Hr. Sparvenfeldt äger, är af annan edition än det jag hatt till låns. Det ena, som jag märker, är tryckt in 4:to med Munkestyl här i Stockholm, det andra åter som jag fedt och Monf. Lars Benzelius nu har communication af, är af Olao Magno med dhes præfation uthi Rom uthgånget in regali octavo med samma caracterer, som dhe andre hans vårck in folio tryckte der uthe. Men så troor jag ändå, att vita St. Catharinæ är enahanda i både editionerne, så vida jag kan döma af

 den

den uthi Hr. Bibliothecariens förre bref anförde rubric, som ord ifrån ord stämmer öfuerens med den som finnes framför dhet exemplar, som jag har till låns. Att dhen omtalte retorsions eller Geensvars Skrift är Messenii och ingen annans alster, har jag vid des närmare skårskådande och genomläsande befunnet, varandes den stålt emot en af Jesuiternes orden, som lätit i Lübec genom Gottskalk Casten af trycket uthgifva en Smådeskrift på K. Carl IX, dhes Gemåhl sampt menige S. R. Stånder, och som jag gissär, lårer dhen Jesuiten hafva varit en Suensk af Nation, Henricus Holmius vid nampn, såsom han af Messenio nembnes i des på latin uthgångne detectione fraudis Jesuiticæ. Elljest har ingen så väl som Messenius kunnat beskrijfva och afmåla Jesuiternes illfündigheter och stemplingar, varandes ingen liknelse dertill, att K. Carl 9. såsom min gissning sidst var, skulle sjelf lagt handen dervid. Messenii Testamente har jag väl en gång sedt hos Secret. Peringschöld men aldrig bekommit deraf någon afskrift huarken genom honom eller Hr. Bibliothecarien, så att jag fördenskull ey heller mig kan påminna, huruvijda dhenne retorsions skrift kan under dhe andra af honom deruthi nampngifne skrifter, dhem han retracterat, blifva begrepen. Af Closter Lasse har jag väl en confessionem Christianam & avitam (som han den kallar) trium Regnorum Septentrionalium de via Domini, editam Cracoviæ 1604, men aldrig har jag hört honom uthgifvit någon sådan libellum famosum, som af Messenius re-

fute-

futeras, elljest är retorsions skriften först år 1610. af trycket utkommen och förmäler att smådeskriften skall vara kort tillförene i Lübec tryckt. Uthi dhet Brennerske Manuscriptet om St: Brithas Slächt finnes intet dhen mening, som Hr. Bibliothecarien införer om Margreta Clausa dotter, måste altså det vara af een helt annan beskaffenhet, huaraf jag tyckes för någon tijd sedan sedt en gammal afskrift uthi Archivo för branden; begynnellen af Hr. Brenners Manuscript lyder således: Hær æpthir skriffvas aff wora hæligha Modh'r Sta' Birgitta Moder Modh'r oc sidhan the Hælgha barnen oc barnabarnen som utkome waro aff Hna Hælga bryste. In Nomine Domini Amen. mz Guds nadh haffw' iak tænckt h'r samanskriffwa wara kæra Modh'r St'a Birgitta Slækt, swa mijkijt Jag haffw' aff sannindha mænniskiom hördt &c. Jag skulle gerna wetta, huar det var, som Hr. Bibliothecarien berättade, att Doct. Lutheri bref till Gustavum I. som jag igenfann, står infördt, huarom jag tjensteligen beder att Hr. Bibliothecarien ville gifva mig underrättelse, såsom och huad Missale Hr. Bibliothecarien sade en gång sig åga samt huilka editioner af Revelationibus Birgittæ äro dhe båsta, emedan dhe undertijden förekomma, och jag intet vet, huilkendera är bäst. Jag fåår för annat hinder skulld intet vara denne gång vidlöftigare, ehuruväl jag ett och annat hade elljest att ihugkomma, beer och mycket om ursecht för det jag så i hastighet och ovulligt skrifver och fåår intet hafva tanckarne tillhoopa. Näst en mycket

 tien-

tienstel. helsning till Hr. Erchebiskopen, förblifuer efter min vanliga försäkran

H. Bibliothecariens

Stockholm d. 17 Octobr. 1702. hörsamste tienare

E. Palmschiöldh

Edle och Höglärde Hr. Bibliothecaire

Jag har förfärdigat en liten Piece, huarutinnan jag yttrar mina tankar om en rar Runisk silfuerpenning (som är införd och beskrefuen in Britannia Camdeno-Gibsoniana) och till des illustration bijfogat några andra afritningar af åtskilliga vackra gambla Engelska Sterlingar, som ey tillförende i något verck äro publicerade. Och som jag gierna see skulle, att denna Piece kunde in Actis Eruditor. Lipsiensibus få se dagsliuset och jag ingen bekantskap har med den Man, som dirigerar sagde acta (huilkens Namn och Charactere jag intet väl minns) ty täcktes min gunstiga Herr Bibliothecaire, efter des vanliga godhet, förmedelst 3 eller 4 Rader till den samma, förskaffa åt detta mitt lilla och ringa verck un bon accueil. Jag förväntar med det första ett gunstigt svar samt ett litet bref till ofuansagde Man och förblifver däremot så länge jag lefver

Edle och Högl:de Herr Bibliothecariens

Stockh. d. 28 Apr. 1703. lydigaste Tiänare

N. Keder

Högtärade Herre

Des angenähma bref af d. 30 sistledne har jag undfått och ser deraf min Herres lyckeliga ankomst till London. Jag har uphört med suar till Min Herre angående Morisons Tractatum Botanic. i förmodan att få min Herres vidare befallning här öfuer, då min Herre vore penningarne öfuersändande. Den första delen vet min Herre vara uplagd för 20 åhr sedan, huilken fördenskuld Hr Rudbeck allaredan låter possidera; den senare genom Herr Bobart tryckt kåstar 5 liv. huilket är ett oryggeligit pris, det jag ey allenast af Hr. Bobart och Mr. Hall, men och Hr. Grabius af andra, som det kiöpt, vid efterfrågan förnummit. Hr. Grabe halsar Min Herre hörsämst, ey hafuandes sjelf tillfälle att skrifua Min Herre till. Bref från Min Herre hade han förleden vecka jemte de 2 l. 4 sh. med Hr. Günter från Windsor öfuersände. Inedita af Philone har jag långe sedan färdigt skrefuit och med största flijt och achsamhet collationerat, hade och velat det förleden veka öfuersända, men blef contramanderat af Herr Grabe, som sade sig hafua lofvat Min Herre vijd des afresa att villja det sjelf med MS. conferera, sade mig och i gäår, att han ey har tijd dertill förr än sijst i denna månaden. Skulle Min Herre behöfua det förr täcktes han låta det veta, så skall det straxt öfuersändas, jag försäkrar Min Herre att det är så väl med MS. jemfört, som det kan någon tid blifua. Jag har skrifuit af Esaias Abbas Orationer, och confererat dem

5:te

5:te och 6:te, förmodar och innan 14 dagar att hafua dem redo. Dr. Tharington af Heart Hall och Mr. Parker af Trinity-Coll. hälsa Min Herre öfuermåttan, begge beklaga, att de ey kunde taga afsked af Min Herre vijd dess afresa och önska se Min Herre än en gång i Oxford. Åtskillige andre, som begge Millii, Herr Potter och Besworth anmähla i lika måtto deras hörsamma tienst till Min Herre. Hr. Besworth reste förleden fredags uth på landet, och lemnade mig detta sitt innelychte bref at öfuersända. Herr Gonnion desslijkest hälsar Min Herre ödmiukeligen, recommanderandes sig och sitt huus, som nu med fåå giäster är försedt, till Min Herres gunstiga befordran, så frampt han i London skulle förnimma någon, som årnar besöka Oxford. Adieu

M. H:res

Oxford d. 9 Junii 1700. hörsamste Tienare altijd

And. Rinman (*).

Högtährade Herre

I går afton, sedan kl. var 9. fick jag Min Herres bref huaraf jag seer Min Herres ändteliga sluut att lemna Engeland, huilket mig sannerl. bedröfuat,

(*) Uppå ett denna Rinmans bref har Sal. Archebiskopen under des namn satt denna annotation: *Probstens i Eggeby Sved. Rinmans Son: han var min Amanuens i Oxford.*

uat hällst jag här å orten ey vijdare må förnöya mig af des umgänge, hoppas dock ey tillika med denna skildnaden mista Min Herres gunstiga benägenhet emot mig, men att jag, om så är Guds villja, i framtijden må betjäna mig af den samma i Sverige, skall imedlertijd sökia giöra mig värdig till den godhet jag redan så ymnogt af Min Herre njutit, alltijd fägna mig af des vålgång, och af hjertat önska Min Herre en lyckelig resa och lycka omsider i Sverige till en vällförtjent befordran, in summa till alla des berömliga deseigner Guds Nådiga bijstånd. Min Herres bekanta här i Oxford önska alla giärna att se Honom än en gång här i Engeland, särdeles den redelige Suensk hjertade Mr. Parquer af Trinit. Coll. som altijd betygar sin affection till Min Herre. Mr. Bedsworth är ey ännu igenkommen; behagar Min Herre skrifua honom till, skall brefuet till honom säkert fortkomma. Hade jag fått Min Herres bref några timmar förr, skulle Morisons werk och de 3 Böker Min Herre hos mig lämnat, näml. Catal. MStrum, Avicenna och Lexic. Golii Arab. blifvit med Carriern som i dag afgick öfuersände. Nu måste jag afvachta nästkommande tijsdag, medlertijd skall jag om söndag gifua Min Herre underrättelse om huset, der samma Carrier ankommer i London, på det om Min Herre dröijer till nästkommande onsdag, kunde han vijd ankomsten straxt låta afhämpta dem, i des de elljest ey så hastigt torde blifua brachte till Herr Lyels huus.

U Pa-

Parænesis &c. skal åfuenväl blifua tillika öfuersändt. Det af Ef. Abbas har jag fulbracht, men jag kan ey collationera det så snart, att det, oansedt jag giärna ville, kan om tijsdag öfuersändas. Jag har än ey collationerat något wijdare af Philone, men skall efter collationen af Ef. Abbas det ofördröyeligen angrijpa. Mr. Grabe vill att jag först skulle taga Ephr. Syrus under händer, huaröfuer Min Herre täcktes än vijdare yttra sin mening. Gifue Gud mitt tillstånd vore något drägeligare, att jag kunde tjåna Min Herre som jag borde och högst önskade. Jag skref aldrig så tråget, som jag nu några vekors tijd giort, och har jag dragit mig tämeligen når uth af Hr Grabii debet, han har nu anförtrodt mig correctionen af sin Irenæus vijd tryckerijt. Elljest har jag mig företagit, att horis intermissivis till ända bringa, huad som resterar af Aræ Multiscii Schedæ de Islandia, huilket Wormius (han som skötte så vål Engelländarnes Manuscripter) uplagt här i Oxford på Academiens omkostnad, men lemnadt det vijd sin echapirung ofulkomligit, ey uthan stor skada för Academien. Wich since it has got amongst the English Learned a Character of a most noble piece of Antiquity, i thougth no better way to oblidge some desiring Gentleman, than to satisfay their expectation by accomplishing this piece of work. Så snart jag kan åndat skall ett exemplar blifua öfuersändt till Min Herre. Bemälte Wormius har commenterat öfuer 6 Capitel af denna Historien, men lemnat 4 orörde. Hans fehl är, att

att han giärna förtijger många nödiga relationer, uthan huilka saken är lemnadt mörk och obekant, endast sådanne som han seer ey kunna uthan de Danskas nesa och Sweriges beröm införas. Undertijden röijer han sin svartsjuka tåmmeligen groft, då han emot någon Suensk Historie tycker sig hafua tillfälle. Om jag med maneer kan inbringa något häremot, lärer jag ey underlåta. Elljest om jag vill bringa in en discours öfuer denna Historien på tijo ark eller mehr, har jag lof dertill. Grabius vardt ordinerad af Biskop Lloyd, som jag i mitt sista bret propheterade, och drager nu sin prästerliga habijt, förl. Onsdag introducerades han i Christ. Ch. till Chaplain. Jag åstundade i ett mitt förriga bref förnimma om Min Herre ville hafua den delen af Morison, som var uthgifuen af Hr. Morison sielf för 20 åhr sedan tillika med huad Hr. Bobart uplagt, det senare är Pars Tertia, sc de Arboribus. Totius Operis pars prima är ännu ey uplagd, berörde 3 pars de Arbor. uplagd af Bob. var för några vekor sedan såldt för 5 pound hvilket så Mr. Bobart som Mr. Hall med edh bedyrade, men är nu tillbaka gångit till 3 pound. Jag kom nu från Mr. Bobart, han hålsar Min Herre ödmiukel. och rådde mig, att jag innan 8 dagar ey skall upkiöpa samma värk, eftersom imedlertid förmodas blifva af Vice-Cancellario ett vist prijs satt, och uthan tvifvel några Sh. mindre. Båge dehlarne kåsta nu aldraringast 6 pound, huilka för 6 eller 7 vekor sedan kåstäde nästan dubbelt, orsaken var att Vice-

Cancelairen har förbudit dem sälljas, till för några vekor sedan. Jag kan väl tänka Min Herre ey åstundar mehr än huad Mr. Bobart uplagdt neml. den sista dehlen. Huarföre Min Herre åhrsökes att låta mig veta, huru de öfrige 2 pound må blifva tillbaka ställte. Boken skall blifua, som Min Herre i sitt bref åstundat, våll förvarad och förseglad öfuersänd jempte revers - - - Hall om priset och försäkran att booken år complett. Jag vil ey upköpa boken innan nästkommande Måndag i förmodan att dessinnan hafua några ord från Min Herre så trampt han ey är nögd med bemälte disposition. Mr. Hegwood hälsar Min Herre tjenstl. som jämvel Mr. Grabe. Adieu

M. H:s.

Oxford d. 12 Jul. 1700. hörsamste tjenare

A. Rinman.

Eximie Domine

Lætor quidem Te salvum & incolumem ad Tuos rediisse, Tibique eam felicitatem mirum in modum gratulor; sed nescio tamen, Tuamne an meam vicem doleam eo nomine, quod mihi voti reo non licuerit Te reducem, tuisque ex virtutibus ornatum, Laurea Magisterii excipere. Ecquid enim mihi optatius fuisset, ac si Te, post tam longam & felicem apud exteros peregrinationem in Academia Upsaliensi cernerem inter bonarum artium Magi-

gi-

gistros, a me creatos, forte principem tenuisse locum? Sed quod animus meus mille modis Tui cupidissimus Tibi optavit, id temporis iniquitas ac difficultas itineris distulit. Gaudeo tamen brevi, ut scribis, mihi copiam præsentis Tui fore; & interea novi hujus anni auspicium tam felici sidere Tibi exortum volo, ut non modo aspicias exitum quam felicissimum, sed annos in posterum Tibi quam plurimos ex voto numeres. Vale & ama

Tui

Upsal, 2 Janu, 1701. amantissimum

Forelium (*)

Clarissimo D:no Erico Benzelio Salutem & Officia

Quas Upsaliæ ad diem XXVIII Augusti dedisti literas Clarissime Domine, post biduum ejus, cum ex itinere Biörkwikensi Strengnesium redissem nactus sum. Per illæ quidem mihi gratissimæ, quia præterquam quod undique præclaram tuam eruditionem spirant, propensissimo tuo in me affectu exuberant. Gratias itaque quas unquam possum gratissimas Tibi mi suavissime Benzeli ago habeoque tam pro inusitata tua in me semper humanitate & consiliis optimis, quibus obsequens si vivo declaraturus sum, quantum tibi debeam, Rescripsissem dudum, sed ab-

(*) *Hemming Forelius*, Prof. Poës. i Upsala, dog 1708.

absfui ex urbe proxime, cum Tabellarius publicus heic ad vos transiret: Quid itaque in rem tuam Clarissime D:ne peragi a me dum absfuerim potuit, paucis accipe. Et gratulor quidem Tibi mi clarissime Benzeli quod præclaro instituto insistas, de Literatis nostris bene merendi: valetudinem integram & vitam concedat tibi indulgentissimum Numen, propediem & eruditam Eruditorum a te exspectamus Historiam, & plures egregias tuas lucubrationes, cum eruditio tibi, multa Literariæ Historiæ peritia, commercia cum doctis elegantissima, amoenum otium & invictus de literis bene merendi ardor adsint. Auspicato itaque omine perge mi Benzeli obscuritatem famæ jam jam subitura nomina vindicare tuumque inter illustria illa eruditionis decora, quibus septentrio noster feliciter per aliquot secula caput extulerat, asserere. Habes magnis tibi vestigiis præeuntes teque ducentes parentes, avos, atavosque? In Hoffstadiensi Bibliotheca, dum ruri essem, hæc quæ inserta sunt, exscribi feci; lineas, ut voluisti, primas & ultimas cujusque MSti Codicis. Primus continet *vitam Gustavi Erici* ad Annum 1533. Secundus Acta quæ sunt post obitum *Johannis* Regis. III est quoque Regis Gustavi vita plurima fere continens ad verbum, quæ in Erici Göranssons impressa historia occurrunt. IV est Chronicon Rythmicum *Vitam Erici Satyrice* describens; indicem quoque aliquot librorum Vetustorum, quos apud affinem meum Pastorem in Huseby reperi. Relationem quoque quandam curiosam de S. AEschillo a Majo-

a Majoribus traditam in ecclesia Bergboënsi simul mitto. Excerpsi quoque quaedam ex Msto codice qui annales Sueticos referunt, quae ad Historiam Ecclesiasticam videntur aliquid facere & non prorsus contemnenda illa, si placuerit, quoque transmittam. Quo fato b. *D. Paulini historia arctoa* conscripta nuper a Nobil. Åkerhielmio accepi, hanc esse plurium ingenii opus, a Lectoribus Stregnensibus, inter quos singulos singula pensa Paulinus distribuerat, compositum, unde dicebat idem Nob. Vir styli diversitatem observare licet. Declarationem quandam in *Pater Noster* Amstelaedami 1691. editam forte vidisti atqui sine nomine, quae tamen Auctorem agnoscit Illustriss. Dn. Joh. Kreutzium, si antea non habueris, aliquando sum communicaturus. Plurium Eruditorum vitas consignatas habeo, per aliquod tempus colligendis illis incubui, sed quae ultro se tibi offerent, si non displicuerit. Et si post haec aliquid simile forte fortuna invenero, summa fide communicabo. Nam ut, si recte memini, antea indicavi, vitas eruditorum nuper praeteriti seculi colligere coepi: multum a. desidero Georgii Stiernhielmii & Vidtkindi, aliqua quidem comperi sed non mihi satisfaciunt. Doct. L. Wallii vitam mihi quidam nuper promisit, quam propediem quoque habiturus sum. Vale mi clarissime Benzeli & me, ut coepisti, ama. Devotissima mea obsequia meo nomine Reverendissimo Dn. Parenti tuo Archi-Episc. & Dominae Matri commendes perofficiose rogo. Vale

le iterum commune meum Musisque delicium; qui sum Tibi amore & obsequio

devinctissimus

Strengnesii 8 Sept. 1701. *J. Bröms.*

Clarissimo Viro
Domino Erico Benzelio S. & O.

Quod sero nimis scribam, mi Eruditissime Benzeli, minus quidem id ei convenire videbitur, qui officiosissimas debet gratias æternum, non pro nuperis solum, sed perpetuô exhibitis beneficiis plurimis. Tanto itaque majori sollicitudine angitur mihi animus, verens ne parum gratus habear, qui, a quo discessi Upsalia nihil ad Te mi svavissime Benzeli aut literarum dederim, aut negotiorum expediundorum rationem reddiderim. Verum negligentiæ istius non tam inficior culpam, quam veniam officiose precor. Quam quoque fatenti reo concessum iri certo certius confido, cum non extra culpam sit male ordinatus heic apud nos veredariorum publicorum accessus & abitus. Nunc itaque quod in præsens dilatum est, paucis exponam quæ circa commissa mihi negotia efficere potui. Procopii Vandalica ed. Grotiana ad Te perferenda Cl. Dn. habet Marströmius junior, qui mihi promisit se illum librum usibus Tuis libenter relicturum. Lactantium vero suum adeo non concedet Thunius no-

noster; ut jam jam diceret se eum repetere velle. Neqve Biblia Gustaviana nunc reperiuntur apud Senatorem urbiculæ nostræ Nils Olsson, cum redemerit ea idem, qui pignoris loco antea reliquerit, aliique vendiderit, a quo vix extorquebuntur. Sunt enim jam in possessione Telonarii. Mitto autem inclusas istulæ vitas aliquas eruditorum nostrorum, uti 1. Johannis Matthiæ. 2. Terseri. 3. Josephi Fougdonii. Moreti non dum recepi, quamprimum recepero, mittetur & illa, & si quas alias reperturus forte fortuna fuero. Ragvaldi Historiam Reformationis frustra ubique quæsivi; addixit autem mihi Præpositus noster Cathedralis confessionem b. m. *Epi* Johannis Matthiæ Calovio missam, cujus *ἀπόγραφον* a Calovio sibi concessum Germania olim adtulerat memoratus Dn. Præpositus. Literas quoque & Bullas Pontificum quorundam in Sveciam missas dixit se habere Dn. Præpositus Telgensis, quarum mihi copiam fore, cum occasio fuerit ad ipsum hinc excurrendi, promisit. Præterea nuper rescivi in Bibliotheca b. m. Dni Kanuti Kurkii non paucos inveniri libros Sueticos Mstos, quorum catalogum exhibebit mihi Dn. Colling. Exspecto quoque propediem Chronicon quoddam Mstum sed quale & cujus sit adhuc ignoro. Remitto jam, mi Optime Benzeli, cum summa gratiarum actione, libros, quos per benignitatem tuam tam diu commodatos usurpavi. Præterea obnixe rogo velis, mi Benzeli, devotissimi gratissimique animi mei apud Reverendissimum Parentem Archi-

X Epi-

Episcopum esse interpres. Quod superest DEO O. M. Te omnesque præclaros conatus ex animo commendo. Vale ταῖς μούσαις καὶ μοὶ στρατηγῶν vale

Clarissimo Nomini Tuo

Dabam *Stregnes.* 26 Sept.
1702.

omni observantiæ genere addicto

J. Bröms (*).

Monsieur, mon tres honnoré Amy.

Jag fick nu på stunden af Min Herres broder Mons. Olaus Benzelius Min Herres angenähme skrifuelse; huaraf mig är måchta kärt förnimma, det högvyrdige Herr Biskopens berömlige och långe väntade arbete Breviarium Hist. Eccles. redan är under pressen. Μεγάλη χάρις αὐτῷ. Gud gifue dertil sin mildrika nåde och välsignelse. Jag räknar det ock billigt för en adfection, att Min Herre har behagat hedra mig med dess fråga om Raymundo Martini Auctore Pugionis fidei, och Raymundo de Sabunde siue Sebeyde, huilke Scaliger Μνημονικῷ τινι ἁμαρτήματι haar confunderat: varandes fast 150 års intervallum dem emellan, i det Raymundus Martini A. 1278, Raymundus de Sabunde s. Sebon, huars Theologia Naturalis nog är bekandt A. 1430 skolat florera. Äfven så haar Magnus Scaliger deruthinnan irrat sig, att

(*) Lector Gr. Lingv. i Strengnäs, dog 1722 som Superintendent i Carlstad. Hans Latin torde på et och annat ställe behöfva hjelp.

att han ment Petrum Galatinum sitt vårk de Arcanis catholicæ veritatis copierat af denne Raym. de Sabunde: huilket doch merendels är utskrifvet af Porcheti de Salvaticis (som samma tid med Galatino lefvat) victoria contra Judæos: tilståendes Porchetus ingenue sig hafva följt uthi samma arbete Raymundum Martini, huarom man i alle stycker kan hafva behörig efterrättelse hoos Joh. Morinum in Exercitationibus Biblicis pag. 16 til 20. huilken först detta Galatini Plagium omständeligen optäckt. Än intet Morini book vid handen, så finnes hela denne passagen anförd af Hottingero Hist. Eccles. Parte quinta 1. sec. XVI p. 98. sq. äfven det samma berättar Christoph. Cartwright Præfatione Adnotationum in Genesin p. 36, 37, 38. Thomasius de Plagio Literario §. 436. Olearius Abaco Patrolog. in Raymundus Martini & Raymundus de Sabunde, såsom och Guil. Cave in Chartophylace Ecclesiastico. så under dessas namn, såsom och Petri Galatini & Porcheti Salvatici, andre Scriptores gitter jag nu i hastigheet icke nämna. Jag hugnar mig och deråt, att hans Högvördighet uti sit vårck reflecterar på den Grækiske och Österländske Församlingens nuvarande tilstånd, huilket andre gemenligen plåga måchta sparsamt touchera. Huad confessiones vi och deraf hafua, de äro måst singulorum hominum, såsom hoc seculo Christophori Angeli, Metrophanis Critopuli, Cyrilli Lucaris, Zach. Gergani &c. Publicæ i vår tiid är Ορθοδοξος ὁμολογία τῆς καθολικῆς καὶ αποστολικῆς ἐκκλησιας τῆς ἀνατολικῆς, som A. 1643 uth-

förligen öfver alle fidei Christianæ capitibus är sammanfattad och af alla fyra den Österländske Kyrckans Patriarcher, samt Petro Mogila Metropoliten i Kiow, och månge andre Grækiske Biskoper samhälligt underskrefuen, som nu är i Leipzig på trycket, icke annat än jag veet. Den andre och nyaste är Synodus Jerosolymitana adversus Calvinistas hæreticos pro reali potissimum præsentia Carnis Christi in S. Coena A. 1672 celebrata, & Græce ac Latine iterum edita Parisiis A. 1678. 8. Sed quid ego *γλαῦκας ἐς ἀθήνας* efter gamble ordspråket? lickvist som huar handtvärkare ålskar כלי אומנותו så kan jag och intet annat än mig fägna, huad til mitt gamble handtvärk hörer; får jag i helgen vil Gud tiid, så tänker jag som snarest rycka öfver til Strengnääs, och då haa den åran att opvachta hans Högvyrdighet, och om ett och annat mig informera. Befallandes i medlertiid hans Högvyrdighet samt Min Herre uthi Guds nådige beskydd, samt förblifvandes

Monsieur Mon Maitre

Upsala, 1 Decemb. 1694. Vôtre serviteur tres obeïssant

Norrman

D:no Erico Benzelio, *amico optimo s. pl. d.* J. A. Bellman (*)

Fusius paulo, forte & Gallorum more, quibus intersum, elegantius scribere me decebat, eo, quod nunc

(*) Lär vara *Joh. Arent Bellman*, Prof. Eloq. i Upsala, död 1709.

nunc primum ad Te scribendi voluptate fruor sed verborum fucum, scio, parum pensi habes, brevitatem vero imperat res ipsa. Latine scribo, quia a seculi moribus Te alienum novi, nec fastidire, quæ sapiunt Academiam. Quod feliciter res egeris tuas in Germania, ex Domino Sternel gratissimum mihi fuit cognoscere. Voto etiam meo si pondus inesse velit DEUS T. O. lætum Tibi & ex animi sententia, quod restat, iter futurum auguror. De rebus meis si forte requires, breviter accipe. Januario mense e Suecia per Daniam tetendi una cum Dno Comite meo in Hollandiam, ubi 3 menses substiti & ultra, Lugduni præsertim. Post, lustrato celeriter Belgio tam foederato quam Hispanico, Angliam adivi; sed inde post 6 hebdomadum moram egressus mense Aug. huc accessi, brevi Andegavum iturus, sed post 3 menses huc rediturus. Academia Parisiensis floret qualitercunque. Legitur, disputatur a mane ad vesperam: quid & quomodo non vacat dicere. Multa proba, pleraque aut vana aut falsa omnino proponi audias. Doctorum numerus ingens, discentium vero incredibilis. Sunt viri etjam plane eruditi, sed pauci admodum. Humaniora Studia & Linguæ Orient. pæne exulant cum Hugenotis, quanquam 2 Prof. Hebraicæ, 1 Syriacæ & 1 Arabicæ sunt hoc loco magni nominis. Viros novi, non nomina, nisi Dni Chapelain & Goduin, qui sunt Hebr. Ling Professores, sed ætatis valde provectæ. Hist:æ Eccles:cæ studium omnium maxime hic in pretio est coliturque. Bibliothecis & numero-

fis & splendidis totus pæne sum addictus. Dni Baluzius, Mabillon, du Pin, Natalis Alexander clarent præcipue scriptis suis, ac parant quotidie novum aliquid. Data occasione Honoratiss. Parentibus ac reliquis Tuis, quos potissimum tanere mihi noveris, plurima ac obsequiosissima de me salute impertias obnixe rogo. De cætero nihil mihi erit unquam diutissima amicitiæ tuæ fruitione gratius, Benzeli honorande; efficiam quoque, si DEUS utrique nostrum vitam ac felicem reditum concesserit, ut amandi me constanter ac inter Tuos numerandi caussam nanciscaris justissimam. Vale ac redama. *Parisiis* d. [illegible] Octob. 1698.

Fratri Suavissimo E. Benzelio

S. p. d. C. Skunk (*)

Promtissimus ad literas tuas cum superiori tabellario respondissem; nisi, quæ de iis libris, quorum mentionem in tuis ad me literis fecisti, certi quid simul ad te referre constituissem. Propterea etiam huc usque responsum distuli, ut etjam, si novi quid scriptu dignum his in nundinis occurreret, vel præstantiorum librorum quædam editiones procurarentur, eadem occasione rescisceres. Ceterum doleo utramq; spem meam fefellisse. Nam nec rariores quidam libri ad has nundinas advecti, nec editi sunt aut perfecti alii alicujus pretii. Etjam multi vecto-

(*) Prof. Moralium i Upsala.

vectorum, qui ob itinerum molestiam adhuc exspectantur, nec advenere, incertum quoque est, an aliquos adferant rariores. Itaque de tuis primum audias. Iterata editio Breithauptii Inst. Theol. primum circa Paschatem haberi potest: de Schurzfleischio ut & Thomasio, quoniam ipse certe nihil intelligere potui, nec ipse audeo affirmare. Nec alicujus momenti hic quidam editi. Carpzovius in vindicatione Orthodoxæ explicationis Biblicæ contra Nicolai Arnoldi Lucem in tenebris non ultra v. Dissert. promovit, cum xxv absoluturæ totum opus expectantur. Etjam futuris nundinis Paschalibus dicuntur junctim proditura. Ittigius, a quo multa sperari possunt, nihil, ex quo Lipsiam advectus sum, publicavit. Aliqua Eristica Pietistas, uti appellant, & Antipietistas inter circum volitant, quæ pleraque non emerim cassa nuce. Mirorque etjam, qui Doctorum numero salutari volunt, sic & se & sacra velle prostituere, ut & huc usque fecere & videntur facturi. Nota & dudum atro carbone notata Germanorum cacoethes scribendi, quam licet dudum perspexerim & apud me damnaverim, in totum tanto magis jam præsens & melius persentiscens damno. Legi von Hardtii Ephemerides: sed an nimis judaizet, Theologi judicent, mihique videtur prorsus e quibusdam locis S. S. non sensum efferre sed iis inferre. Upsaliæ liber, certo scio, non prodiisset. Holmia literas nuper accepi. Quæris quid novi? Arrhenius de Templo Ups. Antiquæ disputaturus Schefferi sententiam propugnavit. Disput.

sput. a juniore Rudbeckio prohibita. Arrhenius tn. invito aut spreto Rectore cum Academiæ fores clausas reperiret, ferro aperuit & circa decimam horam disputavit. Sic nova de nihilo nascitur historia. Ceterum, quam censuram incurrat ob contemtum Rectoris ipse adhuc ignoro. Bibliothecæ Upsf. ante abitum meum præfectus erat L. Normannus. In Obrechti locum suffectus est J. Upmarkius, literis Regiis munitus, unde de familiæ vocandi jure constat. Lagerlöfvii decumbentis e gravi morbo videtur brevi imminere fatum: quem tn. diutissime sospitem vellem, optaremque, & sine dubio cum me omnes boni. Plura nova mihi non perscripta. Tu mi frater, quocunque in loco nostros inveneris, fac diligenti a me salute impertias. Parisiis inventurus Bellmannum, Högvallium, Adlerfeltium valere cum D. Comitibus jubeas. Nos medio Augusto, Venetiæ, DEO Propitio, erimus. Roges etjam nostros, ut eo maturent iter, & tu etjam, si poteris, ut facillime compensemus, quod e nostra conversatione per locorum intercapedines interruptum. De cætero felix & tibi prosperum iter annumque auspicatissimum voveo. Da festinanter, pro more, danti veniam.. Vale & iterum vale. *Lipsiæ* d. 7 Jan. 1699.

P. S. Magnam mihi gratiam feceris, si rariores aliquos libros comparaveris, ubi inveneris, si modo permittat crumena. Seb. Schmidii fasciculum Disput. in 8:vo frustra hic quæsivi, si Francofurti, ubi editus, inveneris, quæso mihi emas. Memor etjam esto Jobi Ludolfi. Iterum vale. Pritius edidit Orationem Inauguralem continentem

tem controversiam Archi-Episc. Cameraçensi de Salignac Feneloni motam. Sed pauca habet & perfunctorie ista tractavit. Ad finem fere Martii hic subsistimus, interea velim quæ poteris nova ad me scribas. Tertium vale. Dn. Christiernin tibi salutem diligenter dicit atque bene valere jubet.

Edle och Höglärde Hr. Bibliothecarie

At mig sjelf underſtod jag intet thenna driſtighet. D. Allix gör mig hopp om urſecht, förſäkrande ſig om Hr. Bibliothecariens benägenhet i all ting för ſin ſkull. Han har någre hundrade exemplar af Nectarii Verſion, ſom han ärnat för Frankrike, men kan intet för krigstijden. Nu önſker han them någorſtädes diſtraherade och tänker lägligit i Svårje. Ehuruvål jag ſagt någon olägenhet dervid, doch håller han then ey hinderlig för ſalo, när han har få god vån med förſtånd om utvägar, ſom han håller Hr. Bibliothecarien före. Efter jag är obligerat then goda Doctoren, ſå vål ſom merendels allå reſande blifva, ſå har jag ey annat kunnat ån låta them öfverkomma genom min Köpman i Stockholm Hr. Grubb. Sändas altſå härmed 50 exemplar af Nectarii verſion och 12 exemplar af D. Allix's Pſaltare. Och håller Hr. Doctoren then förra för 22 a 24 Sch. then ſenare af 18 a 20 Sch. Han menar, at en och annan vån af Hr. Bibliothecariens egne torde hafva hog för them, eller åthminſtone kunde blifua någon permutation med andra böcker ſom

voro curieusa, eller torde valueras i Engeland. Vore jag i Svärje, eller snart komme, skulle jag göra min flit tillika, att betjäna then benägne Mannen. Imedlertid har jag skrifvit till min Cousin Mr. Charles Schulten, att han gör sitt bästa i huad han kan, för distraction, så framt Hr. Bibliothecarien desidererar. Elljest beder jag fliteligen att Hr. Bibliothecarien intet tillräknar mig thenna incommoditet, som vill föllja af någon omsorg härvid.

Huad angår Herr Bibliothecariens bref til Dr. Hickes, som Mr. Schulten öfuersände mig, lefuererade jag strax; sände ock tillbaka svar genom min köpman, thet jag väntar vara framkommit.

Efter Herr Bibliothecariens order genom Mr. Schulten i flera bref har jag fliteligen manat på Mr. Rinman, huilket svar jag öfuersände i mitt bref till Upsala.

Cyrillus är ännu intet aldeles färdig. Jag har för min afresa till Holland gifvit all direction, huru han må komma fort till Svärje med de andre böcker, som Mr. Rinman har i commission.

Dr. Hickes Värk kan intet bli färdigt förr än efter ett halft åhr. Cottoniana Bibliotheca är tillsluten efter Sal. Cottons död, och han hindras för några böcker, som han derutur behöfver.

Mr. Neocorus går fort med Lexicon Suidæ och har 20 ark igen af första tomo, och en 3dje part af then andra, rester then tredje, men jag hoppas han

han samlar alt i then andra. Monsr. Schulten vill vijsa, huad han uträtter i sin edition.

Hr. Grabius har ändat Dr. Bulls traditio primitivæ ecclesiæ de Divinitate JEsu Christi, och talar intet annat om, än en ny edition af LXX, inbillar sig få P. Olearii collection, som jag tror vara then bästa. Jag undrar på Hr. Grabius, som understår sig til sådant arbete utan fullkommen apparatu. Thet är långt tala om hans project. Scriptores Rei Rusticæ bli curieusligen uplagde i Cambrigde. D. Hody vill sust - - - - en tåmlig assertion de Histor. LXX interpr. uti ett volumen af 4 böcker.

Jag understår mig intet gå till vidare recension af re literaria för tiden uti all slag af lårdom; men jag hade önskat, att jag hade haft nårmare tillträde till Herr Bibliothecariens gunst för detta. Huad jag elljest af händelse och ohötsad skrifuit, hoppas jag blifver vål uttydt för D. Allix skull, som början och åndan år till thessa hastiga rader. Jag reser nu til Holland &c. och tager then tour, som tijden gifver; imedlertid hoppas finna i Herr Bibliothecarien en gunstig gynnare, som mig så hos sig sjelf som hos Högvördigste Herr Ärkiebiskopen vål recommanderar, för huilkens och Herr Bibliothecariens lif, hällsa och vållstånd jag troligen beder Gud och förblifver.

H. Bibliothecariens

London d. 9 Maij 1703. ödmjuke tienare

Joh. Schult (*)

(*) Under denna Mannens namn har Sal. Ärchebiskopen an-

Ädle och Högtärade Herr Bibliothecarie

Det år mig af hjerta kårt, at min lilla tjånst varit min Högtårade Herre til behag, och lårer jag framdeles altid finnas villig uti hvad jag kan. Däremot tackar jag hörsammel. för dess goda tillbud, det jag giårna emottager, hålst huad brefvåxlingen oss emellan angår. Brefuet till Systerman hafver jag beståld igenom Hr. Mejer, huilken uti sitt bref, som hårhoos följjer lårer gifva efterråttelse om de böcker han hafver utaf Min Herre uti förvar. Vij känna redan huarandra, men vår gemensamma vänskap med Min Herre lårer ånnu gifva oss anledning till större umgånge och förtroligheet tillsammans. Hr. Leibnitz hafver ey öfvergifvit hoflefvernet, utan synes nu uppå ett åhr fast mera hafva slagit sig dertil, emedan han alt sedan varit uti Berlin hos Churfurstinnan af Brandenburg, huilken gör stort våsende af honom. Elljest är han ock dår President uti den Academie des sciences, som dår nyligen blifvit inråttad. Med hans arbete uti detta husets handlingar lårer fuller gå något långsamt, sedan H. Eccard ey år honom mera hårutinnan til hjelp. Sin Bibliothecarietjenst uti Wolfenbyttel miste han förledit åhr vid det laget, som bågge husen voro vårkeligen uti fiendskap med huarandra; doch år ännu

noterat: *obiit Hadrianopoli, anno, si probe memini,* 1713. Til honom, såsom Theol. Adjunct i Upsala, finnes et bref från Prof. Eneman i Svensk. Bibl. Del. 1. sid. 73.

nu ingen annan uti hans ſtälle. Jag vet ej, om min Högt. Herre ſedt de verſarne, ſom han i fiohl ſände till oſs ifrån Berlin öfuer ſlaget vid Cliſſow. Uppå all händelſe ſkrifver jag dem härhos:

Carole principio Guſtavis major in ipſo,
 Qui Tibi non vane credis adeſſe DEUM,
Detumuit Thetys Cui Cimbrica, Moſcus & ingens
 Et, cum Sauromata complice Saxo ferox,
Magnus Alexander puerilibus invidet annis,
 Peneque Romana eſt Fabula quicquid agis,
Jam quid erit? vocat imenſum Te Gallus in orbem
 Et propè nudatus milite Teuto patet,
Parte alia jus fasque vetant, jurandoque vincta
 Imperii, Europæ & non temeranda ſalus.
Hactenus in puris fulſiſti candidus armis,
 Et Tibi juſtitiæ maxima cura fuit.
Hoc Tu macte animo! ſic Tecum militet æther,
 Nec Tibi ſint reſides ad pia bella manus.
Trans Alpes Rhenumve move victricia ſigna,
 Facque habeat Cæſar, fac ſua jura DEUS.

Utaf detta tillfälle kunde jag tala om en annan lård eller rättare ſagt bel eſprit här vid hofvet, ſom heter Hortenſio Mauro en Italienſk Abbot, och hafver åtſkillige gånger gjort ſkiöna verſer öfver Konungen; men kan ſke min Högt. Herre gör ey ſtort väſende af ſkalder. Abboten Herr Molanus mår väl och föröker dagel. ſitt koſtbara cabinet, ſom han nu värderar åtminſtone för 60 tuſend Rdlr. rariteten af hans Tyſka Medailler obetalt. Jag ſkall beſtälla hälſningen till Herr Böhmer; här om dagen

ſkref han mig till, at Min Herre hade låfvat honom Herr Brenners Hiſtoriam Sveciæ par medailles och bad mig påminna derom. Jag hafver redan talt med Förſter om Vaſtovii vite aquilonari, ſom han låfvat att ſkaffa mig ifrån Jena, om han mer är dår till fångs, de andre tvenne böckren finnes här ey, men kan ſkie framdeles. Jag hafver nu ey tid att ſkrifva något om nya böcker, huarutaf ey heller många af värde ſynas och måſte altſå dermed beſpara till en annan gång; Imedlertid torde ock någon ifrån Leipziger mäſſan inkomma: Den gode Herr Cronſtedt lårer Min Herre detta brefvet tillſånda, och hafver jag för Poſten ſkull, ſå väl ſom för flere hosgående bref måſt göra det ſå litet, huarutinnan min Högtärade Herre behagade mig ej förtänkia. Meningen är liktult god och min vördnad för des ſtora vetenſkap och andra egenſkaper ey derföre mindre, ſåſom jag ock med all upricktighet alt framgent förblifver

Min Högtårade Herres

Hannover, d. 5 May 1703. hörſamſte Tiånare

Reuterholm (*)

(*) Baron *Nils Reuterholm*, då Kongl Svenſk Commiſſ. Secret. i Hannover, blef ſiſt Landshöfd. i Örebro, dog 1756.

3.

Swenska Land-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie-Rådet och Riddaren m. m. And. Ant. von Stiernman. Andra Fortsätning (*).

10. Christer Bonde, Friherre til Laihela, Herre til Bordsiö, Imseholm och Springestad, född på sin fädernes gård Espelunda år 1621 den 12 Decembris. Han blef ej allenast af sin Herr Faders lefwande röst, då han ännu war ett barn, utan ock med de tiltagande åren, af sina stora och förtreffeliga förfäders exempel och påminnelse, (af hwilka Swearike har sett på sin Konunga stol fem mägtiga Konungar) oppwäckt til höga saker, så at man då redan ljusligen kunde se deras dygder och förtjenster blifwa i honom å nyo lefwande. Efter fem års anlagda Studier wid Upsala Academie, anträdde han år 1638 sina utrikes resor, och under de samma, först uti twänne år fortsatte på Academierne i Oxfort och Leiden sina wälbegynte lärda wettenskaper och andra Ridderliga öfningar. Efter återkomsten år 1641 in septembri, blef han Assessor i Bergs-Collegium och år 1644 den 21 Martii tillika Vice-Landshöfdinge öfwer Nora och Linde bergslager, sin Fader til hjelp, som intet altid kunde wara tilstädes för sitt Riks-Råds embete, ej heller för sin höga ålderdom skull för-

(*) Första Fortsätningen finnes i Sw. Bibl. D 3. s. 288.

förmådde resa til alla orter och widt där i lånet afslägna bruk, med befallning att stadigt residera wid Nora. År 1645 den 10 Nov. kallades han wäl til rätt Landshöfdinge öfwer Norastads Landshöfdingedömme, men som år 1648 den 28 Martii för godt fants, att läggia Nerike och Nora bergs lån tilsammans i ett höfdingadömme, så wardt han då Landshöfdinge öfwer Nerike och Ståthollare på Örebroslått, i Gustaf Lejonhufvuds ställe, som för sin ålderdoms skull, då därifrån fick ett nådigt afsked. År 1652 på Riksdagen i Stockholm förordnades han til Landt-Marskalck (a) hwilket swåra och angelägna embete han så wäl och försichtigt förde och förestod, att han det följiande året wardt opphögd til Riks-Råds höghet och wärdighet: samma år den 21 Julii kallades han at tillika wara Assessor i Commercie-Collegium. År 1655 Commercie-Råd, då han blef skickad som Legat extraordinaire til England och Protecteuren Cromvel. (b) Denna honom oppdragna beskickning förrättade han til Konung *Carl Gustafs* fullkomliga nöje, at högstbemälte Konung, som då war stadd uti Frauensburg i Preußen, ej allenast benådade honom med åtskilliga gods och gårdar i de orter, utan ock förordnade honom til Præsident i General-Commercie-Collegium, i den afledne Grefwe Eric Axelsson Oxenstiernas ställe. År 1657 handlade han på Kongl.

(a) Hwad där då beslöts, kan läsas i mina Riksdags-Besluters Andra Del pag. 1185 - 1207.

(b) Se Des instruction af år 1655 den 14 Junii. Mss. Histoire de Charles Gustave par Sr. de Prade pag. 289.

Kongl. befallning med Rikfens Ständer i Wästmanland, Nerike och Wermeland, om medel och förskott til krigets utförande emot Rikfens fiender (c). Efter hwilken förrättnings lyckeliga afslutande, honom å nyo år 1658 uppdrogs en annan i Skåne, Halland och Blekingen, angående handelens och commerciernes upphielpande och befordrande i de orterne: men som samma år Konung *Carl Gustaf*, efter Roskildiska Freden, å nyo måste gripa til wapn emot de Danska, medelst deras egit förwållande, så kallades han af sin Konung til Seland ibland några andra af Herrar Rikfens Råd, och blef där brukad i åtskilliga högstangelägna commissioner, enkannerligen i underhandlingen med England; och då han war med den sammas bearbetande måst sysselsatt, föll han den 30 Aprilis år 1659 i en hetsig Feber i Helsingör, som honom den derpå näst följande 9 Maji försatte utur det timmeliga i det ewiga fredswercket, på sitt åtta och trettionde ålders år: begrafwen år 1660 den 15 Januarii i *Gustavi* kyrkio i Göteborg (d): och sedermera bisatt i Kärbo kyrkio. Han war en Gudfruktig, rättrådig, wältalig och lärd Herre, och har jag sedt hans egenhändiga dagböcker eller diarier, hwilka han ifrån ungdomen, alt in til Dess sista sjukdom,

Sw. Bibl. D. 4, A. 23.

(c) Beslutet och bewillningen läses i förenämnda Beslutens Fierde Del pag. 1272 - 1280.

(d) Zachariæ L. Klingii öfwer honom hållna och tryckta Likpredikan.

har hollit om sina resor, tjenster, förrättningar och äfwentyrer. Af hwilken mening, denne Herren war, när Konung *Carl Gustaf* år 1654 rådslog och öfwerlade om Swearike, och emot hwem det skulle bryta löst, kan läsas på andra ställen och i synnerhet, hos Friherre von Puffendorf, ehwarest han de rebus a *Carolo Gustavo* Sveciæ Rege gestis pag. 41 införer Hr. Christer Bondes votum utaf Råds-protocollet. Wid detta tilfälle, moste jag nämna, at alla de politiska raisonemens, hwilka Puffendorf så wäl i förenämnde bok, som i deß Commentariis de Rebus Svecicis, införer, äro ingalunda hans egna, utan blotta Latinska öfwersättningar, af wederbörandes då inlagda skrifteliga voteringar, eller ock mundteligen gjorda wid protocollerne.

Son af Riks-Rådet, Gouverneuren i General Bergs Amptet och Lagman i Carelen, *Carl Philipsson Bonde*, Friherre til Laihela, Herre til Bordsjö, Insjöholm och Espelunda, född på Säckestad år 1581 den 25 Octobris. † 1652 den 29 Febr. (e) begrafwen i Rinckeby kyrkio. Och des förra Fru, *Beata Oxenstierna*, född år 1591. (f) † 1621. Riks-Rådets och Cammar-Rådets, Friherre *Gustaf Gabrielsson Oxenstiernas* doter til Fiholm och *Barbro Axels* dotter *Bielke*, til Rinckestad.

Hr.

(e) Simon Skragge Epicedium æternæ Beatitudini Dn. Caroli Bonde &c. Holmiæ in Folio.

(f) Nicolai Jacobi Bothniensis Likpredikan öfwer Fru Beata Oxenstierna, tryckt i Stockholm år 1622 in 4to.

Hr. *Christer Bonde*, blef gift I:mo år 1643 med Ebba Lejonhufvud † 1651 den 14 Januarii, Landshöfdingens, Friherre *Gustaf Ericsson Lejonhufvuds* dotter til Ådö och Hjelmarsberg, med deß förra Fru, *Catharina Erics* dotter *Sparre*. II:do år 1654 den 17 Decemb. med Elsa Cruus, född på Landbygård 1631 - - Martii † 1714 den 9 Maii (g). Landshöfdingens öfwer Calmare lån, *Jesper Andersson Cruus* dotter, til Edby, med Ingeborg Peders dotter Ryning til Lagnö. Af förra giftet tre, och af det senare fyra barn.

I:mo. *Gustaf Christersson Bonde*, född 1644 den 21 Junii † 1655.

II:do. *Carl Christersson Bonde*, född 1645 den 9 Aug. † samma år den 25 Dec.

III:tio. *Beata Christers* dotter *Bonde*, Landshöfdingens öfwer Nyland och Tawastehuslån, Friherre *Axel Rosenhanes* til Lagmansholm och Kilanda, född år 1647 den 12 Junii. † år 1694 den 26 Aug. begrafwen i Fullestad.

IV:to *Christer Christersson Bonde*, Friherre til Jmseholm, Herre til Bordsjö, Catrineholm och Hästegjård, blef efter idkade studier och utrikes resor, år 1697 den 23 Aug. Assessor i Swea Hof-

Z 2 Rätt.

(g) Andr. Lebetius Likpredikan öfwer Fru Elsa Cruus. Strengnäs 1716 in 4:to.

Rätt. År 1699 den 18 Oct. Lagman i Wermeland. † 1722 och med honom gick denna Friherrliga *Bonde* åtten ut på swerdssidan. Gift år 1689, med *Anna Catharina Wrangel*, Öfwerstens, Friherre *Adolph Herman Hermansson Wrangels* dotter med Elisabeth von Roosen.

V:to *Carl Christersson Bonde*, Capitaine på Engelska Örlogsflåttan † 1689 ogift.

VI:to *Ingeborg Christers* dotter *Bonde*, † ogift.

VII:mo *Ebba Catharina Christers* dotter *Bonde*, född på Imselholm år 1658 den 12 Nov. † år 1663 den 25 Maii (h).

II. **E**ric *Fleming*, Friherre til Lais, Herre til Fitilna, Strömsnäs, Risten, Siwidia och Pikala (a). Född år 1616 den 19 Februarii på sin möderne

(h) Olai Laurelii Likpredikan öfwer Jungfru Ebba Catharina Bonde, hållen år 1663 men tryckt i Stockholm 1664 in 4to.

(a) Om denna åtts ursprung, se mitt Swea och Göta Höfdinga-Minnes förra Del. pag. 9 & 10. Om de Tyska Flemingar, hwilka föra i wapn en warg i blått fält, som står på bakfötteren och håller emellan framtassarne ett lugg-hjul, eller en gammal torner-ring &c. kan widare läsas Joh. Micrælii Altes Pomerland Tom. 6 pag. 484, 485, 486. De Adeliga och Grefliga Flemingar i Skottland, ifrån Flandern bördige, föra åter en röd sparre uti silfwerfält: &c. Alex. Nisbets Heraldry pag. 152.

nes gård Ekeby (b) i Salems sokn i Södermanland, af Hr. *Henric Fleming* (c) och Deß förra Fru, *Ebba Erlands* dotter *Båt*. Efter idkade studier under private Præceptorer, så anstälte han år 1632 en nyttig resa, igenom de förnämsta och flästa Landskaper i sitt fädernesland, den han i twänne år med myncken omhuran fortsatte, samt iacktog deras naturliga förmåner och egenskaper, men i synnerhet gjorde han sig ej allenast kunnig om Riksens Bergslager, grufwor och bergwerk på åtskilliga orter, utan ock om stora Kopparberget och Säterstad, hwarest då war i full gång, gärmakeri, myntet, harnestmakeri och andra flera Manufacturer. År 1634 fick han tilstånd, att följa med som Cammarherre på den Kongl. Swenska Ambassaden til Ryßland (d). År 1635 affändes han med Assessoren i Bergs-Collegium *Hans Philip* til Pitheå Lappmarck, att där sammastädes uptaga och i stånd bringa Nasa Silfwer-berg (e) som war det första, som där i orten opptagit är: Här up-

(b) Att Herr *Eric Fleming* är född på ofwannämnda gård, Edeby, som uti tryckta personalierne, kallas Ekeby i Södermanland, kan ostridigt bewisas af hans egenhändiga lefwernes beskrifning, den jag äger, och inscription på des oppsätta Friherre wapn i Sorunda kyrkio, och har altså M. Gregorius Hallenius i Memorabilia Wirmoensis territorii pag. 65 orätt, som säger honom wara född på Lethis.

(c) Se Deß lefwerne här frammanföre Sw. Bibl. Del. 3, pag. 308.

(d) Se här frammanföre l. c.

(e) Joannis Schefferi Lapponia, pag. 363 och den å-

ttyyå wardt han samma år förordnat til Auscultant i förenämnda Collegium, med tilstånd, att alla rådslag, samt anställningar til bergwerckens rätta skiötsel och drifwande biwista. Wardt år 1637 Assessor därsammastädes. År 1639 reste han ut att giöra sig noga kunnig om bergwerckens tilstånd och beskaffenhet i Lüneburg, Sachsen och Böhmen, och sedan han den fullkomligen hade inhämtat, gick han til Holland, att där uti Mathesi Practica och Mechanicis, så myckett, som til hans giöromål tjente, giöra sig underrättad: härifrån fortsattes resan til Luich och Achen, och därifrån igenom Braband och Flandern til England, där han besåg deß bergwerck och tilwerckning af tenn och bly, samt gallmey och stenkols grufworna uti provincierne Dewenschier, Cornwall, Walls England och Bristoll, såsom ock Neucastell och Edenburg, med där om belägna bergsbruk i Skottland, då han sedermera reste därifrån til London och Paris. Wid sin återkomst ifrån sina utländska resor, wardt han år 1643 jemte sin Assessors beställning, tillika Commissarius i Bergs-Collegium och Rikens bergslager. År 1651 den 30 Aprilis Landshöfdinge öfwer stora Kopparberget, Säter och Näsgårdslän, samt Östra och Wästra Dalarne. År 1652 den 17 Martii tillika Præsident i General Bergs Amptet, samt Cammar-Råd. År 1654 den 12 Maji Friherre, samma år af Drottning *Christina* förordnad til Landt-Marskalck på Riksdagen i Upsala wid högstbemälte Drottnings sjelfwilliga afdanck-

beropade Herr Eric Flemings lefwerne, det jag in originali nu för tiden äger.

afsägning ifrå Regementet, samt Konung *Carl Gustafs* Kröning, hwilket grannlaga kall och embete han så berömmeligen förestod, att honom åter anförtroddes Landt-Marskalcks-Stafwen år 1655 på Riksdagen i Stockholm, samt uti Drottning *Maria Eleonoras* begrafning, och sedermera den därpå följande högstbemälte Konungs och des Gemåls, Drottning *Hedvig Eleonoras* Bilager (f). Wardt däruppå samma år in Septembri Riks-Råd och Commissarius i Reductions Collegium, jemte förenämnda Præsidentskap. År 1657 handlade han tillika med Herr *Christer Bonde* med Rikens Ständer i Wästmanland, Nerike och Wermland, om medel och förskott til krigets utförande emot Rikens fiender: år 1658 skickad til Wästergöthland att afhöra inbyggarnes beswär, år 1668 i en Commission wid stora Kopparberget, och år 1669 til Skåne, att där igenom laga process och domar afgjöra de uppwuxna widlyftiga twister emellan Swenska och Danska undersåtare, angående Anderums Alunbruk. Att förtiga monga andra honom oppdragna förrättningar; fick på begjäran år 1678 afsked ifrån Reductions Collegium: Uti hans tid woro Bergslagarne i ett förtreffeligit wålstånd, hwarigenom Rikets krätsel och infomster förmerades. Han är den endaste af de tretton Herrar, hwilke hafwa warit Præsidenter i Kongl. Maj:ts och Rikens Bergs-Collegium, som ifrån barndomen, igenom in- och utländska resor, skap-

(f) Hwad widare på dessa twänne Riksdagar beslöts, kan widare läsas i mina Riksdags Beslutets Andra Del, p. 1208 - 1259.

fat sig en fullkomlig och grundelig kunskap om Berg-wercken, samt ifrån Auscultant uti nyssnämnde Collegium tient sig opp til Præsident. Han har ock warit en gudsfruchtig, from, sanfärdig och redelig Herre, den sig mycket förbarmat öfwer de fattiga, samt mycket kostat på kyrkior, hwilka han dels å nyo uppbygt, dels wid makt hollit och begåfwat (g). Han † omsider på sin gård Rikstén år 1679 den 19 Aprilis af en annan dags Feber på sitt sextionde fierde ålders år: begrofs år 1680 i St. Nicolai kyrkio i Stockholm, och sedermera nedsatt i Sorunda kyrkio, ehwarest öfwer honom är oppsatt ett prägtigt grafminne af Marmor, med denna påskrift.

Epithaphium.

Memoriæ. Perenni. Sacrum.
Quam. Virtutibus. & In. Patriam Clarissimis.
Ad. Posteritatem. Si Quæ. Grata. & Futura. Servabit.
Sac. Reg. Maj. Regnique. Sueciæ. Senator.
Collegiique. Regii. Quod. Rem. Curat. Metallicam. Præses.
Illustris. Excellentissimusque. Dominus.
Dn. ERICUS. FLEMING.
Liber. Baro. In. Lais. Dn. In. Fituna. Edeby. Rikstén.
Strömsnäs. Swedia. & Pickala. &c.
Editus. Is. Fuit. In. Edeby. Sudermanniæ. A. MDCXVI. d. 19 Febr.
Parentibus. Dn. Henr. Fleming. Ebbaque. Erlandi. Filiá. Bååth.
Avita. Generis. Nobilitate. Ac. Per. Affinitates.
Summis. Illigata. Familiis. Illustrissimis.
Puer. Indolem. Egregiam. Literis. Excoluit. Privatim.

Ad-

(g) Carl Carlsons Likpredikan öfwer Hr. Eric Fleming, tr. i Wästerås in 4to.

Adultior. Raro. Sed. Prudenti. Patriæ. Noscendæ. Factus. Desiderio.
Fodinas. Metallorum. Duce. *D. Carolo Bonde.* Præcipue. Lustravit.
Ita. Paratior. Observandis. Alibi. Earum. Commodis.
Germaniam. A. MDCXXXIX. Invisit. Primum. Post. Hollandiam.
Ubi Necessarias. Instituto. Disciplinas. Sectatus. Mathematicas.
Brabantiam. Flandriam. Angliam. Cum. Scotia. Inque. His.
Stanni. Lithanthracumque. Raras. Adiit. Fodinas.
Galliam. Spectavit. Ejusque. Cum. Disciplinis. Artibusque. Suis.
Domum. Redux. Ne. Omitteret. Familiæ. Propagatæ. Decus.
A. MDCXLIII. Auspicato. Sibi. Junxit. Matrimonio.
Virginem. Generosissimam. Dn. *Mariam. Eleonoram. Soop.*
Eaque. An. MDCLI. Sublata. E. Vivis.
An. MDCLIII. Pariter. Generosiss. Virginem. Dn. *Christinam. Cruus.*
Utramque. Ex. Familiis. Antiquis. Sanguineque. Ortam. Clarissimo.
Quæ. Parentem. Eum. Fecere. Liberorum. XIV.
Prior. Filiorum. Henrici. Johannis. Erici.
Filiarum. Brigittæ. & Ebbæ.
Posterior. Filiorum. Axelii. Petri. Claudii.
Filiarum. Hedvigis- Eleonoræ. Ingeburgis. Mariæ- Christinæ.
Helenæ- Margarethæ. Sigridis- Mertæ. & Elsæ- Ebbæ.
Hactenus. Privata. Tetigimus.
Publica. Majoraque. Sunt. Quæ. Sequuntur.
Juvenis. Cubicularii. Titulo. In. Moschoviam. Est. Secutus.
Ill. D. Phil. Scheding. *Christinæ.* R. Ad. Ducem. Magnum. Oratorem.
Reversus. Domum. Impetravit. Facultatem. Auscultandi.
Quæ. Tractantur. De. Metallicis. Negotia.
Per. Commendationem. Reg. Cancel. D. Axelii. Oxenstierna.
An. MDCXXXIV. Auctoritate. Missus. Publica. In. Lappiam.
Primamquæ. Ad. Id. Tempus. Ibi. Cognita.
Fodinam. Argenti. Nasa. Dictam.
In. Pithensi. Marchia. Fecit. Aperiri.
Constituto. Inde. A. *Regina. Christina.* Collegio.

A a Quod

Quod. Curaret. Rem. Metallicam.
An. MDCXXXVI. Inter. Primos. Ejus. Factus. Est. Assessor.
Sexennio. Post. Dignatione. Auctus. Commissarii.
Quicquid. Per. Regnum. Omne. Ad. Metalla. Pertinet.
Longo. &. Periculoso. Labore. Lustravit. &. Ordinavit.
Cujus. Præmium. Accipit. Munus. Regii. Præfecti.
Per. Cuprimontes. Såther. &. Nåsgårds. Districtum.
Item. Daliam. Utramque.
Tandem. Dicti. De. Negotiis. Metallicis. Collegii.
Juncta. Præfectura. An. MDCLII. Constitutus. Præses.
Splendidum. Ordinis. Equestris. Mareschalli. Munus.
Sibi. Juxta. Passus. Est. Imponi. Functus. Eo.
Primum. In. *Reginæ. Christinæ.* Abdicatione.
Post. Coronatione. Nuptiisque. Regiis. *Caroli. Gustavi.*
Demum. &. In. Funere. *Mariæ. Eleonoræ.* Reginæ.
Ita. Consecutus. Est. A. Rege. Carolo. Gustavo.
Ut. An. MDCLV. In. Illustriss. Regni. Senatorum. Ordinem.
Et. Collegii. Reductionis. Commissarium. Allegaretur.
Quibus. Cunctis. In. Muneribus.
Ut. Erga. Deum. Pietatem. Erga. Regem. Fidem.
Erga. Patriam. &. In. Ea. Singulos. Amorem.
Servatis. Procuratisque. Legibus. Sanctionib. Privilegiis.
Maxime. In. Eorum. Qui. Metalla. Tractant. Usum.
Summo. Est. Testatus. Studio.
Ita. Si. Quid. A. Se. Factum. Laudabiliter. Gratiæ. Divinæ.
Si. Quod. Secus. Suæ. Id. Est. Hominis. Infirmitati.
Unice. Adscribi. Voluit.
Obiit. Anno. MDCLXXIX Die. XIX Mensis. Aprilis.
Quatenus. Vir. Tantus. Potuit. Obire.

Nam

Nam. Anima. Quidem. Ejus. Vivit. Deo. In. Coelis.
Rerum. Gloria. Gestarum. In. Recordatione. Proborum.
Corpus. Quiescit. Sub. Hoc. Marmore.
Sociandum. Animæ.
Cum. Vox. Judicis. Supremi. Innotuerit.

Scripsit. Upsaliæ. Joan. Schefferus. Argentoratensis.

Invenit. &. Fecit. Nicol. Milligh.
S. R. M. Sculptor.

Herr *Eric Fleming*, blef gift I:mo år 1642 den 16 Julii, med *Maria Eleonora Soop*, född år 1621 den 26 Nov. † år 1651 den 12 Jan. Cammarherrens *Benct Åkesson Soops* dotter, til Lindö, Markholm och Flostad, med *Brita Erics* dotter *Sparre* til Sundby. II:do år 1653 med *Christina Cruus*, Landshöfdingens *Jesper Andersson Cruus* dotter til Edeby, med *Ingeborg Pers* dotter *Ryning* til Lagnö.

Barn af förra giftet.

I:mo *Henric Ericsson Fleming*, Friherre til Lais, Herre til Lindö, Nedanång och Tuna. Amiralitets Capitaine, blef Romersk Catholsk. Född år 1644 den 23 Nov. † i et Kloster 172 . . . gift med *Christina Lewenhaupt*, Riks-Rådets och Fält-Marskalkens, Grefwe *Gustaf Adolph Lewenhaupts* dotter til Rasaborg och Falkenstein, med Grefwinnan *Christina Jacobs* dotter *de la Gardie* til Läckö:

(1)

II:do *Johan Fleming*, til Lindö och Edeby, född år 1646 den 10 Julii på Lindögård, † ibid. år 1652 den 22 Aug. begrafwen i Sorunda kyrkio.

III:tio *Brita Fleming*, född år 1647 den 29 Junii † 1648 den 8 Januarii.

IV:to *Ebba Fleming*, född 1649 den 24 Martii, gift med Vice-Præsidenten uti Kongl. Bergs-Collegium, *Philip Jönsson Bonde* till Borrö och Diula.

V:to *Eric Fleming*, Friherre till Lays, Herre till Edeby och Lindö, född på Lindögård, år 1650 den 29 Junii. † på Edeby år 1655 den 5 Nov. begrafwen i Sorunda kyrkio.

Barn af senare giftet.

I:mo. *Hedwig Eleonora Fleming*, Friherrinna til Lays, Fru til Signelsberg och Bastö, Lagmans, Friherre *Hans Rålambs* til Högsiö förra Fru, född i Stockholm år 1654 den 28 Oct. gift 1680 den 18 Nov. † 1688 den 20 Febr. (h).

II do *Axel Fleming*, Friherre til Lays, Ekeby och Rikston, Vice-Præsident uti Reductions-Collegium, född på Ekebygård år 1655 den 4 Nov. † år 1714 den 4 Nov. gift med *Elsa Elisabeth Baner*, Riks-Rådets, &c. Friherre *Suante Suantesson Baners* dotter til gamla Carleby, Diursholm &c. med Friherrinnan, *Margaretha Peders*

(h) Åke Rålambs oratio piæ memoriæ Dn. Hedewigis Eleonoræ Fleming dicta &c. Holmiæ 1688 in 4to.

ders dotter *Sparre* till Kroneberg. Uti Hr. *Axel Flemings* barnbarn grönskar ännu denna Friherrliga stamm.

III.tio *Ingeborg Fleming*, född år 1657 den 25 Julii † 1725 den 14 Martii, gift med Friherre *Carl Adolph Adolphsson Wrangel* till Lindeberg.

IV:to *Per Fleming*, Friherre till Lundby, twilling, född i Stockholm år 1657 d. 25 Julii † ogift år 1721 har warit Major i Holländsk tienst.

V:to *Maria Christina Fleming*, till Nolinge, född på Fituna år 1658 den 22 Sept. † år 1743 in Januario ogift på Nolinge.

VI:to *Helena Margaretha Fleming*, född i Stockholm år 1660 den 30 Junii gift med Ryttmästaren *Eric Gustafsson Natt och Dag*, som † 1693.

VII:mo *Sigrid Merta Fleming*, till Strömsnäs, född år 1663 den 19 Januarii † ogift år 1733.

VIII:vo *Claes Fleming*, född på Rijksten år 1664 den 15 Maij † år 1665 den 17 Februarii.

IX:no *Elsa Ebba Fleming*, född på Pickala gård år 1667 den 2 Aug. † år 1729, gift med Hof-Marskalcken *Per Bagge* til Lagnö, som † år 1712 den 26 Februarii.

12. Gustaf Posse, Friherre till Arnås, Herre till Hellekis, Herborum, Hofstad, Sichelsjöhoff och Strömsberg. Född i Stockholm år 1626 den 29 Maii (a). Son af Præsidenten i Götha-Hofrätt, samt Lagman öfwer Norre Finne lagsagu, *Knut Jöransson Posse*, Friherre till Arnås, Herre til Hellekis, Hammarskog och Sichelsjöhoff, född på Hammarskog år 1592 den 2 Martii † därsammastädes år 1664 den 5 April (b) och Fru *Ingeborg*, Ståthållarens på Elfsborgs Slått, Herr *Torsten Lenartssons* dotter till Forstena och Rijssa, med *Merta Nils* dotter *Posse* till Gammalstorp aflader. Efter wäl anlagda studier uti sex och ett halft år wid Upsala Academie och en där år 1641 hollen Latinsk Oration de rectæ informationis utilitate (c) samt fem års resor igenom Tyskland, Holland, England, Frankrike och Italien, anträdde han wäl wid sin återkomst i Fäderneslandet, år 1648 hos Drottning *Christina* Cammarherre tiensten, den Hennes Mayestät honom frånwarande hade uppdragit, men blef straxt därpå, i en angelägen förrättning, til då warande Generalissimus af Swenska krigsmachten i Tyskland, Prints *Carl Gustaf* til Executions Tractaten i Nürnberg affärdad; wid återkom-

(a) Joh. Baazii tryckta Likpredikan öfwer Riks-Rådet, Friherre *Gustaf Posse*. Tryckt i Stockholm år 1677 in 4:to.

(b) Carl Gustaf Frediani Uplands kyrkiors merckwärdigheter pag. 13.

(c) Joh. Loccenii programma, Upsaliæ editum An. 1641 in charta patenti.

komsten tillträdde han sin förra beställning: Wardt år 1653 den 10 Jan. Landshöfdinge öfwer Jönköpings lån, och år 1654 den 22 Jan. Landshöfdinge öfwer Cronobergslån, som då i samma månad lades åter under Jönköpings lån (d). År 1657 Landt-Marskalk på det Herremötet uti Jönköping med Ständerne af Östergöthland och Småland (e), hwilket kall han så wäl förestod, att Konung *Carl Gustaf* därföre fattade till honom ett så nådigt tycke och behag, at han kallades år 1658 in Septembri till Geheime Råd, med beställning att straxt förfoga sig till Helsingör, på det han så mycket närmare kunde wara högstbemälte Herre till hand, under hwilken tid, han då i synnerhet blef brukad i Deß Cancellie och andra honom uppdragna högwigtiga ärender in till år 1659, då han den 27 Dec. blef ifrå den stora Commissionen i Malmö förskickad till Göteborg, att gjöra om hela detta ärendet en omständelig berättelse. År 1660 wid den utskrifna Riksdagen i Göteborg, anförtroddes utur Hans Maj:ts egna händer honom Landt-Marskalks-stafwen, hwilken han så berömligt och förstigtigt förde, att högstbemälte Konung, ej allenast i lifstiden däröfwer har betygat ett särdeles nådigt wälbehag, samt näst för sin död honom till Riks-Råd utnämnt och förordnat (f), utan ock samtelige Rikssens Ständer hafwa

(d) Mitt Swea och Götha Höfdingaminnes Förra Del, pag. 339.

(e) Beslutet kan läsas i mina Riksdags Besluters Andra Del pag. 1281 seqq.

(f) Kallelse brefwet blef först utfärdat den 20 Februarii år 1660.

wa haft till honom ett besynnerligit förtroende, i anseende til Deß berömwärda oppförande wid en så granlaga och merckwärdig Riksdag, hwarwid så mångfaldiga kloka rådslag förehades, så wäl för den store Konungens hastiga och beklageliga dödsfall, som ock för den grund, som då lades till den därpå följande högstangelägna freden: han har ock som fullmägtig i Herrar Riksens Råds och Ständers namn förrättat den sorgeliga Acten med Riksens Regaliers nederläggjande jemte högstbemälte Konungs lekamen i Deß likkista, samt uti Stockholm, när Hans Maj:ts utfärd utur Slåtts-kyrkian skie skulle, hollit i deras Majestäters Drotning *Hedewig Eleonoras*, Drotning *Christinas*, Kongl. Regeringens, Riksens Råds och Ständers närwaru ett beweklig it och wältaligt Åminnelsetal. År 1664 den 13 Octobris blef han Hof-Rätts Råd i Åbo, och den nästföljande 26 uti samma månad Hof-Rätts Råd i Jönköpings Hof-Rätt, samma år den 21 Decembris Lagman öfwer Norra Finne lagsagu, och sist år 1665 den 1 Augusti Præsident i sistnämnda Hofrätt. Han bragte, medan han war Præsident, igenom sin sorgfällighet, Jönköpings stads kyrkia samt Hofrätts huset till fullbordan. War en lärd, wältalig, from och rätträdig Herre. † i Stockholm, rörd af slag, efter ett dygns förlopp; begrofs år 1677 den 26 Junii i Riddareholms kyrkian, och sedermera bisatt i St. Nicolai kyrkio uti Arboga (g).

Gift

(g) Jacob Benjamin Lohmans Arboga känning pag. 85.

Gift I:mo i Stockholm år 1651 den 2 Januarii med *Maria Eleonora Baner*, född 1632 den 17 Maii † uti barnsäng år 1660 den 6 Decembris. Riks-Rådets och Marskalckens, *Axel Gustafsson Baners* dotter till Herborum med deß första Fru *Barbro von Saleita*. II:do år 1662 den 9 Julii med *Merta Berndes*, Riks-Rådets och Öfwer-Ståthollaren i Stockholm, Friherre *Johan Berndes* dotter till Sollentunaholm, och Assessorens Friherre *Johan Johansson Sparres* Änckie Fru, född år 1639 den 21 Januarii. Gift I:mo år 1659 den 19 Aprilis. Hon blef år 1687 den 6 Junii Drottning *Hedewig Eleonoras* Hof Måstarinna, och år 1694 den 1 Januarii Kongl. Printsessornas Hof-Måstarinna, † i Stockholm år 1717 den 18 Octobris (h).

Barn af förra giftet.

I:mo. *Knut Posse*, Friherre til Arnäs, Herre til Helsekis, Herborum och Sichelsidhoff, fick efter idkada studier wid Upsala och Lunds Academier, år 1675 den 3 Febr. försäkring att blifwa Härads-Höfdinge i Wästrasyslet, blef år 1676 Lieutenant af Wästmanhelands Reg. bewistade samma år twänne siödrabbningar emot de Danska. År 1677 den 10 Februar. Ryttmästare öfwer ett compagnie Wästgöta Ryttare. Född på Jönköpings slått år 1655 den 17 Sept. † i Uddewalla

(h) Gustaf Adolph Humbles öfwer henne tryckta Likpredikan i Stockholm år 1717 in quarto

af hetsig Feber år 1677 den 25 Apr. och berättar Peringskiöld orätt honom där wara af fienden slagen (i). Ligger begrafwen i St. Nicolai kyrkio i Arboga.

II:do. *Lenard Posse*, Friherre till Arnås &c. blef år 1675 den 15 Oct. Häradshöfdinge öfwer Östra syslet i Wärmeland, i sin Herr Faders ställe, som det afstod. Wardt sist Drottning *Ulrica Eleonoras*, den äldres, Cammar-herre, född år 1656 den 15 Sept. † ogift 1689 den 26 Dec. begrafwen i St. Nicolai kyrkio i Arboga. Med honom gick denna Friherrliga Possiska åttan til Hedensund ut, som är på Riddarehuset under No. 25. introducerad.

III:tio. *Gustaf Posse*, Friherre, född år 1657 † 1658.

IV:to *Christina Posse*, född år 1658 †
gift med Adam Schulman.

V:to *Ebba Posse*, född år 1659. † barn.

VI:to *Ebba Posse*, född 1660 den 1 Dec. †
gift I:mo med Öfwerste-Lieutenanten *Johan Kruus* till Daneby. II:do med Majoren *Johan Kuhlenhielm*.

Barn

(i) Joh. Baazii Likpredikan öfwer honom hollen och tryckt i Stockholm år 1677 in quarto.

Barn af senare giftet.

I:mo *Ingeborg Gustaviana Posse*, född i Stockholm år 1663 den 1 Maij † 1676 den 1 Aprilis.

II:do *Charlotta Posse*, född år 1664.

III:tio *Anna Elisabeth Posse*, född på Hellekis år 1665 den 12 Junii. † år 1704 den 16 Nov. (k) gift år 1694 den 21 Januarii med Landshöfdingen Friherre *Åke Ulfsparre*, som † 1701 den 21 Julii.

IV:to *Carl Posse*, Friherre, född år 1666, Ryttmästare, slagen i Morea år 1688 ogift.

V:to *Merta Posse*, född år 1667 † 1728 in Decembri, gift med Majoren *Gustaf Ulfsparre* til Tisenhult.

VI:to *Hedwig Posse*, Kongl. Hof Fröken, född år 1667 † i Stockholm 1725.

VII:mo - - - - *Posse*, Friherre † ung.

VIII:vo - - - - *Posse*, Friherre † ung.

IX:no *Maria Eleonora Posse*, † ogift, begrofs i Riddareholms kyrkian år 1695 den 7 Aprilis.

13. **P***er Sparre*, Friherre til Croneberg, Herre til Ängsö, Skålnora, Trollebo, Ericsstad och Aspenäs. Född i Stockholm år 1633 den 10 Novembris, Riks-Rådets och Præsidentens i Göta Hof-

 Rätt,

(k) Daniel Nordlinds öfwer henne hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm år 1704 in folio.

Rått, Friherre *Peder Ericsson Sparres* till Kroneberg † 1648, Son, med des förra Fru *Elsa Posse* † uti barnsäng år 1633 den 15 Nov. Herr *Arvid Lagesson Posses* dotter til Engsö, Ståringe och Wennernäs af Brita Gustafs dotter Båt (a), til Follenäs. Och fast än denne Herre hade den olyckan att mista sina Föräldrar i sin spåda ungdom, så blef han likwäl så lyckelig, at Hennes Maj:t Drottning *Christina* tog sig sielf hans Förmynderskap an, utnämnde lärda Män, hwilke honom i bokeliga konster och wetenskaper underwisa skulle, samt sedermera befalte honom år 1652 att anträda sina utrikes resor, dem han med all flit och åhoga igenom Danmarck, Tyskland, Holland, England, Franckrike och Italien fortsatte in til år 1656, då han till Swerige återkom, och wardt strax af Drottning *Hedevig Eleonora* antagen til Cammarherre och följde samma år Hennes Maj:t til Preussen och Polen, som då ditreste att besöka sin Gemåhl, Konung *Carl Gustaf*. Under denna beswärliga resa, då han hade någon frihets stund ifrå sin dageliga uppwachtning, förnötte han sin tid ej bärt i flärd och fåfängia, utan anwände den samma på ädla wettenskaper. Han öfwersatte då ej allenast några böcker af Q. Curtius så lyckligt på Swenska, att månge hafwa twiflat, om Auctor warit lyckeligare att yttra sin mening på Latin, än han som Tolck den samma träf-

(a) Magni Pontins öfwer honom hollna och tryckta Likpredikan i Stockholm, år 1670 in 4to. Haquini Fegræi Fägerstiernæ Oratio funebris honori D. Petri Sparre consecrata. Holmiæ 1670 in Folio edita, pag. 14.

kråffat och utfört, utan ock sammanskrifwit med en wacker och jämn Latinsk styl den oförlikneliga högst-bemälte Konungs tappra Fälttog i Polen, med jemnförelse af *Alexandri Magni* namnkunniga segerwinningar b). År 1658 den 25 Maij förordnades han till Vice-Præsident i Swea Hof-Rätt, år 1660 den 18 Martii Gouverneur öfwer Lifland, samt Landt-Marskalck på Riksdagen uti Stockholm (c). År 1661 gick han till det Käjserliga hofwet som Envoyé Extraordinaire, att handla och afsluta några mål, hwilka angingo den Osnabruggiska Freden. Efter sin återkomst, blef han andra gången år 1664 Landt-Marskalck wid Rikssens Ständers sammankomst i Stockholm, som räknas billigt ibland de märckwärdigaste och nyttigaste Riksdagar, hwilke äro hollne uti Konung *Carls* den *XI* minderårighet (d). Wid slutet af denna Riksdag, upphögdes han till Riks-Råds och Cancellie-Råds embetet. Herr *Per Sparre*, som berömmes i sin tid hafwa warit ett fullkomligt Mästerstycke af en wälwärt, skiön och wältalig Man (e), afsomnade i Wehrden år 1669 den 7 Junii under sin resa

till

(b) Fegræus citato loco pag. 23.

(c) Hwad där då beslöts, kan läsas i min Riksdags Beslutets Andra Del. pag. 1333 - 1409.

(d) Hwad åter där afhandlades, läses äfwen i förenämnda Bok pag 1419 till pag. 1531.

(e) Fegræus cit. l. pag. 19. Gertneri a Gartenbergs liber epigrammatum primus, pag. 46.

till warma badet i Schwallbach, och blef det följande året 1670 den 15 Maii begrafwen i Riddareholms kyrkian i Stockholm (f).

Gift år 1667 den 17 Martii med *Sigrid Horn*, Riks-Rådets, Krigs-Rådets och Riddarens, Friherre *Claes Christersson Horns* dotter till Åminne med Friherrinnan *Sigrid Bencts* dotter *Oxenstierna* till Mörby och Lindholmen. Fru *Horn* hade warit förut gift år 1652 den 27 Julii med Riks-Rådet, Friherre *Georg Paitkul*, som † år 1657 den 1 Febr. Med senare giftet hade hon följande barn.

I:mo *Eric Pedersson Sparre*, Friherre till Engsö, Herre till Ericstad och Aspenäs, den Halte Sparren kallad, Drottning *Hedevig Eleonoras* Cammarherre, födde år 1660 † 1736 barnlös, och med honom gick denna Friherrliga gren aldeles ut: til Fru hade han *Aurora Uggla*, Capitains, *Benct Svensson Ugglas* dotter till Sidberg och Dagsnäs &c.

II:do *Johan Pedersson Sparre*, Friherre till Engsö och Grönsö.

III:tio *Claes Pedersson Sparre*, † ung.

IV:to *Giörel Margaretha Pers* dotter *Sparre*, född i Stockholm år 1665 den 9 Aprilis † på Aspenäs

(f) Pontin cit. loco.

nås år 1672 den 8 Martii, begrafwen i St. Jacobs kyrkio 1672 den 15 Sept. tillika med sin syster (g).

V:to *Sigri Catharina Pers* dotter *Sparre*, född i Stockholm år 1667 den 24 Maji † där sammastädes år 1672 den 5 Aprilis.

4.

Handlingar, hörande til Riks-Rådet m. m. Baron Bengt Skyttes Lefwerne (*).

Christina med Guds Nåde, Sweriges, Göthes och Wendes Drottning, Stoorfurstinna till Finland, Hertiginna uti Estland, Carelen, Brehmen, Verden, Stettin-Pommern, Caßuben och Wenden, Furstinna till Rügen, Frw öfwer Ingermanland och Wißmar x.

Wår wänliga helsan, sampt hwadh mehra kärt och gott Wij förmå medh Gudh alzmächtigh tillförende. Högborne Furste Elskelige Käre Frände, Hwad Oß vthi förledne åhr

(g) Magni Pontins Likpredikan wid de Högwälborna Jungfruers och Systrars, Görel Margareta Sparres, och Sigri Catharina Sparres borna Friherre döttrars begräfning, tr. i Stockholm år 1672 in 4to.

(*) J Sw. Bibl. D. 3, s. 319 föl. finnes denna Herres Lefwerne infört ibland Swenska Land-Marskalkarne, beskrifne af Hr. Cancellie Rådet och Ridd. von Stiern-

åhr hafwer förorsakat, att låta gå en laglig doom och skarp execution öfwer Arnold Messenium och hans Son, det hafwer Eders Kärlighet, uthan twifwel, för detta nogsampt förstått. Nu såsom bemäldte Messenius, then äldre, hafwer, få dagar för sin dödh, då han in för Oß och några af Wårt Elskelige Rijkz Rådh blef examinerat, jämwäl och sedan, för twenne förnämlige Präster, som honom till Rätteplatzen utfölgde, frijwilligt och beständigt bekändt, som skulle Hr. Bengt Skytte hafwa haft med honom scabiose discurser om Wår stat och Regemente, och att han, icke mindre än Messenius, gärna sedt och åstundat en Regements förändring i Riket; Altså och ehuruwäl Wij hafwe, för en och annan consideration skull, haft stoort betänckiande, att låta denna saak emoth bemäldte Hr. Bengt Skytte koma till någon publique examen och Rättegångs process; såsom och ganska ogärna dertill resolverat; Doch likwäl, emedan benämnde Messenij bekännelse, om Herr Bengt Skytte, är öfwer alt ruchtbar blefwen och af ett sådant efterdänckiande och aestime, som föruthan andre considerationer, icke obilligt gifwer hele Senaten en ombrage och wederwilje, att hafwa Skytten hoos sigh sittiandes i Collegio, förr än han sigh lagligen öfwer sådan nu mehra ruchtbar grof beskyllning befriat hafwer. Hwarföre hafwe Wij [illegible] detta åt Hr. Bengt Skytte in pleno Senatu att förehålla, och der, den skähl och argument, som han utförligen till sitt förswar inwändt hafwer, medh nåde och största patientie anhördt, hwilke, emedan de eendels icke synes wara funderade och sufficiente nogh, till hans befrielse; Så

man; och öfwer hans Proces från 1652 til 1654 anförd och med åtskilliga Documenter upplyst. Nu äro mig af samma benägna Hand dessa originale Handlingar lämnade, som ej heller tillförene warit tryckte, men alla angå denna märkwärdiga Proces, och därföre förtjena härstädes ett rum.

Så äre Wij, för den orsaak skull, och efter samptlige Rådets kälige inrådande, förorsakade wordne, att låta saken komma för en ordenteligh Rätt, der att antagas och wijdare skärskådas. Och aldenstund han in för Oß och sittjande Rådet sigh mycket haswer beropat på Eders Kärlighets witnesbörd, berättandes, som skulle Eders Kärlighet haswa tillbudit sigh emot honom, att sielf wela, der så behof gjordes, med Eedh betyga hans oskyldigheet, och derhoos sagt sigh alltijdh haswa hast betänckiande och regard, medh honom, Skytten, något confidenter att omgåås, hälst derföre, efter Eders Kärlighet wäl wiste honom wara en af Wåre förtrognaste och hoos Oß j stoor gratia. Derföre och ändoch Wij wäl wete, Eders Kärlighet wara af den höge descretion och förstånd, äre och elliest vthan deß nogsampt försäkrade derom, att Eders Kärlighet detta hwarcken tänckt och mindre emoth Herr Bengt Skytte sagt haswer; wele och icke heller förmoda, Eders Kärlighet wara af Oß den ringaste orsaak giswin, till något betänckiande eller wederwilia, att plåga medh wåre förtrognaste något confident omgånge: Doch lijckwäl haswer Oß synts sakzens wichtigheet fordra Eders Kärlighet härom att förståndiga. Och på det Wij så mycket klarare liuus måge haswa j saken, så begäre Wij och här hoos wänligen, att Eders Kärlighet behagade låta Oß förnimma, om och vthi hwadh saak Hr. Bengt Skytte haswer sökt hos Eders Kärlighet något witnesbörd, och hwad swar af Eders Kärlighet honom derpå giswit är; Såsom, j det öfrige, Oß meddela Eders Kärlighets rådsamme betänckiande, hwad Eders Kärlighet förmenar tjensligast wara j denne saak wijdare att giöra. Wij

Cc äre

äre och förblifwe Eders Kärlighet medh all godh wänskap och affection bewägne. Och befale Eders Kärlighet under Guds trygge protection, till all prosperitet, wänligen. Aff Stockholm den 14 Octobris An. 1652.

Eders Kärlighets

affectionerade Frencka
och gode Wän
CHRISTINA.

Utanskriften.

Den Högborne Furste och Herre, Herr Carl Gustaff, Sweriges, Göthes och Wendes vthkårade Printz och Arffurste, Pfaltz Grefwe wid Rhein j Beijern, till Gülich, Clewe och Bergen Hertig r. p. Wår Elskelige Kåre Frände och synnerlige gode Wän.

Med Hertig Carl Gustafs egen hand.

Præsent. Wijsby den 28 October 1652. genom Hennes Kongl. Maj:ts vthskickade Hoffjunker Fersen.

Riks-Rådet Friherre Bengt Skyttes Bref til Hans Kongl. Högbet Prins Carl Gustaf.

Högborne Förste, Nådigste Herre.

Eders Kongl. Högbet wille iche med onåder uptaga, att jag hwad med mig passerat är underdånigst refererer. När jag Kongl. Maj:t i Rådet för nogon tid upwachtade, befalte Kongl. Maj:t mig, at jag mig för Messenij beskylningar för-

klara

klara skulle; mig och bad så länge träda uthur Rådet, det jag efter nogra discurser om min oskyldighet hörsamligen gjorde. För par dagar såndes mig Messenij angisningar skrifteligh; i går blef jag upfordrat, och i Kongl. Maj:ts och Rådetz närwaru gjorde mit tal. At ehurwål jag mycket oskyldigt hade lijda måst en tijd bort åth; dock anskodandes menniskligh uselheet, hwilcken iche de högste mindre ringaste befrijade aff elaka tungor; doch hugnade jag mig af ett rent och gott samwet, sedan af en Heroisch och Rättwijs Öfwerhet, sampt lag och rätt; Förmenandes att efter förbemäldte angifningar i blotta ord och inthet bewijs stodo; mig nogsampt dem wederläggia kunna, når jag til dem nekade; ty den som angifwit dem han moste bewijsa; dock till öfwerflöd att betyga min oskyldighet wille jag bewisa med förbenämnde Messenio mig hafwa stått i uppenbara fiendskap en god tijd för min uthresa, för Munsöö godzen, dem han förläningzwijs innehaft och mist hafwer, Och wed min uthresa honom iche med ord eller ögon wärda welat, mindre sådan tilskrifwit; honom och min uthresas orsaker falskeligen hafwa angifwit, nembligen efter jag befarade ett upror skulle komma uthi Rijket, af Kongl. Maj:tz intenderade affsågning af Regementet, jag mig då så länge wille absentera, in till deß alt woro stält i gott och rooligt wäsende. Hwilchet falskt wara jag der med bewijste, att jag halft åhr för Crönigen Kongl. Maj:t om min resas förlof bad för min gamla sukdom i liene och nya accidente, att jag föll och dånade i förenembde Herrars närwaru. Fich och i förstone, som jag det communicerade åtskilliga af Rådet, men af Kongl. Maj:t blef befallter att blifwa qwar öfwer Crönin- gen; med förtröstan, att jag därefter skulle få uthresa; såsom Kongl. Maj:t mig och det tilsade strax efter; och då wara en discurs hollen om en resa till Orient, hwar om att deliberera Kongl. Maj:t mig till Hans Exellence Rix-Cantzleren sände, dån det höll fulla rådeligit, mån iche för än tractaterne i Lü-

 beck

beck och investituren i Tyskland woro öfwerstándne. Hwat på Kongl. Maj:t mig privato nomine det att förrätta nådigst paß och tillstånd gifwit hafwer, med commission några privat ärender med det samma att förrätta; hwilchet efter Messenius icke hafwer kunnat dichta, ett infallibelt argument är, att han af min resas sanna orsaker ej wiste; och altså uthaf fruchtan af torturen mehra än för sanningen skull på mig det lugit hafwer (såsom jag twenne edswurne witne derom hafwer) såsom och att han föregaf mig Eders Kongl. Höghet i harnisch emot Hennes Maj:t att sättia bewekt hafwa; hwarföre hafwer jag deremot mig beropat på Eders Kongl. Höghet mig föresagde discurs, att Eders Kongl. Höghet iche allenast mig för Kongl. Maj:t med eed befrijat hade, utan och sagt sig hafwa en billig regard, hwad Hans Kongl. Höghet mig skulle committere och sätja, för den stora confidentz han altid trodde Kongl. Maj:t till mig sättia, som Eders Kongl. Höghet mig i Gripsholm sade första gången, om Han sig nådigast kan ihugkomma. Och efter Kongl. Maj:t detta sidsta ordet wille uptaga, sade och sig wela Eders Kongl. Höghet härom tilskrifwa; beder jag underdånigst, att Eders Kongl. Höghet det så förklara wille, som iche mig til någon ogunst hoos Eders Kongl. Höghet eller Hennes Maj:t kunne lända; efter jag allenast dermed intenderat hafwer att betyga, att jag iche med Eders Kongl. Höghet i sådan confidens hade stått, som man mig beskyller; uthan att och Eders Kongl. Höghet in suis privatis iche alt mig hafwer tiltro welat, hwad Hans Kongl. Höghet med Kongl. Maj:t wille negociera, som det och iche är skedt. Uthan föllier iche derföre, att efter Eders Kongl. Höghet hafwer haft en regarde på mig, att Eders Kongl. Höghet skulle hafwa något i sinne haft emot Kongl. Maj:t, som ingen skall kunna det med orden och sanningen tyda; och iche igenom sig eller en annan bättre hoos Kongl. Maj:t sina ärenden föredraga. Eders Kongl. Höghet beder jag underdånigst om denne förklaring till

mitt

mitt förswar; sedan om ett loswat nådigst witnesbyrd, om den troheet och flijt jag altid hast haswer att styrka och lågga till kårlech och enighet emellan Eders Kongl. Höghet och Hennes Maj:t, det Eders Kongl. Höghet med monga mina bref till sig betyga kan, dårom jag ödmiuckeligast beder. Jag wet nu inthet om Rådet till någon offentlig procesl emot mig Kongl. Maj:t styrkia; Men der det sker, wil jag mig, som en åhrlig karl förswara; och haswer twenne lögner redan refuterat: en att jag för Cröningen hast i sinnet at styrkia Eders Kongl. Höghet, att med en Armé öswerfalla Rijket; sedan att jag med Messenio skulle i min uthresa haswa corresponderat; hwilket begge på mig af en schålm Kongl. Maj:t år berättat wordet; så har jag och frågat, om någon Kongl. Maj:t har berättat, att jag hwar wecka Eders Kongl. Höghet har tilskriswit; så finnes att jag mine bref ej till dem, uthan en annan har dresserat, och att ingen det Kongl. Maj:t har med sanning berättat. Gud förlåte dem, som till sådan onödig lögn orsaken åro; Och wil jag uppå Gud och min råtta sak byggia; och wånta hwad derpå följer. Beder Eders Kongl. Höghet mig iche i min oskyldighet förlåta wille, uthan så hår efter som hår till förbliswa en nådigst Herre. Jag leswer och döör

Eders Kongl. Höghetz

Stockholm, d. 12 Oct. 1652.

underdånige och trogne tiånare

Bengt Skytte.

Præsent, Wisby den 28 Octobris 1652 genom Herr Axel Sparre.

Högborne Förste, Nådigste Herre.

Att jag detta andre brefwet skrifwer, gifwer mig orsak den fruchtan jag hafwer, att det första må uptagas; önskar och att swaret på det första bref mig må a part tilskrifwas, så att jag det allom tee kunde, om dt så behöfdes; men a part och Secreto på detta. 1. Om Eders Kongl. Höghet mig ichе (som Han i Gripsholm mig nådigst sade) hade purgerat hoos Kongl. Maj:t med eed, och derhos mig wijdare det att gjöra nådigst tilsagt, derhos säijandes sig, utaf den Confidents, som Kongl. Maj:t til mig droge, hafwa burit en billig regard, hwad Eders Kongl. Höghet mig säija, communicera och tiltro wille; hwar af iche följer en diffidentz til Kongl. Maj:t, uthan billig regard och för betrachtning, som en moste hafwa till alle sine ord och gärningar mindre til den Minister, som man med en Drottning i sina anten privat eller andra saker wil tractera; är och Eders Kongl. Höghet reputerligit, att Eders Kongl. Höghet en sådan har faverat, som Eders Kongl. Höghet aldrig annat hade affport, än att han mera på Hennes Maj:tz än Eders Kongl. Höghetz sijda har warit inclinerat. 2. Om Eders Kongl. Höghet något om mig talt hade, anten för Kongl. Maj:t eller Gref Magno &c. som behöfdes att förklaras till min oskyldighets bätre bewis, och at Eders Kongl. Höghet behagade det gjöra i ett a part attest, hälst om Gref Magno; att jag aldrig om honom hade talt med Eders Kongl. Höghet för deß uthresande till Tyskland eller sedan; uthan allenast litet för min uthresa begärat en Commendation till honom, at recommendera mig Kongl. Maj:t till att blifwa qwar wid min Cantzlijtjänst, det han och efterkommit hade, till mit contentement. 3. Ehuruwäl jag iche tror att detta lär moveras, efter Gref Magni nampn är uthstrukit uthur protocollet till mig schickat; där doch i det skresne stod, att jag derföre skulle wara uthrest, för det Mescontentement jag ha-

de

de af Gref Magni stora gunst och min mindre; hwilket rimar sig litet med det förra; doch skadar inthet att man på alla händelser sig försäkrat. 4. Att Eders Kongl. Höghet behagade alla mina bref så till sin Herr Fader som sig att upleta, och wäl förwara låta, att de iche komma i omilda händer; fast jag wet inthet däruthi stå, uthan som loffligit och berömligit är. 5. Om Eders Kongl. Höghet siälf eller Deß Secreterare, som Deß nådigste paß och commendationer gifwit hafwer, om den har för nogon mentionerat; hälst om den commendation till Duca d' Amalphi, den jag iche brukat har uthan hijt hem med mig fört, efter jag af inga Käyserlige guarnisoner blef molesterat: och altså den iche behöfde. 6. Att Hans Kongl. Höghet wille sända mig en vidimerat copia af sin Secreterare, på denne copian af Eders Kongl. Höghets commendations bref till Försten Ragotsky. 7. Att jag iche tre gångor eller fyra Eders Kongl. Höghet hela tijden som jag uthe war skrifwit hade och det samma aviserat, som till Kongl. Maj:t af mig skedt är; och det som til Kongl. Maj:ts och Rijksens tiänst kunde lända; 8. Att Eders Kongl. Höghet wille twenne sina attester mig tilsända ett landwägen till sin Herr Bror, att han det med sin egen tiänare mig i händer lefwererade; och ett siöwägen, med denne min Systers prädikant.

Där Eders Kongl. Höghet wille och Kongl. Maj:t före mig tillskrifwa, bodo jag gärna på det bästa sättet ske kunna; sedan der Eders Kongl. Höghet till Gref Per, Gref Magno, Riks-Cantzlären, Herr Johan Matthiæ eller nogon annan in mei favorem skrifwa wille, det hemskiuter jag alt Eders Kongl. Höghets bättre betänchiande; iche därföre att jag nogot diffiderar min rättwijsa saak, uthan att bewека dem till att låta den deß snarare komma til en god endschap; och att Eders Kongl. Höghet det erkänna wille.

Jag

Jag lefwer i den ödmiuke tillförsicht att Eders Kongl. Höghet gör sin högsta flijt att hjelpa mig, efter jag i denna saak förnämbligast beskylles för Eders Kongl. Högbet, och han bäst däruthinnan mig befrija kan; Jag beder Gud, som alla oskyldigas Förswarare, så och min är, att han Eders Kongl. Höghet wille med all ewig och timelig wälfärd igen frögda. Förblifwer in till min graf

Eders Kongl. Höghets

Stockholm, den 19 Oct. 1652.

ödmjukaste och trognaste tiänare

Bengt Skytte.

Præsent. Wisby den 29 Octob. 1652 genom Herr Axel Sparre.

Högborne Förste, Nådigste Herre.

Med sidsta post af den 12 hujus, har jag Eders Kongl. Höghet med posten sendt ett bref till Eders Kongl. Höghet under min Swågers Herr Axel Sparres Covert; hoppas det wäl wara öfwerlefwererat. Detta nödgas jag till siöös öfwersenda, efter jag ännu ingen resolution har bekommit, om min saak skall för rätta uptagas eller ey; doch äro Rådet dertill öfwertalte att det både Kongl. Maj:t och mig skulle reputerligare wara, där jag offenteligen absolverades af det rychtet, Messenius mig i kommit hafwer, ehuru wäl att det iche är publica fama, som man wet certum authore, och en sådan, som i all lag bör ogillas; sedan äro inge skäl af Messenio producerade, och altså mera en pasquill än annat like Messenii angifningar, och äro de emot ingen annan publicerade,

rade; fast både Fader och sonen derpå dödt hade, hwij emot mig? Hafwa och iche warit wärde helne för min ankomst en *citation*, mindre nu, sedan jag hemkommen är, och min anklagare itsinnet afhändt är, den hade bort leswa, om man hade welat en laglig *process* med mig ingå. Doch förutan alt detta, och att hwar bör hollas oskyldig, in till deß annat bewijses; hafwer jag mig tilbudit med 20 witne att bewisa *Messenium* hafwa stått i fiendskap med mig öfwer halst annat år för min uthresa; mig iche tre gongor med honom sådan talt hafwa, och det *publice* om hans godz wederlag på Munsön, som Kongl. Maj:t mig gaf för Magöö, honom iche hafwa welat *valedicera*, eller något bref i halft annat år för min uthresa eller sedan med honom wexlat hafwa; honom och iche wist af min uthresa, mindre deß orsaker, som Kgl. Maj:t och E. Kongl. Högheet ensamme wiste; elljest hafwa honom dem kunnadt säija; mig och hafwa mina *original concepter* af *Proposition* 1649; och så ögonskenligen kunna bewisa *Messenii* witnes lögn; fast han derpå dödd är; efter han har bekendt sig i rådhoga för strechebenchen sådant giordt hafwa, föruthan lätfärdighet, haat och hop till att niuta stora *recompenser* efter sin död, för de sina; och sin Siäl har han ment *salvera* dermed, att Kgl. Maj:t honom försäkrat hade, att ingen skulle *Messenii* witne till ondo niuta. Därpå jag twänne Edsworne witne kan *producera*; fast alt är öfwerflödigt, efter en ärlig karls witne gäller iche uthan bewis, mindre en skälms; Emedan denne *Messenius* förnembligast mig beskyller för E. K. Högheet, som jag min uthersa derföre anstält hade, att bringa E. K. Högheet till Regemente, i harnesk emot Hennes Maj:t och att jag så länge wille uthe wara som Kgl. Maj:t siälf wille *resignera* Regementet &c. (man sijr huru detta henger tillhopa, att wela bringa E. K. Högheet i harnesk, och att wela bli uthe efter Kgl. Maj:t wille afträda godwilligt Regemente) och ehu-

Dd tinwäl

euwål det synes som jag ensammer beskyltes, doch på det ingen måtte kunna taga nogon *suspicion* på E. K. Höghet (som jag och will hoppas) att E. K. Höghet anten sådant af mig hört och förtegat hade, eller eljest behag till sådant hafst; efter H. K. Höghet både till min uthresa mig med pass och *recommendationer* här försedt, och sedan wid min hemkomst *inviterat*, och all nåd betedt; på det och min oskyldighet må hela werlden desse kunnigare wara; såsom jag wid Gud och min salighet wet mig ifrå sådana tanckar mindre ord eller gärningar frij wara. Ty beder jag E. K. Höghet på det ödmiukeligaste; att E. K. Höghet mig sitt nådige och snare *attest* gifwa wille, sig inthet annat af mig hördt eller spordt hafwa, än det som kunde lända Kgl. Maj:t, Fäderneslandet, och alla des så wäl högre som ringare stånds *Patrioter* till ähra, tiänst och gagn. Mig med sådana oroliga tanckar aldrig hafwa warit beswärat; så widt E. K. Höghet det kunnigt wara, sche heller wid min uthresa, uthan den hafwa *communicerat* E. K. Höghet så wäl som Hans Kgl. Maj:t ett halft år tillförene, och efter det astal det och förrättat hafwa; och i sielfwa wärket betygat *Messenii* angifnings falschhet, och att jag förnämbligast dermed hade E. K. Höghet sagt mig söka att kunna behaga H. Kgl. Maj:t och desse bättre tiäna mitt Fädernesland; detta och hwad mera E. K. Höghet finner nådigt att thogkomma, hemschiuter jag under E. K. Höghets behag och så ofta försäkrade nåde, och beder att H. K. Höghet mig inthet i min rättwisa saak förlåta wille, uthan hoos Kgl. Maj:t och andra hielpa till det bästa; Jag schall sådant i min Graf weta att berömma, och befaller E. K. Höghet med alt det han sig sielf önscha må, Gudhi den Högstas bescherm, och mig dess wanlige gamla nåde troligast och ödmiukeligast, förbl.

Eders Kongl. Höghetz

Stockh. d. 19 Oct. 1652. ödmiuk. och trognaste tiänare

Bengt Skytte.

Præsent. Wisby d. 29 *Octob.* 1652 genom Herr *Axel Sparre.*

Hans Kongl. Högheet Carl Gustafs Bref till Hennes Kongl. Maj:t.

Stormechtigste, Nådigste Drottning.

Eders Kongl. Maj:t kan jagh underdånigen icke förhålla, migh wara Eders Kgl. Maj:ts Skrifwelse, genom E. K. Maj:ts HofJunker *Ferson* tilhanda kommen, uthi hwilken E:s K. Maj:t behagar gifwa migh tilkänna, E. K. Maj:t wara genom *Messenii* then Äldres kort för hans dödh giorde Bekännelse förorsakat, att låtha *inquirera* om the beskyllningar, som Herr *Bengt Skytte* påkompne äre; Såsom ock emädan han hafwer sigh beropat på thet witnesbörd som Jagh honom bådhe huruledes han sigh om then saken, som elliest uthi andre förde *discurser* emoot migh anlåthit hafwer, gifwa kunde, hafwer E. K. Maj:t för Sakens wichtigheet skull, inthet kunnat förbijgå migh ther om förständiga, och mitt underdånige Swar theropå at begära. Såsom Jagh nu finner mijn Skyldighet wara, att göra E. K. Maj:ts nådige willie häruthinnan ett nöye: Så hafwer Jagh förmeent icke wara otienligit, E. Kgl. Maj:t till bättre Efterrättelse *in particulari*, dogh kortligen at berätta, hwadh sedan Herr *Bengt Skyttes* seeneste ankompst heem i Riket, emillan migh och honom är *passerat*. Och alldenstund Jagh förr en kort tijdh sedan, bådhe till at afläggia mijn underdånige Skyldigheet hoos E. K. Maj:t, som till att taga afskedh af Sal. RijkzMarschen Grefwe *Jacob de la Gardie*, uthi hans swåre Siukdom, blef förorsakat at begifwa migh till *Stockholm*; Så hafwer Herr *Bengt Skytte* andre dagen om morgonen klåckan 5. sigh hoos migh anmält; och efter Jagh tilförene hadhe Efterrättelse, at han widh sin hemkompst är hoos E K. Maj:t blefwen *admitteradh*, hafwer Jagh inthet betänklande dragit, hans *visite* såsom uthaf en RådzPersohn att emottaga, och strax efter hans aflagde helsning, migh hoos

 honom

honom befrågat, om han sijn Skyldighet hoos E. K. Maj:t hadhe förrättat? Hwilket han icke allenast migh berättade, at wara skedt, uthan och betygade at emoot E. K. Maj:t sigh hafwa underdånigst förklarat öfwer dhe beskyllningar som honom hadhe warit påbördade, och sådant af E. K. Maj:t uthi nåder optagit wara; och efter Jagh för mine *Visiter* skull icke hadhe tijdh at afbijda meera *particularia*, som therwidh förefalla kunde, *abrumperade* Jagh tå samme *discurs* och opsköt till en annan gång at förnimma hwadh han om sijn *Justification* i dhen saken hadhe att berätta, efter som ock E. K. Maj:t sigh förmodeligen wäl kan uthi nådher påminna, hwadh för *discurser* dhärom förefalla kunde, tå jagh efter middagen samme dagh, hos E. K. Maj:t mitt underdånige affskedh taga monde. Sedan hafwer Herr *Bengt Skytte* sökt migh uthi *Gripsho'm* at *visitera*, när Jagh war ifrån *Ulfsund* hemkommen, då Jagh för serdeeles Skääl och orsaker inthet kunde underlåtha, förr än Jagh till någon *particular materia* hadhe migh medh honom inlåthit, at gifwa honom tillkänna, det som om honom af en eller annan kunde wara migh förekommit och honom påbördat; och emådan uthi samme Beskyllningar, om mitt nampn, som jag någorlunda förnummit hafwer, endels blifwet *mentionerat*, och det sålunda mißbrukat; Så kunde han sielf bäst skönia och eftertänkia, hurumwijda Jagh migh uthi idkesam *frequentation* och omgänge medh honom kunde inlåtha, inn till dheß han hadhe sigh för sådana tilmätningar tilbörligen *purgerat*, eller jagh kunde aftaga hwadh uthgång dherpå blifwa kunde, hwarmedh och uthi *respect* på E. K. Maj:ts willia sålunda kunde *acquiesceras*, i dhet öfrige wäl weetandes, huruledes på E. K. Maj:ts och Sweriges Cronas wägnar, migh borde så wäl honom som andre Rijkz Rådz Persohner wyrda och hedra, så och honom *in particulari remonstrerandes*, at sådane tilmälen, icke anstodhe at låtha beroo, hwarorå han icke allenast emoot migh betygadhe, sigh sådan mijn meening

wäl

wäl optaga, uthan och gaf migh ytterneera tilkänna, hwadh som till berörde hans *Justification*, på ett och annat sätt tiena kunde; om hwilket efter migh icke tillstodh at dömma, wiste Jagh mig thär widh at *comportira* såsom sigh borde. Endteligen sedhan han medh åthskillige *discurser*, hadhe samme skal *producerat*, och sigh ibland annat påminte, hurusedes Dhetta Tillstånd, hadhe giordt medh hans Persohn och förrige Tijdher een förandring, hwilket han med åthskillige omständigheter föreställte; At och jagh migh påminna wille, huru han hafwer låthit sigh *employera* uthi några migh angående Ehrender, som förr mijn uthresa hafwe warit af E. K. Maj:t honom befallte, hoos en och annan at *agera*; hwartill Jagh, så wijda dhe hafwa warit migh bekände, icke mindre hafwer kunnat, än dhärtill bejaka, honom *remonstrerandes*, hurulunda jagh sielf icke hafwer altijdh kunnat *penetrera*, huruwijda af E. K. M:t han på en eller annan ort, hadhe thär till warit förtrodd, eller *committerat* sigh at uthlåtha; Thärföre Jagh otienligit hafwer achtadt, migh uti sådane *discurser*, om ett eller annat emoot honom *particularius* at förklara och *explicera*. besinnandes at sådant sigh uthan E. K. Maj:s *particulare* Tillstånd eller weetskap icke wäl rijma kunde, emädan thet först stodhe at förwänta, hwadh uthslagh ett eller annat winna kunde, heller hwadh förandringar Tijdernes och tillfällens omskifftelse, kunde underkastadhe wara; dhärnäst hafwer han efter åthskillige förde *discurser* (hwilkes förweetande E. K. Maj:t sielf bäst kan eftertänkia) uthi sine för dhetta så mundtligh som skrifteligen *passerade* saker och *Actioner*, sampt förrige omgånge, welat sigh på migh beropa, och emoot migh *contestera*, at han icke allenast hafwer warit migh *affectioneradh*, uthan och uthi ingen måtto söndrat sigh ifrån dhen underdånige, trogne *devotion* och plicht, hwarmed E. K. Maj:t han framför någon annan, hafwer altijdh warit tilgedhan och förbunden, hwartill jagh honom tilkänna gaf, at så myckit Jagh om hans förde *discurser*,

 så

så och förrige omgenge förspordt hadhe, hadhe jag Munt-lundteligen emot E. K. Maj:t senast om hans Persohn nog-samt förklarat och *contesterat*, och uppå all fall, så mycket jag migh om dhe förre tijdher påminte, sanningen till Styrkio kunna göra till gott Witneßbörd hwarjom all skäligh nöyacktighet; Förthenskull hafwer jagh icke allenast welat migh beropa på dhet E. K. Maj:t Jagh senast som förbemält är, *refererade*, uthan och E. K. Maj:t medh oppreppande af samma *discurs* hermedh ödmiukeligen dherom tillkänna gifwa; Sedan Emådan E. K. Maj:t nådeligen behagar, att fordra mitt betänkiande öfwer thetta förehafwande ährende; Så skulle jagh gerna göra E. K. Maj:t hårathinnan ett ödmiukeligit åthnöye, thär jag om *Messenii* saker hadhe hafft någon uthförligh eller egentligh *information*. hwilken allenast är migh genom gemeent rycfte och någre Enskyltes berättelse, thärwidh omständigheeterne gemeenligen *variere*, tilkommen; Twiflar elliest intet dhet E. K. Maj:t sielf uthi nådher förmärkia wille, i hwadh *intention*, Jagh dhen till migh ankompne skamlöse Skrift för ett åhr sedan, monde låtha E. K. Maj:t *insinuera*; och såsom dhet är befunnit af *Messenio* at härröra, och widh hans *examen*, eyn eller annan saak hafwer kunnat förefalla, som min Persohn eller nampn antingen *directe* eller *per indirectum* hafwer berört, jämwäl och någre andre blefne angifne; Altså skulle jagh gerna hafwa önskatt, at igenom E. K. Maj:s befallning, hafwa kunnat nåå dhärom någon wiß efterrättelse, hwarefter jagh sedan kunne wara funnen wederreda, at göra E. K. M:t all tilbörligit nöye, såsom och mitt *comportement*, framdeeles emoot en och annan såleedes anställa, sam dhet icke allenast migh bäst kunnat anståå uthan och såsom dhet hadhe kunnat lända E. K. Maj:t till ett nådigt behagh; men emedan Jagh moste betänkia E. K. Maj:t hafwa hafft sine skählige hinder att dhet icke hafwer kunnat skee, hafwer jagh låthit anstå sådant at begära, och förbijda till dheß E. K. Maj:t kunde lägligt

ligit solle, migh någon *information* dhärom att meddela låthas. Och bedher fördhenskull E. K. Maj:t ödmiukeligast, at hwadh min Persohn här uthinnan bådhe uthi dhet förre, så wäl som nu widh dhesse tillfällen kunde angå, motte migh på Ed. Kgl. Maj:ts Befallningar uthförligen tilkomma gifwas, och icke tilstädjas at någon till sijn Saaks beståndande, uthi een eller annan måtto, mitt goda nampn och ryckte, nu eller framdeeles bruka och uthi en hoop *quisqvilier* och baaldanterij, som här till kunde hafwa warit förelupne eller wijdare förefalla kunne, och till *Realia* inthet höra, migh till mehn inblanda motte, uthan at E. K. Maj:t efter thess gifne nådige Förtröstningar, migh härutinnan emoot slijkt handhafwa wille och icke tillåtha migh at blifwa uthsluten, till *Communication* af dhe saker, som min Persohn och Nampn i någon måtto *touchere* och angå. Och såsom jagh lefwer uthi dhen underdånige och otwifwelacktige förhoppning, at E. K. Maj:t är dhär till bewågen, och elliest förmodhar at E. K. Maj:t uthi mine alt härtill förde *Actioner*, altijdh hafwer täckts förspörja, hwadh underdånigh *devotion* och förtrooligh tillförsicht till E. K. Maj:ts nådige *Affection* och omwårdnat, jagh alt här till satt hafwer och ännu beständigt sätter, altså skall jagh aldrigh låtha hoos migh någon otacksamheet spörja, uthan medh en fast och stadigh åhuga, städse förklara medh hwadh wyrdning, *devotion* och underdånigh Erkännelse, Jagh anseer dhe mångfaldige nådhetekn, som af E. K. Maj:t Jagh undfångit hafwer, efter som Jagh så wäl nu som altijdh E. K. Maj:ts nådige *dispositioner*, all mijn timmelige wälfärd, tillitroor och tilltrodt hafwer, underkastar och underkastat hafwer; Uthi hwilken godhe Meening och ödmiuke sinne, Jagh befaller E. K. Maj:t Gudh dhen Allmächtige, till all långwarigh godh helsa, och lijfs sundheet, lyckosampt och rooligit Regemente, sampt all annan Kongeligh lycka, *prosperitet* och wälgång. *Wisby* dhen 30 *Octob.* A:o 1652.

Eders Kongl. Maj:ts

Underdånig, trogen hörsam Tienare

Carl Gustaf P. S.

Stormechtigste, Nådigste Drotningh.

Eders Kongl. Maj:t kan jagh ödmiukeligen icke förhålla, att Herr *Bengt Skytte* hafwer migh sammeledes i desse dagar tillskrifwit om sijn uthstående *Examen* infför Eders Kongl. M:t och Rådet, och huru han sigh hafwer welat beropa på dhet Wittnesbördh jagh honom om hans förrige *Actioner* gifwa kunde. Emedan jagh hafwer onödigt achtat widlyfteligen therpå at swara, utan det låta beroo widh then *particular* Berättelse, som jagh medh thenne min hoosgående skrifwelse till E:s Kongl. Maj:t om samme saak giordt hafwer; Så hafwer jagh honom således korteligen theruppå swarat, som bijfogade *Copia* (hwilken Eders Kongl. Maj:t jagh till een nådigh efterrättelse tillskicka welat) förmäler. Förmodandes att Eders Kongl. Maj:t låter sigh sådant i nåder behaga, och härmedh befallandes Eders Kongl. Maj:t uthi Gudz den Alldrahögstes beskydd till all långwarig helsa och lijfs sundhet, etc. etc. *Datum* den 30 *Octob.* 1652.

Carl Gustaf.

Hans Kongl. Höghets, Prints Carl Gustafs Bref til RiksRådet, Friherre Bengt Skytte.

Carl Gustaff etc. Wår wälwillige Helsan och synnerliga benägenheet med Gudh Allsmächtigh tillförende. Wälborne Herr RijksRådh; Wij weele honom wälwilleligen icke obemält låtha, dhet Wij hafwe Siöledes ifrån Ölandh bekommit Herr RijksRådets Skrifwelse, *daterat Stockholm* den 12 *Octobris* och dherutaf sedt, huruledes Hennes Kongl. Maj:t, Wår Nådigste Drotning är blefwen förorsakadh att ransaka om dhe Beskyllningar, som *Messenius* then Äldre hafwer welat Herr RijksRådett påbörda, och huruledes Herr RijksRådett

wid

wid utstående *Examen* inför Hennes Kongl. Maj:t och Rådhet, hafwer weelat sigh beropa på dhet witnesbörd Wij kunde honom gifwa om hans förrige *Actioner* och *comportemente* emoth Oß, hwilket han till sitt förswar bruuka kunde; Så kunne Wij Honom icke förhålla, att emådan Wij hafwe så wål mundteligen tillförrenne, som nu skrifteligen dheropå emoot Hennes Kongl. Maj:t Oß beroopat och *explicerat*; Så achte Wij onödigt, sådant häruthi wijdare att oprepa, uthan hafwe honom härmedh påminna weelat, at ehwad Herr RijksRådet till sin Saks förswar, så mycket som Honom kan anstå på Oß at beropa, och han sigh sielf weet till påminna, om Wåre alt härtill förde *Actioner* och *discurser*, thet han sådant wille sigh så wijda bruka, som thet till sielfwe saaken kunde tienligit wara, men thäriblandh inthet inmängia något ortesått eller berättelse, som thenne Herr RijksRådets *Examen* inthet angår, och kan till efwentyrs fast meera på ett dubbelt förståndh wrångt och uthtydt blifwa, uthan häruthinnan såleedes *procedera*, att Wårt nampn eller Wåre *Actioner* icke motte blifwa uthi någre orimmelige Saker inblandade, hwilket han uthi widrigt fall, wille wederreeda wara at beswara och therföre giöra tillbörligh *Satisfaction*. Befalle Herr RijksRådett härmedh i Guds beskydd, wålwilleligen. *Wisby* d. 30 *Octob*. 1652.

Herr RijksRådets

wänwillige
Carl Gustaf P. S.

Durchleuchtigste Förste, Nådigste Herre.

Thill thet, som jag, medh alla Swepiges Rijkes inbyggiare är förbunden, förbinder mig deste mehra Eders Kongl.

Ee Hög

Höghets så i mot som medgong mig betygade stadige och berömlige ynnest och nåde; iche allenast att bewisa Eders Kongl. Höghet all underdånig trohet och hörsamhet; uthan ock att bedia innerligen Gudh den Alldrahögste, att hans outsäjelige godhet wille Eders Kongl. Höghet med all önskelig wälgong och ewig sampt timmelig wälsegnelse tusenfalt igen belöna. Och alldenstund ett nytt åhr nu tillstundar, förläna, att Ed. Kgl. Höghet, thet så begynna, fullborda och ända motte, att iche allenast thetta, uthan monge efterföljande och otalige åhr motte afflöpa, till Guds den Högstes åhra, Kongl. Maj:ts och Fäderneslandsens bijståndh, Eders Kongl. Höghets egit wälbehag, wälfrond och odödeliga beröm, sampt till alla de sinas, och ibland dem, min största hugnadt, förswar och lyckssalighet; then jag medh Guds hielp hoppas, efter en wäl uthfördt och wunnin dom, af mina för detta uthan bewijß och orsak motståndare, att kunna få förswara och erholla. Underdånigt bedjandes, att E. K. Höghet sig iche till någon widrig *affectum* emot mig igenom widriga berättelser (som alt-för myckit emot mig, deß Gudi wari klagat, wankat haswa) wille bewecka låta, uthan lätha sig till hiertat gå min förföljelses orätta orsaker, och medh sin nådhe så mychet mehra mig härefter än som för befrämja, som min oschyldighet iche allenast has alla *opassionerade*, uthan sielswe mina mißgynnare är mehra än för bewijst, uppenbarat och betygat worden, jag och aldrig annan *Intention* haswer hast, eller ännu haswer, än att leswa och dö tregen och ödmiuk Kgl Maj t, E. K. Höghet och wårt käre Fädernesland; såsom det tillförende af min Salige Faders och alla de mines, sampt hela min lifstids tienster nogsampt är betygat wordet. Det öfriga hemschiutandes till Öfwerstens *M:s Wurtz* mundtlige *relation*, förblifwer jag såsom tillförende så och här efter mehr och mehr

Eders Kongl. Höghetz

Stäke d. 29 *Dec.* 1652. underdån. och ödmiukaste tiånare

Bengt Skytte.

Hans Kongl. Höghet Carl Gustafs Bref till Hennes Maj:t Drottning Christina.

Stormechtigste, Nådigaste Drottning.

Eders Kongl. Maj:t bliswer jagh förorsakadh, medh dhenne Skrifwelse ödmiukeligast at opwackta, och uthi underdånigheet at berätta, huruleedes jagh af Herr *Bengt Skytte* här är oförmodeligen besöckt blefwen; och såsom samme Hans ankompst migh haswer förorsakat at gifwa honom tillkänna och *remonstrera* låtha igenom Twänne *Cavaliers*, dhet han wäl wiste, huru Jagh borde *considerera* hans för detta giorde ogrundadhe Berättelse, hwilken Eders Kongl. Maj:t för ett halft åhr sedan monde *notificera*, och såsom han så wäl tillförrenne skrifteligen som nu mundteligen skulle wela förmena, at weeta opå annat ordesätt och *form explicera* och sådant endskylla, så haswer Jagh betänkiande sådan Hans *Justification* att ansee eller *attendera*, uthan migh at tilhålla till then *notification*, som mig af E:s Kongl. Maj:t skedd är; Alt här till hadhe Jagh förwäntat och förmodat dhet E. Kongl. Maj:t migh opå min giorde ödmiuke Begäran och Swar ifrån Wißby, medh theß nådige Swar och uthförligh *information* uthi thenne Saken hadhe wärdiga melat, enkannerligen om thet ehwad Herr *Bengt Skytte* om mine *Actioner* och förde *discurser*, medh theß omständigheeter berättat haswer; men emädan sådant E. Kgl. Maj:ts Swar opå mijn giorde begäran, Jagh ännu icke bekommit haswer, hadhe Jagh therföre förbijdat tillfällen att sielf mundteligen E. K. Maj:t sådan mijn begäran *reiterera*, och ödmiukeligast at föredraga, till hwilcket at förrätta, lägenheeten migh än hinderligh warit haswer; icke desto mindre bliswer Jagh förorsakadh wijd thenne Herr *Bengt Skyttes* uthreesa, honom tillkänna gifwa, att han sijn reesa såleedes motte inrätta, att han altijdh wille och kunne wederreedo finnas, tilbörligen att

så til Swars för så ogrundade och obetänkte Berättelse, som hwarken medh mine Ordh eller *sensu* öswerens komme, efter-såsom E. K. Maj:t uthi Dess Skriswelse om hans giorde Be-rättelse sådant förmåler; Ty kunde Jagh medh the saker, som migh såleedes förkleena och så högt *iouschera*, inthet *acquiesce-ra*, inn till thess af E Kongl. Maj:t een annan förklaring om hans giorde Berättelse, angående min Persohn bekomme, u-than therefter stråswa, at sådanne twijstelser, motte efter thess beskaffenheet opå tilbörliget wijs optagas och ifrån migh wäl-tras, emådan till hans *particulare* endskyllan eller *Justification*, som han kunde förmeena at frambåra, Jagh migh aldeles ic-ke kan dhertill hålla eller benöya låtha, mycket mindre sådan-ne *excuser præferera* för dhen *notification* och Berättelse, som E. K. Maj:t migh uthi Dhess skriswelse, reeda uthi thenne saak giordt haswer, medh mindre Jagh af E. K. Maj:t om hans förde ordesätt och thess omständigheeter, een annan och uthför-ligh underrättelse bekomme; Ty heemstälte Jagh till hans egit eftertänkiande, om han sielf nödigt *æstimerade*, sådan Förkla-ring af E. K. Maj:t migh at betees wille begära, dherefter Jagh sedhan migh rätta och *resolvera* kunne, ehwad migh sto-dhe at giöra. Han haswer häropå mycket sökt at *excusera* sigh, och medh åtskillige *contestationer* af sin *intention* och o-skyldigheet migh weelat *declarera* sijn *affection*, ersöckiandes at dhär något *passerat* wore, thet Jagh sådant hans olyckelige till-ståndh och obetänckstamheet wille tillskriswa; Dhärjemte migh tillkänna giswit, dhet E. K. Maj:t honom wijd sijn afreesa i-från *Stockholm* förtröstat haswer, uthi bästa måttan medh E. K. Maj:ts nådige Skriswelse till migh honom at ihugkomma, och till migh *addressera* weela; Men at E. Kgl. Maj:t hadhe warit igenom thess uthreesa uthom Stadhen förhindradh, så-dan Skriswelse widh hans afreesa till migh at afgå och för-färdiga låtha; Theslijkest thet E. K. Maj:t then öswer honom förde *process* hadhe befallat alldeles the *Acta* nedertysta och dö-

dha

dha låtha; Altså hadhe han icke wijdare tilltaal härom af migh förmodat: Therpå Jagh honom haswer låtit till et swar tillkänna giswa, at Jagh om dhen *processe* som öswer honom är hållen worden, migh icke haswer at bekymbra, eller ther-om weeta theß uthslag, och ehwad sedermeera theruthinnan af Hennes Kongl. Maj:t kunde wara *disponerat*; allenast befinner Jagh dee ordasätt, som E. K. Maj:t uthi Dheß Skriswelse till migh omberördt haswer, wara af honom så ogrundadhe och olijke förebragte, at hwarken the såleedes någonsinn af migh äre förde, eller uthi mit sinne kompne, ey heller medh min *sensu* öswerenskomma, uthan äre tillwijtelser som mitt nampn och rychte förkleena och *touschera* så högt, at Jagh så-dant icke bör opå migh beroo låtha; ty wille han utan någon *addition* af widlöftigh *excusation* och endskyllan uthi Saaken, sådant ehwad Jagh honom såleedes haswer föredraga låthit, *fideliter* E. K. Maj:t at berätta, och Deß nådiga Förklaringh häröswer begära och migh dhensamma förderligst at tilskicka och *communicera*; hwilket han ändteligen opå sigh tagit haswer at förrätta; Jagh för min Persohn haswer nödigt at wara förmeent sådant theßlijkest E. K. Maj:t underdånigst at före-draga och ersöckia, dhet E. K. Maj:t the saker och tilwijtel-ser som migh så högt *touschera* och mine förde *Actioner* synes *denigrera*, såsom ock alt annat eftertänkiande af sigh föda kun-de, thet E. K. Maj:t sådant icke nedertysta eller beroo låtha wille, emådan E. K. Maj:t uthaf mijn Skriswelse ifrån Wiß-by, nogsamt ersedt haswer, huruledes Jagh Hr. *Bengt Skyt-tes* giorde Berättelse och Ord-*förm*, såsom E. K. Maj:t dhen-samma uthi Dheß Skriswelse förmäler, alldeeles förskatter så-som een sak hwilken hwarken af mig talat är worden ey hel-ler medh mijn meening i någon måtto öswerenskommer. Jagh haswer allt här till anstådt at wijdare *urgera* samma saak, för än Jagh E. K. Maj:t om ett och annat mundteligen för dheß omständigheeter och *particulariteter* skull kunde föredraga, af

hwad tilfällen een och annan *discurs* för detta emillan honom och migh är *moverad*h worden; Men emådan Jagh förnimmer at Herr *Bengt Skytte* nu will uthreesa, och till efwentyrs een långligh reesa will opå sigh taga; Ty länder till E. K. Maj:t mijn underdånige Begäran, att Jagh motte af E. K. Maj:t om mit för dhetta giorde till E. K. Maj:t ifrån Wißby skriftelige ansöckande, blifwa medh dheß nådiga Swar och underrättelse *honorera*dh, och han opå sådant fall tilhållen at *præstera* thet som honom uthi slijk måtto wederbör; Sådan mijn för dhetta giorde ödmiuka begäran, will Jagh alldeles hafwa till E. K. Maj:t härmedh *reitererat*. Jagh lefwer uthi then underdånige tillförsicht til E. K. Maj:t, thet E. K. Maj:t dhenna mijn underdånige begäran ansee och icke tillstädja, at någon mitt gode nampn och ryckte medh sådane eftertänckelige förwijtelser och ogrund till theß *Justification* bruuka och inwickla skole, uthan at E. K. Maj:t migh emoot sådan Förtaal och *injuria* wijdh alla tijdher, efter theß gifne nådige försäkring, tillbörligen beskydda och handhafwa wille: uthi then underdåniga tillförsicht lefwer Jagh städhes, at sådant och slijkt Eders Kongl. Maj:t migh icke försakar. Imedlertijdh förblifwer inn till min dödsstund.

Eders Kongl. Maj:tz

Borgholm d. 30 *Maji*
A:o 1653.

Underdånige, trogne, hörsamme
Tienare
Carl Gustaf P. S.

Hans Kongl. Höghets, Carl Gustafs Bref til RiksRådet, Friherre Bengt Skytte.

Carl Gustaff &c. Wår wälwillige hälsan och synnerlige Benägenheet, medh Gudh Allsmächtigh tillförenne. Wälborne

korne Herr RijksRådh: Herr RijksRådett warder nogsampt förandes sigh til sinnes, hwad Wij uthi förlupne tijd hafwe honom i förstonne tilskrifwit ifrån Wißby, och sedermeera låthit honom opå Borgholm igenom twenne *Cavallieri* föreхålla dhet *ressentiment* Wij hadhe fattat öfwer dhen olijka och ogrundadhe berättelse, hwilken Herr RiksRådet hadhe låthit Hennes Kongl Maj:t förekomma, som hwarken medh Wår meening eller ordasätt kunde förlijknas eller komma i någon måtto öfwerens; Såsom ock huruledes Wij sedhan hafwe låthit til Hennes Köngl. Maj:t lända, hwad som Herr RijksRådett sigh sielf tiltrodde at kunna håruthinnan till sitt förswar hoos Hennes Kongl. Maj:t een annon Förklaring förmå och uthwärkia, hwilcket såsom han sigh wål kan påminna, icke wara efter hans giorda löfte *præsterat* och efterkommit; så hafwe också Wij uthi medlertijdh Oß sålunda welat tháruthinnan *comportera*, såsom Wij hafwe kunnat ansee sakens wichtigheet till att wara lijkmätigt och eenliget, ehuruwål Hennes Kongl. Maj:t hafwer godt synts wara, at Oß til saksens bijläggiande uthi nåder belanga; Alltså emådan Högstbemälte Hennes Kongl. Maj:t och nu sedermeera hafwer Nådeligen behagat dheß förre till Oß giorde nådige begäran at *reiterera*, och Hr. RijksRådett, nogsampt kan *considerera*, medh hwad för een högh skyldigheets *obligation* Wij äre Hennes Kongl. Maj:t förbundne och til*obligerade*, hwilken Wij gierna *deferere*, hälst når Wij ock hoos Oß kunne besinna, thenne oreeda förmodelijgen mera uthaf hans obetänckſamheet, oförſtånd och förseende härröra, än som af illwillja och argeligit uppsåth; så hafwe Wij fördhenskull sådant Hennes Kongl: Maj:ts anmodande til at wederbörligen *honorera*, inthet welat underlåtha alt detta, hwad som uthi så måtto är *passerat*, at *remittera* och ophäfwa, uthi then mening, att Herr RijksRådett medh underdånigste tacksamheet Hennes Kongl. Maj:ts *clementz* sådant wille tilskrifwa, och sigh opå Hennes Kongl. Maj:ts giorde Begäran full-

kom-

komligen förlåtha; såsom och bewijsa Hennes Kongl. May:t all Wyrdnadt, åhra och troheets lydno, och taga sig härefter wäl til wara, at Hr. RijksRådets *Actioner* motte til alt dhet bästa wara *regulerade*, och han icke wijdare förorsaka något, som til äfwentyrs framdeeles kunde föra honom större obestånd tilhanda, än thetta som nu sålunda efterlåthit och ophäfwit är. För dhet öfrige, såsom Wij altijdh tilförenne gierna hafwe weelat see Herr RijksRådett til dheß wälgång wara befrämjat; så weele Wij ocksä härefter yttermeera inthet underlåtha, at låtha emoot honom påskijna all godh willie och benägenheet, uthi dhet som honom på hans embetes wägnar, och eljest till hans bästa kan wara nyttigt och tilldrägeligit. Och Befalle honom härmedh Gudh Allzmächtigh. Af Bråborg den 31 *Martii Anno* 1654.

Durchleuchtigste Förste, Nådigste Herre.

Eders Kongl. Höghets emot mig så schrifteligen som mundtligen igenom Des *Secreterare* betygade nåde erkänner och optager jag med den högsta och ödmiukaste ährewyrdning och tachsamhet, som någonsin af des trognaste och ödmiukaste tiänare sche kan; ibland dem jag mig altid beflitat hafwer at wara, och deste mehra härefter beflita schal, som E. K. Höghet mig nu hafwer behagat Deß nåde emot min ringhet at förnya och stärkia, på hwilckens stadighet jag aldrig twiflat hafwer, och ännu iche twiflar, uthan fullkommeligen med all som största underdänighet och trohet mig på densamma förlåter. Uthaf hwilken jag och fattar den ödmiuke tilförsicht och begäran, att E:s K. Höghet til deß nådes betygande wille nogon sin tiänare befalla mig schrifteligen och *in specie* at *communicera* de *Puncter*, som jag hos E. K. Höghet är före beschylter wor-

worden, och här til förbindtat hafwa Eders Kongl. Höghets altid bewiste och högst önskade emot mig nåde; icke i den mening att jag därmed något söker, som kunde förringa des *Estim*, den jag härmed wijdare betygar mig altid dragit hafwa och ännu draga så hög som hon menniskeligen och med högste rät dragas bör, och uthan hwilchen jag heller inthet dhetta samma af E. K. Höghet begärat, allenast på det att jag deste högre utför fingo E. K. Höghets nåde att tilbörligen erkänna, högre ähra och berömma, der jag emot den något emot min wilke och mening brukit hade; det jag doch så nu som altid tilförende emot E. K. Höghet med Gud och mit rena Samwet betygar mig aldrig weta mig giordt hafwa; uthan twärt emot mig altijdh beflitat att efter min schyldighet E. K. Höghets des för uthan högste nampn att allestädes uphöija, berömma och betiäna, som alla o*ccasionerade* så innom som uthom Rådz, ja alla Riksens Ständer uthi åtschilliga Rixdågar nogsampt betyga kunna, när där på fordras, och med dem jag om E. K. Höghet, efter Kongl. Maj:ts befallning och min schyldighet hafwer hait at uthi de wichtigaste ärender at *negociera*; önskandes at Gud min Siäl så nådig wille wara, som jag E. K. Höghet troligen ment och tiänt hafwer, och ännu wijdare efter min högsta möjelighet och schyldighet ärnar at *continuera*. Inneslutandes mig så i detta som i det öfrige uthi Eders Kongl. Höghets förste påaktade och nu sidst förnyade nåde på det alraödmiukaste och troligaste; förblijfwer jagh nu som altid tilförende in til min dödsstund

Eders Konungslige Höghets

Uh *Upsala* d. 8 *April* 1652.

Underdånigste och ödmiukaste tiänare
Bengt Skytte.

Durchlenchtigste Förste, Nådigste Herre,

Den underdånige *respect* som jag billigt drager till Eders Kongl. Höghets högt önschade emot mig nåde, tuingar mig med desse få rader underdånigst E. K. Högher om des *continuation* at bedia, och der jag något emot E. K. Höghet brutit hade, E. K. Höghet det nådigst tilgifwa wille; hälst efter jag med Gud och mit rene Samwet kan betyga at jag det aldrig af någon ond och arg mening giordt hade; uthan schall detta erkenna för den största nåde och lycksalligheet, som mig i denne werldenne sche kan, till hwilchet mig desse högre hop gifuer E. K. Höghets mig för detta med des Förstlige hand försäkrade nåde, och at E. K. Höghet sig så nådigt haswer om min ringe person emot RixRåd Wälborne Her *Fleming* så ock Öfwersten Her *Slippenbach* wid des senaste afresa ifrå *Nyköping* förklarat, derföre jag E. K. Höghet på det underdånigste betacker, och desse högre orsak haswer at stadigt *continuera* och förblifwa, som jag mig och här med troligast och ödmiukeligast *förobligerar*.

Eders Kongl. Höghets

Nyköping d. 22 *April* 1654.

underdånigste och trognaste tiänare

Bengt Skytte.

Härtill fogas ännu följande.

Den 20 Decembris år 1651 anklagades Arnold Johan Messenius och des son Johan Messenius af Fiscalen Michel Olofsson, för Kongl. Swea Hofrätt, och fingo samma dag efterföljande dom.

Efter

Efter som Arnold Messenius den Äldre hafwer förr warit uti misshandel, och sådant är honom icke allenast eftergifwit, utan ock nu beneficerad af Kongl. Maj:t med Adeliga privilegier och hederlig beställning, detta alt oachtandes, så hafwer han likwäl å nyo giort tre pasquiller, och dem ibland folket utspridt, därmed at komma upror och illwillia åstad. Ty skall han androm grolligom til warnagel, med swärdet dödad warda. Sonen Johan Messenius, som hafwer giort et ohörligit pasquill, därutti Hennes Kongl. Maj:t, Hans Kongl. Höghet och den Kongl. för detta warande Regeringen, samt andre förnämme Herrar blifwa carperade, därmed at komma oppror åstad och missförstånd ibland de Höga: Dy skall hans högra hand först afhuggas och näglas wid kåken, sedan hufwudet och det tillika med kroppen, som skall parteras i fyra delar, sättas på sein hiul.

Ex originali von Stiernmanniano.

Bihollés hos Hans Kongl. Höghet Prins Carl Gustaf uti underdånighet.

Först betygas att jag dör uti en brinnande kiärlek til Hans Kongl. Höghet, den jag mina hela tienst igenom nu uti monga år, stadeligen draget hafwer; och är jag aldrig skyldig med tanckar eller giärningar til pasquillen, som utgick, däroppå jag gladeligen dör, och offrar en reen siäll Gudhi, utan jagh hafwer altijdh hast den skyldige meeningh om Hans Kgl. Höghet, att H. K. H. aldrig af andra människior, eller eljwadh orsaak thet wore, låte förleda sigh emoot Hennes Kongl. Maj:ts willia, till någon gärningh.

2. Så aldenstundh salige Her Rijchz-Ammiralen, hafwer af the godz, som han tillförende hade testamenterat i Småland

sand Hans Kongl. Höghet, afwittrat migh 16 Hemman där-af, genom sin förandrade willia, till ewärdelig ägendom, och sagt Biskopen Doct. Johanni Mathiæ, att han giorde det förtienstuldh, emedan sahl. Konungh Carl, hwilkens historia jag beskriver, war så wäll Hertigens Moorfader, som Richz Ammiralens Fadher, och borde jagh förtienstuldh af bägge bi löhnas; Wärket är i Kongl. Maj:ts händer, mästadels färdigt, och hwad fattas, äre fullkomlige Documenter af migh därtill skaffadhe: Sielfue Richz Ammiralens breef hafwer Hans Excell:z Grefwe Magnus af migh bekommet, och hafwer inthet, at thet dädan ifrån lefreras min k. Hustro tillhandha.

3. Antwardas medh underdånig tillförsicht Hans Kongl. Höghet min fattige Hustrus och barns wällfärdh uthi nådige händer, däremoot warder Gudh Hans Kongl. Höghet, all befordring rijkeligen wedergällandhe.

Hans Kongl. Höghets

Så i lijfwet, som uthi sijste underdånigste trogne tienare

Arnbolt-Johann Messenius.

Ex orig. von Stiernm.

Anhålles hoos H. K. Maj:t underdånligen efter H. K Maj:s foertröstning.

1) Kongl. Maj:t täcktes lita hafwa nådig omwårdnat om mina fattiga barn, löhn wegandes af Gudh sin Himmelske Fadher igen.

2) Mine Godz och Adeligh frijhet conserveres mine Döttrar, efter inthet där migh igenom Lagh och doom fradömdt är, därföre jagh H. K. Maj:t allraunderdånigst beder.

3) Min

[illegible] Min fattige Hustru försörias med nåde-åhr och åhrligh pension, för sahl. Johannis Bothvidi skull, item att hon bekommer min heele resterande åhrslönhn för åhr 1651.

[illegible] Kongl. Maj:t wille wärdigas för Gudz skulldh och efter giorde nådige förtröstning hiällpa till min gäldz betalningh, som belöper sig 2500 Riksdaler, åtäncktandes dee månge sköne Documenter, som jag medh flijt hafuer förskaffat Hennes Kongl. Maj:t tillhandha.

[illegible] Påminnes ock Hennes Kongl. Maj:t om min begrafnings nådige förferdningh, medh någon möjeligh hederlighett.

Kongl. Maj:tz

Ångersamme undersåthare med trohet
in i döödhen

Arnbolt-Johann Messenius.

Om Messeniernes och widlyftighet, läses i mine anmärkningar til andra delen af K. Sigismunds och Konung Carls den IX:s Historier, pag. 191 - - 197.

5.

Minne efter framledne Wälborne Herr Anders Ericsson Hästhufwud, til Ranaker, Sjöberg, Härlingstorp och Nyhusen, Swenskt Gouverneur i Riga med Pernowske och Wendiske kretsen i Lifland, samt öfwer Ösel och Arensburg, så ock Häradshöfding öfwer Östra Hårad i Småland *).

*) Denna märkwärdiga Biographie är upsatt och meddelad af en wärd Hand, som i sit Lugn sysselsätter sig med dylika Samlingar til allmänhetens tienst och nöje.

Fastån hwarken förfäders eller efterkommandes namn bewarat denna Herrens åminnelse ibland oß, bör en tacksam efterwerld ej låta bristen af deße länte och ljus utsläcka ihogkomsten af egne förtjenster; igenom hwilka Gouverneuren Håsthufwud sielf förwärfwat sig all rätt, at intil senaste tider pryda wår Swenska Historia.

En händelse, som tilskyndat mig de originale Handlingar, hwarutur efterföljande berättelse är samlad, har tillika nu pålagt mig en plikt, hwilken för 100 år sedan bordt och då bäst kunnat fullgöras; men det har nästan altid warit sant, at omnis ætas suorum est incuriosa. Tacit.

Anders Erßon (så kallades Gouverneuren Håsthufwud förut) är född 1577 d. 14 Septemb. på Westgötha Dal uti Carlstads Stift samt Bålstad Prästegård och Församling, hwarest hans fader Herr Ericus Olai war Kyrkoherde. Modren het Gertrud [illegible] dotter, hwilka låtit honom underwisas wid både Scholar och Academier. Häruti bestod wäl alt hans arf; men det räntade ansenligen. Mera finnes ej antecknadt om hans förfäder, som här ej mindre än annorstädes är en olycka för Historien, ty få Slägter, utom Adelsståndet, hafwa förwarat sine förfäders åminnelse, och sällan Adelen de sine, innan de blänkt med hjelm och sköld, ehuru mångens oadlade fäder torde til femte och sjette led redan funnits den äran wärdige, som deras förtjenster warit bekante, hwilket ock skulle spara mången sanningskär slägt-kännings möda, wid wiße tilfällen a).

År

a) Se N. 16 p. 16 och 17 Tom. I uti wår förliden [illegible]

År 1600 kom Anders Ersson i tienst hos Fältmarskalken Herr Anders Lenartsson til Forstena och Restad, hwilka Torstensönernas gamla Herresäten äro nära belägne in til hans födelse-ort. Obekant är hwad hans syssla här war, men det wet man, at wåre gamle rike Herrar i stället för annan ofta skadelig prakt, anwände sina häfwor på en widlyftig betjening til mången mindre förmögen mans goda upfostran, som i brist deraf, aldrig med tiden så märkeligen gagnat fäderneslandet, som detta med otaliga exempel intyga.

Anders Ersson nyttjade så denna lägenhet i Torstensons hus, at hans ädelmodige Herre snart fann hos honom ämnad til större förrättningar, och altså sit ändamål wunnit, anmälte honom derföre i Konung Carl IX:des Cancellie, hwarest han 1602 genast antogs til Secretarius refrendens. Året derefter sändes han, at som Kongl. Commissarius ifrån Westerwik och Tiust districtet utföra Småländska krigsfolket til Polska fälttåget åt Lifland.

Konungen hade sedermera beslutat, at låta åter upbygga det gamla Kongshuset i Skara, kalladt Skaraborg, hwaröfwer med des Län, wår Anders Ersson år 1605 sattes til Styresman.

Denna förrättning warade til 1611, då Konungen kallade honom til Armeen, som wid Calmar-sidan låg emot de Danske. Här brukades han under Fältherren Jesper Matson Krus, med den fördel i åtskillige krigs- tjen-

*) Herr Cam. Rådet von Stiernmans Matrikel öfwer Swea Rikes Ridderskap och Adel.

tienster, at wår huldrige Konung [illegible] icke skänkte honom några Krono-hemman. [illegible] at nöja sig med några små [illegible], hade ännu ej hunnit allmänt fram til Norden.

År 1612 förordnade Konung Gustaf Adolph Anders Ersson til Ryttmästare öfwer 300 Westgötha Ryttare, och när samma år Konung Christian i Dannemark wille med sit Cavallerie i egen person wid Sköllinge Kyrka infalla i Swenska hären, commenderades han allena med sine Ryttare at afhålla fiendens högra flygel, hwilket skedde så manligen, at 200 Danske Adelsmän skola med deras bästa Cavallerie blifwit på platsen och Konung Christian med möda undkommit sielf femte til Warberg. Tredje dagen derefter ryckte Fältherren Krus för Nylöse, der fienden sit bästa fotfolk inlagt. Här blef wår Ryttmästare satt öfwer åsen at bloquera staden, hwilket, oaktadt fiendens flere utfall, med den werkan skedde, at fienden måste uppgifwa Nylöse och lemna ifrån sig 8 Fanor med alt gewäret.

Sedan freden i Knäröd 1613 d. 4 Martii ändat det kriget med Dannemark, kallades Herr Anders Ersson af Konungen til Hofwet, och då Ryska fegden wan börjad, brukades han 1614 uti belägringen för Nowogrod, samt året derefter under Pleskow med Artilleriet, det han, jämte et Regemente fotfolk och prowianten lyckligen framförde på lådjor öfwer Peipus sjön, oaktadt fiendens täta försök sådant at hindra.

Efter Ryska nederlaget och wid Konungens intåg ifrån segerfältet i Narwa, blef 1613 d. 20 Nov. Herr

An-

Anders Ersson benådad med Adelig Sköld och samma dag förordnad til Ståthållare öfwer Ryße-Narwa, Iwanogorod, Jamo och Caporl, med dertil hörande land och Län, som klarligen wisar huru hans upförande behagat den store Konungen.

Adels-brefwet finnes in originali, men skrifwit, som de flere i äldre tider, uti allmänne ordasätt, utan at besynnerligen namngifwa de Adlades förtjenster. Några hafwa trodt, at Håsthufwuds namn och wapnet härflutit antingen ur en i Bolstad hans födelse-ort belägen Sjöhästfjorden kallad b), eller deraf, at han wid något trängande tilfälle, då Konungens egit dyra lif skal stått i fara, med sit slagswärd afhuggit et fiendteligt Håsthufwud, på hwilket Hans Maj:t sedan skal pekat och sagt: **Der ligger dit Adels-wapn Anders Ersson.** Kanske at bägge derivationerne äro riktige, men skada, at man derom så ringa kunskap igenfinner.

Efter Stolbowiske freden den 13 Febr. 1617 blef Herr Håsthufwud i sine Gouverneurs beställningar til år 1620, då Konungen updrog honom, at som deß Commissarius samla krigsfolket ur Finland, hwilket han 1621 öfwerförde til belägringen för Riga. Här fick han befalning, at på Holmarne i Dynen med 8 Compagnier til fot och alla Skeps-Capitainer hindra fienden, at kasta undsättning i fästningen, som lyckeligen werkställdes, och sedan Riga med det mera war intagit, jämte

Gg

b) Se p. 79 uti Laur. Hesselgrens i Upsala år 1718 utgifne Disputation *de Dahlia.*

te Curland, blef han 1621 Ståthållare och Commendant i Mietau med 1000 mans besättning. D. 18 Novemb. fick han i detta mål en Instruction, som synes förtjena at komma i ljuset, men här torde bli för widlöftig; och då kort efter Konungen under hemresan anlände til Narwa, påminte han Gouverneuren å nyo genom bref af d. 16 Jan. 1622, at förswara Mietau i det yttersta tils Konungen återkomme. Brefwet är derföre besynnerligen märkwärdigt, efter Hans Maj:t derutti skrifwit deße ord med egen hand: **Låter tiden icke warda eder lång; om Gud det täckes, så wele wi innan kort wara hos eder, och sedan eder tjenst med gunst förskylla.** Gustavus Adolphus. Detta utwisar både postens angelägenhet och Konungens lit til mannen, den han war anförtrodd.

De öfwer Herr Hästhufwud skrifne Personalier berätta om des förhållande i Mietau, at sedan Konungen war afrest, kom Pålska Fältherren Furst Radziwil i Decemb. 1621 och belägrade staden med en här af 12000 man, men kunde i 8 månader alsintet uträtta, ehuru han med stormande och andra försök dageligen gjorde sit bästa. Imedlertid blef besättningen både derigenom och sjukdom så medtagen, at af 1000 man och 6 Capitainer ej flere woro i lifwet, än 2:ne sargade Capitainer och 24 soldater, af hwilka til slut allena 16 woro friska. Med deßa skal Hästhufwud dock behållit fästningen i 8 weckors tid; men sedan 2:ne man til fienden öfwerlupit och tilståndet berättat, war ingen annan utwäg, än han måste capitulera, dock med wilkor som hans förhållande tilhörde.

San-

Sanningen af denna hans mandom torde de tiders handlingar widare bestyrka, och at Håsthufwud genast derpå d. 22 Aug. samma år 1622 förordnades til General Ståthållare öfwer 5 befästningar, Narwa, Iwanogorod, Jamo, Capori och Nöteborg, wisar tydeligen, at hans upförande måste warit så betydande, som denna Konungens besynnerliga nåd. Det är skada at man sällan finner anteknadt sätt och medlen, hwarigenom stora bedrifter giorde äro, hwilket dock wore wäl så nyttigt som kunskap om utgången, ty under öfwerstyrelsen af Guds Försyn, hafwa människor ofta stor del i det förra; men ej sällan lyckan allena i det senare.

Innan wår Håsthufwud tillträdde sit nya ämbete, brukades han, at jämte några Herrar af Rådet sluta det twååriga stilleståndet med Polen, så at den skarpsynte Konungen äfwen fann honom skickelig til sådant slags granlaga förrättningar, hwarwid hans wäl anwända ungdom måste kommit til paß.

När Polska kriget åter 2 år derefter 1625 å nyo angick, war Gouverneuren med sit underhafwande Finska fotfolk och et af honom wäl anlagdt batterie på norra sidan om Dorpt ej litet behjelpelig, til den stadens och fästningens lyckeliga eröfring af Fältherren Gref Jacob de la Gardie, som med Rytteriet äfwen war ditgången ifrån Riga, och igenom et sit batterie så anfäktade staden på andra sidan, at sedan muren af Håsthufwuds Canoner war brecherad, måste den gifwa sig i Swenska händer.

År 1626 wid krigsmagtens öfwergång til Preußen, sändes Herr Håsthufwud ifrån Pillau, at under Riks-

Amiralens Baron Gyllenhjelms befål, med en del af Flottan, som Vice Amiral bloqvera Dantzig. Åter nytt ämne för hans wett och mandom. Men Dantzig, Sjömagternas ögnasten, har i alla tider tämmeligen begått sig, ofta wid bistraste utseende.

Härifrån kallades Herr Anders Erßon til fältlägret, och fick fullmagt af Dirschau d. 20 Julii, at wara Gouverneur öfwer Braunsberg, Heilsberg och Ermlands Stift. Pålska Fältherren Casenoffski belägrade derpå Braunsberg med 8000 man och sköt en stor breche, samt hade hemligt förstånd med 600 i staden warande Catholske inwånare, som gjorde nog skada, men sedan Gouverneuren låtit utjaga dem, förswarade han sig med sina 300 mans besättning manligen, tils Konungen sjelf förde honom undsättning, och då gaf honom til ewärdelig ägo fästningen Neuhausen i Lifland, så at Hästhufwuds förtjenster ej hunno så fort wisa sig, som icke Konungens nådebetygelser följde derpå. En wärdig och ärerik täflan Herre och tjenare emellan.

År 1627, sattes han til Gouverneur öfwer Marienburg med lilla och stora Werder i Preußen, och året efter d. 7 Aug. 1628 fick han fullmagt, at uti afledne RiksRådet Herr Svante Banérs ställe wara Gouverneur öfwer Riga med dithörande land och Län. En post som altid warit af största wärde, och den wår Hästhufwud 18 års tid med all heder förestod.

1629 befalte Konungen honom genom bref ifrån Jönköping af d. 20 Martii, at åter som en af deß Kgl. Commissarier sluta stillestånd med Litthauerna, och der-

om

om af Fältherren Hr. Gustaf Horn taga widare besked. Härigenom banades wägen til den stora sexåriga wapnhwilan, som emot alt Österrikiskt bemödande den 15 derpåföljande Septemb. lyckeligen blef slutad med Polen, och gaf wår store Konung tid, at igenom frälsandet af Tysklands Frihet, bereda sig och sit folk en ära, som alt loford öfwergår.

1635 den 18 Augusti blef Gouverneuren General Commissarius i Lifland. Hwaruti det åmbetet bestod finnes ej omrördt; men hans waksamhet war här af nöden, ty ChurFursten i Brandeburg, drifwen dels som deltagare i Pragiska freden, dels af et hjertans begär efter Pommern, det Swerige altid troddes åstunda, och at således åfwen på Lifländske sidan oroa de Swenske, då deße i Tyskland, som måst fäktade för hans och hela det Rikets ro och wälfärd, förutsände sin General Herman Roth om sommaren 1639, som med några tråppar wid Jungfrauenhof helt oförmodeligen gick öfwer Dynen och i landet, som intet ondt wäntade, en tämmelig bestörtning åstadkom. Men Gouverneuren Hästhufwud mötte honom genast med 400 man fotfolk och 80 Ryttare, som hade den lyckan at ruinera fienden och rensa landet, hwarefter han ständigt lät patroullera hela Dynen utföre och lemnade härom, så förut som efteråt, behörigt besked, både til General Gouverneurerne derute Hr. Gref Bengt Oxenstierna och Hr. Philip Scheding, och hem til Öfwerheten, med begäran at Garnisonerne förstärkas och honom mera Rytteri tilsändas måtte. Regeringens swar ifrån Westerås d. 19 Julii 1639 innehåller många bewis, at Gouv. Hästhufwud

åfwen i detta fall warit sig lik, hwarefter Lifland blef oanfäktadt och han i ro alt til 1645, då honom d. 26 Septemb. anbefaltes, at den 31 nästa October af Danska Commissarierne emottaga Ösel med Arensburg och underliggande öar och tilhörigheter, hwilket, med det mera, afträddes til Swerige uti Brömsebro den 13 Aug. samma år, igenom et, näst det Roschildska af wåre nyttigaste fredsslut i senare tider. Öfwer Ösel och des Län förordnades Hr. Håsthufwud åfwen til Gouverneur, som han i tre år förestod. Men för des ålder och många utstådne beswär, samt sedan Drottning Christina uti Julio 1648 skänkt Gref Magnus de la Gardie Arensburgs fästning med några Amter på Ösel, begärte och fick han et nådigt afsked ur Kronans tjenst.

Han lefde derefter i ro på sine gods i Wästergöthland, särdeles Ranaker och Härlingstorp alt til 1655, då Kon. Carl Gustaf d. 2 Julii förordnade honom til Ledamot uti det Reductions Collegio, som enligt 4 §. i samma års Riksdags beslut af den 25 Junii skulle wiße Donations mål skärskåda, och lade grunden til K. Carl 11:tes stora påföljande werk i detta åmnet. Konungens ofwannåmnde befalning til Gouvern. Håsthufwud bewiste så klart de omdömen, som hans wett och trohet förtjent, och at de af hans tjenstlösa lefnad ej fått utplånas ur den store Konungens minne, at Gouverneuren ej annat kunde, än glömma sine snart 80 år och i underdånighet lyda. Han infann sig d. 24 Aug. 1655 i Stockholm, då Reductions-werket började, och tu år derefter, med denna förrättning nästan af samma art som den sysla, uti hwilken han 52 år förut börjat

af

at tjena fäderneslandet, slutade Gouverneuren Håsthufwud sin lefnad.

Hwad man angående des enskilda omständigheter igenfunnit är det, at han år 1608 gifte sig på Herlingstorp ej långt ifrån Skara, under samma tid som honom af Kon. Carl 9:de war befalt, at upbygga det gamla Skaraborgs Slott. Bröllopet firades den 11 Sept. med Jungfru Anna Ollonsköld. Hennes fader war Herr Lars Jonsson til Härlingstorp, som 1602 i et document kallas Befallningsman på Höjentorps gård och blef sielf benådad med Adelskap, som originale Adelsbrefwet af d. 27 April 1607 utwisar. Han dödde 1618. Modren het Brita Nilsdotter. Hon förde sin Mans eller Ollonsköldska wapnet och skref sig til Härlingstorp, der hon bodde och afled 1637.

Med sin första Fru Anna Ollonsköld lefde Gouverneuren i 33 år. De hade tilsamman et enda barn, Dottren Christina Håsthufwud, som war född 1614 den 8 Martii, gift 1628 med Generalen Hr. Johan Lilljehök af Färdala, och afled barnlös året derpå 1629 d. 8 Oct. Hennes moder Fru Anna Ollonsköld dödde i Riga 1641 den 18 December. Hwarefter Gouverneuren gifte sig andra gången 1642 den 9 Octob. med Jungfru Brita Kafle på Dagsnäs, Landshöfdingens i Kronobergs Län Herr Bengt Erlandsson Kafles och Fru Malin Soops dotter. Med henne lefde Gouverneuren barnlös, tils han år 1657 d. 5 Majii med döden afgick i Stockholm, och denna hans andra Fru, Brita Kafle dödde på Härlingstorp 1663 d. 16 Junii, så at denna hedersmannen ej hade några bröstarfwingar.

Af

Af en des dels med egen, dels främmande hand skrifwen bok, som bär märke deraf, at hon flitigt warit läst, synes mig tydeligen, at Gouverneuren war mån om Christendomens både kundskap, kraft och utöfning, och at han både ägde och älskade wetenskaper.

Sine Sätesgårdar upbrukade han på de tiders bästa sätt, hwartil flere märken ännu synas. Särdeles bära i denna stund några af honom anlagde Trägårdar de bästa bewis, at han om den hushållnings delen, som intil de tider warit fast öfweralt försummad en synnerlig omsorg hade, och hwarigenom Trägårds-skötslen med goda fruktslag och wäxter i de orterna utbredt sig ansenligen. Ibland annat har han uti Ranaker och Härlingstorps trägårdar ifrån Riga låtit plantera et slags gräs, som här kallas Kiers och är wäl så tidig, men mycket tilräckeligare til Grönkål än både Näßla, Winterkraßa och flere af de aldraförsta wårwäxter. Denna ört, som sedermera i granskapet frodigt utwidgats, har öfwer 100 år tjent och ännu tjenar otalige människor til föda, då andre wäxter ej finnas. Flere sådane prof wore jag säker at kunna anföra, wår Gouverneurs nyttiga hushållning til åminnelse, om de nu mera igenfunnos.

Gods och land-ägendomar hade han af åtskillige slag: några woro köpte af enskyldte, men de mäste och wäl många fick han tid efter annan af Konungarne, somlige 1) til ewärdelig ägo med full frälserätt och 2) under Norköpings besluts wilkor, andre 3) som köp til 3 à $4\frac{1}{2}$ procent, 4) några genom byte, 5) i pant för

för-

förstråckte penninge-lån och 6 i betalning för innestående lön med andre Krono-fordringar rc. hwarpå många originale Kunga-bref finnas ifrån år 1611 til och med 1655, skrifne i optima & forma & figura, så at jag ej wet, om särdeles flere titlar gåfwos, hwarunder Kronogods kunde i de tider förwärfwas; men det skedde af honom med all den slags rätt som i detta mål möjelig war, i anseende til hans många, långlige, tappre och berömmelige Fäderneslandet bewiste både Militair och Civil Tjänster, som orden i sjelfwa de sista Kunga-brefwen lyda.

Af deße förläningar och andre gods, samt sina många löningar och flera tilfällen, at öfwer 50 år samla egodelar, war han blifwen en rik man, det några hans egne minnesböcker utwisa. Han kunde således med ansenliga penningelån bistå nog många af sina landsmän, äfwen åtskillige af Rikets högste Herrar och Män, ibland hwilka några, i synnerhet en, förde en nästan Furstelig Stat, hwarföre de ock fingo förskrifwa honom ränta til 8 för hundrade; men andre, som til sin oumgängeliga nödtorft behöfde låna hans penningar, fingo dem för 6 och 5 procent, som alt årligen ökte hans rikedomar. Men han lefde ändå ej öfwerflödigt, antingen efter han wiste hwad det kostat at redeligen förwärfwa egodelar, eller af naturlig böjelse til sparsam och förnuftig hushållning. Kanske blef han också af några sine ofwannämde gäldnärers lefnadssätt öfwertygad, at yppighets efterdömen äro otroligt smittosam-

tosamme, ty de angripa ej mindre folks sinnen än egendom. Således i et fattigt land desto skadeligare, som de redan i förtiden förmått aldeles ödelägga de rikaste länder och bäst etablerade Monarchier.

Gouverneurens gifmildhet intygar Altartaslan och flere skänker uti Skara Domkyrka, men et Testamente af några hundrade daler S:mt til ortens twänne Fattighus är deraf det wackraste bewis, som wore fullkomligt om man igenfunne ännu et, nemligen någon anstalt til fattiga barns underwisning i Christendomen, at läsa i bok och at bli närande lemmar i det allmänna.

Et sälsynt prof af ädelmod fick hans måg Generalen Herr Johan Lilljehök förfara. Ty sedan hans första Fru Christina Håsthufwud, Gouverneurens enda barn, war utan arfwingar afliden, förklarade han Generalen Lilljehök för sin arfwinge i stället, som hade han warit des son. Men sedan han som Riks-Tygmästare war wid Leipzig slagen d. 13 Oct. 1642, och Gouverneuren den 9 i samma år och månad trädde i sit andra gifte med Fru Brita Kasle, ändrades wäl Testamentet til hennes fördel i det mästa, men Riks-Tygmästarens 4 efterlemnade barn med bägge deß senare giften, hwilka på intet sätt angingo Gouverneuren Håsthufwud, fingo dock af honom 12000 specie Riksdaler til skänks, med gods til 5000 R:dalers wärde, hwarförutan han til sönerna Friherrar Jacob och Anders Lilljehök särskildt afstod både Nyhausen i Lifland, hwartil den senare sig ock sedermera skref, och alla de gods, hwil-

ka Gouverneuren under Norköpings besluts wilkor in- nehade. Detta, som Drotningen stadfäste d. 13 Mart. 1649 wisar, til Gouverneurens ewärdeliga heder, at fadderskapet här ej fick ända med barnets död (Se Bil. Lit. B.).

Sine syskon och deras barn hade Gouv. Håsthuf- wud tid efter annan ihogkommit med några tusende Riksdalers penninge-hielp och annan werklig undsätt- ning; men det synes at desse, efter alla tiders wanlig- het, tykt sig af en så rik broder och blodsförwant bö- ra få mer, ehuru de efter Lag ej hade fordran til det aldraringaste. Deras sista qwittobref af Bolstads Prä- stegård den 28 Jan. 1653 synes utwisa bägge delarne, ty sedan de uttryckeligen widgådt det senare, så önska de Håsthufwud och hans Fru en god wälfärd; men sig samtelig en god ändalykt, liksom woro de ledsne wid detta lifwet, sen hoppet slog dem fel om större delaktighet i sin slägtinges egendom. Det är el- jes klart, at hans Systersöner, bägge Herrar Lager- crantzar, woro af honom uppdragne til den wärdighet, som altid hedrar deras åminnelse, och är ej mindre be- wisligt, at han för sine brorsöners fortkomst haft myc- ken omsorg, fast deras namn ej blifwit kunnige för ef- terwerlden, så at han ej heller finnes eftersatt den na- turliga plikt, som för syskon och blodsförwanter allom åligger (Se Lit. C.).

Hans sista Fru Brita Kasses twänne bröder och 4 systrar (se Lit. D.), fingo efter henne hans wackra e- godelar til arfs, hwaraf wäl Reductionen widkändes

det måsta; men deras erkänsla emot en så hederwärd Swåger, kunde derigenom så mycket mindre minskas, som det ingalunda war hans skuld, at de ej fingo njuta frukten af hans möda och kärliga wälwilja.

Herr Anders Erßon Hästhufwud hade således i från ringa början blifwit Gouverneur öfwer hela Ingermanland, öfwer Narwa, Iwanogrod, Jamo, Capori, Nöteborg, Nyhusen, Mitow, Braunsberg, Heilsberg, Marienburg, Werder, Riga, Ösel och Arensburg, samt Ståthållare öfwer alla deßa orter tilhöriga Land och Län.

Han hade commenderat i fält til häst och fot, wid Artilleriet, wid Fortificationen, uti och utan för fästningar, åfwen til sjös som Vice Ammiral. Han hade warit Kongl. Krigs och General Commissarius, Ministre, Cancellie- och Cammar-man, Landshöfdinge, Domare och Architect, och uti alt detta skickat sig som wara bör. Han war rik man, men hwarken girig, karg eller slösare. Han war hushållare och derwid Patriot, rättwis, ädelmodig och gifmild, på hwilket alt tydeliga och originale bewis äro för handen. I synnerhet, och som Kronan för alt, bör ihogkommas, at han tyks säkerligen warit angelägen om det enda nödwändiga. Hwad kan särdeles mer af en människa begäras, och månne icke en sådan Herres namn är wärdt at förwaras i ständig åminnelse åfwen til et litet prof af den Aldrahögstas hushållning, också i timmelig måtto, med människors barn.

Gou-

Gouverneurens bröst-stycke är i behåll, förträffeligen wäl målat, bättre än många senare tiders arbeten. Det wisar, at hans wäxt warit stor och ansigtet manligt, starkt och swartlagt, samt ögonen bruna.

Han ligger jämte bägge sina Fruar och enda dottren begrafwen uti sit eget wackra Graf-Chor wid södra dören i Skara Domkyrka, det Kyrkan ewärdeligen wid magt håller, enligt Biskopens Hr. And. Omänii och Consistorii förbindelse af den 18 Junii 1681, som tillika wisar at de, med Gouverneurens senare Frus arfwingar, ej förgätit wärden om så wärde Personers aska.

Bilagor.

Lit. A.

Gouverneuren Håsthufwuds egenhändiga Lefwernes beskrifning, sådan som den finnes uti ofwan omrörde skrifne Handbok, och igenom hwilkets framkommande i ljuset, hans ändamål dermed öfwer 100 år efter deß död nu ändteligen winnas må.

In Dei gloriam sunt hæc fatalia *ad perpetuam rei* memoriam annotata. Andreas Erici Håsthufvud.

Anno 1577 die 14 Septemb. in provincia Dall ad Vestrogotiam natus.

Anno 1601 aut 1602 in S. R. M:tis R. Caroli Cancellario Referendarius.

Anno 1603 Commissar. & Prætor in Smolandia in districtu Westerwik per duos annos.

Anno 1605 Præfectus in districtu Scharensi ad 4 annos.

Anno 1608 matrimonialiter cum uxore mea copulatus in Hårlingstorp, cum virgine Anna Ållenskiöld, filia Laurentii Jonæ viri nobilis & generosi die 11 7:cb.

Anno 1611 in bellum contra Danos vocatus a S. Rege Carolo cum Campi Maresch. Jespero Matthiæ.

Anno 1612 Capitaneus Equestris constitutus, Magister Equitum 300 equorum.

Anno 1614 finito bello Danico in Aulam vocatus à S. Rege Gustavo Magno & Adolpho & S. R. M:tis Architriclinus constitutus.

Anno 1614 die 8 Martii nata est filia mea Christina, mox baptizata, & eodem anno in bellum iterum contra Muscos transmissus.

Anno 1615 a S. Rege Gustavo nobilitatus Narviæ quando ex Campo hostili reversus.

Anno 1615 Castellanus in Arcem Ivangorod in Ingria constitutus & usque in annum 1620 p:fui.

Anno 1620 Commissarius in Finlandia constitutus & cum militib. Finn. ad obsidionem civitatis Rigæ vocatus 1621.

Anno 1621 occupata Riga & Mitovia, Castellanus arcis Mitoviensis constitutus in Curlandia.

Anno 1622 Gubernator in Narva & provinciarum Ingriæ & Alentacka usque in annum 1626 a S. R. M:te confirmatus.

Anno 1626 constitutus Vice Admiralis in navigali obsidione contra Dantiscanos.

Anno

Anno 1626 Gubernator constitutus Brunsbergæ & super Diœcesin Ermlandens. in Borussia.

Anno 1627 Gubernator factus in Marienburg & super insulas majores & minores Werder usque ad d. 27 Julii 1628.

Anno 1628 Gubernator in Riga & super ejusdem districtum in Livonia, & ad Rigam veni die 27 Augusti.

Die 25 Octob. 1645 demiss. a Riga & die 26 Oct. veni ad Oeseliam ubi Gubernator constitutus.

Anno 1641 d. 18 Decemb. moritur uxor mea charist. Rigæ.

D. 9. Octob. 1642 stod mitt bröllop på Degenäs med Jungfru Brita Kasse.

Non opes, non gloria sed sola virtus & generosa origo.

Lit. B.

Riks-Tygmästaren Friherre Johan Lilljehöök (se Hr. C. Råd. och Ridd. von Stjernmans Matrikel Tom 1. p 70. n. 13. & p. 203. n. 1.) war gift 1. med Christina Håsthufwud, som dödde barnlös 1629 d. 8 Octob. 2. med Ingeborg Bååt † 1657 d. 30 Decemb. 3. med Christina Ulfsparre, som sedan fick Herr Gustaf Persson Natt och Dag.

Deras barn woro:

2. Jo-

2. Jacob Lilljehök g. m Brita Kruus dött utan son 1657.	2. Anders Lilljehök, skref sig Friherre til Nerpis, Herre til Håndelö och Nyhusen, det han af Gouvern. Håsthuswud bekommit. Detta lärer wara den Herren, hwilken gjorde sig så namnkunnig genom sin ogement dristiga Declaration, då han war Ambassadeur wid Brandeburgska Hofwet, och hwarom Pufendorf, antingen uti sin Hist. Caroli Gustavi, eller de Rebus Brandeb. talar, men den passagen är i de senare Editionerna utelämnad.	3. Ingeborg g.m. R.Rådet Gref Jöran Sperling, som efter hennes död war 2 gångor gift. Se Sw. R. Matrik. Tom. I. p. 26.	3. Beata Lilljehök war ännu ogift 1662.

Deße fyra Herr Johan Lilljehöks efterkommande woro de, som af Gouverneuren Håsthuswud fingo penningar och gods, hwarföre man dem ock här welat upteknä, och til deras heder anmärka, at åtskillige bewis äro förhanden, det de sin wälgerningsman och hans Änkefru efter honom, med årebetygelser och tacksamhet bemött både i ord och gerning så länge de lefde. Erkänslan plägar eljes rätt ofta uphöra sedan wälgerningen kan umbäras.

Lit. C.

Så mycket om Gouverneurens Syskon och deras efterkommande igenfinnes, har man här welat anteckna, dels til deras åminnelse, dels på det någon torde häraf få tilfälle, at mera eftersöka denna slägt, af hwil-

hwilken til äfwentyrs flere berömwärde Män sin Härkomst leda, åtminstone har jag welat meddela hwad mig i detta mål i händer kommit.

Herr Ericus Olai Kyrkoherde i Bälstad 1577. g. m. Hustru Gertrud Rasmusdotter.

Anders Erason Hästhufwud f. 1577 d. 14 Sept. † 1657 d. 5 Maj.	Erasmus, Kyrkoherde i Edsleskog på Dal, g. m. Rakel Ericsdotter, wart änka 1638 Hon lefde ännu 1652.	Per Ericsson g. m. . . . † 1651. — Gudmund war Länsman 1651.	Elin g. m. Bryngel Ericson i Ullebyn i Bolstad, de woro döde 1651.	Anna gift med Andreas Erici Pastor i Bolstad, war redan död 1651. Om de hade barn är ej anteknadt
1. Olof. 2. Eric. 3. Lars. 4. Andreas Erasmi. Desse 4 kallade sig Skog, och synes som de haft några krigstjänster, i synnerhet Lars och Anders, hwilka woro i Riga hos sin Farbroder Gouverneuren Hästhufwud.	Petrus Erasmi kallade sig Corylander, hade af Gouverneuren penningehjelp och war 1625 Präst.	Fyra döttrar hwilkas namn jag ej funnit.	Eric Bryngelson war död 1649.	

Elisabeth *) gift med Jon Olofsson. Enka 1670. Brodren Gouv. Håsthufwud gaf denna sin syster 1655 d. 24 Nov. Sjöbergs Sätesgård i Wästergötland, som hennes Söner sedan tilhörde, men om de utan arfwingar afledo, skulle Gården hemfalla Fru Brita Kafle och hennes slägt, som ock skedde.

Olof blef Adlad 1647 den 8 Maji och 1649 introducerad. Kallades Lagercrantz, slagen 1656 i stormen under Kexholm, som Öfwerste Lieut. War barnlös, men gift m. Margareta Kröger, som lefde Enka 1662. Se Sw. Matr. af Canc R. och Rid. Hr. v. Stiernman. T. I. p. 401. n. 398.	Eric Adlad 1647 d. 24 Novemb. och Introduc. 1652 äfwen med namn Lagercrantz. War då Capitain. G. m. . . . . . som sedan fick Öfwersten Pistolkors. Se Matr. T. I. n. 412.	Andreas Jonsson war hos Morbroderen Gen. Håsthufwud i Riga, men om honom fins ej mera.

Brita Elisabeth Lagercrantz til Sjöberg, gift 1671 den 2 Mart. på Björcka med Capitainen Bengt Uggla, som war f. 1642 d. 12 Aug. på Påarp. Son af Majoren Swen Jöransson Uggla til Påarp och Fru Margareta Bengtsdotter Kafle, Syster til Gouv. Håsthufwuds Fru Br. Kafle. Sedan Fru Brita Elisabeth Lagercrantz barnlös afledit, gifte sig Capit. Bengt Uggla andra gången med Fru Helena Regina Gyllengrip, och fick sin första Frus gård Sjöberg til arf efter sin Moster Gouverneurskan Håsthufwud.

Af Gouverneuren Håsthufwuds gods äro ännu åtskillige i hans berörde senare Frus Arfwingars händer, men af Säterierna intet mer än Sjöberg och Härlingstorp, hwilka, som Köpegods blefwo i Reductionen berustade. En last, den Skaraborgs Län i hela Riket ensamt måste på några sine Sätesgårdar draga och hwarom flere gånger på behörig ort öfwerlagdt är.

Här

*) För rummets skull har denna från Dotren af Kyrkoh. Erici Olai måst flyttas hit på denna sidan.

Här torde ej wara otjänligt at införa en Genealogisk kunning uti Uggle-Familien, emedan den slägten är med Gouv. Hästhufwud befryndad igenom hans Systersons ofwannämde dotter Fru Lagercrantz. Hennes Man Capitainen Bengt Svenßon Ugglas Faderfader Herr Clas Arvidßon Uggla til Påarp och Saleby (en Sonesons son af Hr. Sten Stures Råd, Hans Claßon til Sjögård, som lefde 1470 med sin Fru Ingeborg Johansdotter), war år 1597 Ståthållare på Elfsborg och Landshöfdinge. Han war 2 gånger gift, först med Fru Estrid Herr Knut Bengtßon Hårds dotter, med hwilken han hade 5 Söner och ibland dem ofwannämde Capit. Ugglas fader, samt 2 döttrar. Efter hennes död 1595 eller 6 tog han sig andra gången 1608 til hustru sin hushållerska, en bondepiga Ingrid Ericsdotter, sedan han förut med henne aflat 3 barn, en son och 2 döttrar.

Denna Ingrid med hennes 3 barn testamenterade Herr Clas Arvidßon af Saleby d. 14 Nov. 1608 halftannat hundrade daler, uti så godt mynt, at 2 mark göra et lod silfwer, utan alt widare arf i löst eller fast. Testamentet är jämte honom sielf underskrifwit af hans söner Hr. Jöran, sedermera Kammar-Råd, och Hr. Knut Clas söner, hwaruti han ibland annat förmäler, „at efter han ej kunde i sin sjuklighet „längre hålla hushållet med tjänstefolk wid magt, icke „eller wil förfoga sig under någon annans hand och sig „slätt öfwergifwa, förnimmer sig icke heller wara Man, „at begära sig någon Enka eller Jungfru af Adel (som

 „wäl

„wäl wara borde), och nu i sin ålderdoms swaghet up-
„rätta någon Frustufwa, för sådane och flere sina
„ringa skäls skull, och efter han haft någon tid i sit hus
„och tjänst en ärlig Dannemans dotter Ingrid Eriks-
„dotter, som hans hus med trohet förestådt och honom
„i sin sjukdom wäl skött, lyft och ledt, och ändock de
„af slägt och börd ej äro hwarannars likar, som han
„henne ock derföre hwarken emot sig eller sine barn haf-
„wa och hålla wil, dock efter det sig så hafwer tildra-
„git, at de hafwa sig try barn emellan, om dem han
„ej annat kan än draga faderlig omwårdnad, ty har
„han tagit denna Ingrid med bägges deras barn til
„äkta, icke at hålla efter något Adelsstånd, utan som
„en fattig hustru och hushållerska, sig och sine k. barn
„til en trogen, ödmjuk och wälwillig tjänarinna,„ som
orden lyda.

Efter Herr Clas Arvidsons död gifte denna Ingrid Eriksdotter sig andra gången med en ringa person, sedan hon öfwer Testamentet fått en gård Enebacken kallad, om 3 Lißp. smörs ränta. Hennes Son Hillebrand Claßon blef upfödd hos sin halfbroder Ståthållaren Herr Jacob Uggla och hans Fru Anna Olofsdotter Stake, hwilke drogo för honom den försorg, at han kunde tjäna sig up til Major, och fick til hustru Fru Maria Jöransdotter Ekeblad. Han trodde sig då böra taga lika arf med halfsyskonen efter sin och deras fader, och förde derom år 1652 med dem proceß i Götha Hofrätt: men d. 29 Nov. samma år stadfäste Hofrätten Fadrens ofwannde Testamente af d. 14 Nov. 1608.

Der-

Dermed gick Majoren Hillebrand Uggla til Revisionen, hwarest d. 19 Oct. 1653 Drottning Christina gillade Hofrättens dom, som alt finnes in originali på det gamla Uggle-famillens gods Påarp. Men detta war ej nog, utan halfsyskonen wille ej heller erkänna Herr Hillebrand för Adelsman, hwaröfwer han sig hos Drottningen i underdånighet beswärade och fick derpå i Upsala d. 15 Nov. 1653 et sådant swar, at „ändock Majo„ren Hillebrand Ugglas stånd och Adelskap kunde af en „eller annan orsak och särdeles fadrens gjorda disposi„tion, disputeras, likwist emedan han, ehuruwäl af „ofrälse qwinna, dock äkta säng född är och 1622 års „Privilegium per expressum undantager hwad för den „tid skedt war, han ock alt detta förutan, hafwer med „sin långliga troana tjänst gjordt sig af fäderneslandet „meriterad; ty wil Kongl. Maj:t äfwen af särdeles „gunst och nåd härmed sig förklara, at han bör och skal „hållas för en rätt Frälse och Adelsman, dock härmed „icke förstådt arfwet efter fadren, hwaröfwer redan „dömt är.

CHRISTINA.

Denne Majoren Hillebrand Uggla, son af den ofrälse qwinnan, lemnade efter sig 4 söner och 2:ne döttrar, samt uti dem en ganska talrik Posteritet in til närwarande tid.

Lit. D.

Fru Brita Kasles Bröder och Systrar.

1. Vice Presidenten i Götha Hofrätt Herr Erland

 Kasle,

Kafle, g. m. 1. Brita Carlsdotter Månesköld. 2. Brita Wernstedt.

2. Capitainen Åke Kafle g. m. Ebba Knutsdot. Soop.

1. Margareta Kafle, g. m. Majoren Sven Jördhsson Uggla på Pjarp.

2. Märta Kafle på Bierka, g. m. Öfw. Lieuten. Clas Christopher Ekeblad til Wästol. Slagen 1658 i Preußen.

3. Anna Kafle på Härlingstorp † ogift.

4. Christina Kafle, g. m. Öfwersten Johan Jacobsson Uggla på Saleby.

6.

RiksMarsken Grefwe Lars Kagges Lefwerne *).

Lars Kagge, Grefwe til Sölfwitsborg, Friherre til Tockmajerfwi, Herre til Fiällskefte, Kaggeholm, Natersberg och Sjöstorp, Swea Rikes Råd, RiksMarsk, General Fältherre, President i Kgl. Krigs-Collegio, samt Lagman öfwer Östergöthland, föddes på sin fädernes-gård Kjellstorp i Westergöthland d. 1 Maji år 1595. Han härstammade af de gamle Kagge och Härde slägter, som då redan warit länge i heder och uti höga ämbeten giordt sig wäl förtjänta af Riket; men han bragte sit anseende ännu högre än alle hans förfäder, genom egen tapperhet och försiktighet, hwil-

*) Det är författat efter RiksMarskens widlyftiga och mig i original handskrift meddelte Personalier, för hwilka jag har at tacka Hr. Nils Henr. Ascan Sivers.

hwilket bör lända honom til så mycket större beröm, som han ifrån gemen soldat tjänade sig up, från det ena steget til det andra, ända til det högsta en undersåtare kunde nå. Hans fader war Nils Kagge til Kjellstorp, Fjällskefte, Swanserud och Styrestad, Kammarherre hos Konung Carl 9:de, och modren Fru Brita Larsdotter Hård, som förde i wapnet en röd Sparre öfwer en hel gul Lilja och twå halfwa Liljor ofwantil emot Sparren i blått fält. De öfrige hans förfäder woro följande på

Fädernet.

Erland Matsson Kagga wälbyrdig Swen och Höfwidsman på Stäkaborg.	Catharina Axel Persdotter til Roswik.	Peder Ericsson til Granhammar.	Catharina, N.N. och Ridd. Arendt Bengtsons dotter til Ekolsund.	Brun Swensson til Häggetorp och Tådene.	Elin, Bengt Djurssons dotter.	Sigge Larsson til Sundby och Skåfleby, Sw. Rik. Råd och Riddare.	Brita, Bengt Anderssons dotter til Sjögerås.

Nils Kagge til Brogård, Landshöfdinge på Elfsborg.	Anna Pedersdotter til Granhammar.	Lenart Brunsson til Bronäs.	Catharina Sparre til Sundby.

Matthias Kagge til Kjelstorp och Bronäs. Konung Erics Ammiral.	Elin Linnarts dotter af Bronäs.

Nils Kagge til Kjelstorp rc. Konung Carl den Njondes Kammarherre.

Möder-

Möderne t.

Oluf Pedersson til Segerstada, Liljesparre, Höfdinge på Calmare år 1490.	Gunnila Bård, Lars Ivansons dotter til Hälsiryd eller Kalseryd.	Thord Björnsson Store til Högelita och Torstorp.	Kirstin, Håkan Nilsson Totts dotter af Dannemark. Hon förde Totte-wapnet. (*)	Knut Ribbing til Fästeryd. Befallningsman på Calmare och 1545 på Cronoberg.	Kirstin, Gustaf Matssons dotter til Lind och Tostu, förde Sparren och kring honom 3 röda rosor **).	Olof Arvidsson til Torpa. Sw. Rik. Råd, som uptog Stenbockewapnet	Karin Haraldsdotter Lake. (†)

Peder Bård, uptog möderne-wapnet. Sw. R. Råd och Rid. samt Befallningsman på Stockh. Slott.	Karin Store til Högelida och Torstorp.	Nils Knutsson Ribbing til Swanseryd.	Anna Stenbock til Torpa. Drottning Catharinas Faster. (††)

Lars Pedersson til Segerstad. Höfwidsman på Nykjöping.	Brita Ribbing til Swanseryd.

Brita Larsdotter Bård til Kjelstorp och Swanseryd.

Första

*) Uti Personalierne kallas denne Thord för Iwar Store och hans Fru nämnes Kirstin Krabbe, Håkan Larssons dotter til Kisa; men är rättadt efter Herr C. R. och R. von Stiernmans Höfd. M. p. 21.

**) Sägs i Personalierne warit af Winstorpa Slägten; men se Höfd. M. p. 291.

†) Kallas af Hr C. R. och R. von Stiernman Karin Anders dotter. H. M. p. 226. Likaså af C. R. Peringsköld i Genealog. öfwer Stenbocke-familjen; men Karin Haraldsdotter af Messen. i Theatr. Nob. Svec. p. 37. Ornewinge Gen. Brahæa p. 43. Här i Personalierna och i Holmbergs Skrift öfwer Grefwin. B. M. Stenbock.

††) Kallas orätt i Personalierna för Brita Stenbock. Se H. M. p. 105.

Första ungdoms åren tilbragte han uti sina föräldrars hus, hwarest förnämsta omsorgen om hans upfostran bestod uti at lära honom sin Christendom. Til andra studier blef han icke egenteligen hållen, hälst han alt ifrån barndomen wisade mera hug för krigswäsendet än boken. Sedan togs han i huset til Herr Eric Ribbing til Hwargarn, hwarest han upfostrades til det 14:de ålders året, då Konung Carl 9:des Drottning Christina begärde och fick honom uti sit Hof. Det är just icke allmänt, at Hof-lefnaden gör ungt folk lyckeliga; men för den unge Kaggen, som förde sig up med största beskedlighet, slog det wäl ut. Han want under den tiden så stor nåd hos då warande Arf-Prinsen, sedermera den odödelige Konung Gustaf Adolph, at år 1611, när Danska fegden börjades för segelfartens skull til Lifland, och KronPrinsen på sin Herr Faders befalning skulle följa en del af Armeen neder åt Småland, begärde han af Drotningen at få Kaggen med sig, hwilket ock blef bewiljadt. För en yngling, som hade lust til krig, kunde fördelaktigare tilfälle aldrig gifwas, emedan han fick wara med wid Risby, upwarta den hjeltemodige Prinsen, samt biwista och se alla de förrättningar, som företogos af Swenska Armeen; hwilken efter de Danskes egen berättelse under Riks-Marsken Caspar Kruses anförande war 24000 man stark. Wid alla tilfällen der Kaggen war med, wisade han sig trogen och oförsagd, hwilket så behagade Prins Gustaf Adolph, at han tog honom aldeles til sig och gjorde honom til sin Lif- och Kammardräng. Men

Kk dets

Sw. Bibl. D. 4, A. 33.

detta kriget slöts innan kort nemligen år 1613 genom Fredstractaten, som afgjordes på Skånska gränsen wid Knäröd och Ulfsbeck.

Så snart det war til ända, wände Gustaf Adolph, som nu mera war utkorad Sweriges Konung, sina wapen emot Czaren Michael Foedorowitz Romanow, til at understödja den rätt til Ryska Kronan, som Ryssarne sielfwe genom sit eget wal lemnat hans Broder Hertig Carl Philip, men nu, för Hertigens långa uteblifwande åter betagit honom. Uti denna fegden följde åter Kaggen med, biwistade belägringarne för Andowa och Plescou, tog wid et tilfälle en Rysk Öfwerste til fånga, sedan han förut med et skott blesserat honom, och låt förspörja åtskilliga tapperhets prof. Det behagade den unge Konungen så wäl, at han begåfwade Kaggen med en Summa penningar, och skickade honom til Förenta Nederland med föreskrift til Prins Moritz af Oranien på det denne modige Ädlingen der måtte få lära krigskonsten af grund. Til följe häraf reste han år 1616, kort förr än Stolbowiska freden slöts, åt Holland och tog der tjenst wid Prinsens Gardie, hwarunder han gick tu år som gemen och det tredje som Gefreyter. Men han höll sig icke endast wid gewäret, utan han skaffade sig ock på den tiden, utom färdighet i Ridderliga öfningar, en grundelig insigt i Geometrie och Fortification, hwilket Konungen uttryckeligen befalt honom wid hans afresa.

Sedan stilleståndet med Spanien år 1609 war slutadt, hade Republiqven ingen fegd med någon. Det

war

war orsaken, at Kaggen icke fann sin räkning at länge tjena här, efter han intet tilfälle hade at föra til utöfning, hwad han hade lärdt. Han beslöt altså, at gå uti Konungens tienst af Frankrike. Men som der ej heller war annat at syssla än med inbördes oroligheter, ändrade han ock den tankan och tog tienst hos Chur-Fursten af Pfaltz. Denne Prins, som då blifwit wald til Konung i Böhmen, under namn af Fredric 5, hade i Nederland en Öfwerste wid namn Herman Frank, som der til hans tienst wärfwade et Regemente. D:rwid låt Kaggen antaga sig för Fändrik och följde Regementet åt Böhmen, hwarest han wid åtskilliga skarpa scharmytslingar blef brukad. I synnerhet blef han under Grefwens af Mansfeld anförande commenderad med Regementet uti belägringarna för Modian, Preschewitz och Bisech, och war tilstädes wid deras eröfrande. När han sålunda uti fyra år försökt sig uti främmande land, begaf han sig genom Tyskland, Holland och Danmark hem til Swerige igen, och ankom til Stockholm i April månad 1620.

Wid den tiden stod Konung Gustaf Adolph i beredskap, at oförmärkt göra en resa åt Tyskland tillika med PfaltzGrefwen Johan Casimir. Som nu Kaggen, utom de prof han förr wisat, gjorde Konungen godt besked och stort nöje uti alla de stycken, Hans Maj:t efterfrågade, fick han ej allena jämte en Summa penningar en Fändricks plats wid Östgiötha Regemente, som då stod under Öfwersten Bengt Kasles befäl, utan Konungen befalte honom ock, at wara sig på den tilärnade resan följaktig. Detta war honom i synner-

het en måtalös förmån, ty dels fick han derunder tilfälle
genhet at bese måst alla de förnämsta Hof, städer och
fästningar i Tyskland, dels kom han för sina wackra e-
genskaper hos Konungen i sådan utmärkt nåd, at när
Konungen skilde alla andra från sig, til at wara så
mycket mera okänd, behölt dock Hans Maj:t Kaggen
altstadigt hos sig. Af denna nåd erhöll han wid åter-
komsten til Swerige det prof, at Konungen gjorde ho-
nom först til sin HofJunkare, sedan, år 1621 uti Mar-
tii månad til Capitain Lieutenant, i Maji månad til
Capitain och i Junii til Regements Qwartermåstare
wid förenämde Bengt Kafles Regemente.

Samma år när kriget med Pålen åter gick an och
Konungen så godt som började fälttåget med staden
Rigas belägring, följde han efter med Östgiötha Re-
gementet. Under belägringen anförtrodde Konungen
honom at förfärdiga en aproche och galleri öfwer stads-
grafwen, hwilket han lyckeligen werkstälde. Sedan
denna fästning gått öfwer följde han Konungen för
Mietau, som likaledes blef intagit, och Pålska Armeen
slagen ur fältet. Emot wintren blef han tillika med
Regementet commenderad til Pernau. Der hände, at
då warande Öfwersten wid Regementet Arvid Hård
så wäl som Öfwerste Lieutenanten och Majoren oför-
modeligen dödde. Konungen befalte derföre Kaggen
at stå Regementet före och hjelpa Ståthållaren at no-
ga akta både Staden och Slottet, hwilket med wanlig
trohet blef wärkstäldt. Året efter, när Gref Johan
Baner blef Öfwerste för Östgötharne, förordnades
Kaggen til hans Öfwerste Lieutenant och följde åter

Konun-

Konungen för Mictau, der Pålska Armeen stod. Men wid samma tid slöts åter stillestånd mellan Swerige och Pålen: ty blef han med Regementet hemförloswad och fick 3 år wara hemma i fäderneslandet: en förmon den han på lång tid icke åtnjutit.

Medan han nu war hemma fattade han tyckt för Fröken Agneta Ribbing, RiksRådet och Gouverneurens i Östergöthland Herr Lindorm eller Lenart Perßon Ribbings til Måßebo och Nås dotter med Fru Märta Bonde til Säckestad. Med henne blef han 1624 förloswad; men för hans frånwara och många förrättningar, mereudels i främmande och fiendteliga länder, skedde ej bröllopet förr än år 1628. Ty år 1625 om wåren tog Konungen honom allenast för hans person med sig til Lifland och förordnade honom til General Adjutant öfwer hela Infanteriet, til des Hans Maj:t intagit Birsen. Då befalte Konungen honom tillika med Öfwersten Eric Creutz samma fästnings förswar. Strax efter började Pålackarne belägra samma stad; men deße twå höllo sig så tappert, at de förswarade både sig och staden, til des Konungen lemnade fienderna batallien wid Wallhof och der slog dem ur fältet. Genom den seger blef Birsen undsatt. O. L. Kagge fick sedan befalning at blifwa hos då warande Fältherren och Gen. Gouverneuren öfwer Lifland Gref Jacob de la Gardie och commendera 8 Compagnier af Westgötha och Smålands Knektar, hwilket han gjorde alt til des manskapet blef förlagt i Garnison. Derefter fick han lof af Fältherren at resa til Swerige.

Men nya hinder tilstötte. När han kom til Narwa mötte honom Konungen och befalte honom blifwa qwar, samt föra befälet öfwer Narwa och Iwanogorod med des underliggande Län, til Gouverneuren Nils Ahßerson Mannerskölds ankomst. Den måste han afbida til den 26 April 1626, då han omsider fick resa öfwer til Swerige. Men han war knapt hemkommen, förr än han undfick Konungens befalning at taga Östgötha Regemente til fot och dermed wara Konungen följaktig åt Preußen. I följe deraf skyndade han med manskapet öfwer sjön och war tilstädes när Pillau, Braunsberg, Frauenburg, Elbingen, Marienburg samt flere orter, dels med dagtingan, dels med stormande hand, bragtes under Konungens lydna. Den 2 Julii sände Konungen honom med 1500 musqveterade på prämar och båtar at intaga Dirschau. Det förrättade han lyckeligen utan någon manspillan, ty fienderna förskräktes af hans annalkande, förlupo staden och lemnade den i hans händer. När Konungen landwägen kom efter och med nöje förnam at Kaggens expedition så wäl aflupit, anförtrodde Hans Maj:t honom denna orten, den han sedan bibehöll hela sommaren och påföljande winter.

Året efter, 1627, när Konungen åter kom med Swenska Armeen åt Preußen igen, lade Konungen af Polen sig med hela sin Armee en half fjerdings wäg ifrån Dirschau. Som Konung Gustaf Adolph wäl såg i hwad fara staden och hans folk derigenom swäfwade, låt han förstärka Garnisonen med 2000 til fot och updrog Kaggen at fortfara med sit Commendantskap, under

under det Hans Maj:t sielf ryckte för Strasburg, belägrade och intog det. Imedlertid hade Kaggen både dag och natt at göra med de oroliga Polackarna, som hade sit läger så nära intil honom; men genom en ständig och outtröttelig wakſamhet hindrade han fienderna at något uträtta.

Mot hösten när Konungen rykte til Swerige igen, losirade han Kaggen at få följa efter. I anledning deraf kom han i Novemb. månad til Stockholm; men han blef straxt beordrad at genom natt och dag skynda til Calmar och åtaga sig stadens förswar, emot Konungen af Polen, som i Dantzig och Putzig skaffat folk och skepp tilsamman, at dermed öfwerraska denna fästning. Här förblef han til den 21 Decemb. då han blef aflöst, sedan man såg at Polska anslaget stadnade. Sedan fick han omsider njuta någon stillhet, så at han år 1628 d. 9 Martii fullbordade det förr aftalda ägtenskaps förbund, hwilket skedde på Måßebo i Östergöthland. Men den krigslåga, som härjade andra delar af Europa, tilskyndade honom snart nya oroligheter.

Sedan den olyckliga Böhmiske Konungen Fredric 5 blifwit slagen år 1620 på Hwita Berget för Prag, hade segerwinnaren Kejsar Ferdinand 2 giordt sig mästare af nästan hela Tyskland och så förtryckt Protestanterna, at Evangeliska wäsendet stod i yttersta fara. Wallenstein hade nu med sin Armee hunnit ända til Stralsund och ansatte det med så hård belägring, at staden nödgades söka Kon. Gustaf Adolphs och Swenska Kronans förswar, hwilket dem ock bewiljades. Den tappre Kaggen, som 3 dagar efter sit bröllop blifwit Öf-

wer-

werste för Östgötha Regemente til fot, fick då d. 9 Novemb. befalning at gå med Regementet först til Calmar och så straxt til Pommern. Detta efterkom han så oförsumineligen, at han den 27 i samma månad war med hela Regementet i Stralsund. Här wankade nu tilfällen at wisa både mod och försiktighet, i det fienderna detta och hela följande året gjorde många skarpa anfall på staden; men de blefwo icke allenast manligen åfwyste, utan dem tilfogades ock mycken skada genom de belägrades utfall. Omsider blef han d. 9 Decemb 1629 återkallad til Swerige igen; hwarest han fick dröja til des Konungen i Junii månad år 1630, för de Evangeliskes wälfärd samt sin och Rikets säkerhet, nödgades föra sin Armee på Tyska botten. Då följde Öfwerste Kagge med Hans Maj:t först til Usedom. Då fienden derifrån war förjagad, blef han tillika med General Leßle commenderad på båtar och prämar åt Wollin, hwilken ort de straxt intogo och besatte, efter fienden dagen för deras ankomst öfwergifwit densamma. Sedan befalte Konungen honom gå tilbakas til Usedom och hålla Anklam och Wolgast bloqverade til sjös: hwilket han äfwen förrättade med så god framgång, at fienderna måste öfwergifwa och inrymma honom samma orter. Året efter, sedan han warit Konungen följaktig wid Loitz och Demmins intagande, fattade han efter Fältmarskalken, Gref Åke Totts begäran anslag på Gripswald, hwarutur Kejserlige Commendanten Perusi med sina utfall ofta gjorde Konungens folk mycken skada. Til at wärkställa detta företagande gick han dit åt med 300 Ryttare och 500 Soldater. Då fienderna

na märkte hans antågande, kommo de honom emot i slagordning, men Öfwerste Kagge föll dem an med sådan lycka, at efter et skarpt fäktande tog han Commendanten, som af et dödeligt skott war blesserad, til fånga, dref fienderna på flykten och följde dem in i den yttersta porten, den han med sit manskap besatte. Fjerde dagen efter då Fältmarsk. Tott kom dit, nödgades besättningen gifwa sig. Denna hjeltemodiga förrättning erkände Konungen med den nåd, at han förärade Kaggen et skönt gods.

Sedan befalte Konungen honom at blifwa wid den Meklenburgiska Armeen, och under Hertig Johan Albrecht af Meklenburg commendera densamma. Men han fick icke blifwa längre derwid, än til des han eröfrat Slottet Mirov. Då undfick han Konungens bref at lemna alla Entrepriser, ehuru godt hopp man kunde hafwa om dem, och ofördröjeligen secundera Hans M:t med 5000 man, emedan Kejserlige Generalen Tilli hade satt sig för Konungens läger med hela sin Armee, i upsåt at bestorma det. Han skyndade sig förden skul med största flit til Hufwud-Armeen; när Tilli förnam at Konungen erhållit denna förstärkning och war sinnad at gå löst på honom, drog han sig tilbaka öfwer Elfwen wid Tangermünde, och böd til at afskära Konungen Passet emellan Pommern och Mark. Til at hindra detta, skickade Konungen Kaggen förut, at försäkra sig om Passet wid Havelberg. Wid ankomsten fann han der för sig en del af Kejserliga Armeen, med hwilken han några timar måste fäkta, innan han kunde få fast

Ll fot.

fot. Han bemägtigade sig likwäl Paßet och höll det Konungen tilhanda, då Hans Maj:t twå dagar efter kom med hela Armeen och gick åt AltBrandenburg. Derifrån blef han utcommenderad med 1000 Ryttare och twå Regementer Dragoner, til at intaga Zerbst, hwilket han med en ogemen lycka utförde, i det han innom 4 timars tid intog staden, nederhögg 300 och gjorde 400 til fångar.

Efter denna förrättning följde han Konungen til Wittenberg, i förhoppning at få qwarblifwa wid Konungens Armee. Men aldenstund Hans Maj:t befarade, at de Kejserlige skulle gå genom Magdeburg och komma honom på ryggen, befalte han Kaggen gå med sina Regementer åt Brandenburg igen och taga wara på de omkringliggande orter. Kort derpå erhöll Konungen den stora segren wid Leipzig, hwarefter Hans M:t befalte Kaggen wäl besätta Brandenburg och bloquera Magdeburg. Til den ändan intog han först Schönbeck, twå mil från Magdeburg, sedan belägrade han Saltz och twingade det at gifwa sig på nåd och onåd, och ändteligen slog han 9 Compagnier Ryttare för Wansleben, det han strax berände och inbekom, så at Magdeburg kort derefter måste gifwa sig i Konungens händer.

Utaf deßa berömliga och lyckliga actioner blef Konungen föranlåten, at updraga honom commando öfwer den Schlesiska Armeen, som då under Generalen Jacob Duwalls anförande war förenad med ChurFurstens af Saxen Armee. Men aldenstund Kaggen härutinnan undskyllade sig, skickades han med 6000 man

af

af Fältmarskalken Gref Baners Armee, at först bitråda LandGrefwen af Hessen emot General Pappenheim, och sedan understödja Hertig Jöran af Lüneburg. På detta tåg giorde han bemälte Furstar ansenliga tienster, intog Heiligstadt för Hertigen af Lüneburg och twingade Duderstadt, at på nåd och onåd gifwa sig til samma Prins: blef ock af dem för denna undsåttning ogemeent wäl undfången. Men midt under deßa förrättningar erhöll han Konungens bref och fullmagt, at begifwa sig til Magdeburg och föra öfwerbefäl i staden så wäl som de i des Stift liggande Slott och städer. Wid denna syslan blef han sedan qwar, til des den store Konungen uti slaget wid Lützen olyckeligen omkom. Då blef han af RiksCancelleren Gref Axel Oxenstierna förordnad til Öfwerste wid LifGardet och General Major under Hertigen af Lüneburg. Uti denna beställning war han wid Rinteln, när Kejserl. Armeen under Grefwen af Gronsfeldts commando kom och bloqverade samma stad på andra sidan om Weserströmmen. Och som här tarfwades hurtigt och skyndsamt motstånd, tog han alt Rytteriet samt Dragonerna, satte 1000 Musqveterare bak på Ryttarnes hästar och gick under faveur af några Canoner öfwer Weseren in i fiendens approcher. Der grep han de Kejserlige an, lade ned 2000 på platsen och tog 2500 til fånga med 4 Corneter, 17 Fanor, alla Stycken, ammunition och bagage.

Kort efter belägrade Hertigen staden Hameln. När alla batterier och minor dertil woro färdige, gick General Kagge ut med en del af Armeen til at hindra fiendens undsåttning. Under wägen blef han af de Kej-

 serli-

serlige angripen, men han förswarade sig så wäl, at fienderna blefwo slagne och drifne til rygga. Dock undfick han härwid et skott uti låret. Men härmed war man ej befriad från fienderna. Hameln war dem en angelägen ort, så at de sökte med all magt uphäfwa belägringen, och kommo Generalerne Gronsfeldt och Merode sielfwe med 15000 man i det upsätet. Emot dessa beslöt Hertigen at gå i fält. När det skedde war Kaggen ännu icke frisk ifrån sin blessure: men det oaktadt låt han hjelpa sig til häst och biwistade det blodiga slaget, som förefoll en mil ifrån Hameln, hwaruti Kejserliga Armeen blef fullkomligen slagen och måste lemna 7000 döde på platsen, 3000 fångar, 33 Cornetter, 49 Fanor, 20 Stycken jämte all ammunition och bagage: härpå måste Hameln ändteligen gifwa sig. I lika måtto blef staden Osnabrügg belägrad och intagen.

Härigenom wöro dessa orter rensade från fienderna. RiksCancelleren Gref Oxenstierna fann derföre nödigt, at söka dem närmare i hjertat af deras länder. För den orsaken fick General Kagge ordres at med 3 Regementer til häst och twå til fot begifwa sig up åt Bäjern til Hertig Bernhards af Weymar Armee. Med detta folket kom han fram i October månad 1633, då man beslöt at företaga staden Regensburgs belägring. När nu densamma skulle begynnas skickades Kaggen förut med 3000 man. Under marchen angrep han och intog staden Kelheim med stormande. Derpå blef Regensburg inspärradt och måste efter några dagars förlopp gifwa sig: och som Hertigen straxt efter reste in i staden, lemnade han åt Kaggen befälet öfwer hela Armeen.

meen. D. 1 Jun. 1634 belägrade han Donawerf. Derwid blef han skuten i halsen: men icke des mindre intog han Slottet efter 11 dagars förlopp.

Sedan Hertigen hade gjordt sådan anstalt wid Regensburg, som i den tiden låt sig göra, ryckte han up med Armeen och antwardade staden med derhos i Öfwer-Pfaltz och Bäyern liggande Slott och Städer uti General Kagges händer. Men detta war en lika så wigtig som äfwentyrlig post. Ty icke långt efter drogo Kejsaren, Churfursten af Bäjern och de Spanske sin magt tilsammans, så at deras Armee räknades til 65000 man. Dermed ansatte de med all magt de kringliggande orter och belägrade sielfwa Regensburg. General Kagge gjorde dem wäl alt det motstånd, som kunde göras af en käck Öfwer-Commendant och Gouverneur: afslog dem ock sju starka och häftiga stormar; men dels blef han sielf skuten i bröstet, dels begynte krut fattas, dels såg han sig ingen undsättning kunna förwänta. Derföre upgaf han staden med et hederligt accord för sig och besättningen.

Inom 13 månader hade wår General fått trenne skott, på det sätt at det ena icke war läkt, förr än han fick det andra. Det nödgade honom at söka tilstånd til at på någon tid komma hem til fäderneslandet: hwilket RiksCancelleren samtykte, så wäl i anseende til hans många krigsbeswärligheter och undfångna skador, som enkannerligen på det han måtte wara RiksMarsken til hjelp wid nödiga författningars görande emot Konungen af Polen, emedan stilleståndet med samma

Krona snart lopp til ända. Dermed tog han afsked från Tyskland och kom sent om hösten hem i fäderneslandet. Wåren derefter blef han af Kongl. Förmyndarne och Regeringen förordnad til General Major öfwer Preussiska Armeen til häst och fot. I den beställning gick han under Riksmarskens anförande öfwer til Preußen och gjorde alla de anstalter, som et tilstundande krig med Polen syntes fordra. Men efter et stillestånd på 26 år på blef uprättadt båda Kronorna emellan, kom han om hösten tilbakars til Swerige igen, hwarest han kort derpå förordnades til KrigsRåd och Ledamot i Kongl. KrigsCollegio.

År 1641 blef han i anseende til sina förtjänster kallad til Rikens Råd. Tu år derefter, då Konung Christian 4 i Dannemark twingade Swerigės Krona at fatta wapen til sit rättmätiga förswar, förordnades han at under Fältmarskalkens sedermera RiksMarskens Gref Hinric Horns anförande wara General Lieutenant öfwer hela Armeen, hwarpå han i Skåne och Halland halp til at infräkta Helsingborg, Landscrona och Laholm. Då Konungen i Dannemark sökte til at göra diversion i Westergöthland genom en Armee från Norrige, som anfördes af General Gouverneuren Hannibal Sehested, gick General Kagge emot samma Armee med en Corps troppar, satte sig efter RiksDrotzen Gref Pehr Brahes inrådande, som då war i Götheborg, med prämar och flottar öfwer in på Hisingen, slog der fienderna, tog af dem 6 fältstycken, och dref dem ur de skansar, hwarutur de ordat de Swenske. Året efter kom Konungen sielf med sin skeppsflotta för Göthe-

theborg, och drog starka partier ur Norrige och Halland, i upsåt at belägra denna staden. Men Götheborg blef icke allenast undsatt af General Rüggi, utan han dref ock General Sehestedt tilbaka öfwer den skepsbrygga han slagit wid Bohus öfwer Götha Elf, gjorde sig mästare af sjelfwa brön, gick deröfwer och slog läger utanför Bohus, det han efter all förmodan hade innan kort eröfrat, så framt icke freden wid Brömsebro kommit emellan.

Efter detta krigets slut förordnades han til Lagman i Östergöthland, efter Herr Pehr Baner, den 31 Dec 1644. År 1648 d. 29 Febr. kallades han til Fältmarskalk. 1651 hedrades han med Friherre namn och fick Tockmajärfwi i Ingermanland til Friherreskap. Men tu år efter uphögdes han til Grefweligt stånd, då han i förstone fick Mariestad til Grefweskap och sedermera Sölfwitsborgs Län uti Blekingen såsom en förbättring. Hos Konung Carl Gustaf war han icke uti mindre nåd än hos Drotning Christina, i det högbemälte Konung för sit fälttog til Polen ofta inhämtade samt brukade hans råd, och i synnerhet wid sin afresa anbefalte honom Swenska krigsmagten. Men en swår sjukdom hindrade honom hela tiden at göra Konungen och Riket den tjenst han gerna önskat. Omsider år 1658, då Konungen inweklades uti krig med Dannemark, blef han emot allas förmodan så återstäld til hälsan, at han efter hög Kongl. befalning kunde åtaga förswarswerket i Stockholm, det han förestod til slutet af år 1659. Då undfick han befalning at resa til Wennersborg, til at afwärja et infall utur Norrige, som Konun-

nun-

nungen af Dannemark ärnade företaga: som nu Konungen wid samma tid kom til Götheborg, mötte R. R. Kagge honom der och mottog ytterligare befalning derom. I anseende til sin höga ålder, ortens och tidens beswärlighet och flera wigtiga skäl, hade han gerna undanbedt sig denna expeditionen: men af kärlek til Konung och fädernesland, gick han utan försummelse åstad och rykte med Armeen öfwer gränsen in i Aggerhus Län. Det första han der gjorde war, at han uphäfde 2 Compagnier Dragoner jemte 1 Compagnie Ryttare, tog Officerarne til fånga och eröfrade Fanor och Estandarter. Derpå gick han med RiksTygmästaren Gustaf Horn för Hall, och sedan han recognoscerat orten, aftwingade fienderna tre skansar. Dem måste han wäl sedan förlåta, emedan fienderna erhöllo en ansenlig förstärkning utur Friedrichsstad: dock lät han likafult uprätta några batterier, hwarifrån han beskött staden, och intog et blockhus som låg honom i wägen, nedergörande större delen af des besättning då den wille rädda sig med flykten. Ifrån detta blockhus lät han Canonerna flitigt spela på staden, hade ock aldeles kunnat sätta densamma i brand, om han icke dragit medlidande med de fattige inwånarne.

Imedlertid erhöll han kunskap, at Danske Generalen Bjelke och Öfwerste Reqvire woro i antågande at undsätta staden. För den orsaken affärdade han Riks-Rådet och General Lieutenanten Harald Stake förut, at underrätta sig om fiendernas styrka, och sedan han giordt all nödig anstalt om belägringen, följde han sielf efter. Wid Borgs Kyrkogård fann han fienderna

nål

wäl förskansade, låt ock der manligen angripa dem. Men som de Danske stodo uti sådan fördel, at de icke lätteligen kunde bringas derutur, och et häftigt owäder inföll, gick han med Armeen til Hall igen och nedergjorde under wägen åtskilliga partier, som han här och der träffade i skogarna. När han dit återkommit, låt han å nyo försöka en attaqve på fiendernas skansar. De Swenske gingo derwid på frimodigt med handgranater och andra til storm tjenliga instrumenter; men fiendernas werk befunnos innanföre så förhuggne med bolwerk och bjelkar, at man utan största mans och blods-spillan ej kunde öfwerstiga dem. Desutom hade han den olyckan, at några stycken sprungo och några blefwo eljes ofärdiga: altså blef här intet uträttadt. Några dagar efter, sedan han fått förstärkning af Dalkarlarna, beslöt han tillika med Generalitetet, at åter göra en storm både på skansen och staden: men wäderleken blef då så widrig, at han hwarken fann det rådeligt ej eller at längre qwarblifwa med Armeen. Han nödgades fördenskul uphäfwa belägringen och draga sig åt Swerige igen, hwilket tåg war så swårt, at han icke utan största lifsfara kom öfwer Yde-fjärden.

När han kommit lyckeligen in i Riket sporde han den bedröfweliga tidning, at Kon. Carl Gustaf genom döden afgått, hwarföre han efter giord anstalt om Armeen, begaf sig först til Götheborg och sedan til Stockholm, at med de öfrige Riksens Råd draga för-

M m sorg

sorg om Regeringens förande efter Rikfens Ständers på Riksdagen gjorda beslut. Semma år blef han på Riksdagen i Stockholm efter Gustaf Horns frånfälle, förordnad til RiksMarsk, och tillika til Förmyndare för den unga Konungen Carl II, hwilket höga åmbete han med största åra och allas nöje förestod in til sin dödsdag. Den samma infölll i Stockholm efter 9 dagars sjukdom af Pleuresie, den 19 Novemb. 1661, då han war 66 och et halft år gammal. Hans Lik blef först bisatt uti S. Jacobs Kyrka. Derifrån blef det med stor prakt d. 8 Junii 1662 fördt til Riddareholms Kyrkan, och uti de Kongliges och alle förnämares närwaro begrafwit. Processen, som man wäl i wår tid kan anse för nog besynnerlig, war sådan:

Fyra Compagnier af Uplands Rytteri gingo främst.
Dernäst tre Compagnier af Uplands Fotfolk.
Et Compagnie af Kongl. LifGardet.
En Pråstaf. Lieuten. Johan Swinhufwud.
Scholan tillika med Prästerskapet.
En Pråstaf. Capitain Appelbom.
Tropheer och Fanor, som buros af ombudne Officerare.
En Pråstaf. Ryttmästaren Bengt Lind.
En Pukare med 8 Trompetare.
En Pråstaf. Stallmästaren Paul Wudd.
Sex handhästar, som fördes af uptecknade tjenare.
En Pråstaf. Major von der Roth.
Ridder-Fanan bars af Kammarherren Wulff.
Hästen fördes af uptecknade tjenare.
Friherre-Fanan bars af Öfwerste Prengel.
Hästen fördes af uptecknade tjenare.
Grefwe-Fanan bars af Öfwerste Taube.
Hästen fördes af tjenare.

Hus-

Hufwud-Baneret bars af Öfwerste Knorring.
Reds med Chyraß.
Hästen med hwita Korset fördes af uptecknade tjenare.
En Prästaf. Öfwerste Barckaij.
Et Hyende med Spårar, bars af Öfw. Hugo Hamilton.
Et dito med Stafwen, bar Gen. Major Yxkull.
Et dito med Wärjan, bar Gen. Maj. Fabian Berendts.
Et dito med Hjälmen, bar Gen. Maj. Mardefeldt.
Skölden bar Gen. Lieuten. Uhlfeldt.
Prästaf för Liket, Gref Gustaf Oxenstierna.
Sjelfwa Liket bars til skiftes af uptecknade Officerare.
Sexton Anar på båda sidor om Liket båros af ombudne Officerare.
Sorge-Fanan bars af Ammiral Uggla.
Hästen förde uptecknade tjenare.
En Prästaf. Matthias Palbitski.
Herrarne, som sörgde.
Herrefolk samt Adelen och Borgerskapet.
En Prästaf för Fruentimret. Gref Königsmark.
EnkeGrefwinnan leddes af Grefwarne Carl Lejonhufwud och Bengt Oxenstierna.
Fru Beata Kagge leddes af LandRådet Kloot.
Jungfru Märta Kagge leddes af LandRådet Fersen.
Jungfru Greta Kagge leddes af LandRådet Fromhold Tiesenhusen.
Fru Märta Ribbing leddes af Öfwersten Hans Hinrich Tiesenhusen.
Fru Maria Ribbing leddes af Herr Christer Horn.
Fru Chirstin Ryning leddes af Herr Bengt Horn.
Jungfr. Maria och Beata Ribbing samt Christ. Mörner.
Fruentimret som gick i sorgeställe.
EnkeDrotn. Marskalk, Kammarherrar och HofJunkare.
Hennes Maj:t Drotningen leddes af RiksMarskalken.
Gref Magni Förstinna leddes af Lorentz Linde.

Furstliga Fröken leddes af Gref Dohna.
Fruentimmer, som intet gingo i sorgställe samt Borgare-hustrur.
Et Comp. Soldater, som afwärgde wagnarne från folket.
Carreterna efter ordning.

Ifrån Riddareholmen blef Liket sedermera fördt til Floda Kyrka i Södermanland, der et präktigt Epitaphium öfwer denne wälförtjenta Herren är uprättadt. Inscriptionerne kunna läsas i Herr C. Råd. och Ridd. von Stiernmans Höfd. Minne s. 276.

I anseende til sinnets egenskaper, berömmes denne Herren för hjeltemod, rättrådighet och Gudsfruktan; och til kroppens beskaffenhet har han warit stark, hwilket nog ses af de många och swåra fälttåg han uthärdat.

7.
Herr Ärkebiskop Doct. Eric Benzelii den Yngres Bref-Samling. Första Fortsättning *).

Denna Fortsättning skal innehålla en början af de Bref, som sal. Hr. ArkeBiskopen fått från utländska Lärda. Hr. Professoren Doctor Benzelius i Lund hade wäl ärnat, at utgifwa dessa särskilt, men sedermera behagat äfwen lämna mig dem, til införande i denna Samling. De här nu meddelade äro från en Baron Leibnitz, en Jo. Albert Fabricius i Hamburg, en Justus Christof. Boehmer Evangelisk

*) Början finnes i denna Fjerde Del, s. 38. följ.

gelist Abbot i Lorcum, och en Thom. Mangey, den samma Angelska Caniken, som utgaf Philo Judæus och så mycket missbrukade Sal. Hr. ArkeBiskopens förtroende. Flera från andra berömda Män, upfylda med dylik lärdom och märkwärdiga underrättelser, skola framdeles få se i detta werk dagsljuset.

1. Från Gottfried Wilhelm Leibnitz, Friherre.

Mihi quoque, quando sententiam dicere jubes, propemodum ita videtur, consultius a Te factum iri, si Belgium & Angliam prius, deinde Galliam & Italiam adeas, præsertim cum mihi plus in rem tuam reperturus videare apud Anglos, ubi eruditio sacra magnopere floret.

Scripsit ad me D. Doctor Schmidius noster, Te paratum Hodœporicon Rålambianum latine vertere, si mittam mature; Ego vero mitto ea lege, ut si Angliam mox aditurus es, sed versionem differas in tempus aliquod otiosum, eamque Tecum deferas in Angliam ad Thomam Smithium, Theologum celeberrimum & Ecclesiæ Græcæ notitia imprimis insignem: Is enim hanc versionem adornari optavit, ita & rempublicam & illum Tibi obstringes.

Ample ad me scripsit Dn. de Sparwenfeld. Interea quæ memoras non attigit, ideoque illas notitias, quas literis Tuis inseruisti, Tibi soli debeo. Quod si ad Belgas ibis Anglosque, spero ante abitum mihi adhuc sive Gvelpherbyti, (ubi tria stadia esse spero) sive Hanoveræ Tui copiam fore. Ita enim fortasse Tecum licebit

circa literarias inquisitiones, quarum Tibi occasionem iter dabit, colloqui uberius.

Maxime Reverendo D:no Schmidio Magnifico Pro-Rectori vestro salutem a me nuntiari peto; proximis ipse respondebo. Vale. Dabam *Hanoveræ* 22 Mart. 1698.

Responsum Tibi debebam dudum, sed fui distractior; spero tamen has adhuc in tempore Lipsiam venturas, ut Tibi reddi possint.

Cum crederem Tibi destinatum esse quamprimum in Belgium ire, putabam ipsam itineris lineam . . secus Brunsvigam Hanoveramque Tibi fore; sed cum Lipsiam prius adire e re Tua judicaveris, fateor alium longe peregrinationis Tuæ ordinem inde nasci. Et vero, dum viros egregios adeas, parum refert, quis sit primus aut postremus.

Lipsiæ invenies insignem Bibliothecam Manuscriptorum, in quam sæpe admissus fuit Dn. Arnas Magnæus Danus, Vir doctus; & spero Dn. Pfautzium Virum doctissimum & humanissimum non minorem erga Te benevolentiam esse ostensurum.

Catalogum editum Lipsiæ invenies, sed editio in 12mo præferenda, quod est plenior. Addita hic nomina aliquot Codicum, qui præ cæteris mererentur inspici, & de quibus si vacaret sententiam tuam [illegible]ando optarem. Vale & rem bene gere. Dabam *H[illegible]era* 24 Maji 1698.

P. S. Gratias ago, quod de Halensibus Manuscriptis quædam non spernenda indicas: & quod de famulo illo Finnonico, linguisque Tartarorum porro interrogasti.

Gra-

Gratiſſimas Tuas Jenæ 23 Dec. anni ſuperioris datas rite accepi per D. Schmidium Theologum celeberrimum Helmſtadienſem. Gaudeo Te bene valere & proſpere agere, & Lipſiæ Jenæque reperiſſe apud viros doctos, unde animum diſcendi cupidum expleres.

Gratias ago pro notitiis Svedicis. Interea & ab inſigni viro Domino de Sparwenfeld accepi literas, quibus ſignificat Tomum III. Atlanticæ Rudbeckianæ prodiiſſe, & ineſſe quædam de migrationibus populorum, non abhorrentia a ſenſis meis, quæ Dno Sparwenfeldio ex meis literis erant perſpecta.

Idem ſignificat Finnonem illum juvenem, de quo quæſivimus, iterum Dno Fabritio itineris Perſici comitem eſſe, atque adeo reſponſum vel ex Perſide vel a reduce eſſe expectandum. Interea pro inquiſitione Tua obſtrictum me Tibi profiteor, & aliis nominibus multis.

Perplacent quæ de anecdotis Jacobi de Vitriaco, & expeditionum in Palæſtinam ſcriptore notaſti, poteruntque uſui eſſe.

De Theophilo, cujus circa colores quædam exſcripſiſti, nihil aliunde mihi perſpectum. Quæ Piaſecius memorat, mihi quoque ex ipſo citata de, neſcio quo, Manuſcripto Gothico in Hiſpania reperto, abhorrente a veſtra lingua, aut fabuloſa aut male intellecta puto. Homines linguarum imperiti pro diverſiſſimis habere ſolent, quæ ſunt cognatiſſima. Illud non nego, dialectum Gothorum Mœſiæ Pontique Euxini accolarum, quæ in Codice Argenteo apparet, ſatis diſtare a dialecto veteri ſeptentrionali, quam Islandi conſervarunt:

runt: Fundum tamen linguæ eundem, id est Germanicum non Slavicum esse, dubitari nequit. Prætorius, Orbis Gothici scriptor, qui multum se Piasecii testimonio jactat, Sclavosque Gothos fuisse contendit, mihi de hoc argumento misere scripsisse videtur.

Recte faciet Dominus Danzius, si in Alcorano edendo elaboret. Idem faciunt alii diversis locis; ut Sikius Bremensis, Starkius Berolini, qui nuper caput unum versum edidit in specimen; quin & editionem Alcorani a P. Maraccio curatam cum versione & notis Patavii dudum sub prælo gementem, nunc absolutam puto.

Celeberrimo Anglorum Theologo Thomæ Smitho jam significari curavi Hodoeporicon per Te afferre. Si Svecicum exemplum ad me redire posset, integrarem librum, a quo est avulsum; & poteris, si videbitur, committere alicui, qui Lipsiam aut Francofurtum ferat, unde ex nundinis ad me redeat, quod optime fit, si intelligam, cui dederis.

Dn. a Sparwenfeld optat, ut possis ipsos in Ægypto adire Arabes: idem ego svaderem, nisi metuerem saluti Tuæ, nam difficile est in itineribus tam longinquis valetudinem tueri. Feci per ipsum, ut ad Dnum Parentem Tuum perveniret, quam digne de Te sentiant amici mei. Gratissimam rem facies, si me itineraria & consilia & observata non ignorare patiaris. Vale. Dabam *Brunswigæ* 14 Febr. 1699.

P. S. In Insula Melita habitant agricolæ Arabes. Facilis ex Sicilia illic trajectus: ibi linguæ vulgaris, sed haud dubie valde corruptæ, aliquis usus acquiri posset.

Binas

Binas a Te accepi literas, & cum prioribus Mss. versus Teutonicos satis antiquos in laudem B. Virginis, quos Domino D. Mejero Bremam transmisi.

Indicem Thesauri Antiquitatum Teutonicarum Schilterianarum non vidi, nec possum ex Tuis judicare, editum an ineditum habueris; præclara tamen continere non dubito uberioremque ejus notitiam desidero.

Formulæ Cassiodori Epistolarum nomine comprehendi solent, quas scilicet jussu Regis scripsit, ut mandata Principis continerent.

Reverendissimo Domino Parenti Tuo, ut perpetuæ meæ observantiæ testimonium perhibeas rogo, & pro Paulino & Bazio gratias repetas, qui satis mature venere, cum nihil urgeret. Eodem nomine Tibi sum valde obstrictus, quemadmodum pro Ms. Teutonico quoque gratias ago.

Tomus III. Rudbeckii nondum ad me pervenit. De sententiis ejus nonnullis nosti, quæ mea sit opinio. Sed ignosco illis, qui Patriæ amore stimulati, imaginaria quædam solidioribus admiscent; idque eo facio libentius, quod sæpe imaginariis illis meliora debemus, dum viri docti, studio miras quasdam suas præconceptas sententias tuendi, insignem eruditionis non vulgaris apparatum instruunt; fere ut in Chemicis vanæ Chrysopœias spei innumera experimenta ad rem medicam variasque artes utilia debentur.

Ignota mihi est scripta a Cochlæo vita Theodorici, nec scio an Cochlæus ille, quisquis est, dicere potue-

tuerit quicquam de migrationibus Germanicarum gentium, quod valde in rem ſit, niſi eum perdita quædam monimenta habuiſſe credamus.

Literas Gothicas, quæ in Hiſpania diu ſuperfuere tandemque lege publica ſublatæ ſunt, eas fuiſſe credi poteſt, quæ in Codice argenteo habentur; a Runicis mihi videntur valde diſtantes.

Characteres, qui viſuntur in nummis apud Hiſpanos ante illata Romanorum in Hiſpaniam arma, aut paulo poſt cuſis, nihil & ipſi ad Runas; niſi quod doctiſſimus alias Vir Olaus Wormius ubique ſibi videre viſus eſt, quæ amabat. Qui amant, ipſi ſibi ſomnia fingunt. Extant tales nummi in Hiſpania permulti, ſed longe antiquiores irruptione Gothorum. Vidi in quibus modo Latini modo Hiſpani characteres, unde indubitatum indicium ævi. Interea colligi iſta ſepoſitis præjudiciis vellem, ſed vereor, ut quisquam præjudiciis vacuus hunc in ſe laborem recipiat: ſolent enim homines magis affectu ferri, quam amore veritatis, quibus, ut jam dixi, ignoſcendum potius, quam opera utili carendum.

Celſiſſimum Dominum Comitem Schwartzburgicum Brunsvigæ allocutus ſum nuper apud Sereniſſimum Ducem Socerum. Is non paucos hujus generis ſuppeditare poſſet; tecumque ſentio mereri ut edantur, licet non intellecti, in ſpem ſcilicet futuræ lucis.

Clariſſimum Fabrettum hortabar Romæ, ne negligeret inſcriptiones Hetruſcas, ſed ille tergiverſabatur: quid fecerit non conſtat, neque enim inſcriptionum vo-

lumen,

lumen, quod edidisse tandem dicitur; hactenus ad nos pervenit.

Gratias ago, quod præclara nova literaria mecum communices. Neocorum *) audio, missa Byzantinæ Historiæ cura, stipendio Serenissimi Electoris Brandeburgici fultum, iter in Italiam moliri. Fortasse tamen Genesium prius editioni paratum relinquet. Ex optimi & doctissimi Tollii Epistolis itinerariis non contemnenda expecto. Fato viri sæpe ingemui, qui si vixisset, & fuisset adjutus, præstare potuisset, quæ vix alius quisquam. Nam cum esset Medicus & Græcæ lingvæ omnisque antiquitatis peritissimus, potuissemus ejus beneficio veterum Medicorum quædam latentia adhuc scripta obtinere.

Si hæ literæ Te in Batavis deprehendunt, occasioque est Tibi loquendi cum Dn. Bernardo, auctore Novellarum Reipublicæ literariæ menstruarum, rogo ut hoc ei communices Epigramma meum vel Epitaphium in Franciscum Mercurium Helmontium, cujus mentionem aliunde acceptam fecit in aliquo mensium suorum.

Nil Patre inferior jacet heic Helmontius alter,
Qui junxit varias mentis & artis opes.
Per quem Pythagoras & Cabbala sacra revixit,
*Elæusque **), parat qui sua cuncta sibi.*
Quod si Græca virum tellus, & prisca tulissent
Secula, nunc inter lumina prima foret.

Nn 2 Vin-

*) i. e. *Lud. Küster.* **) *Hippias*, patria Elæus, professione philosophus, qui omnia opificia norat, & quibus opus habebat, ea sibi ipsi parare poterat.

Vincentii Placcii, doctissimi Viri & mihi dum viveret amici, opus ingens Pseud-Anonymorum prælo paratum nunc est apud Dn. de Mastricht Syndicum Bremensem: multa inde disci poterunt ad Historiæ literariæ profectum. Symbolam in pauculis & ego contuli.

Otto Sperlingius, Danorum Historiographus, Vir egregie doctus, nuper dissertatiunculam de Crepidis veterum ad me transmisit, ubi mira habet de origine vocis **Pantoffeln**, cujus etymon nondum fateor satis mihi compertum. Idem in Novis literariis Maris Balthici, mense, ni fallor, Junio, de Celtarum appellatione & nonnullis cognatis rebus disserit, quæ ita esse in animum inducere meum nondum potui: itaque brevi Epistola nonnullas annotatiunculas modeste aspersi, quas fortasse sequenti Mensi inserent Collectores.

Thomam Smithum, doctissimum Anglicanæ Ecclesiæ Theologum, a me officiosissime salutes rogo. Ei cum aliis accessiones meas Historicas mittam. Ecce quæ Christophorus Corberus V. Cl. Helmstadiensis Tibi respondet.

Arnoldi Historia Ecclesiastica valde Tibi a fautoribus Viri laudata, ut ex Epistola Tua Francofurtensi intelligo, contraria prorsus multorum judicia experitur, & Dn. Tenzelius in illis ipsis literis, quibus incluserat Tuas, ait iniquum esse autorem ordini Ecclesiastico. Mihi legere non licet; quantum ex aliis Viri scriptis judico, quædam monebit utiliter, sed ita ut acerbitas sermonis fructum corrumpat: zelum habet, sed nescio an secundum scientiam.

Suc-

Successus Tui in Angliam itineris mature intelligere gratum erit. Vale & rem bene gere. Dabam *Guelpherbyti* $\frac{17}{27}$ Augusti 1699.

Gaudeo Te salvum rediisse domum, ut explicare opes in itinere corrogatas possis ad publicos usus.

Philonis causa scripsi ad Dn. Pfautzium, Professorem Lipsiensem patria Augustanum, ut per amicos suos obtineas Manuscriptum quod petis. Addidi, si opus sit, Illustr. Snolskium e vicinia pro Te spondere non detrectaturum: itaque temporis lucrandi ergo poteris hujus rei causa recta ad Pfautzium scribere. Est ille Praefectus Bibliothecæ Lipsiensis, cui Te olim commendare memini. Quod si alius Tibi est Lipsiæ amicus, per hunc poterit Dn. Pfautzius porro admoneri.

D:no de Sparwenfeld insigni viro scribam, ubi me nonnihil ex iis quæ varie animum distrahunt explicuero. Dn. Olearius fidem suam spero mox liberabit.

Literæ Tuæ serius ad me venerunt, quam ut quæ petis Augusta in nundinas Francofurtanas aut Lipsienses afferri possent. Nunc res ita poterit curari, ut veniat Manuscriptum in Lipsienses nundinas Michaëliticas. Joh. Saigulti, quam memoras, Historia mihi ignota est; fortasse non erit spernenda. Utile erit conferri cum Gobelini Cosmodromio aut cum Naucleri generationibus; si constaret cujus nationis autor fuerat, rectius judicare posset. Non videtur fuisse Germanus. Guelpherbyto scribitur nihil ibi esse quod magnopere Philonem illustrare possit. Ego tamen coram diligentius inquiram.

 R. P.

R. P. Michel le Quien, Ordinis Prædicatorum Parisiis, occupatur in nova editione operis Johannis Damasceni; ut ex conspectu edito, quem mihi misit, apparet, multa ibi comparebunt non dum edita, sed hoc multo est facilius in autore tanto recentiore, quam est Philo.

Reverendissimo Parenti Tuo, Summo Viro, rogo, ut me data occasione commendes. Interea vale & fave. Dabam *Hanoveræ* 8 Maji 1701.

Non mediocriter gavisus sum ex conspecta manu Tua & vivere Te & florere, & mei benevole meminisse.

Pro indice Sparwenfeldianorum donariorum, & Permanniana dissertatione sane docta, gratias ago. Præclare Sparwenfeldius de Republica meritus est multis modis. Dictum est mihi valetudine non optima uti illustrem Virum. Sed eam in melius restitutam spero, optoque ut diu gloria sua fruatur. Placet etiam erudita de Jarlis dissertatio: & vos quidem recte facitis, quod veteres gentis vestræ splendores renovetis, etsi nunc novi quotidie sub magno Rege accedant, qui priores propemodum extingvant.

An Dn. Rålamb adhuc vivit, & scriptis suis Sveciam ornat? Occasione data eum a me salutari peto, sed & ipsi imprimis Sparwenfeldio mea officia perpetua deferri. Spero eum accepisse Slavonica quædam, quæ non ita pridem transmisi. Utinam præclari labores ejus, quibus Slavonicam lingvam illustravit, in publicam lucem deducerentur.

Spe-

Spero etiam Dn. Bilbergium vestrum non plane rebus Mathematicis renuntiasse. Vivitne adhuc & valet Dn. Hierne? quem præclaros suos apparatus doctrinæ naturalis, sed maxime mineralis, defodere nolim.

Spero Te adhuc urgere præclarum edendi Philonis institutum; nec dubito, quin alia quoque præclara nobis Scandinavia vestra paret.

Ego nunc in eo sum, ut alter Tomus prodeat Collectionis meæ, quo continentur scriptores sequioris quidem ætatis, sed tamen Brunswicensium rebus illustrandis profuturi. Quod superest vale & mihi favere perge. Dabam *Hanoveræ* 19 Dec. 1707.

2. Från Joannes Albert Fabricius, Doct. Theol. och Professor i Hamburg.

Humanissimæ Tuæ literæ, quibus nihil mihi quicquam jucundius accidit, redditæ mihi sunt demum calendis Septembris, quo minus mihi vitio vertes tarditatem responsi. Gratulor Tibi, quod ex voto uti potueris tum summi Viri Leibnitii, tum aliorum Doctorum conversatione, & ut eadem fortuna in postremum quoque Tibi propria sit, ex animo opto. Sed quis non libentissime amplectetur foveatque Benzelium, cui probitas & rectissimi mores, conjuncti cum eximia eruditione, omnium bonorum amorem & admirationem facile concilient. Præter Catechismum Americanum, quem desideras, mitto etiam schedam, quam a Te relictam reperi, putavique te ea forte invitus carere, quod in illa quæ-

dam

dam in tuum usum annotasses. Si qua ex parte Tibi alias gratificari vel inservire potero, scire Te velim alacri & lubenti animo me facturum esse. Vale. *Hamburgi* prid. Non. Septemb. anni post Filium nobis datum MDCXCVII.

Nihil mihi prius esse debuerat, Nobilissime atque Eruditissime Benzeli, quam ut ad χαριστάτας tuas statim respondissem. Id enim & tua humanitas, & quem illæ haud obscure præ se ferunt, tuus in me amor jure quodam a me requirebant. Et tamen nescio qua procrastinatione factum est, ut majus mense spatium sine responso ad Te mihi abierit. Quod qua ratione apud Te vel excusare vel defendere queam vix video, nisi iterum ad humanitatem tuam veluti ad Asylum quoddam confugiam.

De Christeide Danhaveri nulla in Reverendiss. Patris tui ad venerand. Majerum literis mentio. Ceterum præter tria secula prelo subjecta extant alia tria proxima simili stylo descripta, quæ in variis Bibl. manu exarata occurrunt.

B. Bebelium quoque longe plura Antiquitatum Eccles. secula, quam typis expressa extant, persecutum esse, eaque in hæredum versari manibus, non est dubitandum. Elias Veilius, meritissimus Ulmensium Antistes, variis scriptis suis non mediocre nomen consecutus, Damasceni novam ἔκδοσιν jam a pluribus annis molitur, at de continuandis ab eo Antiquitatibus Bebelianis vereor ut ulla futura sit spes reliqua.

Duo

Duo fasciculi tui, quos Scherzeri fidei commiseras, ab illo hinc præpropere abitum parante relictæ sunt apud nos, redditæ a me jam pridem, si cui vel quorsum reddenda essent non ignoraremus; interim salva tectaque & omnino integra atque illæsa superesse noli dubitare.

Inter novos libros vehementer me cepit recusa Coteleriana Patrum Apostolicorum editio; verum hæc aliaque vobis jam pridem obsoleta esse solent, cum nobis incipiunt nota esse. Nolo igitur de ejusmodi plura addere, ne, quod vulgo olim dicebant, γλαῦκας ἀθήνας. Me vero amori atque benevolentiæ tuæ unice commendo. *Hamburgi* pridie Non. Maji 1698.

Max. Rev. D. Majerus Te plurimum salvere & ex voto agere jubet me interprete.

Puto Tibi redditum esse codicem meum Apocryphum N. T. quem ante aliquot menses perferendum dedi Lemmelio, viro optimo, qui Hieronymi Welleri τῦ μακαρίτυ opera junctim edidit.

Quid vero Philo tuus? Nunquamne nos beabis vel γεύματι quodam vel integro Scriptore, quem meliore editione & interpretatione dignum recte pridem scripsit Cotelerius 2. Monument. Græc. p. 540. Attingesne controversiam de Philone Judæo Schismatico, ut contendit Lamius, negat Tillemontius 2. Memor. Hist. Eccles. N. T. parte 3. p. 228. seqq.

Librum quartum Allegoriarum Philonis allegat Leontius libro περὶ συλλογῶν apud Turianum Apologia pro epistolis Pontificum IV. 2.

Miratus sum in Johannis Francisci Buddei Philosophia Hebræorum p. 175. negari Platonismum Philonis, de quo non ita pridem Clericus in epistolis criticis adversus Johannem Van der Weylen multa. Sed magis miraberis hoc Cudworthi judicium libro Anglico de vera notione cœnæ Dominicæ p. 17. *Philo, Judæus licet, tamen Judaicorum rituum imperitissimus.* Mihi quidem incredibile videtur, de rebus illius ætatis hominem gentis suæ doctissimum, pauciora perspecta habuisse, quam nos hodie.

Sedulium a Te collatum per Dn. Rechenbergium communicavi cum Cl:mo Cellario, qui in præfatione Scriptoris hujus a se recens editi, ut par erat, honorificam mentionem tui fecit.

Aratorem & Juvencum spero ipse edendi occasionem me nacturum.

Quæ de tuis in Philonem laudatissimis conatibus retulere Observatores Hallenses parte quinta, obs. 14. dudum opinor vidisti. Si quæ nova apud vos in literis gerantur, quæso perscribe. In Germania Musæ concedunt Marti & literæ armis. Vale & ex voto vive. Scripsi 12 Cal. April. Anni Christiani 1704.

Nihilne superest e Normanni vestri, Præstantissimi Viri, scriptis, indicibus Atticorum aliisque, quæ prælo parata vel viderint, vel videre possent, lucem?

Spero

Spero te librum tertium Bibliothecæ meæ Græcæ, quem per Liebezeitium nostrum transmisi, jam pridem recte accepisse. Jam pridem quoque memini me tibi non modo debere scribendi officium, sed gratias quoque, quas habui dudum & nunc quoque ago conceptissimas, pro nitida editione Dialogi de Oratoribus, & pro Catalogo librorum Sparwenfeldianorum. Quanquam quod ad Catalogum attinet, parum abest, quin a Te mihi (ignosces joco uti) gratiæ dicendæ videantur esse. Nam Illustris Sparwenfeldius eum nondum viderat, cum illi meum obtuli.

Audeo igitur aliud exemplar a Te rogare, & simul petere exemplum Homiliæ S. Chrysostomi, quam a Te in lucem editam nondum vidi.

Juvenci Cœlii Calani historiæ de Attila lucem viderunt Ingolstadii A. 1604 in quarto. Nunc totus in eo sum, ut liber quartus Bibliothecæ Græcæ & Latina Bibliotheca emendata & locupletata lucem videat.

Quæso quando Philonem tuum & tot alia, quæ dare potes luce dignissima, videbimus. Patieminine libros quosdam Normannianos etiam ad nos in Germaniam iterum exportari? Equidem a D:no Rich. ab Hardt, cui literas, quæso, quas vides, cum prolixa salute reddes, ausus sum rogare, ut nonnullos mei juris faciat. Quod superest, ut ex voto res tuas geras & me amori tuo commendatissimum habeas, unice opto. Scripsi *Hamburgi* XII. Calend. Octobr. 1707.

 Ten-

Tendente ad vos Schelhavero, jucundum mihi fuit occasionem oportunam suppeditatam scribendi ad Reverendiss. Tuam Amplitudinem, gratiasque, quod jam pridem facere oportuit, agendi pro transmisso per eundem Schelhaverum nostrum supplemento somnii moralis Pharaonis, quod lubens accepi, atque cum præfatione honoris tui propediem me spero emissurum.

Interim opto, ut hæc epistola Te salvum ac sospitem, rebusque publice ac privatim lætis, atque Philoni ad prælum parando intentum deprehendat; ut erudito orbi tam præclaro, quem jam pridem desiderat, scriptore, tua cura perpolito, aucto atque illustrato, frui tandem detur.

Mihi in Dione Cassio illustrando hactenus opera quædam posita est, quod autem ἀντιδώρου possim loco ablegare nihil jam habeo, quam Lutheri nuper a me vulgatum Centifolium, quod ut sereno vultu suscipias, atque quæ in illo errata vel omissa sunt pro tua humanitate excuses, Te rogo, meque favori ac benevolentiæ Tuæ commendatum cupio. Summus animarum Episcopus per multos annos Te ecclesiæ, Sveciæque Tuæ servet, atque ornandis literis quam diutissime Te vivere ac gaudere jubeat. Scripsi *Hamburgi* Anno confessionis Augustanæ & susceptæ a Gustavo Adolpho magno in Germaniam expeditionis Jubilæo; Christi MDCCXXX. Idibus Jun.

3. Frân

3. Från Justus Christoffer Boehmer, Evangelisk Abbot i Loccum och Superintendent i Zelle.

Quam me dudum rogaveras, de orbe stagneo Antinoi epistolam, mitto serius quamlibet, hujusque moræ veniam ab æquitate Tua peto.

Si qua in re Tibi Tuisque studiis inservire in posterum potero, habebis me ad omnia promptum paratumque. Semper erga Te is ero, qui & fui hactenus & merito Tuo debeo. Omisissem fere ectypos tres, quos a me desideraveras. Si quid post discessum Tuum a nobis, vel in re numaria, vel omni literatura elegantiore, observasti, quod Te fecisse certus sum, ejus me facias participem, ni grave fuerit. Ubicunque terrarum vixeris, mei quæso memoriam comiter habe, &, si id addi fas est, constanter ama. *Hanoveræ* 5 Sept. 1697.

Nimium effers qualiacunque humanitatis officia, quæ Tibi exhibui, quæque salva morum honestate denegare non poteram. Fac modo, si quid me amas, ut luculentiore quodam argumento demonstrare queam, quanti faciam ingenium tuum liberale, morum elegantiam, & veræ virtutis amorem, quem in Te haud vulgarem deprehendi. Tam certus ego sum, quam qui certissimus, Te insigni ornamento patriæ tuæ fore, quæ tot præstantes viros orbi literato jam tum tulit. Neque me sic judicare existimabis, quia Tibi sum amicus, sed quia sic judico, Tibi & amicus esse volui & me a Te amari gaudeo.

Disquisitio de incolis Scandiæ, quam communicare mecum haud fuisti gravatus, a nemine mortalium, præter me, unquam legetur. Possideo in libraria mea supellectile manuscripta alia, quæ nemo vidit hactenus, nec videt ullus imposterum. Artem tacendi ex professo calleo, quæque sponte propalare nolo nemo ex me rescitscet. Bibliopola noster Tibi proxima occasione librum, quem quæris, mittet, simulque fusius respondebit ad ea, quæ scire desideras. Vale & ex animo salve. *Hanoveræ* 17 Sept. 1697.

Æquius pro nostra amicitia feres, quod serius, quam par est, humanissimis tuis literis respondeam, quas haud ita pridem ad me dedisti. Dolore domestico impeditus sum, quo minus hoc humanitatis officio citius defungerer. Amisi enim ante dies aliquot Affinem meum, virum optimum & post fata quoque a me diligendum. Maximas interim Tibi ago gratias, quod memoriam mei comiter habeas, atque hac erga me voluntate porro esse ne graveris, officiose & peramanter ego. Si qua Ego in re Tibi Tuisque studiis inservire ulla ratione potero, habebis me semper promptum paratumque. Dici enim non potest, quantopere Te Tuo merito dilexerim, simulac in Te deprehendi singularem illum discendi ardorem & variæ ac elegantioris doctrinæ cultum, nec me fallit opinio, quam tunc cepi, Te patriæ Tuæ, præstantibus semper Viris decoratæ, insigni olim ornamento fore.

Fac

Fac modo, dum in Concordiæ & reunionis Ecclesiasticæ Amplissima Julia vivis, ut æquius sentire discatur de Reformatæ & Romano-Catholicæ religioni ab ineunte ætate addictis. Sveci Tui alias non tam moderate de illis judicant, quam nos in his terris, qui nihil magis exoptamus, quam ut inconsutilis illa Christi tunica, una illa, quam credimus, sancta Catholica & Apostolica Ecclesia, resarciatur. Ignosce quæso huic libertati meæ in scribendo, quam bonitas Tua mihi fecit. Bibliopola noster dabit tabellario vestro libros a Te desideratos, Tibi reddendos. Vale, & ubicunque terrarum fueris, commercium Tuum literarium mihi ne denega, meque constanter dilige. *Hanovera* 21 Decemb. 1697.

Si mei memoria Tibi nondum excidit, cultæque olim amicitiæ adhuc recordaris, gaudeo. Ipse cum voluptate memini istius temporis, quo Hanoveræ, in patria mea, & hic loci, Tua consvetudine sum fruitus. Te ad Bibliothecarii Regii munus evectum esse dudum inaudivi. Ego in hoc litterarum domicilio, studiorum quondam Tuorum matre, politices primum, postea etiam eloquentiæ, ac Theologiæ Professioni ordinariæ, admotus, triplex hoc munus, qua potui fide, ac industria, per plures annos, sustinui: donec ante sexennium, ut aliqua laborum parte levarer, bona optimorum Principum nostrorum cum pace, mihi licuit, primo me munere sponte abdicare, retentis duobus ceteris, quibus in hunc diem præsum, & præero in posterum, quoad Deo, ac Patriæ Patribus ita visum fuerit.

Quæ

Quæ interea temporis in publicum edidi, quamlibet non adeo multa sint, nec satis digna, quæ Tecum communicentur, in pignus tamen mei in Te studii transmitterem, si quidem commoda se offerret occasio fasciculos ad Te mittendi; forte dabitur illa deinceps, postеaquam Sapientissimi Regis nostri atque Electoris consilio auspicioque, Sveciam inter ac Daniam induciæ pactæ sunt, illa firmæ ac duraturæ pacis præludia. Has litteras Holmiam mitto ad Nobilissimum virum, Casarottum, Civem meum ac nuper Convictorem, qui in illustri Cartereti, Legati Anglici, comitatu, ab epistolis ejus est, in negotiis ad Germanici Imperii rationes pertinentibus. Si quid responsi ad me dare volueris, illa omnia, pro veteri suo in me amore, recte curabit, quamdiu in Urbe Regni vestri Principe commorabitur.

Inprimis scire velim, quæ apud vos in litteraria re hodie agantur. Fovet sinu suo Svecia eminentis viros eruditionis, licet illorum scripta ad nos raro perveniant. Superiori anno ab amico quodam accepi *Andreæ Norcopensis de politica orbis Asiatici conversatione*, *Olai Hermelini de origine Livonorum*, & tres alias *Petri Lagerlœf de transitu Alpino Hannibalis*, *de magno Sinarum imperio*, *de Tribunis Romanæ Plebis* disquisitiones, cultas omnes, &, quam dictionis nitore, tam doctrinæ copia, commendabiles. Optarem, breviores hujus generis commentationes alias plures, veteres, recentiores, me mancisci posse. Ocyus illæ distrahuntur, neque diu in tabernis prostant, a me vero sollicite colliguntur.

An

An Celeberrimi Brenneri historia Sveciæ, nummis illustrata, cujus mentionem quondam apud me fecisti, typis exscripta sit, & quæ ipse evulgasti hucusque, cultioris ingenii monumenta, quæso, me doceas. Quod reliqvum est, Deum precor, ut Te litterarum bono, salvum diu præstet, florentemque. Si Nobilissimus Reuterholmius adhuc in vivis est, ad quem, qvum Hanoveræ apud excellentissimum Frisendorfium, Legatum Svecicum, quondam esset, sæpius scripsi, observanter ei commendari cupio. Scribebam in Regia & Ducali Academia *Julia*, die VI. Febr. clɔlɔccxx.

Quas die X. Junii superioris anni Brunsboa prope Scaram, Gothiæ occidentalis urbem, ad me dedisti litteras, accepi. Recte easdem curavit clarissimus Billmarchius, & ubi, relicta Viteberga, huc venerit, ad quævis humanitatis officia me promtum eidem offero, paratumque. Tibi vero majorem in modum sum obstrictus, quod mei tam humaniter recordari, prolixæque voluntatis Tuæ significationem tam blande comiterque mihi dare volueris. Amavi Te semper ob insignem ingenii præstantiam, copiamque variæ & elegantis doctrinæ; & amabo deinceps, quamdiu vixero.

Quam vellem mihi præberi occasionem, ad Te fasciculum mittendi! Communicarem nonnulla, quæ edidi; tenuia licet illa sint, nec eruditis Tuis oculis digna satis. Nihil eorum vidi, quæ per elapsi temporis spatium a Te publicata esse scribis. Utinam oportunitas

Tibi detur hæc ad me ablegandi! Hamburgi amicum habeo & Civem, Sacrorum Oraculorum Interpretem, Heinsonium, Doctorem Theologum, cui, si quid ad me perferendum est, tuto mitti poterit, siquidem istuc fasciculi curari possunt absque Tuo magno sumtu.

Ubi Holmiam veneris, me, quæso, insinua Amplissimo Reuterholmio, Consiliario Regio. Spero memoriam mei nondum illi excidisse, quo cum per litteras sæpe sum collocutus, cum Hanoveræ, in Patria mea, illustris Frisendorfii, Legati Svecici, a litteris esset.

Venerabilis Abbas Schmidius, adfectu apoplectico ante annum, & quod excurrit, correptus, non optime valet. Hardtius, Vir itidem Doctissimus, prosperiore gaudet valetudine, & fastidioso, molestissimoque negotio, cui per tot annos fuit implicitus, & de quo forsan per rumorem quid inaudivisti, se tandem aliquando expedivit.

Oro benignissimum Dei Numen, ut Te, litterariæ rei bono, cui ornamento es singulari, quam diutissime salvum præstet atque incolumem.

Generosissimus Ehrencronius, eruditæ Nobilitatis Svecicæ flos, ac decus, qui propediem hinc abiturus est ad lustrandas terras alias, promisit se litteras has recte curaturum esse. Vale feliciter, & me, si id addi fas est, amare perge. Scribebam Helmstadii in Regia, ac Ducali Academia *Julia*, die XXVI. Apr. cIɔIɔccxxI.

Quamlibet diu admodum sit, quod nihil litterarum a Te acceperim, Te tamen oblitum esse mei, humanitas

nitas Tua, & amor erga me singularis vetat credere. Ultimas, quas ad Te, ante triennium, die XXVI. Aprilis, scripsi, Generoso dedi Juveni Ehrenkronio, Nobili Sveco, tunc temporis Helmstadii commoranti. An has ad Te, promissi memor, perferri curaverit, nescio.

Ego benigno Dei, mortalium fata dispensantis, provisu, nutuque, ante tempus aliquod huc migravi, beato Avunculo meo, Gerardo Molano, in munere Abbatis Luccensis, & Consiliarii Provincialis Regii, suffectus.

Quas ipso mei ex Academia Julia abitus die, Concordiæ in fastis sacro, & sanctæ viri memoriæ Lutheri emortuali, Collegis quondam meis dicavi Orationes, ultimum, tenueque muneris Professorii mei specimen; commodam hanc nactus occasionem, Tibi transmitto. Lator fasciculi hujus, Holmiam iturus, sperat se in urbe Regni principe haud difficulter inventurum, qui illum Upsaliam curare possit, velitque.

Acta Litteraria Sveciæ, quæ Tuo studio, operaque prodeunt, ore omnium celebrantur. Id doleo, nec illa, nec quæ in illis recensentur, haberi apud nos posse. Varia enim sunt, quæ ex iis comparare mihi vellem, si hic locorum venalia essent, Tuas inprimis commentationes, elegantioris doctrinæ copia refertissimas.

An Nicolaus Kederus, lucidum arctoi orbis sidus, commentarium in thesaurum rei nummariæ, quem adfectum reliquit Elias Brennerus, jam tum absolverit, & in lucem ediderit, scire velim.

Largiatur Tibi sempiternum Dei Numen læta, prosperaque omnia, & vigorem perpetuum impertiat, ut

diutissime possis facere, quod facis, hoc est, exornare facrarum, humaniorumque litterarum studia, & de utrisque præclare porro mereri. Hic voventis animus, hæc summa est votorum. Vale & publico bono quam felicissime age. *Hanovera*, die XVII. Martii cIɔIɔccxxIIII.

Quinquennium est, & eo amplius, quum ad litteras, quas paulo ante ad Te dederam, perquam humaniter responderes, mitteresque simul, juxta Filii Tui, Paternæ gloriæ & doctrinæ heredis, exquisitum de origine & antiquitate Runarum tentamen, dissertationes varias, in florentissima Academia Upsaliensi in lucem editas. Dici non potest, quantopere muneribus his litterariis sim exhilaratus. Nam talia Schediasmata, & quæ viri eruditi, lucida arctoi Orbis sidera, apud vos, conscribunt, in has oras vel plane non, vel rarissime perferuntur, certe in tabernis librariis hujus urbis haud comparent. Quod de donis hisce, mihi longe carissimis, Tibi nondum gratias egerim, haud ægre feres. Dudum illas egissem, modo non defuisset mihi, qui litteras meas ad Te curasset.

Hoc officium humanitatis in se sponte suscepit perillustris Comes Reenstierna, Serenissimi Svecorum Regis in circulo Saxoniæ inferioris Legatus, cui apud nos commoranti, nescio quo bono meo fato, ante dies aliquot innotui; isque promisit, se, absque ulla Tua impensa, quæcunque vellem, Upsaliam per nobilissimum Virum, qui ab epistolis ejus est, Andream Hinricum Romannum transmissurum esse. Commodam igitur hanc occa-

occasionem nactus, mitto Tibi commentationes quasdam, non quidem a me concinnatas; cui ob negotia, quibus detineor, istiusmodi scriptis contexendis vacare non licet; sed ab aliis, maximam partem iis, qui diviniores, humanioresque litteras in alma Julia, studiorum quondam Tuorum matre, jam profitentur, publicatas. Quæ Helmstadii prodierunt in funere Schmidii, Fabriciique, non ingrata Tibi fore existimo.

Beatus Avunculus meus, Abbas quondam Luccensis, tabulis ultimæ voluntatis suæ vetuit, ne honor iste litterarius post obitum ipsi exhiberetur. Bibliotheca ejus 7000 Imperialium pretio est divendita, & Bibliothecæ Regiæ atque Electorali hujus urbis inserta, ut ex catalogo, huic fasciculo incluso, intelliges. Numophylacium vero illius emtorem adhuc exspectat fortunatum, qui tantam numorum ex auro, & argento copiam junctim emere velit, ac possit. Continentur in eo quamplurimi medalliones Svecici aurei, ab incomparabili cælaturæ artifice Karlsteinio confecti, sed nummos antiquos Gothicos in eodem non reperi. Quam maxime vellem, indicem hujus thesauri formius describi, inque publicam lucem proferri. Sed integrum mihi non est, propter occupationes, nec unas, nec exiguas, huic negotio vacare: accedit, quod a longo tempore in dextra manu ac brachio rheumatismo arthritico, quem paresin Medici adpellant, laborem, ut in exarandis ad amicos litteris aliorum indigeam opera, vixque nomini meo scribendo sufficiam.

Seciæ eruditæ litteraria acta in Germania recudi scio, sed de his non nisi ea habeo, quæ ab anno sæculi hujus vicesimo, per quinquennium Upsaliæ publicata sunt. Num Russwormius a laudabili hoc opere prorsus cessaverit, aut an alio forsan migraverit, ignoro. Lipsiæ certe non est amplius, nec officinam librariam habet.

Nicolaum Kederum, magnum Septentrionis Lumen, commentationem suam in thesaurum Brenneri absolvisse gaudeo, & ut publici juris propediem fiat, publico bono opto.

Accepi haud ita pridem catalogum numorum Sveo-Gothicorum, qui in museo Graingeriano Holmiæ adservantur, ab Amplissimo Kedero concinnatum, & Londini excusum, ex quo plurima didici, quæ adhuc ignoraveram. Delector enim & ipse, si id addi fas est, exemplo Avunculi mei, numismatico studio, numorumque veterum & recentium haud contemnendam supellectilem possideo, inprimis eorum, qui laminares sive bracteati adpellantur, & historiam medii ævi haud parum illustrant, quorum ultra sexcentos habeo argenteos, diversi omnes generis, & quatuor aureos, quique hodie magni fiunt in Germania, & singulari cura ac studio conquiruntur.

Eccardum, virum eleganter doctum, sed puriorum sacrorum desertorem, ad Pontificios transiisse, Tecum doleo. Vere judicas illud factum non esse amore religionis, sed fuga solvendi æris alieni, quod ipse, vel ut rectius dicam, uxor ejus contraxit. Mirifice defectione hac a nostris sacris gloriati sunt inter Gallos e

Soda-

Sodalitio Jesuitico, qui scribendis commentariis Trevoltinis operam navant. Verum de novo hoc Proselyto Lenfantius narrat in ephemeridibus Berolinensibus gallice scriptis, quibus historia Germaniæ nostræ litteraria præsentis ævi traditur. Sed quorsum me abripit amor Tecum, amico veteri ac sincero, per litteras colloquendi? Ignosces quod verbosior forte sim, quam esse debeam. Valde gratum mihi erit, ac jucundum, si litterarum commercium, quod aliquamdiu interruptum fuit, Tecum continuare, & quæ Helmstadii typis exscribuntur, quandoquidem transmittere potero; modo sciam, qua ratione commoda fasciculi ad Te perferri possint. Quod si Tuas, aliorumque in celeberrima Academia Upsaliensi disquisitiones deinceps quoque mecum communicare volueris, majorem in modum me Tibi obstringes. Vale, eruditi orbis & amicitiæ nostræ decus, meque pristino amore complecti perge. Deus Te servet, atque donis in Te suis addat perpetuitatem, ut ornamentis, ac commodis sacræ & litterariæ rei, Tuæque, & Tuorum felicitati quam diutissime sufficias. Scribebam *Hannoveræ*, ipso, secundum fastos veteres, natali meo, die 1. Aug. clɔlɔccxxvIII. Celeberrimi &c.

Christophorus Abbas Luccensis.

Mirifice exhilaratus sum svavissimis litteris Tuis, die XX. Octobris Anni superioris ad me exaratis, quas clarissimus filius Tuus exeunte præcedente hebdomade, qvum e cœnobio Luccensi rediissem, mihi attulit,

sit, gaudeoque me in ejus notitiam venisse, qui patrem diu colui atque observavi. Quas ego ante triennium die 1. Aug. ad Te dederam, quasque Nobilissimus Romanus, qui Perillustris Comitis Reenstierna, in circulo Saxoniæ inferioris quondam Legati Svecici, paulo post, ut relatum mihi est, in flore ætatis rerumque optimarum extincti, ab epistolis erat, curandas in se susceperat, justo tardius, & post longi demum temporis moram, Tibi redditas esse, ægre fero: redditas tamen esse tandem aliquando, nec plane intercidisse, lætor. Jucundum quoque fuit, ex litteris Tuis intelligere, non ingrata Tibi fuisse, quæ adjunxeram variorum monumenta litteraria. Quas vero gratias agam de tot eruditis disquisitionibus mihi humaniter transmissis, inprimis de incomparabili thesauro nummorum Sveo-Gothicorum Eliæ Brenneri, eruditæ Sveciæ sempiterni decoris, in his terris nondum viso? Dici non potest, quantopere eximio hoc munere me Tibi obstrinxeris, quod in Tui memoriam, cultæque mecum amicitiæ pignus certissimum, sollicite observabo. Quam vellem autem me Tibi in vicem gratæ mentis procurare posse nummos Sveo-Gothicos, quos Tibi deesse scribis. In mumophylacio, amplissimo quamlibet, & Svecicis inter alios medallionibus aureis, a summo cælaturæ artifice Karlsteinio confectis, abundante, beati Avunculi mei, id quod ego, fraterque meus, si id addi fas est, a reliquis heredibus non exiguo pretio nobis comparavimus, illi non comparent; & qvum in ipsa Svecia rari sint, haud miraberis, eos in his terris non reperiri, inprimis, qvum neminem, præter me, esse sciam, qui veteres

Græ-

Græcos ac Romanos, recentioresque rariores nummos colligere studio curæque habeat.

Litterarum commercium, Tecum in posterum continuandum, tam gratum mihi erit, quam quod gratissimum, modo sit, qui litteras meas curare velit. Nominasti Lochnerum librarium, sed quis ille sit, & quanam in urbe habitet, ignoro. Quas nunc scribo litteras, Hamburgum, ubi filius Tuus, ut, qvum ante octiduum hinc abiret, mihi dixit, etiam nunc commoratur, mitto ad regium rei veredariæ Commissarium Königium in urbe Hamburgensi, qui illas recte curaturum esse, fisus promisit.

Acta Sveciæ litteraria primi quinquennii possideo. Posteaquam autem Russwormius officinam librariam Lipsiæ amplius non habet, Bibliopola noster Försterus dolet, se, quæ mihi ab anno hujus seculi vicesimo quinto desunt, comparare non posse. Quod si ista vel Hamburgi, vel in alia quadam Germaniæ urbe, recudi existimas, ejus rei ut haud gravatim me facias certiorem, oro. Maximo enim desiderio flagro rescifcendi, & si fieri potest, etiam emendi, exquisitas dissertationes, quæ Upsaliæ prodeunt.

De nova & honorata valde provincia per Diœcesin Lincopensem, cui cœlesti nutu es admotus, ex animo tibi gratulor, precatus Deum immortalem, ut altius adscendas, donec summum sacræ dignitatis culmen feliciter consequaris. Vale Arctoi orbis & amicitiæ nostræ decus, brevique, nisi grave est, responde, ut certior

 fiam.

fam; Te litteras has meas recte accepisse. Iterum vale & me solito amore complecti perge. *Hanoveræ* XXX. Maji cIↃIↃCCXXXII.

4. Från Thomas Mangey, en Angelsk Canik *).

Reverende admodum in Christo Pater.

Literas tuas, de me sæpius ad se scriptas, humanissime mecum communicavit Serenius, Vester an Noster, cui plurimum me debere profiteor, quod me multum & diu cupientem tuæ gratiæ & amicitiæ commendaverit. Plurima vero Tibi, Vir Summe, & habeo & ago gratias ob multa benevoli animi testimonia: præcipue vero

*) Til närmare upplysning af desza ofwanstående Bref från Canonicus Mangey, meddelas följande Historiska Berättelse om Editionen af Philo Judæus.

Ifrån yngre åren hade framledne ÄrkeBiskopen D. Eric Benzelius redan tänkt at utgifwa Philonem Judæum, hwilket kan ses af Leibnitzii bref af d. 8 Maji 1701, utan twifwel derföre, at han fann denne Auctoren förtjäna en bättre uplaga än den man hittils haft, emedan den war dels felaktig, dels hade nya Manuscripter blifwit igenfundne, som ännu icke til det allmännas tjänst blifwit befordrade. Under sina utländska resor gjorde han sig derföre all möda, at sjelf collationera de redan utgifne Editioner och afskrifwa inedita samt variantes Lectiones. Det största förråd härtil fant han under sit wistande i Angeland, i det Cottonianska, Bodleyanska, Cambridgska och Collegii Lincolniensis Bibliotheker. I de Tyska underlät han ej heller at göra sig

ro quod Codicem Philonis tot eruditionis notis a te conspersum ad me transmittere velle nuper significaveris; unde confido fore, ut Scriptor celeberrimus, multa Librariorum incuria passus, a Criticorum grege fere neglectus, pristino nitori tandem restituatur. Post impro-

Qq 2 bos

underrättad om alt det, som kunde tjäna til detta ämne. Ifrån de orter, dit han ej sjelf kunde komma, skaffade han sig genom en ständig correspondence det som tjänte til hans ändamål. Genom Hr. Pastor Wolf i Hamburg blefwo honom tilsände Varietates Lectionum Philonis Judæi, depromtæ ex Codice MS. Augustano. Genom Hr. Bayer i Petersburg bekom han Philo ex editione Parisiana 1640, collatus cum MS. membranaceo Bibliothecæ Patriarchalis, quæ Mosquæ est.

Under alla desa samlingar til denna nya tilämnade uplagan war äfwen af nöden en annan öfwersättning ifrån den Grekiska Texten. Derpå arbetade sal. ArkeBiskopen ständigt, så wäl som på Dissertationes de vita & scriptis Philonis, och en annan περὶ Λόγε.

Sedan alt efter flera års arbete war så färdigt, at han trodde sig til Publici nöje kunna utgifwa det han med så mycken möda hade samlat, återstod intet annat, än sättet at få det genom trycket befordradt. At sjelf göra förlag til et så stort werk, war honom för swårt, i anseende til många mötande omständigheter; war derföre intet annat til görandes, än at frambringa det genom någon utrikes förläggare, derest hopp gifwes om wißare afsättning, än i wårt Fädernesland. Under denna omsorg yppade sig et godt tilfälle at få detta mångåriga arbetet utgifwit, derigenom at D:r Thomas Mangey, Canonicus Dunelmensis, föresatt sig at gifwa det allmänna en ny uplaga af Philonis skrifter. ArkeB. til-

hos septennii labores, multa *deleta*, quædam etiam *delenda*, menda restare agnosco, quæ tamen a tuis doctioribus curis tolli posse facile spero. Nec tamen ipse operi defui, Collationes MSS. ex multis Europæ partibus maximis impensis comparando, tum etiam fragmenta ex

böd altså D:r Mangey sina förbättringar m. m. emot det wilkor, at de tillika med hans version och dissertationer skulle utgifwas under hans, Ärkebiskopens, namn. För öfrigt begärte han ingen ting för sit arbete, utan det allena, at hans förbättringar, som woro några tusende til antalet, måtte i tryckningen noga observeras, och til den ändan hans Corrector antagas, en Mag. Lang, som han wille sända öfwer til England, och under tryckningen skulle wara i Doctor Mangeys hus och kost. Detta tilbud emottog D. Mangey med glädje och med de heligaste försäkringar, det han ej wille bryta något af de wilkor, som blefwe honom förskrefne, allenast han finge alt om händer, utfästandes sig tillika af egen drift, at han, då werket blefwe färdigt, wille aflemna 50 Exemplar til Ärkebiskopens egen disposition. Men wilkoret om Correctoren wille han ej förstå sig til, utan lofwade i det ställe at gifwa 100 Guineer i resepenningar til den, som skulle komma öfwer ifrån Swerige och collationera bägges förbättringar.

At D:r Mangey icke upfylt alla dessa wilkor, kan bäst slutas af jämnförelse emellan D:r Mangeys uplaga och sal. Ärkebisk:s egenhändiga arbeten och samlingar, hwilka äro i förwar hos hans Son, Theol. Professoren i Lund, Hr. Doct. Carl Jesp. Benzelius. At han i sin Præfation til Philo säger sig hafwa för reda penningar köpt sal. Ärkebiskopens arbeten, är en injustice, den D. Mangey ej kan försware, och hwarmed han öfwerträdt

ex catenis ineditis & Jo. Damasceni aliorumque Patrum scriptis colligendo. In uno quidem Codice Mediceo noni circiter Seculi extant tractatus ab Hœschelio editi, tum etiam commentarii inediti in Decalogum, cujus o-

de heligaste försäkringar, dem han gifwit innan han wann sin åstundan. Så framt han ej wil räkna för et köp, at han betalt rese-omkostningarne för Herr Berkelt, som med detta arbete blef sänd til London och hade tilsyn wid collationeringen, hwilka resepenningar han dock gjorde 40 Guineer mindre, än han utlofwat hade.

Man kan widare åberopa sig hans egna bref, och ännu mera Prostens Hr. Doct. Jacob Serenii witnesbörd, som den tiden war Pastor wid Swenska Församlingen i London, hade denna Negotiation om händer, och deröfwer i tu års tid corresponderade emellan Swerige och England, med Pastor Wolf i Hamburg och Doct. Bentley i Cambridge, hwilka hade mycken ömhet om, at S. Ärkeb. D. Benzelii Edition af Philo skulle utkomma i hans lifstid.

Denna Berättelse är upsatt efter de skrifteliga och documenterade berättelser, som frammanföre nämnde Hr. Professoren i Lund, Doct. Carl Jesper Benzelius mig benäget meddelat, tillika med Hr. Mangeys originale bref, hwilka, jämnförde med denna Berättelse, sätta saken utur alt twifwelsmål, och wisa den Engelska Canikens släta upförande uti et så lärdt högmål. Sweriges heder och Benzelianska Namnet hafwa bägge förbundit mig, at framgifwa en upfinning i wår Lärdoms-Historia, som förtjenar all upmärksamhet. Wåra Mathematici äga nu äfwen tilfälle, at återwärfwa Hr. CancellieRådet Klingenstierna en dylik heder i sin wetenskap, och som af en annan Engelsman, med lika otacksamhet, welat honom och oss bestridas.

pe & hiatus Seldeniani Codicis suppleri & menda tolli forte poterunt. Hujus collationem propediem exspecto a Regis nostri ad Magnum Hetruriæ Ducem Legato, interimque tum Ejus tum Vaticani Codicis indiculum his literis subjungendum puto.

Quod ad loca in tractatu inedito in decimum Præceptum, de quibus quæris, sic emendanda ex conjectura puto. ὁ γὰρ ταῖς περιουσίαις, αἷς ἤνεγκαν αἱ τοῦ ἔτους ὧραι, μαθὼν μὴ ἐπιτρέχειν, ἀλλ᾽ ἀναμένων; pro συντρέχειν in Codice, levi emendatione scribo ἐπιτρέχειν, ut sit sensus, *doctus in annonam, quam anni ferunt tempora, non avide irruere, sed exspectans &c.* Usurpatur vox ista alibi ab Auctore in hoc sensu, ut in libro de Somniis p. 1129.

In secundo, quem profers, loco mihi sane mendi suspicio vix suboritur, est enim sententia satis clara. Ἀριθμῶν δὲ τῶν ἀπὸ μονάδος τελειότατος ἡ δέκας, καὶ, ὥς φησι Μωσῆς, ἱερώτατός τε καὶ ἅγιος. *Numerorum post unitatem perfectissimus est denarius, &, sicut dicit Moses, sanctissimus & plane divinus.* Respicit Auctor dicta quædam a Mose Exod. XII. 5. & Levit. VI. 20. ut liquet ex libro de congressu p. 439 &c. Unde & Origenes Com. in Joh. p. 83. gemina his habet. ἐπεὶ δὲ ὁ δέκατος ἀριθμὸς τηρεῖται ὡς ἅγιος, οὐκ ὀλίγων μυστηρίων ἐν τῇ δεκάδι ἀναγεγραμμένων.

Tertium locum tenui scripturæ mutatione sic illustrandum censeo: οἷς πολεμήσειν, οὐ διὰ κέρδος ἄδικον, λωποδυτῶν ζηλοῦντας πράξεις, scribendo scilicet pro λωποδυτούντων in Codice λωποδυτῶν ζηλοῦντας, *contra quos dimicandum, sed non lucri inhonesti gratia, Latronum mores imitando.*

Quod

Quod ad Virum doctissimum attinet, cui correctoris officium imponi postulas, operam ejus haud ita necessariam vel utilem mihi fore conjicio, cum ego ipse totam corrigendi præli operam in me suscipere in animum induxerim. Ne vero gratissimum illud tuum munus frustra ad me attulisse videatur, ipsi pro impensis itineris in Angliam sexaginta aureos lubens dabo. Interea, Doctissime Præsul, summa fide Tibi polliceor, Dissertationes Tuas de vita & scriptis Philonis &c. tum emendationes in Textum sub Tuo nomine nulla cum variatione Orbi literato vulgaturum.

Sum Paternitati vestræ Venerandæ omni gratitudinis & benevolentiæ officio devinctissimus

Londini dab. 5 Cal. Jul.
A. 1731.

Tho. Mangey.

Reverendo admodum, & Doctissimo Viro *Erico Benzelio*, Episcopo Lincopensi, *Thomas Mangey* salutem.

Ornatissimi & Doctissimi Viri D. Serenius & Berfeltus *), mense circiter proxime elapso, neque enim per absentiam meam a Londino citius licuit, Philonem tuum, munus diu a me expectatum & quam maxime

*) Est hic vir ille, qui Londinum cum Philone a Parente meo restituto & annotationibus in hunc auctorem missus erat, ut eas D. D. Mangey traderet, cui & per litteras anno superiori datas pro impensis itineris Sexaginta Aureos se soluturum esse promiserat.

xime exoptatum, ad me detulere. Quem sane qua debui gratitudine accepi, qua potui celeritate perlegi, ex eoque summum me fructum & voluptatem accepisse lubens & gratus agnosco. In nonnullis enim errantem Tu me, quod fatendum est, docuisti, in multis dubium & labantem confirmasti, quin etiam inquam locupletasti, adducendo sc. quædam Ethnicorum Scriptorum loca, quæ meum vel acumen vel diligentiam sane fugerunt. Illud vero serio & ex animo gaudeo, quod tum in seligendo lectiones ex variantibus codicibus, tum in emendando ex conjectura, Te, Reverende Pater, ubique fere consentientem habeo; quin etiam eodem ordine Doctissimum Albertum Fabricium ducem secutus in Bibliotheca Græca, varios Philonis nostri tractatus pono, eademque ratione plus una vice distingvo.

Instructus ergo Tuis, Vir Doctissime, meisque qualibuscunque copiis, de Philone tandem in prælum mittendo serio cogito, nec ulteriores moras patiar, quam dum a Te sim certior factus, quibus conditionibus legibusque Philone tuo una cum notis eruditissimis uti per Te liceat. Illud interim in me sanctissime recipio, emendationes Tuas summa cum fide Orbi Literato exhibiturum. Neque enim is sum, qui aliena mihique non debita gloria ornari velim, parum de me sollicitus, dummodo Philo largior & splendidior in lucem prodeat.

Quod vero ad Notas attinet, luculenter sane a Te eruditeque conscriptas, non patitur moles Libri, ineditis Tractatibus & Fragmentis multum aucti, meas Tuasque integras publicari; quin & fastidium pariunt

Lecto-

Lectori, rem eandem bis repetentes: Malim tua bona cum venia selectiores tantum ex Tuis Meisque in publicum edere, & quando inter utrumque convenit, ut sæpius contigisse animadverto, Lectorem admonere.

Dissertationes vero Tuas de Vita & Scriptis Philonis, si modo eas summa humanitate transmittere libitum fuerit, integras nec quidquam a me immutatas edam, quanquam id a me tentatum, non dum ad umbilicum productum; Ineditorum etiam versionem, quam sane non dum aggressus fueram, summa cum gratitudine accipiam. Quod ad edita attinet, Versionem Gelenii in infinitis locis emendavi fereque de novo confeci; Christophorsonii vero nostratis & Turnebi interpretationem in suis locis substituere, si Tibi, Reverende admodum Pater, ita visum fuerit, in animo habeo.

Quæris autem, ut a Viro amicissimo Serenio intellexi, quænam Philonis inedita in Italicis Codicibus sunt inventa. In codice Palatino Bibliothecæ Vaticanæ N. 382 inventus est integer tractatus de Cain, quem transscriptum ad me humanissime misit Vir clarissimus Dn. Fouquetus Episcopus Eleutheropol., Romæ devagus. Philonis nostri esse opus genuinum multis indiciis colligo, neque adeo dubito; Tractatus vero est satis longus, & plus quam viginti paginas impleturum conjicio. Titulus, περὶ τῦ δοκισισόφυ καιν ἐγγόνων καὶ ὡς μετανάςης γίνεται.

Νυνὶ διαπορῶμεν, εἰ χρὴ, τῶν ἐν ταῖς διερμηνευθείσαις βίβλοις ὑπὸ Μωσέως τροπικώτερον ἀκούειν, τοῖς (lege τῆς) ἐν τοῖς ὀνόμασι προχείρου φαντασίας πολὺ τ᾽ ἀληθοῦς ἀποδέοντος (melius ἀποδεούσης) εἰ γὰρ πρόσωπον μὲν ἔχει τὸ ὂν &c. Quem quidem tractatum a me versum & notis illustratum post illum, *Quod deterius potiori* & continuo subjungam. Extant etiam in eodem Codice Tractatus ab Hœschelio editi una cum Libro de Septenario & Festis, quorum omnium penes me collationem habeo.

In Codice etiam Mediceo XX. Plutei X. continentur duo opuscula, εἰς τὸ ποιήσωμεν βοηθὸν κατ᾽ αὐτὸν, & περὶ τῶν ἀναφερομένων ἐν εἴδει νόμων εἰς τρία γένη τῶν ι. λογίων, τὸ η. καὶ τὸ θ. καὶ τὸ ι. Prius opusculum videtur idem cum secundo de Allegoriis libro, quem Hœschelio debemus; secundum vero adhuc ineditum, est vero tum a Te, Vir Doctissime, tum a me ex Codice Seldoniano transscriptum. Utriusque Apographum cum reliquorum collatione in dies ab Antonio Cocchio Medico Florentino expecto; cujus cum ingenium & eruditionem laudo, nimiam tamen in conferendo moram non possum non culpare; quippe qui intra fere integrum biennium non dimidiam partem collationis absolvit.

Restant multa quæ a Te, Vir doctissime, velim scire de Philone nostro, quæ in proximis literis brevi ad Te mittendis describam, efficiamque profecto in futurum, ut vel meam in scribendo indiligentiam, vel in tantæ Tuæ benevolatione recordationis ingratitudinem incuses. Persvasum habeas velim Te beneficia hæc Tua, haud

haud scio an in merentem, certe non in ingratum, conferre; meque, ut certe debeo, fore Tibi, Reverende admodum Pater,

Omni gratitudinis officio devinctissimum
Tho. Mangey.

Londini Calendis Martii 1732.

Reverende admodum in Christo Pater.

Vir amicissimus Tobias Biörk paucos abhinc dies, continuationem tuarum annotationum & versionem ineditorum mihi tradidit, quas ego summæ gratitudinis sensu recepi, omnique eruditionis pariter ac humanitatis Tuæ admiratione perlegi. Scias igitur, Vir Amplissime, Te, & me, & Philonem nostrum, nec non literatum Orbem summo cumulasse beneficio. Mihi certe curæ erit, ne tam insignis operæ in me collatæ pœniteat, & quidquid a me, in inferioris ordinis gradu, & in dissitis orbis partibus posito, præstari poterit ad tantam humanitatem vel rependendam vel prædicandam, id in me sanctissime recipio. Cum opus Tibi, Vir eruditissime, & mihi pariter charum, utrique diu elaboratum, in lucem edere non tam dubitarem quam differrem, tandem Calendis Septembris proximis ad prælum misi; omni tum laboris tum tantæ molis operæ sumtus cura posthabita. Jam libellus de Cherubim sub operariorum manibus sudat, adeoque, si valetudo ferat, Philonem nostrum intra biennium in lucem proditurum & spero & spondeo. Tuas vero interim Dissertationes;

de Vita & scriptis Philonis, nec non περὶ λόγου, & avide expecto & impense peto; pertinebit tum ad festinationem, tum ad nitorem Libri, ut has quam citissime mittas. Ingenue enim fateor, me in emendando Textu occupatum, Tuis subsidiis humanissime promissis fretum, hanc partem minus elaborasse.

Hanc vero legem edendi mihi præscripsi: Quæcunque ex Codicum collatione vel veterum Scriptorum testimoniis melior videatur lectio, hanc in Textum infero, conjecturas licet certissimas ad imam Folii partem appono. Alio etiam ordine, & fere Tuo, Auctoris opuscula colloco: Annotationes vero Tuas, quoniam integras edi Tibi placuit, ad Libri finem exhibeo; ea enim ratio laborem meum minuit, & ad Tuam, Vir eruditissime, famam, ut puto, magis pertinebit. Ecce autem primæ paginæ Titulum, quem Tibi non displiciturum confido.

Philonis Judæi Opera quæ colligi poterant omnia. Textum & versionem emendavit, multa adhuc inedita ex MSS. adjecit notisque illustravit

THOMAS MANGEY.

Accedunt Viri Eruditissimi & Reverendi in Christo Patris ERICI BENZELII, Episcopi Lincopensis, Emendationes & Notæ, Ineditorum versio, & Dissertationes de Vita & Scriptis Philonis.

Vale Vir Amplissime, meque inter Amicos summæ gratitudinis officio devinctos habeto.

Dabam *Londini* Decimo Calend.
Martii 1734.

Tho. Mangey.

S. Swen.

8.

Swenska Landt-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie-Rådet och Riddaren And. Ant. von Stiernman. Tredje Fortsätning *).

14. *Johan Gyllenstierna*, Friherre til Lindholmen, Herre til Ståket, Biörkesund och Hellerö. Född på des mödernes Sätegård Elfwesiö, uti Brännekyrkio Sokn, bredewid Stockholm 1635 d. 18 Febr. Des Herr Fader war Amiral och Landshöfdinge öfwer Upsala Län, Jöran Gyllenstierna, Friherre til Lindholmen, Herre til Ståket, Biörkesund och Hällerö, född på Årestad 1601. † 1646 på Ståket a). Des Fru Moder, Anna Johansdotter Skytte, född Friherredotter til Duderhoff, Fru til Skytteholm, Ståket och Strömsrum. Sedan han i Upsala, uti tio år, hade lagt en fast grundwal til en grundelig lärdom och wettenskap, samt där utgifwit år 1654 in 4to en genomlärd disputation b), de necessaria & singulari prudentia Principis in recens parto Imperio, ex Taciti Agric. cap. XIX. och åtskilliga hållna Tal wid wißa och stora högtidligheter, så an-

*) Andra Fortsätningen finnes här frammanföre, s. 175 följ. och erkänner jag med särdeles förbindelse den ädelmodiga benägenhet, hwarmed Herr Cancellie Rådet och Riddaren behagar fortfara, at understödja, hedra och pryda detta Swenska Bibliotek.

a) Rüdlings i Förstående Stockholm Tom. 1. p. 104.

b) Joan. Schefferi Svecia Literata pag. 220.

trädde han sina utrikes resor igenom Dannemarck och Tyskland in på Strasburg, där han uti ett och et halft år fortsatte och förökte sina låfwärda idrotter. Därifrån uti Octobris månad 1655 gick han igenom Sweitserland åt Rom, Neapel, Alicanta, Malta, Cadix, Sewilien, Madrit, Franckrike, England och Holland: Efter återkomsten år 1658 till Swerige, begaf han sig straxt til Fyen, att där oppwakta Konung *Carl Gustaf*, som då stod där med en segrande krigsmacht, och fick den lyckan att föllia högstbemälte Konung efter, samt biwista attaquen för Köpenhamn: häruppå med Hans Kongl. Maj:t förfogade han sig till Landscrona, i den fasta tancka och åstundan att få bliswa soldat, så wäl af egen drift, som des Fru moders underdåniga föreskrift, men som denne store Konungens genomträngande förstånd och omdöme fant sig, att med tiden få uti honom, i anseende till des lärdom, skicklighet och qwickhet, en stor och skickelig Statsmann, så fick han härpå ett kårt afslag, och i det stället, fritt tilstånd att biwista rådplägningarne i Rådet och Cancelliet: wardt straxt därpå tillika Kongl. Cammarherre: då han alltjemt hade den nåden att föllja sin Konung, så länge han lefde, samt sedermera des döda lekamen opp till Stockholm. År 1660 den 27 Decembris wardt han Cancellie Råd. 1666 den 12 Julii HofCanceller. 1668 LandtMarskalck på Riksdagen i Stockholm c), samt samma år den 6 Octobris Swea Rikes Råd. År 1674 d. 16

c) Hwad på denna Riksdag blef beslutit och afhandlat, kan läsas i mina så kallade Riksdags Beslutets Andra Del pag. 1532. til pag. 1641.

d. 16 Maij Grefwe, tillika med sin äldre broder, Riks-Rådet och General Gouverneuren, Friherre Jöran Gyllenstierna d). År 1675 wid Riksdagen och Kon. *Carls* den *XI*. Kröning i Upsala förträdde han i många stycker RiksCancellers stället. År 1676 uppå Kongl. befallning kom han til Skåne, att där wara tillhands wid de dageligen förefallande angelägna ärender och rådslag, då han i des nederresa e), jemte då warande General Qwartermåstaren, sedermera Kongl. Rådet, FältMarskalken och General Gouverneuren, Grefwe Eric Dahlberg, lyckeligen til Swenska Armeen framskaffade det ifrån Swerige tågande hjelp- och ersättnings manskapet, efter hwilkets ankomst, Hans Kgl. Maj:t strax därefter, erhöll öfwer de Danska en stor och härlig seger wid Lund, den 4 Decembris år 1676. Det följande året 1677 gick Herr Gyllenstierna på sin Konungs befallning med femhundrade mann för Christianopel, och twingade, efter tio dagars belägring, den där inneliggande Danske Commendanten Lützou med sina siuhundrade femtio soldater, samt 150 Borgare

d) Carl Ludvic von Schantzes Matrikel öfwer Swea Rikes Ridderskap och Adel. Märkwärdigt är det, at deße Herrar bröder i sin lifstid, aldrig brukade Grefligit, utan Friherrligit namn och titel, som nogsamt är at inhämta af de tiders Handlingar, och åfwen af Biskopens Doct. Carl Carlsons öfwer dem år 1688. hållna och tryckta Likpredikan. Herr Jöran Gyllenstiernas söner, Gen. Maj. Jöran Gyllenstierna, som † 1736 ogift, och R. R. Nils Gyllenstierna uptogo Grefliga namnet, hwilke ock blefwo år 1719 i Grefliga Classen uppå Riddarehuset intagne.

e) Pertinent Relation om Victorien wid Lund. pag. 2.

gare och snapphaner, att gifwa sig med alla deßa på discretion och blifwa krigsfångar. Den 12 nästföljande återtog han med lika tapperhet, efter twå dagars beskjutning, ifrå de Danske, Carlshamn f), hwilket Öfwerste Lieutenanten och Commendanten Carl Hård år 1676 den 17 Oct. utan någon trängande nöd, till dem oförswarligen upgaf, hwarföre han ock 1677 den 10 Martii wardt dömd at arquebuseras. Däruppå gick Herr Gyllenstierna, den 20 Martii, til Kongl. Swenska Lägret wid Wå, at aflägga om deßa förrättningar sin underdåniga berättelse, ehwarest denne Minervas ägta son, som nogsamt wist sig kunna handtera både bok och wärja, blef med största nåd och ynnest ej allenast emottagen g), utan ock den nästföljande 4 August. förordnad til Lagman öfwer Norra Finne Lagsagu. År 1679 utnämnd til Ambassadeur och fullmägtig Commissarius, jemte CancellieRådet och StatsSecreteraren Frants Joel Örnstedt til Tractats och underhandlings orten i Lund med de Danske, ehwarest han ock den 26 Septembris samma år slöt och underskref freden emellan Swerige och Danmark, öfwer hwilket en Swensk Poët sig således hafwer yttrat:

De

f) Undranswärdt är det, at Mathias F. Hammar i sin gradual Disputation de Carlshamnia, Urbe Blekingiæ, tryckt i Lund år 1749, går med stillatigande förbi ej allenast denna märkwärdiga händelsen, där likwäl han pag. 13. något ordar om Carlshamns skants, utan ock des tretio Commendanter, hwilke hafwa warit långt wärdigare at nämnas och upräknas, än Carlshamns Capellaner.

g) ArchieBiskopens Doctor Håkan Spegels Diarium om Krigets begynnelse emot de Danska 1675 och in til des slut.

De Pace auspicatissima sub mediam noctem Lundæ subscripta Anno 1679.

Ecquid agis Pæan? quo tempore fœdera pangis?
Num illustrem pacem nox tenebrosa dabit?
Grande Opus? & quod vix oculis circumspicis Argi,
Cœca nocte facis, perficis ante diem?
Plaudite, lux superest, offusas namque tenebras
Blandidulis radiis discutit ipsa Venus.
Bella diem poscunt, sed pacis fœdera noctem,
Et noctis medio pax stabilita manet.

Sistnämnde år den 14 Octobris förordnades han til General Gouverneur öfwer Skåne, Halland och Blekingen, och år 1680 afskickades han som Ambassadeur i Februarii månad til det Kongl. Danska Hofwet, både til at utwäxla stadfästelse-skrifterna öfwer bemälte fred och det Prinsessan Ulrica Eleonora slutna giftermålet, såsom ock förnämligast at giöra närmare aftal om et och annat til Hennes Maj:ts resa öfwer til Swerige ifrå Dannemark h): och sedan han i Köpenhamn sig i några weckor incognito hade uppehållit, och alla nödiga anstalter emedlertid woro giorda til des prägtiga och högtideliga intåg, så höllt han det samma d. 3 Aprilis, på följande sätt i):

Ss 1) Red

h) Cancellie Rådet Johan Smedeman om den högstprisliga och milda Swериges Drottnings *Ulricæ Eleonoræ* Konungsliga härkomst, lefwerne, död och begrafning. MSS.

i) Härom kan widare läsas den i Stockholm år 1680 in 4to tryckta Berättelse om den Swenske Extraordinarie Am-

1) Med en Dansk Fodermarsk med 2:ne af Kgl. Gardet,

2) Tjugu stycken Geheime Råds wagnar, hwarde-ra med sex hästars förespann, så Prints *Georgs*, Prins *Fredrics* och Hennes Kongl. Maj:ts regerande Drotnin-gens lif-carosser.

3) Hans Maj:ts, Konungens af Danmark egen wagn, hwaruti sutto Kongl. Ambassadeuren, Herr Johan Gyllenstierna, tillika med Danska Geheime Rådet Herr Christian Scheel, och Öfwer-Ceremoniemästaren Gerstorf: Framföre wagnen gingo några högstbemäl-te Konungs Laqvajer i deras wanliga klädebonad, och efter wagnen twänne af Kongl. Gardet.

4) Ambassadeurens medfölje, och först des Stall-mästare Gerdes k) i en blå med silfwer och guld utsi-rad klädning, sittjandes uppå en Castanie-brun häst af Spansk ätt, med rik borderad muntering.

5) Sex handhästar, med kostbara borderade schabe-raquer, sadlar och annat des tilbehör, med kostbart borderadt arbete af Herr Ambassadeurens egit wapn, hwil-

bassad. Hans Excell. RiksRådets och General Gouverneu-rens i Skåne, Herr Johan Gyllenstiernas solenne intåg i Köpenhamn hållen den 3 Aprilis, såsom ock om des seder-mera hafda audience hos Deras Kongl. Maj:ter och Hög-heter af Danmark, tagen utur en därom i Köpenhamn uppå Tyska språket tryckt Relation.

k) Hans namn war *Georg Gerdes*, til börden Tysk: blef om-sider Drottning Hedevig Eleonoras i Swerige HofStall-mästare. Gift war han med Brita Behm, Köpmans i Gef-le David Behms dotter, som i sit senare gifte, wardt 1720 Commerce-Rådets Carl Adlerstedts senare Fru.

hwilke fördes af sex personer klädde i hans liverie, af fint citron-färgadt kläde, med massive silfwerknappar och snören, af silfwer och saphir-färgadt silke: swarte hattar med silfwerrand och hatteband, af hwita, blå och gula fjädrar, knytnings halsdukar, ärmestrumpor och handskar med fransar af silfwer och blått silke, silfwer-wärjor och skospännen, samt axelrosor af kirsbärs-färgade band.

6) Åtta Laqvajer med Ambassadeurens liverie.

7) Legations-Marskalkens, Friherre Lejonskjölds l) wagn, med förspann af sex castanie-bruna hästar uti skjönt förgyldt tyg: där uti sutto tre af Ambassadeurens Hofbetjente, nemligen Schantz ll), Wätterhamn *) och Pihlman m).

l) *Augustin Lejonskiöld*, Friherre til Elfkarleby och Dalborg, Herre til Jshof och Wallhof, war då Landshöfdinge öfwer Jönköpings Län. Om honom mera i mitt Swea och Göta Höfdinga Minnes förra del. pag. 351 och 373.

ll) *Johan David Schantz*, war Secreterare wid préliminaire tractaten med Dannemark. Adlad 1681 den 4 Aug. med sit förra namn. Se min Matrikel öfwer Swea Rikes Ridderskap och Adel, Tom. 2. pag. 734.

*) *Lars Wätterhamn*, war då Secreterare hos Ambassadeuren: sedermera 1688 den 18 Aug. adlad, med tilnamn, Riddermark. Om honom widare uti nyssnämnda Bok, Tom. 2. pag. 831 & 832.

m) War då Camererare wid General Gouvernementet i Skåne, Halland, Bohuslän och Göteborg. Sedermera 1681 den 17 Aug. adlad och kallad *Adlersten*. Om honom mera cit. Lib. Tom. 2. pag. 735 & 736.

8) Därpå kommo återigen tio Laqvajer i Ambassadeurens liverie, och des andra wagn, med sex swarta hästar, och förgyldt tyg, kuskesätet utstofferadt med rödt Damosk och silkesfransar, Kutskarna med schamererade kutskeräckar och däri silfwerspännen: deslikes en ned åt brödet hängande silfwerkädja. På sielfwa wagnen war hans wapn, en förgyld Stjerna i blått fält med en förgyld krona. Uti wagnen woro fyra af Ambassadeurens medfölje, Ståthållaren Johan Cedercrantz n), Residenten Samuel Agriconnius o), Legations Secret. Carl Canterſten p) och Sven Carlström q); jemte wagnen, fyra Löpare i Ambassadeurens liverie.

9) Tio Laqvajer i Ambassadeurens liverie, och des tredje wagn med castanie-bruna hästar, samt förgylta sel-

n) Drottning Christinas Ståthållare öfwer Gottland och Öland. Mera i förenämde bok, Tom. 1. pag. 682.

o) Adlad 1679 den 7 Dec. förbytandes sit förra Latin-Greska wedernamn Agriconnius uti Åkerhielm, som på Swenska är et och det samma. Widare om denna wälförtjenta Herren se ofvan:de Matrikel Tom. I. p. 722. &c.

p) Til Keholm och Korg. Warit förut Commißions-Secreterare til Nimwegska freds-congressen. Wardt sedermera Kongl. Swensk Resident i Holland och sist Öfwer-Intendent öfwer Drottning Christinas domainer i Bremen och Wehrden. Gift 1681 med Anna Brita Johansdotter Olivecrantz, til Uifhäll, som † 1689 den 14 Maij. Son af Secreteraren af Staten och HofRådet Lars Canterſten, til Bogård, Harg och Keholm, som † uti et orättmätigt fängelse år 1657 i Polen, och Anna Larsdotter Paulina.

q) Se min Matrikels förra del pag. 709.

seltyg och annat tilbehör. Kutskarne och bilöparne klädde åfwen som de förre, i hwilken wagn, sutto Lands-Domaren Ulf Bonde r), Öfwerste Lieutenanten Bidal s), General Tull-Förwaltaren Brynte Cronskjöld t) och Christopher Giedda u).

Ss 3 10)

r) Til Waholm, Åkeshof, Edesnäs, Warnstad och Gudde-berg. War då Landsdomare uti Skåne, i hwilken caractere han ock afled på Johannislund år 1687 den 13 Febr. Född år 1635 d. 28 Maij. Gift med Christina Bielkenstierna, R. R. och Amiralens, Friherre Claes Hansson Bielkenstiernas dotter til Åreilad och Riurunda † 1716 med Friherrinnan Barbro Åkesdotter Natt och Dag. Son af Slottslåwen på Risle, Ulf Philipsson Bonde til Säckesta och Halla. Född 1585 d. 5 Junii. † 1657 den 22 Junii, och des senare Fru, Margareta Ericsdotter Stake til Jönsesäter.

s) Af Fransyst börd. Twänne bröder Bengt och Claes Bidal de Corleviel, födde i Paris, blefwo af Drottning *Christina* år 1653 den 7 Decembris adlade; och Peter Bidal år 1656 den 12 Octobris gjord af Konung *Carl Gustaf* til Friherre.

t) Om honom se mera i min Matrikels förra del. Tom. 1. pag. 650.

u) Til Gunnarstorp. Warit Major wid Danska Gardet: blef år 1664 introducerad på Swenska Riddarehuset. Född 1637 den 27 Dec. † 1705 den 6 Martii. Gift 1:mo med Elisabeth Wind, Danske RiksRådets och Amiralens Jürgen Winds dotter med Ingeborg Ulfstand. 2:do med Hedvig Eleonora von Buchwaldt, dotter af General Lieutenanten och Gouverneuren, Friherre Fredric von Buchwaldt til Julleröt och Harlösa, och des förra Fru, Sophia Elisabeth von Bützou. 3:tio med Anna Sophia von Ellen.

10) Legations-Marskalken, Friherre Augustin Lejonskiöld, uti en blå prägtig broderad klädning, ridande på en Spansk häst, med dyrbar mondering och åtta Laqvajer på båda sidor.

11) Efter honom redo deße Cavallierer, neml. des son, unge Baron Lejonskiöld x) och Barnekov y) Fält-Marskalkens von Aschebergs son z) och Walkendorf. von Tadern samt Cronacker a), Bar. Mardefelt b) och Cril-

x) *Carl Friedric Lejonskiöld*, blef 1700 den 2 Januarii Ryttmästare af Norra Skånska Regemente. Slagen, ogift, 1706 den 19 Octobris i Action wid Kalisch.

y) War *Kail Christopher Barnekov*, til Rollswik, Widsköfle, Ugerup, Örtofta, Rosendal och gamla Köőke, samt † Öfwerste för Präste-Dragonerne, 1700 d. n 19 Decembris uti Calmare stad. Gift 1691 den 26 Jan. med Grefwinnan Margaretha Rutgersdotter von Ascheberg, † 1753 den 20 Octobris. Son af Vice Præsidenten i Göta Hofrätt Christian Hansson Barnekov, til Witsköfle och Lillö. † 1665 d. 14 Aprilis, och des senare Fru, Brita Scheel, Danske Riks-Rådets Christer Albertsson Scheels dotter.

z) *Gustaf Adolph von Ascheberg*, Ryttmästare Född 1661 d. 23 Junii. † 1693 d. 10 Februarii som Öfwerste Lieutenant för Drottning Hedvig Eleonoras Lifregemente til häst. Gift på Stockholms Slott 1690 den 3 Junii med Grefwinnan Beata Andersdotter Torstensson. † i barnsäng 1691 d. 13 Augusti.

a) *Balthasar Cronacker*, war då Capitaine af Skaraborgsläns Regem. Om honom mera i min Matrikels förra d. l, pag. 720.

b) *Arvid Axel Mardefelt*, dog som General af Infanteriet 1708 i Maij månad i sit qwarter wid Jakin i Hög-Polen. Son af

Crisman Lillie c), Herr Natt och Dag och Hr. Ribbing, Major Böhn d) och Ryttmästaren Kohlmäter e), Öfwerste Lieutenant Ridderhielm f) och Major Skytte g).

Öfwer-

FältMarskalken och Commendeuren öfwer Swenska Armeen i Tyskland, Friherre Conrad Mardefelt til Wansolou, Plötz, Pensin och Röseka, och Catharina Geese.

c) Blef 1680 Drottning Ulrica Eleonoras Cammarherre: född 1652 den 13 Octobris, † ogift i Stockholm 1682 d. 8 Octobris. Son af Peder Crismansson Lillie til Klefwa och Maria Mårtensdotter Rosenstierna til Wisbohammar.

d) *Casper von Böhnen* til Werpinge, † som Major af Drottningens Lifregemente 1698 den 28 Julii. Gift 1:mo med Anna Maria Winstrup, Biskopens i Skåne och Akademiens i Lund ProCancellarii dotter med des förra Fru, Maria Baden. 2:do Med Magdalena Ranck, Gen. Maj. och Landshöfdingens Sven Rancks dotter, som sedan fick Gen. Lieut. och Landshöfdingen i Calmare, Friherre Reinhold Rhebinder. Son af Casper Magnusson von Böhnen och Barbara von Jatzkowen.

e) *Christian Kohlmäter*, blef 1681 den 12 Sept. adlad och kallad Ridderskiöld. Om honom i min Matrikels förra del, pag. 737.

f) *Hans Isac Ridderhielm*, war då Öfwerste Lieutenant af en Bataillon fotknektar, blef 1680 den 11 Maij Öfwerste Lieutenant wid Öfwerstens Gustaf Mackliers Regemente och tillika Commendant på Nya Elfsborg. År 1692 in Februario Öfwerste Lieut. wid Gen. Maj. och Gouverneurens Eric Soops Regem. i Riga. Åren 1690. 1691. 1694 och 1695 biwistade han utrikes fälttågen dels wid Franska dels wid de Allierade Armeerne. År 1696 den 2 Januarii Öfwerste för Björneborgs Reg. til fot. 1697 den 2 Aprilis Öfwerste och Commendant i Stralsund. 1698 Öfwerste för Nor-

Öfwerste Meck h) och Niethof i), Öfwerstarne Skytte k) och Wrangel. Om hwilka på båda sidor lupo en hop

ra Skånska Reg. til häst. 1700 d. 13 Junii Gen. Major af Cavalleriet. 1704 d. 9 Jan. Gener. Lieutenant och Gouverneur i Wißmar, samt tillika Friherre. † i Wißmar 1709 barnlös och med honom gick ut både den Adeliga och Friherrliga Ridderhielmska ätten: Til Fru hade han - - - von Gynterberch, Gen. Maj. och Öfwer-Commendantens i Halmstad, Christopher von Gynterberchs dotter med Brita Sophia Persdotter Strömberg. Son af General Lieuten. Israel Ridderhielm och Anna Wendela Strömberg.

g) *Nils Håkansson Skytte* til Sinclairsholm: wardt sedermera Öfwerste. Född 1653 d. 3 Apr. på Säffidgård i Småland. † 1720 d. 18 Dec. Gift med Emerentia Henricsdotter Horn, född på Heßelö 1667 in Dec. † på Sinclairsholm 1709 d. 26 Januarii. Son af Landshöfdingen i Christianstad och Blekingen Håkan Nilsson Skytte til Göksholt och Sinclairsholm, född i Nyköping 1603 † 1688 in Aug. och Elisabeth Hansdotter Oliveblad til Wärby.

h) *Eric Johan Meck*, blef sist år 1697 d. 22 Octobris Öfwerste för Artilleriet uti Stockholm. Född 1644 d. 28 Octobris. † i Riga 1702 d. 12 Octobris. Gift med Magna Brita Dureel, Landshöfdingens Magni Dureels dotter til Tiegerhof &c. och Brita von Crakou. Son af Ståthållaren i Riga och LandtRichtern i Lifland Engelbrecht Wilh. Meck, til Sönsel och Absenön. Född 1619 d. 31 Jan. † 1665 d. 22 Junii. och Friherrinnan Catharina Nilsdotter Gyllenstierna til Lundholmen. † 1683 d. 2 Maij.

i) *Claes Niethoff*. Om honom mera i min Matrikels förra del. pag. 434.

k) War då Öfwerste för et Regemente Dragoner: wardt sedermera år 1697 Commendant i Derpt och tillika Öfwer-

hop Laqvajer, dels i Herr Ambassadeurens, dels i deras egne Herrars liverie.

12) Gingo tolf Ambassadeurens Laqvajer, alle klädde som ofwan förmält är.

13) Kom Kongl. Ambassadeurens Lif-carosse, med sex skjöna Rapper förespänd, uti mycket kostbara tyg, hwaruppå war hans wapn af drifwit arbete, med silkeswippor och jemte hästarne gingo fyra bilöpare, de der tillika med kutskarne woro präktigare klädde än de förre; denne wagn, som ock förde Ambassadeurens wapn, gick hel tom.

14) Ambassadeurens Hofmästare, Capitaine Olof Johanson ridandes i en med silfwer och guld rikt borderat klädning uppå en wäl munderad häst, hwilken

Et följ-

ste för twänne uprättade bataillonér. Gjorde 1703 et lyckligt partie emot Ryssarne. Upgaf 1704 den 14 Julii efter sex weckors belägring och ganska tappert motstånd, för:de Dorpt igenom en hederlig dagtingan. Wardt år 1706 den 12 Junii General Major af Infanteriet. 1709 d. 29 Martii Vice Gouverneur i Riga; samma år Vice Gouverneur i Skåne. 1710 den 30 Aug. General Lieutenant. 1711 d. 14 Martii åter Vice Gouverneur i Skåne. 1715 d. 12 Maij Friherre. 1716 d. 4 Junii Gouverneur i Skåne. 1716 d. 29 Decembris General af Infanteriet. Död uti Skåne 1717 barnlös och gick med honom denne Friherrliga ätten ut. Gift med Anna Catharina Ulfelt, RiksRådets och RiksJägmästarens Ebbe Ulfelts dotter med Grefwinnan Hedvig til Schleswig-Hollstein. Son af Öfwersten Bertil Nilsson Skytte til Homanetorp, och Magdalena Hansdotter Oliwcblad til Wärby.

följde 6 unga Adelsmän, Kongl. Ambassadeurens Pager i des liverie öfwer alt bebrämat, med blått Atlask foder, broderade Broqvads-wästar och skjöna plumagier, samt schaberaqver och hölsterkappor broderade med Ambassadeurens wapn.

15) Major Carl Horns l) twänne handhästar.

16) Sex Ambassadeurens Trompetare med rikt bebrämade räckar, fjäderbuskar och silfwer-trompeter, med de dertil hörige wippor och fransar, hwaruppå Ambassadeurens wapn.

17) Major Carl Horn uppå en skjön Spansk häst med en rik broderad mondering, anförandes 24 af Ambassadeurens Garde eller Drabanter, hwilka tilförene warit Lieutenanter eller Cornetter, alla wäl beredna, klädde i långa kjoldrar och deröfwer citronfärgade bebrämade räckar med silfwerknappar, uppå bröstet och ryggen Ambassadeurens wapn, borderat på blått Atlask af guld, Carabin-remarne af blått sammet och silfwergaloner; Carabinerne med blå polerade pipor å både ändar och inuti förgylte, silfwer-wärjefästen, och på schaberaqverne och hölsterkapporne Ambassadeur. wapn.

18) Derefter red Ryttmästaren Henning Kruus m) i en kostbar mondering, slutandes trouppen.

Sålun-

l) War Major af Norra Skånska Reg. til häst. Son af RiksRådet, FältMarskalken, Gen. Gouverneuren och Amiral Generalen, Friherre Henric Hennesson Horn til Marienburg, Kanckas, Pärckala och Sonnäs, och des andra Fru, Kirstin Bosdotter Bär, som ägde förut Gustaf Horn til Kanckas.

m) *Henning Adolph Kruse*, Friherre til Werchou &c. † 1715

Sålunda och med sådan ståt förfogade sig Hr. Ambassadeuren Gyllenstierna utur tältet, som war upslagit utan för norra porten af Köpenhamn in i staden under styckenas lossande, gjörandes Konungens Lifregemente och Prins Fredrics Regemente, stälte på Amaker-torget, deras parade med flygande fanor samt klingande spel.

När Ambassadeuren kom til sit hus, wardt han emottagen af Extraordinarie Envojen Johan Barckman Lejonberg n), CommercieRådet Johan Stiernhök o)

 och

den 5 Martii i Skåne, som Öfwerste för Swenska, Finska och Skånska Adelsfanan, och gift med Friherrinnan Wirginia Axelsdotter Spens til Orreholmen. Son af Gen. Majoren och Landshöfdingen Friherre Hans Abraham Kruse til Berchou, Herre til Lagnö, Mußhult och Snäckstawik &c.

n) *Lejonberg*, blef 1657 d. 14 Junii skickad som Kgl. Swenskt Commissarius til England och Protecteuren Cromwell, 1658 d. 28 Aug. adlad, 1659 Agent ibidem. 1661 Resident ibidem. 1664 Assessor i Commerce Collegio. 1674 HofRåd och Envoje Extraordinaire til England, ehwarväst han wardt behedrad med Baronett och Riddareståndet; blef år 1687 d. 24 Dec. Swenskt Friherre. Om honom mera i min Matrikels förra del pag. 126.

o) *Stiernhök* til Ånstad, blef sedermera 1711 d. 28 Octobris Vice President i bemälte Collegium. Fick för sin ålderdom afsked 1720 den 10 Sept., med sin fulla löns åtnjutande, så länge han lefde. Född 1636 den 24 Martii. † 1730, natten emellan d. 7 och 8 Dec. Gift 1:mo med Helena von Bejer, General Post-Directeurens, Johan von Bejers dotter. 2:do med Anna Gran, Landshöf-

och Commissarien Silfvercroua p). Hans Maj:t Konungen af Danmark hade wål gjort anstalter, at Ambassadeuren med des medfölje, efter eljest wanlig plågsed, skulle tracteras; men som då Dymmelweckan just instundade, fant Ambassadeuren godt, så för denna som andra orsaker det at afböja och sig undanbedja.

Måndagen dernäst efter, som war den 5 Aprilis wardt Ambassadeuren med åfwen så många carosser och wagnar som wid des intåg igenom Geheime Råden Baron Jöns Juul och Hr. Schultz hämtader til Amalienburg, at undfå audience hos H. Maj:t EnkeDrottningen, och H. K. Höghet Prinsessan, då Cavaliererne, så wål som Ambassadeurens betjente satte sig twå och twå i de Kongliga och andra wagnarne, och foro så östergatan fram öfwer nya torget igenom Drottningens Borggård til bemälte Slott, ehwarest Hennes Kongl. Höghets Regemente stod i gewär, och wardt Ambassadeuren beledsagad med sit följe igenom ÖfwerMarskalken Bilou först til EnkeDrottningen och så widare til H. K. Höghet Prinsessan. Hos Hennes Maj:t stodo bemälte Herrar Geheime Råd Juul och Schultz, tillika med Hennes Maj:ts Fruntimmer, men hos Hennes Kongl. Höghet Geheime Rådet Grefwe Anton och Marskalken Vitinghof. Aflade altså Ambassadeuren alla de wanliga hälsningar och höfligheter, dem Hennes Maj:t så wål som Hennes Kongl. Höghet i egen hög person be-

swa-

dingens, Doctor Johan Grans dotter, och Assessorens Jöran Otto Stiernhielms änkefru.

p) *Johan Philip Silfvercrona*. Om honom mera i min Matrikels förra del, pag. 325 & 326.

swarade. Hwaruppå hon trådde något til sida, emedan Legations-Marskalken Hr. Lejonskiöld tillika med de öfriga förnämare af des följe undfingo den nåden, at kyssa Hennes Maj:ts och Hennes Kongl. Höghets hand.

Den följande dagen, som war den 6 April hade Ambassadeuren audience hos H. K. M. Konungen, den regerande Drottningen, och Deras Kongl. Högheter Prints Fredric och Prints Georg, blifwandes han med så många carosser och wagnar som tilförene dit uphämtat igenom GeheimeRåden, Ammiral General Lieutenanten Nils Juul och Öfwer-CeremonieMåstaren Gerstorf, gåendes alla RiksRådens wagnar ledige, emedan Ambassadeurens medfölje fingo rum i hans egna wagnar. På Slotsplatsen och Kongl. torget woro bägge Kongl. Regementerne stälte i parade, då Ambassadeuren, som på Slottet wardt emottagen och beledsagad af Öfwerste Marskalken Speckhan, kom up til Konungen, höll han et tjenligit och behageligit tal med betäckt hufwud, hwaruppå H. M. sjelf swarade stående. Widare beledsagades han til H. M. Drottningen och Hans Kongl. Höghet Prins Friedric, de der ock sjelfwe swarade; och wederfors Legations-Marskalken och Cavaliererne den nåden, at kyssa deras Maj:ters och H. K Höghets händer; blifwandes sedan Ambassadeuren med lika heder beledsagad nedre til sit hus i staden.

Under des beskickning och wistande i Köpenhamn berättas uti Lars Persson Wätterhamns eller Riddermarcks Skrapa öfwer les Anecdotes de Suede, Mss. denna besynnerliga omständighet: „Herr Johan Gyllen-

 stier-

„stierna anstälte uti Köpenhamn en stor collation, när-
„warande Franska Ambassadeuren, Ståthållaren i Nor-
„rige Grefwe Ulric Fredric Güldenlöw, och några af
„de Danske GeheimeRåden, upwaktad af Swenska Öf-
„werstar, Öfwerste Lieutenanter och Majorer, samt
„12 Drabanter, som woro Lieutenanter och Cornetter,
„med deras carbiner och des wapn derpå, fyra Trom-
„petare och en Pukslagare uti des egit liverie af gult
„och blått, silfwer och guld galonerade, då af tilfälle,
„at Grefwe Güldenlöw frågade, om samma carbiner
„woro laddade, låt Herr Gyllenstierna gifwa sig en,
„gjöt den full med win, spänte up hanan, och wid han
„den uplyfte, sade à la santé de nos Rois, drack ut
„winet, och i ögnablecket loßade den af, at kulan slög
„under taket, præsenterade en annor Grefwe Gülden-
„löw, som åfwen måste gjöra det samma; men af det
„den ej bran lös, upkom något mißstånd, så at deße
„bägge Herrars krafter försöktes; wardt dock andra da-
„gen igenom Fransyska Ambassadeuren stilladt och be-
„medladt, såjandes, Auctor af les Anecdotes de Suede
„emot all redelighet, det Gyllenstierna sig oanständigt
„uti Köpenhamn upförde. Konung *Christian* den fem-
„te, som war mycket noga och curieuser, den regeran-
„de Drottningen och EnkeDrottningen, alle höge och
„andre Ciwil som Militair Ministrar, ja Fransyska Am-
„bassadeuren, och hwar man fägnade sig af des per-
„sons comportamenter, rörandes ej ringa Konun-
„gens i Danmark Kongl. Högbet, medelst det, at
„Gyllenstierna skolat blifwit kallad öfwer bordet Che-
„val de caresse, och må Auctor för sådan osanning
skäm-

"skämmas. Men angående Hof-masqueraden, så war
"den mycket pråktig och kostbar. Konungen med Drot-
"ningen hade anlagt Holländsk bondeklädnad, Hennes
"Kgl. Höghet Prinsessan och Gyllenstierna Dale-habit,
"så högt wördad, at samma klädning wid Kongl. Hof-
"wet efterlämnades, hwarefter många af de förnäme
"togo modeller, hwaraf ses, huru försmädeligen Auctor
"utfarit, som knapt kunnat wid slike Hof-masquerader
"antagas för Pickelhäring.

När nu Hr. Gyllenstierna likmätigt sin instruction hade alt i Köpenhamn bragt til et riktigt och önskeligit slut, fick han äfwen den lyckan at den 4 Maij följa och beledsaga in i Riket den Kongl. Bruden, H. K. Maj:t Drottning Ulrica Eleonora, samt den följande 6 Maij biwista Deras Majestäters bilåger på Skottorp. Herr Johan Gyllenstierna, som i sin tid war mycket namnkunnig af sit myndiga manna-anseende, långa wäxt, ogemena styrka (i dy han kunde med sina händer utdraga en hästesko, samt klämma tilsammans den största silfwerbägare), förträffeliga wältalighet och andra makalösa förmåner, dog ogift i Landskrona d. 10 Junii 1680 och blef swept i samma pråktiga habit och klädebonad, som han hade på sig wid des publique audience i Danmark. Hans lik wardt sedermera derpå i Augusti månad med örlogsskeppet Stenbocken afhämtat til Stockholm, ehwarest det begrofs först år 1688 den 13 Maij, jemte des broder, Kongl. Rådet och Öfwer-Ståthållarens Hr. Jöran Gyllenstierna.

De grofwa och ogrundade beskyllningar, som den oförskämde Auctor af les Anecdotes de Suede, Hr. Johan

han Gyllenstierna tillägger, äro wäl redan til en del så af in som utländska lärda Män q) förkastade, men skola likwäl allesammans, jemte bemälte Auctors öfriga fel blifwa af mig tydeligen och fullkomligen anförde och wederlagde i min Historia om alla Sweriges Rikes Råd, med deras bifogade Lefwerne samt Historiska och Genealogiska anmärkningar, ifrån de äldraälste in til närwarande tid; den jag tänker med det första igenom allmänt tryck, at utgifwa.

15. Gustaf Oxenstierna, Grefwe til Korsholm och Wasa, Friherre til Mörby, Herre til Caster och Aja. Framledne RiksRådets och RiksSkattmästarens Grefwe Gabriel Oxenstierna Bengtsons och Fru Anna Gustafsdotter Baners son. Blef år 1653 den 30 Julii ÖfwerCammarherre hos Drottning *Christina*, sedan han förut hade besedt hela Europa igenom mångåriga resor: men som han hade fattat en besynnerlig lust och tycke för krigswäsendet, så förordnades han af Kon. *Carl* den tionde til Öfwerste för Helsinge Regementet, och straxt derefter til Öfwerste för Artilleriet, och år 1657 den 12 Martii til General Major af Infanteriet, då han har biwistat alla högstbemälte Konungs glorieuse fälttåg och segerwinningar. År 1668 den 26 Aug. anförtroddes honom RiksTygmästare embetet och år 1672

q) Wildes Historia pragmatica p. 721. 722. &c. Lars Persson (Riddermarck) i des Skrapa öfwer les ancodotes de Suede. MSS. Holberg i Danmarcks Riges Historia Tom. 3. p. 637.

1672 wid Riksdagen i Stockholm LandtMarskalks-Ämbetet a). År 1673 den 8 Januarii kallades han til Rikets Råd och KrigsRåd, hwaruppå han samma år d. 28 Junii försändes som stor och fullmyndig Gesandt til Muskou tillika med LandtRådet i Estland Friherre Hans Henric von Tiesenhausen, LandtRådet i Lifland Gotthard Johan Butler och HofRådet Jonas Klingstedt, at hos Czaren gifwa tilkänna Hans Kongl. Maj:ts Kon. Carl den XI. lyckeliga anträde til Regementet, samt förnya den gamla wänskap, som dessa Riken emellan warit b). Efter sin hemkomst ifrån denna beskickning, år 1678 d. 3 Martii blef han Lagman öfwer Carelen. Gift 1:mo med Anna Bapzin. 2:do med Fru Barbro Kruus, † barnlös, Johan Jespersson Kruus dotter til Crusersberg, som förut war gift med HofStallmästaren, Friherre Carl Carlsson Sparre til Croneberg. Hr. Oxenstierna dog år 1694 och begrofs samma år d. 18 Decemb. i Riddarholms Kyrkan c).

Grefwe Oxenstiernas barn:

1. Hedvig Eleonora, † på Mörby ogift.
2. Anna Augusta, † på Björkwik 1755. gift med Öfwersten, Friherre Axel Carlsson Sparre til Säby.
3. Gabriel, † i Muscou ogift.

a) Hwad då beslöts och afgjordes, kan läsas i mina Riksdags Besluters Andra del.

b) vid. deras Instruction dat. 1673. Mss.

c) Petri Morzeni Monumentum memoriæ D. G. Oxenstierna sacrum.

4. Gustaf, General Major och Öfwerste för Uplands Regemente til fot. Fick 1723 den 26 Aug. afsked, och † samma år. War gift med Christina Kurck, RiksRådets och General Gouverneurens, Friherre Gustaf Jönsson Kurcks dotter til Lempelä.

16. Gustaf Duvall, ArfBaron utaf Mackerstrom, Friherre til Ludwika, Herre til Thornäs, Tamasteby och Hoff, Riddare. War en son af Jacob Mack Duvall, Herre til Saggat, Thornäs och Abborfors, General öfwer den Swenska Armeen i Schlesien til häst och fot, samt General Commendeur dersammastädes, och Fru Anna von Berg til Saggat, LandtRådets i Estland Hr. Georg von Bergs dotter. Efter wäl anlagda studier och utrikes resor, blef han först Cammarherre hos Drottning *Christina* och sedan hos H. M:t Konung *Carl* den tionde, wid hwilket kall han sig så wäl och hurtigt upförde, at högstbemälte Konung fattade et så nådigt tycke för honom, at han sändes år 1655 til England med RiksRådet Hr. Christer Bonde, i qualitet af Marskalk på Ambassaden, och sedan år 1658 såsom Afgesandt til at beklaga Protecteuren Cromwells dödeliga frånfälle; och derjemte anhålla om en Flotta af 30 Fregatter til Kongl. Maj:ts och Rikssens tjenst emot des många och mägtiga fiender, som Swerige nästan då på alla sidor anföllo. Efter återkomsten ifrån England blir han samma år skickad til Konungen i Danmark som Resident, at försäkra högstbemälte Hof om H. M:ts upriktiga wänskap, goda och förtroliga nabo-

skap,

skap, och at H. K. M. intet högre inflöde än des tilwäxt och förökelse, sändes tillika befalning at ständigt residera i Helsingör för postwäsendets, handelens och Seglationens rittighet och frihet skul a). År 1660 efter K. *Carl* den tiondes död, förordnas han andra gången til Resident wid det Kgl. Danska Hofwet och år 1662 den 10 Maij til Landshöfdinge öfwer stora Kopparberget med Säters och Näsgårdslån samt östra och wästra Dalarne med JernBergslagen. År 1674 den 23 Novembr. blef han Swensk Friherre. År 1675 wid Konung *Carl* den *XI.* kröning i Upsala, och den allmänna Riksdag der då hölts, utnämdes han til LandtMarskalk. Hade til Fru Helena von Yxkull, en dotter af Hr. Diedric von Yxkull, Herre til Ogestad, Skattmanső, Hof och Ullenås, Öfwerste af Drottning *Christinas* LifGarde, och Fru Beata Oxehufvud, Majorens Olof Bosons dotter til Hof, Skattmanső, Sandbro, Ed och Ullenås. Herr Duvall, som war född i Stralsund 1630 d. 21 Martii, dog sist på året 1691.

Friherre Gustaf Duvalls Barn:

1. Christer Duvall, Friherre, blef 1707 d. 26 Augusti Lieutenant af Åbo Läns Regemente til häst: gift med Stina Boije.
2. Gustaf, Capitaine af DalRegementet: gift med Magdalena Vitinghoff.
3. Johan Didric, Cornett af Lifregemente: gift med

Uu 2 Lucre-

a) Des Instruction dat. 31 Maij 1658. Mss. Holbergs Danmarks Riges Historie Tom. 2. p. 289.

Lucretia Wernstedt, Öfwerstens för Stockholms stads Borgerskap, Christopher Wernstedts dotter til Uthål.

4. Helena Gustaviana, gift med Öfwerste Lieutenanten Friherre Fabian Wrede.

5. Jacob, född i Stockholm 1657 den 23 Decemb. † ibidem 1669 d. 3 Augusti.

6. Lars, Capitaine, slagen 1715 wid Stralsund, ogift.

7. Axel, blef först 1689 Volontaire af Garde. 1692 Förare ibidem. så Fändrick ibid. 1700 d. 3 April. Drabant. 1701 Corporal ibid. 1708 Adjutant ibid. Har biwistat ifrån 1700 alla de actioner och partier, i hwilka Konung *Carl* sjelf warit närwarande, samt äfwen calabaliquen i Bender. 1714 Öfwerste för Nerike och Wermlands tremänningregemente til fot. 1721 Öfwerste för Östgöta tremännings-reg. til fot. 1722 d. 28 Maij General Major. 1748 d. 26 Septemb. Riddare af Kongl. SwärdsOrden. † på Tisby gård barnlös 1750 d. 19 Julii, 83 år och några dagar gammal. Gift med Beata Gyllenstierna, Landshöfdingens Friherre Conrad Ericsson Gyllenstiernas dotter til Ulaborg och Schoutbynachtens Löwens Enkefru.

8. Jacob, General Adjutant, skickad af Konung *Carl* 1710 ifrå Bender til Hospodaren i Walachiet, blef 1712 Öfwerste och † 1713 i Bender ogift.

9. Anna Beata.

10. Elsa Marina.

11. Görwel Christina.

17.

17. Henric Falkenberg *), Herre til Börstorp, Nynäs, Skagersholm och Pyhajocki. Född i Stockholm 1636 d. 11 Martii. Son af RiksRådet och CammarRådet Hr. Conrad Falkenberg, Herre til Börstorp och Trystorp med Fru Catharina Bonde, som war en dotter af RiksRådet, Presidenten och Lagmannen öfwer Carelen Hr. Carl Bonde, Friherre til Jinsiöholm, Bordsiö och Espelunda etc. och Beata Oxenstierna Gustafsdotter til Fiholmen och Rinckestad. Efter förwärfwad skicklighet igenom studier, språk och utrikes resor blef han Commissarius i Reductions Collegio och år 1664 d. 30 Aug. CammarRåd, samt år 1674 d. 10 Martii Landshöfdinge öfwer Elfsborgs Län och Dal. År 1678 förordnades han af H. M:t Konung *Carl* den *XI.* at wara LandtMarskalk för Rikens Ridderskap och Adel, som då war församlat på Riksdagen i Halmstad; då han under warande Riksdag, neml. d. 12 Febr. fick Kongl. Maj:ts försäkring och fullmagt på RiksJägmästare tjensten, när den blefwe ledig. År 1680 i Julii månad blef han jemte RiksRådet Hr. Clas Rålamb, General Lieutenanten och Gouverneuren öfwer Wäster-Norrland, sedermera Kongl. Rådet Grefwe Jöran Sperling affänd i en angelägen förrättning til Hertigdömerne Bremen, Vehrden och Pommern angående samma Provinciers upkomst och förkofring, och efter

 åter.

*) Falkenbergiska slägten, som härstammar af en gammal Adelig slägt i det Romerska Riket, kom först in i Swerige år 1595 med Herr Henric Falkenbergs Farfader, Henric von Falkenberg och war Konung *Carl* den *IX.* KrigsRåd och General KrigsCommissarius.

återkomsten derifrån har han i ro och stillhet tilbragt sin öfriga lifstid in til år 1691 d. 2 Decembris, då han mätt af ålder saktmodeligen affomnade, och begrofs 1692 d. 3 Aprilis i Riddareholmen; men sedermera bisatt i Waßbro Kyrka i Södermanland. Han har warit 1) gift med Maria Spanheim, bördig af en gammal Adelig slägt ifrån Chur-Pfaltz. 2) med Christina Kruse, General Lieutenanten och Gouverneurens öfwer Bohuslän Friherre Herr Eric Sivartson Kruses dotter til Kajebolla.

Des Barn af förra giftet.

1. Hinric Falkenberg, Ryttmästare wid Änke Drotn. Lifregemente, fick 1700 d. 16 Jan. Öfwerste Lieut. afsked, gick sedermera ut som Volontaire 1706 til Swenska Armeen i Sachsen, och biwistade slaget wid Frauenstadt, gick sedermera til K. *Carl* i Bender. Gick år 1713 efter calabaliquen i Bender til Breslau, och sedermera til Wien, ehwarest han blef Catholik. † ogift.
2. Charlotta Catharina, född 1675 gift med Generalen och Öfwersten af Westgöta Regementet til häst Friherre Carl Gustaf Kruse, Friherre til Kajebålla, Herre til Ekehof, Lundby, Hagestad och Hapinemi.
3. Gustaf, ihjälskuten med wåda på jagt 1678 Långfredagen wid Upsala.

Af senare giftet.

1. Eva Catharina, f. d. 12 Julii 1680 i Stockholm, gift

gift år 1699 d. 7 Martii med då warande Capitaine af LifDragonerne, sedermera FältMarskalken, Friherre Hugo Johan Hamilton. Hon dog i Stettin d. 5 Sept. 1707.

2. Gabriel, Friherre til Oneswiholm, Herre til Lagmansö och Börstorp, blef 1714 efter idkada studier och utrikes resor, Cammarherre. 1731 HofMarskalk. 1733 Friherre. 1735 Landshöfdinge öfwer Skaraborgslän. 1748 på begäran afskedad. Samma år d. 16 Aprilis Commendeur och Riddare af Kongl. Nordstjerne-Orden. Född 1685 d. 28 Sept. † 1756 d. 22 Aug. Gift 1715 d. 31 Mart. med Beata Douglas, Landshöfdingens Grefwe Gustaf Douglas dotter til Stiernarp med Grefwinnan Beata Margareta Stenbock.

3. Christina Maria, † 1753 d. 13 Febr. Gift 1710 d. 11 Mart. med Eduard Diedric Taube, sist Grefwe, RiksRåd och ÖfwerAmiral, som † 1751 den 31 Octobris.

18. Clas Flemming, Friherre til Liebelits, Herre til Hermansari, Ljung, Bo, Tuna och Tyningö. Född i Stockholm år 1643 d. 5 Februarii a). Des Herr Fader war Hr. Herman Flemming, Friherre til Liebelits, Herre til Hermansari, Willnäs, Gierckenäs och Håto, S. R. Råd, Ammiral, General Gouverneur öfwer Storförstendömet Finland, samt Lagman

a) Joh. J. von Döbelns Historia Cancellariorum Acad. Lundensis.

man öfwer södra Finna Lagsagu, och des Moder Fru Christina Rosladin *). Efter wäl anlagde studier här hemma i Riket, anträdde han år 1671 sina resor til utrikes orter, och dem med så god nytta fullfölgde, at han under de samma ej allenast för sin skicklighet fick tilstånd, at upwakta på den Kongl. Swenska Ambassaden i Paris och Cöln, utan ock et fritt tilträde til alla handlingar och alt hwad som der förehades; och sedan denna Ambassade återkom til Swerige, så fattade han en besynnerlig lust at förskaffa sig all giörlig förfarenhet i krigswäsendet, til hwilken ända han ock förfogade sig til Konungens i Frankrike Armee för Bonn och Mastricht, anwändandes wid alla tilfällen sin tid med den frukt och nytta, at han änteligen wan det framsteg, som hans dygd, wälförhållande och förfarenhet honom sedermera så öfwerflödigt tilskyndade, ty efter sin återkomst i fäderneslandet fans han wärdig år 1674 d. 13 Martii at ihogkommas med HofRåds-tjensten i Rikfens Cantzlie, samt år 1675 wid Riksdagen i Upsala at utnämnas til en Ledamot i Rikfens Ständers Commißion öfwer Rikfens räntors förwaltning under Konung *Carl* den *XI.* mindreårighets tid, jemwäl ock at wara Fullmägtig i Banqven. År 1677 kallades han til CantzlieRåd och samma år til Öfwerste för et Finskt Regemente til häst, samt år 1680 til LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm, hwilket senare embete han med så berömlig conduite och oförtruten sorgfällighet til Konung *Carls* den *XI:s* stora och fullkomliga nöje utförde,

*) Denna Adeliga slägten härstammar ifrån Ryßland, och är i Swerige aldeles utgången.

förde, i det H. Kgl. Maj:t efter samtel. Riksens Ständers begäran antog sig det så kallade Enwäldswäldet b), at H. M:t blef förorsakad derföre, at updraga honom samma år den 17 Nov. Landshöfdingedömet öfwer Nerike och Wermeland, jemte Präsidentskapet för de då förordnade Reductions och Liqvidations Commißioner; men som deße Präsidents-tjenster fordrade här å orten hans dageliga närwaro, så flyttes han år 1681 den 29 Martii til Höfdingedömet i Upland, då äfwen honom uppå ofwannämde dag anförtroddes Präsidentskapet i Cammar- och Commercie-Collegio, och wid slutet af samma år neml. d. 7 Decemb. uphögdes han til Kongl. Råds Embete och wärde. År 1684 d. 17 Julii kallades han til Cantzler wid Academien i Lund, och samma år d. 10 Septemb. at föra Präsidium öfwer hela Cammarwerket, Stats-Contoiret och Bergs-Collegium i RiksSkattmästarens Hr. Sten Bielkes ställe, som nyligen förut war afgången til sina fäder. Hans Enkefru och Barn blefwo 1687 den 10 Decemb. benådade med Grefligit stånd och heder; och 1689 på Riddarehuset introducerade i Grefwe-Claßen N:o 26. Gift 1675 med Anna Larsdotter Cruus, Friherrinna til Gudhem, som efter sin Herres död blef Kongl. Hofmästerinna och begrofs år 1692 d. 4 Dec. i S. Jacobs Kyrka i Stockholm: hon war moder til 4 Söner och 5 Döttrar, nemligen:

Xx 1. Chri-

b) Hwad mera märkwärdigt på denna Riksdag uträttades, kan läsas i ofwannämde RiksDags Beslüters Andra Del, pag. 1799 - - 1874.

1. Christina Fleming, gift 1704 in Majo med Öfwerste Lieutenanten Jesper Gustafsson Cruus, den store, til Edby, Aggarön och Lundby.
2. Herman, Cammarherre, Grefwe til Willnäs, Herre til Bo, Tuna &c. gift 1:mo med Maria Eleonora Ericsdotter Stenbock, som dog i Stockholm 1712 d. 7 Febr. barnlös. 2:do år 1714 d. 6 Apr. med Maria Fleming, Öfwerste Lieutenantens Friherre Magnus Larsson Flemings dotter til Målby. Grefwe Herman Fleming † barnlös den 15 Nov. 1729 och gick ut med honom denna Grefl. slägten.
3. Agneta † ogift.
4. Lars, Ryttmåstare af LifReg. ogift, slagen wid Clißou d. 9 Julii 1702.
5. Clas Gustaf, Förare af Garde, blef 1701 den 18 Jan. Fändrick ibid. 1705 Capitaine af et Reg. Dragoner. † ogift.
6. Ulrica Eleonora, f. i Stockholm 1680 d. 12 Dec. † 1683 d. 30 Octob.
7. Carl, född i Stockholm 1684 d. 7 Nov. † 1685 d. 30 Octobris.
8. Anna, Kongl. CammarFröken, FältMarskalkens Friherre Hugo Johan Hamiltons, til Bo, Tuna &c. senare Fru.
9. En Fröken, † barn.

Herr Clas Flemming dog på resan til Warma Baden d. 31 Julii 1685 c) och begrofs år 1686 uti Stockholm,

c) Peringskiölds Mon. Upl. Tom I. p. 112.

holm, lemnandes efter sig, förutan mycket annat, et ansenligit Cabinet af Romerska och Swenska mynt d); hwilket aldrig kom til tredje arfwingen.

19. Fabian Wrede, Grefwe til Östanå, Friherre til Tiolöholm, Herre til Fånö, Häringe, Harfwilla, Harbonäs, Söderby, Lempsjöholm, Ålehult och Ekesiö-hofgård. Född år 1641 d. 20 Martii uti Stor-Furstendömet Finland på Peipola gård. Des Hr. Fader war Casper Wrede, Friherre til Elimä, Peipola, Sitz och Wredenhof, des Moder Fru Sophia Taube, Öfwerstens och LandtRådets i Estland Bernhard Taubes til Maydel och Carlö Friherres dotter. Enär denna Herren hade bragt sin ungdom igenom bokliga konster, adeliga öfningar och andra des stånd anständiga exercitier til den mognad, at han med frukt och nytta kunde sig en resa til främmande orter företaga, så anträdde han den samma år 1661 igenom Brandenburg, NederSachsen, Holland, Ungern, Böhmen, Frankrike och Italien, och när han år 1666 ankom til Hamburg wederfors honom den lyckan, at han af Hennes Maj:t Drottning *Christina*, som då der wistades, och åfwen til Swerige sig ämnade, blef kallad til des Cammarherre; men som högstbemälte Drottning icke långt derefter wände om och tog sig en annan resa före, så tog han ifrån des Hof sit underdåniga afsked, förfogandes sig til Swerige, ehwarest han strax blef af H. M:t Konung *Carl* den *XI.* antagen til des Cammarherre, och år

Xx 2 1675

d) Brenners Thesaur. Num. SveoGoth. p. 252.

1675 d. 2 Octobris til Landshöfdinge öfwer Wiborg, Kymmenegårds och Nyslotts Läner och år 1681 den 1 Decemb. öfwer Upland. År 1682 a) wid Ständernes sammankomst i Stockholm förordnades han til Landt-Marskalk, hwilken beställning, ånskönt stor af heder, dock full med mycket beswär och bekymmer, han igenom sit förstånd och wältalighet så wäl förwaltade, at han derigenom icke allenast want et allmänt beröm, utan ock hos sin Konung kom i den nådigsta omtanka, at han samma år wardt Präsident i Reductions och Liqvidations Commißionerne. 1685 Kongligt Råd, sistnämde år den 29 Septemb. Präsident i Bergs-Collegio, i Reductions-Collegio och Reductions-Commißion, som ock at wara CammarRåd. 1687 Präsident i Cammar- och Commercie-Collegierne, samt Stats-Contoiret: samma år den 10 Decemb. Grefwe. Fick 1694 den 7 Julii dimißion ifrån Präsidentskapet i Kongl. BergsCollegio. År 1697 utnämdes han af H. M:t Konung *Carl* den *XI.* til en ibland dem, som Riket förestå och Riksens Förmynderskap på sig taga skulle, intil des Konung *Carl* den *XII.* skulle styrelsen sielf antaga. Sedan H. E. uti fyra och tjugu år hade förestått Kongl. CammarCollegium och StatsContoiret, så dispenserades han derifrån, men som Konung *Carl* den *XII* war begrepen med den Swenska handelens uphjelpande, och

a) Hwad stora och märkwärdiga saker då föreföllo och afgjordes, kan nogsamt skönjas af de tiders så tryckta, som otryckta skrifter och handlingar, af hwilka, til en del, äro tryckte och omtryckte i mina Riksdagars och Mötens besluts tredje del pag. 1875 - - 1906.

och til den ändan wille inrätta et nytt och särskilt Commercie-Collegium, så anbefaltes honom hela inrättningen och insikten deruti. Utöfwer denna Herren finnas twänne Medailler konstigt skurne af wår Swenska Phidias, den wida berömda Medailleuren Arved Karlsten, af hwilka den förre på ena sidan wisar Grefwe Wredes bröstbild, hwaromkring läses desa ord: Fab. Wrede. S. R. M. S. S. Præs. C. Cam. & Met. på *reversen*: En hand i skyn, som med et ämbar dragit up watn utur en brunn, med omskrift: Non. Sibi. Sed. Publico. Inunder årtalet: 1687.

Den senare: Grefwens bröstbild med omskrift: F. Wrede. Com. S. R. M. S. S. Præ. Coll. Cam. & Com. På andra sidan: Des Friherrliga wapn på en base, utmärkt med årtalet 1687, hwaröfwer Dygden til gestalt af et qwinfolk, med en Lagerkrans omkring hufwudet, sätter en krona. Omskriften är sådan: Decori. Decor. Additus. Avito. Uti exerguen: årtalet 1696 b).

b) Årtalet 1696 bemärker, när denna skådepenning blifwit slagen, och ej när han blifwit gjord til Grefwe, som Archiatern Herr Magnus von Bromell i sin Historia Numismatica Regni Sveciæ Senatorum & Magnatum, tryckt i Actis Lit. Regni Sveciæ Anno 1730 pag. 9. orätt berättar; ty han blef Grefwe 1687 d. 10 Decemb. V. v. Schantzes Matrikel pag. 3. Om den Medaille, som slogs öfwer H. Maj:ts Konung Carl den XI. nedergång i Falbergs Silfwergrufwa år 1687 d. 13 Aug. då Grefwe Wrede hade den lyckan äfwen at wara et förnämt ögna witne, kan läsas Brenners Thesaurus Nummorum Svio-Goth. pag. 224 & 225.

Hans Excellence affsomnade i Stockholm 1712 natten emellan d. 5 och 6 Decembris, och begrofs i S. Jacobs Kyrka: med honom gick då denna Grefliga ått ut på swärdsidan. Han war en Herre af mågta stort förstånd, förträffeliga sinnes håfwor, dem han alla til sin Konungs tjenst på alt sått sökte at anwända. Hade til Fru Brita Cruus, Öfwerstens öfwer Westgöta Regemente til håst, Lars Cruuses, Friherre til Gudhem etc., och Grefwinnan Agneta Gustafsdot. Horns dotter til Biörneborg, med hwilken han blef gift år 1672 d. 19 Maij, aflandes med henne twå söner och twå döttrar.

1. Carl Casper Wrede, född 1673 d. 21 Julii i Lais. Blef år 1690 Rector Magnificus wid Akademien i Upsala. 1695 Cammarherre. 1699 Vice Hofmarskalk. † ogift i Lais 1701 d. 11 Januarii c).
2. Agneta, född i Stockholm 1674 d. 12 Nov. Gift 1693 den 27 Junii med Öfwerste Lieutenanten af Pomerska Cavalleriet, Grefwe Axel Johan Lillie. Hon dog på Löfstad i Östergötland år 1730 den 23 Julii.
3. Sophia, då warande Generalens, sedermera Riks-Rådets, FältMarskalkens och Cancellie-Rådets, Grefwe Eric Sparres til Sundby första Husfru, född på Wiborgs slott 1675 d. 1 Februar. Gift i Stockholm 1707 d. 3 Martii. † dersammastädes 1708 d. 14 Decembr.
4. Lars, född på Wiborgs Slott 1678 in Dec. blef 1697 d. 16 Aug. Lieutenant af Garde. 170- Capitaine ibidem. † uti Frankrike 1703 ogift.

9. Bref,

c) Von der Hardts Holmia Lit. p. 103. Bellmans Orat. fun.

9.

Bref, rörande Landshöfdingen, Baron Sal. von Otters Lefwerne *).

Min Herre.

När jag för kort sedan fick läsa Tredje Delen af Sw. Bibliotheket, fant jag at M. H. deruti behagat s. 114 införa Sal. Hr. Landshöfdingen Baron von Otters af honom sjelf författade Lefwernes beskrifning, hwilken han skolat sänt til Hr. Landshöfdingen Baron Reuterholm, men som den afskriften M. H. då låtit aftrycka och den copia jag äger, hwilken efter Sal. Herrens egit manuscript kort för des död är afskrifwen, finnas något skiljaktiga, samt den continuation bem:te Hr. Landshöfdinge sedan författat ej lärer wara M. H. bekant; så har jag trodt mig böra detta meddela, warandes försäkrad, at M. H. ej ogunstigt uptager min wälmening härutinnan **). Jag är

Min Herres

Carlscrona d. 23 Aug. 1759.

ödmjuke tjenare

Joh. Aron Borg,

Ord. Copist i Kgl. Am. Coll. Canc.

Pag. 117 l. 5. näst efter de orden: min skyldighet at uprepa, står uti det Manuscript jag äger följande:

För-

*) Se Swenska Mercurius, Febr. 1760, s. 129.

**) Den berättelse om Carlscrona Stads Kyrkas grundläggning, som i continuationen säges medfölja, har jag ej sedt.

Förtekning öfwer min Sal. K. Faders, samt des Hustrus och Barns namn och födelses-år, neml.

1589 Casten Otter.
1604 Anna Dankvardt.

2. 1623 = Henrich	1. 1621 = Brigitta
3. 1624 = Jochim	4. 1625 = Catharina
8. 1631 = Johan	5. 1626 = Engel
9. 1632 = Fredrich	6. 1628 = Elisabeth
11. 1635 = Christian	7. 1629 = Beata
13. 1639 = Gabriel	10. 1633 = Anna
14. 1641 = Henrich	12. 1637 = Maria
16. 1644 = Daniel	15. 1643 = Anna

1619 Christina Hansdotter.

1. 1647 = Salomon	2. 1649 = Anna
3. 1651 = Carl	4. 1653 = Maria

Pag. 130 l. 6. Förr än Hans Maj:t afreste &c. hela den meningen går ut och i stället står i mitt Manuscript.

Men wid afresan fick jag Hans Maj:ts skrifteliga befalning, at göra en resa til Pommern, at reglera en och andra ärender med Ekehandelen och Betjenterne, anträdde resan d. 28 September och begaf mig til Stettin til Regeringen och efter förrättade ärender kom tilbaka til Carlscrona uti December månad.

Nu följer

Conti:

Continuation.

1716 den 16 Julii behagade Hans Maj:t anbefalla mig at författa et project, på hwad sätt det wid Amiralitetet i Carlscrona altsedan år 1711 i confusion förfallne Cammar-wärket kunde bliswa redresserat och bragt i riktighet, som ock af mig blef efterkommit och af Hans Maj:t förmedelst et underskrifwit Reglemente fastställt.

1718 i Decembris månad blef den så kallade Uphandlings-Deput. efter Hans Högstsal. Kongl Ma:ts dödel. frånfälle uphäfwen, och jag tillika med de andra Ledamöterne derifrån licentierade.

1719 wid Riksdagens begynnelse i Januarii månad, blef jag af Hennes Maj:t Drottningen denominerad at biträda i den Deputation, som blef förordnad öfwer Statens reviderande och inrättande, hwaruti sutto Fem af Riksens Råd.

Samma år d. 28 Aprilis månde Hennes Kongl. Maj:t min Allernådigste Drottning af egit nådigt bewåg och Kongl. ynnest förordna mig, at wara Landshöfdinge i Blekinge, efter Hans Excellence Högwälborne Grefwe Clas Bonde, som kort tillförene ifrån bemelte Landshöfdinge-Embete til RiksRåds digniteten blef uphögd.

Gud förläne mig sin Heliga Andes nåd, at kunna detta Embetet så förestå och utföra, at det må län-

da til Guds Namns åra, Kongl. Maj:ts höga Tjenstis befrämjande, Landets inwånares wålfärd och förkofring, mig sjelf til et roligt samwete, och det för JEsu Christi skull, Amen.

Samma år d. 23 Aprilis behagade Hennes Kongl. Maj:t af hög Kongl. nåd, begåfwa mig med Friherre namn och wårde, til mitt förra Adeliga stånds förbättring.

Den 30 Maij blef jag på Riddarhuset som Friherre uti Matrikeln införd, och i den Claßen introducerad.

Den 20 Junii begaf jag mig på resan ifrån Stockholm til Blekinge.

D. 27 i samma månad ankom jag til Carlshamn, och när jag der hade beställt några Embets-förrättningar, reste jag derifrån d. 1 Julii och ankom til Carlscrona samma dag om aftonen, finnandes Gudi låf mina barn och anhörige i godt tilstånd.

D. 15 Septemb. samma år månde Hennes Kongl. Maj:t genom des til mig aflåtne nådige bref af bem:te dato gifwa mig befalning, at inkomma med min underdånige utlåtelse, om Amiralitets-wårkets närwarande tilstånd, samt på hwad sått jag förmenar det samma hädanefter kunde såttjas på båsta foten och råkenskaperne affortas med mera som hushållet om Cammarwårket angår.

Seder-

Sedermera fick jag Hennes Maj:ts Drottningens ytterligare ordres at inkomma med mine projecter om Amiralitets Kammarwärkets återbringande i des förra skick igen.

1720 befalte Hans Kongl Maj:t mig at å des wägnar lägga första grundstenen til Carlscrona stads Swenska kyrka, Fredriks Kyrka kallad.

D. 9 September samma år, blef samma act med sådane solenniteter förrättat, som hosgående berättelse innehåller.

Samma år behagade Hans Kongl. Maj:t gifwa mig speciel befalning, at låta öfwerföra twå Infanterie Regementer ifrån Carlshamn til Stralsund, at taga Hertigdömet Pommern i possession.

D. 29 October blef samma Transport lyckel. förrättad och bem:te dato affeglade.

Den 3 October behagade Hans Maj:t i nåder förordna mig, at tillika med RiksRådet Grefwe Clas Sparre, at föra dispositionen öfwer alla de medel, som anordnades til Flottans utredning för år 1721. S. å. behagade Hans Kongl. Maj:t förmedelst des speciale befalning förordna mig til en Ledamot i den här i Carlscrona anstälte Commißion öfwer Amiralitets wärkets och des Oeconomies sät-

 tjan-

tjande i bättre stånd, hwilken Commission jag bewistade til den 20 Februar. 1722, och derwid utarbetade de ärender, som förekommo, samt författade project för Amiralitets General Commissariatet.

Den Fjerde Delen af det Swenska Biblioteket slutades i Stockholm den 18 Octob. 1760.

STOCKHOLM,
Tryckt hos PETER HESSELBERG,
1760.

Det Swenska Biblioteket,

Utgifwit

Af

Carl Christoffer Gjörwell.

Femte Delen.

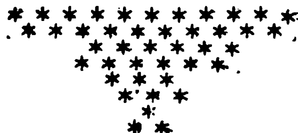
****

STOCKHOLM,

Tryckt hos PETER HESSELBERG, 1761.

Imprimatur.
N. v. OELREICH.

Innehållet.

Det

Det Swenska Biblioteket.

Femte Delen.

I.

Kongl. Secreteraren C. von Carlßons Dagbok, öfwer Deras Majestäters Konung Fredric I och Drotning Ulrica Eleonoras Eriksgata genom Södra Delen af Swerige År 1722 *).

År 1722 d. 14 Jun. reste Hans Kongl. Maj:t från Stockholm bittida om morgonen och ankom om aftonen til Strömsholm, dit Hennes Kongl. Maj:t Drotningen dagen förut war anländ. D. 15 afhörde Deras Maj:ter Böndags-predikningarne på Strömsholm. Efter Afton- sån-

*) Detta Utdrag är gjort efter det Original, som då Kongl. Secreteraren, sedan Stats-Secreteraren Hr. Bar. Carl von Carlßon, under resan upsatt, och mig med wanlig benägenhet bliswit meddelat af Presidents-Secreteraren i Kongl. Cancellie Collegio, Högwälb. Herr Baron Gustaf Ribbing. Skada är, at denna Dagbok ej finnes fortsatt;

fången ankom Hans Excel. Hr. Gref Cronhielm til Strömsholm, men H. Exc. Hr. Gr. Ekeblad war dagen förut redan ankommen. Emot aftonen förnam man, at Hr. Stats-Secret. von Düben skickat til H. K. M. et paquet at underskrifwas, hwilket Hr. Öfwerste Gerta strax presenterat til underskrift, hwarpå det samma genast med en Hingstridare blef skickat tilbaka til Stockholm. D. 16 afreste H. K. M. kl. 6 om morgonen från Strömsholm til Djupdalen at jaga, men Hennes K. M. reste kl. 8 och åt middag i Arboga, hwarpå resan sedan fortsattes til Örebro, dit [illegible] Deras Majestäter [illegible] efter-[illegible] anlände, och togo D. Majester sit herberge hos Hr. Landshöfd. Ribbing, som et par mil från Örebro emottog D. Majester och bod dem til sig. D. 17 afhörde D. Maj:ter Söndags-predikan uti deras Herberge af Rect. Scholæ M. Widmarck. När predikan war förbi, recommenderade Hr. Landshöfdingen denna Prestmannen til Pastoratet Skyllerstad i Strengnäs Stift hos H. K. M. och Deras Excellencier. Och som Hr. Landsh. med Consistorii bref uti Strengnäs til ho-

[illegible] som

skulle derföre någon äga det som fattas, anhålles om des meddelande. Då man wet, huru få trykta underrättelser wi äga om de 20 första åren af wår nyare Historia eller efter Friheten, skal jag anse det, som en särdeles godhet för detta arbete, om tremärdiga Handlingar och Bref från 1718 til 1738, och som tillika redan kunna tryckas, mig tilsändas. M. L. lära ej utan nöje läsa de åtskilliga Anecdoter, som i denna Dagbok finnas. När i den står blott Secreteraren, menar Författaren sig sielf.

nom bewiste, at Consistorium ordenteligen föreslagit denna Widmarck til ofwann. Pastorat, ty befalte H. K. M. och Deras Excell at upsätta fulmagt för M. Widmarck, hälst som H. M med nöje afhörde des Predikan och fant honom hafwa goda gåfwor. D. 18 kl. half 6 om morgonen reste K. M. från Örebro, sedan H. K. M. med tre kostsamma och wälsmakeliga måltider af Hr. Landsh. blifwit unfägnad H. M. blef utaf Hr. Landsh. Ribbing beledsagad til Swinwad, deräst Hr. Landsh. afwäntade Hen. Maj:t Drotningen, som dit förwäntades at äta middag. Hans M. fortsatte sin resa och åt middag uti Erna. Så snart H:s Maj:t kom en mil derifrån in uti Östergötland, blef H M. uppå gränsen emottagen af Hr. Landsh. Creutz, som där hade tilräckelig skjuts och hade öfwermåttan wäl icke allenast låtit laga wägarne utan dem ock med granruskor utsira. Resan fortsattes genom Kelmo til Husbyfjöl. Hr. Öfwerste Falckenhagen emottog H. M. uti Kelmo och följde H. M. med honom hem til des Öfwerste-Lieutenants boställe KongsNorrby, dit Hen. Kgl. Maj:t Drotningen ocksä mot aftonen anlände och där öfwer natten hwilade. Men HofFruentimret och HofStaten förblefwo på Husbyfjöl. Deras Excellentier togo genaste wägen från Örebro til Medewi, nemligen genom Askersund. D. 19 förlustade sig Hans Kongl. Maj:t förmidd. på KongsNorrby med jagt, och sedan Deras Maj:ter ätit middag därstädes, ankom Hennes Maj:t genom Motala til Medewi kl. 5 om aftonen; men Hans K. M ej förr än kl. 9 efter, som H. K. M. äfwen efterm. under wägen war

 på

på jagt, dock har H. K. M. under hela wägen ej haft särdeles nöje på jagten, efter H. M. intet diur skutit, förutan et Gråsswin på Strömsholm. Deras Excell. ankommo i går afton hit til Medewi. D. 20 Jun. befalte H. K. M. Secreteraren, at upsätta bref til Hr. StatsSecret. von Düben, det Hans M:ts nådige wilja wore, at KrigsCollegium icke skulle utskrifwa någon mönstring med Regementerne, emedan H. M. den sielf wille förrätta. Samma dag befalte H. K. M. Deras Excellentier, at genomse de under resan inkomne Suppliquer och därpå resolvera. Emot aftonen sade Hr. Gen. Lieutenanten Silfwerhielm til Secreteraren, at Hans Maj:t lärer sielf wilja skrifwa wederbörande til, angående Regementernas mönstring; men begärte, at Secreteraren wille uti Regeringsformen efterse, om KrigsCollegium något därwid hade at bestyra, hwarpå Secret. gaf til swar, at likmätigt Reger:f. §. 24 så tilkommer KrigsCollegio, at hafwa upsigt och wård bland annat om Munstringarne. D. 21 när H. M. war på Brunsgården och låt Hr. Gen. Lieuten. Silfwerhielm och Hr. Gen. Major And. Koskull, hwilka bägge följt med från Stockholm, skjuta til måls på 100 skrit, tog H. M. KrigsRådet Åkerhielm med sig affides och befalte honom upsätta bref til Norra och Södra Skånska, samt Adlerfelts och Posses Regementer, det de hålla sig tilreds, at af Kongl. M. blifwa munstrade; men KrigsRådet berättade det sedan til Secreteraren, och sade at han swarat K. M. det sådant genom Cancelliet borde utfärdas, och satte Secreteraren strax därpå up brefwen til wederbörande, se-

dan

dan han förut derom giort sin berättelse til Deras Excellentier. Hans Excel. Hr. Gref Cronhielm förestälte H. K. M. at bäst wore, det H. M. läte Öfwerstarne ungefär weta tiden, när Hans Maj:t tänker wara uti Skåne, då alt kunde gå mycket ordentligare til, hwarpå H. M. swarade, at Han wille först höra Doctorerne, huru lång tid fordras til Bruns-drickandet, och at emedlertid med expeditionens utfärdande kunde hafwa anstånd. Efterm. beordrade Deras Excell. Secreteraren, at upsätta bref til Landshöfding. uti Calmar, Blekinge, Jönkjöping och Skåne, at de intet upbåda någon skjuts, innan Hans Maj:ts Courier och utskickade derom tilställa dem H. Maj:ts befalning. Sedan framgaf Secreteraren til H. M. hwad som i går af D. Excell. blifwit resolveradt, hwilket alt H. M. underteknade. D. 22 begynte H. M. Bruns-Curen. Emot aftonen ankom bref från Senaten angående Danska Gen. Majorens och Extr. Envoyens von Arnolds ankomst til Stockholm, då H. M. kallade til sig H. Excel. Hr. Gref Cronhielm, och efter öfwerläggande med H. Excel. befalte Secreteraren at upsätta swar af sådant innehåll, at han wäl icke kan få Audience innan Kongl. Maj:t kommer til Stockholm, men så kan han likafult höras, om han har något at proponera, dock så, at därpå icke resolveras, utan tages ad referendum, och til Kongl. Maj:t jämte Rådets betänkande berättas. Deras Excell. befalte Secreteraren, at låta H. H. Stats-Secreterarne von Düben och Barck weta, det Kongl. Maj:t en och annan gång sig utlåtit, at Hans Maj:t önskade at hafwa

de i Stockholm warande Cabinets-saker wid handen, efter som H. K. M. lägligast sölle, at under resan afgjöra dem. Eljest har Kgl. M. wid Postens ankomst förundrat sig däröfwer, at Extracterne af utrikes brefwen icke blifwit Kgl. Maj:t tilskickade, och befalte D. Excell. at Secreteraren derom skulle tilskrifwa Hr. Stats-Secreteraren von Höpken. D. 23 förm. skref H. M. under de afskeder, som til följe af Commißionens betänkande uti Stockholm blifwit upsatte och i går med Posten hitskickade. Item Expeditionen angående Regementernas munstring i Skåne, förutan Communicationen til KrigsCollegium och Landshöfd. von Hylten, emedan H. M. befan sig brydder uti hufwuder af wattudrickandet. Eljest resolverade Deras Excell. i dag på några supliquer. D. 24, som war Midsommars afton, kläddes en Sokn-skräddare och en bondepiga til brudgumme och brud, hwilka hade för sig deras brudfrämor och Hofredare, it. de wanlige Bruns-Musicanterne utklädde, som först gingo förbi Deras Maj:ters qwarter, och sedan uti Brunsgården kring om den upsatte Midsommars-stången dansade uti Deras Maj:ters åsyn. De bekommo 3 tunnor öl. Brudgummen, som hade Registratoren Stiernmans råck på sig med tilbehör, steg fram til Hans Maj:t och tackade för den klädning han fått, hwarpå Hans M:t swarade, at han kunde den behålla. Bruden fick 14 Caroliner i specie. D. 25. Hr. HofMarskalk. Gust. von Düben sade til Secreteraren, at Hans Maj:t befalt, det den unga Erland Broman skal antagas til HofJunkare, och at derom bref skal upsättas til Hans Excel. Hr. Gref

Tes-

Teßin. S. D. ankom Posten från Stockholm med den förordnade Commißionens Protocoll angående Officerarenas placerande wid Gardet. H. K. M. frågade Secreteraren om innehållet och då det kom at nämnas om Capitainerne Hammarfelt och Pfeiff, befalte H. M. at bref skulle upsättas til Commißionen, at H. M. finner underligit, det densamma twärt emot des befalning upfört deßa bägge, at njuta Compagnie och Capitains lön, efter som de sig - - - fört. Secreteraren bad i underdånighet, at Kongl. Maj:t wille först höra Herrar Gen. Lieutenanterna Gerta och von Eßen häröfwer, emedan de i afton eller morgon bittida lära wara här. H. M. sade, at det befalte brefwet borde afgå, seende wäl at Gen. Major Törnflycht lärer wara orsaken, oaktat han fått H. K. Maj:ts expresse befalning. Secreteraren försäkrade i underdånighet, at Hr. Gen. Majoren Törnflycht hade alt för stor lydna för H. M. at sådant gjöra, och hemstälte än widare, om icke H. M. wille först afwänta bemälte Gen. Lieutenanters ankomst. H. M. swarade, at de icke förr än i öfwermorgon lära komma, och befalte, at brefwet skulle gå fort; men äntel. låfwade H. M. at wänta deras ankomst. Dock befalte H. M. at Secreteraren emedlertid skulle i morgon med posten låta Hr. StatsSecret. von Düben weta Kongl. Maj:ts misnöje, och at H. M. hälre lämnar Compagniet til Piper. D. 26 om morgonen kl. 7 ankommo H. H. Gen. Lieutenanterne Gerta och von Essen, och hade med sig hela Commißionens Plan til Officerarnes placerande, hwilken ock kl. 10 företogs uti närwaro Gen. Lieutenanternes bäg-

bägge Deras Excell. samt Gen. Lieut. **Silfwerhielms** och Gen. Majorens **Kostkuls** närwaro, hwartil Krigs-Rådet **Åkerhielm** åfwen blef kallad, och resolverades, som Protocollet utwisar. D. 27 continuerades med Commißionens betänkande för och efter middagen. D. 28 continuerades med Commißionens arbetes examinerande, för och eftermiddagen, då ock Cabinet hölts, uti hwilket Prosten **Fegerſten** blef utnämd til Prost och Kyrkoherde i **Mariestad**. Hans Excel. Hr Gref **Cronhielm** sade til Secreteraren, at Kongl. Maj:t befalt, det han med nästa post skal skrifwa til Stockholm och förfråga sig, huru förr warit wanligit, när någon Konung af **Swerige** kommit til **Skåne**, om Konungen då låtit notificera sin ankomst til Konungen af **Danmark**, samt huru och genom hwad Person det skedt, och hwad därwid blifwit i akt tagit. Hr. Gen. Lieut. **von Essen** sade til Secreteraren, at H. M. befalt, det Resepaß skal upsättas för Gen. Major och Landsh. **von Essen**, at resa til **Lifland**. D 29 befalte H. M. sielf Secreteraren, at upsätta bref til Gen. Lieutenant **Trautvetter** och försäkra honom, at det icke sker med H. Maj:ts wilja, at han uti någon ting skal wara mißnögd, efter H. M nogsamt har sig bekant des trogna tienster; it. til Gref **Mejerfelt**, at han gjör wäl, at ställa Gen. Lieut. Trautvetter klagelös. Sedan sade Hans Excel. Gr. **Cronhielm**, at H. M befalt, det Secreteraren skulle skrifwa til Stockholm, at derifrån låta weta, hwad det lider med Negotiationen angående Käjserliga Tituln för Czaren. D. 30 befalte H. M. at bref skulle gå til H. Excel. Gr.

Horn,

[illegible] Wijchs [illegible]. Til [illegible] Freytags [illegible] Schwerins [illegible] Maji. [illegible] Stockholm [illegible] Kåjsarens Minister; med [illegible] som Gref Freytag.

D. 2 Julii öfwersågo Deras Excellentier Annotations och Resolutions böckerna hos Hans Excel. Gref Ekeblad, då nyßnämde Hans Excell. förestälte Secreteraren, at om något utom hans wetskap expedierades, så wil H. Excell. ej taga del deruti, warande icke nog, at allena derom conferera med Hans Excell. Gr. Cronhielm. Secreteraren sade, at det aldrig sker, med mindre det angår någon Remiß, som Hans Maj:t befaller strax skola ske, och är det så mycket mindre nödigt, at Secreteraren därmed incommoderar H. Excell. som Secreteraren enligit Cancellie Ordningen kan af sig sielf sådant remittera. Hans Excell förmente, at det wore answar för Secreteraren, hälst som Deras Excell. torde wilja hafwa en sak annorlunda remitterad, än Secreteraren finner; men Secreteraren sade, at han förstår sin tienst och lärer fördenskul wäl se sig före, både at han icke något orätt expedierar och at han icke något answarligit af sig sielf underteknar, hwilket H. Excell. af Resolutions boken kan få förnimma, föreställandes, at som redan 200 saker på föga mer än 14 dagar äro inkomne, så har H. M. nyl. i Cabinettet på H. Excell. Gref Cronhielms remonstration befalt Secreteraren, at underteckna de minst angelägna Resolutionerna efter befalning, aldenstund H. M. omöjel. sielf kan underB tekna

tekna alt. Samma gång befaltes at föra til Proto-
collet, at H. M. benådat Lieutenanten wid Amiralite-
tet Gust. Cronhielm, Hans Excellences Brorson,
med Capitains fulmagt. Secreteraren påminte här-
wid, at det strider mot Reger.formen, at någon i tjenst
warande får Caracter; men Hans Excell. Gref Cron-
hielm remonstrerade, at andra gått honom förbi, och
har desutan Hans Maj:t i anseende til hans wälförhål-
lande under Madagascarske Expeditionen, der han
allena protesterat emot Gen. Adjutanten Ulrich, giort
honom denna nåden, hwarpå det resolverades. D. 3
discourerade H. M. med Secreteraren angående Justi-
tie Revisions ankomne bref om Öfwerste Delwigs
sak. Secret. bad i underdånighet, at som Rådet der-
om skrifwit och saken wore af wigt, det wille H. M. nå-
digst höra Deras Excell. deröfwer. Hans Maj:t wille
aldeles befria honom, men Secret. bad som förr, at
H. M. wille höra Deras Excellentier, hwartil ock H.
M. samtykte. S. D. skref H. M. med egen hög hand
bref 1) til Hr. General Stakelberg i Finland, 2) til
Gref Carlo och 3) til S. S. v. D. D. 4 emot
aftonen, såsom det war Hennes Maj:ts Namnsdag,
så anstältes en Masquerade på följande sätt. Sjelfwa
Desseinen war en Turkisk Ambassade til Hennes Maj:t.
1) Red en förut, at gjöra rum. 2) Kom en Pukare
klädd uti en björnhud öfwer hufwudet, som slog på
twå trummor, och fördes hans häst af twå hwitkläd-
de Laquejer. 3) Redo fyra Skalmeje-blåsare. 4) Red
HofJunkaren Gerta klädd i grönt, som en Turk. 5)
Fördes åtskilliga handhästar. 6) Red Stalmästaren
Wie-

Wiebel klädd i grönt Dammast på Turkiska, hållande en käpp i handen, som war sirad med allehanda slags band. Hästen leddes af twänne hwitklädde Laquejer. 7) Red Öfwerste Gerta, som war Ambassadeuren och hade en Fruntimmers Adriene på sig och en magnifique Turbant, hafwande omkring sig 6 Pager, alla swärtade i ansigtet och klädde i hwitt. Deßa alla tilrustade sig på Herregården och kommo upridande i förbemälte ordning, rangerade sig på torget ut för det stora huset, der Hans Excell. Gr. Ekeblad bor; och sedan de ställt sig i ordning följde de uti nyßn. Hans Excellences hus församlade Masquer til 6 a 8 par, och hade en för sig, som spelte på harpa, och kommo alla i denna ordning in på Brunsgården, där Deras Maj:ter uti Tältet woro, och sedan hela switen gjort sin tour runt omkring tältet, ställtes Pukaren och Skalmejbläsarne å sido. Men Wiebel steg först af sin häst och sedan Gerta. Den förra gick framföre och så den senare, som hos Hennes Maj:t, som stod up af sin stol, föll på knä och öfwerlefwererade sit bref, som låg på et prägtigt hyende, det han bar på händerna. Hennes Maj:t befalte honom strax stiga up, som han ock gjorde, men emedan han låg på knä, tog Hans Maj:t af honom brefwet, som låg på hyendet, hwarpå stod med stora bokstäfwer skrifwit: Vivat Ulrica Eleonora Regina Sveciæ. Därpå föll åter Gerta på knä; men Hennes Maj:t befalte honom stiga up. Därpå kom Fröken Hamilton fram, som war à la tete des Masques, fallande på knä, agerande Spåqwinna och haranguerade Hennes Maj:t på Swenska wers, som hon sielf componerat så lydande:

Din Stjerna har mig sagt, Du dyra Fru på jorden,
Du hafst til närmsta slägt tre Kungar uti Norden.
Kung är Du, Kung din Man, Kung warit Far och Bror.
Jag spår Du mera blir, Du blir en Konungs Mor.

Sedan admitterades alla Masquerne til handkyß. När det war bestält, gick sviten up bättre på Brunsgården och dansade på en dertil gjord Plan. Ibland andra war Capitaine Baron Hamilton bonde och hade til Camerat Ryttmästaren Mejerhjelm, utklädd til bondepiga, som bägge dansade wäl på bondska och gjorde Deras Maj:ter nöje. Wid ingången til Brunsgården woro twänne Pyramider satte och med granris och blomster utstofferade. På den sidan emot Hennes M:ts fönster woro åtskilliga Deviser målade, hwaribland en war, som förestälte Medewi brun som en Jet d'eau, med denna underskrift:

Hwar dråppa, som af Medwi rinner,
Tilber sin stora Drotnings Namn,
Och hoppas, at *ULRICA* finner
Ny kraft i skjöte, bröst och famn.

Kl. 7 angick aftonmåltiden och dansades derefter til kl. 10, då alt war ändat. D. 5 Jul. hölt Hans Maj:t ordenteligit Cabinet uti Deras Excell. närwaro och om eftermiddagen expedierades 25 suplicanter. Gen. Lieutenanten Gerta sade til Secret. at H. Maj:t befalt det fulmagt skulle upsättas för Gr. Axel Cronhielm, at wara Corporal wid Lif-Drabanterna; hwarpå Secret. frågade, huru skal förhållas med lönen? Generalen swarade, at ingen lön är för honom. Men Secret.

cret. remonstrerade, at Hans Excell. Gr. Cronhielm, som åfwen i dag talt härom, sagt, at det bör äntel. stå i fullmagten förmält om lön, då derpå swarades, at det kan wara lika mycket, efter som ändå ingen lön bestås i Staten. D. 6 ankom om aftonen Fröken Dahlen, som på alt sätt sökte insinuera sig hos Deras Maj:ter, måst för at bedröfwa Fröken R. D. 7 befalte Hans Maj:t, at et bref skulle upsättas jämte swar på Hans Excell. Gr. Horns bref, angående Protocollet i Gr. Freytags sak med Schwerin, det H. Maj:t wil hafwa en attest af H. Excell. och Gr. Gyllenborg, at Gref Freytag, som han pretenderar, icke strax bedit Hans Maj:t om förlåtelse för sin begångna bontade. Efterm. kort för postens afgång befalte Hans Maj:t, at et bref skulle upsättas til Gref Teßin, at Kongl. Maj:t och Hennes Maj:t Drotningen wille gerna flytta in uti det nya Slåttet, hwarom Secreteraren strax berättade Hans Excell. Gr. Cronhielm, men som posten nu skulle affärdas, hade Secr. ej tid, at upsöka H. Excell. Gr. Ekeblad och honom härom antyda. D. 9 höll Hans Maj:t ordenteligit Cabinet, då Secret. sedan han läst den ankomne Depechen angående Gen. Major Löwens och Landshöfd. Frisenheims förrätning på Gränse-Commißionen, at de wille föreställa Hans Maj:t, at det torde wara betänkeligit, om Gener. Stakelberg i Finland utsätter Posteringar, efter som det kunde gifwa Czaren ombrage, och wore altså wäl, om H. Maj:t wille härom mitigera de ordres, som H. Maj:t uti sit nådiga Handbref honom nyl. gifwit, hwartil ock Hans Maj:t

samtykte. Wid samma tilfälle presenterade Secret. til Hans M:ts underskrift fullmagten för Gr. Axel Cronhielm, at wara Corporal af Drabanterne, hwarwid Secr. berättade för H. Exc. Gr. Ekeblad, hwad underskrifter det woro, då Hans Excell sade, at han icke wet utaf någon fullmagt för Gr. Ax. Cronhielm, hwaröfwer Secret. sig myckett förundrade, förmenande at H Excell. Gr. Cronhielm redan kommit därom öfwerens med Hans Excell., hälst Hans Kongl. Maj:t befalt General Gerta, at antyda Secret. om denna fullmagts upsättande, och H. Excell. Gr. Cronhielm äfwen förut beordrat Secreteraren härom. D. 10 befaltes genom M:r Alt, General Diemars Cancellist, at Secret. skulle upsätta bref i sit namn til Secret. Ringwicht i Wien, at så snart han får Protocollet uti Gr. Freytags sak, så skal han deraf skicka en exacte Copia til Hr. Malzburg, Hans Durchl. Land-Grefwens Minister. Secret. förfrågade sig hos Hans Excell. Gr. Ekeblad, huru nu skal förhållas med Gr. Ax. Cronhielms fullmagt, emedan Secret. den ej utgifwer, om H. Excell. har däremot något at påminna, hälst som Secret. aldrig kunnat sig annat förestålla, än at Hans Maj:t med Deras Excell. goda wetskap beordrat Gen. Gerta at antyda Secret. härom, ty elljest hade Secret. den ej upsatt. H. Excell. swarade, at han icke wet derutaf och tar altså ingen del deruti. Secret. remonstrerade, det han påminner sig, at H. Excell. Gr. Cronhielm sig utlåtit, at Hans Maj:t detta befalt, emedan Hr. Gr. Ekeblad warit tilstädes. H. Excell. uprepade, at han aldrig wetat derutaf. Secret. sade,

at

at han då innehåller fullmagten, efter som det Kongl. Maj:t i underdånighet hemställes, huru härmed skal förhållas, men elsest wille H. Excell. Gr. Cronhielm den i dag med posten bortskicka. H. Excell. Gr. Ekeblad utlåt sig derpå, at som Hans Maj:t det genom Hr. Gr. Cronhielm och Gen. Gerta befalt och fullmagten redan wore underskrifwen, så wille Hans Excell. icke wara deremot, men begärte dock, at det måtte annoteras, det Hans Excell. icke warit derwid, när til fullmagten blifwit resolverat. Härpå blef fullmagten H. Excell. Gr. Cronhielm tilstäld, som den med posten bortskickade. Denna efterm. ankommo Öfwersten Zander och Gen. Adjutanten Freudenfelt och hade strax Audience hos Hans Maj:t. Den förra begärte af Secret. strax Paß, at gå utrikes, efter Hans Maj:t befalt honom, at göra en resa utåt. D. 11 ankom en extra Post med bref til Kongl. Maj:t från Barckman, deruti han insänder en Relation af Capitain Wagner, at Czaren will sända i siön 25 Örlogsskepp, 3 Fregatter och 200 Galerer. Hans Maj:t gaf til Secret. Öfwerste Zanders supplique på samtel. Gen. Adjutanternas wägnar om deras lön af redbara eller de ankomne Ryska medlen, befallandes expresse, at derom bref skulle upsättas til Stats-Contoiret i sådane termer, at som alla Ambassadeurer, Gr. Lilliensteds och de flera, bekommit deras lön och gratification, så bör ock Freudenfelt det få, efter som Hans Maj:t expresse befalt, at Freudenfelt icke skal lefwerera penningarne ifrån sig, innan han får både sin lön och något för sit omak, stående icke i Regeringsformen, at Ge-

neral

neral Adjutanterne vor die lange weile skola skickas, at
hämta penningar. Afwen så bör Öfwerste Zander
hafwa förutan lön resepenningar, emedan han skickas
uti angelägna ärender. Secret. förmente och utlät sig
i underdånighet, at det icke wore Hans Maj:ts alfwa-
re, at Freudenfelt icke skulle lefwerera medlen från sig,
förr än han fått det han bör hafwa, hwarpå Hans
Maj:t befalte expressis verbis, at det skal sättas in uti
brefwet til Stats-Contoiret. Om alt hwad i dag pas-
serat, gjorde Secret. sin berättelse til Deras Excellen-
tier, som allenast påminte wid de ordres, som för
Zander och Freudenfelt gifne äro, at det bäst är,
at derom i morgon i Hans Maj:ts närwaro företages.
Deras Excell. befalte ock då Secret. at upsätta et bref
til Skara Consistorium, såsom swar angående Sär-
stads Pastorat, hwaruti Doct. Wetterberg försäkras
om förstledigt blifwande Pastorat, som han begär, det
hafwe hwad namn, det hafwa kan. Öfwerste Zander
antydde Secreter. at Kongl. Maj:t befalt, det ordres
skulle upsättas til Stats-Contoiret, at han skal hafwa
400 R:dlr til sin resas fortsättande, hwarpå Secret.
swarade, at Hans Maj:t lärer wäl derpå i morgon utf
Cabinettet resolvera. Sedan efter en tima kom Öfw.
Zander tilbaka och berättade, at han talt med H. Exc.
Gr. Cronhielm om sin resa och at få penningar der-
til, och som Hans Excell. förestält honom, hwad swå-
righeter derwid äro, så har Öfwersten det hos Hans
Maj:t andragit och begärte at få resa i afton, efter
som han wäl ser, at han inga penningar får. Men
Hans Maj:t har derpå utlåtit sig, at oaktat hwad han
säger,

säger, så skal Carlsson upsätta ordres til Stats-Contoiret och strax komma hit, hwarföre Öfwersten genast wille hafwa Secret. med sig. Secret. warnade honom, at icke bry Hans Maj:t med slika saker, efter som Öfwersten wäl wiste, at det icke stod i Secret. magt sådant at expediera, med mindre Hans Maj:t det i Deras Excell. närwaro befaller. Secret. gick dock up med Öfw. Zander på Brunsgården, där Hans Maj:t war, men aktade sig, at Hans Maj:t ej fick se honom; men efter en handwänning sade Secret. til Öfwersten, at han kunde berätta, om Hans Maj:t frågade, at Secr. där warit och skulle strax komma igen, men gick nu hem, at expediera Supplicanter. Emedlertid höll sig Secr. undan i hopp, at Hans Maj:t torde i näder ändra sin Resolution til i morgon, berättande Deras Excell. altsammans. Secr. höll sig sedan hela afton undan, på det at Hans Maj:t icke måtte gifwa honom befalning om denna answarliga Expeditionen. D. 12 höll Hans Maj:t om efterm. ordenteligit Cabinet. D. 13 war Bönedag. Efterm. diverterade Deras M:ter sig dermed, at låta hundar jaga uti Brunsgården twänne räfwar och twänne kattor. D. 14 höll Hans Maj:t Cabinet och resolverades, som Annotations-boken utwisar. D. 15 ankom om morgonen en extra Post från Amiralitets Collegium i Carlscrona, hwaröfwer Hans Maj:t sig utlåt, at Collegium icke måste gjöra någon bruit, utan allenast hafwa något manskap tilsammans, som under prätext af at arbeta kan wara wid handen, där det behöfdes at lägga några

[illegible] at umbärja de Ryska trupper, i fall desse wil-ke något företaga. D. 16 Jul. 1722 hölts Cabinet och resolverades öfwer den Expeditionen, som Cantzlie Rådet Klinckowström i dag hitbragt angående Madagascarska wäsendet. Efter nu befalte Hennes Maj:t Secreteraren, at upsätta swar til Biskop Swedberg, samt at Hennes Maj:t wil skänka til hans Werk 100 Riks:dlr, hwarpå han i höst kan assignera på Cassruren Wier *).

2.

Bref från Professor Mich. Eneman til Prof. Ol. Rudbeck den Yngre i Upsala †).

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstige Patron.

Til lycka, så är jag fuller upkommen på Tyska botn, dock knapt och utan at jag än blifwit warm här, icke des mindre så kan jag intet undgå, at strax och först hörsamt upwakta Högl. Hr. Professoren och dergenom betyga den respect och wördnad, som jag är skyldig til och

*) Härmed slutas min Handskrift, och wore önskeligt, at härutaf få se någon följd.

† Detta och de följande framl. Professor Michael Enemans Bref, til sin Swärfader Professor Ol. Rudbeck den Yngre, äro mig i original handskrift gunstigt meddelta af Assessoren i Kongl. Bergs Collegio, Wälborne Herr Erland Fredr. Hiärne, som efter nyssn. Professor Rudbecks, äfwen sin Sal. Hr. Swärfaders, död blifwit ägare af de-

och gerna här för en så högtförtjent och gunstig Patron, ehwarest jag ock är eller komma kan, såsom warande det endaste, hwarmed jag än kan erkänna det af Högl. Hr. Professoren emot mig ertedde och förklarade goda, då jag i hörsamhet får gifwa wid handen, huru wida så i det ena som i det andra avanceras af min lilla cours och instituto. Och är det härtils sådant, som Högl. Hr. Doctoren af följande gunstigt behagar förmärka. Jag steg wäl i HErrans Namn til skeps i Stockholm d. 22 Jun. st. v. om aftonen något sent, och lades såmwäl ut, men för motwind skull avancerades mycket litet, så at hela 8 dagar förlupo, innan wi kommo fram om Landsort, och som wi dersfrån såmwäl måste släpas med motwind, så gick ock en half månad förbi, innan wi anlände til Wolgast, dersfrån jag strax samma dag for och hit ankom. Doct. Mayer har jag i deßa dagar fått upwakta, och så närmare förmärka hans maner och höflighet mot de Swenska. Han fägnade mig, tog mig wid handen och wiste mig ordningen på sit Bibliotek samt Manuscripter, tilsägande mig, at alla dagar få deraf betjena mig. Publice är nu alt tyst til Rötmånans slut, som til min lycka, efter den nya stylen, förr angår, som eljest man under den tiden intet får något med Herrar Professorerna umgå. Emedlertid har jag förstått och sedt, at en Professor här, Palthenius

komma m. m. Det kan än märkas, at Prof. Eneman före utresan förlofwade sig med Prof. Rudbecks doter, och til deßa brefwens uplysning se Prof. Enemans Resornes beskrifning, D. 1, s. 62 följ.

wiss namn, hwari är uptagt och med korta animadversioner illustrerat en den aldraäldsta ondtyska version på en gammal Pater, deraf lären klart wara, at ju Ondtyskans öfwerensstämmelse och ursprung af wårt språk, häraf mer, som detta är et prof af den äldsta Tyskan, hwaraf Högtyskan sedan lärer wid Lutheri tid wara upkommen; hwilket som Högl. Hr. Doctoren har sig öfwermåttan wäl och bäst bekant tilförene, så wil jag allenast nämna Titulen af wärket, som så lyder: Tatiani Alexandr. Harmoniæ Evangelicæ antiquissima versio Theotisca, ut & Isidori Hisp. opera &c. eadem lingua conversa, fragmentum Joh. Phil. Palthenius edidit e MSS. codicibus & animadversionibus illustravit. Grips. 1706, och efter det här är bäst til kiöps, så wil jag ock öfwerskicka det med tilfälle, om Högl. Hr. Professoren så behagar. Det är en Qvart af 2 ell. 3 Alphabet. Deraf ses, at samma Professor har under händer et Glossarium Vandalicum, hwarom jag än intet har fått discourera med honom, men af flera hört, at han i det Tyska Språket och des Antiqviteter är nog förfaren. Så har jag ock sedt en Tysk Grammatica med Inscript.: Grundsätze der Deutschen Sprache im Reden und Schreiben 2c. von Joh. Bödikero, Berlin 1701 til 2 Alph. deruti han grundrikt discourerar om Tyska språkets bruk och art. Från Stettin kan jag få henne, ty här är hon intet. Men jag beder om en liten antekning på Hr. Doctorens egna Grammaticis och Etymologis, at jag intet må fara wilse wid sökande. Eljest har jag intet stort fått giöra mig underrättad än, om stridigheterna här på orten

ten allenast litet hört. Efter en wecka skola 3 stycken Magistri blifwa Baccalaurei Theologiæ här, en Philosophiä Adjunctus Ritter, Doct. Mayers Bibliothecarius Qvade, och D. Schelwigs Son från Danzig. Privilegierna deras bestå uti Jure affigendi & præsidendi in Theologia; så skola de och eljest gå med swarta kappor klädde derefter. I Avisorne är härifrån skrifwit, at flera rum skola gjöras i Kyrkan för Studenternas myckenhet skull, men så är at märka, at i alla tre Kyrkorna, som här äro, hafwa Studenterna intet mera än en bänk i twänne af dem, och i S. Nicolai twänne bänkar allenast, hwarföre är intet underligit, om de få litet mera rum. De kunna wara högst 150 stycken, och däribland 15 Swenska wid lag. Sist recommenderar jag, jämte mig sielf, min ödmjuka respect och hälsning så wäl hos Högl. Hr. Doctoren som den gunstigsta Fru Doctorinnan, samtelige dygdige Jungfrurne, Mons. Olaus och Hr. Peter Olaus, förblifwandes jag under oaflåtelig önskan för allas beständiga wälmåga och förnöjlighet altid och med all wördnad

Ädle och Höglärde Herr Professorens,
Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 7 Aug. / 28 Jul. 1706.

hörsammaste tjenare
Michael Eneman.

P. S. Jag blef rätt nu warse en Fransos, Pezron benämd, som skrifwit l'Antiquité des tems, Paris 1687, och derpå Defense de l'Antiquité des tems

 1691,

1691, derutti han subtilt wisar, huru Judarne hafwa corrumperat fontes post Christi tempora ante Hieronymum. dertill han och allegerar Gregorii Abulpharagii Hist. Dynastiarum, Dynast. 7. p. 72. som åfwen wisar detsamma, och kan af detta stället ses, om Abulpharagius finnes på Biblioteket i Upsala. Denna boken lärer wara rar. Jag kom så til at se och höras discourera om henne, efter här en Professor Gebhardi har skrifwit Vindicias fontium mot henne.

Ädle och Höglärde Herr Professor,
Min Gunstigste Patron.

I min sista skrifwelse nämde jag om de böker eller små Tractater, som här kunde finnas. De samma följa nu jämte detta med och är allenast Tatiani Harmonia Evang. och Gebhardi Vindiciæ S. S. contra Pezronium; de öfrige har jag än intet öfwerkommit. Et Register på Sal. Prof. Colbergii Bibliotek, som här nu snart skal förauctioneras, öfwerskickas tillika med, hwilket Professor Sahlbach här i staden jämte sin hörsamma hälsning til Högl. Hr. Doctoren mig recommenderade wid tilfälle, då jag war här på Acad. Biblioteket, hwaröfwer Professor Sahlbach är Bibliotecarius. Om deribland några wore, som Högl. Hr. Professoren behagade, så wil jag önska god wind öfwer för detta och Skepparen, at jag måtte snart få kunskap derom och tilfälle at förklara min ödmjuka tjenst derwid, efter ofelbart lärer här bland Tyskarne på Tyska böker bästa kiöp wara. Eljest följer och en och annan Theo-

 logisk

logist Disputation til Hr. Mag. Schultz, som här äro ventilerade och jag har lofwat gifwa honom part utaf. Sedan sist är intet besynnerligit här passerat, ej heller har jag något särdeles med H.H. Professorerna discourerat; allenast med Doct. Mayer en gång publice, då jag som ordinarius opponerade på Mag. Frondin och förmärkte en synnerlig faveur af bemälte Doctor, så wäl under discoursen, som för och efter. Han har en god gåfwa til at draga folk til sig och behålla. Jag tänkte intet mindre wid min ankomst, än at här något stanna; men nu fruktar det går med mig, som med dem af de Swenska, hwilka för mig här hafwa warit, är gångit, at wi mot förmodan här komma at dröja och disputera; fast det intet så wäl faller för någon af H.H. Theologis i Upsala. Eljest är nu här i Pommern alt in motu; Recruter och LandtMilitien här komma och gå af och an, ej heller wet man här wist ännu, om Recruterna här komma at stanna öfwer wintern eller ej. Om Hans Kongl. Maj:ts Progresser i Saxen talas nu ock här öfwer alt, och kunna hwarken Awiseskrifwarena eller folket i gemen nog undra sig öfwer och berömma Konungens umgående med Saxerne; som at han låter Kjöpmännerna fritt handla och hålla sin marknad, fast han Leipzig har nu just intagit och besatt; och huru han eljest, då han kommit til en Skola, där gossarne om morgonen hällit på at gjöra bön, för den orsaken skull intet welat gå in och afskräcka dem, utan gådt tilbaka och sagt: Låt dem gjöra sina böner. Den Högste Guden befrämje Hans förehafwande widare och gjöre et godt slut på

det-

detta elfest widlyftiga kriget, som alt widare och widare går, och för de slätta tidenderna från de andre Tyska stridiga orterna wisar liksom någon owißhet, hwad det lärer och wil stanna uti. Den samme gode Guden uppehålle Högädle Hr. Professoren och samteliga deß Sine. Förblifwande jag med all wördnad

Höglärde Herr Professorens
Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 8/19 Sept. 1706.

ödmjuke och hörsamste tienare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor,
Min Gunstigste Patron.

För en månad sedan lade jag några bref på posten at föras öfwer til Upsala och hoppas dem wara wäl öfwerkomne. Emedlertid har jag alt wäntat på Doct. Mayer. Nu är han äntel. näst för Helgen hemkommen, men strax worden så öfwerhopad med publique sysslor, at jag knapt fått tala med honom, mindre kunnat förmå at se på min Disputation; har dock låfwat, at strax efter Helgen låta gå för sig, hwarpå jag förmodar nu efter 3 högst 4 weckor kunna blifwa resefärdig härifrån. Från Lägret *) hade han intet synnerligit uton det, som, Gudi lof, öfwer alt lärer bekant wara, Fridens wißhet. Allenast talar han mycket om, huru fientlig Hans Maj:t är på Pietisterne, och at han hafwer dem alla för sig upteknade, som i Halle och der-

*) Wid Altranstadt.

deromkring sig uppehållit och studerat hafwa, at de, som i Upsala för slikt warit angifne, lära undgå all fara hörer jag, men at Doct. Zach. Esberg och Hr. Dahlborg intet så lätt torde slippa för några expressioner, som ingendera gjerna willa revocera. En Disp. de Maxilla Samsonitica, som en Dansk Sidelmannus benämd har utgifwit emot Observat. Halenses och jag sist omrörde, har jag fuller, men intet tilfälle at öfwerskicka. Så har ock Doct. Gebhardi i deßa dagar låtit trycka, det han har publice läsit emot samma Observatores de Vulpeculis Simsonæis, men i brist på Respondens ännu intet kommit til at disputera, och lärer han jämwäl hafwa ondt derefter, emedan wederparterna synas hafwa goda skiäl. På Observat. Halensium argumenta swarar han först efter giörligheten och at widare bekräfta rem totam, införer han Palæstinam olim abundasse vulpibus, iisque abigendis vel capiendis gentem Judaicam assvetam fuisse, quodque Samson, quia Judex fuerit, facile potuisset imperare nonnullis, ut sibi caperent vulpeculas, postremo potuisse Deum, ut olim ad Noachi arcam compulit bestias, ita etiam ad Simsonem vulpes. Dernäst tager han på sig, at refutera en Anonymum Gallum, som utgifwit en Tractat med Titel: Renards de Samson, och sådant argument: Samson ne prit pas trois cents renards, mais il attaqua trois cents gerbiers de ces ennemis, lesquels il brule. Autoris mentem ponerar han denna: Posteaquam Philistæi Simsoni nuptam rapuissent, ille vindicandi sui cupidus [illegible] studio [illegible] Commodam autem [illegible]

[illegible]

Sw. Bibl. D. 5, A. 4.

[illegible] ipsi [illegible] ei [illegible] [illegible] ad viciniora loca comportassent trecentos [illegible] acervos, non sine magno labore. In hos igne comburendos statim animum intendit. Nocte itaque, cum forte festum agerent Philistæi, magno animo negocium adgressus, extremum manipulum de quoque acervo cepit in terramque projectum ita collocavit, ut bini manipuli ex altera parte sese invicem, ex altera vero ambos acervos, de quibus ablati erant, contingerent. Hoc ipso tantum temporis lucratus est, ut loco trecentorum acervorum tantum centum & quinquaginta succendere necessum habuerit. Medio autem loco, quo duo in terram projecti manipuli sese contingebant, stravit materiam quandam combustibilem, picem, linum vel cannabim, idque fecit per centum & quinquaginta ita conjunctos acervos. Hoc facto omnes agros in quibus acervi hi collocati, obiens, ignem, quem hactenus astute absconderat, misit in materiam illam combustibilem, quam ea parte posuerat, qua duo manipuli sese contingebant. Unde factum, ut centum & quinquaginta manipulorum acervi uno fere momento in cineres redigerentur, cum ignis in medio duorum manipulorum positus ex utraque parte [illegible] acervum depasceret, non sine maximo [illegible] damno, siquidem flamma vento adducta in frugem [illegible] [illegible] & vicinas arbores imprimis in oleas, quæ intra segetem [illegible] satæ more Orientalium consueto, sese conjecit. Detta gör han per partes igenom at förtägga. Eljest pläterar han sielf en särskilt interpretation, [illegible] [illegible] per [illegible] indigitari animalia rationalia s. homines. Denna dedu-

cerar han sagt och menar ut och derpå förklagher, Man nandes deruti, det måste wara sådane djur, som härtils är antagit och uttolkat. Hr. Doctorn ursäktar, om jag för långt har detta omrört, efter jag gerna wil derämn hans mening och jag nu intet tilfälle hafwer, at skicka öfwer sielfwa Tractaten, hwilken Doct. Gebhardi mig sielf gaf och består af 4 ark allenast. Nu hörer jag, at Observations syslan i Halle är stadnad något. Prof. Palthenius, som har uplagt Tacianum och jag förr omrört, har blifwit förlofwad med en Borgmästare doter här, wid namn Corswant, men som hennes fader är Adel, så har ock bemälte Professor Palthenius intet förr fått tilsägelse, än han låfwat willa låta adla sig och säges nu öfwer alt, det wara skedt och honom hafwa ändrat sit namn til von Palthen. I Wittenberg är Superintendenten Malmberg förklarad för Licentiatus Theologiä af Doctor Neuman. I Stettin är en Medaille slagen öfwer freden med inga särdeles Diviser, utan med Hans Kgl. Maj:ts Portrait på den ena sidan allenast, och på den andra en Postillon med utrop: Friede, Friede, och öfwerskrift: Das ist vom HErrn geschehen. Men öfwer Hans Maj:ts Segrar är en i Hamburg slagen rätt wacker, där på ena sidan de förnämste Actionerne stå utsatte i små fält med ort och tiden. Jag lefwer altid och gierna

Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 25 Dec. 1706.

hörsamste och ödmjukste tienare
Michael Eneman.

 Adle

[illegible] och [illegible] Herr [illegible] Confessor, [illegible] Gunstigt [illegible] [illegible]
[illegible]

Det hemma i HErrans namn beskrifit med [illegible] [illegible], som jag här under händer hade [illegible] [illegible] förmält i Doct. Mayers [illegible] i den [illegible] såwäl [illegible] hans hjert och [illegible] til om [illegible] publice och privatim, och har jag at fägna mig af, at han [illegible] förtroende mig berättade, hwad Hans Maj:t har med honom talt om [illegible] i Upsala, nemligen Doct. [illegible] hwilka han [illegible] något mente om [illegible] [illegible] lat. Mycket beklagade han, at Regeringen här i Pommern har förbudit honom, at något låta utgå eller trycka, och at han nu nödges sända det öfwer til Leipzig så länge, han kan få ifrån Hans Maj:t et nådigt swar, på hwilkens befalning han sade sig [illegible] utgå den [illegible] korta Berättelsen om Pietisterna [illegible] D. Mayers propositioner och [illegible] gret om Kyrkostaten och mera sådant här i Pommern, [illegible] tillägga, at han där ock begärt, at få blifwa Rector perpetuus, at ingen [illegible] til [illegible] skulle tillåtas från Consistorio Ecclesiastico och mera sådant; men jag håller före at hans [illegible], af hwilka han en ewig högfärd [illegible] utspridt. Hit är för några weckor ankommen från Halle en Wice Presidentens i Revision Franckens Son, som där i 2 år sig uppehållit, men nu wid Hans Maj:ts ankomst dit til orten blifwit utkallad och af Konungen sielf blifwit tillfrågad, om han intet wetat af några Pietister i

Skulle, och efter dennas nekande dertil, har Hans M:t befalt honom resa til Gripswald til Doct. Mayer, som skulle säga honom det. Derpå har Gref Piper sielf recommenderat honom hos Doct. Mayer. Nu wär han här och har jag på D. Mayers Bibliothek några gånger talt med honom, och som mig tyckes har han fått en dryg slång af Thomasii Information. Nu i weckan som ingår, wil Gud, följer jag med Posten til Stettin och så widare til Saxen. Det lärer fuller wara Högl. Hr. Professoren bekant, huru som von der Hardt, Professor i Helmstad och Auctionistens Bror i Upsala, har skrifwit om Miraculis uti Vet. Test. och Christi in Novo Test. dem han deducerar af causis naturalibus, alla nästan likt med Spinoza. Sjelfwa skrifterna har jag ännu intet sedt, men åtskilligt har jag hördt derom, och om Högl. Hr Doctoren behagar, wil jag efterse dem och öfwerstyra.

Jag lefwer med all wördnad

Min Gunstigste Patrons

Gripswald d. 28. Febr.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor,

Min Gunstigste Patron.

I den sista hörsamste skrifwelse öfwer Hamburg nämde jag om det lilla, som på Högl. Hr. Professorens godtfinnande jag på denna orten har kommit, at något uppehållas med. Härmed har jag nu den äran at öf-

wersända et exemplar eller tu af den lilla Disputationen *), som hon ställd är och inrättad, under hörsamst hopp, det torde Högl. Hr. Professoren intet misshaga. Hwad Materien angår, så tog jag mig hälst en sådan, derwid jag skulle få fritt discourera sielf, utan at löpa til många böcker eller bruka andras raisoner; som under resan intet är så wigt, at finna eller efter behag altid bruka. Och fast jag derwid under skrifwandet och sedermera under tryckandet märkte några af Theologis Lutheranis wara i annor mening i et eller annat mål, så for jag dock fort, efter jag fant mina skiäl derwid och Doct. Mayer dem approberade, sådane, som de andre intet hafwa rört eller anfört, och som tjente til at confirmera Thesin med. Det är så en qwästion, som hwar och en kan lämna sina tankar om, efter som han bäst finner, allenast man följer de rätta principierna, och aldenstund jag har haft anledning af de bästa Theologis nostris, så tyktes mig så myckett bättre och säkrare kunna deducera deras Thesin, som den fast war, och andras inwändningar sådane, som kunde med fog och skjäl inwändas emot; och desutan jag derwid anledning hade, at discourera emot wåra adversarios flera tillika och deras ofog och absurda wisa. Wid detta tillfälle beder jag hörsamst före, at intet mer än 1. eller 2 Exemplar för Högl. Hr. Doctoren och et för Hr. Magist. Schult öfwerskickas, efter jag har innesatt de öfriga här hos Licent-förwaltaren Ledebuhr, tillika med några andra skrifter af de, som Högl. Hr. Professoren behagat

*) Disputationen handlade *de Salute Infantium sine Baptismo decedentium Christianorum ac gentilium.*

hagat anteckna och mig anbefalt et eftersöka, hwilket alt denna Licentförwaltaren skal med en bekant Skeppare öfwerskicka til Stockholm til Hr. Grubb. Här skickas ock nu med de twänne förr omtalte Disputationerna de Maxilla Simsonitica & Vulpibus Simsonis, it. Doct. Mayers Kurtze Bericht von Pietisten. Näst trognaste anbefallan i Guds nådiga beskydd lefwer jag altid

Höglärde Herr Professorens

Gripswald d. 3 Mart. 1707.

aldrahörsamste och ödmjuke tienare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor, Min Gunstigste Patron.

För en månad berättade jag med några ord om min afresa från Gripswald, som ock skedde något derefter, hwarpå jag strax i Stettin begynte spana efter de af Högl. Hr. Professoren namngifna böckerna, men fick om ingen kunskap förr än i Berlin, först på en boklåda, om Meninschi Lexicon, deräst det för någon tid sades hafwa warit, och sedermera på Konungens Bibliotek, där jag först fick se det och tillika en hop rare Manuscripta Lutheri och Gräkiske samt Sineske, i synnerhet en Sinesk Grammatica och Lexicon, som där allenast lärer stå at finna, efter det war et Manuscript. Änteligen kom jag öfwer detsamma Lexicon här uti en boklåda, där ock et exemplar allenast är tilfinnande och derföre tämmel. dyrt. Han begärte 30 R:dlr och änteligen bedyrade han sig intet kunna sälja

sälja det under 27 R:dlr. Jag wet nu intet huru Högl. Hr. Doctoren tycker. I **Wien** hörer jag skal finnas mera deraf, men på andra orter lärer wara swårt derefter. Behagas det för det kiöpet, så skal jag strax afhämta det och så med Posten öfwerskickat til **Stettin** til Mag. **Norby**, som har låfwat mig, at skicka det fort med en god Skeppare til **Stockholm.** Elljest menar jag mig kunna få **Pezrons** Antiquite des tems, som ock då skal öfwerstyras med. Nu har jag fått en liten Tractat, et Edvardi Brerewodi, Angli, Scrutinium linguarum, A. 1659 tryckt i Franckf. Flera har jag intet kommit öfwer, allenast fått namn på några, som Cohen de Lahra in conciliatione vocab. Græc. & Ebræorum; it. et **Ge. Henischii** Lexicon med denna Titel: Thesaurus linguæ & sapientiæ Germanicæ, in quo vocabula omnia Germanica tam rara quam communia, cum suis synonymis, derivatis, phrasibus, compositis, epithetis, proverbiis, antithetis continentur & latina &c. adjectæ sunt quoque dictionibusque plerisque Anglicæ, Bohemicæ, Gallicæ, Græcæ, Hebraicæ, Hispanicæ, Hungaricæ, Italicæ, Polonicæ &c. Aug. Vind. 1616. är en foliant, men intet längre efter Alphab. gångitt än til G inclusive, deruti och dermed wärket uphörer, efter som Autor då död blifwit. Detsamma finnes här i en gammal boklåda för 2 R:dlr; så finnes ock **Jac. Redingeri** Affinitas Teutonicæ atque Latinæ linguæ s. Harmonica nomenclatura, in qua demonstratur quod latinæ voces ex Germanica lingua oriuntur, Hann. 1659. Elljest är **Spelmanni** Archæolus, Lond. 1626, den jag menar Högl. Hr. Professoren förr lärer hafwa; noch Lexi-

Lexicon Harmonicum ἑπτάγλωττον ex matre Ebræa & filiis Chaldæa, Syr. Arab. Samarit. Æthiop. Talmud. Rabbin. ded. voces Joh. Hottingeri, Frankf. 1661. Skulle någotdera häraf behagas, så skal jag strax skaffa det öfwer. Efter And. Mülleri Greiffenhagens (som war en stor Linguist och dråpelig lärd Man) skrifter har jag sedt, men intet funnit, i synnerhet des Glossarium Sacrum s. vocum & phras. peregrinarum in Ebræo Text. V. T. occurrentium enucleatio, Frankf. 1690. Herr Envojen Lejonstedt i Berlin wiste en särdeles gunst emot mig och då han fick se Högl. Hr. Doct. Disput. de Selav, samt höra sammanhanget och se titulen af Lexico, tykte han mycket derom och rätt fägnade sig, at något sådant skulle finnas i Swerige och kunna komma derifrån. Han önskade det måtte snart kunna komma i ljuset til Fäderneslandets heder och de Lärdas förundran. Herr Envojen berättade mig, huru han har söst ut Dippel utur Berlin och Brandenburg (jag menar mig förr hafwa nämt om samma Person). Han har skrifwit en försmädelig skrift emot D. Mayers Kurtze Bericht von Pietisten, och som han deruti kallar wår Orthodoxam Religionem einen ‥‥ Orthodoxie, Librorum Symbol. stringentem observanciam ein brutal und illegal Religions-Zwang, dermed oblique stötandes på Konungens Edictor (det berättade Doct. Malmberg, huru, då han nämt för Hans Maj:t, at Dippel kallar hans Edicta brutala och illegala, Konungen hade rådnat i ögonen), tillika farandes något ut på Hr. Cancellie Rådet Hermelin,

E som

som samma hade upsatt; så har ock Konungen påstådt, det måtte samma skrift förbrännas. På Hr. Envojens proposition åt Dippel insatt worden, skrifterne confiscerade och som en Danckelman satt 2000 R:dlr caution för honom, det måtte han slippa utur arresten, och Dippel derpå dragit sin wäg, så har ock samma 2000 R:dlr strax måst utläggas, skriften förbrändes under galgen på torget, Boktryckaren straffat med 500 R:dlr böter och sedermera förbudit wid 1000 R:dlrs wite, at försälja något Dippels arbete mer i Berlin. Hans Maj:t ligger ännu stilla i Hufwudqwarteret och wet ingen hwart det framdeles lärer bära på, så mena dock några, det torde intet gå så snart utur Tyskland. Jag hörde redan i Gripswald och sedan här så oförmärkt, huru det skolat blifwit proponerat i Regensburg från wår Konung om Lutherska Församlingarnas Restitution i Slesien til sina friheter vi pacis Osnabrugensis, och sedan om Kur-Bäjerns insättande igen. Tiden lärer utwisa alt. I Stettin stodo på Artillerie gården inemot 100 Pontoner eller läderbryggor färdige, intet olike at brukas emot Ryssen, efter de woro så gjorde, at de kunde brukas öfwer sjöar och äfwen öfwer träsk och moras, ty där woro gjorde små hjul at sätta derunder. Hwad mig angår, så har jag intet mer fått, än anmäla mig hos Hr. Cancellie-Rådet Hermelin och Hr. Superintendenten D. Malmberg, och som jag, på denna senares förfrågan om mit propos, sade mig wara kommen at upwakta, om det wore tillåteligit wid Håfwet, så fick jag til swars, nu där intet wara ledigt, och at han jämwäl intet bref

hade

hade hast från Hr. ArchieBiskopen på någon tid, så kunde jag intet widare påstå något, utan recommenderade mig uti des goda minne så länge. Jag måste alt hålla mig här i Staden, efter wid Hufwudqwarteret är ogiörligit för trängslen skull. Där är allenast några hus och måste så flera i hwart hus hjelpa sig. Jag lefwer altid och gierna

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Leipzig d. $\frac{10}{21}$ Mart. 1707.

ödmjuke och aldrahörsamste tjenare
Michael Eneman.

P. S. Efter Herrar Schönströmmiarne har jag än intet fått fråga eller någon kunskap erhållit, efter jag så i hastighet nu först måste wakta up wid Hufwudqwarteret, och de derifrån lära långt ligga, hwarest eller hwarut wet jag intet. Men det är wist, at somlige Regementer ligga 15 mil från Konungen. Hos honom ligga intet mer än 12 Drabanter inqwarterade i Hufwudqwarteret.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstigste Patron.

Til de böcker, hwarom jag skref i mit sista bref, kommer nu en, som är nyligen hitkommen från Engeland i folio under titel: Lingvarum Vet. Septentrionalium Thesaurus Grammatico-Criticus & Archæologicus, Aut. Ge. Hickesio, Oxon. e Theatro Sheldoniano

 1705,

1705, är 10 ell. 12 Alph. starck. Med mig är eljest så, at Hr. Superintendenten D. Malmberg har behagat föreslå mig i Mag. Aurivillii ställe (som är kommen efter Mag. Lampa, hwilken är til Arboga avancerad) til Notariatet och Extra Ordinarie upwaktningen wid Hofwet. Strax efter min profpredikan för Hans Maj:t, så gjorde Hr. Superintendenten min recommendation hos Hans Maj:t och äfwen hos Hans Exc. Gref Piper, men wet dock ännu intet, huru det lärer aflöpa. Här äro eljest upwaktningar wid Hofwet af höga Personer. Duc de Marleboroug war här wid AltRanstadt och följde dagen efter Hans Maj:t wår Allernådigste Konung hit in til Leipzig, deräst de talade med Konung August en stund eller twå, som då just war här i förstaden i en Köpman Apfels Garten. Wid samma tid kom ock Smigelski hit, den alla icke utan lust och smått löje åskådade. Han är en liten nätt Herre, går i Tyska kläder, ser ut, som han har namnet och gjort gierningarne til nu en tid bortåt, smygaftig och slug. Det berättas, at då han först kommit för Hans Maj:t och gjort sin reverence, Hans Maj:t hade sedt up och ned på honom, gådt rundt omkring honom och äntel. sedt på Gref Piper och småleett. Åtminstone war det sant, at alle, som blefwo honom warse, de logo. Gref Wrangel feck då tilfälle, at hälsa på honom och tacka för en silfwer-service, som Smigelski hade snappat ifrån honom. I gemen tycka Saxerna intet om, at de Swenska så länge uppehålla sig hos dem. Det förljudes ock, som Konung August skal hafwa låtit arrestera Gref Imhof och Pfingst

der-

derföre, at de sammtyckt til så stora willkor, i synnerhet intet determinerat något wiß dag til de Swenskas afmarche. En Rysk Envoje hafwa wåra snappat up wid Brandenburgiska gränsen, då han wille från Berlin til Polen, med en hel hop bref och skriftelig instruction för Menschikof, at anföra en Armee. De samma brefwen har Hans Maj:t nu myk. med godt nöje studerat uti. Hans Maj:t är alla dagar i Cancelliet från 8 til 12, 1 och 2 ibland, jämwäl eftermiddagarne då och då. Jag lefwer altid och gjerna

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Leipzig d. ¼ Maj 1707.

ödmjuke och aldrahörsamste tjenare
Michael Eneman.

P. S. Gref Posse reste för några dagar hem åt Swerige; så är ock Gref Welling resefärdig härifrån. Eljest om något skulle nu spargeras i Upsala om den äldre Iserhielms wärfning, så hänger det så tilhopa, at då Iserhielmarne worit til måltids engång hos Hr. Ryttmästaren Schönström, och ibland andra en Pfeif, Fändrick under Gardet, så har Iserhielmen par raillerie sagt sig hafwa lust at tjena, derpå Pfeifen kastat penningar i hans ficka och druckit Konungens skål, och den andra swarat; derefter har Pfeifen hotat sig wilja taga ut honom, om han intet wille med goda instälia sig. Men så blifwer dock intet mera af, utan Iserhielm allenast något bryderi.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Gunstigste Patron.

Höglärde Herr Professorens gunstigste skrifwelse af d. 5 Apr. bekom jag först d. 9 Maj. Jag måste nu i HErrans Namn följa med Armeen, ehuru det och wil gå för mig utan equipage; så länge Mag. Lampa intet får afsked, har jag heller intet at wänta på utslag, och hwarföre det utdrages med honom, wet jag intet. At det eljest skal stå med min befordran på goda fötter har jag förstådt af Hr. Superintendenten, och hoppas at HErren mig åntel. hielper. Hickesii Archæologia är skänkt til Upsala Bibliothek och dit ankommen hörde jag af Mag Jac. Benzelius. Här begära de 40 R:dlr för honom. Den lilla wackra Tyska Bibelen, som Högl. Hr. Professoren gunstigast efterlåt mig wid afresan, har jag nu tilbaka sändt med Mag. Wallerius, confirmerad Pastor i Tierp, ty efter han torde fara illa eller ock förkomma på marchen, så wil jag häldre sända honom ifrån mig med en säker Man, än på hasard föra honom widare med mig, särdeles efter jag nu är owiß på, huru snart jag får komma hem igen, och hwilka facis man här ute kan råka ut och blifwa underkastad. General Majorens och Capitain Lieutenantens Gref Wrangels död beklagas här af många. Hans Maj:t har sielf wisat compaßion därwid och bewistat begrafningen 3:dje dag Pingest, som skedde i en liten Kyrkja här strax wid Hufwudqwarteret. Det gick rätt och slätt til, utan skiutning och sådant, allenast med ringning och Likpredikan samt wänlige sånger. Eljest

sen har Hans Maj:t warit med på Gen. Major Mejerfelts bröllop med Fröken Törnflycht och där wisat sig mycket nådig, samt in på natten lustig. Alla dagar äro här frammande Ministrer, så woro ock för 8 dagar sedan tillika med Hans Excel. Gref Piper de til conference i Leipzig, men i hwad mål är obekant. I gemen moquera Tyskarne sig öfwer Fransosernas framgång och tilskrifwa sådant mycket wår Allernådigste Konungs drögsel här, dem på händerne, hwarutaf de liksom suspensi måtte gå och distraherade intet wetande, hwad de hafwa at wänta, eller hwad de skola akta sig före. Den Högste Guden styre wärket til det bästa. Jag lefwer altid och gerna

Ädle och Höglärde Herr Professorens

AltRanstadt d. 19 Jun. 1707.

ödmjuke och aldrahörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Min Gunstigste Patron.

Med det förslag, som Hr. Superintendenten behagade giöra på mig til succession efter Mag. Aurivillius, är nu Gudi lof så wida kommit, at wi bägge fått ut fullmagt af d. 26 Jun. han til Predikant wid Drabanterne och jag sedan til Notariatet wid HofConsistorium. Gifwe Gud, det wore i en god stund skedt och mina små fara under den samme Gudens hånd och bistånd, samt mine wälbenägne Patroners nöje conti-

nue-

nämis måtte. Så mycket hos mig står, skal jag med Guds hielp intet fela uti sin gunstiga intention emot mig. Ibland andra har jag intet minst at tacka Hr. Commerce-Rådet Hermelin, hwilken, som en besynnerlig Patron af studier och ej artade sinnen, har så wäl på Doct. Molins recommendation som eljest gunstigt fattade tanka af min ringhet drifwit tillika saken för mig til det bästa. Jag måste så i HErrans Namn följa med. Upbråttet wet man än intet af, måste dock alla stunder färdig wara. Huru sakerne eljest stå Potentaterne emellan wet ingen wist, utan måste tiden uppenbara. Om Ryssarnas annalkande til Posen förljudes något, men i wißhet intet. För några dagar kom Hr. Capitain Spole til Leipzig, där jag och hade äran at hälsa på honom och se honom må wäl. Från Pernau hörer jag, at Herrar Professorerna hafwa behagat fälla något votum på mig til en vacant Profession där, men huru wida och hwilken torde wara i närmaste consideration wet jag ännu intet. Jag förblifwer framgent

Ädle och Höglärde Herr Professorens

AltRanstadt d. 10 Jul. 1707.

ödmjuke och hörsamste tienare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor,
Min Gunstigste Patron.

Upbråttet från AltRanstadt skedde d. 20 Aug. därpå marcherade wi immer genom Wosckewig,

Grün,

Grim, Meisen och så bortåt utur Saxen in uti Lausnitz och Wendiske Tracten, där jag med undran märkte, huru folket på landet ännu sin Wendiska tala, utan at förstå Tyska, änskjönt på ömse sidor Tyskar om dem bo. I Görlitz besåg jag Christi Graf med synnerligit nöje, efter som ock alt annat är där til sehendes, neml. loca memorabilia passionis Christi, såsom de nu förtiden och för mer än 200 år woro, då detta är aftagit af en Adelsman och inrättat i Görlitz med Kyrka och annat, så wäl gjort och utzirat, som jag någonsin någon Kyrkja förr sedt. I Slesien war en ohörd glädje bland det arma folket, som hade warit utestängda från sina Kyrkjor, men nu fått igen genom H. Kongl. Maj:ts bearbetande. I sanning äro där öfwer 1000 Kyrkjor, som blifwit dem restituerade, och hwad för en sak det är uträttat utan blodsutgjutelse kan man intet fullest säga eller tacka Gud före, som det ock är et besynnerligit Guds wärk. Det arma folket gret i glädje och wiste intet, huru wäl de skulle kunna unfägna och emottaga de Swenska; men wi drögde der ingen ting, utan gingo fort igenom. Hr. Stralenheim är redan i Breslau, at biwista Commisjionen och reser intet bort, förr än alt är klart, hwilket mot Nyåret måste wara skedt. En farlig lära för Munkarne, hwilka se jämmerligen ut, men måste dock sin wäg. I går geck Executionen öfwer förrädaren Patkul, en mil härifrån hufwudlägret. Honom har om aftonen blifwit tilsagt, och om morgonen är han utförd worden, men ingen Dom upläsen öfwer honom, utan då han intet förmo- [illegible]

Sw. Bibl. D. 5, A. 6.

dat och minst en sådan död, har han fått se präparationerna för sig på platsen, och då bödelen slagit första slaget öfwer en arm, har han erbarmeligen skrikit, men sedan intet så, utan när det war bestält, har han sielf hulpit til at omwända truncum och sagt: Kopp ab. Så är han worden upsatt på 5 stegel sig til wälförtjent lön. Huru han på Königstein har bragt Commendanten om lifwet derigenom, at han först öfwertalt honom, at hjelpa sig ut emot en stor summa penningar, och sedan öfwerskickat accordet til K. August, hwarpå Commendanten är tagen och rättader, torde wara bekant. Afwen 100 andra strek, som han Patkul drifwit och jag här hördt, men för långt wore, at förtälja. Han har nu fått någon timmelig wedergälning för sit wäsende, ehuru sådant, som hans warit, med timmeligit straff intet kan afgjöras och exeqverat warda. Wi stå nu 10 mil från Thorn wid paß, och hafwa nu correspondencen öfwer Posen och Stettin. Jag förblifwer framgent

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kongl. Högqwarteret Slubzo i Posen, d. 1 Oct. 1707.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Professor och Doctor.

Jag har dag från dag aktat på at få resa til Cancelliet, som ligger en half mil från Hufwudqwarteret, och upwakta Hans Excel. Gref Piper, men har måst lämna

na för nödiga förhinder och syslor wid Hofwet, som Chorum, Predikningar och annat, efter nu Corpsen ligger från Hofwet och har sina Prester hos sig; och nu Superintendenten, HofPredikanten och jag måste hålla ut hwar wecka allena. För 14 dagar sedan ankom en Ablegatus från **Turken**, en Aga eller Öfwerste allenast, med sit följe, hade audience straxt hos Hans Exc. Gref **Piper**, äfwen wid Cancelliet hos Hans Maj:t; hafwer ock där än sit qwarter i **Brzestye** och spisade här i hufwudqwarteret, dock intet wid Hans Maj:ts Disk, utan wid Cavailler-Tafeln hos Hr. HofIntendenten **Düben**. Cammarherre **Klingstierna** talar alt med honom på Turkiska perfect. En Ablegat från **Zwitzerne**, en wacker Man, är ock än här hos oß, men lärer snart gå hem igen. At Öfwerste **Goertz**, som bekant warit wid Fredsfördraget emellan Hans Maj:t och Kur-Saxen, är nyligen hastig död worden, torde förr wara i Avisorna berättat. Han hade fått Comißion i Saxen, at wärfwa et Regemente Dragoner af 3000 man, och när han nu kom in uti **Polen**, war altid Commißioner wid hans Regemente af FältMarskalken *) och andra, hwarpå han änteligen blef arresterad och under aresten af blodstörtning dödde. Wi höra af inga Ryssar, weta heller intet, hwartut det påbär. Den Högste Guden hjelpe til det bästa. Jag lefwer oförånderlig

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqwarteret Pinjez
d. 13 Dec. 1707.

ödm. och aldrah. tienare
Michael Eneman.

*) Förmodeligen Gref Rehnschiöld.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Rätt i uppbrätsdagarne från Viniez fick jag Högl. H. Prof. skrifwelse af d. 12 Nov. Eljest har på denna marchen warit åtskill. oförmodelige händelser. Hans Maj:t har tagit sin marche genom Masuren, en Snaphane bygd, där aldrig någon fått säkert resa igenom, än mindre någon krigshärs marche är admitterat, utan bönderna rota sig tilhopa i kärren, där wägen trång warit, och skutit ned hwad som förekommit, dem ingen sedan kunnat komma til. Hafwa ock haft det sielfswåldet altjämt och berömma sig af at wara reliqvier af de gamla Sarmatierna. K. August har sändt en gång 600 Dragoner til at twinga dem, men hwilka de riktigt nedergjort. Hans Maj:t frågade intet stort efter sådant, utan tog sin marche-ruta derigenom, men deräst wi strax märkte, när wi gingo från Klostret Prautznitz, huru alt folket woro utur Byarne, dit wi kommo, och dragit sig i skogarne. Skedde ock at de skuto ned hästar, som förut gingo, och när wi en gång kommo midt i Districten nästan til et stort kärr, at där wid paßet skjöts löst på wåra Wolosger (et lustigt sällskap), och twänne af dem til döds. Wi derföre, efter ingen wiste situation af paßet, ej heller fotfolket wid hand war eller kunde komma in i kjärret, som då ej bar, måste så natten öfwer campera på fältet 20:de dag Jul eller natten emellan d. 13 och 14 Jan. deräst wi julade ut. Det är pußerligit, at fast man här i snö och stark winter skal rida, det likwäl intet kommer så incommod, utan går friskt och braf, och at campera en natt om wintren faller intet så swårt, ej heller

för

för mig, som intet warit stort wan derwid. Men at jag må komma til det förra, så skedde strax morgonen efter, at wi gingo öfwer träsket och en bonde, som kom fram, blef skuten i skogen af en skjött. De hade utlåtit sig, at wilja accordera med Hans Maj:t, men tog intet lag för dem, utan Hans Maj:t låt utgå befalning; at efter de skickade sig så otidigt, alla, som öfwerkommas kunde, skulle skjutas ihjäl, hwarefter ock öfwer 50 stycken äro uphängde under General Major Creutz commando och wid Gardet åfwen en hop o. s. w. så at de tämmeligen lära minnas, at Hans Maj:t har gått där förbi och lärt dem annat, än bjuda til at accordera med en Konung. Några Marketentare-wagnar hafwa de bortsnappat och plundrat, som allena och för sig sjelfwa kommit, men eljest ingen skada giort. Nu äro wi wid paß 15 mil när in til Grodno, och har nyl. General Adjutanten Kanifer, som commenderar Wolosgerne, slagit ihjäl 3 a 400 Ryßar och Kalmucker. Eljest har jag än intet kommit til någon stor Stad, som Warschau eller Thorn, och fått fråga efter Biblar och andra böcker, efter wår marche aldrig så när kommit, eller jag haft tid och tilstånd, at gå så långt från. Hos Munkar i Klostren och Prester i byarne har jag altid sökt, men aldrig kunnat finna. Här är en stor ignorantia och stora Idioter i Klostren och på landet. Turkiske Envojen reste bort från Viniez, feck som sades 800 Ducater i föräring, alla Swenska Ducater. Af Kon. Stanislaus har han åfwen fått Silfwer-föräring. Hans ärende har warit, at tacka Hans Maj:t för de löfgifne Turkiske fångarne i Lemberg, men til någon

 Allian-

Alliance war han intet kommen, ej heller har Hans M:t någonsin beqwämat sig til pacta cum infidelibus contra suos hostes. Gud, som honom härtil hulpit, han kan wäl ock ännu hjelpa och befrämja hans sak. Eljest giör det mig hiertel. ondt, at jag ju mer des längre kommer ifrån, at kunna beställa om Lexico Meninski, och wet intet, huru Mons. Grubb skal komma til rätta dermed, efter han i Leipzig ingen besynnerlig bekant hafwer, som i Halle, där han wärkeligen är bekant, och jag fruktar sig alt för bekant giort och familier, så at han det ock aldrig aflägger. Han kunde det intet förtäckja i sin predikan en gång wid AltRanstadt inför Hof-Församlingen, då Hans Maj:t sielf remarqverade och skylte honom för Pietist. Med förundran hörde jag på honom och at han intet bättre kunde förställa sig. Qwicker är han, men har någon wurm utom Hålliske wurmerne, och tror derföre aldrig, at han kan komma i Doct. Mayers credit. Jag tänker nu i HErrans Namn följa med och beflita mig om, at få wara under Konungens ögon, och så mycket hos mig står intet förspilla och mißbruka den nåd, som han mot sina Prester bär och wisar. Den högste Guden förläne hälsan och nåd, at giöra min kallelse tilfyllest under de swåra marcherne för en så hög Församling och andre tilfälle, at så bereda sig. Jag är oföränderligen

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqwart. Wosnoz i Masuren d. 20 Jan. 1708.

ödm. och aldrahögst tienare
Michael Eneman.

Ädle

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Af d. 20 Jan. några mil på andra sidan om Grodno affärdade jag några rader med posten om marchen derintil och i synnerhet om Mazuriska Bondekriget, hwilket slöts dermed, at de sista Regementerna dödade alt lefwande de funno och öfwerkommo, och satte alla hus i brand. Sedan äre wi Gudi lof! wäl komne öfwer och igenom Grodno, fast än Czaren sielf där war wid wår ankomst och sökte afskjära det paßet. Sannerligen när jag tänker på det äfwentyret, så ryser jag wid, efter jag fylleſt intet kan förundra Hans Maj:ts force. Werket geck så an. Höggwarteret har immer gått främst och warit sielf Avantgarde, och när wi kommo Grodno 2 mil när d. 26 Jan. geck d. 27 om måndagen Hans Maj:t bittida från oß och tog af LifRegementet så oförmärkt 600 hästar med sig, samt 1 eller 2 Compagnie Dragoner af Hielmens Regemente; om aftonen commenderade han ock 100 ell. 200 Wolosger til sig, och dermed gick in emot Grodno, öfwer natten stod i skogen och i första lysningen d. 28 går under staden til bryggan, och med egen hand stöter ned förposten och sedan avancerar in öfwer isen på den öfriga wakten in uti Staden efter Ryßarne, de undan och hans folk efter, tagandes strax in staden. Om natten derefter kom wäl et partie Ryßar tilbaka, men som de funno wakten, poster och et Compagnie mot sig, så foro de sina färde. Strax derpå gålde wår marche genom Grodno öfwer bryggan och så fort för de andra Regementerne, som de kunnat hinna, så at alla nu äro öfwerkomne. Marchen har gått tämmel. starkt, så wäl

för

för Ryska partiet, som Konungen welat ligga i hälarne på, som at avancera fram bättre. Wi stå nu i en liten Stad Smorgonie wid namn, midt emellan Wilna och Minsk. Ryska fångar wanka här hopetals. Från Saxen hafwa wi nu marcherat öfwer 160 mil. Från Weixeln eller Viniez och sista Dec. hafwa wi til detta rummet gått 86 mil på 6 weckor, knapt in til d. 12 Febr. Grodno är en liten lumpen stad, full med Judar, och några Kloster, som pryda densamma. Et Sapiehas Palais hafwa Ryßarne plundrat dagarne för wår ankomst dersammastädes. Eljest är til oß kommen en, icke så länge sedan, Student i Upsala, Corylander benämd, som har prophetiska griller om Konungens werk mot Ryßen och sedan Påfwen, beropar sig ock på någon uträkning af tiden, så at alt skulle drabba in och ske nu inom 7 år. Summa: de conversione Judæorum, destructione Papismi & Ecclesiæ statu florido f. spe meliorum temporum är som han har grundat eller funderat på, det han ock immediate har gått för Konungen med, men öfwermåttan nådigt och alfwarsamt blifwit beswarad. Hans Maj:ts egna ord hafwa warit: Om Gud sådant wil hafwa, så gjöres intet behof, at weta det förut, och kunnen J förségla edra skrifter til den tiden, då utgången kunde witna om de och edra tankar eller uträkningar gillas. Emedlertid kunnen J anwända eder tid på något annat til Guds och Fäderneslandets tjenst, efter igenom mycket griller et godt förstånd kan skämmas och eder lycka förspillas. Han följer ännu med, men med

Pre-

Presterne har hån intet communicerat något, ånskjönt Hans Maj:t har wisat honom til Consistorium, at låta det skjårskåda hans mening. Men ån har man intet fått se dem, ej heller lårer det blifwa af. Öfwer alt kalla de honom hår en Prophet. Jag beklagar hans olycka i det målet. Alla wåra tankar stå nu på Ryßland. Gifwe Gud det wore wål beståলt, som återstår. Grånsorne åro wi tåmmeligen når, 20 högst 30 mil på somliga stållen. På denna trakten åro Grekiske Församlingar nog til finnandes, men Presterna stora Idioter, kunnandes icke et Latinskt eller Grekiskt ord. De bruka Sclawonska och Ryska, men hafwa inga böcker at mista, eller som en kunde hafwa någon råttelse af i språket. Jag lefwer oförånderligen

Ädle och Höglårde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqwart, Smorgonie i Litthowen d. 10 Febr. 1708.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglårde Herr Professor.

Til Wilna war omöjeligen för mig at komma, fick allenast genom bref och en god wån låta fråga efter gamla Saker, men fants ingen ting. H. H. Professoren skal intet tro huru swårt hår år, at finna något curieust. Jag försummar aldrig, at fråga och sökja både likt och olikt, men alt och åfwen det ringaste år undansatt och af wågen; så rådde åro folket hår. De tro sig

sig intet, utan gräfwa alt ned. Strax i Smorgonie kom en Brigadier til oß öfwerlöpande från Ryßen, som comenderat några 1000 man Ryßar wid Grodno, at förhindra Hans Maj:ts Transitum där, och efter Hans Maj:t öfwerraskade dem där och föste dem bort, har denne blifwit anklagad och dömd til döden och derföre echaperat. Han går här i Hufwudqwarteret helt ledig och fritt. I Smorgonie blef Krigs-Rådet Holmström död och begrafwen. Efter honom kom Hr. Secreteraren Pfeiff. Wi få då och då höra, huru Ryßen wil ställa sig på gränsen, alt som han avancerar undan til, men jag wet intet, när det blifwer något af med honom eller stånd, ty han är alt för snabber undan. Det kunna en gång intet de snabba Polackarne hinna på honom med sina hästar, som tämmeligen qwista på, när det bär åstad för dem. Jag lefwer gjerna och städse

Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqw. Radoskowitz i Litthowen d. 28 Mart. 1708.

ödm. och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Et litet Lexicon Latino-Polonicum & Polonico-Latinum har jag ändtel. öfwerkommit i 8vo, och skal se til at få med Mag. Sollenius eller någon annan öfwerskicka; eljest har jag ock fuller krokar ute wid Regementerna, at få rätt på några, om de äro til fånga. Et Lexicon Lithuanicum skal wara i Riga utgånget i

4to

4to A. 1702, och lårer utan twifwel wara til fångs i Stockholm. Litthowskan år en Dialect af Pålskan och kommer nårmare in til Ryskan, så at Ryßar och Lithauer kunna någorlunda förstå hwarandra. In medio Aprilis kom en Lubomirski til oß och til Ecclesiam nostram. Han år Stora Fåltherrens Lubomirskis naturliga Son, men har för födelsen ex voto patris blifwit destinerad til at tjena HErranom på deras sätt. Fadren hade sedan gjerna welat lösa sig ifrån det voto, men har sub pœna excommunicationis blifwit af Påfwen tilhållen, at hålla det, hwarpå han upbygt et Kloster i Warschau suis sumtibus, och dår låtit sin Son ingå, hwilken kostnad han ock måste uptaga i stållet för sit arf. Derpå år han af Påfwen sånd til China för en Mißionarius och dår warit i 12 år. Derifrån kallader præter spem & morem hem ad consolandos consanguineos, då han ock til sin lycka fått lågenhet at sökja Ecclesiam nostram, det han en god tid åstundat och långtat efter. Kom så til oß, giörandes d. 15 Apr. i wårt Consistorio Aulico sin Confeßion. Fick derefter strax af Hans M:t 500 R:dlr, af Gr. Piper 100 R:dlr, af FåltMarskalk, Generaler etc. wackert, och försåkran om en hederlig pension i Stockholm årligen; for så d. 7 Maj med Gref Lejonhufwud från Hufwudqwarteret til Riga, hwarifrån han med första lårer skynda til Stockholm och utan twifwel til Upsala, då ock H. H. Professoren uti Lingua Chinensi får discourera med honom. Jag har gifwit honom anledning, at sökja Hr. Professoren. Han år en stilla karl, icke så mycket lård, men pro modulo förstår och kan giöra besked

för

för sig och fideliter säger hwad han sedt och förstår. Han är ock Syskonebarn med K. Stanislai Drotning och Swåger med den bekanta Siniawski. Hans Syster war fången hos oß, då wi stodo wid Weixeln, är en stor Dame och har fört så stor ståt, som någonsin Mannen Siniawski, 4-6000 man i sit följe, så at hon æmulerat med sin Herre. För l. Lördag war Wisnowiski här och spisade tillika med K. Stanislaus hos wår Allern. Konung. Han är en ung Herre om sina 30 år wid paß, ser dock alfwarsamt nog ut. Förblifwande så länge jag lefwer

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqw. Radoscowitz i *Russia Alba* d. 12 Maj 1708.

ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

I Pingstdagarne gjorde jag en resa in til Minsk, at försöka något på Klostren, men beklagar, at där war intet annat, än armod och barbari nästan. Staden är eljest stor någorlunda och ansenlig, och af 11 Kloster bekant. Jag beság och besökte dem alla, och fant intet mer än i Jesuiter Collegio och Basilian Klostret 2, som förstodo Latin och något wiste at discourera, men mycket slätt. De hade icke heller några böcker. I aftons kommo wi hit til Brezina, et Paß 14 mil från Minsk, och funno för oß 500 Ryßar, men som wid första ögnablecket wände ryggen til, och läto sina hästar simma öfwer. En olycka war likwäl, som alla beklaga, at H.

Durchl.

Durchl. Prinsen af Würtenberg, då han i följe med Hans Maj:t red in til stranden, blef genomskuten i sidan. Man har fuller hopp om hans restitution, men så måste dock den wackra Herren hålla wid sängen och intet få wara med nu en tid bort åt. Hans Maj:t sielf har det gått mycket til sinnes. Han är en wacker Herre, följt med nu hela 4 eller 5 åren och är kjär åt alla. Wi hafwa nu något öfwer 15 mil til Ryska gränsen, til Mohilow wid Nieperströmmen, deräst säges at Menzikoff skal stå förskansad. Af den wägen är 9 mil skogswäg och 7 öpna fältet, och sedan alt in til Muscow öpna landet, hwilket mig intet litet gläder, ty jag har litet erfarit, hwad kjärr och moraß äro swåra at paßera. Den Högste Guden befrämje nu wärket, så hoppas man snart godt slut, och at man får wända ögonen hem åt igen. Det jag intet har trodt, så finner jag här, och närmare man kommer til Ryßland renligare i husen än i Polen och Litthauen, ty här hafwa de gålf, rent och hwitt på wäggarne, fast taket är swart af rök. Eljest står nu så til, at wår Superintendent D. Malmberg är Biskop i Westerås worden, D. Esberg Biskop i Wexiö och Mag. Norlind Pastor i Riddarholmen. En Envoje Möller, som följt länge med Hans Maj:t här ute, förr warit på en Commißion wid Rhenströmmen och i Sal. Konungens tid fått Caracter af Envoje, är Cancellie-Råd i Sal. Gref Poli ställe. Detta skrifwer jag på fältet på knäen, efter min wagn och hela Hofwets bagage är efter oß ännu och lära knapt få det på en dag til oß än. Jag börjar nu så smått at kunna lefwa i fält, särdeles sedan jag lärt äta när jag får,

ligga när jag kan och sofwa när tid och lägligit är; dock skal Gud weta, hwad det kostar at marchera dag från dag, hafwa ingen commoditet så til sågandes af husrum, och ändå sitta och meditera eller skola nödwändigt bereda sig, at predika i en stor Församling. Nu går någorlunda an, sedan wi få bruka tälten, men så länge höst och winter war, så war det ock swårare. Sed dabit Deus his quoque finem. Det lider medan det skrider. Hinna Ryßarne löpa undan, nog komma wi med Guds hjelp efter. Jag lefwer oföränderl.

Ädle och Högl. Herr Professorens

Kgl. Campementet wid Brezma
d. 16 Jun. 1708.

ödm. och hörsammste
tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

Jag får nu, deß Gudi ware lof och ära, berätta Guds nåd med oß förl. Lögerdag d. 4 huj. då wid staden Holowcsin en härlig seger wants öfwer fienden. Wi hafwa haft, som jag förr berättat, då och då små teckn af Ryßarne, men aldrig något motstånd förr än wid Holowcsin, 4 mil tilbaka härifrån, deräst et litet paß war och de funnit beqwämt at förskansa sig. Då wi kommo dit framtågandes skuto de löst på oß, äfwen sedan Hans Maj:t satte sig framför dem, hela 3 dagarne, dock utan at någon skada skedde på wår sida, til deß änteligen Hans Maj:t, den Gud wälsigne och beware! geck löst på dem öfwer paßet och deras förskansningar den bem. dagen kl. 3 om morgonen. Jag hölt just Cho-

rum

num för Kl. Cornsen kl. half 3. emedlertid war Hans Maj:t alt förut med Artillerie och Guardie, och efter han icke så fort, som upsätet war, feck fram Pontonerne, at betjena sig af öfwer watnet, gick det löst på sjelfwa watnet, at de marcherade uti, Konungen sjelf 4:de mannen up under armarne, och sedan Guardie samt Dalekarlarne woro öfwerkomne, som betäcktes alt af styckerna, kommo Drabanterna, twänne Compagnier af LifRegementet och 2:ne af LifDragonerne, hwarmed Bataillen begyntes och nästan utfördes. Det är wist, at Drabanterna hafwa allena och utan upskof gått på och förfölgt fienden. Fiendens förskansning war så när en fierdedels mil ända stranden upåt, som slätt war, men bak om alt med skog betäcktes, och så snart Drabanterne kommo in, drefs fienden strax undan, hwartil alt mera kom af LifRegementet och LifDragonerne efter, samt af Smålänningarne och Östgiötarne til häst. Fienden förföljdes i skogen och moraset 1½ mil, så länge något motstånd eller teckn af dem fants. Kl. strax efter 3 begyntes canonerande och kl. in emot 5 salworne. Sjelfwa Actionen stod på in til kl. 8, men kl. 11 först kommo Drabanterne och det andra Rytteriet tilbaka til fiendens läger. Jag war med och tackar Gud, at jag oskadd feck se Guds nådes hand med oß öfwer fienderna, och första gången en så härlig seger sielf se winnas. Det skal ingen kunna tro, som icke sedt huru det är aflupit, at wåra 5 Escadroner à 500 man skulle genom Guds nåd drifwa 15000 man utur sina förskansningar, och sedan förfölja. Ingen må tänka, at Ryssarne äro nu så oförfarne och oöfwade; alle måste gifwa

wa dem låford, at de burit sig wäl åt. Det witnar ock de många blessurer och skador, som derwid ledos. Kgl. Drabante-Corpsen, som främst war, måste lämna 8 man på platsen, och deribland CapitainLieutenanten och General Majoren **Wrangel** samt Qwartermästaren **Wattrang**, och hade utomdes 35 blesserade. Jag är oföränderligen

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Campementet wid Mohilow d. 11 Jul. 1708.

ödm. och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

För 14 dagar sedan gjorde jag en liten rapsodisk berättelse om det, som genom Guds bistånd wants wid Holowczin. Wi äre intet mer än 4 mil från den orten avancerade fram til detta Campementet. Jag har aldrig trodt, at Mohilow skulle wara en så ansenlig ort, som det är. At handelen måtte florera här, kan man se af deras många bodar och hwalf, dermed stora Torget är besatt, men hwalfwen alt under jorden upfylte med wackra saker, såsom Damaster &c. ändock de förnämste Handelsmännen hafwa gjort sig osynliga och satt sina personer i säkerhet. At Rab. **Kemper** är nu i **Pernau** märker jag af Prof. **Schultens** bref, som begärar något för honom, och wil intet hafwa honom qwar för den **Estniska** Bibelens skul, som nu är under wärket eller snart utgå skal. Jag tror ock, at Prof. **Broms** har gjort förslag på honom til den **Swenska** Bibelens

cor-

[illegible], som han skulle undertaga sig at direction wåk, men jag tror förgäfwes. Hwad Prof. Folker är angifwen före, skal nu ransakas och afgjöras af Consistorialibus i Pernau, deremot han intet får jäfwa, efter Hans M:ts derom utfärdade ordres. Med Biskoparne är en farlig ombwälfning. Jag tror, at inga blifwa tilreds snart, efter så många fara af *) At Konungen bär nåd för sina Drabanter, märkes alt mer och mer. Han har nu kjöpt hästar för dem, som miste deras i slaget, för 130 och 150, och minst 100 Ducater. Eljest äro ock ord utgångne, at ingen får förslås til Drabant, som icke warit Lieutenant i några år, eller Capitain eller Ryttmästare och är en dugtig karl. Herrar Drabanterne hafwa fuller hela kriget wist prof af at wara brafwa karlar, men ingen gång större än nu denna gången. Ryttmästaren Segerbrand, nu Segerhielm benämd, är mycket illa blesserad och läter knapt öfwerwinnat. Gardet, som består af 4 Batailloner, har wid detta tilfälle taget skada nästan på en hel Bataillon. En farlig sälsam wäderlek hafwa wi warit underkastade hela denna tiden, alt från begynnelsen af Junii månad, efter hwilken wi intet haft någon dag, som det icke rägnat, så at jag kan säga, at wi under wåra marcher och camperande intet hafwa slitit alt godt åfwen af wäderleken. Samma berättelse

H från

*) Han pekar härmed på Wexiö, Calmar och Carlstads Stift, som alla då inom kort blifwit lediga, och hade 2 Biskopar i Wexiö Mag. Cavallius och D. Jach. Esberg inom Martii och Jun. 1708 med döden afgått.

[illegible] Spaniorer; at Wärmarit [illegible]
[illegible]; och sedan stå i fara. Wår HErra hielpe til det bästa. Jag är altid

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Campementet wid Mohilow [illegible] tiänare
d. 14 Jul. 1708.

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Wi hafwa slitit rätt ont på wår marche til Ukranien, dock måste man bekänna: Alt härintil hafwer HErren hulpit oß; men när wi kommo in uti det öpna Cossacke-landet, så öpnade sig där igen Himmelens fönster til öfwerflöd på matwaror, och det icke allenast, utan ock efter litet intågande kom Landsens Herre, Fältherren Joh. Mazepa med alla sina Generaler och Öfwerstar och submitterade sig för Hans M:t. D. 23 Sept. marcherade wi 9 mil och kommo först öfwer skogen in på öpna landet. D. 18 Oct. gingo wi förbi Storadub; d. 25 ej. om Novogrod til Särki, och d. 29 kom Mazepa med sina Herrar och några 1000 Cossaker, då han ock tillika med sina förnämsta spisade wid Konungens bord. De allena med Hans M:t, och ingen af Konungens Herrar med. Sedan skedde en mycket swår descent först i Novemb. öfwer Desnaströmmen, där fienderna på andra sidan samlade sig som gråkatten, och hans Maj:t lät sina soldater utföre en brant backe hjelpa sig ned med rep til strömmen och i densam-

ma på 3 [illegible] flackar, där os på hwarandra allenast [illegible] hwilka; så snart några 100 öfwer woro, fienden anföll, men blefwo starkt tilbaka drefna och några 100 på platsen. Derefter passerade wi Baturin, Mazepas Residence, hwilket Ryssarne hade bestormat [illegible] och [illegible] och sedan upbrändt. [illegible] wi här i Romne d. 18 Nov. Stå nu altså här 30 mil öfwer om Kiow i Ukranien, et härligit land, och som har öfwerflöd på allehanda goda saker. Mazepa är en gammal wacker Herre, som nu alt stadigt följer Hufwudqwarteret. Här äro städer af några 1000 borgare och byar af några 1000 hus, därutj flera Regementer kunna ligga. En oxe säljes för 9 Carolliner, et får för [illegible] stycken, en höna för 6 öre, en gås för 15 öre, och det utan at brista. Turkiske fikon och russin rätt skjöna [illegible] här i förstone, samt Grekiske nötter och win rätt goda. Jag blifwer ödmjukeligen

Ädle och Höglärde Herr Professorens

Kgl. Hufwudqw. Romne i Ukranien d. 5 Decemb. 1708.

ödmjuk och hörsamste tienare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Så långt bort, som Hr. Professoren ser *), har Gud nu behagat föra mig, fast genom eld och watn, dock utan at et hår har blifwit rört på mig, det ware Hans Namn ewigt ärad. At berätta om wåra travailler

*) Datum stod öfwerst på brefwet.

ler hinner hwarken tid eller papper til, i synnerhet minner, som de och måst sådane warit, som jag hällre wil förglömma, än förnyä i tankarne och tillika det sår, som de djupt nog intryckt hafwa. Jag wore tilfreds för min person, om de allenast hade stannat på oss; men beklagar af hjertat, at så mången i Swerige med sårt ty wårt dryg eftersmak däraf. Wi sista bref war af d. 5 Dec. förl. år, då wi woro nyss inkomne i winterqwarteren; men det stod intet länge uppå, ut persequar narrationem, förr än wi måste up igen nemligen d. 18 Dec. utur winterqwarteren, til at bemöta fienden, som allarmerade wåra längst inqwarterade troppar. Wi gingo så ut uti en förträffelig stark winter, och hwilken brände bort både händer och fötter och ansigten på 1000:detals, och mången frös märkeligen ihjäl med, innan wi hinte 6 mil til Hadjacz. Därifrån gingo med Hans Maj:t några, men de bästa Regementerne ut på partie, jag med, och foro uti Porotiniske Gebietet in efter Ryssarne, och satte eld på alla städer och byar, efter de hörde Ryssen til. Wid en stad Krasnakutt, hinte wi på Ryssarne och blefwo där flera 100:de af dem nedergjorde. Efter så uträttade saker kommo wi tilbaka til Oposne och flyttade d. 3 Mart. til Budiszin, en stad 2 mil från Pultawa. Här nalkades wi närmare med fienden. Hans Maj:t lade an belägring för Pultawa. Regementerna drogos närmare dit. Alla dagar förelupo skärmytslingar, därunder äfwen en gång Hans Maj:t til wår olycka blef skuten twärt igenom wänstra foten, et farligit skått d. 17 Jun. Änteligen kom därtil, at d. 28

om ingången i första lysningen, Hans Maj:t gick löst på fienden, där de stodo i sina retrenchementer och tog in 3 Redouter, och då han wille förfölja den flygtande fienden, kommenderes 4 Bataillonner fotfolk efter, dem Gen. Major Rose commenderade, och kom ifrån wänstra flygeln. Här stadnade äfwen jag, som intet hade så hast at löpa under Bastionerne och elden med, ehuruwäl där jag stod, intet mangel war på eld och kulor. Men rätt, som wi så stode, kommo några 1000 Ryssar runt omkring oss til häst och fot, och då wåre intet så wäl kunde begå sig med sin fyrkant, som de formerat hade, så geck det alt skärpare til. En öpning blef änteligen, som jag, Biskopen *) och en hop andra til häst sökte, wågade och kommo änteligen wäl igenom til bagaget, men Gen. Major Rose blef fången och de andra mäst nedergiorde. Konungen, som af detta intet wiste, stadnade under fiendens wärk och linier en god stund. Emedlertid fick fienden luft och tilfälle, at samla sig, och då wåra så gingo löst på dem, blef fotfolket af deras stycken förr nederskutne, än de kommo, at träffa nästan med fienden. Hwart ut wårt Cavallerie sig wände, gaf fienden sig undan, men ändå så kom alt i willerwalla, at bättre Gud intet många kommo til bagaget igen. Det war Guds besynnerliga straff öfwer oss. Jag har aldrig tilförene sedt en sådan lamhet hos soldaterna, som då. Det war intet qwickt hos dem. De woro lika nögde, antingen de lefde eller skulle til döden. Sant war, at de woro utsläpade

* Detta war D. Petr. Malmberg, nys förut af Konungen uthämnd til Biskop i Westerås.

hade och utswultne af marcher; de andre af kold och hunger eller sjukdom, och woro inte til 2000 man öfriga. Wi gingo så efter den olyckelige Actionen til Nieper-n fort. Hans Maj:t fördes alt på hästbären uti sjelfwa Actionen; och som han altid war främst med i Actionen, så skedde ock änteligen, at Karlarne, som många wid hans bår, blefwo ihjälskutne, hwarem sjelfwa icke han sjelf måste til häst och så komma därifrån med sine Drabanter. General Lejonhufwud fick commando öfwer de wid Nieper-stranden stadnade tråpparne eller reliquiis vel tabulis post naufragium, hwilke änteligen accorderade och blefwo krigsfångne. I fulla 8 dagar marcherade wi på Campis desertis Tartariæ; förr än wi kommo til Oczakow wid Bogströmmen, och hade til tractement watn och bröd. Lilla Spolen war med oß, men blef sedermera borttagen til fånga på Öfwerste Gyllenkroks partie. Mit tilstånd är nu så, at Hans Maj:t har i nåder behagat sända mig hit til Constantinopel och gifwit in commissis och befallning, at in caussa Religionis Turcicæ & Græcanicæ samt lingua Turcica & Arabica giöra mig underrättad. Min fullmagt lyder wäl på, at wara Primarius Ambassade Prädikant, som jag ock måste stå församlingen före, men så har jag en annan Präst med, at jag det så myckel bättre skiöta må, som mig särdeles är committerat. Jag bekänner, at jag ganska onödigt geck härpå, men som Hans Maj:t sjelf så nådigt behagade expresse befalla mig, och swara på alla mina exceptioner, samt allernådigst försäkra, at efter 1 eller 2 års förlopp blifwa ihågkommen med något bättre, så i JEsu namn

måste

[illegible] jag hå; [illegible] Gud och Konungen [illegible] och [illegible] behagade. Min lön är 900 dal. S:mt eller 450 Riksd:lr, dem jag för första året strax fick ut. Min Camerat har 200 dal. S:mt, och äfwen så mycket twänne Extra Cancellister Perman och Celsing, som här wid Ambassaden äro lämnade. Deßutan fick jag til böckers inköp 200 R:dlr och mera. Jag ber hälsa Hr. Professor Bellman. Om han kommer ihåg min Sepulcrum Christi, så lärer han tänka, at jag snart söker se det in originali. Bör också hända wil Gud, efter resan är fåter och äfwen mig protegerad af Herrar Cancellie Råderna Möller och Feiff. Jag förblifwer oförändeligen

Höglärde Herr Professorens

Constantinopel d. 23. Dec. 1709.

ödm. och hörsamste tienare

Michael Eneman.

Min Gunstige Herr Professor.

Sedan jag sist hade äran, at skrifwa härifrån och berätta min ankomst i Dec. förflutne år, har jag Gud lof! begått mig wäl och haft nöje af det, jag här fått erfara både af orten och statu rerum in locis hisce. I samma sista skrifwelse nämde jag mig hafwa i sinnet at giöra en resa til Jerusalem, men war då owiß om följe eller förslag. Sedermera kommo några ifrån Hans Maj:t från Bender, benådade med resepenningar at giöra den resan, och wille hafwa mig med sig. Hos mig war intet hinder utom det, at jag in-

tet

tet hade Hans Maj:ts skriftliga tilstånd at komma eller gå ifrån min beställning här på en så lång tid, som resan kunde giöras på. Emedlertid innan Hans Maj:ts allernåd. swar kom för mig och permission at resa med, gingo de bort. De woro en Drabant Loos, Capitain Sparre och Lieutenant Gyllenskepp, tre unga wackra Herrar, förfarne i Fortification och Ritare-konsten. Nu hafwa wi bref från dem utur Aleppo och kunskap, at de hafwa besedt Grand Kair i Egypten och Alexandria, men in uti landet hafwa de intet kunnat komma, det jag dock gierna försöker, om möjeligit är, at komma til Röda Hafwet. Emedlertid studerar jag på Turkiskan och Arabiskan, at sielf kunna hielpa mig fram med folket. Har där til alla nödiga subsidier fått här på orten, det jag aldrig hade wäntat. Om de här befintelige Monumenter eller Antiquiteter, samt med deras Inscriptioner har jag skrifwit en liten anteckning och skickat til Cancelliet, det jag sammaledes skal giöra om andra wid Troja, Smyrna, Ancyra och de orter, jag kan komma til. Det wil jag nu nämna, at på Cimbrica Chersoneso är det qwarlämnat af Götherne, at en hel Province därpå, som hörer under Turkiske Käjsaren, kallas Gothia än i dag, och Ärke-Biskopen, som där är öfwer Grekiske församlingarne, kallas Archiepiscopus Gothiæ s. τῆς γωθίας. Utaf Busbequii beskrifning om dessa orter har jag funnit et Register eller Collationering på Tartariske ord och Tyska, men om Hr. Professoren behagar jämföra, så skal han finna, at det är mästadelen Swenska, hwilka Tartarerna än i dag bruka och hafwa ofelbart ifrån

Gö-

Götherna beskrifwa. Jag har flera gånger önskat mig Sal. Herr Doctorens Atlantica här; och om möjeligit är, beder jag den må öfwersändas. Titulen på Hr. Professorens Lexicon har jag förr bedt om och beder jämwäl nu, efter den åstundas af flera, at se; sårdeles den Ängelske Ambassadeuren, hwilken är en erudit Herre och god wän af studier. Han hat i flera mål betygat sin gunst emot mig, och lämnat mig Manuscripter några, at läsa och afskrifwa. Den högste Guden wände emedlertid wåra saker til det bästa. Han ware wår allernådigste Konung wid högra handene och hela fäderneslandet, at wi måtte än en gång få glädjas under det Swenska fikonaträdet och winträdet &c.

Constantinopel d. 20 Sept. 1710. Ödmjuke och hörsamste tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor:

Turkiska språket läser en Turk för mig alla dagar en timma, och brukar jag Nya Testamentet på Turkiska, som en Ängelsk tolk har öfwersatt och i Ängland är trykt. Theologiam Turcicam har en annan Turk skrifwit åt mig så wäl på Turkiska som på Latin, det jag sielf sätter i ordning. Ej heller felas mig bekantskap med lärde och wackre Turkar, såsom Doctorer i deras Collegier. Collegierna äro någorlunda inrättade, som i Ängeland. De kallas här Medrese

och Doctoren eller Directoren däraf [illegible] hwilka och åfwen andra jag har så godt och förtroligt umgänge, som jag wil önska, efter Turkarne skicka sig, som de intet wiste, huru wäl de wilja fägna oss på alla wägnar. Det jag ej heller har spart, at betjena mig utaf, och således giort mig först och främst kunnig om all deras Stat, både civil och ecclesiastique wäl underrättad. Angående Grekerne har jag Patriarchen af Jerusalem, den jag umgår med, såsom den skickeligaste ibland dem. Judar, Armener, Catholiker &c. så at här gifwes det bästa tilfället at öfwa sig, som det på något ställe i werlden kan gifwas. Utaf de Reformerta har jag all förtrolig wänskap och höflighet. Nu föres alla dagar Ryska slafwar til torgs, dem Tartarerne hafwa i deras uttog bortsläpat med sig, och här försäljas, åfwen som de arme Lifländske förr äro af Ryssen hitsände &c.

Constantinopel d. 27 Maj.
1711.

ödmjuke tienare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor *).

Från Smirna af media Octobris stälte jag ett bref öfwer, därutj jag nämde om min resa til Österländerna, och nu äro wi, min resekamerat och jag, komne til Chio, härifrån wi strax skynda oss fort nidare,

*) I et föregående kort bref dat. Constantinopel d. 25 Julii berättar Prof. Eneman några omständigheter om saken och den för oss skadeliga freden wid Prutströmmen, och be-

dern, så snart wi på en dag eller twå få se Mastix-trägårderne, och andra här på orten besynnerliga stycken. Eljest nämde jag ock i den förra skrifwelsen om den Engelska Consulen i Smirna Herr Sherard, samt den ogemena höflighet, som han förklarade emot mig, och kan jag försäkra, at jag med största nöje och förmån wistades hos honom öfwer twå hela månader, och fick af honom det jag förr länge åstundat efter in Antiquitatibus Orientis, därutaf han et godt förråd hade så wäl in natura som libris recentissimis & adcuratissimis. Bland annat har han bedt mig hämta några Herbas med mig af Egypten och Sinai. Han är från gamla tider bekant med Hr. Professoren och lärer med detta gifwa et bref öfwer. Bland annat har han nämt för mig sig åstunda: Eliæ Tillands Catalogus Plantarum, quæ prope Aboam inventæ sunt, una cum Iconibus, Ab. 1683, 8. och Rudbeck de Plantis bulbosis, fol. Han lärer sielf nämna om dessa böcker, samt wägen, som han begärer dem öfwer på sin kostnad &c.

Chio d. 3 Nov. 1711. ödmjuke tjenare

Michael Eneman.

Höglärde Herr Professor.

Ändteligen har jag genom Guds nådiga hjelp och bistånd hint til denna högst efterlångtade orten, och

tygar sin samt de öfriga Swenskas glädje deröfwer i förhopning, at Kon. Carl 12 skulle då snart komma hem och fred blifwa på alla sidor. Men både hoppet och glädjen förföllo snart, som är bekant.

nu med et obeskrifweligit nöje och förundran fått se och öfwerfara de många och åtskilliga ställen, som wår Gud behagat i nåder uppenbara sig på för menniskjor, och oss menniskjor til godo och salighet. Jag har nu i tre dagar warit utom Klostret och lupit på det ena berget efter det andra, från den ena märkwärdiga orten til den andra, och sedan alt är wäl bestält, infunnit mig uti klostret igen, liksom uti en stilla hamn, hwarifrån jag får tjena mina Gynnare och wänner med det, de kunna behaga höra härwid. Munkarne bemöda sig om, at utwisa många rum och wilja draga dit åtskilliga Bibliska stycken, men hwilket en, som litet har läsit i Guds Ord och håller hufwudet rent, kan snart åtskilja och dömma om. De rena och sanfärdiga stycken åter tala sjelfwa och kunna aldrig gå ut eller mista sig. Alt at nämna wid detta tilfället är omöjeligit. Det förnämsta allenast med några ord at omröra, så är sjelfwa Berget, som Sinai är en spets af, et stort berg, och är det rätta Horeb, står i söder och nordwäst, aflångt, i längden 1 a 2000 steg, i bredden halfparten mindre, har 10 a 12 spetsar, som löpa up af flinthård sten, som ock berget står rakt och brandt upåt, som någonsin et torn kan wara bygdt, snart sagt ifrå från foten. Det haswer på alla sidor om sig andra stora ofatta berg, hwars fötter stöta tilhopa och giöra knapt en liten däld på många ställen, särdeles til norr och söder, men öster om är dälden något stor, och än något större til wäster och nordwäst, därest Israeliterna haft deras läger. Strax man är kommen utur Klostret, hwilket står norr om berget i en däld på bergsfoten,

foten, begynner man strart at klifwa up åt berget på stentrappor, dem Munkarne hafwa lagt hwar om an, men är en hjelp likwäl för de främmande. J wägen är här och där något at se, kjällor, Eremit-hyddor, Kyrkjor ɔc. til des man har klifwit så 2000 steg, kommer man up på Horeb, hwarest äro några flacka dälder, små trän och watn, rägnwatn i wissa sammelplatser och en hop Kyrkjor, särdeles Elias och Elisa til ära twå tilhopa bygda. Uti den förra wisas Eliä kula. Jag har detsamma noga besedt och afmätt både utan och innan, med milstäck och Compaß, och hoppas en gång få fulleligen wisa det. Härifrån stiger man up åt Sinai klinten, 1000 och några hundrade steg brant up åt, warandes allenast en wäg. Där feck jag se med största förundran den klyften, som Moses krupet under och Gud sedan har stält honom uti, då han geck förbi, och Moses sedan feck se HErren på ryggen, Exod. 33: 21, 22 och 23. Det är i sanning et oförlikneligit stycke, och inne uti stenklyften är en öpning och märke efter Mosis rygg, skuldror och hufwud, där Gud har tryckt honom liksom up i berget eller uti den öfra stenklyften, däruti han satt innesluten, at han inket kunde se ut, förr än Gud tagit sin hand ifrån öpningen och släpt hans kropp nid på den undra klippan igen, och at se ut genom öpningen. Strax härwid står en Kyrkja öfwer det rum, som förmenes at Gud har gifwit Lagen på. J samma Kyrkja hwilade wi hela natten öfwer. Jämte Kyrkjan är en annan klyfta eller liten kammar-liknelse i berget, deräst Moses föregifwes hafwa fastat de 40 dagarne, som omtalas, och

därwid står en Turkisk Moschee. Andra dagen gingo wi nid igen, förbi Eliä Kyrka samt en hop andra, som stå på Horeb och den redden, som de 70 älste förmenes hafwa stått efter Guds befalning, den tid Gud gaf Mosi Lagen, Exod. 24: 1; och så utföre södra sidan af berget, därest en wacker trägård är samt Kyrka och husrum för Munkarne och deras slafwar. Här togo wi oß något til bästa och gingo så strax up åt berget S. Catharina, et berg söder om Sinai och en half gång högre, det Grekerne hafwa stort wäsende med och säga sig hafwa funnit Martyr. S. Catharinas ben på 200 år efter, sedan hon blifwit aflifwad i Alexandria. Nedre i Kyrkan förwara de, som det säges, hennes ben, wisa samt se sielfwa med mycken rörelse, korsning, kyßande ꝛc. men mig lämnade de all frihet, det jag ock förbehölt mig, giörande därwid annat intet, än såg deras maner, samt huru benen lågo i kistan, liksom en åskådare af denna deras handel. En god wän af Munkarne wille i förtroende säga mig förut en god sak, neml. at sätta någon ring på S. Catharinas hand, och bära sedan den, som på et Helgon har warit. Jag swarade slikt wara godt för dem, som kunna hafwa lust dertil, men at jag hade lämnat de saker i Cairo, som jag warit rådd om; och därjämte at säga mit tycke, tyckes mig bättre wara, at sätta en ring på en lefwande Catharinas *) hand, än på en döds. Deße Munkar äro enfaldige, stilla män, af godt hjerta, giöra mig all tjenst och heder, som de weta

*) Här pekar han på sin Fästemö i Upsala Jungfru Catharina Rudbeck.

weta och kunna, och äro aldrig ifrån mig, ifrån den stör-
ste deras Föreståndare til den ringaste, som kunna med
något tjena mig. Men at jag må komma til mit berg
igen, så är detta S. Catharinä berg det högsta här
på negden, därifrån man ser hela omliggande nejden
mycket wäl, röda Hafwet med des bägge stränder.
Jag hade med mig et stort skiönt kikglas, medelst hwil-
ket jag på bästa sättet utmärkte Elim, Paran, slät-
ten emellan Elim och Sinai, den öknen Sin, som
Selav wankade på, och huru den löper intil hafwet;
det jag hoppas alt närwarande så, wil Gud, tjena Hr.
Professoren med. Manna har jag ock. Flygande fisk har
jag bestält i Sues. Åkerhöns finnes här nog, men in-
ga, som låta sol-torka sig, utan de icke saltas förut.
Röda Hafwet har jag gått öfwer och rest wid, just
den tiden om året, som Israeliterna gingo däröf-
wer, hafwande med sig i akt tagit de ändringar, som
härwid förefalla och funnit dem af en hel annan beskaf-
fenhet, än som några försmädare tadla härwid, men
emot hwilka naturen här, berg och watnet, som al-
drig kunna förfalla eller gå ut, talar och förlägger.
Ännu et ogement är den stenen, som watn strömmade
utur på Guds befalning för de knorrande Israeliter.
Ännu syns tekn efter strömmen på stenen, och öpnin-
gen står på foten af Horeb, och des södra sida gifwer
intet watn mer, men wisar ewärdeligen, huru genom
en Gudomlig magt watn har kunnat flyta utur sten och
hälleberget. Stenen är 11 til 12 Angelska fötter hög
och tjock, och något spitsiger up åt; öfwer hwilken en
rand löper, som et bälte, en fot bred, af en annan

slags

slags sten, något mörkare, uti hwilken rund äro wid til 12 öpningar på twären, som watnet har löpit ut på och än i dag wisa watnsvålg på sig. Inne i Klöstret wisas rummet til Törnbusken, som brunnit och intet förtärts, och den Gud har talt med Mose utaf. Där hafwa de en liten Kyrka, som hwar menniskja måste gå barfotader in uti. Mosis brun och det slags trädet, som han har haft sin staf utaf, wises ock här, det jag har tagit blomster utaf, men ätur den förra druckit alla goda männers skål. Efter twå dagar ärnar jag, wil Gud, mig på återresan, och menar jag mig wara ibland de första, om icke den första Swensk, som sedt denna orten. För det öfriga önskar jag af alt mit hjerta, at Gud wille i nåder höra och fullborda min ödmjukaste bön, som jag här utgutit, åtminstone på det rum, som han fordom har wist sig nådelig på. Det gifwe Gud, som alt förmår, at jag ock må få höra och se Honom wara nådelig emot sit folk, wår allernådigste Konung och fädernesland, så skal det wara min fulla glädje &c.

Sinai d. 10 Apr. 1712. ödmjuke tjenare

Michael Eneman.

Höglärde Herr Professor.

Jag får intet mer i denna hastigheten nämna, än huru jag genom Guds nåd är wäl och helbregda kommen tilbaka til Cairo, utan at hafwa haft den ringaste skada af röfware eller hettan. Jag kan nu försäkra, at jag stått i fara icke mindre för det ena än det andra.

andra. Warmen är redan så stark här, at den må qwäfa en menniskja til döds. Sunnanwädret kom som en half låga, den jag måste draga in och swettas ut. Sedan har jag wågat mig i Arabernas händer sjelf tredje med en dräng och en tält, hafwande så gjordt denna resan genom öknar och willmarker; dock på Patriarchens här och Ärkebiskopens af Sinai råd och försäkran, men med alla andras afrådande nästan. Men som jag intet kunde undgå, at gjöra denna resan med mindre jag skulle eljest komma igen en annan wäg, så wille jag hälre nu wåga, och tackar Gud, at det har wäl aflupet. Min kamerat, Hr. Silfwercrants har sutit i Cairo emedlertid, och nu ångrar han sig, at han intet har gjort sälskap, och jag åter går, som med en besynnerlig winst och frögdar mig. Nu går jag ut, at bese Mumierne på twå eller tre dagar; kan jag, så tager jag en Mumie med mig. Sedan ärnar jag bese Pyramiderne och ugnarne, som kycklingar genom warma kläckas uti. En Fransysk Medicus här har i dessa dagar försökt, at kläcka ut kycklingar genom en jämn wärma, hwilket äfwen har lyckats honom. Han är en artig man, som förstår werket och Chymien något. Han har från första dagen, som han begynte at gjöra warmt, slagit sönder et ägg hwar dag, och med Microscopio noga i akt tagit hela ändringen af ägget och tilredningen af kyklingen, det han mig omständeligen har wist och berättat, och på 20 samt den 21 dagen feck han 5 a 6 stycken kycklingar fram. Det är det första Experiment, som har lyckats och några har gått ut

K med,

med, utom dessa Egyptiska ugnarne. Såsom nu denna har funnit justum gradum caloris, samt förstår werket, så lärer hon snart gå til Italien til Storfursten af Florentz, hwilken har mycket försökt wid detta, men hårtils förgåfwes, och sedan til Frankrike, at giöra kycklingar öfweralt. Så snart denna Mumie-resan är förbi, går jag, wil Gud, til Jerusalem, och så fort återresan &c.

Cairo d. 30 Apr. 1712. hörsamste tjenare
Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Hr. Doctor och Professor.

I Jerusalem *) skref jag af d. 24 Aug. g. stil. då jag ännu war så godt, som innestängd af Araberne i den orten, och skal Herr Professoren intet tro, med hwad möda jag lurade mig tilbaka genom Araberne, som hade tilstängt tre wägar för mig. Til största min lycka hjelpte Franciscanerne mig mycket, hwilkas Guardianus och Procurator Generalis äro wackra och lärda Män, samt mina besynnerliga wänner, dem jag altjämt nu har brefwäxling med. Dessa beställte för mig fyra goda Araber, hwilka förde mig och drängen öfwer berg och dalar oskadde och helbregda fram til Jaffa; dock efter tre dagars resa först, då den rätta wägen eljest är giord på 12 timmar. Jerusalem war

*) Detta Brefwet är förlorat, men så har jag i stället infört i det Sw. Bibl. D. 1. s. 250 följ. twänne Bref från Prof. Eneman, angående hans resa i det Heliga Landet, skrifna från Damascus 1712.

war farligen inskränkt af Arabernas ströfwerier wid min tid; icke des mindre geck jag ut om nattetid och for omkring til Bethlehem, Döda Hafwet, S. Johannes och andra orter. Sedermera har jag öfwerfarit Carmel, Nazareth, Tiberias, Jordan, Thabor, Galiläiska landet, genom Akre til Seyde inuti Syrien til Damascus, öfwer Libanon hit til Tripoli. På Libanon fant jag wåra Tallar, skiöna Enar, hwars bär äro dubbelt större än wåra Enebär; äfwen löfskog, biörkar, små Ekar med mera. Af Ceder-träd här har jag et stycke, samt med Ceder-kottar. Nu går jag i Guds namn på et Ängelskt skepp til Cypern och derifrån til Constantinopel för min opaßlighets skul, hwilken giör, at jag intet kan resa in til Palmyra eller Anatolien, förr än jag får komma min blod i ordning igen, hwilken af elaka lufter, ändring af watn och mat, är worden så swart och full med slem, at jag aldrig sedt maken, hwilken ock förställer mig, at jag går hängsiuk och är obeqwäm många gånger, at giöra något. Jag hoppas dock genom Guds hielp lindring häruti. Det begynte i Jerusalem och har hänglat med mig alt hit intil. Kircheri Prodromus linguæ Copticæ brukade jag i Egypten, men hans Oedipus eller de Ægypto feck jag intet fatt på. Jag hoppas dock i Italien få fatt på denna och andra wackra Lexicis, såsom Armeniske etc.

Tripoli i Syrien d. 27 Dec. 1712.

ödm. och trognaste tienare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor.

Änteligen har jag, genom Guds besynnerliga nåd och hjelp, öfwerstått och genomgått den mycket farliga och beswärliga Österländska resan, och är hit ankommen för 10 eller 12 dagar sedan, Gudi ware ära och låf, wäl och lyckeligen. Jag hoppas om alt få giöra en utförlig berättelse munteligen, sedan mina goda wänner och trowärdige Män så wäl från Bender som Adrianopel, ja ock från Swerige af Augusti månad 1712, mig hafwa behagat önska lycka til en ny beställning *) hemma i fäderneslandet. Det är wist, at jag har åtnjutit en oförlikneliq Hans Maj:ts nåd så wäl wid början af denna resan, som des fortsättjande, twiflar altså intet på, at Hans Kongl Maj:t, som har allernådigast härtils så högt benådat mig, mig ock här efter med samma nåde anser, änskiönt jag ännu intet har sedt fullmagten. Samma goda wänners bref har jag fått på Cypern twå dagar för min afresa därifrån, och nu hafwer jag strax wid min ankomst hit, giort min upwaktning †) hos Hr. HofCancelleren **) och Hr. CancellieRådet ††) samt andre, genom hwilka jag afwaktar Hans Kongl. Maj:ts allernådigste befalning om mig. Benådades det mig, at gå härifrån ginaste wägen til Swerige, så tror jag, at jag sätter mig in på et krigsskepp af Ängelska köpmansflottan, som wid slutet af denna månaden lärer gå härifrån. På den händelsen torde jag gå förbi Italien, utan at få se Rom och språka med Påfwen, som jag haft den äran, at giöra med alla Öster-

*) Orientaliska Professionen i Upsala. †) Genom bref.
**) H. von Müllern. ††) Casten Feif.

[Ö]sterländska Påfwarne här, både in duplo & triplo [på] många ställen, jag menar både de gamle eller af[satte] och de nyß upsatte. Jag fruktar mig mycket för den långa resan genom Tyskland, aldenstund deßa Turkiska resorna hafwa tämmeligen utmattat mig och gjort mig hängsjuker. Den gamla goda Swenska luften och goda wänners umgånge är det bästa medlet, menar jag, emot denna krankheten. Hwad som kan wara utspridt om Benderska Calabaliken i förl. Februario, må Herr Professoren intet sätta tro til. Alla Swenske äro i godt tilstånd. Hans Kongl. Maj:t, den Gud wälsigne, mår wäl, och des owänner äro alla öfwerändakastade igen, såsom Tartar Chan, Mufti, Stor-Veziren, Benderska Paschan och Kislar-Agan med flera, som hafwa haft god lust af de Muscowiske rökwerken. Den nyß upsatte Tartar Chanen war på Rhodus, deräst jag ock i utresan hade den lyckan, at äta med de förnämsta i staden i hans Sal, deräst han sjelf satt emedlertid på Diwanen, och efter slutad måltid satt och talte med honom en god stund. Jag är nu åter ingången i Ängelska Consulen Hr. Sherards hus, hwarifrån jag skrifwit detta brefwet &c.

Smirna d. 6 Apr. 1713. ödm. tjenare

Michael Eneman.

Ädle och Höglärde Herr Professor,

Klockan sju i dag hade jag den lyckan at komma hit an, och sätta foten på Swenskt botn; och har nu således öfwerwunnit min närmaste fara, som af fien-

der

der hade kunnat yppa sig, och jag åtminstone kan å-
ga mig wara på god wäg och nu mera säker för Ar-
der, Turkar, Hedningar, och Danskar, ja Ryss-
med. Jag går, wil Gud, öfwer Wexiö til Me-
wi, at där försöka, om något kunde tjena emot min
sjukdom. Densamma består i blodspottningar, som
jag samlat på de warma orterna Egypten, Syrien
och Constantinopel, hwilket nu har plågat mig i 3
år och intet kunnat hjelpas, ehwad jag ock försökt af-
wer, efter jag altid har måst wara in motu. I Frank-
furt gaf en Medicus det namn af Pleuritide, ehu-
wål jag aldrig ännu har känt några sting eller sådant,
som Pleuritis beskrifwes af; men min blod har ock
och bär märke för sådant. Jag förstår det intet, kan
ock intet mera göra i Medewi, än som förnöga
mig med en god Doctor och wänta för det öfriga, til
jag får den lyckan, at härwid i Upsala rådas och an-
föras af Herr Doctoren, såsom min säkraste läkare.
Elljest går jag nu ända fram til Stockholm, at där
aflägga några Commißioner och upwaktningar. Det
sista man hade om Hans Kongl. Maj:ts afresa från
Turkiet war det, at han i Junio wil upbryta alldeles
wist, och gå öfwer Tyskland, det Hans Kongl. Maj:t
med egen hand har skrifwit General Dücker til, och
Generalen fick samma dag, som jag tog afsked af ho-
nom i Stralsund. Så fingo wi ock där med oß en
Hans Kongl. Maj:ts eget bref til Hennes Kongl. Hög-
het Prinseßan. Wid min ankomst får jag den äran,
at nämna mera etc.

Ystad d. 5 Aug. 1714.

ödmjukaste tjenare
Michael Eneman.

3.
Andra Fortsätning och Slut af M. Spegels Diarium öfwer Skånska Kriget i K. Carl 11:s tid*).

Anno 1678. Januarius.

Den 1 gick den renommerade Garnison utur sin wäl förswarade fästning Stettin, ej så ansenlig til manskap, som til tapperhet och trohet, dock woro där ännu tämmelig många utaf Horns, Ulfsparres och Gambits Regementer behåldne, så at de förutan Cavalleriet marcherade ut under 22 Fanor, ehuruwäl uti små Compagnier och ändå smärre leder. Gen. Lieuten. Wulf fick tillåtelse, at resa til Grefwe Königsmark til Stralsund. Churfursten af Brandenburg, som genom denne accord tycktes wara så stor, som anten Scipio Africanus eller Asiaticus, lät sig förljuda, at han wille hålla et sådant intåg uti Stettin, som Alexander Farnesius gjorde uti Antwerpen, så at efter de ciwile Hostiliteter skulle en hop galanterier representeras af fruntimmer, hwilken invention man likwäl ofelbart wet wara upspunnen af någon *sot* och *efféminé*, och ej af någon stridbar och heroisk Herre, det man nogsamt förnam den

6. Då Churfursten reste in i staden; ty då skedde ej flere ceremonier, än at Magistraten hämtade honom in, Borgerskapet stod i gewär, Superintendenten Fabricius höll en Sermon, den förnämste Stats-Minister Schwerin förkunnade Hyllningen och inwånarne gjorde sin Ed, hwilken likwäl förswann tillika med röken af de 3 salwor, som skutos. Men emedlertid höll Grefwe Königsmark et annat intåg på Rügen; ty den

7. Transporterade han en del af sit folk från Stralsund til

*) Första Fortsätningen fins tryckt i Swenska Biblioteket D. 2. s. 16, och har för andra mellankommande arbeten ej förr, än nu kunnat här blifwa tryckt.

til Ny Vehrder skants och begynte straxt chargera med fien-den, minskandes någre både af hans Officerare och knecktar.

7. Kom hela Cavalleriet öfwer til Rügen med et ganska fogeligit wäder, så at man deraf fattade et godt mod och hopp, at Gud wille wälsigna och främja det företagne wärket.

8. Reste ChurFursten ur Stettin och lämnade til Garnison det Schöningske Regementet, til Gouverneur Gen. Major Schwerin; dock så at FältMarskalken Dörfling skulle hafwa öfwercommando.

Dito hafwer Grefwe Königsmark genom en beswärlig Defilee begynt, at draga sina tråppar in uppå Warksalwer-Felt; hwilket när Rumor förnam, låt han af wanlig bravour skjuta lösen om morgonen kl. 8; men han sielf war ibland de förste, som färgade marken med sit blod, och lika som skref en spådom om segren; ty så snart Grefwe Königsmark, som sjelf anförde wänstra flygelen, med wärjan i handen gick lösl på det fiendtelige Cavallerie, då begynte detsamma wika, och wille ej hålla ut en salwa, utan lemnade både fältet och alt Artilleriet uti Herr Grefwe Königsmarks wälde, men han war dermed intet nögd, utan förfölgde de flyktige och slingrade alt hwad som förekom, så at fienden nödgades kasta upp bron efter sig, den likwäl Herr Grefwe Königsmark låt ofördröjeligen reparera, och så aldeles twingade den starke fienden, at hwar man som icke wille dö måste bedja om lifwet på nåd och onåd. Uti denne Bataille war Grefwe Königsmark ej starkare än 2000 Ryttare och 1500 knecktar fördelte i twänne flyglar, på hwar flygel i första träffen 7 Squadroner och i andra 5, men midt uti 4 Bataillons och några Compagnier Dragoner eller di Cavalli Volante, som skulle wara redo, hwaräst man hälst behöfde dem. På högra flygelen war Gen. Major Buckwalt, Öfwerste Tisenhusen, Öfwerste Gyldener, Öfwerste Wachtmeister och Major Strick. På wänstra flygeln war Öfwerste Liven och Ståhlhammar.

Corps

Corps de Bataille commenderades af Gen. Major Grothusen, Grefwe Carlsson och Öfwerste Schwerin, men Reserven fördes af Öfwerste Mellin. Fältmarskalken Königsmark hade sielf hos sig Comite de Rebenac, Öfwerste Heidebrück, Öfw. Lieut. Si urfume, Capitain Soßie och några andre Cavaillers. De fångar, som uti samma Bataille blefwe tagne af wåre 3500, wore ungefär 5000, flere och intet färre, utaf hwilke mer än 2000 togo tjenst. De slagne som blefwe på fältet af fienden woro 400; af de Swenske 50 och några personer. *Trophéer*, som blefwo ifrån fienden eröfrade woro et par Pukor, dem Öfwerste Husse hade fördt, 27 Fanor, 14 Estandarder, 12 Dragone Fanor, in alles 53, samt 16 Stycken och 4 Mörsare, *item* en stor hop korn och provjant, såsom ock något silfwer och penningar uti Rumors och andras bagage. Gewär upsamlades i sådan myckenhet, at en musqvet kjöptes för en half mark kopp:mt, en wärja för 3 öre.

11. Hafwer Herr Fältmarskalk Königsmark genom et mycket höfligit bref notificerat de Stralsundske Rådsherrar och Borgare, som låge uti Ny-Vehrder Skants, denne sin seger och högeligen tackat dem för deras bewiste trohet och bijstånd.

14. Hade Ryttmästaren Ankarspets olycka med et partie som han anförde, ty Gen. Major Merheim kom så stark och oförmodelig öfwer honom, at han miste ongefär 30 man, och undkom med de öfrige; hwilket uti alle Avisor med många omständigheter fans beskrifwit, men ingen ting blef nämdt om et annat partie, hwilket den

16 Fördes utaf Öfwerst Lieut. Wrangel, som wid Tossebro så chargerade med Öfwerste Knoblock, at han strax måtte wika, lemna en Major, twå Corporaler och några Ryttare fångne, och 30 a 40 döde på platsen, förandes näppelig en enda

L dasse

Dasse med sig tilbaka igen i Christianstad, som icke war blesserad.

17. Haswer Magistraten uti Stralsund undfägnat Grefwe Königsmark med et härligit Banqvet, gratulerandes honom och de andre förnäme Officerare deras stora lycka och tapperhet.

18. Blef Jöran Krabbe arqvebuserad uti Malmö.

23. Haswer Konungen i Danmark sändt deß Riddare-Orden Elefanten til Hertigen af Gotha genom Saxiske Envojen Christian Fr. Bouschenck, jemwäl gjordt Fredrich Arensdorf til General öfwer Cavalleriet.

Februarius.

Den 1. sent om aftonen reste Hans Kgl. Maj:t med ganska litet följe från Ljungby och kom den andra om morgonen bittida *incognito* in uti Halmstad, haswandes i mörka natten ridit 12 a 13 mil.

3. Begyntes Riksdagen och sedan en predikan war hållen i Stadskyrkan af M. Spegel, följde alla Ständer H. Kgl. Maj:t up i Slotskyrkan, hwarest Propositionen föreläsles af CancelieRådet Herr Hoghusen; på Kongl. Maj:ts wägnar talade Hans Excel. Hr. Johan Gyllenstierna, på Ridderskapets Landtmarskalken Hindric Falkenberg, på Prästernes Biskopen i Wexiö Mag. Scarinius, på Borgerskapets Borgmästaren Thegner, och för Allmogen en Bonde. Wid samma Solennitet war intet flere tilstädes än 6 af Rikisens Råd, 50 af Adelen, 26 Präster, och något flere af Borgare och Bönder.

5. Ankom Riks-Drotzen.

6 Kom Grefwe Nils Brahe och Ärkebiskopen Doctor Joh. Bazius.

9. Ankom til Halmstad en Trumpetare ifrån ChurFursten af Brandeburg. Medlertid begynte den Lifländske Armeen

meeh draga sig tilsammon under deße Generaler, Otto Wilhelm Fersen, Gen. Lieuten. Yxkull, Hans von Fersen, Gen. Major Gyntersborg; deße Öfwerstar til häst, Uggla, Mellin, Cronstierna, Anrep, Yxkull och Rebinski, et nytt Finskt Regemente; deße för Dragoner, Knorring, Pudberg, Lascheert och Taube; och deße til fot Grefwe Oxenstierna, Baranof, Kamphusen och de Nolli, hwilket när den Lithouske Fältherren förnam skref han et bref til Hr. Bengt Horn, at *liber Transitus* skulle wara beswärlig til at winna af Polniske Republiqven.

10. Förnam man af Couranterne, at Konungen i Frankrike genom Duc d'Estrees sin Amiral hade uti West Indien tagit ifrån Holländarne den ön Tabago, ihjälslagit Gouverneuren Binches, fått 2 skepp och 600 fångar. Item at Konungen i Frankrike war reda gången i fält, åmnandes uti förestående Campagne försöka hwad han kunde uträtta emot deße Städer, Mets, Trier, Namur, Luxenbourg, Charlemont, Ypern, Nieuport &c.

13. Kom Grefwe Gustaf Carlßon ifrån Stralsund med en pertinent Relation, om det Rügiske Slaget samt en del af Tropheerna.

14. Fingo de ströswande partier utur Landscrona något litet boskap, som war samlat för Helsingborgs Garnison.

16. Berättades af resande, at en stor rädhoga war uti Ryßland för Turkens och Tartarens infall, så at Czaren hade låtit upbjuda alle Kneser och Bojarer tillika med hwar femte man.

20. Lyktades Landtdagen uti Riga, på hwilken Lifländske Adelen hade bewiljat en Riksort för hwart Hakeland, och 50 Riksd:lr til fri Station för Armeen. Samma dag lät Konungen i Danmark utan för Köpenhamn präsentera en bataille med 12 fältstycken och twenne partier, utaf hwilke

 Gener.

Gener. Major Rantzov och Schack förde det ena, och Gen. Major Lehndorf det andra; men de gode Herrar, som hade intet at tråta om, blefwe midt i sin *belle rage* slingrade genom en stor och swalande regnskur. Dito war Riksdaggen wäl och lyckeligen sluten uti Halmstad med wanlige ceremonier och Kongl. Maj:ts goda nöje; emedan Ständerne då præsenterade sina bewilningar.

21. Blef Öfwersten Börstell, Öfwerste Hastfer, twenne Öfwerstar och Bröder Welling, Baltzar Marschalk och de Bröder von der Pahlen gjorde til Friherrar. Spordes Hr. Bengt Horn wara död uti Lifland.

25. War General Adjut. Hörman ute wid Lifö med 3 prämar, och ånskjönt de Danske kommo emot honom med 9 stora båtar och prämar, så kjörde han dem dock alle tilbaka til Christianstad och fick 2 Capitainer och 13 gemene fångne, hwilket Gouverneuren von Osten måste twifwelsutan hafwa förglömt at berätta til Köpenhamn, emedan det är aldeles utelemnat uti Avisorne. Samma dag gick Grefwe Königsmark med sine tråppar och några fältstycken öfwer Paßet Tribses til staden Rebenits, hwaräst han allenast lät skjuta 8 skått, och strax obligerade den Saxiske Öfwerst Lieutenanten, som der inne låg til at gifwa sig, staden och Garnisonen, som war 150 man, uti Hr. Fältmarskalkens discretion.

26. Gick Hans Excellence widare fort til Schwan, hwaräst 500 man af de Zelliske låge, men ÖfwerstLieut. Mettelhorst, som der inne commenderade, gjorde sådant alarm, at alle de Regementer, som låge långt omkring, drogo sig tilsamman.

Martius.

Den 2 worde Riksens Ständer dimitterade ifrån Halmstad genom wanligt och solent afsked. Predikan war hållen af Mag. Erland Broman Superintendent uti Carlstad. De

öfri-

öfrige Herrarnes Kiedde af samma personer som förr, allenast at ArkeBisk:pen sielf talade för sit Stånd.

3. Gingo de bägge Schoutbynacht Jan Eters och Mörsing til siös, denne uti Öster= den andre uti Wästersjön.

4. Publicerades uti Danmark et Placat, hwarefter alle Commiß-farer skulle uti warande kriget rätta sig, hwilket alt der til syftade, at all Swensk handel skulle dämpas och undertryckas.

6. Reste Hans Kongl. Maj:t ifrån Halmstad och logerade öfwer natten uti Färlöf.

7. Kom högstbemelte Hans Kongl. Maj:t til Ljungby. Dito fick ÖfwerstLieut. Rebbinder, som commenderade något folk på Råby, 7 fångar och ibland dem en Regements Qwartermästare.

8. Berättades, at Commißionen uti Malmö, under Hr. Gen. Lieut. Sperlings Präsidio, hade fält dom öfwer de Skånske Adelsmän, som sielfwe hade tagit sak på sig och rymt af Danmark, neml. Ofwe Ramel, Knut Holger, Thage Tott och en Walkendorf, hwilke *in effigie* blefwe halshugne på Malmö torg, sedan parterade och satte på stegel omkring wallen. Dito kom Amiral Rosenfelt lyckeligen tilbaka til Calmar, sedan han hade convojerat några farkostar med Proviant och Ammunition til Stralsund, och uti siön fått en Dansk farkost lastad med spanmål.

11. Lät Hans Kongl. Maj:t upkasta en Skants wid Wådeqwarnen för Christianstad, så at ingen kunde (utan särdeles list) komma in eller ut efter den tiden.

14. Gjorde Merheim åter et af de partier som han kallade lyckelige, i thy han fick några oxar med sig in uti Landscrona.

18. Blef en Commißarius benämd Grönman, halshuggen och begrafwen under stegen, för thy han hade otroligen handterat Cronans medel.

 19. Re-

19. Reste Hans Kongl. Maj:t från Ljungby til Werid på 12 timars tid, at besöka sin Fru Moder Riks-Änke Drottningen, som war kommen ifrån Wadstena, der Hr. Johan Gyllenstierna redan hade upwaktat Hennes Maj:t.

20. Kom Konungen i Danmark tillika med Prints Jörgen och Gyllenlöw til Landscrona, men reste strax derifrån til Croneborg. Dito är Grefwe Gustaf Baner kommen til Högqwarteret at upwakta Hans. Kongl. Maj:t. Samma dag hafwa de Danske i Köpenhamn låtit sig inbillà, och sedermera welat inbilla den ärbare werlden, at et owanligit stort och lyckosamt utfall wore skedt för Christianstad af Herr von Osten, hwarigenom hän hade bemägtigat sig 6 à 8 stora Prämar, hwardera besatt med 4 a 6 Canoner, samt capiterat alt Hans Kongl. Maj:ts folk och tagit 160 fångar; men som detta aldrig är skedt, ej heller hade någon apparence til at kunna ske, så äro de swårligen bedragne, som hafwa behagat tro sådant.

21. Ej mindre bedrägeri war det, at man spargerade det Hans Kongl. Maj:t hade *vive force* låtit storma för Christianstad, och förutan mycket annat förlorat 1500 man, ty det war onödigt at angripa den Garnisonen med någon utwärtes magt, emedan den samme hade en inne hos sig, som snart skulle drifwa den ut staden, nemlig mangel och trångmål, det man nästan hwar dag af öfwerlöpare kunde förnimma. Dito förmåltes uti Gazetterne: 1) At Konungen uti Frankrike hade stor framgång i Flandern, så at både Gent, Brügge och Antwerpen stode i fara. 2) At ChurFursten i Brandenburg låt föra alla swåra stycken ifrån Stettin, och ämnade rasera de små orter Uckermünde, Ulenwerp och Gartz, men Dam wille han befästa. 3) At Grefwe Königsmark war gången tilbaka ur Meklenburg, emedan Lüneburgerne wille sätta sig i motstånd för honom. 4) At ungefär 1000 man af Brandeburg och Lüneburg småningom goddade sig tilsammans u-

ti

til Pommern. 5) At Hr. Hendric Horn hade haft en dessein til at angripa de Dänskes Skants uti Herrdahlen och deras Magazin wid Skongends, men odrägeligit regnwäder och mehnföre förhindrade honom.

27. War en del utaf det Güstrowiske Ridderskapet församlat uti Rostock om den brandskatt som war utloswad til Grefwe Königsmark utaf Meklenburg. Dito kom en stor Dansk Kapare til Torkö och wille sättja folk i land wid Södermöre, men Bönderne sammastädes hafwa då som altid trogligen och manligen afwärjt det, wetandes det wara mycket swårare at blifwa af med sådane gäster, än at anamma dem. Samma dag lade fem Danske skepp sig intet långt ifrån Götheborg.

28. Syntes 5 eller 6 Danske skepp wid Sölfwitsborg, som twifwelsutan ämnade upsnappa de farkostar, som skulle föra de Tyske fångarna ifrån Rügen, emedan Grefwe Königsmark på den orten kunde ingen nytta hafwa utaf dem, utan saknade dageligen stora partier, som rymde bort. Men oaktat at de Danske skeppen lurade flitigt på, så kommo dock 7 skutor ofkadde in uti Carlshamn och en i Ystad, alle fullstoppade med fångar. Dito kom Stålhammar ifrån Pommern til Kongl. Maj:t och med honom åtskillige andre Officerare.

29. De Götheborgiske Kapare hafwa upbragt 6 farkostar wäl lastade. Hafwa de Lüneburgiske och Brandeburgiske troppar conjungerat sig wid Demmin. På Rügen grasserade en faslig och smittosam sjukdom, som lade ögonen ihop på månge knektar, ehuru de än wore wäl monderade.

30. 31. Wille Gen. Lieut. Chauvet, både med ondo och godo hafwa Skantsen och Passet Damgarten, men Commendanten Major Stahl wille ingalunda förstå det, utan wärde sig tappert.

April

Aprilis.

Den 1. 2. continuerade Chauvet uti sin ifwer för Damgarten, men watnet wäxte ofōrmodeligen så högt deromkring, at han war glad han kom derifrån, ty eljest hade han måst lemna sit Artillerie i sticket, så framt han litet längre hade drögt.

2. Reste Stålhammar ifrån Hans Kongl. Maj:t, efter han war bleswen Öfwerste för Smålands Regementet, det Buckwalt tilförene haft hade.

3. Kom Gen. Major Degenfelt ifrån Norrige til Köpenhamn med 3 Danske skepp.

4. Reste Cancellie Rådet Lindschiöld ifrån Högqwarteret til Stockholm.

5. Höll Hr. Johan Gyllenstjerna et möte med Prästerne och Bönderne uti Willands och Gönge Härad, och öfwertalte dem til at samsättja sig, förfölja och utrota snapphanarne; hwartil de utloswade 350 man, som på wiße wägar skulle städse uppaßa, men det hölts intet länger, än swag is häller uti sunnanwäder.

6. Reste Hr. Johan Gyllenstierna til Carlshamn.

7. Förnam man, at de Munsterske auxiliar troppar, som skulle gå til Danmark, wore uphådade och hade begynt marchera. At de wärfwade, som woro under Lifländske Armeen, wore intet mycket ståndaktige at förlåta sig uppå. At Öfwersten Ribinski hade wist ringa conduite uti sin tjenst, och än mindre skickelighet uti sit lefwerne, derföre han ock aldeles wardt casserad.

9. Otto Lindenow wardt arresterad i Malmö, för den correspondence han hade hållit med de Danske.

10. Förmäler det Nürnbergiske Diarium, at Hans Kgl. Maj:t haswer förmedelst en Trompetare fordrat up Christianstads

[illegible] fästning, men [illegible] hafwer [illegible] sin Trumpet ut-blåst de tidender til Tyskland.

12. Dödde Biskopen Doctor Jöns Terserus uti Sö-derköping.

15. Berättar samma Diarium at Christianstad blef å-ter hårdeligen attaquerad både til lands och watn, men ho kunde afwärja at hela staden alarmerades, och inbillade sig at det stormades på alla orter, när man dock intet ämnade kom-ma dem närmare än til Beckholmen; ty Hans Kongl Maj:t wiste wäl, at om man kunde hålla dem inne, så skulle man snart nog komma in til dem, hafwandes alsingen lust til at fäkta med staden, utan med dem som wille secundera staden.

18. Blef en Skånsk Adelsman Lage Beck utaf snapp-hanerne förd ifrån Alunbruket til Landscrona, och dädan til Kjöpenhamn.

19. Wore åtskillige partier ute at jaga efter de blodtor-stige skogsdjuren, snapphanarne. Förnämligen hafwer Qwarter-mästare-Lieutenanten Kraft funnit en *bande* utaf dem och sku-tit neder 6, men en gaf honom sit banesår med 2 kulor, så at han strax dödde deraf. För det och andra sådana mord skul blef den Soknen Örkened afbränd, men alle bönderne med hustrur och barn woro långt förrymde til skogs.

22. Drog Gyllenlöw sit folk tilsammans wid Uddewal-la, och fants hafwa 14000 man.

26. Kom Fältmarskalk Hr. Ascheberg tilbaka, efter han på 14 dagars tid hade warit i Giötheborg och beföst de sa-na. Samma dag kom Hr. Hindric Horn til Hans Kongl. Maj:t uti Ljungby.

27. Hafwer Öfwerst-Lieutenanten Rhebinder tagit 36 [illegible]-far, som gingo ut [illegible] utom för Christianstad samt 4 solda-

M

Sw. Bibl. D. 5, A. 12.

[illegible] fullbordat sin långlige intention, och attaquerte Engelholms skants, hwilket skedde wäl med många ceremonier, men utmål icke aldeles med de samma som Avisorne innehålla; ty Ryttmästaren Swen Brock förlopp eller förlåt intet bemälte skants, den han war satt til at förswara, utan när han förnam 2 General Majorer Rantzow och Merheim komma med 600 hästar samt en stor hop Dragoner, och kan hända några snapphanar, då gick han Ryttmästaren Brock ur skantsen ock ut på fältet, och slogs tappert med fienden så länge han hade en man, in til han omsider uti största extremitet måtte giswa sig fången, men emedan han hade tilförene satt eld uti bryggan, så måtte Engelholms borgare taga sina portar och hwad de funno, och dermed broa för de Danske, hwilka på det sättet tackade dem derföre at de satte eld på hela staden, och lemnade intet annat efter sig, än elände, gråt och klagan.

Majus.

Den 3:dje förnam man utaf Gazetterne, at några mordbrännare hade åter låtit sig finna uti Riga, ämnandes fulfölja samma fördömelige gjerning, som de andre hade begynt, och aldeles ödelägga hwad som utaf förra branden lemnat war. Samma Gudsförgätne boswar sade sig wara födde i Tyskland och merendels alle uti Nürnberg. At Konungen i Frankrike hade uti Nimwegen låtit präsentera de conditioner, at han wille cedera Mastricht, hela Sicilien och Lottringen äswenwål (undantagit Nanci), så framt Freden kunde bliswa sluten til d. 10 Maij, men så framt det förslag ej bleswe strax accepterat, wille han sedan hwarken höra af någon fred, ej eller unna wederbörandom de tilbudne conditioner, hwarutpå högstbemelte Konung hade redan giswit ordres, at hans folk qvitterade hela Sicilien och Messina, så at Gouverneuren Monf. de Feuillade redan uti Martio hade evacuerat desslikes

Sil-

[illegible] och [illegible] och
til Toulon. [illegible] gjordt [illegible] til Di
d'Amalfi.

5. Försökte Gyllenlöw at sätta något folk på Lisingen, men detsamma blef afslagit, och tilbaka drifwit, efter Riks-Amiralen hade låtit ditföra några Canoner och annat som behöfdes til defension.

7. Kom Grefwe Wittenberg til Hans Kongl. Maj:t, efter han hade uti en angelägen Commission tilbragt merendels hela wintern.

8. Hafwer et Danskt partie gjordt en excursion ifrån Landscrona til Borreby, hwarest en Capitain med några Knecktar och Dragoner låg til at hålla den districten uti lydno emot Hans Kgl. Maj:t; men emedan den samma böd til at wärja sig och sin post redeligen, och de Danske sågo intet med magt kunna uträtta, inkastade de så många granater, och satte eld uti Ladugården, at Capitainen nödgades gifwa sig och huset uti deras wåld, dock sades at han och hans knecktar hade sökt at hämnas sit fångelse med åtskillige Officerares och gemenes död.

9. Kommo Öfwersten Ramswerd, Krus och Lindhielm med sine tråppar til Högqwarteret.

13. Sände Konungen i Danmark 18 skepp uti Wästersiön, at de skulle föra några tusende Ryttare til Gyllenlöws Armee uti Norrige, men af motwäder och storm blefwo de ej allenast skingrade och drefne tilbaka uti Öresund, utan ock förminskade; ty utaf de farkostar, som förde folket blefwo 2:ne sönderslagne wid Kullen, några lupo på grund wid Halmstad och et stranvade wid Warberg, af hwilket wåra fingo en Ryttmästare och 3 Ryttare fångne.

16. Hafwa Ostendiske och andra Kapare, som hade sit rendevous wid Gottland, wågat sig bort under Revel och der borttogo några Svenska [illegible]

[illegible] Skåndet, [illegible]

24. War Hans Kongl. Maj:t uti Åhus, at bese Sôlvre Skants och andre avenuer.

26. Hafwa de Danske fattat posto på Hisingen, och sedermera giordt et ganska stort arbete och owanlige starke Batterier på berget Fontin, deraf Gyllenlöw ifrån [illegible] lät canonera på Bohus Slott. I desse dagar lät det Danske Comissariatet och Knut Tott uti Konungens namn af Danmark utgå margfallige Placater, at alle inbyggare uti Skåne, Adel, Präster, Borgare och Bönder skulle med all sin egendom flytta in på Seland, hwarest dem all dusselig commoditet skulle öpnas och uplåtas. Men de, som den erbudne nåden ej nyttja och det Konungslign Budet intet lyda wille, hotades med skiöfling, brand, fängelse och döden, hwaruppå många Präster öfwergåfwo Embete och Församlingar, många Bönder lupo ifrån hus och gård och de samteligit gingo ifrån sin ed och åra och foro til Seland.

28. War Major Schat på partie med 80 hästar och tilkade et fiendteligit partie 600 hästar starkt, med hwilket han länge och tapperi chargerade, miste sulter 7 af sine, men fick 3 af fiendens Ryttare fångne.

30. Hafwa de Danske attaqverat Knutstorp, på hwilken gård en liten garnizon låg til at infordra contribution utaf winterqwarteren.

Julius.

Den 1 gick Öfwersten Börstel in uti Fästningen Bohus med et Compagnie gode knechtar, til at secundera Öfwerste-Lieutenanten Frölich.

[illegible] Hafwer Biskopen af Münster genom sin Öfwerste Klenter tagit Fästningen Rhede ifrån Grefwen af Lippe.

Dito

[illegible]

4. Berättades at Turkarne hade intagit staden Czehrin, och ämnade belägra Kiow, hwilket uti Ryßland förorsakade en stor consternation.

5. Lät Amiral Juel sätta en hop folk i land wid Ystad, och aldeles utplundra hela staden med en gruswelig wåldsamhet och obarmhertighet, oaktat at många förut gåfwo brandskatt, och flyttade en del af sine meubler ut på Danske flottan, hwilket alt ursäktades dermed, at man wille ruinera och utkomma et Swenskt proviant-hus.

10. Reste Hr. Hindric Horn ifrån Hans Kongl. Maj:t til Stockholm. Dito hade Gyllenlöw planterat 16 swåre stycken på bemälte berg Fontin, med hwilka han grusweligen sköt, låtandes en dag inkasta 150 stora granater, så at merendels alle hwalf på hela Slottet bleswo bräckte eller sönderslagne. I de följande dagar kommo träpparne efter handen ut Swerige, dem Hans Kongl. Maj:t med stor impatience hade så länge måst förbida.

20. Rykte Hans Kongl. Maj:t ur qwarteren och gick i fält med sin Armee, hållandes General Rendevous emellan Fjelkinge och Nosaby, så at de uti Christianstad kunde lätteligen se hela fronten; men Armeen hade nappast begynt marchera, förän Snapphanarne föllo in uti Sylwitsborg och röfwade bort de Post-brefwen som skulle til Stockholm.

21. Hafwer Hans Kongl. Maj:t låtit upkasta en skants utan för Christianstad, på det ingen den ringaste passage måste lämnas öppen för fienden, men efter några valeureuse Officerare wille betäcka de gemene knecktar, som skulle sätta spaden i jorden, då bleswo Capitain Fersen och Lode med några få soldater ihjälskutne.

22. Slog man läger wid Kiöpinge, efter Hans Kongl. Maj:t ej wille fatigera Armeen med någon marche uti den stora hettan. Dito förde Konungen i Danmark sin Armee ut Landscrona på Rönneberga högar, hafwandes (såsom öfwerlöpare berättade) 5150 man af infödde Danske, och 3600 af främmande auxiliar folk samt 22 fältstycken.

23. Blef den lilla garnisonen på Knutstorp twingat til at gifwa sig uti de Danskes discretion. Dito wardt berättat at Öfwerste Lieut. Edinton, då han wille öfwer älfwen fara ifrån Giötheborg til Bohus, war på watnet skuten af de Danske och sedermera af blessuren död.

26. Förnam man at Konungen i Danmark war rest til Köpenhamn, til at taga emot de träppar, som förwäntades ifrån Luneburg och Heßen, och mediertid hade Arensdorf belägrat Helsingborg.

28. Försökte Gyllenlöw en storm för Bohus, men blef tappert afslagen och miste mycket folk.

30. Bröt Hans Kongl. Maj:t up ifrån Kiöpinge, ämnandes attaqvera de Danske för Helsingborg och gifwa dem et annat divertissement, men i marchen fick man de oförmodelige tidender, at Commendanten Carl Gård hade redan gifwit Fästningen i fiendens händer, förledd och bedragen utaf en falsk ordre, såsom skulle Hans Kongl. Maj:t hafwa densamma skrifwit, och befalt at han ej skulle afwänta någon extremitet, utan i tid accordera, så framt han blefwe hårt angripen, hwilken finte äfwenwäl war brukat uti förre Danske feigden, ty då sändes en ordre til Gen. Adjutanten Mickel, såsom skrifwen af Fältmarskalken och PfaltsGrefwen af Sultzbach, i hwilken honom befaltes föra Swenska träpparne bort ifrån Fyen och sänka de stora prämarna; hwilket när han utaf en blind hörsamhet giordt hade, då fick fienden et beqwämt tilfälle til at giöra Descenten på Fyen, och hålla Drabbningen wid Nyborg. Samma lätt-trohet beworkte bemälte Öf-

werst

wrda Soldater at quittera Fästningen Helsingborg, låtandes sin garnison til Kongl. Maj:ts Armee wid Hälsinge bro. Medan Potentaterne således agerade i fält, då giorde Ambassadeurer uti Nimwegen sit bästa, hwar och en på sin Principals wägnar, enkannerligen de Danske och Brandeburgiske, som med många protestationer sökte til at hindra den Fredstractat, som redan war begynt emellan Kejsaren, Frankrike, Holland &c.

Julius.

Den 1. satte Hans Kongl. Maj:t sin Armee wid Hörby.

2. Förnam man, at de Danske med et starkt partie hade öfwerrumplat en liten Skantz wid Harstwads bro och bemägtigat sig det passet. Ditt hafwer den Danske flottan sökt at få et af wåra skepp, som låg för Rönneby, men Commendanten satte sig i försvar. Amiralen Juel fordrade och 4000 Riksdaler til brandskatt utaf Borgarne i Rönneby, men de ursäktade sig för det tilbud.

3. Lät Hans Kongl. Maj:t formera et skiönt och beqwämligit läger för Christianstad wid Lillö, wäntande om någre wille komma til at undsätta staden.

4. Kom Secreteraren Swanhielm ifrån Engeland, dit han straxt efter Riksdagen förrest war. I deße dagar hörde man, at Gyllenlöw hade låtit inkasta 24000 bomber och granater uti Bohus, somlige af den storhet, at de wägde 4 a 500 pund, och war 3 alnar uti circumferencen.

7. Gick Gen. Major Wittenberg med några Esquadroner ifrån lägret til at secundera Bohus. Ditto bleft et alfwarsamt Placat utgifwit öfwer hela lägret, at inge lösa konor skulle lidas der, ej heller något obilligt kiöp drifwas af Marketentarne. Item, at all plundring och öfwerwåld skulle wid lifsstraff wara förbudit.

8. Haf-

8. Hafwa Hans Kongl. Maj:t sielf, [illegible] at några Ryttare förfölgde några får, [illegible] fatt och fördt honom fram til Generaleine, [illegible] hålla Ståndrätt öfwer honom, at han skulle hänga, hwilket ock strax skiedde, och 8 andre Ryttare, som woro i lika måtto brotslige, lupo gatelopp.

11. Höllo några af Kongl. Maj:ts Officerare en blodig skärmytsel med de Danska under Christianstad, och skuto neder en Lieutenant, blesserade 2 Fändrickar och 8 a 10 gemene, men af wåre blefwo ej mer än 2 knecktar skadde.

14. Blef et Danskt Placat uplåst i Skåne på de flåste Predikstolar, uti hwilket med många swåra hotelser förbödz, at ingen skulle inbärga [illegible] med, på det landet således måtte blifwa öde, och Hans Kongl. Maj:t ej längre med någon Armee kunna subsistera der. Dito berättades at 33 Danske Orlogsskepp lågo för Wittow med 15 Brännare, 5 stora och 20 små Proviants-skepp, förutan 23 som lågo wid Hidensee. Dito kommo de [illegible] tidender, at freden war merendels sluten emellan Swerige, Frankrike och Holland, jämwäl ock at Duc de Crequi och Mons. de Choiseul hade slagit 6000 af de allierade, som skulle secundera Rheinfelden, så at samma stad ej hade widare secours at wänta.

15. Rymde en af Generalernes tjenare til de Danske och berättade för Konungen i Danmark hela wårt lägers tilstånd, för hwilket man refererade, at honom war gifwit en stor föräring. Snaphanarne, som ej fingo den rang de wille, giorde sig et särskilt läger wid Fjelckestad uti kjärr och moraß, och skantsade omkring sig.

16. Wardt berättadt at Danske flottan hade uti den långwarige stormen lidit någon affaknad och skada, åtminstone lappat den dessein at få något byte uti Stralsunds hamn. I lika måtto kommo tidender at Antwerpen hade gifwit sig uti

Konun-

Konungens wäld af Frankrike. Dito syntes 45 Danske skepp och farkostar. utan för Åhus.

19. Gingo de samma längre up til Blekingen.

20. War Ryttmästar Pahl ute på partie med 50 hästar, men blef af några Bönder förrådd, och af et starkt fiendteligit partie öfwerfallen wid Tummerup, så at han led någon skada. Dito satte de Danske några 100:de Man i land emellan Toßeberga och Landö, men Hr. Axel Wachtmeister, som oförtöfwat commenderades dit med något manskap, jagade dem öfwer hals och hufwud utaf landet, dock blefwo nästan 200 qwar, som fingo sit twillorum der, desutan blefwe 8 gemene fångar och 2 Lieutenanter. Förnam man, at mordbrännare hade åter gjordt stor skada uti förstaden af Riga och 2 eller 3 gator afbrändt.

21. Hafwa de Danske åter gjordt landgång, och sökt at bemägtiga sig Paßet wid Mörrum, begynnandes der förskansa sig; men en Major benämd Bengt Månßon, som förde 200 Smålänningar, kjörde dem strax ifrån deras fattade post, fargade och drap en stor dél af dem.

23. Kom Konungen i Danmark, som några dagar hade stått wid Möllery, men dock genom sin lösen och andra signaler låtit förtrösta sin Garnison, at han skulle snart komma och undsättja omsider fram til Önestad, och så oförmodelig, at hans Förtråppar wore ganska när wåre förwakter, innan man blef det warse; men H. Kgl. Maj:t utaf wanlig försiktighet och des stora conduite, kunde wäl judicera at fienden så skyndade och med ogemen tysthet hade marcherat, på det han måtte oförmärkt winna en avantageux högd, af hwilken han hade kunnat incommodera hela wårt läger. Dock omskjönt tiden war kort, låt likwäl Hans Kongl. Maj:t först hålla ordinarie Bön, och sedan i egen person förde några sine tråppar på bemälte högd, anticiperandes således den stora fördel, af hwilken fien-

ken hade tänkt til at betjena sig, förbeinstuk och besamma stulsade, så snart han märkte hans hopp och anslag wara honom afskurit. Men innan morgonen hade Hans Kgl. Maj:t låtit på högden upkasta Skantsar och Batterier, och dem med Stycken så besättja, at den som förbi wille måste mißerligen [illegible] med lifwet.

23. Hafwa Snapphanarne upbrändt Marje-bro och sedan flytt til Pukewik, menandes sig aldeles wilja igenstänga wägen och passagen til Swerige. Samma dag blef Carl Gärd, fördy han hade öfwergifwit Helsingborg, dömder utaf General KrigsRätten ifrån sin tienst och derjämte owärdig til at få någon annan, förän som han med någon särdeles manlig gjerning och trohets tecken hafwer Hans Kgl. M:ts nåd mercterat.

24. Gjorde Hr Ramswerd et partie eller excursion nästan in i fiendens låger, tagandes åtskilliga fångar, de der med manlig wältalighet bekände, at Danske Armeen wore 10000 Man stark, och jemte Konungen sielf commenderades af deße Generaler, Arensdorf, Wedel, Lewitzow, Baudiß, Metheim, Saint Paul, Holck RosenCrantz, Rantzow, Duc de Croy, derjemte berättade samma fångar, at bem:te Armee stod emillan Önestad och Winslöf ganska tätt rangerad uti en skog.

25. War Hr. Axel Wachtmeister åter borta wid Landö och kjörde de Danske utu deras retrenchement, som de för sig upkastat hade.

26. Blef Gyllenlöws folk drifwit ifrån Hisingen.

27. Kommo många öfwerlöpare utu Danska lägret och continuerade nästan hwar dag, så at många dagar kommo 20 a 25 personer.

28. Blef Ryttmästar Goos fången och hans lilla partie ruinerad utaf några starka fiendtlige tropper, som stode förtäckte wid Wram.

29. Kom en Bonde in uti Kongl. Maj:ts Läger, utsänd af de Danske til espionera, och besynnerlig til afräkna alle E-

stan-

standarter och Fanor, hwilket han ock gjorde, men när han kom tilbaka til de Danske, nämde han en så stor summa at de fasade, emedan han ock hade räknat alle Qwarter-Fanor in med de andre, ty måtte han andra resan åstad och gjöra en riktigare calculation, men då kom han sielf i debet, så at man subtraherade huswudet ifrån honom. I lika måtto wardt en annan Espion utsänd af Christianstad, at han igenom Hans Kongl. Maj:ts läger skulle smyga in i de Danskes, och gifwa Konungen i Danmark berättelse om stadens slätta tilstånd, samt undsättningens ofördröjelige nödwändighet. Men densamma blef också fasttagen och på Dammen för Christianstad steglader, wisandes således sine Principaler, at han hade fått laga förfall på sin resa.

30. Reste Konungen i Danmark ifrån sin Armee til Köpenhamn. Dito brände de Danske up Skeparslöf och Ferlöf; ehurwäl det war i de dagar sådan hetta, at man wäl utan så stor eld kunde behjelpa sig.

Augustus.

Den 1. Hafwa de Danske landstigit uti Carlshamn och uti största hast och furie satt eld på staden, utaf hwilken näppelig något hade blifwit lemnat, så framt Hr. Johan Gyllenstierna hade ej så hastigt kommit in med något folk, och jagat de Danske somlige i sjön, somlige i skeppen; dock blefwe ungefär 200 qwar på landet, som finge der sin begrafning.

2. Hafwer Riks-Amiralen genom Guds bistånd och sine tråppars lyckelige transport öfwer Elfwen, gjordt Bohus en tidig och högnödig undsättning, och jagat Gyllenlöw med dess Armee, som skattades på 11000 Man, ifrån dess widlyftige wärk alt in til Uddewalla.

3. Talade Hr. Axel Wachtmeister med Gouverneuren uti Christianstad och förnam honom wara benägen til accordera.

 4. Ite-

4. Itererades samtalet emellan Herr Wachtmeister och Gouverneuren, och accordet war beslutit och ratificerat på Kgl. Maj:ts wägnar af Fältmarskalk. Aschenberg, Hr. Axel Wachtmeister och Åke Kålamb, på de Danskes sida af Gouverneuren von Osten, Öfwerste Andreas Fuks, och Öfwerste Lieut. Puttkamer. Samma afton marcherade några af wåra knektar in i staden och intogo der en post. Om natten rykte den Danske Armeen up och uti största stillhet marcherade tilbaka til Möllery, men så hastigt, at Bönderne kunde märka det de hade brottom.

5. Gick Danske Garnisonen utu Christianstad och Gouverneuren von Osten hade den nåden, at honom tilstaddes kyssa Kgl. Maj:ts hand. Under hans commando följde honom 3 Öfwerstar, Fuks, Knoblauch och Nymphius, 9 Öfwerste-Lieutenanter, 14 Majorer, 1100 Knektar och Ryttare, hwilka woro öfwerblifne utaf 4300, som der inne legat hade. De samme fingo med sig 2 Stycken, 15 Faner, 8 Dragon-Faner och 2 Standarter, hwilket alt convojerades til Helsingborg af Öfwerste Lieuten. Pahl. I Fästningen war lemnat 8000 styckekulor. 350 Centener Krut, 2000 Handgranater, 300 bundt Lunta. Dito hafwa Snapphanarne upbrändt hela Norje By. Dito hafwa några af wåre Braves förföljt fienden, och stutit några neder, men efter somlige engagerade sig för wida med de slutne tråppar, blef Baron Nils Gripenhielm och Major Unger fångne utaf dem.

7. Kom Hr. Johan Gyllenstierna och den Franska Ambassadeuren ifrån Blekingen.

8. Kommo tidender, at Hr. Generalen Carl Sparre hade gjordt et infall uti Norrige, och ruinerat de Danskes Koppargrufwa Rörähs. Dito hafwer Öfwersten Treffenfelth med 500 a 700 Brandenburger gjordt et oförmodeligit infall om nattetid uti förstaden för Stralsund och fått några fångar, men flere kor och oxar med sig dädan.

9. Et-

9. Sedan alt war wäl förordnat med Christianstad, des besättning och Politie, bröt Hans Kongl. Maj:t up med sit Läger och marcherade åt Hörby.

12. Lät de Danske sättja eld på Lund, som mer än halfwa delen förbrände, deslikes handterade de några Herregårdar, Slyinge, Erikshölm, Ousby, Hörby etc. Berättades at General Arensdorf war råkad uti onåd hos Konungen i Danmark, och skulle ställas för rätta.

14. Blefwo åter några Danske Placat upläste på Predikstolarne i Skåne, derföre Hr. Gen. Lieutenant Sperling lät inhämta några Präster uti Malmö.

16. Kom Konungen i Danmark tilbaka til Helsingborg med 16 Compagnie Fotfolk, som woro sände ifrån Hessen.

18 War Öfwerste Welling på partie, och ibland andra förde han 17 Snapphanar fångne med sig tilbaka.

19. War Ryttmästar Hummer ute och ödelade 6 utaf samma slaget.

20. Kom Öfwerste Zelow och Edward Horn med sit folk tilbaka ifrån Götheborg.

21. Blefwo ungefär 20 utaf Kongl Maj:ts Ryttare, utaf Snapphaner dels ihjälskutne, dels fångne, ibland hwilka woro några wäl munterade utaf Lif-Compagniet.

24. Hafwa Snapphanarne upbrändt Ladugården på Ljungby, der Hans Kongl. Maj:t hade haft sit Högqwarter.

26. Hafwer Hans Kongl. Maj:t låtit sin Armee sättja sig wid Norra Wedinge, på hwilken ort och rundt omkring man befan, at alle Byar wore merendels ödelagde, och de Bönder som qware woro bodde uti Kyrkjorne eller på Kyrkjogårdar.

30. Kom Ryttmästare Goos tilbaka ifrån Köpenhamn utur sit fängelse.

September.

Den 2. Kom Gripenhielm tilbaka ifrån Köpenhamn, hafwandes med sig Frids-Artiklarne emellan Frankrike och Holland slutne och uprättade. Dito hafwer Gen. Major Schönleben, Öfwersten Erik Soop och Gen. Auditeuren Buschow uppå Beltebergs gård hast conference med Gen. Major Lehndorf, Öfwerste Baß och Gen. Auditeuren Mejer om Cartellet och fångarnes ranson.

3. Gjorde Öfwerste Ramswerd et partie inunder Landskrona, bragte 14 fångar och ungefär 100 de st. boskap med sig tilbaka. Samma dag blef Gen. Major Merheims Ordres intercíperade, uti hwilka han hade befolt, at Snapphanarne skulle sköfla, bränna och förhärja hela Malmös Län. Fick man tidender, at Konungen i Danmark tillika med Chur-Förstien af Brandeburg, efter deras project som de hade gjordt sig emellan, hade å nyo attaquerat Rügen och bemägtigat sig både Landet och Skansen Ny Vehr, efter Tyske Garnisonen revolterade emot Commendanten Klinckow.

5. Skref Hr. Fältmarskalken Königsmark til Magistraten uti Stralsund, och förmanade densamma tillika med Borgeskapet til trohet och samhällighet.

6. Och alla de följande dagar kommo margfalliga öfwerlöpare utu Landskrona, ej allenast gemene utan ock Officerare.

9 10. följ. Hafwa Öfwerstarne Hr. Ramswerd och Hr. Welling samt Ryttmästar Hummer bragt in många fångar.

18. Hafwer Konungen i Danmark signalerat sin Succeß uppå Rügen med 3000 skott uti Köpenhamn, Croneborg och Landskrona. Dito berättades at Biskopen uti Munster Bernhard von Gahlen war död.

14. Kom Hr. Bengt Skytte til Malmö och reste derifrån til Swerige.

17. 18. Wore åtskillige wåre partier ute på Execution, och

och samlade någon boskap för den Contribution och Qwarters-penningarne, hwilka Bönderne ej hade welat utgjöra.

18. Skref ChurFörsten i Brandeburg til Stralsundarne och upfordrade staden, loswandes store Privilegier om de det wille, men hotandes med åtskillige hårde attaquer, så framt de det förwägrade.

30. Kom RiksMarskalken til Kongl. Maj:t.

October.

Den 3. Bröt H. Kgl. Maj:t up ifrån Norra Wedinge, rumerade Lägret och gick på åtskillige wägar uti sina aßignerade winterqwarter.

6. Hafwa Stralsundarne swarat ChurFörsten och afslagit hans begäran. Samma dag skref ock Grefwe Königsmark honom til och begärade, at han skulle agera som en Soldat, angripa Fästningen och Garnisonen, men skona Kyrkor och andra hus för eld och brand.

8. Swarade ChurFörsten deruppå igen, och gaf nog tilkänna hwad han hade i sinnet med staden. Och aldenstund han strax fattade Posto på Dänholmen och gjorde sine Batterier färdige, begynte han den

10. At canonera på staden med hela och halfwa Cartouer och inkasta bomber och fyrkulor utur owanligt stora Mörsare, hwilket ej hade warat en tima, förän man på åtskillige orter såg elden wara uti staden itänd, den ock så tiltog, at när det dagades stod halfwa staden i brand.

11. Tykte Brandeburgarne af de sågo hwita Fanor utur Stralsunds torn uthängde, låtandes derföre genom en Tambour fråga om man begärade accord, men efter dertil swarades Nej, begynte ChurFörsten åter låta canonera så grufweligen, at elden spridde sig mycket widare omkring. Hwarutaf Hr. Grefwe Königsmark lät bewekа sig til at consentera,

det

det twänne utaf staden Deputerade måtte fara ut til ChurFörsten och begära stillestånd, emedan man kunde gifwa H. Kgl. Maj:t en underdånig Relation om stadens elände, men det wille ChurFörsten ingalunda bewilja, utan continuerade den

12. Ifrån klockan 2 eftermiddagen med så förskräckeligit skjutande, at alla kornhus, brygg- och bakhus worde uti aska lagde och hela staden stod uti ljusan låga innan kl. war 5 om aftonen; fördenskul låt Grefwe Königsmark sig af inwånarnes många och inständiga Remonstrationer disponeras til at ingå et accord; hwilket blef den

15. Beslutit och underskrifwit af ChurFörsten uti Lådershagen.

16. Sedan Kgl. Maj:ts Lifregemente och andre tråppar wore igenom de osäkre röfware-wägar och Snapphanernes embuscader wäl passerade, och HofStaten igenom Hör, Wislby, Ignaberga och Winslöf woro convojerade, kom Hans Kongl. Maj:t den

22. Til Ljungby.

20. Höll ChurFörsten i Brandeburg sit intåg uti Stralsund, hwarest Superintendenten Doctor Bernhard Gosman beneventerade honom med en så behagelig Predikan, at ChurFörsten förärade honom 100 Riksdaler til en nåds och nöjes försäkring. Efter Predikan war ChurFörsten förd på Rådhuset uti en stor Sal, der hans GeheimeRåd Hr. von Gladenbeck förmante Magistraten til ed och trohet, hwaruppå Stads-Syndicus swarade, och bem:te Magistrat sedan aflade eden. Så snart det war skedt, gick ChurFörsten och stälte sig uti et fönster ut til torget, på hwilket alt Borgerskapet församlat stod, giörandes jemwäl sin ed, sedan Hr. Gladenbeck hade hållit en Oration. Efter sådant war förrättat, blef ChurFörsten tracterad på et stort wärdshus, och de trenne Stralsunds Borgmästare sutto wid hans bord.

25. Bröt ChurFörsten up med sin Armee ifrån Stralsund. Och

26. Sale

28. Efter den samma omkring Greifswald, flekt tog han sitt Hög Qwarter på Wrangelsburg och lät Fältmarskalk Dörfling blifwa uti Eldena.

Dito kom Hr. Riks-Stallmästaren Sten Bielke, Hr. Jöran Gyllenstierna, Ehrenschiöld, Lindhielm, Tigerhielm, och Cronhielm til Hans Kongl. Maj:t.

30. Reste Riksmarskalken från Ljungby til Stockholm igen.

31. Höll den Holländske Residenten Rumpf en Festin uti Stockholm, til et frögde tecken öfwer Freden, som emellan Frankrike och Holland sluten war.

November.

Den 1. Hade man utaf Gazetterne den berättelsen, 1. at Lifländske Armeen under Hr. Hindric Horns Commando war gången öfwer Dünen. 2. At Turken hade gjordt et stort nederlag på Ryssarne, och slingrat hela Ryska Armeen, som Romadanowski förde.

3. At Caprar wågade sig up uti Ålands haf, och gjorde allestädes Sjöfarten osäker.

4. At Åbo war merendels fördersfwat genom Eldswåda, som hade lagt några hundrade hus uti aska.

5. At Friden emellan Käjsaren och Frankrike skulle underskrifwas den 11. Novembris.

6. At Conspirationen uti Engelland yppades mer och mer.

Den 5. Sedan ChurFörsten hade en och annan gång opfordrat Staden Greifswald, men ej fått utaf Commendanten Witting sådant Swar, som honom behagade, begynte han beskiuta samma Stad, och låta kasta Eld in, som strax fångde op i några hus; Fördenskul sände Commendanten ut en Trummeslagare om morgonen bittida och lät bedia, at Prästerskapet måtte

D   må-

[illegible] wåre Städer och tala med ChurFörsten; men [illegible] fö-
wägrade sådant alldeles och continuerade med Eld och Skott [illegible]
återwändo och skonsmål in til klock. 12. emot middagen, då Com-
mendanten åter utsände en Tambour och gaf tilkänna, at han wil-
le accordera; hwar uppå Gisslare straxt wordo å båda sidor
utgifne och accordet slutet och underskrifwit den 7. på Wran-
gelsburg.

Kom Baron Bidal ifrån Pommern med något annat Folk, berättandes huru Stralsund wore öfwergångit och huru beklägelig skada och ruin den Staden war råkat uti, så at 1800 hus woro opbrända, hwilka tillika med Gods och Egendom, som deruti warit, skattades til många Tunnor Guld.

8. Kom Amtsmanen Hans Wachemeister til Hans Kongl. Maj:t samt med några andre utaf Amiralitets Staten.

10. Syntes 15. Danska Skepp, som kryssade [illegible] Åhus, twifwelsutan wäntandes på det Pommerska Folket, som skulle öfwerkomma.

Dito höll ChurFörsten sit intog uti Greifswald, hwarest en af Professorerne beneventerade honom med en Oration och de andre Inbyggare hyllade honom förmedelst offentlig ed. Och efter ChurFörsten mente sig då wara Herre öfwer hela Pommern, sände han 6. Regementer ifrån sig til Preußen emot Lifländiske Armeen.

Dito hafwa de Brandenburgiske Plenipotentiarii inlagt et widlyftigt Memorial uti Haag om deras Herres Interesse.

20. Låt Hr. Fältmarskalken Horn genom Commissarien Hr. Sneckenschiöld skrifwa til Inwånarne uti Preußen, at de skulle hos Armeen inställa sig och begära Sauveguarde, ty Hr. Fältmarskalken hade då Memel, Insterburg och andra orter under sin Devotion.

24. och 25. Hölle Konungen i Danmark och ChurFörsten i Brandenburg et möte och samtal uti Dobran.

Decem-

December.

Den 3. lopp iet af Hans Kongl. Maj:ts Skiepp kallat Falcken på grund wid Ahus, efter det ingen Lotsman kunde få.

4. 5. Strandade de många Fahrkostar under Bornholm, hwilka skulle föra det Pommerske Folket til Swerige, så at många sjunko tillika med det Folk, qwinnor och barn, som der uppå woro, många blefwo bärgade, men alt folket blef tagit til fånga, oansedt, at både Konungen i Danmark och ChurFörsten i Brandenburg hade med sine pass nogsamt försäkrat dem. Ibland de fångna woro 4 Öfwerstar, Hr. Claes von Schwerin, Hr. Cramer, Hr. von der Lieux och Hr. Claes von Wittwing. Eljest räknades de andre Officerare och gemene ungefär 2000, men de omkomne och fördränkte mycket flere.

8. Måtte bemälte Öfwerstar gifwa sin Revers ifrån sig, at de wille förhålla sig, såsom andre Prisonniers de guerre.

Dito. Kommo några Skutor til Carlshamn, som lyckeligen hade sluppit förbi Bornholm, med det innelastade folket ifrån Pommern, intet wetandes af de andre, som i följe hade råkat i så stor olycka.

9. Reste ChurFörsten ur Berlin, ämnandes sielf föra sin Armee uti Preussen.

13. Blefwo Hans troppar satte öfwer Weixel Strömmen, då Grefwe Carlsson war incognito der hos och observerade hela förren, men wardt sedan röjder, fången wid Nordenburg då han ämnade sig åt Danzig, och förd til Berlin.

18. Reste ChurFörsten ifrån Königsberg til Labiau, sättiandes en del af Fotfolket på wagnar, at Marchen måtte gå des fortare.

20. Gaf Grefwe Gabriel Gabrielsson Oxenstierna ifrån Köpenhamn den sorgelige berättelsen, at det Pommerske folket war strandat wid Bornholm, och han med de andre plundrad och fången.

21. Fick man weta, at Öfwersten Birow hade störtt med en Häst och brutit halsen af sig.

Medan Julehelgen stradde, passerade intet som är Notabelt, utan allenast Hans Kongl. Maj:ts stora Devotion wid Gudstjensten.

28. Hafwer Gen. Adjut:n Hörman uppå et partie, som han hade gjordt wid Landscrona, fått och inbragt 5. fångar ibland hwilka en war Gouverneuren von Osteps Cammartjenare.

ANNO 1679.

Januarius.

Af Couranterne hade man de tidender, at Försten uti Siebenbürgen ej wille unna de Ungerske Rebeller Winter-Quarteer uti sit Land. 2. At Franzoserne fördrifwade omkring Cöln, hotandes med et infall uti Cleve och Jülick, m. m. 3. At Hans Kongl. Maj:ts Armee uti Preussen hade intagit Tilsit och Rugnitz.

18. Sedan ChurFörsten uti Brandenburg hade samlat sin Armee wid Gilga, sände han Gen. Lieut. Görtze förut med et stort partie och Öfwerste Treffenfeldt med et annat, men sielf gick han den

19. Til Rukerniese. Medlertid råkade de Brandenburgiske Tråppar ihop med Lifländske Armeen, som reda war uti sin Marche och ämnade sättia sig något längre tilbaka wid Mummel, efter folket af den swåra kiölden, och de långlige Fatiguer war intet aldeles beqwämt til at fägta. Förden skull hafwa somlige Regementer lidit någon skada, hälst efter der ej war tilfälle til at leswerera någon reel Bataille, utan de måste i sielfwa Marchen fägta och förswara sig för Brandenburgarne (som woro bak efter med et lätt Cavallerie utan bagage), för Pats och andre, som woro på sidorne, för Bönder och Snapphanar, som woro rundt omkring.

Dito

Dito reste Fältmarskalken Mardefelt, Hr. Christopher Gyllenstierna, Hr. Podebusk, Stiernhök &c. ifrån Ljungby.

Dito reste Hr. Axel Wachtmeister med Secretairen Carlström til Engeland.

26. Wardt Friden emellan Käjsaren och Hans Kgl. Maj:t uti Nimwegen underskrifwen på Käjsarens wägnar af Biskopen och Hertigen af Gurck, Grefwen af Kinski och Hindric Stratman; och på Kongl. Maj:ts wägnar af Hr. Grefwe Bengt Oxenstierna och Olivecrantz.

Dito wardt Friden emellan Swerige, Frankrike och Lüneburg sluten och underskrifwen uti Zell af Comte de Rebenack, Mons. Bernstorf och Heimburg, mot hwilket alt de andre Allierade häftigt protesterade, wiljandes ingen frid hafwa, efter de hade lycka.

Februarius.

Den 1. Berättades, at Hr. Grefwe Königsmark och Danske Cancelleren Ahlefelt hade sig emellan wäxlat alfwarsamme Bref om det folk, som war strandat och sedermera fångit wid Bornholm.

Item at Chur-Försten i Brandenburg förorsakade en stor klagan och Alteration uti Stettin der med, at han syntes wilja införa en Religions ändring, emedan han satte en Calvinisk Präst Myncelius til at predika på Slottet, låt fängsla Herr Friedrich Fabricius, och förböd at de wanlige Pommerske Kyrkio bönerne skulle brukas.

5. Hafwer Ryttmäster Klingsporre gjordt et partie emot Snapphanarne, utaf hwilka han fick en deras Capitain samt några af hans Consorter, och derjemte en af Wedels tjenare.

Kom den Lifländske Armeen in på gränsen igen, sedan den hade haft en och annan rencontre med Brandenburgiske Gen: Major Schöning och des utan af Littower och Samogiter förspordt mycken widrighet.

11. Fördes 10. Snapphanar til Malmöhuus och wore rest de plågade Bönnas och rättas, ibland de samma war en Capitain född wid Cimbarshamn och en annan, som war reda död af Blessurer.

12. Infördes 7. Snapphanar ibland hwilka war en Lieut. född i Gutskow, som bekände sig hafwa mördat 2. Personer och gifwit 11. Qwarter; desse wore fångne utaf Rittmäster Pehr Ohls Son.

15. Kom Hr. Landshöfdingen Reutercrantz, Amiralen Horn och Grefwe Oxenstierna til Hans Kongl. Maj:t.

22. Hafwa de Allierade, efter de såge deras partie efter hand den minskas, omsider bewillat det Mediatoren Jenkins tilförene hade begiärdt, nemlig et Stilleständ och Wapnehwila, hwilken Declaration underskrefs i Nimwegen af Just Höeg och Simon Perkum, Blaespil och von Mühlen.

21. Dödde Grefwe Wittenberg uti Riga utaf Meslingen, och Öfwerste Anrep af sine Blessurer uti fängelset.

23. Kom Secreteraren Cantersten ifrån Nimwegen med Käjserl:e Frids Instrumentet.

Martius.

Den 2. berättades, at några förnäme Officerare hade tagit Afsked ifrån Danmark. 2. At Duc de Yorck hade måst wika ut ur Engeland, för den stora Conspiration skull och retirera sig til Holland. 3. At de Danska begynte skiöfla och bränna på Dahl.

3. Kom Hr. Axel Sparre til Hans Kongl. Maj:t på Ljungby.

9. Begynte Hans Kongl. Maj:t befinna sig något opaßlig.

10. Tog siukdomen således til, at Hs. Kongl. Maj:t måtte blifwa wid Sängen.

13. Hade en hetig och maligne Feber fått sådan öfwerhand, at Hans Kongl. Maj:ts Natur, som eljest war infatigable,

wardt

[illegible] och efter [illegible] [illegible] ofbermögen til at länge uthärda Siukdomens swårhet; förden skull alle woro försagde, klenmodige och i högsta måttan ångslige, så när som Hans Kongl. Maj:t sielf, som då förnemligen wiste, det man eljest ofta hade sedt, huru litet Hans Kongl. Maj:t fruchtade för döden, och huru wäl han war [illegible] med Gud.

15. Begynte hettan något remittera och Siukdomen sig [illegible] uti Tertian Feber.

17. Reste Hr. Axel Sparre bort til Stockholm igen.

21. Kom Hennes Maj:t Enke-Drottningen til Ekesiö.

24. Sände Hennes Maj:t Hr. Carl Gyllenstierna til Hög-qwarteret at förnimma Hans Kongl. Maj:ts tilstånd.

Dito woro de tidender redan komne til Köpenhamn, at Hans Kongl. Maj:t war död, i hwilken tro både de Danske och andre länge continuerade.

Aprilis.

Den 1. blef et litet Stillestånd utblåst, som skulle wara 3. weckor.

8. Kom en Hofjunkare Wingstierna ifrån Hans Kongl. Maj:ts Ambassadeurer uti Nimwegen.

9. Kom Secretairen Westphal ifrån Hr. Grefwe Bengt Oxenstierna med den raport, at Freden war ock sluten med Biskopen af Münster.

10. Sades Grefwe Anton *) wara rest ifrån Danmark til Frankrike, såsom Ambassadeur Extraordinaire.

13. Reste Hr. Canterstein bort igen med Freds ratificationen.

21. Ginge några Danske Skiepp uti Belt.

24. Förspordes at Hans Excell. Sparre **) war död.

26. Giorde de Danske en Excursion til Ystad, och i de Häradet der omkring fordrades Contribution och Brandskatt.

29. [illegible]

*) [illegible] Riks Grefwe af Altenburg och Kongl. Dansk Geh. Råd och Gouverneur i Oldenburg.

**) Baron Axel Sparre, Riks Råd och Öfwer Ståthållare i Stockholm.

[illegible] Reste Hr. Nils Bielke ifrån Ljungby til Stockholm, hvadan han skyndeligast skulle gifwa sig til Paris, såsom Ambassadeur.

Dito kommo tidender, at Hr. Eric Fleming war död i Stockholm.

Majus.

Den 1. Förnam man utaf Gazetterne. 1. At Stilleståndet war prolongerat emellan Frankrike och Chur-Brandenburg ifrån den 1. til den 15. Maj, för hwilket ChurFörsten hade cederat Lipstad och Wesel. 2. At Riksdagen war ändad uti Regensburg. 3. At Parlamentet hade öfwertalt Konungen i Engeland til at wälja sig et nytt GeheimeRåd och cassera Williamsson. 4. Det Riks-Stattmästaren uti Engeland, som på någon tid hade retirerat sig, war sielf williandes igenkommen och til böd sig at wilja stå til rätta.

3. Kom Konungen i Danmark utur Holstein til Köpenhamn, sedan han hade stält alt ting uti motwärn, och defension, samt hållit Gen. Munstring, wäntandes den Fransöske Armeen in på sina gränsor.

5. Reste den Danske Minister Mejercron samt med den Brandenburgske Majnits til Paris.

13. Kom Gen. Major Grothusen ifrån Lifland til Hans Kongl. Maj:t.

19. Kom Hr. Kruse til Hans Kongl. Maj:t utskickad, ifrån Hertigen af Mecklenburg-Güstrow, jemwäl ock en Expreß ifrån Grefwe Königsmark.

20. Är Hr. Blechart Wachtmeister ankommen til Calmar ifrån sitt beswärliga Winterqwarter Ysedom med 400. hästar.

22. War beslutit at Lund skulle wara Tractats ort, hwarest de Fullmächtige ifrån Swerige och Danmark skulle sammankomma och Fridswärket företaga, til hwilket Hr. Gen. Lieut. Sperling och Hr. Sehestedt skulle giöra begynnelsen, och Prä-

Ministerne afhandla, men Hr. Johan Gyllenstierna och Hr. Joel Ornstedt, samt Grefwe Anton, Jöns Juel och Bierman sielfwe Hufwudwärket utarbeta.

28. Kom Hr. Cancelleren Pufendorf, HofRådet Smith, Grefwe Schlippenbach, Wolfrath och andre ifrån Pommern, samt Öfwerste Eisenhusen och Mellin med sine Ryttare.

Junius.

Den 1. Förmältes uti Aviserne, at ChurFörsten uti Brandenburg hade giordt et tämmeligit afslag på sina stora förriga prätensioner, och begärade nu allenast de orter, som äre belägne på andra sidan om Odern, som Stettin, Dam, Gartz, Gollnow och Ön Wollin. Men Konungen i Danmark stod ännu hårt der uppå 1. At han wille behålla alt hwad han i kriget uppå en och annan ort wunnit och inkräcktat hade och det med all tilbörlig propriete och souverainete. 2. At han wille hafwa en Försäkring för sine Frontieres, så han ej behöfde framgent fruckta för någon surprise eller invasion. 3 At Swenske undersåtare skulle ej hafwa någon större Frihet uti Sundet än andre Trafiquenter uti Europa etc. Hwilket war fuller ganska mycket, men likwäl mindre än det, som i förstone prätenderades wid Nimwegiske Tractatens begynnelse. Dito hade Hr. Gersdorf Audience hos Hans Kongl. Maj:t och tilböd ChurSaxens Mediation uti Fredswärket. Samma dag kom Hans Durchl. Hertig Adolph från Lübeck til Åhus, hwarest Hans Kongl. Maj:t besökte honom.

13. Gjorde Adjutanten Hörman et partie åt Landscrona, miste fuller några hästar och Ryttare och blef sielf blesserad, men slog twenne af de fiendtlige Tråppar.

20. Gings 36 Danske Skiepp til Siös.

21. Reste Fransöske Ambassadeuren Feuquieres til Köpenhamn. Dito berättades uti Couranterne, at ChurFörsten uti Beijern war död, och at Hans Dotter Catharina Maria Victoria hade begärt Konungen i Frankrike til förmyndare. 2. At Duc de Crequi war kommen til Erfurt m. m. 3. At Marquis de los Balbasos med all flit negotierade om äktenskap emellan Konungen i Spanien och Duc d' Orleans Dotter.

27. Hölt Hr. Amiral Hans Wachtmeister en Batalie med Danske Flottan, men skiedde föga skada, allenast at et litet Skiepp blef i trängslen tilbaka hållit, och kom inte in i Calmar Sund.

30. Kom Hr. Axel Wachtmeister tilbaka ifrån Engeland. Dito gjorde de Danske sin första proposition uti Land.

Julius.

Den 9. Gick Hans Kgl. Maj:t med sin Armee utur Winterqvarteren.

10. Stod Armeen uti Kårager och Öfwerste Mellin gick med et partie förut til Landscrona.

12. Uti Ebberupp.

14. Wid Åby och Tommerupp.

15. Kom Öfwerste Mellin tilbaka och hade gjordt godt byte af hästar och boskap, som hörde Landscrona til, samt förbrändt några 100:de lass Hö, som skulle fördts in i Staden.

26. Satte Hans Kongl. Maj:t sin Armee wid Rosendal. Dito kommo öfwerlöpare, som berättade, at der läge 16. Compagnier uti Landscrona Stad, och hela Printz Fredrichs Regementet på Castellet, förutan Merheims och Sommerdels 2. Esquadroner. Desse dagar kommo öfwerlöpare utur Helsinborg, sägandes at Commendanten Öfwerste Cetton hade 1100 man i Fästningen och lät flitigt arbeta uti Miner under hela Slottet.

27. Lät Hans Kongl. Maj:t slå Läger wid Kattislöfa ej långt ifrån Helsinborg.

Augustus.

Den 1. Gick Amiralen Stenbock med några Troppar til Uddewalla, at attaquera en Skantz, den Gyllenlöw på en mycket fördelachtig ort hade låtit upkasta.

7. Kom en Enwoje ifrån Polen, som war Öfwer Stallmästare i Littowen, uti Hans Kongl. Maj:ts Läger, och hade publique audience uti tältet på Latin.

8. Wardt Friden emellan Swerige och Danmark sluten uti Paris och underskrifwen af Pompone och Meijercrona.

10. Haf-

10. Haswer Hans Kongl. Majt lått föra några stycken neder til Stranden, och genom Öfwerste. Liljebergs Adresse föra bort 3. Danske Skiepp, som lågo i Sundet, så at hwardera fick en hop kulor in om Bord.

11. Kom Hr. Baron Frijs och Hofmarskalken von Endten ifrån Saxen och upwacktade Hans Kongl. Majt.

12. Gjorde Hr. Nils Gyldenstierna et partie wid Landscrona, och fick Öfwerstelieutenant Rave, en Fendrik och 22. Ryttare fångne, men han miste ingen man, utan 3. blefwe blesserade, ibland hwilka war Ryttmåster Willemsson, som hade Öfwerste Swanwedel fatt.

14. Blef Öfwersten Lesle och twenne andre Officerare fångne, i dy de uti dryckenskap och oacktsamhet ginge när in under Helsingborg.

20. Sände Konungen i Danmark sine Ordres til sin Flotta wid Calmar och til sin Armee uti Norrige, at de skulle innehålla med all Hostilitet.

25. Gingo de 3. Danske Skieppen til Köpenhamn, som hade legat och wist sig uti Sundet. Dito blef en stor del utaf Calmar Stad förbränd genom Wådeld, som först yppades uti Landshöfdingens hus.

30. Skiöt Ryttmåster Witting ihjäl en annan Ryttmåstare benämd Ritzenstein och drog sedan in i Helsinborg til de Danske, men begärte straxt legde utaf Hans Kongl. Majt.

September.

Den 1. Blåstes ut et General Stillestånd emellan Swerige och Danmark, som skulle wara til des Friden aldeles blefwe ratificerat.

2. Låt Hans Kongl. Majt sin Armee flytta sig til Sireköping i en af Lindenowagårdar, Dito war Hr. Örnstedt hos Hans Kongl. Majt.

3. Berättades at den Ryske Envoye, som war Öfwerste för Czarens Guardie, war ankommen til Stockholm, fägnad wid Warholmen af Amiralen Klerk och wid Skiepsbron af Hr. Conrad Gyllenstierna och Eldstierna.

5. War Hans Kongl. Maj:t på Rönnebergs högar, hwarest Öfwerste Swanwedel gjorde sin Reverentz.

10. War en stor Eldswåda uti Landscrona, så at öfwer 70. af de bästa husen förbrändes, hwilket man mente at de Polniske Soldater utaf Öfwerste Flanses Regemente hade låtit bruka sig til samma mordbränneri, försökandes någre gånger sedan at förhärja den öfrige delen utaf Staden på samma sätt. Dito kommo tidender, at Gen. Major Börstel war död blefwen uti Götheborg, sedan han hade renuncierat den Calwinske läran, i hwilken han hade warit upfödd, och emottagit den Augsburgiske Confeßion.

16. Kom Hertig Albertus ifrån Halle til Hans Kongl. Maj:t och war någre dagar wid Hofwet.

18. Hafwa Hans Kongl. Maj:ts Legater med stor solemnitet tracterat de Danske uti Lund.

19. Reste Hertig Albertus bort igen samt med Cancelleren Pufendorf. Dito hade 400. Snapphanar samlat sig uti Helsingborg under Commendanten Tertons Protection, så när Öfwersten Zekow wille angripa dem, hotade Commendanten at han wille med sina stycken bränna löst. Desutan wore och 70. à 80. Snapphanar uti Landscrona, som låge under Staden och Slottet, och brukade den friheten, at de sålde och köpte, ja tilbude krigsfolket hästar och gewär för ringa Penningar. Dito kom Öfwerste Schwerin ur sit fängelse ifrån Köpenhamn.

20. Många Öfwerlöpare kommo dageligen beswärligen ur Helsingborg, hwilke berättade, at alle Metall Stycken wore bortförde ifrån den Fästningen samt 2:ne Miner wore sprängde under utan wärkan. Dito begynte Professoren Hylrenius och Landsbokhållaren Sciren liquidera med Danske Commissarierne om den Contribution, som de mente dem resterade utaf Landscrona och Helsingborgs län. Grefwe Königsmark kom tilbaka ifrån Stockholm.

21. Blef sielfwa Frids Tractaten sluten uti Lund. Dito förnam man at 40. à 50. Snapphanar wore sielfwillige inkomne uti Christianstad och hade gifwit sig på Kongl. Maj:ts nåd och onåd.

26. Wardt

26. Wardt en ny Alliance emellan Swerige och Danmark upråttat och underskrifwen uti Lund.

28. Kom Gen. Major Buchwalt och Hr. Uf Bonde til Hans Kongl. Maj:t. Dito reste Öfwerste Mackleer til Stralsund at taga emot samma Fästning och föra Commando.

October.

Den 3. Kommo någre Deputerade ifrån Pommern, 2. ifrån Ridderskapet, hwilke strax blefwo admitterade til audience, och 3. ifrån Staden Stralsund.

8. Kom Hr. Joel Örnstedt ifrån Legationar, efter hela wärket war lyckel:n til ånda bragt.

11. Är Hr. Rikmarskalken ankommen til Hans Kongl. Maj:t. Dito kom Secretairen Pfaltzburg ifrån Stettin med Freds Instrumentet emellan Swerige och Brandenburg, präsenterandes det Hans Kongl. Maj:t til ratification. Berättades at alle Legater wore åtskilde och reste ifrån Nimwegen.

16. Anstälte Hans Kongl. Maj:t en General Revue förrän Armeen skildes åt och quitterade fältet, och befans uti friskt och utwalt manskap 45. Esquadroner och 10. Batallioner, så at Hans Kongl. Maj:t, som med sit egit infödde folk hade uthärdat så många Batailler och Campagner, kunde med hugnad se så många och nästan flere vigoreuse knecktar wid krigets ände, än man såg wid des begynnelse.

17. Blef Fridsfördraget underskrifwit uti Lund om natten klockan 12. och samma stund skickat til Hans Kongl. Maj:t at ratificeras.

18. War en utskickad ifrån Holstein, och en annan ifrån Polen, som hade Audience hos Hans Kongl. Maj:t. Dito reste Hr. Axel Wachtmeister til Köpenhamn, at begära Hennes Kongl. Höghets Contrefait.

21. Blefwo bägge Fästningarne Landscrona, och Helsingborg utaf de Danske quitterade, och åter i Hans Kongl. Maj:ts händer gifne, som strax förordnade med en tjenlig Garnison Öfwerste Wulff til Commendant i Landscrona och Öfwerste Robert uti Helsingborg.

22. Blef uti en General Krigs Rått den Sak förhörd, som Grefwe Königsmark och Stralsunderne hade emot hwar annan.

24. Reste Grefwe Königsmark til Ystad, och der ifrån sedermera til Pommern, hwarest han skulle antaga General Gouwernementet. Dito blef Öfwerste-Lieut. David Macklear skickat til Marstrand til Hr. Gyllenlöw.

November.

Den 1. Berättades, at Konungen i Danmark, som på någon liten tid hade beränt Hamburg, hade twingat samma Stad til at betala sig några resterande Qwartersspenningar, som honom af Romerske Riket uti warande fegde hade warit tilslagne, och fått tilsäjelse på 2½ T:a Guld, men hans andre och gamla prätensioner honom lika fullt reserverade.

3. Reste Hans Kongl. Maj:t ifrån Linköping åt Malmö, och der ifrån til Ystad, besåg hela den Tracten, samt med Alunwärket, och kom den

7. Til Ljungby igen.

9. Berättades at några af de Farkostar, som skulle föra folket öfwer til Pommern, igen hade när råkat i en ny olycka wid Bornholm.

14. Hade den Ryske Envoyé sin audience hos Hans Kongl. Maj:t och war i begynnelsen mycket djerf, men han fick sedan på Kongl. Maj:ts wägnar tilbörl. Swar utaf Hr. Klingstedt och Losander.

December.

Den 8. Reste Hans Kongl. Maj:t ifrån Ljungby och

11. Kom til Stockholm til Hennes Maj:t Enkie Drottningen.

12. Blef en allmännelig Tacksäjelse hållen öfwer hela Riket för den hugnelige Friden, förmedelst hwilken Gud hade nådel:n och underl:n förwandlat Sweriges många olyckor och långl:a straff uti et önskelt wälstånd.

16. Reste Hr. Riks Stattmästaren, Riks Marskalken och Hr. Nils Brahe til Hans Kongl. Maj:t.

17. Drunknade Grefwe Nils Brahes Son, då han skulle öfwer en färgestad.

28. Kom Hans Kongl. Maj:t samt med sin Fru Moder Hennes Maj:t Riks Enkie Drottningen til Gripsholm.

ANNO

ANNO 1680.

Januarius.

Denne Månaden war Hans Kongl. Maj:t merendels stilla på Kongsöhr, så til at hwila sig något af det ofanelige utstående beswär, som til at förlusta sig understundom med Winterjackten; medlertid giorde likwäl Rikssens Råd och andre sin upwacktning. En Dansk Cammar Herre Mons. Groth, utskickad från Enkie Drottningen i Köpenhamn, upwacktade deras Maj:ter på Kongsöhr och Jacobsdal *). Berättades myckct om Pompones Disgrace uti Frankrike, m. m.

25. Kom Hans Kongl. Maj:t til Stockholm och war der några dagar.

Februarius. Martius.

Den 1. Kom Hans Kongl. Maj:t tilbaka til Kongsöhr.

6. Dödde Öfwerste Naschert uti Stockholm.

8. War Gen. Lieut. Gyllenstierna hos Hans Kongl. Maj:t.

9. Giorde Öfwerstarne Zelow, Örneclo och Fägerschiöld sin underdånige upwacktning.

19. Kom Hr. Fältmarskalken Hindric Horn, item Herr Gyllenhof, Amiralen Gustaf Sparre och Gen. Lieut. Schultz til Kongsöhr.

20. War Fransöske Ambassadeuren Feuquieres der.

22. Reste Hans Kongl. Maj:t til Strömsholm och blef hos Hennes Maj:t Enkie Drottningen öfwer Påske helgen.

Aprilis.

Den 15. Kommo deras Maj:ter til Kongsöhr.

17. Reste Enkie Drottningen med sin Hofstat först til Halmstad, och kom om aftonen til Örebro, hwarest Hennes Maj:t blef stilla om Söndagen.

26. Kom Hennes Maj:t til Halmstad och fant der Fransöske Ambassadeuren Feuquieres för sig.

30. Kom Hs. Kongl. Maj:t incognito in i Halmstad.

Majus.

*) Nu Ulricsdal.

Majus.

Den 1. Reste Hennes Maj:t Riks-Enkie-Drottningen med et präcktigt och ansenl. följe til Helsingborg, at taga emot Hennes Kongl. Höghet.

4. Ankom Hennes Kongl. Höghet til Helsingborg, convoyerad med 40. Jackter, hafwandes i sit följe twenne Förstinnor och Ambassadeurerne Hr. Johan Gyllenstierna, Grefwe Anton och Hr. Jöns Juel. Hennes Maj:t Riks Enkie-Drottningen mötte neder på bron och hade med sig i Riksmarskalkens ställe Hr. Grefwe Bengt Oxenstierna, som complimenterade Hennes Kongl. Höghet, hwilken strax efter hon war ledsagat up i Staden, blef af Hr. Gyllenlöw och twenne andre Herrar, som sedermera kommo ifrån Köpenhamn med lyckönskan til sit inträde uti Swerige, hälsad uti Konungens namn af Danmark.

5. Blef det Konungaslige följet qwart uppå Skillinge, en af Herr Lejonschiölds gårdar.

6. Kom hela Sviten til Skottorp, Hr. Örustedts gård wid kl. 10. för middagen, och en fierdedels timma derefter kom Hans Kongl. Maj:t ridandes med en hop förnäme Cavalliers. Mot aftonen hade de Danske Ambassadeurerne audience, och blefwo swarade genom Hr. Johan Gyllenstierna. Sedan wardt Hans Kongl. Maj:t och Hennes Kongl. Höghet klädde uti deras Brudeskrud, och om natten emellan 11. och 12. uti Herrans Namn copulerade. Altså wardt det swåre och blodige Kriget genom Guds allwisa Försyn lycktat och beslutet med idel kärlek och äckenskap på åtskillige orter, ty såsom Hans Kongl. Maj:t blef sammanfogad med Hennes Kongl. Höghet af Danmark, så wardt Konungen i Spanien med Duc d' Orleans Dotter af Frankrike, Dauphin med ChurFörstens Dotter af Beyern, Hertigen af Savoyen med Konungens Dotter af Portugal. Gud låte altsammans skedt wara til sins Namns ära och Christenhetens wälfärd.

Det
Swenska Biblioteket,

Utgifwit
Af
Carl Christoffer Gjörwell.

Femte Delens
Bihang.

* *

STOCKHOLM,
Tryckt hos PETER HESSELBERG.
1762.

Imprimatur.

N. von OELREICH.

4.

Swenska Landt-Marskalkars Historia, författad af Herr Cancellie-Rådet och Riddaren And. Ant. von Stiernman. Slutet *).

20. **E**ric *Lindskiöld*, Grefwe til Stafsund, Fryherre til Lindewad, Herre til Brewik och Klakeberg. Borgmästarens i Skeninge, Olof Håkansons och Margareta Nolanwärs son, född år 1634 d. 2 Februarii, har igenom mogna och grundeliga studier, mångåriga resor i främmande land, samt åtskilliga tjenster och förrättningar, utan tilhjelp af rikedom och förmån af hög ätt och härkomst, bragt sig up til det högsta äreställe, som här i riket wara kan. Til denna hans lycka och upkomst giordes en begynnelse i Upsala, derest han efter trenne års idkade studier utgaf år 1654 en lärd disputation in 4:to, under titel: Consiliarius ex Q. Curtii Rufi Verbis Lib. III. cap. XII. 16. ad Hephæstionis exemplum directus. Märkwärdigt och besynnerligit är det, at han då med en wältalig och politisk penna, beskrifwer de egenskaper en god och ärlig

*) Tredje Fortsättningen finnes i Sw. Bibl. Del. 4, s. 317 följ.

Rådsherre bör äga, hwilka han och sielf sedermera, som Kongl. Råd, i det nogaste utöfwade. Märkwärdigare är ock det, och det enda exempel man wet nämngifwa, at både Præses och Respondens, blefwo Riks- och Kongl. Råd. Præses war den grundlärde och wida frägdade Edmundus Figrelius, sedermera Gripenhielm kallad. Efter detta aflagda Lärdoms-prof förwärfwade han sig det anseende och förtroende, at RiksRådet och Amiralen Friherre Claes Bielkenstierna anförtrodde honom sina söners underwisning i bokliga konster, hwilka han ock med den flit och snällhet uti tre år underwiste, at bemelte RiksRåd blef deraf föranlåten hos Glorwördigst i åminnelse Konung *Carl Gustaf* recommendera honom i underdånighet år 1657 til at anföra des naturlige Son Grefwe Gustaf Carlsson uti studier och på resor, i den lärde och språkkunnige Jobi Ludolfi Leutholfs ställe, som denna beswärlige syssla ej emottaga wille a).

Under

a) Denne Jobus Ludolphus, ChurSachsiskt Råd och Resident, som † 1704 på sit åttationde ålders år, är ej allenast namnkunnig af des stora lärdom och mångfaldiga språkkunnighet, nemligen i Grekiska, Ebraiska, Chaldeiska, Syriska, Samaritaniska, Arabiska, Armeniska, Ethiopiska, Persiska, Latinska, Tyska, Holländska, Engelska, Fransyska, Italienska, Swenska, Finska och Ryska språken; utan ock af åtskilliga beskickningar til Utrikes Hof och orter, ibland hwilka kan ock nämnas, det han år 1649 på Drottning Christinas befalning blef sänd til Rom, at der upsöka de MSS., hwilka ArchieBiskop Joannes Magnus Gothus wid sit bortwikande utur Swerige med sig skal hafwa ditfört; men han

Under sina utrikes resor wardt han ännu mera känd och namnkunnig så in- som utom fäderneslandet, igenom åtskilliga lärda skrifters utgifwande i allmänt dagsljus, hwilka här nedanföre skola uppräknas; ty år 1668 wardt han utnämd til Professor wid Academien i Lund, som då uprättas skulle, samt strax derefter til Eloquentiæ Professor dersammastädes: wid samma tid kallades han til HofRåd af ChurFursten af Phaltz, hwilken hade fattat et besynnerligit behag til hans person, för deß å daga lagda prof af lärdom, förstånd och kundskap i Politiska saker, medelst en sinrik skrift, som han til det ChurFurstelige husets af Phaltz förswar och wid magt hållande emot ChurMaynts sammanskref och utgaf om det så kallade Wildfang eller Wildfangiatus b). Men som han hälre wille tjena sit fosterland,

sant där inga och mente at de antingen aldrig woro ditkomna, eller ock i Konung Sigismundi tid til Polen äro blesne bortförde. Se hans Commentarius ad suam Historiam Æthiopicam ante hac editam p. m. 29 & 30. Mera om denne store Mannens lefwerne och skrifter må läsas i min Bibl. SvioGoth. Tom. VII. MSS. Junkeri Vita Ludolfi An. 1710. Buddei Allgemeines Historisches Lexicon Tom. III. pag. 204. seqq. Joh. Jac. Hofmanni Lexicon universale Tom. II. pag. 864.

b) Hwad detta Wildfang eller Jus Wildfangiatus är, och huru denna twisten emellan deßa ChurFurstl. Husen blef 1667 d. 7 Febr. i Hellbrunn bilagd och afslutad, medelst Konungarnes af Swerige och Frankrike bemedlande, läses, om så behagas af en okunnig i Pfeffingeri Vitriarius illustratus p. m. 165. 166. 167.

så afslog han uppå tjenligit sätt en sådan hònom tilbuden nåd, då i det stället, efter des hemkomst til Swerige, updrogs honom ofwannämda år 1668 d. 26 Sept. Secreterare beställningen i Kongl Canclliet, hwarjemte straxt derefter bifogades Legations Secreterare beställningen wid Ambassaden, som den tiden til Konunga=walets biwistande gick åt Polen, wid hwilken han sig så wäl upförde, at han wid sin återkomst derifrån blef år 1669 d. 26 Julii til en nådig wedergällning benådad med Adeligit stånd och sköldemärke, samt sit förra namns, Lindeman, ombyte uti Lindskiöld. År 1671 blef han uti et wigtigt ärende til Danmark afskickad, och efter des återkomst til Stockholm anbefald at föra Protocollet i Kongl. Råd Cammaren, wid andra åtskilliga wigtiga deliberationer, men i synnerhet, wid den i Stockholm år 1672 hållne Riksdagen, då Konung Carl XI. sielf antog Regeringen (hwad mera angelägit wid denna Riksdag då afgiordes, igenfinnes i mina så kallade Riksdags Besluters Tom. 2. pag 1642 ad 1709). År 1673 kallades han til Kongl. Maj:ts egen Secreterare, neml. Expeditions Secreterare. År 1674 d. 23 Nov. benådades han först med HofRåds, sedermera år 1676 d. 11 Maij med Lagmans Embetet öfwer Bohuslän, samt samma år 1676 med CancellieRåds och StatsSecreterare titul och wärde, hwilket han intil år 1685 d. 11 Sept. berömligen förestod, då han befordrades til HofCanceller och at tillika föra ordet i Kongl. Maj:ts Justitiæ Revision. År 1686 wid Riksdagen i Stockholm öfwerlemnade Hans Maj:t Konung Carl XI. sielf honom LandtMarskalk-stafwen, hwilken

han

han såsom warande den förste af Tredje Classen, et slikt förnämt och angelägit Embete företrädt, så wäl och lyckeligen förde, at han derföre benådades med Friherre namn, och året derefter eller 1687 d. 20 Jan. upphögdes til Kongl. Råd och Cancellie Råd. Samma år d. 30 Maji wardt han Academiæ Canceller och den derpå nästföljande 10 Dec. Grefwe. År 1688 d. 22 Dec. Hans Kongl. Höghets Prins *Carls* Gouverneur.

Utom så mångfaldiga ordinarie Embets syslor, hafwa ock honom warit anförtrodda åtskilliga wigtiga commissioner, men i synnerhet den Swenska Lagens öfwerseende *c*), och den nya så kallade Kyrko-ordningen.

Herr Grefwe Lindskiöld, som i sin tid ägde et allmänt loford, för många förträffeliga sinnets gåfwor, samt rättrådighet, klokhet, språk, studier och wältalighet i fritt och bundit tal på Swenska, Latin och Fransyska *d*), afsomnade i Stockholm år 1690 natten emellan den 10 och 11 Junii, och begrofs i Riddarholms Kyrkan i Deras Majestäters, Konung *Carls XI*, Drottning *Hedvig Eleonoras*, samt KronPrinsens, Prins *Carls* höga närwaro, men sedan nedersattes i sin graf uti Eckerö Kyrka på Swartsiölandet *e*).

At

c) Jac. Wilde om Sweriges beskrifna Lagars grund, art och uprinnelse pag. 116.

d) Se Joh. Jac. von Döbelns Historia Academiæ Lundensis Part. 2. pag. 11. Johannis Molleri hypomnemata ad Joan. Schefferi Sveciam Literatam pag. 425. Joh. A. Wählberg de Poëtis in SvioGothia Latinis Part. I. pag. 17 & 19.

e) Uppå hans likkista läses följande: Hic resurrectionem expectat Regis *Caroli XI.* quondam Senator, hæreditarii Principis

At han wardt af alla högeligen beklagad och i synnerhet af Hans Maj:t Konung *Carl XI.*, ses ögonskenligen af et högstbemelte Konungs egit handbref til Kongl. Rådet, Fält-Marskalken och General Gouverneuren öfwer Pommern, Grefwe Nils Bielke, hwilket här förtjenar at inryckas, och giör Grefwe Lindskiöld större och mera heder, än om den präktigaste ärestod af malm eller marmor af någon annan blifwit uprest til des wärda heder och åminnelse. Brefwet lyder så;

Wälborne Herr Kongl. Råd.

„Jag måste berätta Hr. Kongl. Rådet de beklage„liga tiender, det i dag bittida hafwer den aldrahögste „Gud hädankallat fordom Kongl. Rådet, och nu me„ra salig hos Gud, Grefwe Eric Lindskiöld, sedan han „hafwer warit uti tio dagar siuk utaf Fläckfeber, Gud „glädje hans siäl i ewighet! för den trohet och försorg „han drog för min tjenst och min Sons upfostring; Jag „kan honom aldrig tilfyllest beklaga: Jag hafwer mist „i honom en trogen, redelig och kär wän, som mente „mig, min Son och hela Riket wäl. Herr Kongl. Rådet

Caroli Gubernator & Academiæ Carolinæ Cancellarius, Ericus Lindskiöld, Comes in Staffund, Liber Baro in Lindewad, Dominus in Brewik. Natus est Skeningæ A:o 1634 die 2 Febr. Mortuus 1690 die 11 Junii.

Tantus erat parvis quanquam natalibus ortus,
Quod tenuit culmen, solis virtutibus emit.
Hic pax, hic nullo lassantur membra labore:
Hinc pariter mentis cœpit amica quies.

„det hafwer mist ther en trogen wän. Jag sörjer honom „utaf alt mit hjerta. Förblifwer

Herr Kongl. Rådets

Stockholm d. 11 Junii 1690.

affectionerade
CAROLUS.

Utom des, tror jag näppeligen, at öfwer någon, utom RiksCancelleren, Grefwe Axel Oxenstierna, äro så många sorge-tal hållna samt Grafskrifter utgifna af de då lefwande lärdaste Män i Swea Rike, som öfwer Grefwe Lindskiöld. Parentationerne höllos i Upsala af Professor Peter Lagerlöf: Programma dertil utgaf då warande Rector Illustris, Grefwe Carl Caspar Wrede; i Lund af Professorerne Andreas Stobæus och Jonas Hörling; på Riddarehuset i Stockholm af Gunno Eurelius, sedermera adlad med tilnamn Dalstierna. Af deßa tal är allenast det sista tryckt in folio i Stockholm. Grafskrifterne äro skrefne af And. Stobæus, Joh. Bilberg, Pet. Lagerlöf, Lars Norrman, Erland Lagerlöf, Georg Lybecker, Håkan Carlheim, Zachar. Sundius, Joh. Upmark, Nils Ström (de twänne siste sedermera kallade Rosenadler och Strömcrona), Wästgötha och Småländska Nationerna. Jag har utom deßa tryckta, funnit följande:

Aulæ pietatem si forte nescis Viator, Aulici magni Erici Lindskiöldi vitam moresque intuitus disces, nec esse cur aulæ, ut probus sis, exeas; fateberis fletu lacrymisque orbem tanto exemplo orbatum esse, contestatus abi.

Quod tam præcelsis Lindskiöldus honoribus auctus
Quod Comes & Baro, quodve Senator erat,
Principis & teneri mores quod rexit & annos,
Quod tantis functus muneribusve fuit;
Clementis merito bonitati non nisi summæ
Solius Regis debet hoc omne sui.
Quod vero tanti in Domini penetravit amorem
Quod populi Arctoi gloria sicque decus,
Quod patriæ & cunctis charus post funera vivit,
Non nisi virtuti debet hoc omne suæ.

Æterni debiti perpetuum monumentum Magno Patrono maxime merito, non ut voluit, sed ut potuit, posuit mœrorem pro meritis exsolvens

Justus von Palmenberg.

Den öfwer Grefwe Lindskiöld tryckta Likpredikan höll Doctor Samuel Wirænius, Biskop i Wexiö Stift.

Sluteligen måste här anmärkas, at den berättelse, som Samuel Pufendorff giör uti sina Les Anecdotes de Suede, om den onåd, som Konung *Carl XI.* för Hr. Lindskiöld år 1676 hade fattat, är aldeles falsk och oriktig, och ännu mera den, om des suspension ifrå sin Secreterare beställning *f*), som omtalas uti de så kallade

f) Wid slutet af år 1675, blef Hr. Lindskiöld ifrå Konung *Carl* til Stockholm upskickad at förrätta åtskilliga wigtiga och angelägna ärender; ty år 1676 d. 4 Jan. fick han Hans Maj:ts befalning om Subsidierne, och at förhindra Fransyska Ambassadeuren at resa hit utföre, nemligen til Skåne. Samma dag befalning åtskilliga ärender angående. Den 11 Jan. om

ledde Små-Sakers Andra Del pag. 81, hwartil Utgifwaren

några ärenders förrättande i Stockholm. D. 14 Jan. om åtskilliga saker. D. 15 Jan. angående 100000 Riksdalers wäxeln. D. 1 Febr. at Kongl. Maj:t agreerar hans förslag om Attesternes bortsändande. D. 4 Febr. at giöra deviserne på Fanorne för Jernskiölds Regemente. D. 6 Febr. Kgl. Maj:ts swar på des bref. D. 28 Apr. at skicka Hr. Lorens Creutz bref. D. 1 Maij om dispurens uphäfwande emellan Cammar och Commerce Collegierne. D 11 Maij Kongl. Maj:ts swar på hans bref. D. 24 Maij befalning angående åtskilliga saker. D. 25 Maij, at blifwa qwar i Stockholm. D. 15 Jun. at begifwa sig neder til Kongl. Maj:t. D. 18 Julii befalning om åtskilliga ärender. D. 25 Jul. dito om åtskilliga saker. D. 21 Aug. om några ärender. D. 4 Sept. några ärender angående. D. 19 Sept. om det wärfwade Compagniet: samma dag at notificera Hennes Maj:t om Kongl. Maj:ts goda hälsa och tilstånd. D. 3 Octob. at betala Hennes Maj:t för et Compagnie Ryttare.

År 1677.

D. 14 Febr. angående åtskilliga ärender. 15 Mart. angående Kongl. Maj:ts bref til Kongl. Råden och Cammaren. 18 Martii om några ärender. 11 April at söka upnegotiera några medel. S. dag om förskräckning, som han förmenar af en och annan kunna erhållas. 9 Maij om Öfwersten Grefwe Gustaf Carlsson. 9 Aug. at intala Louis de Geer at försträcka 14000 Riksdaler. 11 Aug. fullmagt at negotiera och afhandla om wissa ärender. 2 Sept. om medlens upnegotiering. 2 Octob. för Öfwersten Anders von der Pahlen. 14 Nov. om upnegotiationen af några penningar. S. dag om Rustitjensten för Tobaks-afnämeriet. 30 Nov. at betala Grefwe Christopher Gyllenstierna 650 och Öfwerste

waren förmodeligen är blefwen förledd af de eländiga ver-

Vellingk 660 dal. Silf:mt. 30 Nov. för Öfwersten Evert Horn. 5 Dec. för Doctor Lohrman. S. dag at låta Caspar Robert otiltalt för 1143 Ducater. 8 Dec. at tilställa Öfwersten Eric Dalberg 100 Ducater til resepenningar. 17 Dec. om de penningar, som til Öfwerste Lieutenant Rehnskiölds wärfning lefwererade äro. 22 Dec. om Contractet med Uppendorf om gewär.

År 1678.

D. 10 Jan. befalning at infinna sig wid Riksdagen i Halmstad, efter som de honom nådigst updragna ärender förmodeligen til samma tid äro förrättade. I följe af denna befalning reste Hr. Lindskiöld til Halmstad, bewistade Riksdagen och derjemte förrättade sin Secreterare beställning (hwilken des Swåger, Johan Rehnskiöld, hade förwaltat under hans bortowarande), intil des han samma år d. 24 April fick åter befalning at resa up och beställa några angelägna ärender. 15 Maij at upnegotiera 300 par pistoler. 17 Julii, om det gewär och krut, som han med en Köpman accorderat hafwer. 10 Aug. om några ärender. 22 Aug. om de Ryttare, som för Tobaks-krämeriet äro utrustade. 3 Apr. Memorial på angelägna ärender at förrätta. S. dag Bi-Memorial. Item om des innewarande års lön. 10 Junii Memorial på några ärender i Stockholm, bestående af 19 paragrapher. Början deraf lyder sålunda: „Såsom „Kongl Maj:t för detta esomoftast har funnit nödigt i åt-„skilliga wigtiga Commissioner at affända Cancellie-Rådet „Lindskiöld til Stockholm, och altid haft af hans wälför-„hållande och beställningar et nådigt och godt nöie; altså „blifwer Hans Majt nu å nyo föranledd at låta honom re-„sa upföre til följande, til Kgl. Maj:ts Råd af Riket högst-

verser, hwilka en swart och nedrig sinnad då skal haf-
wa skrifwit, och på sistnämnde ställe äro inryckte.

„angelägna ärenders förrättande, görandes Hans Maj:t sig
„i nåder försäkrad om, at han nu som tilförene intet låter
„på sin flit, dexteritet och trohet fela.

Si så ärerika och nådefulla af Kongl. ynnest och förtroende
woro desza try år, 1676, 1677, 1678, för Herr Lindskiöld.
Huru kan man då säga, om icke af arghet eller okunnighet,
honom wara kommen i Kongl. Maj:ts onåd, och suspende-
rad? Til ännu mera upplysning härutinnan och desza willo-
satsers förläggande, wil jag införa följande Konungabref,
dat. Ljungby 1679 d. 12 Martii. „Wi CARL etc. Görom
„witterligit, at aldenstund Cancellie-Rådet, Osz älskelig,
„Ädel och Wälbördig Eric Lindschiöld har med sina hulda
„och trogna tjenster, och nu på någon tid förmedelst sit
„hafde beswär med åtskillige af- och anresor samt ansenli-
„ga penninge-posters anskaffande, gjordt sig til någon Wår
„nådige årkänslo wärdig, och Wi nu intet hafwom något i
„gods, ränta eller eljest, som Wi kunnom hugna och weder-
„gälla honom med; ty hafwom Wi icke allenast nådigst we-
„lat härmed förtrösta honom derpå, så snart tidernes för-
„bättring gifwer Osz dertil medel och tilfälle; utan ock ef-
„terlåtom derjemte i kraft af detta Wårt öpne Bref, at han
„af några extraordinarie medel, Restantier, Observationer,
„besparingar eller eljest ograverade och Staten intet anslagne,
„som Caduquer och Dana-arf dem han kan weta at föreslå,
„ehwad namn de hälst hafwa kunna, må och skal utan nå-
„gons hinder och mehn, och utan widare ordres inhämtande
„deröfwer ifrån Osz, gjöra sig sin hos Osz och Kronan haf-
„wande fordring betalt. Och skal detta Wårt öpne Bref
„tjena honom för befalning til Wårt Cammar-Collegium,
„Öfwerståthållare, Landshöfdingar, eller andre, som han om

Herr Grefwe Lindskiöld blef gift 1669 d. 7 Sept. med Elisabeth Cronström, CammarRådets Isac Cronströms dotter, född 1653 d. 28 Apr. † 1718 d. 15 Febr. och utom myckt annat godt wälsignad med fem söner och fyra döttrar, af hwilka tre söner och en dotter honom öfwerlefde.

Isac Lindskiöld, älste son, † på sina resor i Tubingen.

Carl Lindskiöld, Major och Commendant i Selburg. Slagen 1705 d. 16 Julii wid Gemäuerthoff. ogift.

Eric Lindskiöld, Capitaine under Wästerbottns Regemente, blesserad wid Mescovice 1708 d. 31 Aug. och åtta dagar derefter död.

Olof

„denne Wår nådes wärkeliga åtnjutande behöfwer älita, „at de räcka honom handen derutinnan, och intet läta til „någon annan eller andre usus assigneras eller angripas, „hwad han således til sit bästa kan upfinna och bör efter „detta Wårt nådige tilstånd owägerligen sielf undfå och „behålla. Här alle ꝛc. Til yttermera wißo ꝛc.

CAROLUS.

Joh. Rehnskiöld.

Osant är ock det af Pufendorff skrifwit, det Hr. Lindskiöld först wid 1680 års Riksdag återfått sin CancellieRåds och Stats-Secreterare syßla, ifrån hwilken han aldrig warit affatt, ty år 1679 uti Januarii månad kom han til hufwudqwarteret Ljungby gård, antog åter sin syßla, som ses af det årets utfärdade Kongl. Bref och befalningar, hwilka han contrasignerat har: war sedermera efter det Kongl. bilägret på Skåttorp med Kongl. Maj:t följaktig til Kongsör och Stockholm.

Olof Lindskiöld, Ryttmästare wid Södra Skånska Regemente: slagen 1709 den 15 Maji wid Stari-Schanzara. Ogift, och med honom gick denna Grefliga ätt ut på swärdsidan.

Eleonora Lindskiöld, född 1683 d. 25 Mart. † 1731 d. 6 Maji, begrafwen i Eckerö Kyrka. Gift 1712 med Landshöfdingen Friherre Isac Funck, som † 1735 d. 25 Septemb.

Kongl. Rådet Grefwe Eric Lindskiölds skrifter, hwilka af honom äro utgifne i almänt tryck, äro följande, nemligen:

1. Consiliarius ex Quinti Curtii Rufi verbis, Lib. III. cap. XIII. v. 16. ad Hephæstionis exemplum directus & leviter adumbratus. Upsaliæ 1654 in 4:to per Johannem Pauli. Denna Disputation, uti Joh. Molleri Hypomnematis ad Schefferi Sveciam Literatam, pag. 400. tillägnas orätt Edmund Figrelius, som allenast war hans Præses.

2. Epitaphium piæ recordationi generosissimi Adolescentis, Dn. Gustavi Bonde Christierni filii, Lib. Baronis de Laihela, qui vix XII. annos natus strenuo correptus morbo, & paucorum dierum tabe absumptus, in sua fata concessit pie & placide Anno 1656, & anno sequenti Holmiæ funus habuit & suo genere & sua ætate dignum.

3. Militia Martis & Cupidinis, dicata nuptiis D:ni Jacobi Liljehöök Lib. Bar. de Nerpis, in Militia Equestri primipili, & D:næ Birgittæ Kruus, Lib. Bar. in Gudhem. Holmiæ per Henricum Keiser in folio.

4. Offi

4. Officium pietatis, æternæ memoriæ Invictissimi & Gloriosissimi Regis *Caroli Gustavi*, Svecorum, Gothorum, Vandalorumque Regis, &c. sacrum, Argentorati in folio per Johannem Pickelium, pagg. 50. præter epitaphium Regi *Carolo Gustavo*, & dedicationem Regi *Carolo XI*, sacratam.

5. Monumentum memoriæ Jacobi Augusti de la Gardie, Comitis de Leckö & Arensburg. ibid. 1661 in fol.

6. Scriptum, cui titulus: Pax. in. imperio. turbato. quies. civibus. excussa. reverentia. legibus. auctoritas. Judiciis. Palatino. Principum. Optimo. Justissimo. Sapientissimo. Vis. ac. Injuria. facta. &. terris. Ejus. Vastitas. Consiliis. Armisque. Mogunthini Lotharingi ac. Consortium. qui. Illius. in. homines. proprios. jura. pleno. jure. sustentata. in. auctoritate. Imperatoria in. statuum imperii. consensu. in. fœderum. ac. contractuum. fide. in. pacis. publicæ. instrumento. optime. fundata. longo. temporum. lapsu. usuque. nullo. ambigente nullo. interpellante. confirmata. ac. propagata. impugnare. invadere. opprimereque. nuper. cœperunt. contra. tot. ac. tanta. firmissimæ. possessionis fulcra. ac. præsidia. contra. Sacr. Cæsar. Maj:tis. mandata. contra. Legum. Imperii. decreta. &. majorum. pacta. ac. conventa. cujus. negotii. natura. &. præcipua. in. illo. juris. ac. facti. momenta. Germana. fide. libertateque. explicata. qua. publico. ea. donari. veritatis. ac. justitiæ. interesse. videbatur. donata. sunt.

7. Offa Latranti. Libellus sine nomine, oppositus scripto Bœcleriano, a quo pro causa Moguntina pugnante

fue-

fuerat lacceſſitus. Se Joannis Schefferi Svecia Literata pag. 222. och Vincentii Placcii Theatrum Anonymorum & Pſeudonymorum pag. 239. N:o 991.

8. Oſſa poſt offam, ſive Convitiatoris plauſtrarii ad vindicias ſecundum libertatem imperialem ſcilicet, denuo editas, appendix, calumniis, probris, mendaciis pleniſſima taxata. Pariſiis apud J. Boüillerot natu majorem, typogr. taberna ejus mercatoria eſt in veſtibulo S. Michaelis juxta portam eccleſiæ; officina vero typographica prope pontem in aditu Vici de la Huchette dicti, ad inſigne cancri MDCLXVII. cum permiſſu. pagg. 28. Accedit pag. 22. ad novos latratus, *Novus Fuſtis*.

9. Prodromus Juſtitiæ Palatinæ ἀνωνύμως edita. Vid. Placcii Theatrum Anonymorum & Pſeudonymorum pag. 239. N:o 924.

10. Ballet til H. K. Maj:t, Konung Carls XI. födelſedag den femtonde, danſad på Stockholms Slott år 1669. Tryckt i Stockholm hos Niclas Wankif år 1669 in 4:to. pagg. 40.

11. Le Carroſel, eller den prächtige Ringränning, hwilken den Durchleuchtigſte och Stormägtigſte Konung och Herre, Kon. Carl XI. rc. rc. rc. wid des lyckelige och af alla Rikſens Ständer högſt åſtundade anträde til ſit Arfrikes ſtyrelſe och regering låt anſtälla i Stockholms ſtad d. 19 Decemb. år 1672. Tryckt hos Niclas Wankif in fol. pagg. 13. på Swenſka och Franſyſka.

NB. Denna Carroſel eller Ringränning blef ſedermera af den förträffelige Kongl. Hof-Målaren David Klöcker Ehrenſtrahl af- och upritad uti 72 Taflor, ſtuk-

na i Nürnberg af G. C. Eimart; för hwilka bemälte Ehrenstrahl har gjort en beskrifning, som uti Stockholm blef tryckt in folio hos Johan Georg Eberdt, pagg. 13. utom Dedication til Konung Carl XI., under följande titel: Certamen Equestre cæteraque solemnia Holmiæ Svecorum Anno MDCLXXII. M. Decembri celebrata cum *Carolus XI.* omnium cum applausu aviti regni regimen capesseret. Andra sidans titelblad ljuder så: Das große Carrosel und prächtige Ringrännen nebst dem was sonsten fürtreffliches zu sehen war, als der Durchleuchtigste Großmächtigste König und Herr, *Carl* der *XI*:te die Regierung seines Vätterlichen Erb-Königreichs Anno MDCLXXII. den 18 Decembris in seiner Königlichen Residence zu Stockholm antrat.

12. Öfwersatt twänne Psalmer ifrån Tyskan i wår Swenska Psalmbok, under N:o 23. Säg HErre huru etc. och N:o 35. HErre, ho skal ewinnerlig etc. Se Olai O. Plantins Dissert. pars posterior περὶ ὑμνοποιῶν, sive de auctoribus hymnorum ecclesiæ SveoGothicæ pag 48 & 49. Lars Högmarcks Psalmopœographia pag. 16 & 17. & hwarest ock pag. 182. Grefwe Lindskiöld orätt kallas FältMarskalk, i ställe för LandtMarskalk.

13. Relation om extraordinarie Ambassadeurens och General Gouverneurens i Lifland, Grefwe Claes Totts förrättning uti Warsou, uppå Wal-dagen år 1669. Inlefwererad i Kongl. Maj:ts och Rikfens Archivum 1670 d. 23 Febr. Mst.

14. Twänne deß Tal hällna wid Riksdagens början 1686 d. 14 Sept. och wid des slut d. 9 Nov. samma år.

NB.

NB. Det första Talet finnes wäl uti Små-Sakernas Femte del pag. 11-16. wara tryckt, men är nog skiljaktigt ifrån des hufwudskrift.

15. Personalier öfwer Swea Rikes ArfPrinsar, *Gustaf, Ulric* och *Carl Gustaf.* MSS.

16. Censura Candidatorum Sceptri Polonici. MSS.

NB. Här anmärkes ock, at Mollerus i sina förenämnda hypomnemata pag. 425. i stöd af Wittenii Diarium Biographicum Tom. II. pag. 179 & 180, har orätt tilägnat Grefwe Lindskiöld som Auctor, den i Stockholm år 1684 in 8:vo tryckta Barna-Bibel: se min Historia Anonymorum ex Scriptoribus gentis SvioGothicæ pag. 50 & 51.

17. Äre- och Lyckönsknings-Rim til den frögde-act, som på den Durchleuchtigste och Stormägtigste Konungs och Herres, Kon. *Carl XI.* rc. rc. Födelsedag, den Sextonde, wid femton års aldranådnsteligaste fullkomnan, genom et Kunga-spel, eller Wärdskap firades i Stockholm d. 25 Nov. 1670. Tryckt i Stockholm hos Niclas Wankif in folio.

18. Grafskrift öfwer Kongl. Rådet, FältMarskalken, Friherre Simon Grundel Helmfelt. Tr. i Stockh. 1678 hos J. G. Eberdt uti patent.

19 Wid det af Swenska Fruentimret år 1684, Deras Kongl. Maj:ter til ära, anstälta skådespel: neml. til den Omilda Uttydaren. Auroræ beröm och Iphigenis offer. De Swenska Amazoners wälförtjenta lof. Tr. i Stockholm 1684 in folio.

20. Anglasyn och Samtal, det är, Grafskrift öfwer Swea Rikes ArfPrins, Prins *Ulrics* dödeliga frånfälle. Tr. i Stockholm 1685 in folio.

21. Fägnerim öfwer Sweriges ArfPrins, Prins *Fridrics* födelse d. 27 Sept. 1685. Tr. i Stockholm in folio med denna titel: Sorgen i glädjen förwänd.

22. Grafskrift öfwer Kongl. Rådet och General Amiralen Grefwe Gustaf Otto Stenbock, tr. i Stockholm 1686 in folio med denna titel: Ålderdoms år och åra.

23. Accord och afhandling emellan Thyrsis och Chloris om en kyß och en böſsa. Mſſ.

24. La jalousie contre une serviette. Mſſ.

25. Venus Påbuds-skrift til alla wackra Flickors samråd och aftal til at lyda Venus påbuds-skrift. Mſſ.

26. Louange de la beauté & de la civilité. Mſſ.

27. Bacchus bröders och Venus wänners sälskap. Mſſ.

28. Öfwer Riks-Enke-Drottningens, Hedewig Eleonoræ Födelsedag. Mſſ.

29. Öfwer Stowaktaren på Kongsör, Henric Finnes contrefait, som lefde 136 år, 8 månader och 12 dagar; är tryckt år 1757 i Små-Sakers Första del pag. 126.

30. Grafskrift öfwer Riks-Enke-Drottningens lilla hynda, Bell' Amour. Mſſ.

31. Grafskr. öfwer Riks-Enke-Drottn. hund Epelin, som ligger begrafwen i trägården uppå Ulriksdal. Mſſ.

32. Griftsten lämnad til yttersta äretjenst åt spö- eller hundegubben wid S. Claræ Kyrka. Mſſ.

33. Ver-

33. Verser öfwer Per Olofsson Herredagsmans contrefait, nyligen tryckta i förenämde Små-Sakers Andra del. pag. 9.

34. Lyckönskan til Herren på Steninge. Mss.

35. Ögat är hiertats tolk. Mss.

36. Öfwer den, som har en elak maka. Mss.

37. Öfwer Iris och Chloris. Mss.

38. Wisa öfwer en Fröken Sparre. Mss.

39. Wisa, som begynnes: Min flicka wredgas ej på mig. Mss.

40. Dito. Låt frihet ha gång, Låt löje och sång, Fördrifwa alt twång. Mss.

41. Disticha de Regibus Sveciæ, *Gustavi I. Erici XIV. Johannis III. Sigismundi. Caroli IX. Gustavi Adolphi. Christinæ. Caroli Gustavi*, & *Caroli XI.* som beskrifwes sålunda:

Bella gerit, vincit, revocat bona publica, sarcit,
Damna, fovet plebem Militiæque favet.

42. In transitum Regis Caroli Gustavi per Mare Balthicum glacie constrictum. A. 1658. Äro tryckta 1739 uti Joh. A. Wåhlbergs disp. de Poëtis in Sviogothia Latinis. part. I:ma. pag. 17 seq.

43. Ad Reginam Eleonoram partui vicinam. Mss.

44. Mutata rerum facies, cum recens natus Serenissimus Princeps, *Carolus Gustavus*, Princeps hæreditarius Sveciæ, felicissima in cœlestes habitationes migratione terras desereret, quicquid hic mali est evitans; quicquid illic boni assecutus. Holmiæ Literis Wankifianis in forma patenti.

45. In effigiem *Ludovici XIV.* Galliæ Regis. Mss.

46. Epitaphium Senatoris ac Campi Ducis, Dni Simonis Grundel Helmfelt, marmori incisum. 1678. Läses tryckt i Johan Georg Rüdlings i flor stående Stockholms förra del. pag. 31 seq.

47. De pace auspicatissima sub mediam noctem Londini Scanorum Anno 1679 subscripta. MSS.

48. In Eqvum Regium, Tott dictum. MSS.

49. Ad Secretarium Status, Laur. Wallenstedt. MSS.

50. Carmen epistolicum ad Profess. Petrum Lagerlöf nuptias celebraturum. MSS.

51. In ejusdem nuptias 1686. tryckta i förenämde Små-Sakers Tredje del. pag. 128.

52. Versus inscripti Senatoris Regii, Comitis Roberti Lichtone, loculo funebri. Finnas tryckta i min Matrikels Förra del öfw. Swea Rik. Riddersk. och Adel. p. 27.

53. Lis jocosa cum Secretario Status, Dn. Johanne Bergenhielm, hwilken för ro och nöje skul jag håller wärdig här at tryckas; och begynnes således:

Ad Illustrem Dominum Aulæ Cancellarium, Generosissimosque Dominos Secretarios status.

Qui monstrabit iter, servus nunc pergit in urbem,
Vos deducturus Staffundam tramite recto.
Vestrum est accursu promissa implere citato
Atque levi nostrum rus quærere ab urbe recessu:
Expectat lætos, hospes non tristis, Amicos.

Lindskiöld.

Respon-

Responsio.

Non equidem nostrum est tam detrectare benignum
Hospitium, potius *gloriarier* Hospite Tanto
Magna cupido fuit; sed Rex injecit habenas
Atque manere jubet, statuit quin & ipse manere;
Ergo quem in præsens fortuna invidit honorem,
Posthæc speramus nobis cum fœnore reddi.

Bergenhielm.

Replicatio.

Carmina pulcra quidem sunt, quæ dilectus Amicus
Scripserat, & vario nomine grata mihi:
Nam mihi promittunt nova gaudia, quando licebit
Per quem cuncta licent rura videre mea:
Sed potuere levi tamen hæc succumbere culpæ
Nam illi *glo* brevis, gloria longa mihi.

Lindskiöld.

Duplicatio.

Non errore aliquo factum est (ut cerno notatum)
Quod vobis longa est gloria, nostra brevis:
Sic visum superis, quibus ut certare minores
Præsumant, vanum est, sint rata jussa Deum.

Bergenhielm.

Triplicatio.

Est Tibi vena stilusque fluens & copia magna,
Serpit humi meus, iste tuus cum surgat in altum;

Non tamen usque adeo mea carmina carpere possum,
Sint licet ingenii mediocris & ordinis imi:
Est facilis, non sublimis, nobis stilus, ipsa
Simplicitate sua nostro tolerabilis ævo:
Sed nimium Tuus assurgit nimiumque adulatur
Et sibi jussa Deum quæ fingit, quodque minorum
Nescio certamen, quod erit Te Judice vanum.

Lindskiöld.

Quadruplicatio.

Non sum verbosus, mihi nec contendere dulce est,
Sed vacuus culpa, qua licet, esse volo:
Non feret ergo ægre Vestra Excellentia, si quid
Pro me prætendat nostra Thalia loqui.
Nunquam me jacto, nunquam sublimia sector,
Assideo glebæ, qui volet alta petat.
Non lilia in nostris, non pinus nascitur hortis,
Arbustis tantum fruticibusque scatent;
Producunt herbas tenues humilesque myricas;
Sic est in modico gloria tota mea.
Ast animæ illustres vulgum superatis ut omnem,
Sic Vos & merito non nisi celsa decent:
Vobis ingenium, vobis dedit ore rotundo
Musa loqui, & quid non provida Musa dedit:
Insuper hoc Vestra si dicere pace licebit,
Nescio cur placuit extenuare stilum.
Non tolerabilis is, magis est venerabilis ævo
Dignus quo scribi secula cuncta velint.
Unum, ne videar procax bilemque lacessam,
Addidero, pugnans esse quod assentio.

Ante

Ante mihi nomen dulcis tribuiſtis amici
  Nunc ſed Adulator nuncupor an meritó?
Neſcit adulari quicunque eſt verus amicus:
  Verborum pugnam concialiate mihi.
Ut veterem tuear titulum, removete recentem,
  Ne duo in hoc uno corpore corda geram.

Bergenhielm.

Conciliatio Partium.

Omnia tunc bona ſunt (ſi per proverbia Tecum
  Fas licitumque loqui) clauſula quando bona.
Eſſe ſatis monſtrat Tua miſſa quadruplica litis
  Ergo pugnando non Tibi durus ero:
Quin potius faciam prius excuſabile carmen,
  Quo Te cur læſum. quare fuiſſe putes
Non ſatis e[illegible]uſſæ: lepido cum carmine noſtro
  Confundis mores Optime Amice Tuos.
Quamvis Adulator dicaris carmine, noſtrum
  Cor Te cordatum ſcit tamen eſſe Virum:
Et verum, ſi quis fuit unquam verus, amicum,
  De cujus non eſt fas dubitare fide.
Eſſe poteſt ipſa immaculata mente Poëtæ
  Carmen Adulator blandiculumque nimis:
Quale Tuum viſum mihi carpere carmen amici
  Non volui mentem carpere, crede mihi:
Hæc ſibi conſtabit ſemper, licet illud utrisque,
  Noſtrum vel Te vel Judice me vapulet
Quanquam Naſo fuit laſcivus carmine, motus
  Suſtinuit puros mentis ineſſe ſibi;

Sic Ego forte nimis nostro in Te carmine iniquus,
Æqua, crede mihi, mente futurus ero.

Lindskiöld.

Joci totius Conclusio.

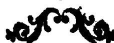
Clausula quando bona est, animus tranquillior ultra
Non est quod quærat, nec cupiisse velit.
Principium ludi dedit Excellentia Vestra,
Finem sed tenuis nostra Minerva dabit,
Convenit omnino sic alternare Camœnas.
Tu caput exornes, sit mihi cura pedis.

Bergenhielm.

21. N*ils Gyllenstolpe*, Grefwe til Nor, Herre til Segerstadt. Född i Åbo 1642 d. 5 Novemb. War en son af den för sin lärdom myckel berömda Professoren och sedermera Assessoren i Kongl. Åbo HofRätt Doctor Michael Wexionius Gyllenstolpe och Fru Susanna Nilsdotter Crucimontana. Efter wäl idkade studier wid Academien i Åbo, samt en där år 1655 in 4:to utgifwen tryckt Declamatio gratulatoria in honorem D:ni Erici von der Linde, Gubernatoris Finlandiæ &c. och utrikes resor, blef han först år 1663 antagen til Cancellie Junkare uti Rikssens Cancellie, hwarifrån han år 1664 d. 29 Julii befordrades til Secreterare i Kongl. Justitiä Revision. År 1669 affickades han til extraordinarie Ambassaden wid det då påstående Konungawalet i Polen, med några angelägna ärender, hwarifrån

från han, efter erhållit tilstånd, gjorde en resa igenom de flästa Länder och Riken i Europa med den fördel, at han för sin derwid förwärfwade kundskap i utrikes saker, åfwen blef brukad år 1672 wid den Swenska Ambassaden til Frankriket och den derpåföljande Freds-tractaten i Cölln; under hwilken tid han med wigtiga Commißioner ifrån Tractats-orten til Swerige och härifrån tilbakas affändes. År 1674 anbefaltes han at förfoga sig til General Staterne, och med dem å Kgl. Maj:ts wägnar at negotiera, då han under wägen et högstangelägit wärf til sin Konungs bästa hos Chur-Försten af Phalts, då warande Hertig utaf Neuburg med särdeles heder och beröm aflade. År 1675 anförtroddes honom en resa til det Kongl. Danska Håfwet, at der biwista Heyrats-Contractets uprättande med Kongl. Prinseßan, sedermera Sw. Rikes stora och oförlikneliga Drottning *Ulrica Eleonora*. Wid sin hemkomst ifrån Köpenhamn, blef han jemte Justitiæ-ärenderne stadigt brukad i de utrikes saker, och i synnerhet som en Deputerad med Holländska Ministern at sluta en Interims Commercie Tractat med General Staterne, under warande krig med Danmark. År 1680 afskickades han som Extraordinarie Abgesant til högbemelte Stater. År 1681 blef han wäl som Extraordinarie Envojé beordrad at förfoga sig til det Danska Hofwet, men som han med Herrar Staterne hade redan begynt sin underhandling, så fans det i nåder för godt, at han ock densamma sluta och fullborda skulle, då han ej allenast med merbemelte Stater, utan ock med Romerska Kejsaren, Konungen af Spanien, samt åtskilliga Chur- och För-

 star

star jemte i Cretzer i Tyskland om hälsosamma förbindelser med Swerige til fredens och säkerhetens bibehållande i Norden handlade och lyckeligen afslöt, förnyandes derjemte det til ända lupne Fyratio års defensive Förbund emellan Swerige och Holland, oaktade alla hinder och stötestenar som i förwäg då lades af åtskilliga Magter. Förutan detta har han ock åfwen då, dels på Kongl. befalning, dels af egen waksamhet för sin Konungs interesse, förmådt General Staterne med Prinsen af Oranien, at låta til Swerigees säkerhet med eftertryck agera och tala hos Czaren af Muscou, Konungarne i Polen och Danmark samt ChurFursten af Brandenburg, då åtskilliga farliga stämplingar emot Swerige hades på banen. I lika måtto uträttade han åfwen det, at General Staterne utrustade och til Götheborg afskickade en ansenlig Flotta af twå och tjugu Örlogsskepp, erhållandes tillika utaf Prinsen af Oranien en Fregatt til Krut och Ammunitions öfwerförsel til Swerige, på hwilket då war största brist och armod. Sammaledes förmådde han ock General Staterne at gjöra en stor och ansenlig Ambassade til Swerige, at stadfästa den af honom med dem slutna Alliancen. Han har åfwen år 1683 i Hag wid den beramade samtelige Bundsförwanternes och andra flere Puissancers fullmägtige Abgesandters sammankomst wist nöjaktiga och fullkomliga prof af en förständig och habil Ministre. Ifrån denna sin Ministére kallades han år 1687 d. 18 Aug. til HofCanceller och Kongl. Maj:ts förnämsta Ombudsman, då han den derpåföljande 24 Decembr. blef gjord til Friherre. Litet derefter blef honom jemte några flera Herrar och

Mån

Mån den Swenska Lagens öfwerseende anförtrodd. År 1689 befaltes han af H. Maj:t wid Riksdagen i Stockholm at föra LandtMarskalks-stafwen. År 1690 d. 21 Junii kallades han til Kongl. Råd och Cancellie-Råd, och samma dag til Hans Kongl. Höghets, Prins Carls Gouverneur i Grefwe Lindskiölds ställe, och der at påtaga sig Direction wid Lag-Commission. Samma år d. 20 Octobr. begärdes han til Canceller wid Academien i Lund, då honom redan förut d. 2 Octob. war tillagt Grefweligt namn och höghet. År 1697 utnämdes han af Konung Carl XI. til en af dem som Regeringen skulle förestå intil deß Konung Carl XII. sielf Regementet worde antagandes. År 1705 d. 21 Decemb. blef han Præsident i Kgl. Cancelliet. † i Stockholm 1709 d. 4 Maj.

Han hade til Fru 1) Christina Wernskiöld, Gen. Qwarterm. Johan Wernskiölds dotter. 2) Margareta Ehrensten, framl. Kongl. Rådets och Cancellie Rådets Hr. Eduard Ehrenstens och Fru Catharina Wallenstedts dotter. Ibland hans barn, som kommit til någon ålder, äro:

Evert Gyllenstolpe, Capitaine af Öfwerste Joh. August Mejerfelts Dragone Regemente. Slagen år 1709 d. 7 Januar. i stormen af Wiprech. Född 1679 d. 5 Maj.

Carl Adolph Gyllenstolpe, Capitaine af Östgötha Infanteriet. Dog d. 10 April 1709 i Ukrain ogift.

Ulric Gyllenstolpe, Grefwe til Noor, Friherre och Herre til Forßbygård. Cammarherre. Gift med

 Chri-

Christina Magdalena Oxenstierna, Cammarherrens Grefwe Gabriel Gabrielsson Oxenstiernas dotter til Korsholm och Wasa.

22. Jacob Gyllenborg, Grefwe och Herre til Böna, Lund, Jella och Tompta, född i Upsala år 1648 d. 8 Martii *). Och ånstönt den blinda lyckan hade mißunnat des wagga at blifwa med kostbara purpur och sammets-täcken öfwerhölgd, så ersatte likwäl den owälduga Naturen denna förlusten så mycket öfwerflödigare, som hon i det stället med så många förträffeliga sinnens gåfwor, såsom de sanskyldigaste medel, hwarigenom man i werlden endast bör blifwa stor, honom beprydde och öfwerhopade, hwilka förmoner han sedermera med de tiltagande åren igenom grundeliga studier och nyttiga utländska resor, så märkeligen beflitat sig til sin fördel at äga och upbruka, at han igenom de samma, ifrån det nedersta til det högsta åreställetl här i Riket, har banat sig en jämn och fast wäg, hwarmed gjordes en begynnelse år 1674, då han blef kallad til at wara Commissarius i Cammar-Revision och år 1676 til Assessor dersammastädes; och som han på dessa tu år hade til sin Konungs största nöje wist en besynnerlig tienst och färdighet wid Cammar-sysslorne, så blef H. Maj:t förorsakad at förordna honom jemte General Lieutenanten Grefwe Wittenberg at recrutera och i stånd bringa Östgötha och Smålands Regementerne til Häst,

*) Peringskiölds Mon. Upland. P. 2. pag. 121. Fredianis Inscriptiones Upsalienses in folio p. m. 23.

Häst, som då woro igenom det Danska kriget ganska mycket förswagade, hwilken förrättning han med det eftertryck förrättade, at H. Maj:t derigenom alt mer och mer blef styrkt i sit allernådigsta fattade förtroende til hans person, och fördenskul anbefalte honom at anställa öfwer alt Östergötland och Södermanland en noga undersökning, om huru jemte de ordinarie medlens rätta upbörd och utgift, alla extraordinarie Gjärder, woro af allmogen uptagne och til deras utsedde bruk anwände. Det följande året 1678 anförtroddes honom lika ransakningars förrättande i Upland och Westmanland, samt sist uppå ofwannämde år en särdeles Commißion wid Bergslagen i Nerike och Wermeland, wid hwilka widlyftiga Commißioner han förwärfwade sig en fullkomlig kundskap angående Riksens räntors och inkomsters sanskylliga beskaffenhet och egenskap, som han wid hwarjehanda tilfälle kunde lämpa och anwända til Riksens tjensts och interesses i akt tagande och befordrande, hwarutaf han år 1679 wiste et nöjaktigt prof, då han blef befalt at följa RiksSkattmästaren Hr. Sten Bielke i en särdeles Commißion til Stora Kopparbergs Höfdingedöme. År 1680 d. 20 Sept. blef han benådad med Adelig sköld och hjelm, och wid då warande Riksdag utnämd ibland Ridderskapets och Adelens Utskott, til at rätta et och annat wid Riksens Ständers Banque inritadt mißbruk, hwarwid han sig så wäl förhöll, at samtel. Ridderskapet och Adelen hos H. Maj:t underdånigst föreslogo honom til en Ledamot, at sittja med i den då förordnade Reductions Commission. År 1681 förordnade H. Maj:t honom at å des wägnar utföra action

action emot Kongl. Regeringen, härrörande af Regementet och medlens förestående under högstbemälte Konungs warande minderårighet: så mycket swårare som denna beställning war, så mycket mera lyste derwid hans underdånigste zele, oförfärade sinne, rätträdighet och osparda möda: hwaruppå han är 1681 d. 13 Decemb. kallades til Director i förbemälte Cammar-Revision, och tillika som Commissarius at biwista Liquidations Commission, hwaruppå han wid 1682 års Riksdag i Secrera Utskottet framgaf de rådslag, igenom hwilka det höga Konungsliga wäldet, Kronans rätt, Fäderneslandsens wälfärd, sällhet och säkerhet blef härligen befrämjat, styrkt och stadfästat *). År 1683 förrättade han tillika med då warande Landshöfdingen, sedermera Kongl. Rådet Grefwe Fabian Wrede, indelningen af Uplands Regementet til fot, i anledning af det då antagne och bewiljade beständiga Knecktehållet, fåendes straxt derefter befalning at wärkställa undersökningarne öfwer de reducible Godsen i Upland, och sedermera, jemte Kongl. Rådet och Gouverneuren Grefwe Carl Gyllenstierna, i Hennes Maj:ts, Drottning Hedvig Eleonoras Lifgedinge. Kort derefter updrogs honom at företräda partes actoris emot Kongl. Cammar- och Reductions-Collegiernes Ledamöter uti det, som de emot Kongl. Resolutioner och befalningar sig hafwa försedt. År 1685 d. 8 Sept. anförtroddes honom CammarRådsembetet, och wid Kongl. Rådets och Præsidentens Hr. Clas Flemmings dödeliga frånfälle Direction uti Liquidations Commission, samt år 1687 d. 17 Decemb.

öfwer

*) Peringsk. Mon. Upland. P. I. pag. 117.

öfwer hela Reductions-wärkets fullkomliga afslutande i Kgl. Rådets Grefwe Fabian Wredes ställe. År 1689 d. 15 Martii blef han Landshöfdinge öfwer Stockholms och Upsala Län, i sin Swärfaders Friherre Olof Thegners ställe, och den 17 derpåfölj. med Friherrligt namn och heder benådat. År 1693 wid Riksdagen i Stockholm förrättade han med största beröm Landt-Marskalks-embetet, så wäl uti de då för händer warande wigtige och angelägne deliberationer, som ock wid den stora och oförlikneliga Sweriges Drottnings, Drottning Ulrica Eleonoras då anstälte begrafnings-act. Då han omsider 1695 d. 22 Aug. för så många stora, trogna och redeliga tjenster blef uphögd til Kongl. Råds embetet och tillika til Grefweligt namn och wärde.

Denna Herren dog i Stockholm 1701 d. 11 Martii *) och begrofs i Upsala, hwarest han war barnfödd, lämnandes efterwerlden et säkert prof, at det ej för honom war swårare at bära lyckan, än blifwa af lyckan buren, ty han war så klok och försigtig at råda andra och sig sjelf, at han fostbant sin egen lycka med sin Konungs en gång för honom fattade nåd och kärlek, samt sit Fäderneslands allmänna upkomst, wälstånd och sälhet.

Han hade til Fru, Anna Thegner, Landshöfdingens Friherre Olof Thegners dotter til Wikebasta, Helleb[illegible] Skälsta, med hwilken han blef gift 167.. och a[illegible] barn, af hwilka fem blefwo döde straxt efter fö[illegible]ten; de öfrige här nedanföre nämde, äro:

1. Olof Gyllenborg, Landshöfdinge öfwer Södermanland. Född i Stockholm 1676 d. 21 Aug. † i Nyköping

U

*) Peringsk. P. I. p. 118.

köping 1737 d. 28 Maj barnlös; gift med Catharina Gripenwald, Öfwerste Lieutenantens af Östgötha Cavallerie, Johan Gripenwalds dotter til Mantorp och Fyrby, som i sit senare gifte fick Öfwersten för Jönköpings Regemente, Pehr Silfversparre.

2. Jacob Gyllenborg, Capitaine af Dal-Regementet. Född 1677 d. 18 Octob. † 1708 d. 24 Sept. af en blessure på stora skogen wid Smolensko ogift.

3. Carl Gyllenborg, RiksRåd, Cancellie President, samt Upsala Academie Canceller. Född i Stockholm 1679 d. 7 Mart. † i Stockholm utan egna barn 1746 d. 9 Decemb. Gift i London med Sara Wright, som tilförene hade til man . . . . . Derith.

4. Catharina Gyllenborg, född 1681 d. 15 Junii. † 1691 d. 29 Junii.

5. Johan Gyllenborg, Grefwe til Skenås, RiksRåd och Academie Canceller i Lund. Född i Stockholm 1682 d. 26 Sept. † ibidem 1752 d. 22 Maj. Gift 1720 med Margareta Eleonora von Beijer, Öfwerste Lieutenantens Joachim Christian von Beijers dotter, med Grefwinnan Anna Maria Ericsdotter Dalberg til Skenås.

6. Ulric Gustaf Gyllenborg, Commendeur wid Örlogs-flottan. Född 1683 d. 23 Januar. † 1716 d. 20 Febr. Gift med Elisabeth Hägerflycht, Landsh[illegible]s Arvid Hägerflychts dotter.

7. Anna Gyllenborg, född 1685 d. 23 Junii. † 1758. Gift med Öfwersten samt Riddaren af Kgl. Swärds Orden Albrecht Gerner.

8. An-

8. Anders Gyllenborg, Major af LifRegementet til Häst. Född 1686 d. 13 Nov. † mycket hastigt 1728 d. 6 Febr. Gift med Sophia Regina Kruus, Öfwerstens för Adelsfanan, Friherre Henning Kruus dotter til Bredsjö.

9. Maria Elisabeth Gyllenborg, född 1688 d. 23 Junii. † 1717 d. 21 Julii.

10. Hedvig Eleonora Gyllenborg, född 1692 d. 21 Julii. Gift med Cammarherren Friherre Mårten Troezig, som † 1740 d. 2 Martii.

11. Catharina Johanna Gyllenborg, född 1693 d. 8 Aug. † 1757 d. . . Febr. Gift med HofRättsRådet i Sw. HofRätt Benct Silfverstedt, som † 1738 d. 13 Jun.

12. Gustaf Samuel Gyllenborg, Landshöfdinge öfwer Nylands och Tawastehus Län, samt Riddare af Kgl. Nordstierne Orden. Född 1695 d. 2 Febr. † uti Helsingfors barnlös 1756 d. 13 Sept. Gift 1:mo med Christina Charlotta Gripenborg, UnderStåthållerens i Stockholm Johan Gripenborgs dotter, som † 1738 d. . . Febr. barnlös. 2:do med Wendela Oxenstierna, Öfwerste Lieutenantens af Uplands Regemente Grefwe Carl Gabrielsson Oxenstiernas dotter til Ekam och Nordwik. Född 1721. Gift 1740.

13. Carl Friedric Gyllenborg, född 1696 d. 9 Octobr. † 1697 d. 15 April.

14. Friedric Gyllenborg, President i Kongl. Maj:ts och Rikens Bergs-Collegium, samt Riddare och Commendeur af Kongl. Nordstierne Orden. Född 1698 uti Stockholm natten emellan d. 11 och 12 Julii. [illegible]

† ibi-

† ibidem 1759 d. 25 Aug. *). Gift 1729 med Elisabet Stierncrona, född 1712, Presidentens i Swea HofRätt, Friherre Gabriel Stierncronas dotter til Ateshoff, med Antonetta Maria Amya.

23. Nils Gripenhielm, Friherre til Örneholm, Herre til Espeholt, Simmerhoff, Schedigga och Söderby. En son af RiksRådet och Cancellie-Rådet Friherre Edmund Gripenhielm med des förra Fru Barbro Clo, ArkeBiskopens Doctor Johan Lenæi dotter. Har först i barndomen haft den nåden och lyckan, at blifwa med sin broder antagen til Studer-Page, enär då warande Sweriges Rikes ArfPrins, sedermera H. Maj:t Konung Carl XI. underwistes i studier och höfliga konster af des Fader Hr. Gripenhielm; men så snart högstbemälte Konung begynte år 1671 sielf at biwista deliberationerne i RådKammaren, så anträdde Hr. Nils Gripenhielm sina utrikes resor, och dem med så stor förmån fortsatte intil år 1674, at han då wid sin återkomst til Fäderneslandet skattades för wärdig at blifwa HofRåd d. 13 Martii och år 1676 d. 4 Jan. jemte sin förra beställning, Director öfwer det Kongl. Bibliothequet i Stockholm i sin Herr Faders ställe, som nyss förut war med döden afgången, så wäl för den besynnerliga erfarenhet han derutinnan sig förwärfwat, som ock för den särdeles kunskap han under bemälte sin Hr. Faders anledning i detta wärket egentligen sig hade för-

*) Se Hr. Carl Christoph. Gjörwells egnelige och nöjsamma Swenska Mercurius för år 1760 pag. 147. 150.

förskaffat. År 1681 d. 27 Januar. befordrades han til Lagman på Öland, år 1682 d. 1 Febr. i Östergötland, och år 1686 d. 22 Oct. i Upland. År 1692 d. 15 Jan. anförtroddes honom Landshöfdingedömet i stora Kopparbergslån, hwilket han til höga Öfwerhetens nåd så wäl och berömligen i alla stycker förestod, at ock Kon. Carl XII. blef häraf föranlåten år 1697, at förtro honom LandtMarskalks-stafwen på Riksdagen i Stockholm, då åfwen högstbemälte Konung kröntes och Konung Carl XI. blef begrafwen.

Hade til Fru RiksRådets och RiksSkattmästarens Friherre Gustaf Bondes och Fru Anna Persd. Natt och Dags dotter, Maria Elisabet Bonde, som war tilförene gift med Friherren Axel Claſon Bielkenstierna, hwilken omkom år 1676 d. 1 Junii på Örlogs- och Ammiral-Skeppet Kronan, i en action under Öland emot de Danske, och war den siste på Swärdssidan af den urgamla och berömliga Bielkenstiernista ätten.

Herr Gripenhielms Barn:

Maria Elisabet Gripenhielm, Öfwerste Lieutenantens Peter Mannerstedts til Räckelstad senare Fru.

Carl Gripenhielm, Öfwerste Lieutenant. Gift med Magdalena Scheiding.

Gustaf Gripenhielm, dog på sit ellofte år.

Axel Johan Gripenhielm, General Major, Landshöfdinge i WästerNorrland, Riddare och Commendeur af Kongl. Swärds-Orden. Född 1686 d. 18 Mart. † i Gefle ogift 1755 d. 25 Febr.

Nils Gripenhielm, Herre til Gröninge, Hornsberg, Wåsby rc. Ryttmästare. † på förenämde sin Gård Wåsby i Horns Socken i Östergötland 1759 d. 29 Decemb. ætatis 76. och med honom gick denna Friherrliga ätt ut.

Edmund Gripenhielm, affomnade på sit 5:te ålders år.

Barbro Gripenhielm, † 1737. Gift med Johan Carl Stråle, Capitaine af Östgötha Infanterie.

Anna Christina Gripenhielm, dog på sit 9:de år.

Hr. Friherre Nils Gripenhielm dog i April månad år 1706, och lämnade efter sig allmänt beröm för solide studier, förträffelig förfarenhet i Bergswäsendet och de dit hörande stycken, samt för en ogemen kunskap på gamla både Romerska och Swenska mynt. Om den Ducat han låtit slå af det guld han utur en hop silfwermalm af en gammal igenfallen Grufwa i stora Kopparbergslån har utdragit, kan läsas jemte hela processen, i Assessor Elias Brenners Thesaurus Nummorum Sveo-Gothicorum pag. 229 & 230. Utom des har Friherre Gripenhielm, under namn af Mysticophantes Theophilus, utgifwit i allmänt tryck uti Hamburg år 1691 in 8:vo, Kort och enfaldigt genswar emot den nya Fontange förföljaren, under et namn af Ernest Gottlieb *) utgifna pasquill och smädeskrift.

24. *Hans*

*) Denna förenämde Ernest Gottlieb, war M. Nicol. Bergius, sedermera Doct. och Gen. Superintendent i Lifland. Gift som Kyrkoherde i Fransyska Kyrkan i Stockholm, med Christiana Juliana Oxenstierna, RiksRådets och RiksMarskalkens Grefwe Gabriel Gabrielsson Oxenstiernas dotter til Korsholm och Wasa rc.

24. Hans Clerck, Friherre och Herre til Christina-holm, Belsta och Lagnö. Ursprungen både på fäderne och möderne af twänne namnkunniga slägter: des Herr Fader war Hans Clerck til Nåshult och Hunnerstad, Ammiral och Ammiralitets Råd, des Fru moder Brita Svensdotter Suahn med Fru Anna Larsd. Skytte. Efter tio års anlagde studier wid Academien i Upsala, trädde han år 1661 uti Kongl. Maj:ts tjenst och såsom HofJunkare följde med den Ambassaden, som då RikesRådet Herr Grefwe Nils Brahe til England war updragen; men när samma beskickning åter-kom til Swerige, blef han ej allenast qwar i England at widare på Academien i Oxford idka sina studier, utan ock sedermera förfogade sig til Leiden, i samma upsåt, at ännu förskaffa sig någon ymnogare förfarenhet i andra nyttiga saker. Under detta sit wistande i Leiden undfick han sin Konungs nådigsta fullmagt på en Lieutenants beställning under des Ammiralitet, hwarigenom upwäcktes hos honom en så mycket större lust och ifwer, at med största flit lägga sig uppå de stycken, som til sjöwäsendet och en wäl erfaren och tapper Sjöman egenteligen höra, til hwilken ända han i samfälta 8 år til watn och land, igenom de förnämsta delar af Europa, Asia och Africa sökte sig tilfälle, at biwista de namnkunnigsta actioner och sjö-combatter, som emot Turkarne under Ammiralen Tromps conduite i Medelhafwet, Brakels emot Ammiralen Halling uti Spanska sjön wid Cadix, och Opdams emot de Engelska år 1665 förelupne äro, under hwilken tid han hos främmande Herrskaper och Magter har med så godt beröm åtskilliga

ga beställningar förestådt, at han derföre strax efter sin återkomst til Swerige befordrades til Capitaine, och til et prof af des förwärfwade skicklighet och förfarenhet särdeles uti skepps-byggeriet, så fick han befalning at aflösa Ammiralen Uggla uti Lübeck, och dersammastädes skeppet Solen at bygga och uptackla, hwilket när hån til höga wederbörandes nöje hade til alla delar fulbordat, så blef han år 1671 d. 3 Junii *a*) Holm-Major i Johan Olofsson Bergs (Bergstiernas) ställe, som då på samma dag avancerades til Ammiral Lieutenant. Ifrån denna Majors beställningen flyttades han 1673 d. 29 April til Commendant på Warholms skants i sin faders Hr. Hans Clercks rum, som härtils, jemte Ammiralstjensten det samma hade förestått, men nu detsamma med Kgl. tillåtelse på sin son transporterade *b*). Samma år blef han Ammiral Lieutenant och år 1674 Ammiralitets Råd. År 1675 har han med särdeles beröm biwistat de emellan de Swenska och Danska i Östersjön förelupne actioner, nemligen d. 27 Maj och d. 1 Junii, då han ej allenast blef illa qwäst och sårad, utan ock hans skepp aldeles med kulor igenombårat, wid hwilket olyckeliga tilfälle han likwäl har brukat den loswärda conduite, at han har sammanhämtat den förskingrade Swenska Flottan, och den samma med sig til Dalerön lyckeligen återbragt, samt Skärgården emot de Danskas

a) Registrat. Tom. I. pag. 541.

b) Registrat. P. I. p. 611. och har Mag. Bechstadius således felat i sin Swenska Adeliga och lärda Sjöman pag. 110. ty denna Hans Clerck succederade sin fader i Commendantskapet, men fadren åter succederade Hr. Diedric Wrangel.

skas intrång tappert betäckt och förswarat, hwarföre H. Maj:t Kon. Carl XI. år 1676 d. 13 Junii kallade honom til Ammiral samt tillika updrog honom hela förswarswärket til sjös. År 1680 d. 7 Jan. blef han Landshöfdinge öfwer Wästerbotn och Lappmarken c), behållandes tillika sin Ammirals-lön, men blef år 1683 wid den Fransyska flottans ankomst i Sundet återkallad til den Swenska örlogsflottan igen, och honom då anförtrodt befälet öfwer den andra Escadren och tillika samma år d. 20 Aug. Landshöfdingedömet i Calmare Län. År 1687 d. 10 Decemb. och ej d. 24, som M. Bechstadius l. c. p. 18 och von Schantz i sin Swenska Matrikel p. 14 säja och berätta, blef han Friherre, år 1693 d. 26 Junii Landshöfdinge öfwer Södermanland, och år 1710 wid Ständernes sammankomst i Stockholm Landt-Marskalk. Blef 1710 d. 11 Novemb. Kongl. Råd och President i Göta Hof-Rätt.

Han afsomnade i Arboga 1711 d. 18 April och begrofs i Waltuna Kyrka: han har i sin tid warit mycket berömd för wälgrundade studier d) samt en förträffelig kundskap uti Architectura navali e). Hans Fru war Anna Bure, en dotter af Jonas Bure den yngre til Burtwik och Tofta, Assessor i Reductions Collegio, och Märta Bonde Ulfsdotter til Säckesta och Halla: med hwilken han hade följande barn, nemligen:

Märtha Clerck, Hr. Eric Getes tredje Fru, född 1674

X d. 1

c) Steckfenius de Westrobothnia pag. 47.

d) Thuns vita Palmskiöld. p. 118. Christophori Moræi Oratio gratulatoria in adv. Ejus Nycopiam edita Strengnesii in folio.

e) 1697 års registratur och 10 Decemb.

d. 1 Dec. i Stockholm. Gift 1713 d. [illegible] Maij. † i Stockholm 1747 d. 29 Novemb.

Brita Christina Clerck, född i Stockholm 1675 d. 30 Octob. Gift 1:mo med Amiralen Friherre Anders Appelbom, som † 1721 d. 22 Maij, 2:do med Öfwer-Directeuren af stora Sjö-Tullen i Stockholm Johan Ehrenpreus &c.

Anna Elisabeth Clerck, född i Stockholm 1678 d. 5 Aug. Gift med Ryttmästaren Johan Drakenhielm.

Magdalena Catharina Clerck, född i Stockholm 1679 d. 3 Dec. blef 1711 Landshöfdingens i Upland, Otto Magnus Wolfelts tredje Fru.

Beata Johanna Clerck, född i Umeå 1682 d. 19 Maij. Gift med Vice Amiralen Olof Wernfelt, som † 1731 d. 21 Junii.

Carl Clerck, född i Calmar 1685 d. 22 Aug. Lieutenant af Kongl. LifGardet. Ihjälskuten 1709 wid Pultawa.

Hedvig Sophia Clerck, född uti Calmar 1687 d. 18 Aug. Gift med Majoren Gustaf Silfverhielm.

Ulrica Eleonora Clerck, född uti Calmar 1689 d. 10 Mart. † i Stockholm 1744 d. 8 Octob. Gift 1715 d. 29 Maij med Majoren af Uplands Regemente, Friherre Casper Wrede.

Johanna Clerck, född i Calmar 1690 d. 5 Jun. † ogift.

25. *Gustaf Cronhielm*, Grefwe til Flostad, Friherre til Segloraberg, Herre til Hyttenäs, Torsjö, Styrestad och Krantebo. Framledne Landshöf-

höfdingens öfwer Westmanland Friherre Polycarpi Cronhielms och Fru Hebla Standaert Westerheims son; född i Stockholm d. 18 Julii år 1664, har, efter en mogen och grundelig kunskaps inhämtande uti hofeliga och andra Adeliga wetenskaper wid Academien i Upsala, anträdt sina utrikes resor år 1684, och under de samma besedt de flesta och förnämsta delar af Europa. År 1687 under des wistande i Tyskland, inhämtade han de angeneliga tidender, at Konung Carl XI. i nåder hade latit förstått, det H. Maj:t ämnade honom til Cammarherre hos Hans Kongl. Höghet ArfPrinsen, sedermera Konung Carl XII, med befalning at skynda sig hem; til hwilken resa han gjorde sig strax färdig, änskönt han året tilförene, då han kom ifrån Frankrike til Stutgart uti Hertigdömet Würtenberg, war blefwen så lyckelig, at Hans Durchleuchtighet Hertigen Administratoren med H. D. EnkeHertiginnan hafwa ej allenast utsedt och förordnat honom til at wara CammarJunkare hos then omyndiga regerande Hertigen, utan ock welat försända honom i några ärender til LandtGrefwen i Darmstadt och Marggrefwen i Baden Durlach. När nu han omsider skulle förfoga sig hem til Swerige, undfick han ifrån bemelte Hof et mycket nådigt afsked med en ansenlig föräring: wid hemkomsten sist på året 1687 antogs han til HofJunkare och 1688 til Hans Kongl. Höghets Prints Carls Cammarherre, under hwilken tid han erhölt H. M:ts Konung Carl XI. löf och nådigste tilstånd, at uti Riksens Archivo gjöra sig underrättad i Cancellie-sakerne *), öfwandes sig

*) Gjorde då åtskilliga nätta och wackra utdrag af wåra Ministrers bref wid utrikes Hof, hwilka ännu förwaras hos-

jemwäl i de stycker, som til lag och rätt, samt Cammar-wärket höra. År 1698 d. 15 April förordnades han til Landshöfdinge öfwer Westmanland, i sin Herr Faders ställe, som dagen förut *) war död blefwen. År 1710 utnämdes han af den Kongl. Senaten til LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm under Friherre Hans Clercks siukliga tilstånd, och under warande tid erhölt han H. Maj:ts fullmagt ifrån Bender at wara HofCanceller, samt d. 30 Augusti samma år kallelse-bref til Kgl. Råd och CancellieRåd, och at tillika föra Præsidium uti Lag-Commißion, samt jemte några andra af Kongl. Råden at afgiöra alla förekommande mål och rättegångs-saker uti Kongl Maj.ts Justitie Revision. År 1712 d. 20 Febr. blef han Grefwe, år 1713 i Decemb. månad Academie Canceller i Lund och år 1715 den första Plenipotentiaire och Ambassadeur Extraordinaire wid Freds-handlingen med rikssens fiender, hwilken sedermera förmedelst åtskilliga emellankommande hinder ej kom at gå för sig. År 1718 i Decemb. månad kallades han til President i Commercie Collegio och år 1719 d. 15 Maij til President i Kongl. Maj:ts och Rikssens Cancellie Collegio, samt den följande 29 Maij til Upsala Academie Canceller. Utom det, at han under sit warande Råds-embete har blifwit brukad i åtskilliga högstangelägne wärf och ärender, så i landsorterne såsom ock i Carlscrona, angående Amiralitets wärket och krigsmagtens öfwerförande derifrån til Pommern, så har han under sit kloka och försigtiga ordförande slutit den så länge på-

wamämde Archivum. För deßa gaf Konung Carl XI. honom et tusende Riksdaler.

*) Rudlings i flor stående Stockholm p. 157.

påstådde Commißion angående Lagens öfwerseende och förbättrande, för hwilket högstwigtiga och angelägna arbete, hans namn lär blifwa städse i en wälsignad och ärefull åminnelse: ty hafwa ock Rikens Högloft. Stånder i betraktande deraf låtit slå en skön och kostbar skådepenning, uppå hwilkens ena sida står hans bröstbild med omskrift: Gust. Cronhielm. Com. Regni. Svec. Sen. Præs. & Acad. Ups. Canc. på reversen: En Cubus, med et frantsadt täcke öfwer, hwarpå ligger en tilsluten bok, med tre Kronor teknad, omkringstå följande ord: Ob. Curam. Emendationis. Legum och uti exerguen: Honori. Viri. Illustrissimi. Ordines. Regni. Svec. Dicarunt. 1731.

RiksRådet Grefwe Cronhielm gift 1:mo år 1693 d. 7 Maij med Maria Wallenstedt, Kongl Rådets, Presidentens i Swea HofRätt, samt Åbo Academie Cancellerens, Gref Lars Wallenstedts dotter, född i Stockholm 1677 d. 27 Dec. † ibid. 1723 d. 23 Augusti, moder til 16 barn, af hwilka 11 henne öfwerlefde.

1. Hebla Cronhielm, född 1694 d. 29 April. † 1695 = = Augusti.
2. Hedvig Charlotta Cronhielm, född 1695 d. 5 Aug. † 1738 = = Januar. Gift 1) med Capitaine af Garde Axel Julius Wilhelmsson Cojet, Friherre til Ljungby gård, Herre til Swaneholm och Kalhål. † i Stockholm 1719 d. 1 April. 2) med General Lieutenanten, Ridd. och Commend. af Kongl. Swärds Orden, Friherre Axel Eric Roos Carlsson.
3. Carl Cronhielm, Grefwe och Herre til Cambohl, Öfwerste Lieutenant och Riddare af Kgl. Swärds Orden,

den, född i Stockholm 1697 d. 10 Januar. † 175 : : Gift 1738 d. 13 Julii med Anna Margareta Segerfelt, född 1718 d. 24 Octob. Dotter af Öfwersten och Riddaren af Kongl. Swärds Orden, Abraham Segerfelt til Cambol, och Elisabeth Matsdotter Isserhielm.

4. Lars Cronhielm, Grefwe til Flostad ꝛc. Lagman i Westerbotn, hwarifrå han tog afsked 1739 d. 19 Maij. Född i Stockholm 1698 d. 16 Nov. † 1755. Gift 1728 d. 18 Junii med Magdalena Eleonora Posse til Årstad. † 1743 d. 12 Maij. Dotter af Landshöfdingen Friherre Nils Mauritsson Posse til Säby, med Friherrinnan Henrietta Beata Henricsdotter Horn til Marienburg.

5. Maria Regina Cronhielm, född 1700 d. 21 Junii. † 1700 : : : Septemb.

6. Magdalena Sibilla Cronhielm, född 1701 d. 20 Julii. † 1727 : : : General Majorens och Riddarens af Kongl. Swärds Orden, Friherre Carl Salomonsson von Otters förra Fru. Gift 1727. † samma år tre weckor efter bröllopet.

7. Ulrica Eleonora Cronhielm, född 1702 d. 28 Julii. † 1742 d. 5 Januar. i Stockholm. Gift med Öfwerste Lieutenanten Friherre Gustaf Wilhelm von Köhler, som † 1739.

8. Anonyma, född och död 1703 d. 30 Octobr.

9. Gustaf Cronhielm, Grefwe, Fändrik wid DalRegementet. Född 1705 d. 5 Apr. † i Stockholm ogift 1732 : : : Februar.

10. Johan Cronhielm, Grefwe, General Major, Riddare och Commendeur af Kgl. Swärds Orden, född

1707

1707 d. 14 Januarii, gift 1739 d. 1 Mart. med Sigrid Bonde, som dog på Wij 1753 in Decemb. Dotter af RiksRådet, Cancellie Rådet och Upsala Acad. Cancelleren, Gref Gustaf Carlsson Bonde, til Biörnö &c. och Friherrinnan Charlotta Eleonora von Lieven, Gen. Lieuten. Friherre Bernhard Otto Reinholdsson von Lievens älsta dotter, född 1683 d. 23 Octobr. gift 1708 d. 4 Oct. † 1735 d. 1 Octob.

11. Maria Christina Cronhielm, född 1707 d. 31 Dec. Gift på Swaneholm 1728 d. 12 Apr. med General Lieutenanten, Ridd. och Comm. af Kongl. Swärds-Orden Friherre Georg Reinhold von Köhler, som † 1758 d. 12 Novemb.

12. Regina Cronhielm, född 1708 d. 16 Nov. † 1709 d. 15 Januar.

13. Regina Catharina Cronhielm, född 1710 d. 7 Dec. Gift 1) 1728 med Ryttmästaren Friherre Claes Corneliusson Anckarstierna til Knutstorp, som † 1730 d. 7 Febr. 2) år 1738 blef hon Öfwerste Lieuten. Otto Friedric von Schwerins af Spantow 3dje Fru. Herr von Schwerin † 1741.

14. Sophia Friederica Cronhielm, född 1712 d. 10 Dec. Gen. Lieutenantens, Landshöfdingens, Öfwer-Commendantens, Ridd. och Commend. Friherre Johan v. Kaulbars förra Fru.

15. Gabriel Cronhielm, född 1714 d. 5 Februar. † i samma månad.

16. Hebla Christiana Cronhielm, född 1716 d. 26 Nov. † 1741 d. 14 April. Gift med Captaine af Kgl. Lif-Gardet, Friherre Malcom Hamilton, som † 1741 d. 19 Februar.

Riks-

RiksRådet Grefwe Cronhielm blef andra gången gift 1725 med Henrietta Beata Horn, som † 1740. Dotter af RiksRådet, FältMarskalken, General Gouverneuren &c. Friherre Henric Henricsson Horn, som † i Stade 1693 d. 28 Febr. och Enkefru af Landshöfdingen Friherre Nils Mauritsson Posse til Säbyholm, hwilken † 1723 . . . . . April. Grefwe Cronhielm dog i Stockholm 1737 d. 3 Junii.

Om den förträffeliga öfwersättning han giort af Latin på Swenska utaf Erasmi Roterodami Institutio Principis Christiani, fälla wåre lärde Collectores Actorum Lit. Regni Sveciæ de anno 1721 pag 188. et sådant wälförtjent omdöme: „Translatio hæc ornatissima est, „& quod ardui laboris nulla sui parte imaginem versio„nis præferens; crederes Sveciæ primum scriptam hanc „institutionem, ita profluit Oratio: ea sermonis puri„tas, ut vix ullæ voces peregrinæ admisceantur, quibus „alias nimium quantum lingua nostra vernacula corrum„pitur, & successu temporis peribit, nisi a Viris sum„mæ auctoritatis, & in illustri loco locatis malæ consve„tudini obviam eatur. Id quoque gratissimum heic vi„dere voces quasdam novas sed plenas gratiæ & venu„statis &c. Uti ofwannämde 1722 års Acter, kallas „han pag. 362. Lynceus illæ solidæ eruditionis æstima„tor & lucidum ipse omnis exemplum.

26. *Johan Creutz*, Grefwe och Friherre til Häfwerö. RiksRådets, Ammiralens, samt Riks-Ammiralitets och CammarRådets Lorents Creutz, Friherres til Cassarits, Herres til Sarfwelax, Abborfors och Liuxa.

Lithvella och Fru [illegible] Jacobsdotter Duvall. Har efter wäl [illegible] studier, år 1667 anträdt sina utrikes resor, under hwilka han år 1671 begifwit sig i tienst hos Konungen i England på des Orlogsflotta som Friwillig, och under påstående krig med Holland tient sig up til Capitaine, och då bewistat tre hufwuddrabbningar til siös: men sedan freden blef sluten emellan England och Holland, fick han ej allenast derifrån et ganska nådigt och fördelaktigt afsked, utan ock en ansenlig årestånd, hwaruppå han år 1674 begaf sig hem til Swerige, och blef strax derefter neml. d. 15 Junii Capitaine wid Ammiralitetet, år 1676 Schoutbynacht och samma år Öfwerste Lieutenant wid Finska LandtDragone Esquadron. Och som sedermera efter erhållen fred med Rikens fiender, samma Esquadron blef indragen, så blef han i anseende til den kunskap och förfarenhet han sig både förskaffat i de saker, som Domare-embetet angå, förordnad år 1680 til Lagman öfwer Carelen, företrädandes derjemte år 1687, 1688 och 1689 Landshöfdinge-embetet öfwer Wiborgs Län. År 1703 d. 26 Decemb. kallades han omsider til Landshöfdinge öfwer Nyland och Tawastehus län, år 1713 wid Ständernes sammankomst i Stockholm til LandtMarskalk, år 1719 d. 9 Maji til RiksRåd och samma år d. 18 Junii til President i Kongl. Maj:ts och Rikens HofRätt i Stor-Förstendömet Finland, då han d. 31 Decemb. af ofwannämde år benådades med Grefligit namn och wärde. Han † i Åbo år 1725 d. = = Septemb. 84 år.

Gift 1) med Anna Johanna Sparre, [illegible] [illegible] och Presidentens i Åbo HofRätt [illegible] E-

Nic. Larsson Sparres dotter til Kronoberg, och Barbro Claesdotter Fleming til Liebelitz. 2) med Euphrosyna von Treuden, som † barnlös.

Barn af förra giftet.

1. Gustaf Johansson Creutz, Grefwe, Landshöfdinge öfwer Österbotn. † 1746 på resan til Stockholms Riksdag. Gift med Hedvig Helena Maijdel, Generalens Friherre Georg Johan Maijdels dotter, gift på Pepoot 1707 d. 20 August.
2. Carl Creutz, Grefwe, Capitaine af Nyländs Dragoner, fick 1722 d. 26 Junii Majors caractere. † 1740. Gift 1723 d. 23 Sept. med Barbro Lena Wrede, Öfwerste Lieutenantens Friherre Fabian Carlsson Wredes dotter til Elimå.
3. Johan Creutz, Grefwe, Ryttmästare af Lif-Regementet. Gift med Agneta Sophia Wrede, förenämnde Friherre Fabian Wredes dotter, † 1753 d. 14 Jan.
4. Svante Creutz, Grefwe til Harfwero, Sjöholm och Jeannalund, KrigsRåd. Gift 1) med Merta Jeanna Gyllengrip, Lagman Gabriel Gyllengrips dotter til Solaholm, Sjöboholm, Rådeck och Hongården. 2) med Catharina Sperling, född 1685, Kgl. Rådets, FältMarskalkens och General Gouverneurens, Grefwe Jöran Sperlings dotter til Sperlingsholm med des tredje Fru Merta Henricsdotter Fleming til Lais.
5. Elsa Creutz, General Quartermästarens Lorens Glantzenstiernas senare Fru.
6. Brita Creutz, Öfwerstens och Commendantens på Warberg Johan Henric Focks senare Fru.
7. Christina Creutz, född 1700. Gift 1722 d. 6 Dec.

med

med Ryska Ståthållaren i Willmanstrand, Johan Carl Gustafsson Natt och Dag, som † 1749.

27. **Per Ribbing**, Friherre och Herre til Säringe och Håfberg. Född 1670 på Gimmersta. War Son af Landshöfdingen öfwer Gefleborg och Norlanden, Lenard Pedersson Ribbing, Friherre til Sunowa, Herre til Stenhamra, Gimmersta och Bogholm. † 1687 d. 18 Septemb. och Catharina Conradsdotter Falkenberg. † 1716.

Efter wäl idkade studier wid Academien i Upsala och Lund, samt utrikes resor, blef han år 1693 d. 5 Decemb. Commissarius i Kongl. Cammar-Revisionen. År 1701 skickad i en angelägen förrättning til Estland. År 1710 d. 7 April Lagman öfwer Halland. 1712 d. 13 Septemb. CammarRåd. 1714 d. 2 April Landshöfdinge öfwer Upsala Län, samt år 1719 LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm, då han under densamma rörd af slag afsomnade ogift d. 14 April sistnämnde år 1719 (och ej 1720, som Mag. Jonas Bång orätt berättar på Ribbinge-Slägtens åttartal), begrofs i S. Claræ Kyrka, men sedan bortfördes til sin fädernes graf i Juleta.

28. **Anders Lejonstedt**, Grefwe etc. Född i Upsala år 1649. Dess fader war Simon Volimhaus, Apothekare dersammastädes, och moder Helena Nilsdotter a). Sedan han wid Upsala HögSchola hade wist åtskilliga prof af en fast och solide lärdom, i synner-

a) Se Joannis Schefferi Programma in Exeq. Simonis Volimhaus.

nerhet igenom en wälutarbetad Disputation, år 1676, de politica Orbis Asiatici conservatione b), så gjorde han en nyttig resa igenom åtskilliga utrikes orter, intil år 1683, då han wid sin återkomst til Swea rike, befordrades til Secreterare wid Banco-wärket, och fick tillika tilstånd at bewista Sessionerne uti Kongl. Cancellie Revision. År 1685 wardt han Ledamot uti Commission öfwer Executionens befordrande af Ständernes Store Commissions domar. År 1686 Kongl. Protocolls Secreterare, och samma år d. 16 Sept. benådad med Adelig sköld och hjelm. År 1694 ambefalt at biwista alla rådslag uti Kongl. Cancellie Collegio och at brukas wid Expeditionerne dersammastädes, samt sedermera kallad at tillika wara Director wid Executions Commission. År 1698 blef han skickad som Envoyé Extraordinaire til det Chur-Brandenburgiska Hofwet, hwarest han afslöt de ifrån den Westphaliska freden påstående Vor- och Hinter-Pommerske gräntse stridigheter. År 1701 kallades han af högstsalig Hennes M:t Drottning Hedvig Eleonora til HofRåd. År 1703 skickades han andra gången til det Kongl. Preussiska Hofwet, hwarifrån han blef hemkallad år 1710, och befordrad til Cancellie Råd samt år 1714 til Kgl. M:ts högsta Ombudsman. År 1716 d. 2 Januar. benådad med Friherre namn och heder. År 1719 utwaldes han enhålleligen af Riksens Ridderskap och Adel på Riksdagen i Stockholm til LandtMarskalk uti Landshöfdingens Hr. Per Ribbings ställe, som då hastigt war med döden afgången, då han den följande 9 Maij blef kallad til Riksens Råd, och d. 10 Junii af samma år til Pre-

b) Joannis Schefferi Svecia Literata pag. [illegible]

President i Kongl. Maj:ts och Riksens Cammar-Revision. D. 21. Decemb. 1719 uphögdes han til Grefweligt stånd och wärde. Han hade til Fru Maria Catharina Thegner, Landshöfdingens öfwer Uplands, Stockholms och Upsala Län, Friherre Olof Thegners dotter. Han dog i Stockholm d. 10 Octob. år 1725 och ligger begrafwen i S. Nicolai Kyrka dersammastädes. Hans barn äro

1. Carl Jacob Lejonstedt, Grefwe, Cammarherre. Gift med Beata Esther Sparfvenfelt, Öfwer-Ceremonie-mästarens Johan Gabriel Sparfvenfelts dotter med Antonetta Sophia Henricsdotter Hildebrand.
2. Olof Lejonstedt, Grefwe, Landshöfdinge öfwer Wästerbotn. † i Umeå 1739 d. 5 Febr. ogift.
3. Eva Catharina Lejonstedt, gift med Cammarherren Johan Eberhard von Schantz.

29. *Arved Berend Horn*, Grefwe til Ekebyholm, Friherre til Wogelwik, Herre til Wittwik, Stierno, Stiernberg, Kurumenäs, Hellerö, Adön, Österby, Adamsberg, Mörby, Gillberga, Ugglenäs. Öfwersten af Österbotns Regemente til Fot Hr. Gustaf Horns, Herres til Wuorentaka och Liesnemi, och Fru Anna Helena von Gerdtens son, född år 1664 d. 6 April uti Finland: har först efter en god lagd grundwal uti studier och andra Ridderliga öfningar år 1682 blifwit antagen för Musquetterare under Kongl. Maj:ts Lif-Gardie, år 1683 til Sergeant, och år 1685 d. 7 Martii til Fändrik under ofwannämnde Regemente. År 1687

anträdde han sina utrikes resor, och sammma år biwistade de Christnas fälttåg emot Turken uti Ungern, och särdeles uti slagtningen wid Mohatz eller Harsan sig så manligen förhållit, at ej allenast de främmande fattat til honom et besynnerligit behag, utan ock H. K. M:t Konung Carl XI. är deraf blefwen föranlåten honom bortowarande år 1688 at benåda med et Lieutenants ställe under des Garde. Efter tagit afsked ifrån den Kejserliga krigsmagten, har han begifwit sig til Bundsförwanternes läger uti Nederländerne, derest han ifrån år 1690 intil år 1695 tjent för Capitaine, och dessutan i tu år gjordt General Adjutants tjenst hos Fursten af Waldeck och åfwen tu andra år hos Grefwen och Generalen Noijel, och under den tiden biwistat fältslagen wid Leuse och Landou samt belägringarne af Huy och Namur, och det med en sådan berömwärd tapper- och försiktighet, så at Konungen af England och de commenderande Generaler hafwa deröfwer meddelt honom mycket fördelaktiga witnesbörder. I anseende hwartil H. M:t Konung Carl XI. ej allenast år 1693 d. 31 Dec. updrog honom et Compagnie under Gardiet, utan ock sedermera år 1696 d. 7 Febr. antog til Capitaine-Lieutenant för Drabanterne til håst. År 1700, sedan H. M:t Konung Carl XII. hade gjordt någon förändring med bemälte Drabanter, så blef han förordnad d. 18 Julii af samma år, at tillika wara General Major til håst, och kort derefter benådad med Friherre stånd och wärdighet. Och som då kriget med Riksens fiender brast löst, så har han wid denna sin anförtrodda post först biwistat landstigningen på Seland och sedermera det glorieuse slaget wid Narven, såsom ock år 1701 de-

kenten öfwer Dunaströmmen och den derwid märkwärdiga förelupna Action, samt år 1702 fältslaget wid Clissou, ifrån hwilka senare han återburit sår och blodiga segermärken a). När han efter staden Thorns lyckeliga eröfring hade följt H. M. Konung Carl XII. til winterqwarteret i Heilsberg, så utnämde H. M:t år 1704 d. 11 Jan. honom til General Lieutenant af Cavalleriet, och straxt derefter til Fullmägtig til Riksförsamlingen i Warschau, derest de Polniska Ständer förehade at afsättia Konung August: ehwarest han igenom sit kloka och försiktiga bedrifwande bragte saken så wida, at ock Ständerne förklarade den Polniska Kronan ledig och Stanislaus i des ställe igen til Konung b), hwaruppå H. M:t förordnade wår Horn at wara des första Ambassadeur med twänne andra Herrar, Stats-Secreteraren Georg Wachslager och Vice Presidenten i Dorpts HofRätt Justus von Palmenberg, hos den nya Konungen och Republiquen Polen, med befalning at förnya det Oliwiska förbundet c) och uprätta med dem et nytt fördrag d), hwilket när han mäst i wärket war begrepen at wärkställa, så ankom Konung August i egen hög person oförmodeligen med 20000 man, belägran-

a) S. F. Lebens beschreib. des Caroli XII. Königs in Schweden Tom. 2. p. 128 & 468. Tom. 3. p. 67. Relationerne om descenterne öfwer Dunaströmmen och segren wid Clissou.

b) Adlerfelts Entwurf der Kriegesthaten Carl XII. Königes von Schweden pag. 194 & seqq. S. F. Beschreibung. &c. Tom. 3. p. 243 & seqq. Les campagnes de Charles XII. par Mr. de Grimarest Tom. 2. pag. 39, 40. &c.

c) Memoires par Mr. de Lamberty Tom. 3. pag. 371.

d) Histoire de Charles XII. par Mr. Limiers Tom. 3. pag. 458.

grandes Warschau *e*), och som Horn såg sig staden med så ringa besättning, som bestod allenast af 480 Swenska Soldater, ej kunna behålla, sedan de förenta Polackar hade lämnat honom uti sticket, så drog han sig in på Slottet, och i denna swaga och obefästade orten in på sjette dagen sig tappert och manligen förswarade *f*). Då ock han d. 26 Septemb. efter skedd Capitulation *g*) måste tillika med besättningen gifwa sig fången; men år 1705 uti Martii månad utbytt emot den wid Narviska slaget år 1700 fångne Sachsiska Gen. Lieutenanten och Öfwer-Ingenieuren Ludvig Niclas von Allart *h*), och sedermera uti den derpå följande Julii månad *i*) med de twänne ofwannämde Herrar Ambassadeurer ifrån Rawitz til Warschau åter affärdad, at å nyo den förra saken sig företaga och afgiöra, då ock densamma til K. Maj:ts fullkomliga nöje och behag igenom deras oförtrutna flit och försiktiga bearbetande således blef sluten, at Konung Stanislaus d. 24 Sept. blef krönt *k*), til hwilken Krönings-Act H. Ex. hade den heder at leda Kon. Stanislai Gemål, Drottn. Catharina Opalinska *l*), och freden sedermera den derpåföljande 28 Nov. med

Polen

e) Voltaires Leben Carl XII:s Königs von Schweden. edit. A. 1733. pag. 119.

f) Adlerfelt lib. c. p. 236, 237, 238. Grimaret l. c. Tom. 2. p. 136 - 140. S. F. l. c. Tom. IV. p. 272.

g) Lamberty Tom. 3. pag. 406.

h) Adlerfelt p. 259. *i*) ibid. p. 272.

k) Grimaret Tom. 2. p. 312 & seqq. Adlerfelt pag. 277. Relation om Kon. Stanislai Kröning p. 2.

l) Lamberty Tom. 3. p. 666. Printz Maximilian Emanuels Hertzogs in Würtenberg Reisen und Campagn. pag. 229.

Polen sluten och stadfästad. År 1705 d. 27 Decemb. blef H. Maj:t förorsakad af wår Horns mångfaldiga gifna prof, så wäl af des bepröfwade mandom och oförskräkta mod i fält, som af des mogna wett och klokhet i Statssaker, at kalla honom til sit Råd och Cancellie Råd, samt d. 27 Junii år 1706 at benåda med Grefweligit namn och heder, samt det följande året deruppå med Cancellers-embetet wid Academien i Dorpt. År 1710 d. 21 Mart. kallades han til President i Cancelliet; och år 1718 d. 30 Decemb. til Academie Canceller i Upsala. Förenämde swåra och högwiktiga Presidents-embete förestod han ej mindre til hela Rikets wälfärd, än som sit egit odödeliga beröm och loford intil år 1719 d. 10 April, då H. E. derifrån på sin underdåniga begäran i nåder dimitterades; men som år 1720, sedan han berömligen fördt LandtMarskalks-stafwen wid Riksdagen i Stockholm, Riksens Högloft. Ständer afse kunde förut, hwad saknad man i hwarjehanda måtto skulle känna igenom denna H. Ex. retraite, så förklarade högbemälte Ständer i anseende til hans ogemena klokhet, försiktighet, trogne, samt sanfärdeligen patriotiska tjenster, jemte des upplysta förstånd och stora förfarenhet i de stycker, hwaruppå hela Rikets upkomst, sälhet och wältrefnad beror, deras högsta åstundan wara, det H. E. wille åter igentaga förwaltningen af RiksRåds samt Presidents-embetet i Cancelliet, hwaruppå H. Maj:t d. 27 April af samma år blef föranlåten, så wäl i betraktande af alt detta, som ock til at förnöja des egen höga Kgl. estime för hans person, som ock Riksens Högloft. Ständers enhälleli-

gen förklarade åstundan, at igenom sit ganska nådiga kallelse-bref återkalla honom til förbemälte höga embeten. Utom des, så har Rikets Högloft. Ridderskap och Adel, som warit wid ofwannämde Riksdag församlade, til en ewärdelig åminnelse af deß lyckliga och försiktiga förda LandtMarskalks-embete, låtit slå en kostbar Medaille, uppå hwilkens ena sida står H. Ex. bröstbild med omskrift: Arv. Horn. Com. Regn. Svec. Sen. Præs. Cancel. &. Comit. A. 1720. Maresch. På reversen: Midt uti en hög base, hwaruppå de fem Regalierne ligga, ståndes nederst wid foten deß Grefliga wapn och ofwanföre et F med en Kongl. krona öfwer. Uti samma base äro twå andra smärre baser på hwardera sidan stående med et snöre sammanfästade, hwaruppå de fyra Ståndens kännemärken äro satte, nemligen Wärjan, Boken, Mercurii staf och Skjäran: med öfwerskrift: Amabili. Vinculo. Juncti. Uti exerguen: Viro. Immutabili. Ob. Res. Patriæ. Dextre. Fideliter. Feliciterque. Gestas. Ordo. Equest. R. S. In. Sempit. Memoriam. Cudi. Fecit MDCCXX.

År 1726 finnes åfwen en annan skådepenning, förmodeligen wid det tilfället slagen, då med Swerige det Hannoverska Accessions förbundet upråttades: på hwars ena sida står H. Ex. bröstbild, med omskrift: Arv. Horn. Com. R. Sv. Sen. &. Canc. PR. och nederst under bröstbilden C. H. F. 1726. På den andra sidan: et öfwerflödighetens Horn, utur hwilket på et halft jordklot med tre kronor beprydt, nederfalla åtskilliga blomster och jordfrukter, med öfwerskrift: Cœlestia. Munera. Donat. *). År

*) Wåre lärde Herrar Collectores Actorum Liter. Regni

År 1723 kallades H. E. til Canceller wid Academien i Åbo, samt år 1728 til Præses Illustris wid den nyß i Upsala inrättade Societas Regia Literarum & Scientiarum. Wid Riksdagarne i Stockholm år 1726 och 1731 war han andra och tredje gången LandtMarskalk.

Herr Grefwe Arvid Bernhard Horn har warit tre gånger gift, neml. 1:mo år 1696 d. 24 Febr. i Stockholm med Anna Beata Ehrensten, född i Stockh. 1671. † 1703 d. 21 Mart. i Rawitz, samma år d. 20 Maij begrafwen i Domkyrkan i Riga. Dotter af Kongl. och Cancellie Rådet Hr. Eduard Ehrensten, Herre til Forsbygård, Barkestorp och Almenäs, † 1686 d. 30 Jun. och Catharina Wallenstedt.

2:do år 1705 d. 30 April uti Rawitz med Inga Törnflycht *). † 1708 d. 20 Febr. Commerce Rådets Olof Törnflychts dotter til Mynäs, Djursnäs, Näringsberg, och Berga; och EnkeFru af Vice Presidenten i Swea HofRätt Peter Bromeen, som † 1701 d. 15 Novemb.

3:tio år 1711 med Margareta Gyllenstierna, † 1740 d. 26 Januar. RiksRådets, FältMarskalkens och Presiden-

Sveciæ Tom. 2. p. 258. skrifwa om denna Skådepenning sålunda: Quo emblemate significatur, quod memoratus Illustrissimus Comes cœlitus amplissima dona, prudentiam, puta, eloquentiam, cæterasque admirabiles animi ingeniique dotes in Sveciæ emolumentum & commoda largiter impendit.

*) Konung *Carl XII*, Kon. *Stanislaus*, des Gemål och Fru moder biwistade detta bröllop. Se Jöran Nordbergs Historia om Kon. *Carl XII*. Tom. 2. pag. 582.

sidentens i Kgl. Maj:ts och Riksens Krigs-Collegium, Grefwe Nils Carlssons Gyllenstiernas dotter til Fugelwik och Wittwik med Anna Christina Gyllenstierna, R. R. och ÖfwerStåthållarens Grefwe Jöran Georgsson Gyllenstiernas dotter til Björksund.

H. E. Grefwe Horns barn med första gifte.

1. En Son : : : : † för modren.
2. Carl Friedric Horn, född 1698. † 1707 d. 13 Mart.

Med des tredje gifte.

1. Nils Gustaf Horn, Grefwe, född 1712 d. 22 April. † 1714.
2. Ulrica Anna Horn, född 1713 d. 22 Oct. † 1714.
3. Eva Horn, född 1716 d. 24 Jun. RiksRådets, General Gouverneurens i Pommern och Greifswaldiska Academie Cancellerens, Grefwe Axel von Löwens senare Fru, gift 1735.
4. Adam Horn, Grefwe til Fugelwik, ꝛc. RiksRåd, Öfwerste Marskalk, Riddare och Commendeur af Kongl. Maj:ts Orden, född 1717 d. 25 Nov. Gift i Stockholm 1741 d. 7 Julii med Anna Catharina Mejerfelt, RiksRådets, Gener. Gouverneurens i Pommern och Acad. Cancell. i Greifswald, Grefwe Johan August Mejerfelts dotter til Södfdeburg ꝛc. med des senare Fru, Brita, Kail Christopher Barnekows dotter til Rollswik och Widskiöfle.
5. Friederica Eleonora Horn, född 1721 d. 29 Januar. Gift 1737 d. 18 Dec. med Gustaf Leonard Magnusson Stenbock, Grefwe til Mörby, Friherre och Herre til Rånäs och Hellerö, Riddare af Kongl. Nordstier-

stierne Orden, och Lagman öfwer Tiohärads Lagsagu, som † uti Wexiö 1758 d. 30 Maji.

Hans Excell. Grefwe Horn dog på Ekebyholm d. 18 April klock. 3 e. m. 1742 högeligen beklagad. Den öfwerskrift, som den StorBritanniske Extraordinaire Envojen, Hr. Eduard Finck år 1735 i Stockholm öfwer Grefwe Horns Contrefait låtit sätta, kan läsas i Memoires concernant Christine, Reine de Suede, par Mr. Arckenholtz, Tom. I. pag. 48.

Utom det tryckta Tal, som öfwer Hans Excell. Grefwe Horn blef hållit på Riddarehus-Salen af Andreas Hesselius, Americanus rc. läses ock följande minnesskrift, som så lyder:

Mortales. Reliquiæ.
Heic. Conduntur.
Herois. Ac. Statoris. Quondam. Libertatis. Svecicæ.
Illustrissimi.
Natalium. Splendore.
Non. Minus. Ac.
Propriis. Virtutibus.
Intaminata. In. Deum. Pietate.
Incredibili. In. Regem. Et. Patriam. Amore.
In. Amicos. Sincera. Fide.
Heu! Seculo. Ferreo. Rarissimis.
Vis. Scire. Quis. Fuerit?
Comes. *Arvidus. Bernhardus. Horn.*
De Ekebyholm. &c.
S:æ. R:æ. M:tis. Regnique. Sveciæ. Senator. Princeps. Cancell. Regni. Præses. Academiarum. Pernaviensis. Aboens. & Upsal. Cancellarius. Societ. Liter. Et. Scient. Præses. & Instaurator. Primarius. Ordinis. Equestris. Director.

Z 3 *Vis.*

Vis. Scire. Quid. Fecerit?
Quot. Egit. Lustra.
Tot. Peregit. Immortalia. Facinora.
Nunquam. Puer.
Nunquam. Adolescens.
Semper. Vir.
Ubique. Immutabilis.
Adhuc. *Puer*. Musis. Et. Phœbo. Se. Ostendit. Qualis. Esset.
Et. Visus. Est. Sveciæ. Et. Orbi. Qualis. Futurus. Esset.
Qui.
Feliciter. Ætatem. Ante. Annos. Prævenerat.
Adolescens.
Vix. Marti. Sacratus. Ardentissimis. t. t. Cæsareorum.
In. Hungaria. Bellis. Contra. Turcas.
Indeque.
Fœderatorum. Adversus. Gallos. In. Brabantia. Gestis.
Ita. Interfuit.
Ut. Summi. Imperatores. Summis. Eum. Prosecuti. Sint.
Honoribus.
Semper. Vir.
Redux. In. Patr. Literis. Quorum. Intererat. Inprimis. Regis.
Angliæ. Stipatus.
Qualem. Se. Gesserat.
A.
Rege. *Carolo. XII.*
Præficitur. Cohorti. Custodum. Corporis. Regii.
Quos.
Ornatus. Primum. Honore. Summi. Exc. Præfecti. Ac. Titulo.
Lib. Bar. Extra. Patriam. Postea. In. Danos. Moschos.
Saxones. Ac. Polonos.
Fortissime. Duxit. Semper. Victor. Reduxit.
Ab. A:o. MDCC. Usque. Ad. Annum. MDCCV.

Quo.

Quo.
Purpura. Senatoria. Munere. Canc. R:æ. Consiliarii. Nec. Non.
Academiæ: Pernaviensis. Cancellarii. Annoque. Sequenti.
Dignitate. Comitiva. Exornatur.
Hæc. Belli. Studia.
Nunc. Pacis.
Flagrante. Quam. Maxime: Bello. Cum. Dictis. Sveciæ.
Hostibus.
Anno. MDCCIV.
Ad. Tractatus Pacis. Cum. Rep. Polona. Warsaviæ. Institutos.
Ablegatus: Extraordinarius.
Iisdem.
Ea. Sagacitate. Ac. Prudentia. Præfuit.
Ut.
Pax. Brevi. Svecos. Inter. Ac. Polonos. Stabiliretur.
Ac.
Stanislaus. Lesczynski.
Diademate. Vinciretur. Polonorum.
Hac. Iterum. Laurea.
Magnis. Parta. Periculis.
Ad. *Carolum.* Revertitur.
Clementissime. Ab. Eo. Acceptus. Et. Deinceps. Demissus.
Iter. In. Sveciam. Instituit. Commissum. Sibi. Munus.
Pro. More. Suo. Ita. Obiit. Ut. Vix. III. Præterlapsis. Annis.
Constitueretur.
Præses. Cancellariæ. Regiæ.
Postea.
In. Tribus. Ordinum. Sveciæ. Comitiis. Holmiæ. Habitis.
Comitiorum. Mareschallus.
Res. Patriæ. Dextre. Fideliter. Feliciterque. Gessit.
Verbo.
Annos. Rebus. Gloriose. Patratis.
Menses. Beneficiis.

Dies

Dies. Pietate. Diſtinxit.
Vis. Scire. Quid. Paſſus. Sit?
Utramque. Et. Belli. Et. Pacis. Fortunam. Expertus.
Utramque. Vicit.
In. Adverſa. Magnanimus.
In. Secunda. Providus.
Vidit. Patriam.
Bello. Quaſſatam.
Incendio. Vaſtatam.
Et. Civium. In. Se. Invicem. Odium. Et. Invidiam.
His. Omnibus. Ferendis. Impar. Fuiſſet.
Ni. Fuiſſet. Semper.
Immutabilis.
Abi. Lector.
Et. Nusquam. Luge. Mortalem. Qui. Ubique.
Immortalis.

30. S*ven Lagerberg*, Grefwe til Stora Hoff, Waholm och Hageby, Friherre til Fårdala, Winruta, Bergaholm och Elfweſtad, Herre til Ulfhult, Diurſtröm och Kielleberg. Häradshöfdingens Wälborne Hr. Lars Lagerbergs och Fru Anna Guſtafsdotter Ömewinges Son, född d. 28 Mart. år 1672 uti Weſtergöthland på Stora Kierr. Ibland dem, som ifrån förſta ungdomen hafwa warit ſorgfällige, huru de med tiden måtte blifwa ſkickelige at med nytta, heder och oddödeligit beröm kunna tjena ſit fäderneſland, räknas billigt Grefwe Sven Lagerberg, ſom til detta ſit föreſatte lofwärda ändamål har förſt lagt grundwalen igenom grundeliga ſtudiers och andra nyttiga wetenſkapers inhämtande: men ſom han hade en beſyn-

synnerlig lust til krigswäsendet, at derigenom bana sig första wägen, så blef han fördenskul år 1690 antagen för Sergeant under Skaraborgsläns Regemente til fot och år 1695 d. 31 Mart. til Fändrick, blifwandes år 1699 til Pommern öfwer-transporterad med förbemälte Regemente, som år 1700 marcherade in i Bremen och sedan i Hollstein, deräst updrogs honom en Lieutenants beställning, och under samma tid biwistat den Hollsteinska Campagnen och särdeles Actionen wid Reinbeck emot de Danska. År 1701 d. 25 April befordrades han til Regements-Qwartermästare, och sedan oftanämde Regemente år 1702 tågade in i Polen, så wardt han d. 14 Julii samma år Grenadier Capitaine. År 1703 har han biwistat den Thorniska belägringen, och wid et derwid förefallit skarpt utfall, sig särdeles snäckt och mahnlikt förhållit, och desutan i de följande åren 1704, 1705, 1706 och 1707 i Polen och Sachsen städse igenomgådt de der åtskilliga gånger förelupna skarpa och blodiga actioner, men i synnerhet den år 1708 wid Metskovice med Ryßarne förelupna skarpa action. År 1709 d. 22 Januar. efter stormen wid Wiprech utnämdes han til Major wid ofwannämde Regemente, och biwistade samma år det olyckeliga slaget wid Pultava, ehwarest han ej allenast blef igenomskuten utan ock af hela fiendens Armee öfwergången och nedertrampad, men blef dock igenom Guds underbara försyn af en blesserad Dragon på des häst bortförd, och således lyckeligen, fastän med blodiga wedermälen, undslapp fiendens wåldsamma händer: hwarefter han med högstsalige H. Maj:t Konung Carl XII. följde in uti Turkiet; då wår Lagerberg dersammastädes, sedan hälsan war

återwunnen, blef 1710 d. 23 Martii som en accrediterad Ministre til Tartar Cham i Chrim affänd, hwilken då med 80000 man Tartare den wintern gjorde et infall uti Ryßland. Samma år d. 30 Aug. blef Öfwerste Lieutenant af Skaraborgs Regemente. Efter slutit fälttåg och des återkomst til Chrim, då den Ryska Armeen infölt uti det Budziakiska Tartariet, har han med Tartar Cham och 60000 Tartare samt hela Turkiska Armeen til 200000 man gjordt Sommar-Campagnen år 1711 wid Donau och Prutströmmen. Wid detta årets slut återkom han til Bender, och år 1713 åfwen bewistat den dersammastädes förelupna namnkunniga Calabaliqven. År 1714 d. 5 Octob. utnämdes han til Öfwerste för Cronobergs Läns Regemente, hwilket han efter sin återkomst ifrån Turkiet fant för sig i Wißmar, och som samma stad blef af fienden belägrad och uti 45 weckor blocqverad, så har han med oförskräckt mod och loswärd tapperhet densamma uthållit, och under warande tid gjordt åtskilliga tappra och lyckeliga utfall och partier. År 1717 kallades han til General Major af Infanteriet och Öfwerste för Skaraborgs Läns Regemente, hwarefter han år 1718 gjorde den Norrska Campagnen. År 1719 d. 2 Junii blef H. E. gifwit Friherre namn och wärdighet. År 1720, då Rikfens Högloft. Ständer funno för godt, at Kongl. Maj:ts och Rikfens StatsContoir skulle med en särskilt Präsident föreses, och högbem:te Ständer föreslogo dertil honom, i anseende til deß långliga och för hela Riket nyttiga tjenster samt den ogemena erfarenhet och kundskap han hade sig derjemte förskaffat i landets hushållning och Oeconomie, så blef H. K. Maj:t d. 19 Maij af ofwannäm-

nämde är förorsakad, så wäl i betraktande af alt detta, som ock til at betyga des höga Kongl. estime, som H. K. Maj:t särskilt fattat för deß person, at förordna honom til Präsident af det Kongl. StatsContoiret. År 1723 röstades han af Riksens Högloftl. Ridderskap och Adel til LandtMarskalk på Riksdagen i Stockholm, hwilket swåra och högwigtiga embete han ej mindre til hela Rikets wälfärd än som til sit egit beröm och lofsord, så wäl och lyckeligen utförde, at han wid slutet af oftnamnämde Riksdag derföre blef kallad och uphögd til Kongl. Maj:ts och Swea Rikes Råd, jemte hwilket höga kall H. E. sedermera i många särskilta högstangelägna och wigtiga Commißioner så i Stockholm, som i Fahlun, Götheborg, Carlscrona &c. har blifwit brukad. Och fastän en hel annan skötsel fordras för Martis Lagerbärsblad, än Minervæ Oliver, så han likwäl H. E. i bägge deßa helt olika ting wist de fullkomligaste prof både af en tapper Soldat som ock af en klok och försigtig Statsman. År 1731 d. 14 Junii blef H. E. benådad med Grefweligit namn och heder.

Herr Grefwe Lagerberg † i Stockholm 1746 d. 7 Octob. af alla allmänneligen beklagad. Begrafwen i Grefbecks Kyrka. Gift 1722 st. v. d. 29 Jun. med Ottiliana Vellingk, Kongl. Rådets och Presidentens i Kgl. Åbo HofRätt, Grefwe Otto Vellingks enda efterlämnade dotter med Johanna Tiesenhausen.

Deß Barn.

1. Eva Margareta Lagerberg, föd 1725 d. 23 Maji. Gift 1744 d. 21 Febr. med Öfwer-Intendenten och

Ceremoniemästaren Grefwe Carl Johan Cronstedt, Grefwe och Herre til Fullerö och Åmö.

2. Adam Otto Lagerberg, Grefwe til stora Höff, Waholm och Hageby, Friherre til Fårdala, Wiurula, Bergaholm och Elfwestad, Herre til Ulfhult, Diurström, Kielleberg &c. Landshöfdinge öfwer Skaraborgs Län, samt Ridd. af Kgl. Nordst. Orden, född 1726 d. 19 Sept. Gift 1752 d. 22 Junii med Beata Sparre, född 1734 d. 18 Aug. Brigadierens i Fransk tjenst Carl Carlsson Sparres, Friherres til Moholm och Flista &c. dotter med Märta Margareta Ulfsdotter Bonde til Säckestad.

3. Anna Christina Lagerberg, född 1728 d. 28 Februar. Gift 1752 d. 17 Jun. med RiksRådet och Academie Cancelleren, samt Riddaren och Commend. af Kgl. Maj:ts Orden, Friherre Nils Palmstierna.

4. Fredric Ulric Lagerberg, född 1730 d. 16 Septemb. † 1737 d. 3 April.

Härmed slutas de Swenska LandtMarskalkarnas Historia.

5. För-

5.

Förtekning på de Lefwernes-beskrifningar, Handlingar, Bref m. m. i Swenska Historien, som jag utgifwit uti andra Arbeten eller Samlingar, utom det Swenska Biblioteket.

Jag har altid haft och har ännu en särdeles kallelse, at genom trycket utgifwa och dymedelst från glömska eller undergång frälsa alt, hwad som hörer til wår Swenska Historia och kan tjena til des uplysning, antingen det då finnes kringströdt i andra Samlingar eller är tilförene otryckt. Af detta senare slaget har jag utgifwit et wäldigt antal i mina öfriga Arbeten, utom detta Swenska Biblioteket, särdeles i den Swenska Mercurius, så länge denna Månadsskrift war i min hand. Men då detta är Hufwudsamlingen, har jag ej trodt gjöra Mine Läsare, och i synnerhet wåra Swenska Häfdatecknare, någon otjenst dermed, at jag här til slut införer en Förtekning på alla de Biographier, Caracterer, Documenter, Bref och mera dylikt, som jag således antingen bifogat eller infört uti mina öfriga af trycket utgifna Samlingar, och som höra til Swenska Historien. Holländska Generalens men Swenska Friherrens Isac Cronströms Lefwerne *) författade jag efter des egna handskrifna och hittils otryckta Memoirer. Men nu följa de andra i ordningen, och efter som de af trycket utkommit.

*) Tryckt i Stockholm 1756, på 110 sid. i 8:vo.

2. Bref

*) Om hans död, se Sw. Merc. Jul. 1757, s. 118. De Namn, som äro med den swartare eller Swabacher-stylen, beteckna, at deras Lefwernes-beskrifningar finnas där införde.

**) Berättelserna för 1756 och följ. åren finnas i de följ. Årgångarna.

IV. Swenska Mercurius, Tredje Årgången; från Julius 1757 til Junius 1758.

13 Bref

32. Br.

V. Swenska Mercurius, Fjerde Årgången

Från Julius 1758 til Junius 1759.

Första Qvartalet.

Andra Qvartalet.

Tredje

Tredje Qwartalet.

Fjerde Qwartalet.

VI. Swenska Mercurius. Femte Årgången;

Från Julius 1759 til Junius 1760.

Första Qwartalet.

Andra Quartalet.

Tredje Quartalet.

12. Br.

Fierde Qvartalet.

VII. Swenska Mercurius, Sjette Årgången;
Från Julius 1760 til Junius 1761.

8. Br.

VIII. Konung Gustaf Adolfs Tyska Fälttåg. Första Delen; Stockholm 1759, 228 sid. i 8:vo.

I Bihanget, som består af 44 sidor, finnas införde fem Bref från de förbundne Evangeliske Förstar och Städer i Tyska Riket, dat. Heilbron d. 25 Sept. 1614, Dorst. d. 24 Jun. 1619, Ulm d. 20 Jun. 1620, Roz d. 22 Aug. 1620 och Heilbron d. 17 Febr. 1621, til Kon. Gustaf Adolf, uti hwilka de anhålla om hans hjelp och bistånd emot Catholska Ligan i Tyskland.

IX. Förråd, eller Samling af åtskilliga Historiska och Moraliska ämnen; Första Delen. Stockholm 1760, 284 sid. i 8:vo.

1. Fem Bref fr. Danska Envojen H. von Horrn til Sw. Of. Cerem:mäst. Joh. Gab. Sparwenfeld af 1684, 85 och 86. s. 25
2. Jämnförelse emell. Kon. Gustaf Adolf och Kon. Carl 12. 167
3. Bref af Gener. Baron Isac Cronström om Kon. Carl 12:s Histor. af Hr. Voltaire 200
4. Profess. Joh. Orrens (†1748) Lefwerne 215
5. Bref rörande Kon. Carl 12 och des Historia af Hr. Voltaire, emellan Herrar Brossette, Voltaire, Rousseau och Montesquieu, af 1732 och 1719 225
6. Utdrag af Hr. Fabrices Bref om Kon. Carl 12:s wistande i Turkiet 259
7. Bref af Adjunct. Joh. Rilmark om en Latinsk Poëme Querela Svedica 266

X. Drotn. Christinas Arbeten och Märkwärdigheter, Andra Delen; Stockholm 1760, 96 sid. i 4:to.

1. Fjorton Bref från Kon. Carl Gustaf til Drottningarne Maria Eleonora och Christina, rörande sit friеri til den senare, af 1646 och 47 s. 21
2. Berättelse om nyßn. Konungs Samtal med sistn. Drottning, rörande samma sak, hållit d. 15 Maj 1648 med et dithör. Document 40
3. Sju Bref från Registratoren Gilius G. Ehrenberg til Kon. Carl Gustaf af 1653 63
4. Fyra Bref från Doctor Joh. Munthelius Lagercrona til nyßn. Konung af 1653 81

Så mycket har jag wid gifna tilfällen räddat undan eld och förstöring. Men mit Historiska Nit går längre. Om mina wilkor framdeles så tillåta, ärnar jag

jag *) trycka tilhopa i et särskilt Band alla de här uptecknade Handlingar, så at wåra Swenska Häfdatecknare för framtiden må hafwa dem til sin tjenst på et ställe ihopsamlade, ty det är egenteligen för at lätta muntra och wittra Pennors möda, wid utarbetande af någon del i Fäderneslandets Historia, som jag så trogit samlar och trägit utgifwer de dertil nödiga rå ämnen. När jag trowärdigt och noga befordrat dem i dagsljuset, har jag följt min skyldighet och upfylt min skyldighet, samt således ej warit en aldeles onyttig medborgare i det Swenska lärda Samhället.

Men Hufwud-Samlingen förblifwer dock det Swenska Biblioteket, bestående af Fem Delar i 4:to, och hwartil jag wäl ärnat förfärdiga et fullständigt Namn- och Sak-Register efter Bokstafs-ordningen; men jag skjuter up dermed, tils det här nysnämnde Bandet kan utkomma, och som förmodeligen får namn af Sjette Delen, och således blifwer den sista af det Swenska Biblioteket, som dock nu til sina Hufwuddelar är slutat med denna Femte. Då kan ock General Registret öfwer hela Werket på en gång utkomma. Emedlertid, til at gjöra denna Samling af Handlingar något mera nyttig, har jag tils widare bifogat denna Förtekning på des Innehåll, som nu här genast efterföljer.

*) Skulle någon Patriotisk Boktryckeri-Ägare behaga förlägga denna Samling, lämnar jag honom med nöje dertil all min ägande rätt, och utan des mycken tacksäjelse för en dylik tjenst.

Förteckning

På de Lefwernes-Beskrifningar, Handlingar, Bref m. m. hörande til Swenska Historien, som finnas trykte i Swenska Biblioteket.

Första Delen.

17. Bref

Andra Delen.

19. För

Tredje Delen.

2. Jung-

23. Tre

Fierde Delen.

17. Bref

32. Flor-

Femte Delen.

Bar.

Slut
på
Swenska Bibliotekets
Femte Del.

Kun

Kungjörelse.

Således har änteligen detta Werk, som började i Maj 1756 at utgifwas, blifwit slutat i Maj 1762; men hwad denna Femte och sista Delen i synnerhet angår, så måste jag hos den nogräknade Låsaren til min ursäkt, at den uti Arktalet så mycket skiljer sig ifrån de Fyra föregående Delarne, anföra, at jag, utan afseende på den altsedan år 1756 så ansenligen och nu änteligen til dubbelt högre upstigna Pappers-priset, jämte wida högre omkostningar wid tryckningen emot då, likafult lämnat dem i Allmänhetens händer emot et och samma pris; men detta har jag intet, utan min särdeles skada kunnat gjöra med denna sista eller Femte Delen, på hwilken jag genom et förminskat arktal sökt någorlunda ersätta den på de förra Delarne lidna skada. Det är wäl ganska beklageligt, at en Författare skal nödgas gå in uti en dylik förklaring med sina Låsare, men då Författaren är aldeles oskyldig til tidernas swårighet, så kan han ock med et godt samwete säga orsaken, som wärkat denna och dylika ändringar med de Arbeten, som han börjat utgifwa, och hwilkas fortsättning honom, enligt gifwit löfte, ålegat. Hade ej et sådant hufwudsakeligt hinder kommit i wägen för detta Swenska Bibliotek, så hade det ock säkert blifwit fortsatt på samma sätt, som förr, eller i ännu flera Delar i 4:to, men då sådant blifwit aldeles stridande med en riktig uträkning, har

man

man måst afbryta nästan på halfwa wägen, och söka nya medel, til at genom en dylik Samling tjena Swenska Historiens Författare och Älskare, för hwilkas skul jag så willigt uposfrar den del af min tid, som jag efter egit behag kan anwända. Emedlertid tackar jag skyldigast alla dem, som genom benägen Prenumeration behagat befordra detta Werk i dagsljuset, hwars nytta lärer blifwa ostridig, så länge en Historia om Swerige och Swenskar bör grunda sig på trowärda Handlingar och Minnesskrifter.

Stockholm d. 28 Maj 1762.

GJÖRWELL.

